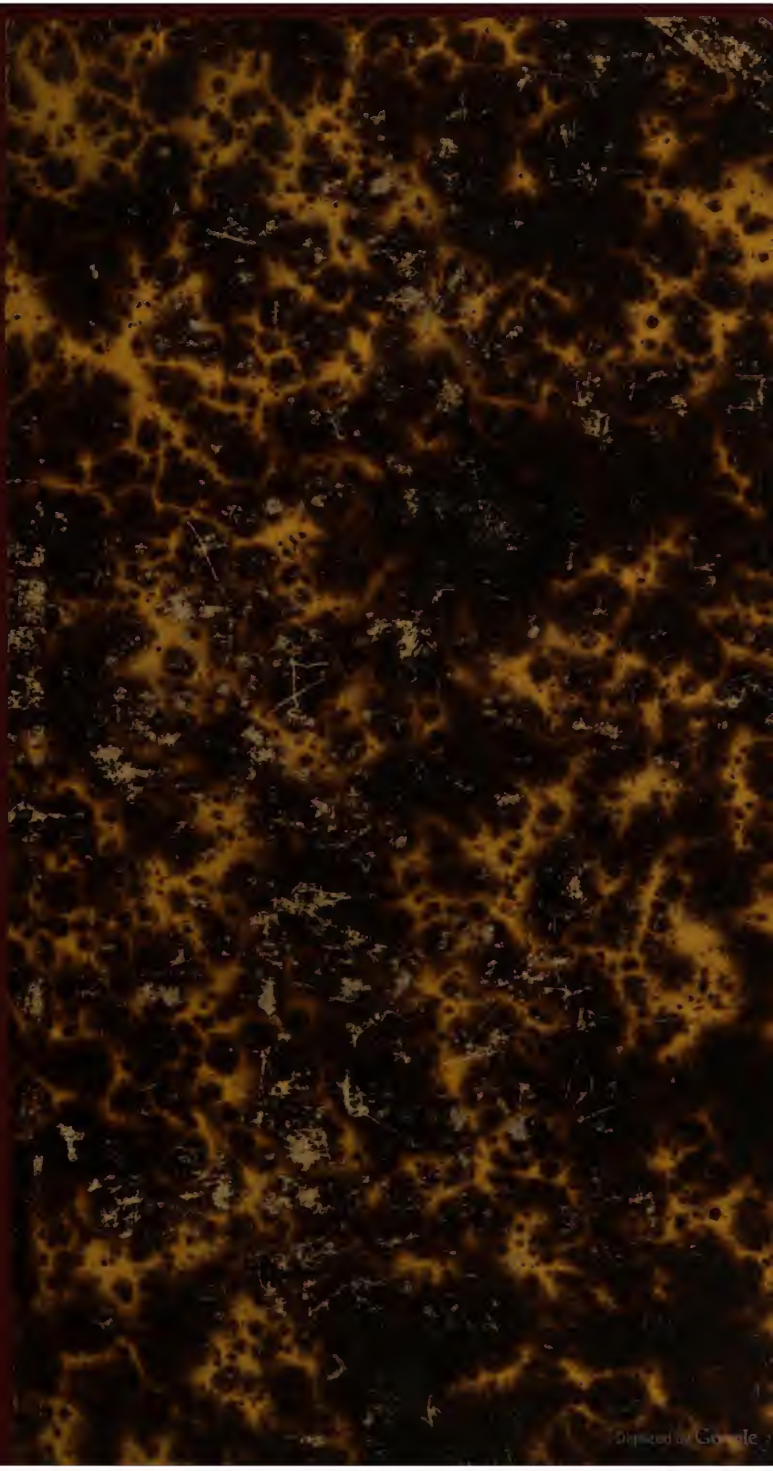
Digitized by Google

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK
0218 6515

Digitized by Google

Digitized by Google

BROOSHEID

VAN HET

MENSCHELIJK

VERSTAND.

42-

918.5 .T1

Digitized by Google

bl. 94.

Digitized by Google

729384.

DE BROOSHEID
VAN HET
MENSCHELIJK VERSTAND
of
LEVENS-GESCHIEDENISSEN
VAN
KRANKZINNIGEN
DOOR
K. H. SPIESS;
Uit het Hoogduitsch.

TE HAARLEM
Bij A. LOOSJES Pz.
MDCCCVII.

Digitized by Google

Digitized by Google

VOORBERIGT.

Kan ik dankbaarheid verwachten, wanneer ik den dwalenden voor den nabij zijnden afgrond waarſchuwe; is het pligt, dat ik den verhitten wandelaar belette, aan eene koele bron door eenen ſchielijken dronk zijnen dood te vinden; zoo heb ik dezen vervuld, en kan op gene hopen, wanneer ik hen bidde, den inhoud van dit kleine werkje wel ter harte te nemen.

Krankzinnigheid is verſchikkelijk, maar nog verſchrikkelijker is het, dat men zoo ligt een offer van dezelve kan worden. Een ſterke hevige hartstogt, eene teleurgeſtelde verwachting, een verloren uitzigt, dikwijls ſlechts een ingebeeld gevaar kan ons het kostbaarſte geſchenk des Scheppers, ons verſtand, ontrooven; en wie der ſtervelingen kan zich beroemen, dat hij

nimmer in een ſoortgelijk geval, bij gevolg in hetzelfde gevaar was?

Wanneer ik u de levensbeſchrijvingen van deze ongelukkigen verhale, zoo wil ik niet alleen uw medelijden opwekken, maar inzonderheid u bewijzen, dat elk hunner de bewerker van zijn ongeluk was; dat het dus in onze magt ſtaat, ſoortgelijk ongeluk voor te komen. Zekerlijk kan ik den ſnellen ſtroom niet langer weerſtand bieden, wanneer ik mij ſtout in deszelfs diepte wage; maar dankbaarheid en hulde verdient hij toch, die mij door voorbeelden van deszelfs diepte overtuigt, en, eer ik den oever verlaat, voor het naderende gevaar waarſchuwt. Hoe heerlijk, hoe verheven zoude ik mij beloond achten, wanneer mijne verhalen het ligtgeloovige meisje, den onvoorzigtigen jongeling de uitvoering van een ſtout plan beletten, hetwelk hun eens het verſtand konde ontrooven.

KA-

KATHARINA P***VIN.

Helder ging den laatſten April des avonds de zon onder, ſchoon en ſchitterend verhief zij zich den volgenden morgen boven de bergen, en verkondigde met een vriendelijk gelaat aan de ontwakende aarde, dat met haar de jonge bloemrijke Mei naderde. Hare ſtralen wekten *mij, ik beklom vrolijk en ongehinderd de hooge* bergen, welke van alle zijden de Boheemſche berg-ſtad *Elbogen* omringen, en in hunnen engen ſchoot wel vaderlijk voor ſtorm en onweder beveiligen, maar ook ſlechts karig en ſpaarzaam op hunnen ſchralen rug onderhouden. Reeds lang had ik niet vrij geademd; de meer dan luimige, dikwijls wispelturige April had mij wel meermalen met een lagchend gelaat tot eene wandeling uitgenoodigd, maar ook zelden ongeplaagd weder terug laten keeren. Altijd jaagde mij zijn koude vriend, de booze noorde wind, van de

bergen af, dikwijls verraste hij mij met eene ſnelle regenvlaag, wanneer ik, in het dal gelegen, mij al te diep in het beſchouwen van het bloeijend madeliefje verloor, of uitgelokt door den welriekenden geur der viooltjes onder de rotſen rondwandelde.

Zijne magt had nu een einde, ik wilde de zachte regering van zijnen jongen opvolger volkomen genieten, beklom gelukkig den hoogen *Galgenberg*, en ſtond nu leunende tegen deszelfs hoogſte toppunt. Het uitzigt, hetwelk hij van daar oplevert, is verrukkelijk en ſchoon, ik had het reeds meermalen in den kring mijner vrienden, dikwijls ook alleen genoten, ſteeds vond mijn oog nieuwe voorwerpen, ſteeds keerde ik beloond terug. Heden hoopte ik, na zoo langen tijd, mij weder met deze beſchouwing te verkwikken; maar mijne geſpannen verwachting werd — volgens het gewone lot der ſtervelingen, — geheel verijdeld. Een dikke ondoordringbare nevel vervulde alle de verrukkelijke dalen, hij bedekte de kleine zilveren beekjes, die zoo aangenaam onder pijn- en denneboomen van den berg af naar den *Eger* kronkelen, hij verborg die Romaneske hutten en ſchuren, waarmede de naburige bergen en dalen bezaaid zijn, hij belette mij, te zien: hoe de *Eger* in eenen langzamen, kruipenden gang den naam der Stad, eenen elleboog, vormt, en eindelijk verdrietig over het lang verwijl in eenen ſnellen, ijlenden loop links in het dal ſtroomt. Slechts de toppen

pen der hoogſte bergen verhieven zich uit den nevel, mijn oog dwaalde in het rond, en kon zelden een rustpunt vinden, dewijl de nijdige nevel mij hetzelve, daar hij hooger rees, telkens weder ontroofde. De zon ſtreed met denzelven; ik beſloot den ſtrijd aan te zien, en zoo de zon overwon, haar overwinnings-feest te helpen vieren. Gehuld in mijnen mantel, beſchermd door een ſtuk rots, legde ik mij op den grond neder, en verwachtte geduldig haren opgang. Alles was ſtil en eenzaam rondom mij, ſlechts eene meeuw bouwde in eenen na bij zijnden jeneverſtruik haar nest, en zong vrolijk, wanneer haar de geliefde gade een veertje in zijn bek kwam brengen. Nu verhieven zich in de verte uit den nevel de torens der Marie-Kerk, weldra zag ik ook hare vensters, zij ſchitterden, door de zon beſchenen, als ſpiegels, en verblindden mij de oogen, zij daalden neder in het donker boſch, het welk haar omringt, en welks toppen nu ook zigtbaar werden. Ik herinnerde mij het groote roovers-hol, waarop deze kerk gebouwd werd, mijne verbeeldings-kracht werd gaande, ik zag de roovers, met buit beladen, terug keeren, zij voerden geboeide meisjes in hun midden, vermoordden ze op eene verſchrikkelijke wijze, en wierpen hare ligchamen in diepe berggroeven. Ik ijsde! — Mijn oog vloog van deze ſchrik-tooneelen, en bleef aan de oude veſting hangen, welke nog heden binnen de muren van *Elbogen*, ſtaat, en eens van den magtigen Markgraaf van

WOHBURG gebouwd werd Geene vensters verblindden hier mijn oog, ik kon ongeſtoord in deze puinhoopen rondwandelen, ongeſtoord overwegen: hoe eens drie broeders van dezen magtigen ſtam in de weinige kamers ruimte genoeg vonden, en toch dikwijls alle edelen van rondom vorstelijk onthaalden. Mijne verbeeldings-kracht ſleepte mij andermaal weg. Ik was juist door hare hulp de minnezanger der ſchoone Markgravin JOHANNA geworden, zong juist, op de harp ſpelende, haar' lof, toen mijn oog onder aan de vesting een klein venstertje ontdekte, het welk de gevangenis, in welke eens POPEL LOBKOWITZ bloedde, ſpaarzaam verlichtte. Mijne harp zweeg, ik herinnerde mij den verſchrikkelijken oorlog der Husſiten, ik zag rooven, plunderen, vermoorden; ik beefde, mijn neêrgeſlagen oog ſtaarde op den grond, en weigerde verder te zien. Vele kleine heuveltjes, die in de gedaante van graven aan mijne voeten lagen, hielden het weldra op nieuw bezig; de gedachte des doods rees in mijne ziel op. Wanneer ook uw ligchaam eens rusten en ſlapen zal, dacht zij thans, en verhief hare oogen naar die onmetelijke ruimten, waarin zij eens hoopte te wonen! Ik zat lang treurig en peinzende, ik wilde mij verſtrooijen, zag regts, en de overblijffels van den nabij gelegen galg, dien het bevel van Keizer JOZEF, even als alle zijne medebroeders, had doen afbreken, lagen voor mij. Ras deed het denkbeeld mijn hart ſidderen, dat deze heuvels waarſchijn-

ſchijnlijk de graven waren, waarin de offers der geregtigheid, die haar op deze plaats gebragt werden, rustten. O gij ongelukkigen! dacht ik nu, het is u wel, maar wee, wee was het u zeker toen, wanneer gij, omringd van eene gapende menigte, uwen doodsſtrijd ſtreedt, voor de laatſte maal in de wijde natuur rond zaagt, en toen werdt weggeſleept, om onder de hand van den ſcherpregter uw leven te eindigen! Welligt bloedde hier menigmaal de vervolgde onſchuld! Welligt ſmeekte zij hier dikwijls te vergeefs om redding en hulp, en ſtierf wanhopig! —— —— Eene kille huivering doordrong mij, ik ſprong op, en wandelde tusſchen de graven rond. Ik ging de lange en groote heuvels koel voorbij, dewijl mijn gevoel hier de rustplaatſen der roovers en moordenaren vermoedde, getroffen vertoefde ik bij de korte en kleine, dewijl ik giste, dat hier diegenen ſliepen, welke door het zwaard geregt waren. Het denkbeeld, dat onder dezen zich ook moordenaresſen van kinderen bevonden, doordrong mijn hart, en trof het magtig. Ik zag het ſchuldelooze meisje onbevlekt en rein in het eenzame dal wandelen; haar verleider, een afgerigte wellusteling, volgde haar achter op, roerde haar open hart, roofde hare onſchuld en ijlde juichende weg. Mijne verbeeldings-kracht overſchreed een tijdvak van negen maanden, ik zag hetzelfde meisje weder in hare ſlaapkamer; ſtrak en wanhopig rondziende, zat zij eenzaam in haar bed, zij wrong

de handen, zij ſmeekte God om redding uit de ſchande, die haar onherroepelijk dreigde. Zij had haren toeſtand tot nu toe voor aller oogen verborgen, nog dienzelfden avond legde de grijze vader zegenende zijne hand op haar hoofd, en noemde haar de hope des ouderdoms. Des morgens zoude hij vernemen, dat zijn eenigſte kind eene hoer geworden was! Dit denkbeeld alleen was haar meer dan eene hel! Het barenswee leed zij in ſtilte; maar als na de verloſſing het kind harer ſmarten weenende de ſchande der moeder begon te verkondigen, toen greep het de ongelukkige in gevoel der diepſte ſchaamte, en verſtikte het in het bed. De daad werd ras ontdekt, en zij bloedde hier onder het zwaard des ſcherpregters! Almagtige, oordeel gij: of hij, de verleider, de meineedige, die hare eer zoo boosaardig vernietigde, en roofde, het geen hij niet kon wedergeven, ook geen deel aan de bloedige daad hadde, niet hier verdiende te bloeden?

Juist wilde ik nog meerdere gevallen doorloopen, welke dikwijls den regtſchapen man tot kleine misſlagen verleiden, tot grootere dwingen, en waarlijk onverdiend vóór het geregt brengen, toen een welluidend gezang, hetwelk uit het naburig dal voórtkwam, mijne opmerkzaamheid wekte. De dikke nevel belette mijn oog naar de zangers rond te zien, ik luisterde op nieuws, en hoorde nu duidelijk, dat het gezang ſteeds nader kwam. Het waren twee vrouwelijke ſtem-

men,

men, een zuivere diskant, vergezeld van eene zeer welluidende alt.

Zij zongen vol uitdrukking, en met een gevoel van aandacht, het welk zich niet laat beſchrijven; daar ik dikwijls den naam der moeder Gods in dit lied hoorde noemen, zoo beſloot ik, dat het vrome pelgrims waren, welke naar deze of gene kerk eene bedevaart deden. De aangename toon lokte mij ten ſterkſte, ik wilde juist volgen, toen ik de beide zangeresſen regt op mij aan zag komen, zij zongen nog voort, ik wilde haar niet ſtoren, en trad op zijde. De nevel omringde haar niet meer, de ſtralen der zon beſchenen haar helder. Vooraan ging in langzamen, ſtatigen tred een jong, aardig meisje. Haar groot, zwart oog ſtaarde opwaarts naar den hemel, hare handen waren tot denzelven omhoog geheven, in haar gezigt gloeide vurige aandacht, die mij toeſcheen aan dweeperij te grenzen, dewijl zich de zachte trekken van haar zoo ſchoon gelaat dikwijls onregelmatig vertrokken. Een klein moedertje volgde haar, hetwelk door ouderdom diep gebukt ging, het breidde vlijtig aan eene kous, en ſcheen zonder bijzondere deelneming mede te zingen. Het meisje ſtond thans midden tusſchen de grafheuvels, haar gevoel verhief zich, hare aandacht verdubbelde, zij zweeg ſtil, overſtelpt van inwendige aandoening, hare lippen baden, eindelijk begon zij het gezang op nieuw. Daar zij hetzelve driemaal herhaalde, zoo won ik tijd, om

het geheele lied in mijn zakboekje te ſchrijven. Er zijn ſedert dien tijd vele jaren verloopen; maar wanneer ik mij dit lied herinnere, zoo klinkt het nog welluidend in mijne ooren. Men ſtelle zich eene ſchoon meisje voor, hetwelk in het grootſte gevoel van aandacht, met een vast geloof aan zekere verhooring, op den hoogſten top van eenen berg ſtaat, hare handen ten hemel opheft, en met eene uitdrukking, die zich niet beſchrijven laat, ſchoon en welluidend zingt; dan ſlechts kan men zich de gewaarwordingen verbeelden, die zij in mij opwekte. Het lied heeft geheel geene dichterlijke ſchoonheden, is vol gebreken, maar het is mij heilig geworden, ik mag, ik wil het niet veranderen,

Zij gegroet veel duizend malen
Reine Maagd! zij nu gegroet!
Onbevatbaar in getalen
Zijn de wonderen, die gij doet.
Daarom roep ik thans tot u,
Moeder Godes! help mij nu.

* * *

Hier lig ik aan uwe voeten,
Moeder Jeſu, hoor mij aan!
Ik wil mijne zonden boeten
Die ik immer heb gedaan;
Daarom roep ik thans tot u
Moeder Godes help mij nu.

Wen

Wen eens in mijn levens ende
't Matte hart voor 't laatſte ſlaat
Dan, o Moeder tot mij wende
Zich uw lieſderijk gelaat.
Daarom roep ik thans tot u
Moeder Godes! help mij nu.

Toen dit driemaal herhaalde gezang geeindigd was, *knielde* het meisje neder, bad op nieuws vurig, en wierp zich eindelijk geheel ter aarde. De oude zette zich niet verre van daar op een' ſteen, breidde vlijtig voort, en wachtte gerust het einde. Meer dan een kwartier uurs heerschte eene diepe ſtilte om ons heen, ik waagde het niet, het meisje in hare aandacht te ſtoren, en bleef onbewegelijk op mijne plaats ſtaan. Eindelijk verhief zich de biddende; haar vurig, maar vreugd verkondigend oog zocht de oude. Moeder, lieve moeder, ſprak zij met vertrouwen, op *eenen vasten toon; ik heb de ziel* van den moordenaar, die onder mij rust, verlost; zoo ſtraks is hij mij verſchenen, en heeft mij vriendelijk bedankt.

De Moeder. (*zonder met breiden op te houden*) Nu, nu! het is al goed!

De Dochter. Nu wil ik nog ſlechts dezen hier (*terwijl zij met den vinger op een graf wijst*) verlosſen, en dan gaan wij naar huis.

De Moeder. Maar het is reeds laat!

De Dochter. Hij zuchtte zoo deerlijk. Hoor ſlechts, hoor! Hoe hij ſteent! Ik moet mij toch

zijner erbarmen, ten einde mij daar ook eens vergeving geſchiede.

De Moeder. (*op een' koelen toon*) Maak het maar niet te lang, anders gaat de geheele voormiddag voorbij. Gij weet, dat wij geen brood hebben; wanneer gij niet vlijtig ſpint, zoo kan ik het u ook niet geven.

De Dochter. Ik wil naderhand regt vlijtig zijn, wil het waarlijk weder in halen, maar (*op een ſmartelijken toon*) nu moet ik toch bidden.

Zij ging eenige ſchreden verder, wierp zich op een graf neder, en bad op nieuw. Het zonderlinge geſprek had mijne nieuwsgierigheid meer gaande gemaakt, ik ging zachtjes naar de moeder, die mij vriendelijk groette.

Ik. Is dit meisje uwe Dochter?

De Oude. Ja, goede Heer! (*zij zuchtte diep*).

Ik. Waarom zucht gij?

De Oude. Ik heb er wel reden toe! 'k ben eene ongelukkige moeder! ik voedde een kind op, dat mij eens ondersteunen zoude, en kan het nu niet hopen.

Ik. Zoo een Godsdienſtig kind zal zeker gewillig voor hare oude moeder arbeiden.

De Oude. Ach mijn Heer! Zij was vroom en arbeidzaam, zij zoude het nog zijn, zoo zij niet haar verſtand verloren hadde!

Ik. (*met een oog ter zijde naar de bidden-de*). Is zij krankzinnig?

De Oude. Helaas, ja! Reeds ſedert eenige jaren, voorheen arbeidde zij van den morgen tot laat

laat in den nacht, maar nu, als het haar invalt.

Ik. En wat doet zij anders?

De Oude. Bidden, niets dan bidden! Dikwijls, wanneer zij aan het ſpinnewiel zit, en ik mij even voorſtel, dat God zich over haar erbarmd, en haar lijden verzacht heeft, ſpringt zij op, werpt zich op de knieën, en heeft verſchijningen, die haar den ganſchen dag in den arbeid verhinderen. Dan moet ik altijd ook weenen, en vorder weinig met mijn breiwerk. God! wat zal in het einde nog van ons worden, wanneer mij eindelijk de kommer ook op het ziekbed werpt, en wij in 't geheel niets meer kunnen verdienen. Er mogen vele ongelukkige moeders in de wereld zijn, maar eene moeder, die een krankzinnig kind heeft, is zeker de allerongelukkigſte.

Ik. Geloof het niet, goede vrouw, geloof het niet! Waren de moeders dier kinderen, welke hier rusten, niet nog ongelukkiger?

De Oude. Ach God, ja wel! Wanneer ik mij het lijden van die voorſtel, dan beef, dan ſidder ik. Daarom belet ik het ook niet, dat mijne dochter hier gaat bidden. Zij heeft, wel is waar, haar verſtand verloren, maar bidden kan zij zoo goed als een Domine; dan denk ik ſteeds, God moet een zoo vurig gebed ook hooren, hij hoort immers het ſtamelen der kinderen, die even zoo onverſtandig, als zij zijn.

Ik. Komt zij dikwijls hier bidden?

De Oude. Alle vrijdagen! Wanneer het ſlecht weêr

weêr is, en ik niet met haar gaan, maar haar ook niet alleen wil laten, weent zij onophoudelijk, en arbeidt den ganschen dag niets. Dikwijls doet zij mij zulke bittere verwijten daarover, dat ik 'er mij een gewetenszaak van maak, en haren wil vervul, dewijl voor de arme verlatenen buiten dien weinigen bidden, en zij om hunne grove zonden toch allen in het vagevuur moeten verſmachten. Wel is waar, indien het zoo is, als mijne dochter zegt, zoo zijn zij reeds allen verlost, maar wie kan het weten? zij mag dus bidden, zoo lang ze wil.

Ik. Door welk toeval is zij dan krankzinnig geworden?

De Oude. Er liepen allerlei omſtandigheden te zamen. Aanvankelijk was zij ſlechts treurig, en diepdenkend, naderhand begon zij gekheid te ſpreken, en zoo bleef het! (*tot hare dochter, die zich juist oprigtte*). Kaatje, Kaatje! willen wij niet naar huis gaan?

Kaatje. Ja, lieve moeder, ja! (*Zij kwam bij ons, doch ſcheen nog ſteeds te bidden*).

De Oude. (*tot haar*) Ziet gij niet, dat een vreemd Heer hier ſtaat? (*Zij groette mij vriendelijk*). Gij zijt zeer verhit! (*haar het zweet afdroogende*) Rust een weinig uit, dan willen wij weder gaan.

Kaatje. (*met een tevreden gelaat*) Ik heb regt vlijtig gebeden.

De Oude. Daaraan ontbreekt het niet, als gij ook maar arbeiden wilde.

Het

Het arme, goede Kaatje ſcheen dit verwijt niet te hooren, zij genoot met een tevreden gelaat de vruchten van haar gebed in ſtilte, en zette zich gerust aan de zijde harer moeder. Ik had thans volkomen gelegenheid, haar naauwkeurig te beſchouwen. Haar gezigt was wezenlijk ſchoon, haar welgevormde haviksneus, haar kleine mond, haar groot, ſmachtend oog verhief het verre boven het alledaagſche! Wanneer zij ſtil voor zich zag, geleek zij geheel eene Madonna, aan welke juist een Engel den groet des Heere brengt; maar wanneer zij haar oog opſloeg, en vreesachtig rondzag, dan verried een zeker iets, het welk zich niet beſchrijven laat, hare inwendige wanorde. Ik zoude haar nog lang ſtilzwijgend hebben aangeſtaard, zoo haar rondzoekend oog zich niet op mij gevestigd, en zij mij op nieuw vriendelijk gegroet hadde.

Ik. Hoe gaat het u, lieve Kaatje?

Kaatje. (*vriendelijk en zeer praatachtig*). God dank, regt goed! Het betert dagelijks, ik heb hoop, mijn verſtand weder te krijgen, wanneer ik dit eenmaal geheel bezit, dan wil ik regt vlijtig arbeiden, en mijne arme moeder tot aan haren dood goed onderhouden.

De Oude. Dat geve de Hemel!

Ik. Wilt gij dan nu ook niet arbeiden?

Kaatje. O zeker, ik arbeid altijd, wanneer ik niet bidde! Maar bidden moet ik veel en dikwijls, anders kan ik niet leven. (*op een tevreden toon*) Ik heb heden reeds twee arme zielen ver-

verlost! (*zeer praatachtig*) zie, ik wil het u wel vertellen, hoe het mij eigenlijk aangekomen is. Het was op een' feest-avond, moeder had een koek gebakken, ik haspelde mijn garen af, en de koek ſtond op de tafel, daar kwam mijn broeder van de reis te huis Het was in de kamer reeds donker, ik kon hem niet terſtond herkennen, maar zoodra ik hem kende, was ik zeer, zeer blijde. —— —— Moeder ſpreek zelve, of ik mij niet regt verheugde, of ik hem niet hartelijk kuste?

De Oude. Ja ik moet het zelve bekennen.

Kaatje. En toch heeft hij mij onlangs erbarmelijk geklopt.

De Oude. Om dat gij niet gehoorzamen, niet arbeiden wilde.

Kaatje. (*zich bedenkende*) Waar ben ik toch gebleven?

De Oude. Zwijg maar, zwijg! (*tot mij*) zij raakt met hare vertelling niet klaar, mengt alles onder malkander, en verſpilt den tijd maar, dien wij tot den arbeid zoo noodig hebben.

Ik. Ik wil hem u rijkelijk betalen, maar ſta haar toe, dat zij verder vertelle.

De Oude. Nu vertel dan Kaatje, vertel, als het de Heer toch zoo hebben wil.

Kaatje. Help mij dan, moeder! Ja, ja, ik weet alles zelve reeds! Gij hebt het huisje niet noodig, zeide mijn broeder, gij zult toch niet trouwen, geef mij het, ik kan het beter gebruiken! —— (*voor zich ziende*). Ach, hij was

zoo

zoo ſchoon! blank als melk, rood als bloed! Hij beminde mij regt hartelijk, en wilde mij trouwen, en met mij in mijn huisje wonen; naderhand deſerteerde hij, en toen gaf ik mijn' broeder het huisje —— —— en toen, toen (*met een ijſelijk gevoel*) hebben zij hem dood geſchoten, en onder de galg begraven, en nu! Ach nu moet ik immers voor hem bidden! —— ——

Wanneer ik in de kerk kwam, daar ſtond hij bij het altaar, en las de *mis*; maar hij was het niet! Op den preêkſtoel ſtond hij ook eens, maar hij was het niet, neen, hij was het niet! — Ach, als ik hem maar verlost hadde! Ik moet bidden, ik moet voor hem bidden! Neen hij was het niet, hij was het niet! (*zacht*) zij hebben hem dood geſchoten, en onder de galg begraven.

Zij bad thans ſtil in zich zelve, ik wilde haar niet ſtoren, geen nieuw gevoel van ſmart in haar *opwekken; en toch hadden* de gedeelten van hare geſchiedenis mijn hart zeer getroffen, ik wenschte ze geheel te weten, om 'er volkomen in te kunnen deelen. Ik waagde het de moeder op nieuw te verzoeken, en vond haar bereid, mij alles te verhalen. Mijn zalige echtgenoot, ſprak zij, was een eerlijk, en regtſchapen man, hij weefde kouſen, en onderhield mij en zijne twee kinderen zeer goed. De Zoon leerde hetzelfde handwerk, en ging naderhand onder de vreemden; daar hij zijn' vader reeds veel gekost had, en in ſtaat was zich zelven te onderhouden,

den, zoo wilde hij de dochter toch ook iets nalaten, en maakte haar in zijn' laatſten wil het huisje, het welk hij met zweet en moeite verworven, en gekocht had. Als gij de poort ingaat, zoo kunt gij het huisje, aan den regter kant van den toren, zien ſtaan; het is klein, zeer klein, maar mijn zalige man meende, dat om het huisje zich toch welligt een jonge handwerksman zou opdoen, die het meisje trouwen, en mij met haar tot aan mijnen dood onderhouden zoude. Hij ſtierf, wij weenden beide lang om hem, en voedden ons met onzer handen arbeid. In dien tijd werd het vrede met de Pruiſen, de ſoldaten kwamen terug, met hun kwam ook een jonge buitenlander, die het kouſen weven geleerd had, en bij geval met mijne dochter bekend werd. Wanneer ik nu en dan naar de kerk ging, en vroeger t' huis kwam, zo vond ik hem altijd bij haar.

Daar hij zelf zich jegens mij verklaarde, dat hij goede oogmerken met het meisje had, dat zijne verbindtenis weldra ten einde liep, en hij zich dan hier wilde nederzetten, zoo kon ik met grond tegen dezen omgang niets inbrengen, maar hij was mij toch ook niet aangenaam, dewijl een meisje daardoor zoo ligt bij alle jonge lieden op de tong komt, en wanneer de ſoldaat niet braaf denkt, in het einde zitten blijft. Hij was voor het overige een lief, ſtil mensch, die zich, volgens het getuigenis van allen, die ik 'er naar vroeg, goed en eerbaar gedragen had.

Wan-

Wanneer zij haar verſtand hadde, en opregt wilde antwoorden, zoo moest zij zelve bekennen, dat ik haar al het nadeelige, hetwelk uit dezen omgang ontſtaan kon, moederlijk voorgeſteld heb; maar zij was toen een los, levendig ding, liet mijne vermaning het eene oor in het andere uitgaan, en zat altijd weêr met haren ſoldaat op de bank bij de kagchel, wanneer ik vroeger dan gewoonlijk te huis kwam. Kort daarna kwam mijn zoon van buitens lands terug; hij had zich in zijn handwerk zeker verſcheidene kundigheden, maar geen geld verzameld, hij hoopte zich nu t' huis beter te onderhouden, en hoorde met leedwezen, dat zijn geſtorven vader het huisje aan zijne zuster gemaakt had. Beide waren mijne kinderen, ik wenschte van ganſcher harte beiden gelukkig te zien; daar nogtans de zoon het eerſte hulp behoefde, zoo ontken ik niet, dat ik zelve dikwijls mijne dochter aanraadde, *hem het huisje af te ſtaan.* Hij kon in dit geval terſtond zijn handwerk drijven, waarſchijnlijk binnen kort gelukkig trouwen, en mij van onderhoud voor den ouden dag verzekeren. Aanvankelijk wilde zij van dezen voorſlag niets hooren, beriep zich altijd op 's vaders uiterſten wil, en verzekerde mij, dat haar ſoldaat even zoo goed kouſen weven, en mij even goed onderhouden kon. Maar als kort naderhand het Garnizoen veranderd werd, en haar beminde in de hoofdſtad te liggen kwam, ook, in weerwil zijner belofte, niets van zich hooren liet, zoo

werd zij buitengewoon treurig en ſtil, arbeidde wel ſteeds, maar niet meer zoo vlijtig, en verdiende naauwelijks dat geen, wat zij zelve tot haar onderhoud noodig had. Ik deed haar daaromtrent verwijten, bewees haar duidelijk, dat men zich op de beloften van jonge ſoldaten niet verlaten kon, en ried haar moederlijk, zich in haar lot te ſchikken, en diengenen te vergeten, die buiten twijfel haar reeds lang vergeten had. Zij beloofde te gehoorzamen, weende echter nog altijd in ſtilte, en weigerde hardnekkig, het huisje aan haren broeder af te ſtaan, die het, daar zich juist een huwelijk voor hem opdeed, ten hoogſte noodig had, Men zag uit deze weigering duidelijk, dat zij nog altijd op de terugkomst van haren ſoldaat hoopte; doch daar deze niet volgde, zoo was het mij lief en aangenaam, wanneer haar broeder haar dikwijls de onmogelijkheid zocht te bewijzen. Te Paſchen voor drie jaren kwam hij met het berigt t' huis, dat de zoo lang verwachtte geliefde zich op nieuws verbonden had, en kort naderhand, welligt uit berouw, met vele anderen gedeſerteerd was. Hij gaf voor, dat hij dit berigt uit den mond van eenen voerman gehoord had, welke juist in de hoofdſtad was, als de ongelukkigen terug gebragt, en in de gevangenis gevoerd werden. Mijne dochter hoorde dit treurig berigt met ontroering, zij ſprak geen woord, maar weende den ganſchen nacht bitter, en wekte door haar ſnikken mijn medelijden. Ik hield in het eerſte het geheele verhaal van mijn'

zoon

zoon voor een verdichtſel, en ſprak hem den volgenden morgen ernſtig 'er over aan, dewijl hij mij en zijne zuster zoo onverdiend hartzeer veroorzaakte, maar hij hield zijn gezegde ſtaande, en bragt kort daarop den voerman zelven in onze kamer, die alles bevestigde, en 'er nog bijvoegde, dat de gevlugte bezwaarlijk 'er het leven af zou brengen, dewijl hij zich bij zijne gevangenneming verzet, en eenige boeren zwaar gewond had. KAATJE had zich juist aan haar ſpinnewiel gezet, als hij dit vertelde; toen ik den man uit liet, en in het geheim nog eens naar zeker berigt vorſchen wilde, hoorde ik in de kamer eenen val, ik ſprong binnen, en mijne dochter lag in onmagt op den grond. Zij moet door dezen ongelukkigen val iets in de herſenen gekwetst hebben, want van dien tijd af, was het niet meer rigtig met haar. Ik ſleepte haar op het bed; zij ſprak terſtond gekheid, zag mij voor den ſoldaat aan, en nam zoo roerend afſcheid van mij, dat ik zelve mede moest weenen. Des middags bewoog ik haar toch, zich met ons aan tafel te zetten, haar broeder leidde het geſprek op het huisje, en zij was terſtond genegen, het hem af te ſtaan. Ik moet nog weenen, wanneer ik er aan denke: God ſchenke u die vreugde, zeide zij tot hem, die ik in dit huisje hoopte te genieten, en gij zult zeker regt gelukkig en te vreden daarin leven! zij arbeidde de volgende dagen niet, en bragt ze meest biddende in de kerk door; ik was met de aanſtaan-

de bruiloft van mijn' zoon bezig, en kon ze niet altijd gade ſlaan. Den avond voor dezelve miste ik haar eerst laat, zocht haar in alle huizen vergeefs, en moest den ganſchen nacht door troosteloos om haar jammeren. Vroeg, als de dag aankwam, ging ik weder naar haar zoeken, God weet, hoe ik te moede was, ik beweende haar reeds als dood, en zocht haar ligchaam aan den *Eger*. Eenige kinderen verzekerden mij, dat zij zoodanig iemand 's avonds laat op den Galgeberg gezien hadden; ik ijlde daar heen, en vond ze midden tusſchen de graven op den grond liggen; zij was meer dood, dan levendig, hare roode oogen bewezen duidelijk, dat zij den geheelen nacht geweend had, zij kende mij niet, ſprak niets dan gekheid, en beweende, dat men haar beminde doodgeſchoten, en onder de galg begraven had. Mogelijk en waarſchijnlijk is het, dat haar welligt deze of gene ſpotvogel dit berigt, het welk zich niet bevestigde, verteld hebbe, want als ik haar van het tegendeel zocht te overtuigen, zoo zeide zij ſteeds: hij heeft het mij immers verteld, hij heeft het bezworen! Ik bragt haar met moeite t' huis, kort daarop moest ik haar bij eene bloedverwante brengen, dewijl zij het bruilofts-muzijk niet hooren konde, en daardoor geheel razende werd. Van dien tijd af is het met haar, zoo als gij nu ziet, gebleven, nu beter, dan ook weêr ſlimmer. Menigmaal arbeidt zij eenige dagen aanhoudend en vlijtig, verſcheide weken ook geheel niets, en dan

gaat

gaat het mij zeer slecht, dewijl ik zoo veel niet verdienen kan, als wij tot ons noodzakelijk onderhoud behoeven.

Ik. Onderhoudt haar broeder u en haar dan niet, het is toch zijn pligt?

De Oude. Lieve God, waar zal hij het van daan halen, al wilde hij het ook doen. Het handwerk gaat thans zeer slecht, hij heeft halswerk, om zijne vrouw en twee kleine kinderen te onderhouden, hij kan ons nergens mede ondersteunen. Kreeg ik niet als eene arme burgervrouw alle weken eenige stuivers uit het gasthuis, zoo moesten wij dikwijls hongerig gaan slapen.

Ik. Maar de ongelukkige klaagde straks, dat hij haar onbarmhartig klopte; zulks moest hij toch niet doen, en gij even min toelaten.

De Oude. Het doet het moederlijk hart ook wel zeer, wanneer men tot dit laatste middel komen moet. Maar lieve heer, honger doet ook zeer! Wanneer zij zoo eene geheele week in het bed ligt, of rond slentert, meer, dan een houthakker eet, en toch niets wil arbeiden, dan raakt eindelijk het geduld uit. Zij vraagt niet: moeder! hoe komt ge aan brood? Hoe kunt ge het verdienen? Zij eischt haar regtmatig deel, en is daarenboven nog ontevreden op mij, wanneer het uit nood wat zuinig rond komt. Ik heb lang geduld, maar wanneer ik volstrekt geen hulp meer zie, dan moet ik tot strengheid komen. — —

Digitized by Google

Ik zweeg lang, ik kon niet meer vragen, het perste mijn hart te ſterk. Ik verplaatſte mij in haren toeſtand, ſtelde mij haren ſtaat voor, en gevoelde het ſchrikkelijke van denzelven. Eeuwig van zwarte beelden en droomen, die hare overdrevene verbeeldings-kracht dagelijks op nieuw ſchiep, gekweld en gemarteld, overal van den bloedenden geliefden haar's harte vergezeld, ſteeds voor zijne verſchrikkelijke verſchijning bevreesd, ſteeds troost zoekende, en dien zelfs in den tempel des Eeuwigen niet vindende! Geſlagen van eenen broeder, dien zij alles, wat zij bezat, vrijwillig opofferde! o het moet een ſchrikkelyk gevoel zijn! Er kan geen ongelukkiger ſchepſel op deze wereld omdolen. Ik zag naar haar rond, zij zat gerust en zorgeloos, ſcheen van al, wat haar moeder verteld had, niet het geringſte gehoord te hebben, zij bad altijd, ten minſte verrieden zulks hare lippen, die zich onophoudelijk beweegden, terwijl haar oog in de verte ſtaarde, en dikwijls vriendelijk lagchte.

Ik. (*in ſtilte tegen haar moeder*) Heeft zich dan de dood van haren beminde bevestigd?

De Oude. Helaas neen! Ik vernam naderhand, dat hij noch op nieuws zich verbonden had, noch gedeſerteerd was. Er kwamen zelfs eenige brieven op de post aan mijne dochter, ik kon ze van droefheid niet lezen, hij beloofde haar, zoo als mij anderen zeiden, nog altijd te trouwen. Ik liet hem den toeſtand van mijn kind

kind berigten; ſedert dien tijd hebben wij geen berigt meer van hem gekregen.

Ik. Groote God, dat was te hard! Men ontroofde haar dus haar huisje door list, en met hetzelve ook haar verſtand!

De Oude. (*weenende*) Ik heb geen deel aan de daad; ik behoef ze ook eenmaal niet te verantwoorden, Was het bedrog, zoo werd ik met haar bedrogen.

Ik. Heêt gij haar dan niet van het leven van haren beminde onderrigt? zijne brieven haar niet getoond?

De Oude. Wij deden het, maar het werd erger met haar, zij geloofde het niet, en had ſedert meermalen verſchijningen, die haar dikwijls tot razernij bragten.

KAATJE. (*opſtaande*) Kom moeder, wij willen naar huis gaan, wij hebben geen brood, ik moet arbeiden! (*met veel vreugde*) Ach ik zal nu regt vlijtig zijn, want ik was zoo gelukkig, twee arme zielen te verloſſen! (*met droefheid*) Konde ik hem ook maar verloſſen! Het zal mij toch nog gelukken, de Moeder Gods heeft het mij reeds dikwijls beloofd! Als ik maar met den regter voet in de kerk kon treden, maar hoeveel moeite ik mij ook geve, zoo komt de linker altijd vooraan, en dan is het voorbij. Ik moet maar regt vlijtig bidden, dan zal het wel gaan, dan kan ik en hij nog regt gelukkig worden.

Zij ging nu den berg af, vouwde hare handen, deed eenige ſchreden, en bleef dan ſteeds

ſtarende naar den hemel ſtaan. De moeder volgde, ik ging met deze, en vernam van die goedhartige oude nog menige omſtandigheid, die mij merkwaardig ſcheen. KAATJE ſchuwt den dans, en kan geen muzijk hooren; wanneer een bruilofts partij voorbij het venſter gaat, zoo verbergt zij zich in haar bed, hetwelk zij dan zelden dien dag weder verlaat; maar wanneer een lijk de poort wordt uitgedragen, zoo belet haar niets, hetzelve te volgen, en lang bij het graf van den geſtorvenen te bidden. Dikwijls verbeeldt zij zich de Moeder Gods te zien, die haar verbiedt, de kamer te verlaten; dan is niets in ſtaat, haar naar buiten te brengen; maar gaat een ſoldaat voorbij, dan vliegt zij, in weerwil van het verbod, naar buiten, en ziet hem lang na. Zij gaat zeer vlijtig in de kerk, maar gebruikt nooit een ſtoel, gaat met afgemetene ſchreden op en neder, lagcht links en regts, en blijft dikwijls uren lang voor een altaar, of voor het beeld van eenen Heilige ſtaan. Haar oog wordt dan bij uitſtek levendig, het ſchijnt met het beeld te ſpreken. Men kan, gelijk ik naderhand zelf opmerkte, duidelijk zien, wanneer haar hart vreugd of droefheid gevoelt; dikwijls ſchijnt zij met ſmachtende blikken een antwoord af te wachten, en wanneer dit eindelijk in hare verbeelding volgt, zoo denkt haar oog met eene uitdrukking, die zich des te minder beſchrijven laat, dewijl de overige deelen van haar gezigt

'er geheel geen deel aan ſchijnen te nemen, en bij het geſprek harer oogen geheel onverſchillig blijven.

Eer wij de poort bereikten, nam ik van moeder en dochter afſcheid; dat ik gaf, wat ik kon, en dan eerst ſcheidde, behoef ik niet te zeggen; ik kon, ik wilde de ongelukkigen niet naar de ſtad volgen, mijne ziel was ſomber en duister, mijn hart treurig, ik zocht mij door de beſchouwing der ſchoone natuur te verſtrooijen, maar het gelukte niet. De nevel was verdwenen, helder ſtond de zon aan den hemel, ſchoon bloeiden de boomen, welluidend zongen de vogelen, maar mijn hart bleef treurig. Het twiste met het ongeluk, hetwelk in zoo velerlei gedaanten onder de menſchen woedt, en hen dikwijls verſchrikkelijk mishandelt. —— —— Bij mijne terugkomst zag ik het kleine huisje, waarin KAATJE woonde; het hing als een zwaluwenest aan den toren, twee kleine kamertjes vulden het geheel, en de met papier beplakte vensterruiten verkondigden openlijk de armoede der bewoners! En toch was dit ellendig huisje oorzaak van KAATJES ongeluk! Was oorzaak, dat het meesterſtuk der ſchepping geſchonden omdoolt! O menſchen, zijt niet al te trotsch op uw verſtand! Het is een armzalig ding, eene breekbare waar in de hand van een kind, die het zorgeloos op den grond laat vallen, en voor altijd verbrijzelt!

Na ruim tien jaren bragt mij mijn lotgeval weder binnen de muren van *Elbogen*. Mijn eerſte blik was op KAATJES huisje gevestigd; het

tal der papieren ruiten in de venſters was aanmerkelijk vermeerderd, en voorſpelde grootere armoede. Ik bezocht haar den volgenden morgen, de oude moeder leefde nog, zij ontving mij vriendelijk, maar KAATJE zag ik niet. Een gevoel, hetwelk droefheid en vreugde te gelijk opwekt, of ten minſte de ſcheiding tuſſchen beide bepaalt, doordrong mijn hart; ik wenschte haar weder gezond te zien, maar ik gunde haar lijdend hart ook even gaarn de zachte, eenige rust, indien het in dien tijd niet met haar gebeterd was.

Leeft KAATJE niet meer, vraagde ik vorſchende. Het treurige gezigt der oude, waarmede zij hare handen vouwde, de langzame ademhaling, waarmede zij eenen diepen zucht uit hare borst loosde, ſcheen mij vooruit de zekerheid van haren dood te verkondigen, maar ik bedroog mij dit maal geheel. Ach God, zeide de oude, zij leeft nog! Hare ellende verbittert mij nog ſteeds mijne oude dagen, die, zoo jammer en kommer ze anders verkorten, weldra eindigen moeten.

Ik. Waar is zij dan? zeker niet te huis?

De Oude. (*naar een' hoek wijzende*) Daar zit zij; en eet juist haar ontbijt! Kom hier KAATJE en heet den Heer welkom!

Eene ſlecht gekleede geſtalte verhief zich nu uit den hoek, en trad nader, zij hield in hare gele hand een ſtuk roggenbrood, terwijl haar ma-

mager bleek gezigt daaraan kaauwde, en mij met eenen vertrokken lach groette.

Ik. Onmogelijk, dat is KAATJE niet!

De Oude. Helaas, zij is het! (*op een' bitteren toon*) Ja mijn heer, zoo kan kommer en ellende werken, zoo kan het vernietigen, het geen God zelf welgemaakt noemde. (*met de hand in de kamer rondwijzende*) Gij ziet hier de werkplaats des jammers (*op Kaatje wijzende*) en dit is deszelfs meesterstuk. —— —— Ik vond geene woorden, om mijne verwondering uit te drukken; KAATJE was voor tien jaren wezenlijk een schoon meisje; thans was haar gezigt tot leelijkheid toe veranderd, niet één spoor van vorige schoonheid was meer overig, alle de zoo belangwekkende, bekoorlijke trekken waren verdwenen, haar oog zelfs was kleiner geworden, dikke, misvormde plooijen omringden het. Haar aangezigt verkondigde niet meer onderdrukte onschuld, inwendig lijden, het was thans het beeld der volkomenste zotheid. Haar haar, dat voorheen in natuurlijke lokken om hals en schouders hing, was thans in elkander geward, en hief de muts, die hetzelve zoude bedekken, om hoog. Een vaal geel had het zuiver rood harer wangen verdrongen, haar hoofd hing op zij, zelfs haar ligchaam was kleiner geworden. Dus is het erger met haar? riep ik eindelijk na lange verwondering uit.

De Oude. Erger juist niet, alleen, dat de hoop op beterschap nu ook verdwijnt. Zij doet

nog

nog even als voorheen, arbeidt flechts, als het haar lust, en bidt zonder ophouden. De herinnering aan haren minnaar, inzonderheid aan zijn gewaand bloedig einde, ſchijnt van tijd tot tijd uit haar geheugen te verdwijnen, zij ſpreekt zelden meer van hem, en flechts in algemeene vlugtige uitdrukkingen, maar het verlies van haar huisje gaat haar nog even ſterk aan het hart; daar ſpreekt zij veel en dikwijls van. — Ik wilde nog veel met de Oude en KAATJE ſpreken, haar nog verſcheidene vragen doen; maar ik was 'er niet in ſtaat toe; innig medelijden met haren jammervollen toeſtand, en de vaste overtuiging, dat ik door vragen dien niet verzachten kon, dreef mij naar buiten. Ik zag en ſprak haar naderhand dikwijls, maar ik zag en ſprak haar nimmer, zonder mij meer en meer te overtuigen, dat het verlies des verſtands iedere voorttreffelijkheid van het menſchelijke ligchaam, hetwelk het boven de dieren bezit, van tijd tot tijd verwoest, en het geheel tot deze verlaagt.

KAATJE droomt dikwijls en veel, vertelt elk hare droomen 's morgens weder; maar alle dezo droomen hebben geen' zweem van krankzinnigheid, verraden dikwijls veel en fijn oordeel. Deze omſtandigheid was mij altijd verwonderlijk en merkwaardig. Wanneer haar ligchaam rust, hare zinnen voor geen' indruk vatbaar zijn, ſchijnt haar geest bekwaam te zijn, om juist te kunnen denken en oordeelen; maar zoodra haar ligchaam ontwaakt, zijn hare denkbeelden weder geheel ver-

verward, vol van de grootſte krankzinnigheid! — Zij zingt nog ſteeds haar lied, maar thans verwekt het in haren mond niet meer verwondering, maar ſlechts medelijden en ontferming.

Gevoelige zielen, wanneer gij eens in de romaneske ſtreken van *Elbogen* wandelt, zoo denkt aan het arme en noodlijdend KAATJE! blijft bij haar klein huisje ſtaan, laat uwe linkerhand niet weten wat uwe regter geeft! De oude moeder zal het met dank, met tranen ontvangen, en God zal het u vergelden!

J O.

Digitized by Google

JOSEF KAREL.

Toen ik voor twee jaren den waardigen en verdienſtelijken vrijheer EMANUEL M —— —— VAN W —— te *R* —— in *Bohemen* bezocht, mij over zijne voortreffelijke huishoudkunde verwonderde, en in zijne vruchtbare velden wandelde, zag ik midden in het open veld eenen man, wiens gelaat mijne aandacht tot zich trok, en mij in allen geval iets buitengewoons verkondigde. Hij ſtond in de ſchaduw van eenen enkelen pereboom, leunde tegen zijnen ſtam, hield een gedrukt blad in zijne regterhand, en ſcheen deszelfs inhoud met gretige blikken te verſlinden. Zijn graauwe, eenigzins afgedragene, en toch nog zindelijke rok, zijn zwart vest en broek, deden mij met grond vermoeden, dat hij een dorpſchoolmeester ware, zijn zwart gebrande rotting, welke naast hem ſtond, bevestigde dit vermoeden, maar de kop van den man weêrſprak het

het geheel. Zoo, dacht ik, terwijl ik hem beſchouwde, moet SOCRATES geſtudeerd, zoo diep en peinzende moet hij gezien hebben, toen hij de gronden voor het bewijs zijner onſterfelijkheid verzamelde. Een dun reeds door ouderdom wit geworden haar beſchaduwde ſpaarzaam zijne kruin, en verried duidelijk het gebrek aan ſappen, welke eene aanhoudende ſtudië hem ontroofd had. Zijn breed, hoog en ſterk gerimpeld voorhoofd, verried den onderzoeker en denker, zijn lange ſpitſe haviksneus bevestigde dit vermoeden, de onmerkbaar lagchende mond bewees inwendige tevredenheid en zielsrust. Het geheel van dit merkwaardig gezigt boezemde eerbied in, en ſcheen dien volſtrekt te verdienen. Ik waagde het niet, hem in het lezen te ſtoren, en wilde bedaard afwachten, tot hij geeindigd hadde, om dan kennis met eenen man te maken, wiens uiterlijke zoo veel beloofde. Een klein geruisch, dat ik na lang wachten met opzet maakte, en waardoor ik zijne opmerkzaamheid tot mij zocht te trekken, mislukte geheel, het ſtoorde hem niet in zijne diepe beſpiegelingen, waartoe de inhoud van het blad hem nog ſteeds aanleiding ſcheen te geven. Ik wachtte op nieuws, maar te vergeefs, eindelijk bewoog mij mijne geringe dichterlijke verdienſte, waarmede ik zeker ſlechts met diep ontzag op de kennis van eenen wijsgeer aanſpraak kon maken, tot de ſtoutheid, om hem te naderen. De ſchaduw van mijn oog viel op zijn blad, hij keek

op

op zijde, en zag mij voor zich ſtaan. Mag ik wel zoo vrij zijn, zeide ik, met dien eerbied, die om te behagen gevorderd wordt, en u, Mijnheer, voor eenige oogenblikken in uwe diepe beſpiegelingen ſtoren? — Een lange aanhoudende blik was zijn geheel antwoord; maar 'er lag zoo veel in dezen enkelen blik, dat ik eenige bladzijden noodig had, om alles te beſchrijven, wat ik daarin even duidelijk las, als dat hij het mij met de uitdrukkelijkſte woorden gezegd had. Aanvankelijk ſcheen zijn blik toorn te verkondigen. Zoo dacht ik, wordt een Koning toornig, die juist over het welzijn van zijn land wil beſliſſen, en in deze beſliſſing door eenen onbeſchaamden bedelaar geſtoord wordt. — Kort daarna veranderde deze grimmige blik in eenen onnavolgbaren lach, welke over zijn gansch gelaat eene toegevende vriendelijkheid, of veel meer genade verſpreidde, die mij grootmoedig vergeving verkondigde. Zoo, dacht ik dankende, vergeeft een Koning de onbeſchaamde ſtoutheid, en wenkt een' misdadiger genade toe. De ganſche blik in verband overgezet, ſcheen ongeveer te zeggen: Vermetele ſterveling, uwe ſtoutheid is groot, maar mijne goedheid kent geene grenzen, ik vergeef ze u gaarn! —

Eer ik eene nieuwe ontſchuldiging konde wagen, draaide hij zich om, ſtak hij zijn blad in den zak, nam zijn rotting, en wandelde het veld in. Ik waagde het niet hem natezien, veelminder te volgen, en was volkomen tevreden, dat

dat hij mij mijne ſtoutheid zoo grootmoedig vergeven had. Ik ging eindelijk ook verder, de heerlijkſte korenvelden golfden voor mij in ontelbare baren, ik wilde de grootſte aren meten, maar de diepdenkende man ſcheen weêr voor mij te ſtaan, en ik week vol eerbied ter zijde. Dat deze man een groot wijsgeer, een diepdenkend onderzoeker, een HALLER of een EULER zijn moest, hieraan twijfelde ik nu niet meer. Zijn gelaat had mij daarvan zoo duidelijk overtuigd, dat na zulk eene vaste overtuiging twijfel in deze oogenblikken dwaasheid zoude geweest zijn. Mijne nieuwsgierigheid werd van tijd tot tijd ſterk gaande, ik wenschte zoo hartelijk te vernemen; wie hij eigenlijk ware? of welligt, het geen mij het waarſchijnlijkſte voorkwam, de vreemde geleerde in de naburige gewesten het bad gebruikte, en even als ik eene wandeling in deze ſchoone velden gedaan had? omtrent beide deze vragen hoopte ik te huis nader, ten minſte eenige opheldering te hooren, en beſpoedigde daarom mijnen terugweg.

Als ik op het kasteel aankwam, verkondigde de klok den middag, ik ging ſterker, en zag in den tuin op nieuws den mij zoo merkwaardigen, graauwen man, hij ſtond met den rug naar mij toe, en teekende met zijnen ſtok eenige figuren in het zand. Mijn eerbied waagde het niet, hem te ſtoren, maar mijn hart verlustigde zich met de aangename hoop, dat de gastvrije Heer van het kasteel, den zeldzamen geleerde zeker ter

tafel genoodigd had, en het mij dan beter gelukken zoude, kennis met hem te maken. Ik overwoog juist: of deze figuren ook een zeer moeijelijk wiskunſtig voorſtel zouden oplosſen? als een ſtalknecht den graauwen man, voor bij ging, en hem met eene goedhartige vriendelijkheid op den ſchouder klopte. Hoe gaat het, KAREL, hoe gaat het? vroeg hij hem lagchende, en draaide hem tot mijne grootſte verwondering eenige malen in het rond. God in den hemel, dacht ik, de karel miskent hem zeker, hij zal het voor beleediging houden, en welligt de uitnoodiging verachten! Maar de graauwe man dacht, tot mijne grootſte vreugde, billijker. Een blik, even zoo toornig, en op het einde even zoo vriendelijk, als die gene was, waarover ik kort te voren mij verwonderd had, was alles, waarmede hij deze ruwe beleediging beſtrafte. Zijn ſtok was hem in het ronddraaijen, ontvallen, hij nam hem ſtilzwijgende op, en teekende op nieuws. Daar de vermetele knecht mij voorbijging, zoo hield ik het voor pligt, hem op zijne grove fout opmerkzaam te maken, en in goedheid te bewegen, om verſchooning te vragen.

Ik. Kent gij dan dien Heer daar?

De Knecht. He? wat zegt ge?

Ik. Of gij dien Heer daar kent?

De Knecht. Welken Heer?

Ik. Dien gij ſtraks in het rond draaide, die nu met zijnen ſtok op den grond teekent.

De

De Knecht. Ach! dien Heer! (*lagchende*) dien ken ik zeer goed!

Ik. Wie is hij dan?

De Knecht, De gekke Kleêrmaker uit *Nieuwkerke.*

Ik. Gekke? kleêrmaker? o gij zijt zelf niet wel bij uw verſtand?

De Knecht. God dank, nog ben ik het; maar of het mij ook niet eens treffen kan, dat ſtaat aan Hem!—

Ik. Onmogelijk, onmogelijk! deze man zou gek zijn?

De Knecht. (*voortgaande*) Nu wijs is hij ten minſte niet, zulks zal u iedereen zeggen, wanneer gij mij niet gelooven wilt.

Hier ſtond ik, bedrogen in mijne verwachting, waarop zich de hoop eener nadere kennis met eenen grooten geleerde gegrond had; ik was beſluiteloos: of ik het gezegde van den knecht gelooven, of veeleer dezen voor krankzinnig zoude houden? ten minſte ſcheen het gelaat van den laatſten het niet te weêrſpreken, daar in tegendeel dat van den graauwen man openbaar het tegendeel bewees. Om niet lang in eenen maalſtroom van onzekere twijfelingen te worden rondgevoerd, ijlde ik naar het kasteel; ik zag onder verſcheiden' gasten den zoo braven en waardigen leeraar der plaats, en leidde hem terſtond aan het venſter.

Ik. (*met eene geſpannen verwachting*) Kent gij dien graauwen man, die met zijnen ſtok op den grond teekent?

De Leeraar. Ik ken hem.

Ik. Hoe heet hij? wie is hij?

De Leeraar. (*lagchende*) Een groot, een gewigtig man!

Ik. (*met innerlijke zelftevredenheid*) Ik dacht het al terſtond, dat mij mijne weinige gelaatkunde niet bedriegen konde.

De Leeraar. En waar voor hield hem deze?

Ik. Voor een' grooten wijsgeer, voor een' diepdenkenden onderzoeker, voor —— ——

De Leeraar. O mis, verre mis!

Ik. Mis? zoude hij nog meer zijn?

De Leeraar. Voorzeker! namelijk in zijne verbeelding.

Ik. (*in een' dalenden toon*) Verbeelding?

De Leeraar. Ja, want eigenlijk is hij maar een arme kleêrmaker.

Ik. Een arme kleêrmaker?

De Leeraar. Die lang reeds zijn verſtand verloren heeft, maar zich in zijne krankzinnigheid grooter, en waarſchijnlijk gelukkiger acht, dan wij ons allen.

Ik. Zoo zoude hij wezenlijk krankzinnig zijn? Maar zijn gelaat?

De Leeraar. Verraadt voorzeker geen ſpoor van krankzinnigheid, indien gij dus over de gelaatkunde u een ſtelſel gevormd hebt, zoo moet gij zijn gelaat als eene uitzondering op den algemeenen regel aanzien.

Ik. Zoo werd mijne verwachting nog niet ge-

geſpannen, zoo nog niet bedrogen! Is hij reeds lang krankzinnig?

De Leeraar. Misſchien reeds twintig jaren.

Ik. Zoo lang reeds! waarin beſtaat zijne krankzinnigheid?

De Leeraar. Zij verdeelt zich volmaakt in twee deelen, welke zich naar twee boeken vormen, waarin hij onophoudelijk leest, en ze voor zijnen grootſten ſchat houdt.

Ik. Wat zijn dat voor boeken?

De Leeraar. Een oude Boheemsche kronijk, en een even zoo oud boek, het geen waarſchijnlijk gezigten en droomen behelst. Hij laat het laatſte aan geen' ſterveling zien, en eene geweldige ontneming zoude hem razend maken. Leest hij in den kronijk, zoo meent hij een regtmatige afſtammeling van Keizer KAREL den vierden te zijn, maakt dan aanſpraak op den *Boheemſchen* troon, en beweert ſtreng, dat hij dien nog eens beſtijgen zal. Maar heeft hij dat onbekende boek gelezen, zoo ſpreekt hij van eene bovenwereld, waar in hij zelf eens was, en die hij, overeenkomſtig zijne verwarde denkbeelden, echter dikwijls zeer romanesk ſchildert. Hij predikt dan boete, en moedigt de jonge lieden, in warme, krachtige uitdrukkingen, ter deugd aan. Dikwijls vermengen zich ook deze beide denkbeelden in zijn geſprek, wonderlijk door elkanderen, hij gaat van het eene tot het andere over, en wordt dan voor zulken, die hier van onkundig zijn, onverſtaanbaar.

Ik. Kan ik niet met hem ſpreken? Dat alles niet uit zijn' mond hooren?

De Leeraar. Dat zal bezwaarlijk gaan, want 'er zijn dikwijls weken en maanden, waarin hij volſtrekt ſtilzwijgend rondwandelt, en over nieuwe denkbeelden broeit; dan kan men hem zelden aan 't praten krijgen; hij weet iedere vraag zeer gepast te ontwijken, en verijdelt de nieuwsgierigheid des vragers. Het openhartigſte ſpreekt hij gewoonlijk met den Heer van het kasteel, die hem zeer vele weldaden bewijst, hem dagelijks ſpijst, en volkomen onderhoudt.

Ik wendde mij nu met mijn verzoek tot dezen, hij was zoo vriendelijk, om het te willen voldoen, meerdere gasten namen deel aan ons geſprek, en gaven insgelijks hun verlangen te kennen, den merkwaardigen man te zien en nader te leeren kennen. Er werd nu afgeſproken, hem door gepaste vragen op het onderwerp te brengen, maar inzonderheid om geen ongeloof te verraden of om zijne gezegden te lagchen, dewijl beide hem terſtond zouden affchrikken, en iedere nieuwe poging onmogelijk maken. De Heer van het kasteel ging zelf, om hem te halen, dewijl hij bezwaarlijk eenen zijner bedienden gevolgd zou zijn. Hij trad kort daar na met hem in de kamer; eene diepe ſtilte heerschte onder het talrijke gezelſchap, ieder verwonderde zich over zijn eerwaardig gelaat, ieder gaf blijk mijne aanmerking daar omtrent volkomen goed te keuren

De

De graauwe man werd zeer verlegen, als hij zoo vele vreemden in de kamer zag, ik vreesde reeds voor eenen kwaden uitflag, en had berouw over mijne praatachtigheid, waar door ik de nieuwsgierigheid van allen had gaande gemaakt. Tot mijne groote vreugde nogtans zag ik ſpoedig, dat deze verlegenheid verdween; zijn vreesachtig gelaat werd weder peinzende, hij knoopte zijn vest los, ſtak de regterhand 'er in, en leunde met zijn' rug tegen den muur.

Nu, mijne heeren, zeide thans de heer van het kasteel, kunt gij beter oordeelen: of u de verte bedrogen heeft? Gij beweerdet eenparig, dat deze man de beeldtenis van keizer KAREL den vierden, volkomen gelijkt, oordeelt nu! Dit lokaas was voor den ongelukkigen te bekoorlijk, hij wekte mijn geheel medelijden op; daar hij terſtond het diepdenkend gelaat van eenen onderzoeker in een lagchend veranderde, regt op ging ſtaan, en, terwijl hij zijn hoofd regts en links draaide, ons oordeel ſcheen te vorderen.

Eenigen uit het gezelſchap. Neen wij hebben ons niet bedrogen! Het gelijkt volmaakt!

Anderen. Volmaakt! Volmaakt!

De graauwe Man. (*met de uiterſte tevredenheid rond ziende*) Ik geloof het gaarn! (*met een geheimzinnig gelaat*) Want het heeft zijne gewigtige reden, en een ding, dat zijne gewigtige reden heeft, moet ook gewigtige waarheden behelzen. (*op nieuws rond ziende*) Ik weet niet; of gij mij begrepen hebt.

Eenigen, Volkomen! Volkomen!

De graauwe Man. Nu daar komt het van daan, dat ik wel een arme kleêrmaker ben, maar toch op KAREL den vierden gelijk. (*hij leunde weêr tegen den muur, en verzonk in diepe gedachten*).

De Heer van het Kasteel. Hoe is uw naam?

De graauwe Man. Ik heet JOSEF, mijn toenaam is KAREL! zoo noemden zich alle mijne voorouders, en van daar is het, dat ik in eene regte lijn van wijlen mijnen zaligen grootvader, Keizer KAREL den vierden, afstamme.

Een uit het gezelschap. Dan waart gij met onzen keizer vermaagschapt?

De graauwe Man. (*met eenen ernstigen blik*) Voeg er bij *goedgunstigen en genadigen*, want hij verdient het? — — Wij zijn onzen veelgeliefden neef hartelijk toegedaan! Wij gunnen hem het geluk van over *Bohemen* te regeren, van ganscher harte! (*zuchtende*) De last der regering vordert thans sterke schouders, de onzen zijn te zwak, wij bewaren ons regt tot betere tijden, (*een bediende, die aan de deur stond, begon te lagchen*).

De graauwe Man. (*met deftigheid en gezag*) Karel! gij verdiendet, dat ik u tot kok van keizer WENZEL den vierden maakte, en even als dezen levendig liet braden, maar ik vergeef het u in genade, ontwijk mijn aangezigt! (*De Heer van het kasteel wenkte, en de bediende wilde heengaan,*)

De

De graauwe Man. (*vriendelijk en op den gewonen toon*) Blijf CHRISTOFFEL, blijf maar! Het is alles vergeven en vergeten!

De Leeraar. Maar hoe kunt gij van KAREL den vierden afstammen? Hoe is dat mogelijk?

De graauwe Man. Dat vraagt gij eerwaardige Heer? Gij? Zijt gij dan in de geschiedenis zoo geheel onbekend? (*spotachtig*) Bij zoo vele getuigen zou ik zoo iets toch niet bekennen.

De Leeraar. Mijne vraag verraadt geene onwetendheid! Ik wilde eigenlijk slechts weten, van welke gemalin des Keizers uw grootvader geboren zij? KAREL had, gelijk bekend is, vier gemalinnen.

De graauwe Man. (*met een ernstig, maar vrolijk gelaat*) Hij had er vijf.

De Leeraar. Maar vier. De eerste was BLANKA, KAREL VAN VALOIS dochter, de tweede —— ——

De graauwe Man. (*hem in de rede vallende*) Was AGNES, de dochter van den Paltsgraaf RUDOLF, de derde was ANNA, dochter van hertog HENDRIK, de vierde —— —— (*hij bleef steken, en zag het gezelschap rond*).

De Leeraar. Nu, de vierde was ELISABETH, dochter van den hertog van *Pommeren.*

De graauwe Man. (*ontevreden*) Dat was de vijfde.

De Leeraar. Hoe heette dan de vierde?

De graauwe Man. (*met gezag en fierheid*) Het is genoeg, als wij het weten!

Eenigen uit het gezelschap. Maar wij wenschten het ook zoo gaarn te weten!

De graauwe Man. (*eenige schreden voortgaande*) De vierde was BLANKA, KAREL's wettige, maar niet openlijk erkende gemalin. Als de Keizer eens op zijn lusthuis, *Bubenez* genaamd, jaagde, zag hij een schoon boeren meisje met name BLANKA, verliefde op haar, en nam haar op zijn slot. Daar baarde zij hem eenen zoon, die KAREL genoemd werd, en van dezen KAREL stam ik in eene regte lijn af, ben thans de tiende van zijnen doorluchtigen stam; de toen nog levende ANNA vervolgde de moeder en den jongen prins ten sterkste, maar de Keizer trok zich beiden vaderlijk aan. Hij gaf den prins aan de grooten zijns Rijks ter opvoeding over, en beschermde de moeder op zijn slot. Toen de Keizerin stierf, verklaarde de Keizer zijnen onechten zoon voor echt, en liet zich in het geheim met de schoone BLANKA trouwen. Eerst toen deze ook stierf, ging hij tot een vijfde huwelijk over, en trouwde ELISABETH. Dit alles weet ik zeker, want toen ik in het jaar 1767 in de bovenwereld was, daar werd mij zulks, en nog veel meer, bekend gemaakt; ook kreeg ik daar omtrent een uitdrukkelijk getuigschrift, hetwelk ik echter op de terugreis verloren heb.

De

De Heer van het Kasteel. Wat helpt dat alles! gij zult toch nooit Koning worden

De graauwe Man. (*met zijn vinger aan den neus*) Er zal een tijd komen, waarin ik in rust over *Bohemen* regeren zal; en dan, genadige Heer, (*op een' gevoeligen toon*) wil ik u duizendvoud vergelden al het goede, het welk gij den armen, verlatenen dikwijls verachten, steeds miskenden KAREL ooit bewezen hebt.

De Heer van het kasteel. Maar dan zullen het mijne knechts, die u altijd plagen, duur moeten betalen.

De graauwe Man. Neen, neen! (*langzaam en statig*) Des Konings eerste deugd moet goedheid en genade zijn! Ik zal alles vergeven en vergeten; maar mijn neef krijgt vijf en twintig stokslagen.

De Leeraar. Dien moet gij ook vergeven.

De graauwe Man. Hij krijgt 'er vijf en twintig. Daar bij blijft het! zoo waar ik KAREL ben! *Dit is mijn duurste eed.* Hij heeft het reeds tweemaal gewaagd, moedwillig de hand aan mij te slaan, en mij, even als een jongen, met de roede te kastijden (*met sterken nadruk*). Hij krijgt er vijf en twintig; maar dan koop ik hem den molen, die onder in het dal ligt, dan kan hij in rust en vrede leven. ——

Na eene kleine stilte, welke thans in het geheele gezelschap heerschte, trad uit de vele vreemde geestelijken, die tegenwoordig waren, een jong proponent ten voorschijn, en waagde het

het door nieuwe vragen, die hij aan den graauwen man deed, ons te onderhouden. Zijn oogmerk, waar door hij waarſchijnlijk zijn vernuft wilde doen ſchitteren, ſcheen eerst geheel te mislukken. De graauwe man beantwoordde eenige zijner vragen ſlechts met ſtomme blikken, eindelijk begon hij te antwoorden.

De Proponent. Hoor eens, mijn lieve KAREL; zoo gij eens Koning in *Bohemen* wordt, moest gij mij aarts-bisſchop van *Praag* maken.

De graauwe Man. (*hem met een lagchend gelaat aanziende*) Dat zal bezwaarlijk kunnen geſchieden.

De Proponent. Waarom niet! Ach de goede KAREL doet het zeker!

De graauwe Man. (*met het hoofd ſchuddende*) Het gaat niet! Het gaat niet!

De Proponent. Maar waarom dan niet?

De graauwe Man. Het zou ſtoffe tot murmureren geven. Onze Koning, zou men zeggen, is een gek, thans heeft hij ook een gek tot aarts-bisſchop gemaakt, dat zal een gekke regering worden!

Alles lagchte, de proponent ging beſchaamd in een' hoek, ik zelf kon mij niet onthouden, met OLDENHOLM uit te roepen: zoo dat gekheid is, dan is er veel methode in! Niemand wilde het nu weder wagen, den krankzinnigen verkondiger der waarheid met nieuwe vragen lastig te vallen, hij kon gerust denken, en ongeſtoord zijn plan eener toekomſtige regegering vormen, want dit is eene zijner geliefoos-

koosde bezigheden. De nieuwsgierigheid van het gezelschap was nog niet half bevredigd, velen, aan wier spits ik mede stond, wenschten iets van zijn verblijf in de bovenwereld te vernemen, de vriendelijke Heer van het kasteel erbarmde zich over ons op nieuws. Hoe was het dan, zeide hij, in de boven wereld?

De graauwe Man. (*met veel warmte*) o schoon, heerlijk! zoo ik daar had kunnen blijven, dan zou ik aan geen aardsch rijk meer denken! Ach het was een zalige tijd, zoo wel kan het mij hier beneden nimmer worden.

De Heer van het Kasteel. Hoe lang waart gij daar dan?

De graauwe Man. Acht vollen weken, zij vlogen als uren om! Ik smeekte om langer verblijf, maar het werd mij afgeslagen.

De Heer van het Kasteel. Maar hoe ziet het dan daar boven uit? zoo als in onze wereld?

De graauwe Man. Juist zoo! Maar veel schooner! O veel schooner! Er heerscht eeuwige lente, geen winter. Alles groeit van zelfs, en gelukt voortreffelijk! Er zijn koeijen als olifanten, en de korenaren zijn bijna zoo lang, als ik ben.

De Heer van het Kasteel. (*lagchende*) Dan hadt gij ons eenige zaden daarvan moeten medebrengen!

De graauwe Man. Wat zoude het geholpen hebben! zij waren hier toch niet opgegaan. Onze zonden, onze misdaden maken het vee zoo klein, de korenaren zoo dun, en den grond zoo onvruchtbaar. Boven zijn betere, godvruchtiger' men-

menſchen! Ik was aldaar alle dagen in de Kerk, wanneer Gods naam genoemd werd, dan knielde de ganſche ſchare, en aanbad den Almagtige, die alle ontelbare werelden met wijsheid en orde regeert.

De Heer van het Kasteel. Zijn daar geen advokaten, geen' doctoren?

De graauwe man. (*lagchende*) Niets, van dat alles niets! Ook geen regters, geen gevangenisſen. Zoo iemand iets misdrijft, of een' misſtap begaat, die moet zijne reis op nieuw beginnen.

Ik. Reis?

De graauwe Man. (*mij ernstig aanziende*) Ja, ja! Reis! Deze aarde is ſlechts de plaats van ſtraffe en verbetering. Boven is het paradijs, waarin onze ſtamouders geboren, en waaruit zij verſtoten werden; thans wordt het door onze geesten bewoond.

Ik. Dat verſta ik niet regt!

De graauwe Man. (*lagchende*) 'k Geloof het gaarn, maar den onkundigen moet men onderregten. Vraag maar, ik wil antwoorden.

Ik. Is dan die bovenwereld, waarin gij waart die plaats, welke onze Godsdienst *Hemel* noemt?

De graauwe Man. Ja, daar ligt juist de knoop: Uwe vraag bewijst, dat gij nog geheel onkundig zijt, en het waarſchijnlijk ook blijven zult, wijl het zeer moeijelijk is, een kind de werktuigkunde van een uurwerk begrijpelijk te maken. Al meent men zich ook nog zoo duidelijk uittedrukken, zoo verſtaat het het kind toch niet, en vraagt eni-

eindelijk nog dwazer, dan voorheen. Zie: dat geestelijk wezen, het welk wij onze ziel noemen, is aanvankelijk van GOD in de bovenwereld geschapen, nu wordt het daar geteeld en geboren, heeft een begin, maar geen einde; wast en groeit als ons ligchaam, is echter een geest, en geen ligchaam. Begrijpt gij mij?

Ik. Volkomen.

De graauwe Man. Hoe grooter deze geest wordt, des te grooter worden ook zijne kundigheden, hij heeft eenen vrijen wil, om ze ten kwade, of ten goede aan te wenden. Geschiedt het laatste, zoo stijgt hij na verloop van twee honderd jaren eenen trap hooger, die hem der volkomenheid nader brengt, want PAULUS zag zelfs zeven hemelen. Maar handelt hij slecht, zoo wordt zijn geest zoo klein, als eene rups, hij wordt, even als deze, in een dik, vast weefsel ingesponnen, en door eene kleine opening op onze aarde nedergelaten, hier valt hij nu in het dierlijk ligchaam van een nieuwgeboren kind, is vast ingehuld, kan niet spreken, niet denken, niet handelen.

Ik. Maar hoe leerdet gij dit.

De graauwe Man. (*geheimzinnig*) Ja hoe leerde ik het? De voorzienigheid gaf hem in zijn duister hulsel een klein mesje mede. Hij begint terstond het werk zijner verlossing, en schaaft daarmede aan het hulsel, het welk hem omringt, dit wordt van tijd tot tijd doorzigtiger, de geest kan hier en daar door zien, en het dierlijk ligchaam

chaam begint te handelen, de geest regeert, beweegt zich. Hoe vlijtiger deze ſchaaft, des te grooter worden natuurlijk de kundigheden van het kind, het welk tot jongeling en man opgroeit, en bij den arbeid des geestes ook ſteeds in kundigheden toeneemt. Van daar, dat er domme, eenvoudige, maar ook zeer geleerde en verſtandige menſchen zijn, naar mate hun geest vlijtig ſchaaft, of niet ſchaaft: want hoe dunner zijn hulſel wordt, des te meer kan hij zien en denken.

Ik. Maar dikwerf ſterft het nieuw geboren kind terſtond of in weinige dagen, wanneer —

De graauwe Man. (*ijverig*) Dit is zeer natuurlijk! De geest wordt naar mate zijns misdrijfs voor uren dagen, maanden of jaren in het dierlijk ligchaam verbannen. Is de tijd zijner ſtraffe voorbij, zoo ſtijgt de geest opwaarts, en het ligchaam ſterft, vergaat. Verleidt in dien tijd de geest het ligchaam tot ſlechte handelingen, zoo moet hij of nederwaarts ter helle, waaruit geene verlosſing te hoopen is of hij komt nog eenen trap lager, dan hij op aarde was, in het vagevuur, waar uit nog verlosſing te hopen is.

Ik. Maar zoo de geest goed gehandeld heeft?

De graauwe Man. Zoo keert hij naar de boven wereld terug, en leeft daar op nieuws. Ik heb daar met een mijner voorvaderen geſproken, welke reeds vijf maal op onze aarde was, maar nu heeft hij zich vast voorgenomen, nooit weder naar beneden te komen.

Ik.

Ik. Waren wij dan ook reeds eenmaal in de bovenwereld?

De graauwe Man. O wee! Hoe kunt gij zoo dwaas vragen? Hebt gij eene ziel?

Ik. Ik hoop het.

De graauwe Man. Zoo gij die hebt, zoo moet zij ook uit de bovenwereld gekomen zijn, want daar flechts kunnen de Geesten geteeld en geboren worden.

Ik. Maar mijn geest herinnert zich daar niets van.

De graauwe Man. Dat kan en mag hij niet, zoo lang hij nog met zijn vliesje of weeffel omwikkeld is. Schaaf flechts vlijtig, mijnheer geest, zoo kan het u ook gelukken, gelijk het mij gelukt is. In het jaar 1767 op den eerften Mei gelukte het mijnen arbeidzamen geest, het reeds zeer dunne vliesje op eens te vernietigen, het fprong open, en mijn geest kon vrij denken, vrij handelen, en zich zijnen vorigen toeftand herinneren. Hij wilde zich van het aardfche ligchaam losmaken, maar het was niet mogelijk, hij fteeg naar de bovenwereld, het ligchaam ging mede, maar wij mogten niet daar blijven, wijl de tijd der ftraffe nog niet voleind is. — (*nadenkende*) Hebt gij wel eenen doofftommen gezien?

Ik. O ja!

De graauwe Man. Dat zijn ellendige fchepfels. Enkel ligchaam; enkel werktuig; toen zij geboren werden, viel juist geen geest uit de hoogte neder, en nu wandelen zij zoo lang zon-

der dezen rond, tot eens een afgevallen geest geen nieuwgeboren kind vindt, en in hun ligchaam zijne woonplaats neemt. Van daar, dat men thans in nieuwstijdingen leest, hoe de ſtommen leeren ſpreken.

De Leeraar. Heeft dan de oude JOOST ook een' geest?

De graauwe Man. Die is een gek, ligt aan de ketting, en raast.

De Leeraar. Juist daarom vraag ik het.

De graauwe Man. (*zuchtende*) Ja wel heeft hij 'er een! zijn geest was arbeidzaam en vlijtig, maar hij ſchaafde ſteeds aan eenen kant, maakt gelukkig eene opening in het hulſel, doch ze is te klein, nu kan hij 'er niet uit: wringt en kromt zich, maar het gaat niet.

De Leeraar. Tot welk ambt, mijn lieve KAREL, zoudt gij mij wel bekwaam vinden, zoo gij eens Koning werdt?

De graauwe Man. U, Eerwaardige Heer, maak ik tot opperſten Schoolmeester van mijn Land, want ik zie het met groot genoegen, dat gij dikwijls in de ſchool gaat, de kinderen tot vlijt en werkzaamheid vermaant, en hun uwe eigene kundigheden mededeelt. Dat helpt, dat is nuttig; want hoe meer onze geesten hun hulſel verdunnen, des te gelukkiger kunnen zij op deze aarde worden.

De ſpijzen rookten reeds lang op de tafel, wij moesten plaats nemen, en terwijl wij zulks deden, verwijderde zich de graauwe man. Ik kon hem niet meer zien, niet meer ſpreken, want

want hij was het veld in gewandeld, en niemand konde hem vinden. Na het eten liet ik mij zijne levensgeſchiedenis door den Leeraar verhalen:

KAREL was de eenige zoon van eenen ſchoenmaker, die eerlijk, maar kommerlijk, zijn brood won. Als het knaapje acht jaar oud was, ſtierven vader en moeder; een broeder der laatſte nam den verlaten' wees tot zich. Alle tijdgenooten herinneren zich, dat KAREL in de ſchool voortreffelijk leerde, en ſteeds van den meester bijzonder geprezen werd. Hij wilde zeer gaarn ſtuderen, maar daar zijn oom de kosten daartoe niet kon opbrengen, zoo moest hij tegen zijn' zin een kleêrmaker worden. Hij was ſteeds ſtil en vlijtig, maar bragt het in zijn handwerk niet eens tot middelmatige volkomenheid, en verried in zijnen arbeid dikwijls groote verſtrooijing. Eindelijk ging hij eenige jaren uit reizen, maar kwam niet veel bekwamer wederom; hij zoude intuſſchen t'huis zijn brood verdiend hebben, zoo hij ſlechts vlijtig had willen arbeiden, maar honger alleen kon hem tot den arbeid dwingen: had hij een ſtukje droog brood, zoo ſloot hij zich in zijne kamer, en las boeken, welke hem het toeval in de hand voerde. Dat hij de meeſte verkeerd verſtond, daardoor denkbeelden tot krankzinnigheid verzamelde, leerde en bewees het gevolg. Waarſchijnlijk zou hij een groote, een diepdenkende geleerde zijn geworden, indien zijne armoede hem in de jeugd niet in het ſtuderen verhinderd had. Zelfs zijne bijna vijf-en-twintigjarige krankzinnigheid heeft de ſporen

van zijn helder verſtand, van zijn vernuft nog niet geheel verdelgd. Hij ſchrijft eene goede leesbare hand, hij is zeer goed bedreven in de geſchiedenis, en ſpreekt met gelijke waarheid van den Puniſchen, als van den Husſiten oorlog. Hij kent den Bijbel bijna van buiten, en is in de rekenkunde verre boven het middelmatige.

Daar hij ſteeds ingetogen, ſlechts altijd voor zich zelven leefde, nimmer in openbare plaatſen, maar alleen in de kerk zeer trouw verſcheen, zoo misten zijne vrienden hem eens eerst op eenen zondag, als hij waarſchijnlijk reeds eene geheele week te voren in zijn klein kamertje zonder hulp of oppaſſing had ziek gelegen. Zij vonden hem ten minſte daar zonder gevoel, zonder verſtand. Na lange, aanhoudende oppaſſing keerde eindelijk zijne gezondheid, maar nimmer zijn verſtand terug. De tijd zijner ziekte ſtemt naauwkeurig overeen met dien, welken hij in de bovenwereld meent te hebben doorgebragt. Aanvankelijk ſprak hij ook ſlechts hiervan; het denkbeeld, dat hij een afſtammeling van KAREL *den vierden* is, kwam eerst lang naderhand ten voorſchijn, maar is thans het grootſte voorwerp, waarmede hij zich bezig houdt.

Toen Keizer JOSEF ſtierf, en de Boheemſche Landſtaten ter huldiging van zijnen doorluchtigen opvolger in *Praag* vergaderden, zond hij wezenlijk een geſchrift aan deze eerwaardige vergadering, waarin hij tegen de keus van eenen nieu-

nieuwen Koning plegtig protesteerde, en deze op zijne regten, die hij op den Boheemschen troon meende te hebben, opmerkzaam zocht te maken. Ik bezit het van hem zelven ontworpen opstel van dit geschrift, ik zoude het woordelijk afschrijven, zoo het niet eene volkomene herhaling ware, van hetgeen ik reeds door hem zelven liet verhalen. Nadat hij den hooge Landstaten naauwkeurig bewezen had, dat hij van KAREL *den vierden* afstamde, verliest hij zich op eens in de bovenwereld, en spreekt langen tijd van deze, eindelijk keert hij terug; en maakt billijker voorwaarden. Mogt, zegt hij, uit mijne regtvaardige aanspraak, een oorlog ontstaan, zoo wil ik in genade daarvan afstand doen, en ben te vreden, zoo hij mij het *Pleisner*- en *Egerland* afstaat, hetwelk Keizer ALBREGT aan den Koning WENZEL verpand heeft, en dat mij dus (hoe? en waarom? weet ik niet) buiten twijfel toebehoort. Wil men mij (*vaart hij nog billijker voort*) echter de verpande som van vijftigduizend Mark, nevens de verloopene renten, welke tot op dezen dag eene som van een millioen, honderd tachtig duizend Mark uitmaken, zonder weigering betalen, zoo doe ik hiermede van alle mijne regtvaardige eischen vrijwillig afstand, en wil mijne overige dagen in vrede en rust doorbrengen.

Niemand zijner vrienden wist iets van dezen stouten stap, zou welligt ook in het vervolg nooit iets daarvan vernomen hebben, zoo zijn

geſchrift niet de opmerkzaamheid der Landſtaten had gaande gemaakt. Zij vermoedden zeer natuurlijk krankzinnigheid, eischten nogtans berigt, en bevolen, den armen KAREL in bewaring te nemen. Doch daar de Overheid van zijne ganſche omſtandigheden berigt gaf, en tevens bewees, dat zijne krankzinnigheid van geenen gevaarlijken aard was, zoo werd hij vervolgens aan de zorg zijner vrienden overgelaten.

Hij leest zeer gaarn nieuwstijdingen, en is zeer naauwkeurig met alle ſtaatkundige gebeurtenisſen bekend. Hij gaat telkens naar de post, en haalt de nieuwstijdingen, welke in zijne geboorteplaats gelezen worden; hij leest ze dan onderweg; zeer waarſchijnlijk was dat blad, hetwelk ik in zijne hand zag, ook een nieuwspapier. Het treurig lot van *Frankrijk* trekt inzonderheid zijne opmerkzaamheid; hij beweert, dat hij met den Iuize *Bourbon* vermaagſchapt is, en insgelijks aanſpraak op *Frankrijks* troon kan maken.

Voor ongeveer een jaar is hij uit dit oord verdwenen. Voorlieden beweren hem te *Straatsburg* gezien en herkend te hebben. — Heeft hem welligt het ongelukkig denkbeeld, van *Frankrijks* open gevallen troon bezit te nemen, tot deze reize vervoerd, zoo heeft hij waarſchijnlijk reeds lang zijn leven onder de Guillotine geëindigd.

WIL-

Digitized by Google

WILLEM M***R.

EN

CHARLOTTE W—G.

In den verſchrikkelijken zevenjarigen oorlog, welke half Duitschland verwoestte, menigen huisvader zijne have, menige moeder haren zoon ontroofde, vertrok de jonge WILLEM naar de Hoogeſchool te *Leipzig*. Zijn vader, een dorpspredikant, was reeds lang geſtorven; zijne nog levende moeder had al haar vermogen ingeſpannen, om hem op de ſchool te onderhouden, zij konde hem thans niet meer, dan tien daalders mede op reis geven, zij hoopte, dat de veelbelovende jongeling door zijn goed onberispelijk gedrag weldra beſchermers te *Leipzig* vinden zoude, die hem onderſteunen, en de

plaats van vader bij den verlaten wees bekleeden zouden. Als hij te *Kolditz* overnachtte, werd het Stadje door Vijandelijke Huſaren overvallen, zij vonden ook den jongen WILLEM, hij was jong, ſchoon, en welgemaakt, en werd den volgenden morgen, nevens meer jonge lieden naar des vijands land gevoerd, om daar als Soldaat te dienen. Zijne gelatenheid, waarmede hij zich in zijn onverdiend lot ſchikte, de ijver, waarmede hij zich in het exerceren oefende, en eindelijk zijne niet geringe kundigheden, welke hij op de ſcholen verkregen had, verwierven hem ſpoedig de achting zijner officieren, zij verzachtten niet alleen zijn ongelukkig lot, maar bevorderden hem ook. Hij diende het volgende jaar reeds als Korporaal in het Regiment, hetwelk hem gevangen genomen had. Zijn lot, hetwelk hem nu weder ſcheen toe te lagchen, bragt hem in een gerust winterkwartier te *M...dorp*, waar hij bij den predikant dier plaatſe een goed kwartier vond, en weldra van dezen als zoon, van zijne drie volwaſſene dochters als broeder bemind werd. De jongſte van deze was een zeer ſchoon, bloeijend, en gevoelvol meisje, zij nam hartelijk deel in het lot van den insgelijks ſchoonen, en helaas! ook gevoeligen jongeling, haar innig medelijden ging weldra in even zoo hartelijke liefde over, de jongeling gevoelde, en beantwoordde dezelve in volle mate. Tijd en gelegenheid waren hun even gunstig. De twee zusters van LOTJE wa-

waren van eene oude tante, van welke zij hoopten te erven, in de ſtad geroepen; zij moesten daar blijven, om de huishouding te beſturen, wijl de moeder reeds lang geſtorven was. De oude vader ging gewoonlijk zeer vroeg te bed, de vermoeide knechten en meiden volgden ſpoedig, en nu konden de gelieven dikwijls halve, menigmaal geheele nachten arm in arm alleen zitten, elkanderen eeuwige liefde zweren, en hare reine onſchuldige genoegens ongeſtoord genieten. Koude, gevoellooze zielen, wier onaandoenlijk geſtel voor geene harstogtelijke drift vatbaar is, kan het bevreemden, dat deze geheime bijeenkomsten weldra ſtrafbaar werden; mij verwondert het, dat de gelieven een geheele maand kampten, en niet eerder vielen. Omſtandigheid en gelegenheid verleiden dikwijls den regtſchapen man tot een misdrijf, het ſchavot waardig. Tijd en gelegenheid ontrooven dikwijls het minnend meisje haren grootſten ſchat, de ſlechts eenmaal bloeijende onſchuld, waarop zich hare trotſche mededingſter uit dien hoofde ſlecht nog beroemen kan, dewijl zij niet in dezelfde gelegenheid was. Vader! Moeder! Het is uw pligt, de gevoelige dochter voor dezelve te waarſchuwen, en te hoeden; hebt gij zulks verzuimd, zoo zijt gij de oorzaak van haren val, zoo kan de ongelukkige van u, met het volſte regt, medelijden, troost, en hulp eiſchen, want haar ongeluk was uw werk, hare tranen

klagen u bij God aan, en druipen in de ſchaal uwer zonden.

LOTJE en WILLEM beminden elkanderen van ganſcher harte, maar zij vreesden ook dikwijls voor de verſchrikkelijke toekomst, voor de waarſchijnlijke, verſchrikkelijke ſcheiding. De geruchten van vrede, welke zich dien winter ſteeds meer en meer verſpreiden, en door alle tijdſchriften bevestigd werden, bezielden hunne harten met hoop, maar verhaastten ook even zoo waarſchijnlijk den val van het onſchuldige meisje. WILLEM hoopte met den vrede ook zijn ontſlag te krijgen; de ſchoolmeester der plaats was hoog bejaard, hij had een ondermeester zeer noodig. WILLEM wilde zulks worden. Hij had grond voor deze hoop, want de ganſche gemeente, welke dezen dienst te vergeven had, beminde hem, en beloofde hem dien dikwijls in voorraad, wanneer hij des zondags in plaats van den zieken ſchoolmeester zeer aangenaam op het orgel ſpeelde, en met eene welluidende ſtemme het lied aanhief. Hij wilde dan terſtond zijn LOTJE trouwen, en kon dit insgelijks met grond hopen, dewijl de oude, liefdrijke vader dikwijls in ſcherts tot hem zeide: zoo gij bij den aanſtaanden vrede hier ondermeester bij den ouden ſchoolmeester wilt worden, zoo geef ik u mijn LOTJE ter vrouwe. Zoo lang de oude leeft, hebt gij den kost bij mij, en ſterft hij eens, zoo is zijn dienst in

ſtaat,

ſtaat, u wel te ouderhouden, want hij ſtaat 'er beter bij, dan menig predikant in het gebergte.

Dat de gelieven hunne hoop niet op ſchijngronden bouwden, heb ik duidelijk bewezen; dat dit aangenaam uitzigt bij de gunſtige wending nog jaren lang konde duren, is zeker even klaar; maar wie kan in den ſtorm, in den drang der hevigſte hartstogten altijd bedaard overleggen? wie kan in de hitte der koorts de medicijn *in den lepel laten druipen*, die de geneesheer als heilzaam heeft voor geſchreven?

Toen de ſneeuw ſmolt, en WILLEM met zijn LOTJE reeds dikwijls in den nabij gelegen' tuin wandelde, hoorde men weder op het gebergte het geklank der krijgstrompetten; dit geluid verſchrikte de gelieven zeer: de volgende nieuwstijding bragt zelfs de jobsbode, dat het vredescongres vruchteloos uit een was geſcheiden, dat de bloedvlag op nieuws waaijen, het zwaard op *nieuws woeden zoude*. LOTJE weende, WILLEM zag treurig ter aarde, zocht troost voor zijne geliefde, en vond 'er geene. Eer nog eene week ten einde was, en de gelieven zich juist aan eenen geringen ſchijngrond treurig, maar toch met eenige hoop vasthielden, kwam ſpoedig bevel tot een nog ſpoediger vertrek. WILLEM moest zich met zijne weinige manſchappen reeds den volgenden morgen naar den ſtaf, die eenige uren van hem af lag, begeven, en dan met het geheele regiment voorwaarts trekken. Verſchrikkelijk was de ganſche nacht, dien

dien hij in de armen van zijne geliefde doorbragt, nog verſchrikkelijker werd de ſtrijd der ſcheiding, wijl LOTJE wel niet zeker, maar toch door duistere voorboden ſteeds meer en meer overtuigd werd, dat zij zwanger was. De vrees voor de groote en aanſtaande ſchande martelde haar geweldig, de zekerheid der nabij zijnde ſcheiding maakte haar onbekwaam, deze martelingen te verdragen. WILLEM deed, wat hij konde, zwoer haar eeuwige trouw, hij beloofde haar vroeg of laat zijne hand ter vergoeding voor haar toekomſtig lijden. Zij zal, voor u, zeide hij, dan vlijtig arbeiden, zij zal u tot aan den dood goed en trouw onderhouden! Ook beloofde hij, haar iedere maand ten minſte eens te ſchrijven, en den brief aan den ouden ſchoolmeester te bezorgen. Deze troostgronden verſterkten zeker LOTJES moed voor eenige oogenblikken, maar wanneer zij zich weder de gevaren voorſtelde, in welke haar geliefde nu dagelijks zweven zoude, wanneer zij het zwaard des vijands boven zijn hoofd, of hem, door eenen kogel gedood, van het paard zinken zag, dan verdween haar moed op nieuws. Herinnerde zij zich nu eindelijk haren verſchrikkelijken toeſtand, beſchouwde zij zich van haren ouden vader vervloekt, van hare zusters veracht, van de ganſche gemeente beſpot en in hare eenzame kamer, zoo was zij bijna wanhopig. Toen de dag aanbrak, en WILLEM nu ſcheiden moest, was zij niet in ſtaat, hem tot aan

de

de deur te vergezellen, zij wierp zich woedende op haar bed, verſtopte haar mond in het kusſen, ten einde de huisgenooten haar ſnikken niet hooren, niet getuigen harer wanhoop zouden worden.

De oude Leeraar, die niets kwaads vermoedde, en WILLEM wezenlijk als een' zoon bemind had, weende zelf, toen deze kwam, om afſcheid te nemen. Alles in de wereld is ijdel, zeide hij trouwhartig met SALOMO, en beval zegenend den jongen held aan de beſcherming des Almagtigen.

Deze leed met de uiterſte ſtandvastigheid, hij ſchaamde zich voor zijne huſaren met tranen te verſchijnen, maar zijn hart bloedde. Als hij voorbij het huis naar het dorp reed, en LOTJE hem nog ſnikkende uit het venster een ijsſelijk vaarwel toeriep, toen brak hetzelve; hij konde haar ſlechts met natte oogen danken, de uiterſte beklemming had hem van zijne ſpraak beroofd, zijne handen verſtijfd. Hij was nog als ſprakeloos, toen de goedhartige boeren hem in het dorp omringden, hem geluk en zegen wenschten, en een glas brandewijn ter verkwikking aanboden. Een geluk voor hem, dat zijne bevende hand het geheel wegſtortte, het zou hem in deze omſtandigheden anders vergift geworden zijn. Op de hoogte zag hij nog eenmaal in het kleine dal neder, waar hij zoo vele aangename uren genoten had; in het kleine dakvenſter der Pastorij waaide de witte doek zijner troos-

te-

telooze beminde, hij zag het, gevoelde de grootheid zijner smart, en gaf zijn paard de sporen, ten einde niets meer te zien, niet geheel wanhopig te worden.

LOTJE verscheen met rood geweende oogen ter tafel, zij kon niets eten, en had moeite hare tranen te verbergen, de vader zag het; maar daar de herinnering aan den goeden WILLEM zelfs zijn oog bevochtigde, zoo duidde hij het zijn dochter des te minder ten kwade, daar hij overtuigd was, dat de jongelieden elkanderen gaarn zagen, en hij 'er werkelijk niets tegen zoude gehad hebben, zoo WILLEM, zonder Soldatenrok, met uitzigt op een dienst om de hand zijner dochter gevraagd had. Maar dat was ook alles, wat de goede oude 'er bij dacht; zijn hart, hetwelk de gewaarwording van het jonge meisje naar zijn koud gevoel afmat, vermoedde geene sterkere, veel minder eene strafbare vertrouwelijkheid. Hij hadt zijne kinderen in de vreeze des Heeren opgevoed, was van derzelver reinen, deugdzamen wandel overtuigd, en hield afwijking daarvan voor onmogelijk. Hij was goedhartig genoeg, haar hartzeer te verdragen, hij keef niet, wanneer zij in het vervolg zijne soep te zout kookte, of zijnen geliefden kost, een eijerkoek, verbrandde. Doch de toestand van het arme LOTJE, haar steeds toenemend lijden verdiende ook deze verschooning; het was verschrikkelijk, en verdiende het medelijden van alle menschen. Zij had, wel is waar,

sterk

ſterkte van geest genoeg, om zich omtrent het afſcheid van den teeder geliefden te troosten, zij bezat wel moed, om zich met de hoop op een gelukkig wederzien te verkwikken, maar het martelend vermoeden, dat zij wezenlijk een pand zijner liefde onder haar hart droeg, hetwelk haar ieder uur van den nacht wekte, met elken morgen zich vernieuwde, met ieder avond zich bevestigde, en allengskens tot verſchrikkelijke zekerheid toenam, dit vermoeden ontroofde haar ſterkte en moed, troost en hoop, bragt haar, dikwijls aan den afgrond der wanhoop, en wekte zelfs moorddadige gedachten in haar op. Van beiden redden haar tot nog toe altijd de brieven van den vurig beminden WILLEM, welke zij dikwijls alle weken ontving, en ook even zoo vlijtig beantwoordde. Hij ſchreef zoo teeder, zoo liefderijk, hij nam zoo hartelijk deel in haar lijden, hij wierp de ganſche ſchuld des misdrijfs op zich zelven; en ſmeekte tevens zoo roerend om vergeving, dat de lijdende ze hem niet konde ontzeggen, en om zijnenwil beſloot nog langer te lijden.

LOTJE zocht intuſſchen haren toeſtand voor aller oogen op het zorgvuldigſte te verbergen, zij had geen' moed genoeg, iemand denzelven te ontdekken. Het gevoel der ſchaamte, der ſchande was te groot, het beſtreed telkens het voornemen, hetwelk zij dikwijls daaromtrent vormde, en het bleef achterwege. Dikwijls, wanneer de oude Vader haar met een oog vol

me-

medelijden toelagchte, en om de bleekheid hare wangen, deelnemend naar haren welſtand vroeg, wilde zij zich aan zijne voeten werpen, alles bekennen, en om medelijden ſmeeken, maar het denkbeeld van zijn hartzeer ſchrikte haar telkens terug. Hare thans meer dan ooit levendige verbeeldingskracht ſchetſte haar den toeſtand des lijdenden grijsaards, zij zag hem vol verbazing over dit onverwacht berigt, levenloos van den ſtoel zinken, zij hoorde, hoe hij ſtamelende haar vloekte, en onder afbidding van 's Hemels toorn den geest gaf. Deze en nog ijſelijkere voorſtellingen bewogen haar ſteeds tot langer ſtilzwijgen; zij peinsde intusſchen wel op middelen, om haren toeſtand ſteeds te kunnen verbergen; dan daar zij er geene vond, zoo verſchoof ze de vreeſelijke ontdekking van den eenen tijd tot den anderen, en zocht altijd nog ſlechts eenen dag te winnen, waarop zij ſchuldeloos en zonder grievende verwijten voor de oogen der dienstboden kon verſchijnen. Zij had WILLEM op zijne dringende bede beloofd, dat zij noch aan zich zelve, noch aan het kind harer ſmarte de hand zoude ſlaan; zij beſloot dien eed te houden, maar zij hoopte, dat de geboorte van het ongelukkige kind haar dood zou worden, en vertraagde daarom ſteeds nog langer, denzelven door vooraf genotene en gevoelde ſchande te verbeteren.

Terwijl zij dikwijls eenzaam met zich zelve ſtreed, de roerende woorden: „Vader en moeder hebben

ben mij verlaten, maar de Heere heeft mij aangenomen:" ten tekst voor hare lijkrede uitkoos, en zwarte ſtrikken maakte, die haar doodskleed zouden verſieren, ſprak reeds het geheele dorp van haren ongelukkigen toeſtand. Alle huismoeders gisten denzelven reeds lang, ſommigen hielden dien voor zeeker; hare geſtalte, die anders eene der ſchoonſte was, was te zeer veranderd; zij kon aan de geoefende oogen dezer vrouwen niet ontſnappen. LOTJE werd eens, bij de begrafenis eener kraamvrouw, op het kerkhof flaauw, de aanblik van haar toekomſtig lot had waarſchijnlijk op hare zenuwen te ſterk gewerkt. Eenige vrouwen bragten haar ter zijde, maakten haar keurslijf los, en werden daar door van hare ongelukkigen toeſtand volkomen overtuigd. Weldra ſpraken ook de jongelingen en meisjes in het dorp, 'er van; het griefde de de vaders en moeders, dat, in eenen zoo gevaarvollen en verleidelijken tijd, de dochter van den Leeraar hunnen kinderen een zoo ſlecht voorbeeld gaf, en hen, als het ware, ter navolging aanſpoorde. Eenige weinige onvergenoegden, welke de oude Leeraar in ſoortgelijke gevallen, dikwijls ſlechts op gisſingen, met te harde woorden vermaand had, bedienden zich van deze gelegenheid, om zich te wreken, en ſpoorden de gemeente aan tot eene wettige klagte. Eenige gedeputeerden van dezelve gingen wezenlijk in de ſtad naar den Superintendent, klaagden hunnen Leeraar over verwaarloozing van zijn kind

aan, en eischten, ter voorkoming van algemeene ergernis, ter waarschuwing hunner eigene kinderen, genoegzame voldoening. De regtschapen Superintendent, die zeer natuurlijk geloofde, dat, het geen eene ganſche gemeente wist, den vader niet onbekend zijn kon, ſchreef terſtond aan den ouden Leeraar, en bad hem, in verſchoonende uitdrukkingen, zijne gemeente in ſtilte te vreden te ſtellen, haar door onderlinge voldoening te verzoenen, dewijl hij anders, bij herhaalde klagten aan den hoogen Kerkenraad berigt 'er van moest geven, en zulks ligt op ontſlag van zijnen dienst kon uitloopen. De eerſte post bragt dezen verſchrikkelijken brief mede. LOTJE wachtte 'er eenen bij den ouden ſchoolmeester; WILLEM had reeds drie weken niet geſchreven, zijn regiment trok naar den *Oder* tegen de Ruſſen, zij verlangde zoo vurig naar troost en berigt van hem, doch ontving er geen, en ijlde naar huis, om in haar kamertje ongeſtoord te kunnen weenen. Haar hartzeer werd daar en boven door zeker toeval niet weinig vermederd; twee boerenmeisjes waren haar op den terugweg tegengekomen, hadden haar niet jufvrouw LOTJE, maar ſlechts enkel LOTJE genoemd, en haar met eenen ſpotachtigen lach naar haar' welſtand gevraagd. De overtuiging, dat men haren ongelukkigen toeſtand reeds vermoedde, en weldra in het ganſche dorp met zekerheid daar van zoude ſpreken, joeg haar doodelijken ſchrik aan; zij lag juist op haar knieën en bad God om bijſtand aan, als eene

meid

meid haar meldde, dat haar vader haar ſpoedig wenschte te ſpreken. Zij droogde hare oogen af, en ging ſchielijk naar hem toe. De arme grijsaard zat in zijnen grootvaderlijken ſtoel, in zijne nedergezonken regterhand hield hij eenen open brief, met zijne linker onderſteunde hij den bril op zijn' neus, welke zijn bevend hoofd dreigde af te ſchudden, hij zag zijne dochter ſtrak aan, en begon eindelijk hardop te ſnikken.

LOTJE. (*bevende en ſiddernde*) Lieve vader! wat is u overgekomen?

De Vader. (*op eenen ſchrikkelijk weenenden toon*) Ongelukkig kind! Kunt gij mij troost verſchaffen, zoo haast u, op dat uw ſtervende vader u nog zegenen kan. (*met eene ſterkere ſtem*) Maar is het waar! — — O vlieg dan ijlings heen, opdat mijn regtvaardige vloek u niet meer bereikt, niet ook daar ongelukkig maakt.

LOTJE. (*op haare knieën vallende*) Vader! Vader!

De Vader. (*met eene ijſelijke ſtem*) Zoo is het waar? Gij antwoordt, gij verdedigt u niet? (*opſpringende*) O ik ongelukkige, met ſchande overdekte, beklagenswaardige vader! Moeder! Moeder! Uwe lieveling, uw LOTJE, dat gij mij nog in uwen doodsangst zoo dringend aanbevaalt, dat mij om dit verſchrikkelijk uur zoo dierbaar werd, is gevallen, heeft eer en deugd vergeten, heeft uwe onbevlekte gedachtenis bij de nakomelingſchap gebrandmerkt, ſtort mij met hartzeer en kommer ten grave! — Zij hebben

regt, dat zij voldoening eiſchen, ik moet die geven! — (*hij ſtoot* LOTJE *van zich*) Weg, weg, op dat ik u niet langer zie, anders kan ik niet! (LOTJE *wil voortgaan, met eene geroerde ſtem*) God beware u voor wanhoop, daarom bid, daarom ſmeek ik Hem, meer vermag ik niet, meer kunt gij niet vorderen! (LOTJE *wil hem op nieuws te voet vallen*) Weg! Weg! Anders, wordt gij ook nog eene vadermoordſter!

LOTJE ging wankelende de deur uit, eene meid vond haar in het voorbijgaan flaauw op den grond liggen, zij riep om hulp, men droeg haar in 't bed, bragt haar eindelijk weêr bij zich zelve, en waakte den ganſchen nacht aan haar bed. Het was juist zaturdag, toen dit ijsfelijk tooneel voorviel; den volgenden morgen, terwijl LOTJE beproefde te bidden, trad de oude vader in haar kamer. Hij was in zijn dienstgewaad gekleed, en droeg den bijbel onder den arm. LOTJE, ſprak hij in een ernſtigen, maar vasten toon, gij moet heden naar de kerk gaan.

LOTJE. Hoe kan ik zulks?

De Vader. (*getroffen haar de hand reikende*) Uw vader eischt het, hij wil u en zich met God verzoenen! Kunt gij hij hem dan gehoorzaamheid weigeren?

LOTJE. (*hem de hand kusſende*) Ik volg. God geve, dat het mijn laatſte gang zij!

De Vader. Bezondig u niet op nieuws door dwaze wenſchen, bid Hem aan, Hij alleen kan ver-

vergeven, Hij alleen kan kracht ter verbetering ſchenken.

Standvastig ging de vader heen, en LOTJE liet zich door de meiden aankleeden, zij was niet in ſtaat alleen te gaan, de meiden moeſten haar ook naar de kerk leiden. Zij gingen naast haar zitten, en gaven haar dikwijls iets ter verſterking te ruiken, daar zij ſteeds dreigde flaauw te worden. De ganſche gemeente zag haar lijden, vermoedde de ontdekking: en gevoelde medelijden. De Godsdienstoefening nam een' aanvang, allen zongen op eenen treurigen toon het vrolijke morgenlied. Toen daarna de oude vader, welke reeds twee en veertig jaar hun Leeraar geweest was, naar den preêkſtoel wankelde, dikwijls zijne betraande oogen droogde, en toch het Evangelie ſlechts ſtotterend lezen konde, toen weenden reeds velen, en het volgende lied werd op een' nog treuriger toon gezongen. Eindelijk beklom de eerwaardige grijsaard den kanſel, hij rustte dikwijls op deszelfs trappen, — zag opwaarts om verſterking, en kwam eindelijk boven, wanneer reeds eene diepe ſtilte der gemeente hem verbeidde. IJsſelijk wrong hij zijne handen, en riep weenende uit. „O mijne dochter! O mijne dochter, wat buigt gij mij"! Dit was: voer hij voort, niet de tekst, welken ik tot mijne tegenwoordige leerreden gekozen had, maar thans uit innerlijk gevoel van mijn hart kiezen moet. O mijne dochter! O mijne dochter, wat buigt gij mij! Twee en veertig jaren ſtond ik

vrijmoedig op deze heilige plaats, en werd ge-
ſterkt door de inwendige overtuiging, dat ik
leefde, zoo als ik leerde. O mijne dochter, wat
buigt gij mij! Thans moet ik door verſchrikke-
lijk hartzeer en kommer neêrgebogen, op deze
plaats verſchijnen, durf het niet wagen, mijne
oogen tot God te verheffen, moet boetvaardig
op mijne borst ſlaan en ootmoedig uitroepen:
God, wees mij zondaar genadig, Ik kan niet
meer, aandachtige toehoorders! vol vertrouwen
in uwe oogen zien, diepe ſchaamte boeit het
mijne aan de aarde, dewijl ik u ergernis gegeven
heb, dewijl ik verdiend had, dat een molenſteen
mij aan den hals gehangen, en ik in het diepst
der zee geworpen werd. Dikwijls, lieve huis-
vaders en moeders, heb ik uwe weinige waak-
zaamheid, waarmede gij uwe kinderen opbragt,
in hevige woorden berispt, thans moet ik mij
zelve bij u over deze misdaad aanklagen, moet
uitroepen: Schandelijke vader! Gij hebt geduld
dat uwe dochter hoereerde, gij hebt gerust ge-
ſlapen, als zij uwen en haren naam onteerde,
als zij den volke ergernis gaf! Het zal u zwaar
vallen, deze nalatigheid voor den troon van God
te verantwoorden, gij kunt nu niet meer vrij-
moedig voor Hem verſchijnen, en zeggen: Hier
ben ik, Heere, en die genen, welke gij mij ge-
geven hebt! Dikwijls, lieve jongelingen en jonge
dochters! heb ik u vermaand, om op het pad
der eer en der deugd te wandelen. Dikwijls
heb ik in ſtrenge woorden uwe onſchuldige vro-
lijk-

lijkheden berispt, dezelve in eenen heiligen ijver het lokaas der zonden, het begin van het kwade genoemd: thans moet ik zwijgen, want een blik op mijne gevallene dochter zou mij herinneren, dat ik ſtrafbaarder ben, dan gij waart. Opdat ik nogtans geene ſchuld meer op mij neme, dan ik in ſtaat ben te dragen, en wezenlijk verdien te boeten, zoo vraag ik u kind der ſmarte, mijne Benjamine, op deze heilige plaats voor het aangezigt van God, en in tegenwoordigheid der ganſche voor Hem vergaderde gemeente: Of ik niet alles deed, wat mij God beval te doen? Of ik u niet van de vroegſte jeugd aan ter ſtipſte waarneeming zijner geboden vermaande? U niet oogenſchijnlijk de verſchrikkelijke gevolgen toonde, welke elke zonde na zich ſlepen moest? O mijne dochter! O mijne dochter, wat buigt gij mij!" —

De ongelukkige grijsaard wilde nog verder ſpreken, maar het harde ſnikken der ganſche gemeente, en het klagend en vreesſelijk ſchreijen zijner dochter verhinderde hem, hij moest ophouden, en in ſtilte de vrucht zijner ijsſelijke rede afwachten. De vrouwen verlieten hare ſtoelen, de jonge dochters volgden, alle drongen naar de ongelukkige, omarmden en kusten haar beurtelings: Vergeving, vader, vergeving, riep een onſchuldig meisje. Vergeving riepen alle vrouwen, en jonge dochters. Vergeving, klonk het van alle galerijen der mannen. Ik verſchoon, ik vergeef gaarn, ſprak de grijsaard op een' ge-

troffen toon, ik hoop, dat ook God haar ſmeken hoort, en met een oog van barmhartigheid op haar nederziet. Den kus des vredes zal ik haar geven, zoodra ik afklimme, maar thans moet ik met u, Aandachtigen en Geliefden! nog eenige woorden ſpreken. Gij eischte met volkomen regt bij den hoogen kerkenraad voldoening voor de ergernis, welke u en uwe kinderen door den val van mijne dochter zoo rijkelijk gegeven werd. Ik gaf ze u, zijt gij zoo als God, met de openlijke bekentenis van ſchuld te vreden? Of eischt gij meer? Verdien ik welligt niet meer uw leidsman, uw leeraar te zijn, zoo wil ik heden nog mijn ambt vrijwillig neêr leggen, wil ik met den wensch dat mijn ongelukkig kind eeuwig tot een waarſchuwend voorbeeld voor de uwe moge ſtrekken, van u ſcheiden. —— —— Neen, neen, riep de ganſche gemeente, blijf nog lang onze vader en leeraar! Wij hebben over den voorbarigen ſtap van ganſcher harte berouw! Wij nemen de klagten terug! —— —— Zulks beloone u God, ſprak de grijsaard weenende, die niet wil, dat mijne grijze haren met ſchande ten grave dalen! Hij klom nu van den kanſel af, en ging naar het ongelukkige LOTJE, dat in de armen der vrouwen lag, en ſlechts ſnikken, niet meer ſchreijen kon. Dikwijls was zij op het punt geweest om flaauw te worden, maar de donderende woorden des vaders, hadden haar telkens weder bijgebragt. In de ganſche gemeente heerſchten diepe ſtilte en verwachting,

ning, elk wilde de woorden der verzoening hooren, ten einde hij eens getuige van dezelve zijn konde. De oude vader kuste thans het voorhoofd zijner dochter, ook hij fnikte, en kon flechts vergeving ftamelen, die nogtans zijn hart gaarn fcheen te geven. Met alle kracht, die de arme lijderes nog mogelijk was, rukte zij zich thans uit de armen der vrouwen los, en ftrekte hare handen fmeekend naar de gemeente uit. Vergeef, vergeef, ook mij, fprak zij, en laat den fchuldeloozen vader mijne misdaad niet misgelden. Neen, neen, riep andermaal de ganfche gemeente. Hij zij vervloekt, fprak een oude boer, die haar of hem het geringfte verwijt doet! Vervloekt, vervloekt zij hij! fchreeuwden zij allen.

De getrooste vader ging nu naar de kerkenkamer, de oude doove fchoolmeester, die waarfchijnlijk van dit hartroerend tooneel niets verftaan had, begon een nieuw lied, maar niemand was in ftaat mede te zingen. De Godsdienst eindigde met het aangenaamfte offer, met verzoening en vergeving. Het was treffend, om te zien, hoe thans de vrouwen en jonge dochters de lijderes in haar midden naar huis bragten, hoe de mannen en jongelingen hunnen ouden zielhoeder omringden, hem nogmaals trouwhartig van hunne volle liefde verzekerden, en ook met hem naar de pastorij gingen. Daar LOTJE reeds onder weg flaauw werd, zoo bragten haar de vrouwen naar hare kamer, en waakten

voortaan bij afwisseling aan haar ziekbed. Den volgenden morgen gingen talrijke gedeputeerden naar de stad, en bragten van den Superintendent de verzekering terug, dat op hunne dringende bede, de klagt niet meer herdacht zoude worden. Eene geheele week ging nu gerust voorbij; met LOTJE begon het te beteren, en haar oude vader zat dikwijls troostend aan haar bed, en vermaande haar, met krachtige woorden, tot standvastigheid en volharding in hare harde beproeving. Juist was hij des zondags naar de kerk gegaan, toen zijne twee andere dochters uit de stad aankwamen, zij hadden het duistere gerucht, hetwelk zich ook daar verspreidde, vernomen, wilden zich met hare eigene oogen overtuigen, en overhoopten nu de ongelukkige met de smadelijkste en schrikkelijkste verwijtingen. Hadden niet twee sterke boerinnen bij LOTJES bed gewaakt, zij zouden in hare woede de hulpeloóze erbarmelijk mishandeld hebben. Met soortgelijke, onnatuurlijke woede, en even zoo bittere verwijten ontvingen zij den ouden vader, toen hij uit de kerk kwam, zij noemden hem eenen koppelaar van zijn eigen kind, en vergaten geheel den eerbied, dien zij den vader verschuldigd waren. De beleedigde grijsaard antwoordde niet, sloot zich in zijne studeerkamer op, en gaf zich aan zijne regtmatige droefheid over. Zoodra de onbarmhartige zusters nieuwe aanvallen op de ongelukkige waagden, zonden de oppasters om hulp; eene menigte vrouwen

en

en mannen waren terſtond bij dkanderen, zij maanden de woedende zuster met krachtige boerſche woorden tot verſchooning aan, zij bewezen haar, dat alle dag nog geen avond was, en dat hij, die meende het veiligſte te ſtaan, dikwijls het naaſte aan den val was. Daar nogtans die vermaning deze hoogmoedige nog meer verbitterde, zoo namen de boeren ſtilzwijgend LOTJES bed op, en droegen het op hare ſterke ſchouders naar de nabij zijnde ſchool. Een oud grijsaard bleef bij de verwonderde zusters in de ledige kamer. Wij hebben, ſprak hij eindelijk ernſtig, heden voor acht dagen in Gods huis den genen vervloekt, die den armen vader, en zijne ongelukkige dochter eenig verwijt doet. God heeft dien vloek gehoord, neemt u in acht, dat hij u niet verſchrikkelijk treffe. Onderneemt het niet, ons te volgen, wij zouden anders vaderlijk regt gebruiken, want het arme LOTJE is nu ons kind geworden. LOTJE woonde thans wezenlijk op de bovenkamer der ſchool, de vrouwen bewaakten haar met ſterkere wachten, en zonden de ſoep terug, welke de zusters haar 's avonds met eene beleedigende en ſpotachtige groetenis zonden. Zij hadden, lieten zij haar wederom weten, zelve nog hoenders voor ſoep, en zouden die voor haar nieuw kind niet ſparen.

Den derden dag vernamen eenige boeren, dat men van de pastorij om een arts gezonden had. Zij vermoedden, dat hun lieve leeraar ziek ware,

en

en haastten zich hem te bezoeken. Zij vonden hem te bed; hij worstelde reeds met den dood, en kon niet meer hooren, noch ſpreken; zijne beide onnatuurlijke dochters hadden, hem, volgens het zeggen van de meid, ſteeds met bittere verwijten gemarteld, hij had dikwijls om verſchooning geſmeekt, maar zij was hem niet geworden. Toen zij denzelfden dag op nieuws bij het middagmaal hem daar mede griefden, eindigde zijn geduld, hij ſprak zeer ernſtig met haar, en ging in zijne kamer. De meid, die hem de koffij bragt, vond hem buiten zijne kennis op den grond; waarſchijnlijk had hem eene beroerte getroffen. De dochters waren niet tegenwoordig, toen de boeren aankwamen; zij waren bezig, om de kisten en kaſſen te ſluiten, opdat bij het nabij zijnde ſterfgeval niets aan haar erfdeel zoude ontvreemd kunnen worden. De zieke vader gaf zich alle moeite, om met de aanwezende te ſpreken, maar zijne moeite was vergeefs. Hij hief zijne linkerhand, want de regter was wezenlijk door de beroerte verlamd, in de hoogte, en wees met een ſmeekend gelaat naar de ſchool. De boeren verſtonden zijne bede, en beloofden in krachtige woorden, en duidelijke gebaarden, dat zij der verlatene vader zijn wilden. Eer nog de arts kwam, had hij reeds den ſtrijd geſtreden; als kort te voren de onnatuurlijke dochters voor zijn ſterfbed traden, en treurig, maar niet ernſtig de handen wrongen, wendde de ſtervende

zijn

zijn aangezigt van haar af, en ſtierf, terwijl hij vol verlangen naar de ſchool zag.

Dit alles belette de verſtokten geenszins, hare ongelukkige zuster geheel alleen de oorzaak van des vaders dood aan te wrijven, zij beweerden zelfs ſtoutelijk, dat de vadermoordſter geen deel aan de erfenis toekwam, en zwoeren eerder den laatſten rok 'er aan te wagen, dan haar goedwillig iets afteſtaan. Zulks, zeiden de aanwezende boeren, zullen wij hier bij het lijk des vaders niet beſlisſen, maar dit zweren wij u, dat het de ongelukkige, wanneer zij ook niet het geringſte verkrijgt, toch aan niets ontbreken zal. Wij hebben het den ſtervenden vader beloofd, en zullen getrouw woord houden. Ziet toe, dat het onregtvaardige goed niet eens op uwe ziel brande.

LOTJE begon onder de zorgvuldige oppaſſing der vrouwen andermaal te beteren, zij kon in het bed opzitten, en gaf hope, weldra in de kamer te kunnen rond wandelen. De Regter van het dorp had op den ſterfdag van haren vader de ganſche gemeente bijeengeroepen, en met haar over het toekomſtige lot van LOTJE geraadpleegd; allen hadden zich ſchriftelijk verbonden, om tot het noodige ter harer verzorging voor geheel haar leven van ganſcher harte bij te dragen; deeenige zoon van den Regter had er zelfs bijgevoegd, dat hij, zoo WILLEM niet uit den oorlog terug keerde, haar zijne hand wilde aanbieden, en met haar gelukkiger, dan met menige andere hoop-

hoopte te leven. Daar voor het overige LOTJE reeds zeer veel geleden had, en niet in ſtaat was meer te lijden, zoo werd beſloten, haar thans den dood des vaders niet bekend te maken, en zorgvuldig te verhoeden, dat niemand haar denzelven ontdekte; dit voornemen was zeer ligt uittevoeren, dewijl ſteeds eenige vrouwen van het dorp bij LOTJE waakten, ieder, die bij haar kwam, tevoren onderrigten, en allen, die zij niet vertrouwden, verwijderen konden. Maar de goedhartige zielen bedachten niet, dat het arme kind weldra haren vader zou wenſchen te ſpreken, en zich ſterk genoeg gevoelen, om hem te bezoeken. Daarenboven was de ſchool zeer digt bij de kerk, het lijk van den ouden vader moest 'er voorbij worden gedragen, het klokkengelui en treurmuzijk moesten haar opmerkzaam en achterdochtig maken. Reeds den volgenden morgen vroeg LOTJE zeer zorgvuldig naar den welſtand van haren vader, zij had hem in den droom in de kist zien liggen, en wilde nu volſtrekt naar de Pastorij gaan. Met vele moeite gelukte het de oppasters, haar 'er van terug te houden; zij bragten haar een boodſchap van haar' vader, die haar ſtilte en rust beval, en haar morgen of overmorgen beloofde te bezoeken. Dit berigt ſcheen haar gerust te ſtellen, doch als 's middags alle de klokken den dood des Leeraars aan de gemeente verkondigden, vroeg zij op nieuws

ang-

angſtig naar de oorzaak. Men verhaalde haar, dat een oude boer geſtorven was; zij wilde het in den beginne niet gelooven, als nogtans elk, die haar dezen dag bezocht, hare vraag even zoo beantwoordde, zoo werd zij 's avonds geruster, en vroeg nu dikwijls: of haar vader het lijk vergezellen, en haar dan bezoeken zoude. Daar de oppasters haar hiertoe hoop gaven, zoo ſliep zij gerust, en kon den volgenden morgen het bed verlaten, offchoon de aanwezenden haar daarvan zochten terug te houden. De bijzondere in het oog loopende moeite, welke zij 's middags op nieuws aanwendden, om LOTJE te bepraten van te gaan liggen, maakte wellig de ongelukkige achterdochtig, zij wierp zich in hare kleederen op het bed, en ſcheen weldra zacht te ſlapen. LOTJE ſliep nog ſteeds, als de klokken de lijkſtaatſie aankondigden, en dezelve reeds digt bij de ſchool was; de oppasters ſlopen ſtil naar het venſter, en wilden ook met blikken affcheid van haren trouwen Leeraar nemen. De aanblik trof haar, zij ſnikten hard op, en zagen niet, dat het arme LOTJE zachtjes haar bed verliet, en ook aan het venſter trad. De kist, waarin haar vader rustte, werd juist voorbijgedragen, hare zusters volgden weenende in rouwgewaad, en LOTJE zonk met eenen ijsſelijken ſchreeuw op den grond neder. De oppasters vlogen verſchrikt haar ter hulp, ſleepten haar op het bed, en wekten weldra hare zinnen op, maar haar verſtand was

oh-

onherroepelijk verloren. Het ſchrikkelijk gezigt van den dooden vader, het nog ſchrikkelijker vermoeden, dat zij de oorzaak aan denzelven ware, had haar verſtand beneveld. Zij raasde, overweldigde dikwijls de oppasters, en zocht een werktuig, om zich te vermoorden. Ik heb hem den dolk in het hart geſtooten, het bloed vloeide ſtroomswijze van zijne kist, riep zij, ik heb den ſchrikkelijkſten dood verdiend, gij moet mij binden, en aan het gerigt overleveren!

Des avonds moest de bedroefde gemeente ook wezenlijk tot dit middel overgaan, en hare handen vastbinden, want zij had reeds eenige malen zich zelve willen ombrengen. Zij hoopten nog ſteeds vurig op beterſchap, doch, daar dezelve niet volgde, haalden zij voor hunne rekening een' beroemd geneesheer. Hij kon in hare omſtandigheden weinig ter harer verzachting, ter volkomene hulp geheel niets bijdragen, doch beweerde dat het zich met hare verlosſing, die thans ſterk naderde, van zelfs beteren zoude. Eer dit uur kwam, leed de ongelukkige krankzinnige ijsſelijke martelingen en pijnen, hare verbeeldingskracht plaatſte haar dagelijks meermalen op het ſchavot: dit denkbeeld bleef haar beſtendig bij, en week nimmer geheel uit hare ziel. Dikwijls ſtond zij voor hare regters, bekende in treffende woorden hare geheele ſchuld, en klaagde eindelijk zich zelve als vadermoordſter aan; zij liet den ſtaf over zich breken, werd tot het zwaard veroordeeld, en hoorde haar

haar vonnis met ſtandvastigheid aan. Aandoenlijk en treurig was het voor de oppasters, wanneer zij zich door hulp harer krankzinnigheid naar het galgeveld liet brengen; zij werd dan vergenoegd vrolijk, verzoende zich innig met God, ſprak ernſtig met de aanwezenden, en waarſchuwde elk meisje met de nadrukkelijkſte woorden voor verleiding en verlies van onſchuld. Eene lange, aanhoudende ſlaauwte, waarin zij zich verbeeldde ter dood gebragt te zijn, eindigde dan altijd dit ijsſelijk tooneel, hetwelk haar ſteeds meer en meer verzwakte. Niemand verwachtte eene gelukkige verlosſing, ieder voorſpelde haar vooruit met dezelve het einde van haar lijden. Eindelijk begonnen de barensweeën, zij waren voor de arme krankzinnige nieuwe, nooit gevoelde gewaarwordingen; hare verbeeldingskracht waande, dat zij voor het hooger geregt ſtond, en met gloeijende tangen geknepen werd. Zij ſmeekte dikwijls hare beulen om barmhartigheid, en noemde hen onmenſchelijke barbaren. Na eenen arbeid van vierentwintig uren baarde zij; tot verwondering van alle aanwezenden, een gezond, welgeſchapen meisje; de verandering, welke de verſtandige arts voorſpeld had, volgde ſpoedig. Alle aanwezenden juichten, toen zij het kind harer ſmarte eischte, en het met alle bewijzen der zuiverſte tederheid eener moeder aan haar hart drukte; zij was zeer zwak, maar volkomen bij haar verſtand, zij beantwoordde iedere vraag juist, en ſcheen zich den

dood van haren Vader geheel niet meer te herinneren, zij hield zich ſteeds met haar kind bezig, en lagchte vol verrukking, wanneer zij het konde aanzien. Op deze wijs bragt zij twee gelukkige dagen door; de doop van het kind was voor de ganſche gemeente een feest, alle vaders en moeders ſtonden over hetzelve als peet, en vernieuwden het verbond, moeder en kind tot aan haren dood te onderhouden. Men had het meisje bij den doop WILHELMINE genoemd; zoodra men zulks aan de moeder vertelde, vroeg zij terſtond naar brieven van haren WILLEM, dan daar men 'er haar geene konde geven, zoo weende zij den ganſchen avond, en noemde haar kind eene vaderlooze wees. Den volgenden nacht ſliep zij gerust, doch den morgen daarna raaskalde zij reeds weder; nu en dan ſtraalde, even als de ondergaande zon, haar verſtand nog door; doch weldra daalde hetzelve, even als deze, in de duisternis neder, en ging nimmer weêr op. Hare krankzinnigheid was op de gelukkigſte wijze veranderd, zij waande met haar kind in den hemel te zijn, en geloofde alle deszelfs vreugde te genieten. Zij ſprak dagelijks met God, en zijne Engelen, hare verbeeldingskracht veranderde eenen dronk frisch water in nektar, en een ſtuk brood in hemelsch manna. De gemeente, welke nog ſteeds op redding hoopte, haalde den arts op nieuws, maar hij verklaarde hare krankzinnigheid terſtond voor ongeneeslijk, en redding voor onmo-

ge-

gelijk. Het ongelukkige LOTJE, dat nu door hare krankzinnigheid inwendige tevredenheid, en zielrust genoot, werd weldra gezond, hare wangen kregen de roode kleur weder, zij was bevalliger en ſchooner, dan in de dagen harer onſchuld. Zij beminde haar kind met bijzondere teederheid, zij bewaakte en paste het met eene zorgvuldigheid op, waartoe geene andere moeder in ſtaat was. Dikwijls werd hetzelve, in hare verbeelding, door een Engel gewiegd, evenwel verliet zij deszelfs wieg niet, en ſloeg ſteeds zijne kleinſte bewegingen gade. Hare onnatuurlijke zusters bezochten haar nimmer; zij verdeelden de ganſche erfenis onder zich, en de brave gemeente belette het niet, dewijl hare leden geloofden, dat eene klagt daarover den den ſchijn van berouw over de belofte zoude hebben, waardoor zij zich verbonden hadden, LOTJE met haar kind te onderhouden. Maar de eerlijke ſuperintendent duldde dit onregt niet, hij ſtelde zich voor de verlatene in de bres; de regtvaardigheid beſliste, en LOTJE kreeg gelijk aandeel aan de erfenis des Vaders. Het werd den opzieneren der grootmoedige gemeente ter beſtiering gegeven, dewijl zij eenparig verklaarden, dat zij haar eenmaal aangenomene voedſterling niet uit hun midden wilden laten. De geheele erfenis beſtond in elfhonderd daalders, zij belegden die op zekere renten, maakten deze altijd weder tot kapitaal, en onderhielden LOTJE op eigene kosten, opdat haar

onſchuldig kind eens eene ſom erven zoude, waar van hetzelve behoorlijk beſtaan kon.

LOTJE leefde bijna ſteeds in overvloed; alles, wat anders de huismoeders als een lekker beetje voor haar toekomstig kraambed bewaarden, droegen zij thans met een goedwillig hart naar de ſchool, en weenden hartelijk, wanneer hare krankzinnige voedſterling haar voor Engelen aanzag, en met haar van de zalige vreugde des Hemels ſprak. De nieuwe Leeraar was een waar menſchenvriend, hij nam hartelijk deel in het ongeluk van LOTJE, vermaande zijne gemeente dikwijls ter volharding in hare weldadige handelwijs, en vuurde daardoor hunnen ijver op nieuws aan. LOTJE beweerde, dat de witte kleur de kleeding der Engelen was, en wilde noch een ander kleed aantrekken, noch haar kind in een ander zien. Het werd dus weldra in het dorp tot eene ſtalen wet, dat ieder meisje 's avonds, na den gewonen arbeid, nog een half uur langer ſpinnen moest, opdat zij geen gebrek aan linnen zou hebben. Dikwijls flikkerde nog om middernacht het lampje aan het venster der naarſtige meisjes, en als de reiziger naar de reden vroeg, kreeg hij ten antwoord: Het meisje ſpint aan het Engelenkleed.

Vier jaren nu waren onder den druk des oorlogs vervlogen, ſteeds was het dorp voor verwoesting bewaard gebleven; rondsom hadden de vijanden vreesſelijk gewoed, hier waren zij verſchoonend voorbij getrokken. Iedereen geloofde, dat

dat het gebed des Engels, zoo noemde men doorgaans LOTJE, dit gelukkig uitwerkſel had voortgebragt, men achtte en beminde haar daarom nog ſterker. LOTJE leefde gedurende dezen tijd met haar kind, hetwelk gezond en frisch opgroeide, in haren zaligen toeſtand vrolijk en weltevreden; WILLEM had eenige malen geſchreven, haar van zijne gezondheid, en de beſtendigſte hartelijkſte liefde verzekerd. Men verwachtte bij de ontvangst van den eersten brief eene groote en gelukkige uitwerking, maar men bedroog zich, de ongelukkige kraukzinnige weende, dat WILLEM haar door zijne brieven uit den Hemel zocht te lokken, en ſtond 'er vast op, dat zij, het aardſche leven moede, denzelven niet meer verlaten wilde.

Dit was het geheele antwoord, hetwelk men van haar kreeg, hetwelk zij eindelijk ook, op verzoek van den Leeraar, ſchriftelijk gaf. Deze beantwoordde nu telkens de brieven aan den armen WILLEM, en ſchetſte hem den ongelukkigen toeſtand zijner beminde, doch, was het toe val of beſturing, WILLEM kreeg deze brieven niet; hij ſmeekte in elken nieuwen brief om antwoord, en bad eindelijk die genen, die zijne brieven ſoms openbraken, ſlechts om berigt omtrent het leven of den dood van het geliefde LOTJE. Waarſchijnlijk was de oorlog zelfs oorzaak van het verlies der brieven; WILLEMS regiment, dat zich bij iedere gelegenheid dapperkweet, ſtond ſteeds in het gezigt des vijands;

en wanneer de brieven ook ter beſtemde plaats kwamen, zoo was WILLEM dikwijls uren ver 'er weêr van daan.

Eindelijk verhoorde God het ſmeeken van millioenen zijner kinderen, en ſchonk *Duitschland* den vrede. WILLEM ſchreef, dat hij als wachtmeester zijn ontſlag gekregen, zich een klein kapitaal verworven had, en nu komen zou, om zijn LOTJE te trouwen, of op haar graf te ſterven. Juist ging de Leeraar met LOTJE en hare kleine WILHELMINE in zijnen tuin wandelen, als een jong ſchoon man in vliegende haast de tuindeur opende, en met open armen naar LOTJE ſnelde. Het was WILLEM, LOTJE herkende hem terſtond, ſchreeuwde ijsſelijk om hulp, nam haar kind op den arm, en vloog in allerijl weg. WILLEM ſtond als verſteend, zulk eene ontmoeting had zijne vurige liefde zich niet voorgeſteld; haar graf-heuvel zou hem niet zoo zeer verſchrikt, niet zoo geheel ontzet hebben. Het laatſte had hij lang vermoed, het eerſte zich niet kunnen, niet willen voorſtellen. Het denkbeeld, dat LOTJE getrouwd, en waarſchijnlijk dit haar man ware, overweldigde thans zijne ziel, en folterde zijn hart. De Leeraar, die zich nu in een geſprek met hem inliet, had moed en ſterkte noodig, om hem van het tegendeel te overtuigen, en allengskens tot het verhaal van LOTJES ongeluk voortebereiden. WILLEM jammerde ijsſelijk, toen hem haar lijden verteld werd, hij wil-

wilde volſtrekt, dat hem de Leeraar naar de ſchool zoude brengen. Hij hoopte ten minſte haar te kunnen ſpreken, en wilde ſlechts zijn kind zien en zegenen. Toen de Leeraar eindelijk aan zijne dringende bede gehoor gaf, en met hem naar de ſchool ging, zagen zij LOTJE boven aan het venſter ſtaan, en angſtig rondzien. De Leeraar bewoog WILLEM, om ſtil te ſtaan; haar zoekende blik ontdekte hem weldra, zij ſtaarde den hopenden WILLEM aan; eindelijk lagchte zij vriendelijk, en wenkte hem nader te komen; doch naauwelijks vloog hij naar de deur of zij ſchreeuwde op nieuws erbarmelijk om hulp. Hare deur was vast toegeſloten; WILLEM kon ze niet openen, haar aanhoudend geſchreeuw bewoog eindelijk hem zelven optehouden, dewijl daarenboven de Leeraar hem ernſtig voorſtelde, dat verder geweld haar tot razernij konde vervoeren. Haar klagend geſchrei om hulp had vele bewoners van het dorp bijeen gebragt, zij vonden den ongelukkigen WILLEM, en verwelkomden hem met tranen in de oogen. Waart gij vroeger gekomen, zeide een oud moedertje, dan had ik nog eens op uwe bruiloft gedanst, maar nu zullen wij ſlechts met elkanderen kunnen ſchreijen. Daar LOTJE nog ſteeds erbarmelijk ſchreeuwde, zoo zochten alle de aanwezenden haar gerust te ſtellen, maar zij zweeg niet eer ſtil, voor dat WILLEM zich verwijderde. Eenige bewoners van het dorp leidden hem; hij weende ſchrikkelijk, en wrong

ijsselijk zijne handen. LOTJE zag met een oog vol medelijden uit het venster. Waarom weent hij toch? vroeg zij eindelijk.

De Leeraar. Omdat gij hem niet zien, noch spreken wilt.

LOTJE (*angstig.*) Hoe kan ik zulks? wanneer hij mij te nakomt, zoo draagt hij mij weder uit den Hemel naar de aarde, en dan moet ik weêr op nieuws lijden! O daarheen wil ik niet meer! Neen! neen! daarheen ga ik niet.

WILLEM. (*snikkend.*) Onvergetelijke! Mij eeuwig dierbare! Ik wil uwen Hemel, hoe verschrikkelijk hij ook voor mij is, niet ontnemen! Ik wil u slechts zien, slechts mijn kind zegenen.

LOTJE. (*zij hief* WILHELMINE *aan het venster omhoog.*) Ziet gij het nu? Is het niet een lieve Engel? O, het heeft mij ook ijsselijke smarten gekost; maar nu is het ook mijne eenigste vreugde.

WILLEM. (*buiten zich zelven.*) Erbarm u, erbarm u mijner! sta mij toe, bij u te komen, opdat ik mijn kind kan omhelzen.

LOTJE. (*angstig.*) Neen! neen! Houdt hem vast, laat hem niet los! (*tot haar kind.*) Zie, die daar was op de wereld uw vader.

Het kind. (*vol blijdschap in de handen klappende.*) Mijn vader! Mijn vader! O, hoe blijde ben ik, dat ik nu ook een' vader heb! (*naar beneden roepend.*) Lieve vader, kom boven, dat ik u kussen kan.

WIL-

WILLEM. (*met innig gevoel.*) Engel, dierbaar, lief kind, bid uwe moeder, dat zij het toeſta, welligt roert uwe bekende ſtem haar hart.

Het kind. (*met opgeheven handjes.*) Ik bid u, lieve moeder, laat mijn lieve vader hier komen.

LOTJE. Neen! Neen! Gij begrijpt het niet; *hij* wil ons uit den Hemel voeren!

Zij nam het kind ſchielijk weg, en deed het venſter toe, doch men zag, haar weldra weêr achter hetzelve ſtaan, terwijl zij met een oog vol medelijden naar den jammerenden WILLEM ſtaarde. Zijn toeſtand was wezenlijk verſchrikkelijk, en beklagenswaardig; hij vond de geliefde zijn's harte weder, hij zag haar in bloeijende gezondheid voor zich ſtaan, hij gevoelde het vurigſte, het innigſte verlangen naar haar, en durfde haar niet naderen, kon niet eens zijn kind kuſſen, hetwelk zij hem ſchonk. Met veel moeite, en ſlechts met de verzekering, dat het hem morgen welligt beter zoude gelukken, volgde hij eindelijk zijne leidslieden naar de Pastorij. LOTJE opende terſtond het venſter, en zag hem ſtijf na. Den volgenden dag ſtond zij vroeger, dan gewoonlijk, op, zij kleedde zich en haar kind met bijzondere opmerkzaamheid, en trad met hetzelve aan het venſter. Weldra vloog de ongelukkige WILLEM van de Pastorij naar haar toe; zij betoonde de grootſte vreugde.

Doch naauwelijks wilde hij haar geheel naderen, of zij begon haar jammergeschrei op nieuws.

Alle proeven, die WILLEM en zijne vrienden in 't vervolg in het werk stelden, om LOTJE van hare dwaling te overtuigen, waren vergeefs, het denkbeeld, dat hij haar uit den Hemel wilde wegvoeren, was te diep in hare ziel geworteld, zij zag iedere proef als een gevolg daarvan aan, en werd 'er daardoor steeds meer en meer in bevestigd. Zij weende, wanneer WILLEM niet op den gewonen tijd verscheen, zij sprak dikwijls uit het venster vriendelijk en lang met hem, herinnerde hem aan voorledene dingen, verhaalde, hoe gelukkig zij zich in zijne armen verbeeld had, maar nu in den Hemel nog veel gelukkiger was; zij vermaande hem, haar natevolgen, en beloofde hem met open armen te zullen ontvangen. Deze verzekering bewoog den Leeraar tot eene list; hij overreedde WILLEM, eenige dagen niet aan LOTJE's venster te verschijnen, en bragt aan deze het berigt, dat hij gevaarlijk ziek was, en zeker sterven zou. Zij hoorde deze treurige tijding gelaten aan, en uitte eindelijk de grootste vreugd daarover. Uw vader (zeide zij tot WILHELMINE), zal weldra bij ons komen, en bij ons wonen, wij moeten ons tegen zijne komst voorbereiden. Zij was nu druk bezig, kleedde zich, en haar kind op het fraaist, ruimde alles in de kamer op, en liet tegen hare gewoonte de deur

deur van dezelve open. Deze voorbereiding gaf hoop op eenen gelukkigen uitſlag, de daarover verrukte en ongeduldige WILLEM ſtierf nog denzelfden avond, en de Leeraar gaf 'er haar berigt van. Zoo kan ik hem dan ieder oogenblik verwachten, ſprak zij juichend, en trad aan het venſter. WILLEM kreeg berigt van hare goede gezindheid, hij trad, volgens afſpraak, in een wit kleed uit de Pastorij, en ging naar de School. LOTJE gaf op het zien van hem de grootſte vreugde te kennen; doch, toen hij nader kwam, werd zij onrustig, en ſchreeuwde erbarmelijk, toen hij de gewone plaats overſchrijden wilde. Het is ſchandelijk bedrog, riep zij, hij leeft nog, hij is niet dood, hij heeft nog zijn ligchaam als voorheen! De Leeraar poogde, te vergeefs, haar van het tegendeel te overtuigen, hij bewees, dat zij ook nog een ligchaam had, en toch in den Hemel woonde, maar zij beweerde het tegendeel, en zocht te bewijzen, dat zijne zwakke, aardſche oogen zoo iets niet konden onderſcheiden. Hij durfde niet beletten, dat zij de deur toeſloot, en haar dezen avond voor niemand meer opende.

Zoo vele vergeeffſche pogingen deden de hoop van den beminnenden jongeling verdwijnen, hij gaf zich aan den kommer en het hartzeer geheel over, hetwelk binnen weinige weken zigtbaar zijne ſchoone geſtalte ondermijnde. Hij ſtelde zijn klein kapitaal den Leeraar ter hand, en bad hem; dat hij hem een of twee jaren, het-

hetwelk de hoogſte lengte van zijn ongelukkig leven zijn zoude, daarvoor wilde onderhouden. De menschlievende Leeraar legde het in zijn leſſenaar, beloofde hem kost en woning, en verzekerde hem daar en boven, dat deze ſom, zoo God vroeg of laat zijn lijden eindigde, het erfdeel van zijn kind zou worden. De eenigſte wensch van den armen WILLEM was thans, zijn kind ſlechts eenmaal van nabij te zien, ſlechts eenmaal te kusſen, maar ook zulks weigerde hem het harde noodlot, want de moeder bewaakte het met de grootſte zorgvuldigheid en wantrouwen, en liet het nimmer onder vreemd opzigt. Naderhand onderwees zij de jonge WILHELMINE in het naaijen en breijen, in het lezen en ſchrijven, ook in den Godsdienst, en hierin zoo echt en rein, dat de ſtrengſte Godgeleerde daar niets tegen in kon brengen, — en toch was en bleef zij krankzinnig.

WILLEM verſcheen thans weêr beſtendig elken morgen aan het venſter van zijn LOTJE, zij wachtte hem altijd op, en ſprak liefdrijk met hem. Wanneêr zij dan, hetgeen gewoonlijk na een kwartier uurs gebeurde, haren Hemel weêr toeſloot, dan ging hij het veld in, wandelde rond, kwam zelden te huis om te eten, doch ſtond 's avonds ſtiptelijk aan den oever van de beek, die door het dorp vloeide. LOTJE ging dan altijd aan den anderen kant wandelen, en ſprak onbeſchroomd met hem, dewijl zij waande, dat de beek de grensſchei-

ſcheiding was tusſchen hemel en aarde. Eens waagde het WILLEM, en ſprong 'er over, daar hij, door gevoel overmeesterd, zijne driften niet meer beheerſchen kon. LOTJE viel flaauw ter aarde, en ontwaakte in eene ijsſelijke razernij, die echter reeds den derden dag, en inzonderheid tot groote blijdſchap van WILLEM, met volkomene vergetenis van zijne ſtoutheid eindigde. Zij zag en ſprak hem als te voren, en dacht 'er niet meer aan.

WILLEM zonk binnen een jaar tijds in eene diepe, droefgeestige zwaarmoedigheid, die na aan krankzinnigheid grensde; hij ſprak dikwijls den ganſchen dag geen woord, wandelde het liefst over het kerkhof, en ging dikwijls op de grafheuvels zitten, doch verzuimde nimmer den tijd, waarop hij zijn LOTJE zien konde. Beiden ſpraken nu weinig, zagen elkanderen ſlechts ſtilzwijgend aan, en keerden weder naar huis. In den nazomer van het volgende jaar was WILLEM eenige dagen ziek, en lag ſprakeloos op zijn bed, toen hij herſteld was, en de Leeraar hem den volgenden zondag mede naar de Kerk nam, wilde hij niet over de brug gaan, die over de beek lag. Hij hield ſtijf en ſterk ſtaande, dat hij van God om de verleiding van LOTJE in de hel veroordeeld was, en niet over de beek gaan mogt, die de grensſcheiding tusſchen dezelve en den Hemel uitmaakte. Alle bewijzen waren vruchteloos, en de Leeraar zag klaar in, dat WILLEM zijn verſtand nu ook verloren had.

Voor

Voor het overige verried hij alleen in dit punt krankzinnigheid; in alle andere voorvallen handelde hij altijd wel en verſtandig; hij ſprak echter, als te voren, zeer weinig, wilde niet t'huis blijven, maar wandelde ſteeds in het land rond. Nimmer ging hij over de beek, die hem van LOTJE ſcheidde, hij wachtte haar daar dagelijks op, en zij kwam 'er telkens. Wanneer de arme WILLEM naderhand op zijne wandelingen een' doornſtruik vond, zoo nam hij dien op, en droeg hem dagen lang op zijn rug. Zoo lang ik, antwoordde hij dan den genen, die hem naar de oorzaak vroegen, dezen doorntak op mijn rug draag, kan zich niemand in den voet treden, en wonden, voegde hij 'er dan zuchtend bij, zijn pijnlijk, zeer pijnlijk.

In het voorjaar, toen de ſneeuw ſmolt, en de beek met eenen ſnellen loop door het dorp ſtroomde, werden WILLEM en LOTJE op éénen dag vermist. Alle bewoners dwaalden zoekend rond, en konden hen niet vinden. Eenige voorbijgangers hadden beiden nog kort te voren aan de beek zien ſtaan, beiden zagen elkanderen, volgens hunne verzekering, vol verlangen, en wenkten elkaêr onophoudelijk. Eerst na drie dagen, nadat de beek binnen hare oevers was teruggekeerd, vond men de ongelukkigen in eene overſtroomde weide. Zij hielden elkanderen ſtijf vast, en ſchenen ook nog in den dood de zaligheid der wedervereeniging te gevoelen, want zij lagchten beiden, en wederlegden de ſtelling, dat de dood bitter is.

Waar

Waarſchijnlijk had het verlangen, na eene omhelzing, hetwelk zij beiden zoo dikwijls te kennen gaven, de werking hunner krankzinnigheid overwonnen; waarſchijnlijk waren zij, door inwendig gevoel overmeesterd, elkanderen door het water tegen gevlogen, en door het geweld des ſtrooms voortgeſleept geworden. Gelukkig had LOTJE haar kind niet mede genomen; het lag juist aan de kinderziekte, anders zoude het waarſchijnlijk ook een offer des doods zijn geworden. — Alle aangewende hulp was vergeefs, geen geneesmiddel kon hen weder opwekken. Zij werden op één dag, en in één graf ter aarde beſteld, het ganſche dorp volgde hunne lijken, en beweende hunnen dood. Alle jongelingen en meisjes droegen ter eere hater gedachtenis rouwgewaad, en kwamen gedurende dien tijd op geene danspartijen. De Leeraar verſierde hunne rustplaats met eenen eenvoudigen, witten ſteen, waarop de woorden ſtonden: *Hemel en aarde ſcheidde, maar de dood vereenigt hen!* — Wanneer men thans dit opſchrift lezen wil, zoo moet men door eene digte heg van rozen heen dringen, welke de meisjes van het dorp daar plantten, en nog ſteeds met dezelfde zorgvuldigheid oppaſſen.

WILHELMINE de vrucht van hare ongelukkige liefde, werd aan den Leeraar der plaats, die niet trouwde, als kind aangenomen, en met eene zorgvuldigheid opgevoed, die zijne gedachtenis, nog in het graf, eer aandoet. Ik zag haar

voor

voor ongeveer tien jaren; zij was toen reeds lang de echtgenoote eens raadsheers, die haar innig en teeder ſcheen te beminnen. Hare veelvuldige en heerlijke kundigheden, haar zacht, beminnenswaardig karakter hadden haar de bewondering en hoogachting dier ganſche ſtreek verworven. Zij was nog zeer ſchoon, maar op haar voorhoofd waren de kenteekenen zigtbaar van eene inwendige zwaarmoedigheid, die de zachte lach van haren mond niet kon uitwisſchen. Haar echtgenoot verzekerde mij, dat hij zeer gelukkig met haar leefde, doch zich in acht moest nemen, om haar zelfs niet met onbeduidende woorden te beleedigen, dewijl hare al te prikkelbare ziel als dan aanhoudend leed, en vele neiging tot droefgeestigheid ontdekte.

JAKOB W***R.

In de aangename vallei van het graafſchap *Tirol* leefde voor ongeveer vijftien jaren JAKOB W—R, een levendig, moedig en ſchoon jongeling. Zijn vader had hem een vrij aanzienlijk vermogen nagelaten, hetwelk hij door verſtandige en nuttige ondernemingen zocht te vermeerderen. Daar hij enkel geld, en geen land bezat, zoo pachtte hij de hoeve van den graaf F..., en werd weldra in de ganſche ſtreek als de beste en knapſte landbouwer bekend. Wanneer hij te huis was, zoo hield hij zich enkel met zijn vee, zijne weiden en akkers bezig, zocht dezelve ſteeds te verbeteren, en was altijd gelukkig genoeg, zijn oogmerk ſpoedig te bereiken; doch, wanneer het t'huis — hetgeen dikwijls gebeurde — aan behoorlijk werk ontbrak, dan zwierf hij over 't land, woonde alle ſchietpartijen bij, was bij de meeste gezelſchap-

pen tegenwoordig, en behield ook op beide den eerſten rang; zelden miste hij het middelpunt van de ſchijf, zelden overtrof hem een danſer, zelden won een ander, wanneer hij zich onder de kegel- of kaartſpeelders bevond. Alle deze kleine uitſpattingen, welke den landman anders altijd nadeelig, dikwijls ſchadelijk zijn, waren voor hem juist het tegendeel; hij bleef als ſchutter, danſer en ſpeelder nog altijd de ondernemende landbouwer; hij bediende zich van elke gelegenheid, kocht, verkocht, vorschte alles na en vraagde ſteeds met voordeel, dewijl goed gezelſchap, en vrolijkheid het hart van den verkooper en gevraagden geopend hadden, en beiden opregter en goedwilliger maakten, om een klein voordeel te laten varen, waarop zij bij eene andere gelegenheid vast zouden geſtaan hebben.

Voor het overige werd hij door ondervinding overtuigd, dat ook in zijne afwezigheid alle zijne bevelen t'huis ſtiptelijk vervuld, zijn voordeel op alle mogelijke wijze bevorderd werd, want hij had trouwe dienstboden, en daarenboven eene huidhoudſter, die even knap als hij, alles nazag, en terſtond herſtelde, zoo iets door toeval, of gebrek aan kennis verwaarloosd was. Deze huishoudſter was de dochter van een' zeer arm man, nog jong, zeer ſchoon, en jegens elk bij uitſtek gedienſtig en vriendelijk; een listige jonge boer had haar eenige jaren te voren beloofd te trouwen, en haar door de heiligſte eeden van hare onſchuld beroofd. Zoodra zij zich

zich zwanger gevoelde, verliet hij haar ſchandelijk, en trouwde eene andere. Het ongelukkig bewijs harer ſchande ſtierf kort na de geboorte, en ſtelde de moeder in ſtaat weder een dienst te kunnen zoeken; zij vond dien bij den jongen JAKOB, welke hare bekwaamheden ſpoedig erkende, en die met volkomen vertrouwen beloonde.

A's zij gedurende twee jaren zijne huishouding met eene zeldzame trouw en naarſtigheid had waargenomen, en ware aanſpraak op JAKOBS dankbaarheid konde maken; werd de luchtige, vrolijke jongeling op eenmaal diepzinnig en traag. Hij bezocht geen vreugdefeest meer, arbeidde t'huis weinig, zat altijd treurig in zijne kamer, en zag met natte oogen zijne huishoudſter aan, als deze liefderijk en deelnemend naar de oorzaak van zijnen kommer vroeg. Hevige, vurige liefde overweldigde van tijd tot tijd zijn hart; de ſchoone MARIA — zoo heette zijne huishoudſter — had door hare goede huishoudkunde, door hare trouw en orde reeds lang zijne dankbaarheid opgewekt, hare ſchoone bevallige geſtalte had deze dankbaarheid eindelijk in liefde veranderd, die nu met geweld de bevrediging harer wenſchen eischte. JAKOB was reeds vier en twintig jaar oud, en bijgevolg in eenen ouderdom, die hem volkomen regt gaf, eene gade naar zijn hart te kiezen; maar hij had broeders, die nog ſteeds een vaderlijk gezag over hem wilden uitoefenen, hij had zusters, die

reeds met de rijkſte en aanzienlijkſte mannen uit het dal getrouwd waren, hij had neven en vrienden, die werkelijk in dienst van den Koning ſtonden; hij was overtuigd, dat hij die allen krenken en beleedigen zou, zoo hij eene arme gevallene dienstmeid tot zijne vrouw koos, daar hij onbeſchroomd onder de rijkſte en ſchoonſte dochters van het dal kiezen konde. Deze overwegingen, die dikwijls dagen lang zijn verſtand bezig hielden, waren de oorzaak zijner treurig- zijner diepzinnigheid; hij zag het gewigt van dezelve in, maar hij kon ook even zoo min den ſteeds toenemenden indruk weêrſtand bieden, dien MARIA's ſchoonheid en hare goede eigenſchappen op zijn hart maakten. Hij ſtreed eenige maanden vergeefs, doch als zijne hartstogt ſteeds meer en meer toenam hem in de toekomst ſlechts rampvolle dagen, en ijsſelijk lijden verkondigde, zoo ſprak hij openhartig met de ſchoone MARIA, openbaarde haar zijne liefde, en vond haar gewillig, dezelve in volle mate te beantwoorden, zoo zijne broeders en zusters en andere bloedverwanten die zoude billijken. Doch daar ik, voegde zij 'er treurig en ſtandvastig bij, van aller afkeuring van te voren overtuigd ben, daar ik zeker weet, dat zij met den grootſten tegenzin eene arme gevallene dienstmeid in het midden hunner familie zouden zien, zoo bid en bezweer ik u, uw voornemen te laten varen, en uwe liefde tot eene ongelukkige te onderdrukken. Ik wil eenen anderen

dienst

dienst zoeken; afwezigheid zal welligt den indruk uitwisschen, dien mijne geringe hoedanigheden op uw hart maakten. Bedenk, dat ik u volstrekt niets, niet eens mijne onschuld, als huwelijksgoed kan aanbrengen, zelfs dit denkbeeld zoude u eens kwellen, wanneer uwe vrienden u om mijnentwil vervolgden en haatten. Dat deze schoone en edele gevoelens juist het tegendeel uitwerkten, de liefde van den lijdenden jongeling slechts des te meer aanvuurden, behoef ik wel niet eerst te zeggen, want zij waren bewijzen van het edel hart van zijn meisje, en overtuigden hem, dat hij met haar zeer gelukkig en tevreden leven zoude.

Om te vernemen, hoe zijne vrienden zijn vast besluit zouden opnemen, vertrouwde hij zijn oogmerk en innige liefde aan eenen goeden vriend, die bij eene geschikte gelegenheid ze aan hun zoude voordragen, en hunne gevoelens daaromtrent uitvorschen; deze beloofde hem voorzigtigheid, en in allen geval openhartig berigt. Den volgenden dag was 'er eene bruiloft in het naburige dorp, alle zijne bloedverwanten, en ook hij, werden 'er verzocht; hoe gaarn hij ook t'huis bij zijne MARIA gebleven ware, zoo moest hij toch welstaanshalve ook daarbij verschijnen. Toen de wijn aller harten verheugde en opende, riep hem de een na den ander aan het venster en deed hem de bitterste verwijten over zijne lage, schandelijke liefde; allen eindigden met de woorden, dat zij hem, zoo hij de

meid trouwde, nimmer voor hunnen broeder, neef of zwager erkennen, en hem en haar eeuwig haten en vervolgen zouden. JAKOB was, als hij deze verwijten hooren moest, al een weinig dronken, schoon toch bij vollen verstand; de harde woorden zijner bloedverwanten smartten hem niet, want hij had die verwacht, maar het verwonderde hem des te meer, hoe het mogelijk ware, dat allen zijn oogmerk en zijne liefde konden weten, daar hij ze toch eerst gisteren eenen eenigen vrijend had toebetrouwd, die niet tegenwoordig was, en volgens zijne overtuiging nog met niemand zijner bloedverwanten had kunnen spreken. Hij gaf zijne verwondering daarover aan vele tegenwoordig zijnde jonge lieden te kennen, en beweerde, als hij in drift nog meer dronk, dat de duivel zelf de hand in het spel moest hebben. Als hij reeds een' goeden roes weg had, en een tijd lang eenzaam en diepdenkend in een' hoek had zitten pruilen, ging hij zonder affcheid nemen heen. Den volgenden dag zocht hem een zijner knechten in het bruiloftshuis; toen men hem daar niet vond, werd de zorg voor hem steeds grooter, men deed overal navraag, doorzocht het gansche dal, en kon hem nergens vinden. Allen dachten nu eenparig, dat hij in de dronkenschap van den weg gedwaald ware, en daar 'er juist strenge koude heerschte, zeer dikke sneeuw lag, hier of daar in een toegesneeuwden kuil zijn leven verloren had. MARIA en zijn gansche huis-

huisgezin beweenden hem bitter, zijne vrienden beklaagden, en elk, die hem gekend had, betreurde hem. Den zevenden dag na zijn verdwijnen had reeds een zijner oudere broeders de huishouding overgenomen; hij zond eenige knechts naar de *Alpen*, verſcheidene uren van daar gelegen, om het hooi, aldaar in ſchuren bewaard, op ſleden naar het dal te brengen; zij moesten, om daarnaar toe te komen, zich van de gewone ſneeuwreis bedienen, anders zouden zij onder weg dikwijls in diepe ſneeuw verzonken zijn. Toen zij bij de ſchuren kwamen verwonderden zij zich, dat de gewone ladder, die 'er anders altijd tegen aanſtond, weggenomen was, eindelijk ontdekten zij die boven op den zolder, en moesten veel moeite aanwenden, om 'er op te komen. Deze omſtandigheid had onder de knechts achterdocht veroorzaakt, zij gistten, dat wellìgt gaauwdieven in het hooi verborgen lagen, en doorzochten het met alle voorzigtigheid. Een hunner riep de anderen 'er bij, dewijl hij in het zoeken een mensch bij het hoofd had gevat, die nu hoorbaar zuchtte, zij ruimden met elkanderen het hooi weg, en vonden tot hunne groote verwondering hunnen Heer, den jongen JAKOB. Nog leefde en ademde hij, maar hij kende niemand, opende met moeite de oogen, en deed ze terſtond weer toe; hij hield beide de handen op zijne borst, en wilde deze houding volſtrekt niet veranderen.

De knechts vervaardigden terſtond eene draag-

baar, legden hunnen Heer daarop, en droegen hem naar de naast gelegene hoeve, die nog eenige uren van het dal verwijderd lag, hier goten zij hem eenige lepels warme soep in, die hij met vele tegenkanting innam. Eerst den volgenden dag konden zij hem naar zijne woning dragen, en een' geneesheer te hulp roepen. Hij was zeer zwak, toen deze aankwam, doch wilde de handen niet van de borst weg nemen; daar de arts hier eene wond vermoedde, zoo moest hij geweld gebruiken, en twee sterke knechts waren naauwelijks in staat, hem de handen weg te trekken. Men vond niet de geringste kwetsuur, doch zoodra men de handen los liet, zoo bedekte de arme JAKOB terstond zijne borst weder. Daar men met zekerheid gistte, dat hij zeven volle dagen en nachten in het hooi had verborgen gelegen, waarschijnlijk even lang niet gegeten, noch gedronken had, zoo twijfelde de Arts aan zijne herstelling en de aanwezende vrienden zonden om een' Geestelijken. Toen deze kwam, met den kranken sprak, en ook zijne biecht wilde hooren, zoo deed hij vrijwillig de handen van de borst weg, sprak echter geen woord, en bedekte haar weêr zorgvuldig, als de Priester vertrok. De geneesheer behandelde nu den zieken met alle mogelijke zorgvuldigheid, hij laafde hem voorzigtig; reeds, na verloop van acht dagen, kon deze het bed verlaten, en in de kamer rond wandelen; doch hij sprak gedurende dien tijd geen woord, en deed

zij-

zijne handen niet van de borst weg. Hij at en dronk daarom ook niet in tegenwoordigheid van anderen, en wilden zijne vrienden, dat hij eenige ſpijs genieten zoude, zoo moesten zij zelven die hem geven, of zich allen uit de kamer verwijderen.

Daar hij zijne broeders en zusters, offchoon ze hem dikwijls ernſtig baden, niet eene eenige vraag beantwoordde, en deze nu wezenlijk krankzinnigheid vermoedden, zoo beſloten zij, zijne vorige huishoudſter tot hem te zenden, en te beproeven: Of die hem niet tot eenig antwoord zou kunnen krijgen. De arme MARIA was terſtond, als JAKOB vermist werd, uit het huis verſtooten; een boer had haar uit medelijden onder dak genomen; hier beweende zij in ſtilte haar onverdiend ongeluk, en weigerde in den beginne op de hoeve te verſchijnen, toen zij echter de ware oorzaak en den toeſtand van haren beminden vernam, weigerde zij het niet langer, en trad met betraande oogen in de kamer, waarin zij met opzet den armen JAKOB alleen vond. Wees gegroet, lieve JAKOB, zeide zij ſnikkende, waar zijt gij toch zoo lang geweest? Waarom wilt gij niet behoorlijk met de menſchen ſpreken? JAKOB zag haar lang met een ſmachtend oog aan, lagchte, en zweeg.

MARIA. Wilt gij dan ook met mij niet ſpreken?

JAKOB. (*deed zijne handen voor de borst*

weg, en zag, MARIA *ſtrak aan*) Nu verheugt het u niet?

MARIA. Wat zou mij verheugen? Dat gij weder ſpreekt? Ja wel verheugt het mij.

JAKOB. Neen, zie ſlechts hier heen! lees maar!

MARIA. Wat moet ik dan lezen?

JAKOB. Dat ik u nog altijd van ganſcher harte bemin, en eeuwig beminnen zal.

MARIA. Daarover kunnen wij niet meer ſpreken!

JAKOB. (*treurig*) Dat weet ik, dat weet ik! Want gij zult den ongelukkigſten van alle menſchen wel niet meer beminnen kunnen; maar het moet u toch aangenaam zijn, dat gij zoo duidelijk van mijne liefde overtuigd zijt. Voor u verberg ik mijn hart niet. Gij zult altijd alles goeds daarin lezen; (*in ſtilte*) maar voor mijne broeders en zusters moet ik het wel verbergen, want zij zouden mij nog meer vervolgen, wanneer zij zoo duidelijk overtuigd werden, dat ik hen van ganſcher harte haat.

MARIA (*met verwondering*) Hoe ſpreekt gij toch zoo dwaas! wie zou toch in uw hart kunnen lezen?

JAKOB. Vraagt gij zulks, daar ik u toch overtuigd heb? — Ja, lieve MARIA! (zuchtend) 'Er is eene groote verandering met mij voorgevallen! Wie had dit kunnen denken? En toch

toch is het gebeurd! Op de bruiloft van neef MICHIEL werd mijne borst tot een lantaren! Ik heb zeker in mijn leven dikwijls en zwaar gezondigd, maar lieve Hemelsche God! (*weenend*) deze straf heb ik toch niet verdiend. Het is ijsselijk, denk hetzelve maar eens na, het is ijsselijk, wanneer ieder mensch mij nu in het hart zien, en terstond mijne geheimste gedachten ontdekken kan.

MARIA. Lieve JAKOB, hoe komt gij aan dit denkbeeld? gij bedriegt u geheel.

JAKOB. (*driftig*) Ik mij bedriegen, daar ik u en mij ieder oogenblik overtuigen kan? (*hij rukt zijn vest open, en toont haar de bloote borst*) ziet gij? Is hier en hier niet alles van glas, zoo helder, als of het kristal ware? Ziet gij mijn hart, en alle mijne gedachten daarin niet; Twijfelt gij nu nog?

MARIA. Ik zie niets, ik zweer het u bij God en de heilige MARIA, dat uwe borst niet naar glas gelijkt, dat —— ——

JAKOB. (*toornig*) Valsche, ontrouwe! Ik zie het al, gij hebt u ook met mijne vijanden verbonden, wilt mij ook misleiden, en onder de menschen lokken, opdat zij alle mijne gedachten kunnen zien en lezen. Maar gij bedriegt u, gij bedriegt u allen; ik zal deze kamer niet verlaten, mij niet aan de bespotting der menschen blootstellen, ga heen, ik mag u ook niet meer zien.

MA-

MARIA. (*weenende*) Vaarwel! God ſchenk u ſpoedig het verſtand weder.

JAKOB. Verſtand? Verſtand? dat bezit ik volkomen, anders konde ik uwe list niet ontdekken — —

MARIA verliet hem nu, en gaf zijne bloedverwanten een naauwkeurig berigt van alles, hetgeen zij met hem geſproken had. De Arts, die ook tegenwoordig was, maakte terſtond van deze ontdekking gebruik; hij ging naar JAKOB, beklaagde zijne ongelukkigen toeſtand, en hield zich, als of hij daarvan volkomen overtuigd ware; hierdoor won hij terſtond het vertrouwen van den krankzinnigen, die nu voor de eerſtemaal met hem ſprak.

De Arts. Maak 'er u niet ongerust over, lieve JAKOB, het is niet het eerſte geval, dat mij in mijne praktijk voorkomt, ik heb reeds drie ſoortgelijke zieken gehad, en twee daarvan gelukkig genezen.

JAKOB. Ach, zoodat mogelijk ware! De helft van mijn vermogen wilde ik u ſchenken.

De Arts. Ik neem minder, en genees u toch! Morgen ochtend breng ik u eene groote, dikke pleister, en leg die juist over het glas heen, hetgeen thans uwe borst uitmaakt, de menſchen kunnen dan niet meer 'er inzien, daarvoor ſta ik u borg, en in vijf, of zes weken zal 'er weder vleesch over wasſen, en gij zult geheel gezond worden.

JAKOB. Dat geve de Hemel! breng liever de pleisters terstond, om te beproeven, of ik durve hopen!

De Arts. Dat is onmogelijk, ik moet ze eerst uit verscheidene kruiden bereiden; ook moet gij mij opregt vertellen: hoe van tijd tot tijd het glas ten voorschijn gekomen is, op dat ik mij daarnaar richten kan!

JAKOB. Ach, lieve God, dat gebeurde op eens zoo schielijk, zoo plotselijk!

De Arts. Des te beter, dan kunnen wij ook even zoo spoedig genezing verwachten.

JAKOB verhaalde nu den Arts alles, wat op de bruiloft met hem was voorgevallen, hoe alle zijne bloedverwanten op eens zijne liefde tot MARIA ontdekten, en hem bittere verwijten daarover deden. Dit, voer JAKOB voort, baarde mij de grootste verwondering, dewijl ik haar niemand ontdekt, haar niemand hunner vertrouwd had, ik kende toen mijn' ongelukkigen toestand nog niet, en ging eindelijk uit mismoedigheid naar huis. Toen ik reeds digt bij het dorp kwam, sloeg de klok elf uren, en eene witte vrouw kwam van het kerkhof mij tegen. Ik werd bang, wilde uit den weg gaan, maar eer ik zulks doen kon, stond de witte vrouw reeds voor mij. Het was mijne overleden moeder. Schaam u, ontaard kind, sprak zij toornig, wilt gij mij dan niets, dan schande aandoen? Gij hebt eene borst van glas, iedereen kan uwe gedachten lezen, en u bespotten. Ver-

berg

berg u! verberg u! riep zij nog driemaal, en verdween. Ik was door schrik van den weg afgeweken, en lag in diepe sneeuw. Zoodra ik weêr denken konde, onderzocht ik terstond mijne borst. en vond ze, helaas! met een helder glas overtrokken, ik vloog terstond heen, kwam tot aan de *Alpen*, en verborg mij daar, volgens den raad mijner moeder, regt diep in het hooi. Hoe lang ik eigenlijk daar mag gelegen hebben, weet ik niet. In het eerst was het glas op mijne borst nog eenigzins week, ik kon het met de vingers buigen, van tijd tot tijd werd het al harder, thans gelijkt het van hard- en klaarheid het helderste kristal.

Dit duidelijk verhaal onderrigtte den verstandigen Arts, hoe zich JAKOBS krankzinnigheid van tijd tot ontwikkeld en gevestigd had. Hopelooze, ten minste zeer verhinderde liefde was hare eerste oorzaak, had hem reeds lang te voren treurig en zwaarmoedig gemaakt. De sterke en hevige verwijten zijner vrienden hadden zijn hart geweldig geschokt; het was zoo ligt te begrijpen, dat zijn vriend, dien hij, daags te voren, zijne liefde ontdekte, met een der bloedverwanten kon gesproken, en deze het den overigen ontdekt hebben, maar JAKOBS oordeel was door de bittere verwijten, door zijne geheel te leur gestelde hoop, en eindelijk door de overmaat van wijn zoo verzwakt geworden, dat hij een wonder vermoedde, waar 'er geen voorhanden was. Met dit denkbeeld ging hij naar huis; waarschijn-

ſchijnlijk verdoofde de koude zijne zinnen nog meer; de verſchijning zijner moeder was eene vrucht van zijne verhitte verbeelding; en zoo het bewezen is, hetgeen de Artzen beweren, dat krankzinnigheid alleen door kwetſing van een edel deel des ligchamelijken werktuigs ontſtaan kan, zoo is hier reden genoeg voorhanden, om zich deze kwetſing te kunnen voorſtellen. JAKOB ſprong van den weg af, toen hij zijne moeder voor zich zag ſtaan; waarſchijnlijk bleef hij lang zinneloos in de ſneeuw liggen; waarſchijnlijk benadeelde de ſtrenge koude zijn zenuwgeſtel. Mogelijk, dat hij, toen hij weder ontwaakte, wezenlijk ijs op zijne borst ontdekte, en dat voor glas aanzag! —— Wanneer ik deze en ſoortgelijke gevallen naauwkeurig overweeg, dan moet ik volſtrekt met verwondering bekennen, dat het zeer ligt is, de edelſte gave des Scheppers, het verſtand, te verliezen! *Elk mensch heeft hartstogten*, elke hartstogt gaat wel eens in eene bruiſende drift over, hoe ligt wordt dan het ſteeds loopende rad onzer verbeelding geſtremd, hetwelk even als een toverlantaren de beelden van het voorledene en der toekomst voor onze ziel voorbijdraait, en dan ſtaat het beeld, hetwelk zich juist vertegenwoordigde, daar, wijkt niet meer, houdt ſteeds den geest bezig, en verleidt dien tot krankzinnigheid.

Den volgenden morgen kwam de Arts met de be-

beloofde pleister bij den armen JAKOB, hij wachtte reeds vol vertrouwen naar dezelve, en verheugde zich hartelijk, als deze hem verzekerde, dat men niet meer in zijn hart kijken, ook niet de kleinſte gedachte zijner ziel lezen kon. De onderrigte bloedverwanten bevestigden het gezegde van den Arts; JAKOB geloofde ze vast, en elk hoopte nu met grond, dat de zieke volkomen genezen zoude. Waarſchijnlijk zoude deze hoop het gelukkigſte gevolg gehad hebben, zoo niet een toeval haar voor altijd vernietigd had. JAKOB had zijne pleister al ruim veertien dagen gedragen, en geloofde den Arts volkomen, toen deze hem bij het verband verzekerde, dat het glas reeds verminderde, en het nieuwe vleesch al begon te wasſen. Juist had hem de Arts kort te voren andermaal met deze verzekering getroost, toen JAKOBS broeder uit het bosch terug kwam, en hem treurig in een hoek vond zitten. Wat ſcheelt u nu alweêr? zeide de broeder in een' niet zeer broederlijken toon. Ik zie het al, voer hij voort, gij denkt nog altijd aan uwe MARIE, en die moet gij u, zoo wij anders broeders zullen blijven, geheel uit het hoofd ſtellen! — Naauwelijks had de onbezonnen broeder deze woorden uitgeſproken, of JAKOB ſprong wanhopig op, en rukte de weldadige pleister van zijne borst. Nu, riep hij uit, ben ik volkomen overtuigd; dat dit middel ook niet meer werkt; ik ben voor altijd on-

ongelukkig, ieder een zal in mijn hart kunnen zien, en mijne gedachten lezen.

Sedert dien tijd scheen alle hulp vergeefs, en alle hoop, dat het nog weder met hem beteren zou, voor altijd verdwenen. De Arts kon hem volstrekt niet meer van dienst zijn, dewijl hij alle geneesmiddelen versmaadde, zich voor elken vreemden zorgvuldig verborg, en nimmer de kamer weder verliet. Hij dacht naderhand zeer zelden aan zijne MARIA, en vergat haar weldra geheel; zij is thans met een' rijken boer getrouwd, wiens huishouding zij eenige jaren zeer goed waarnam, en die haar eindelijk zijne hand ten loon gaf. Ruim vier jaren was JAKOB tot alles onbekwaam; hij zat steeds in den donkersten hoek van de kamer; zijn broeder, die in zijne plaats de hoeve bestierde, kon hem nergens toe gebruiken, en daar die den landbouw niet zoo goed verstond, zoo liep het met de pachthoeve achteruit. Na verloop van dien tijd werd JAKOB weder levendiger, het denkbeeld zijner krankzinnigheid bleef hem wel bij, maar hij sprak toch met zijnen broeder, en zijn verstandige raad deed hem oogenschijnlijk voordeel. In het zevende jaar van zijnen ongelukkigen toestand kreeg hij eene hartstogtelijke neiging tot het kaartspel, hij lokte bij alle mogelijke gelegenheden de jonge knapen in zijne kamer, bedekte met een dik stuk leer zijne borst, en speelde met hun. Zijn geluk, en inzonderheid zijne vaardigheid in elk spel werd weldra algemeen

bekend en bewonderd. Ooggetuigen verzekerden mij, dat hij altijd won, nimmer verloor, elk nieuw ſpel terſtond volmaakt leerde, en met eene opmerkzaamheid ſpeelde, die onnavolgbaar was. Hij bragt het naderhand in deze kunst zoo verre, dat hij, wanneer de kaarten gegeven waren, elk vooruitzeide, hoe veel ſlagen hij doen, en hoe veel hij zou moeten betalen; daar dit altijd, ook wanneer men nieuwe kaarten haalde, juist uitkwam, en alle medeſpelers telkens verloren, zoo wilde eindelijk niemand meer met hem ſpelen, en zijn werkzame geest moest zich nieuwe bezigheid zoeken. Hij vond die weldra in den landbouw, en legde zich thans weder op de beoefening dezer wetenſchap toe, met eenen ijver, die niet verſlaauwde. Zijn broeder gaf hem op nieuws het ganſche beſtuur der hoeve over, hij voerde hetzelve met de grootſte naauwkeurigheid tot aan zijnen dood, offchoon hij nimmer de kamer verliet, nimmer van zijne kraukzinnigheid bevrijd werd. Hij kende nog van voorheen elken akker, elke weide; hij onderrigtte de knechts naauwkeurig, hoe zij onderſcheide ſoorten van ploegen behandelen moesten, en hij miste in zijn oordeel niet. Deze of gene akker, zeide hij dikwijls tot de knechts, moet links of regts van vruchtbare aarde ontbloot zijn, gij moet dien op nieuws bemesten. In de laatſte weide zullen zich moerasſige plekken opdoen, gij moet ze afleiden. De knechts verſtomden, wanneer zij alles

les zoo vonden, en niet begrijpen konden, hoe hun heer, die toch nimmer de kamer verliet, zoo iets weten kon. Hij kende alle koeijen, hij wist naauwkeurig: of zij weinig, of veel melk gaven. En hij zag ze toch nooit, dan wanneer zij in het voorjaar naar de *Alpen*, en in den herfst weder terug voorbij zijn venſter gedreven werden. Hij koos dan altijd die gene uit, die des winters zouden gemest worden, hij ſchreef haar voeder voor, en verkocht die eindelijk zonder ze weêr gezien te hebben. Hij zeide dan telkens den kooper: hoe veel vleesch en vet de koe hebben moest, en bedroog zich in zijn oordeel zelden eenige ponden. Hij voorſpelde met zeer veel juistheid het weder, en bediende zich van deze kennis dikwijls ten zijnen voordeele; hij wist het 's morgens vroeg reeds, als 'er 's avonds een onweêr zou komen; hierin bedroog hij zich nimmer, en het ganſche dorp rigtte zich in den zomerarbeid naar hem. Wanneer hij 's avonds de knechts vroeg: wat zij dien dag verrigt hadden, zoo zag hij hen ſtrak in het gezigt, en wist dan naauwkeurig, wanneer een hunner onwaarheid ſprak. Door deze kennis hield hij zijne dienstboden in tucht en orde, zij arbeidden allen vlijtig en onvermoeid, dewijl zij overtuigd waren, dat hun heer des avonds hunne naarſtigheid in het aangezigt lezen en beloonen zoude.

Een jaar voor zijnen dood ſcheen het zich met zijne krankzinnigheid aanmerkelijk te bete-

ren; hij ſprak 'er minder van en vroeg zelden zijne knechts, of zij nog in zijn hart lezen konden. Wanneer zij het nu ontkenden, zoo lagchte hij vriendelijk; en riep vrolijk uit; dat geve God! Hij beproefde het zelfs eenige malen tot aan de trappen te gaan, welke naar den tuin liepen; doch als hij den eerſten trap betrad, zoo overviel hem eene hevige huivering, die hem dwong terug te keeren, en hem dikwijls eenige dagen op het krankbed wierp. Het was een ſtrijd der rede met de krankzinnigheid, doch waarin de laatſte altijd de overwinnig behaalde.

Eene heete koorts greep hem in het laatſte voorjaar aan, en beroofde hem van allen verſtand. Elf dagen lang raasde hij ſchrikkelijk; den twaalfden ſcheen hij uit een' diepen ſlaap te ontwaken, en kon weder verſtandig denken en ſpreken. Hij was zeer zwak, maar hij verzekerde allen, dat hij van zijne krankzinnigheid geheel bevrijd was, en zeer wel inzag, dat de borst van een mensch volſtrekt niet van glas zijn kon. Hij bereidde zich ſtandvastig voor den naderenden dood, leefde nog drie dagen bij volkomen verſtand, doch als den vierden nacht de doodsſtrijd begon, ſcheen met dezen ook zijne krankzinnigheid terug te keeren. Opent mijne kist niet, op dat de menſchen niet in mijn hart kunnen zien! Deze waren zijne laatſte woorden, waarmede hij ſtierf.

FRE-

FREDERIK M**R

EN

ZIJN HUISGEZIN.

FREDERIK was de zoon van een' Dorpspredikant te W—. Zijn vader ſtierf, toen hij nog op ſchool lag; hij liet geen vermogen na, en de arme moeder was niet in ſtaat, haren zoon langer te onderſteunen; zij beſteedde hem bij eenen ouden ſchilder en vergulder, die niet alleen beloofde hem zijne kunst te leeren, maar ook, daar hij geene kinderen had, vaderlijk op te voeden. De hoopvolle jongeling leerde ſpoedig alles, wat zijn oude meester zelf kende, en reisde na eenige jaren naar vreemde landen, om zich daar in zijne kunst nog verder te oefenen. Na acht jaren kwam hij ervaren, en bedreven

Digitized by Google

naar huis, vond moeder en leermeester dood, en geenen vriend, die hem ergens mede ondersteunen wilde. Slechts door aanhoudende vlijt en arbeid won hij eindelijk zoo veel, dat hij te A— meester worden, en als zoodanig beter inkomen zoeken konde. Hij vond zulks in den beginne zeer rijkelijk, zijne kunde en bekwaamheid werden weldra in den omtrek bekend; een rijk klooster vertrouwde hem in eene nieuw gebouwde kerk verscheidene altaren en den predikstoel toe; hij arbeidde daar ruim twee jaren, en vertrok met eenige honderd daalders gewin, en met verdienden roem beladen naar huis. Hij waande zich nu gelukkig en rijk, zocht onder de meisjes des lands rond, en vond weldra een vrouw naar zijn hart. HANNETJE, zoo heette zijne echtgenoote, was de verlatene wees van een Dorpsschoolmeester, en had van hare vroege jeugd af onder de vreemden haar brood moeten verdienen; zij bragt hem onschuld, trouw en lust tot werkzaamheid mede ten huwelijk. Hij leefde met haar steeds tevreden en gelukkig, zij baarde hem twee zonen en eene dochter, en hij voedde die op in deugd en godsvrucht. Tien jaren lang had FREDERIK altijd zoo veel arbeid, dat hij zich en zijn huisgezin goed onderhouden konde; sedert dien tijd scheen hem het geluk den rug toe te keeren; meerdere beoefenaars zijner kunst woonden thans te A—; om zoo bekend te worden als hij, arbeidden zij zeer goedkoop,

en

en noodzaakten FREDERIK dit insgelijks te doen, zoo hij anders niet allen arbeid verliezen wilde. Dikwijls won hij, daar hij het op den laagsten prijs gesteld had, volstrekt niets, dikwijls verloor hij 'er bij, en moest in alle geval van het overgewonnen kapitaal leven, dat op deze wijze spoedig tot over de helft versmolt. Daar zich geen beter vooruitzigt opende, en zelfs nog slimmere tijden te duchten waren, zoo verliet hij de stad A—, en vertrok met zijn huisgezin naar N—g, waar hij met reden meer arbeid en verdiensten verwachten kon. Hij vond beide in zoo verre, dat hij ten minste niet meer inteerde, en van het loon van zijnen dagelijkschen arbeid zich en zijn huisgezin onderhouden kon. Hij leefde zes jaren te N— en stond bij allen, die hem kenden, voor een eerlijk man te boek.

Op dien tijd werd bij eenen rijken koopman eene ijzeren kist, waarin eenige duizende daalders lagen, bij nacht uit zijn kantoor gestolen. De koopman kreeg achterdocht op zijnen huisknecht, die in de nabijheid van zijn kantoor sliep, en sedert eenigen tijd kennis met een soldaat gemaakt had, die hem dikwijls bezocht, en zelfs eens in tegenwoordigheid van een koopmans bediende vroeg: of niemand in het kantoor sliep? De huisknecht werd op deze aanklagt terstond door het geregt gevat, en daar men zijne bekentenis door vijfentwintig stokslagen te vergeefs had zoeken af te persen, noch door vermoeden hem overtuigen konde, terstond

weder ontſlagen. Terwijl zulks geſchiedde, ſprak de koopman in tegenwoordigheid van zijnen barbier van dezen diefſtal, en voegde 'er nog bij, dat de dader zeker nog ontdekt moest worden, daar zich de groote ijzeren kist niet zoo gemakkelijk liet voortſlepen. Werd de kist mede voortgeſleept, vroeg de barbier met verwondering?

De Koopman. Ja, want zij was zoo vast toegeſloten, dat de dieven ze niet zonder groot gedruis konden openen.

Barbier. Hm! Dan ben ik de gelukkige, die u berigt van den dader geven kan. Ik heb onder mijne vele kalanten ook een' vergulder, die in de ....ſteeg woont, en zich met zijn ſterk huisgezin zeer kommerlijk onderhoudt. Toen ik gisteren vroeger dan gewoonlijk bij hem kwam, en zonder aan te kloppen binnentrad, zag ik naast het bed eene ijzeren kist ſtaan, die ik daar voorheen nooit gezien had. Vader, moeder en kinderen zagen bij mijne intrede zeer verſtoord in het rond, en toen ik mijn barbiers gereedſchap voor den dag kreeg, zoo bedekte de vrouw de ijzeren kist ongemerkt met eenen rok; de oudſte zoon ging 'er naderhand voorbij, en wierp 'er nog een witten doek op, dien hij met opzet van een' anderen ſtoel haalde. Het kwam mij eerst zeer vreemd voor, doch daar ik den ganſchen dag veel te doen had, zoo ging het mij weder door het hoofd.

De barbier gaf nu op begeerte van den koopman

man eene zeer naauwkeurige beſchrijving van de ijzeren kist, die hij bij den armen vergulder gezien had; teekens en kenmerken, welke hij opgaf, kwamen met de geſtolene volkomen overeen. Alle aanwezigen riepen, dat dit de geſtolene kist was. Om zich geheel te overtuigen bragt de koopman den barbier naar zijn kantoor; daar ſtond nog een ijzeren kist, zij was even als de geſtolene, van denzelfden meester, en met dezelfde ſieraden gemaakt. De barbier verzekerde terſtond, dat hij juist zulk eene kist, van die grootte en hoogte, met dezelfde bloemwerken verſierd, bij den vergulder gezien had, en bereid was deze verklaring ten allen tijde met een goed geweten met een eed te bevestigen. De koopman gaf dit terſtond bij de regering aan, en FREDERIK werd met zijn ganſche huisgezin in de gevangenis gebragt. Men onderzocht bovendien zijn ganſche woning, doch vond noch kist, noch geld, alleenlijk in eene latafel een en veertig daalders, en drie Louis d'or's. Beide deze geldſoorten waren in de geſtolene kist geweest, en offchoon de Koopman niet bewijzen kon, dat het dezelfde waren, zoo was zulks toch genoegzaam ter vermeerdering van het vermoeden. Eer FREDERIK nog verhoord werd, ondervroeg de regering zijnen huisheer en de overige bewoners, alle gaven hem en zijn huisgezin het beste getuigenis, en prezen eenſtemmig hunnen ſtillen, zedelijken en Godvruchtigen levenswandel; alleen de meid van den huis-

heer zeide, dat FREDERIK dien zelfden nacht, dat de diefstal geschied was, tegen tien uren 's avonds den huissleutel van haar gevorderd had, onder voorwendsel, dat zijne dochter zeer aan een kolijk leed, en hij niet wist: of hij niet welligt 's nachts den Arts ter hulp zou moeten roepen. Zij had, voer zij voort, tegen twaalf uren ook de huisdeur hooren openen, en FREDERIK had haar 's morgens bij de overgave van den sleutel zelf verhaald, dat hij om een' Arts uitgeweest was. Dit verhaal, hetwelk de meid in alle geval bezweren wilde, gaf andermaal stof tot grooter vermoeden. FREDERIK werd nu zelf voor geroepen, hij beantwoordde elke vraag standvastig en zonder stotteren. Doch toen hij bewijzen zou, waar hij den nacht tusschen den zeven en twintigsten geweest ware, zoo beweerde hij stijf en sterk, dat hij dien nacht zijne kamer niet verlaten had, en beriep zich op het getuigenis van zijn gansche huisgezin, waarvan nu ook elk in het bijzonder verhoord werd, en de uitspraak van den vader bekrachtigde. Toen daarop FREDERIK met de meid vergeleken werd, zoo herinnerde hij zich eerst het voorval, beweerde echter, dat dit in den nacht van den zes en twintigsten geweest was. Daar nu het geregt eischte, dat hij deze omstandigheid door den Arts, dien hij ter hulpe zijner dochter haalde, bewijzen zou, zoo verzekerde FREDERIK, dat hij lang aan het huis geklopt, doch geen gehoor gekregen had, en eindelijk weer

naar

naar huis was gegaan. Dit gezegde ſcheen het geregt zeer natuurlijk eene kale verontſchuldiging, en daar de meid hare aanklagt wezenlijk beëedigde, zoo werd hij in dit punt voor overtuigd gehouden. In de verdere verhooren, ontkende FREDERIK en zijn geheele huisgezin alles, waarover men hen wilde beſchuldigen, zij verzekerden eenparig, dat nooit eene ijzeren kist, of iets dat 'er naar geleek, bij hun bed geſtaan had, de moeder ontkende, dat zij die met een' rok bedekt, en de zoon beweerde even zoo vast, dat hij dien dag volſtrekt geen witten doek gezien, veel minder tot dit gebruik gebezigd had; doch de barbier, die algemeen voor een eerlijk en regtſchapen man te boek ſtond, beweerde even zoo vast zijne uitſpraak, hij zeide het ſtandvastig elken gevangenen in het aangezigt, en bezwoer eindelijk zijne aanklagt in tegenwoordigheid van allen.

Het was een zeer treffenden bejammerenswaardig tooneel, als de barbier zijnen eed deed. FREDERIK ſtond daar met de wanhoop ſtrijdende; maar zijne vrouw, zijne kinderen knielden voor den barbier neder, en baden hem met de roerendſte woorden, dat hij toch haar ongeluk ter harte nemen, en een onſchuldig huisgezin geene zoo onverdiende, verſchrikkelijke ellende berokkenen mogt. Wij willen het, voor Gods troon, zeide de moeder, beeedigen, wij willen geen deel aan zijne zaligheid hebben, zoo een woord uwer aanklagt waarheid behelst. Om Je-

zus

ſus wil, die u en ons verlost heeft, ſmeekten de kinderen, heb medelijden met onze arme ouders, en lever hen niet aan den ſmadelijkſten dood over. Gedenk aan het laatſte oordeel, riep weder de moeder, dat eens een verſchrikkelijk vonnis over u uit zal ſpreken, en erbarm u over mijne ongelukkige kinderen, die u nog in den dood vloeken, en Gods wraak over u zullen afbidden! De barbier weende zelf met hun, en verzekerde, dat hij om alle ſchatten der wereld niet valsch zweren, niet allen ongelukkig zoude maken, zoo hij niet vast van de waarheid overtuigd, haar ook voor Gods troon ven zoo ſtandvastig beweren kon, en dus van hem geene ſtraf te verwachten had, daar hij als burger en christen zijnen pligt vervulde. Toen hij eindelijk zijnen eed gedaan had, trad FREDERIK naar hem toe. Zoo meineed der menſchen zaligheid rooft, zoo zijt gij ongelukkiger, dan wij, en verdient onzen dank, want gij geeft ons, wat gij u zelven ontneemt. Groot loon moet ons aan gindſche zijde des grafs verbeiden, anders is Gods regtvaardigheid een onding; ijsſelijke ſtraf moet u daar geworden, anders is God onbillijker, dan de Regters dezer aarde. Hij wilde nog meer ſpreken, maar het geregt beval ſtilzwijgen; en de ongelukkige FREDERIK werd als overtuigd misdadiger met zijn ganſche huisgezin in diepe duistere kerkers gebragt. Daar zij thans niet meer met elkanderen verhoord worden, zoo zagen zij elkaêr ook niet meer,

meer, en ſmachtten eenzaam in hunne kerkers.

Toen FREDERIK den volgenden dag in het laatſte goedwillige verhoor, in weêrwil van alle overtuiging, toch ſtandvastig zijne onſchuld beweerde, en niets bekennen wilde, beſloot het geregt, hem zijne vrouw, en den oudſten zoon met geſtrengheid te behandelen, dewijl deze juist het meeste van het misdrijf verdacht waren, en de wet zelfs de bekentenis van de overige kinderen niet vorderde, zoo zij ſlechts, hetgeen hoogst waarſchijnlijk was, enkel kennis van, maar geen deel aan den diefſtal hadden. FREDERIK kreeg gedurende drie dagen meer, dan honderd ſtokſlagen, die zijne hardnekkigheid bedwingen, en hem openlijk belijdenis zouden afperſen. Hoe zulks geſchieden, en verantwoord worden kon, weet ik niet; maar dat het wezenlijk gebeurde, is eene bewezene zaak; dewijl eindelijk het volk troepswijze om het Raadhuis vergaderde, het jammergeſchrei van den ongelukkigen niet meer hooren wilde; en geweld dreigde te gebruiken, zoo men langer wilde voortgaan, een' mensch zoo erbarmelijk te folteren. Of zijne vrouw en zijn zoon met ſoortgelijke ſtrengheid behandeld, of zij, gelijk algemeen gezegd werd, wezenlijk op de pijnbank gebragt zijn, kan ik niet zeker zeggen; maar zoo veel is zeker, dat zij niets bekenden, en dat de ongelukkige FREDERIK de ſchrikkelijke pijnen der ſlagen alleen daarom ſtandvastig doorſtond, omdat hij, volgens zijn zeggen, vrouw en kinderen niet aan ſoortgelijke be-

behandeling wilde bloot ſtellen, wanneer zij, onſchuldig aan de daad, niet goedwillig bekennen wilden, hetgeen hij ter verzachting van de bijna onverdragelijke pijn, ter verlosſing uit dit jammerdal anders zoo gaarne bekennen zou. Thans ſprak hij ſteeds, wanneer men hem van de pijnbank losbond, zie ik eerst in, hoe liefde tot vrouw en kinderen iemand verſterken kan. Om mijn leven te redden, zou ik geen tien zulke ſlagen dulden; om gene te redden, in geen onverdiend ongeluk te ſtorten, heb ik 'er reeds zoo vele doorgeſtaan, en God zal mij krachten geven, om ook nog in de toekomst voor hun te lijden, of ten minſte ter hunner redding te ſterven.

Daar de algemeene ſtem des volks nu meer, dan ooit, beweerde, dat FREDERIK, in weêrwil van alle bewijzen, toch onſchuldig zijn kon, daar het warm deel in zijn ſchrikkelijk lot nam, en de gevangenen daar en boven volſtrekt niets bekenden, zoo beſloot het geregt, met verdere ſtrengheid op te houden, en zoo geene nieuwe gewigtige bewijzen, of hunne vrijwillige bekentenis de zaak nader ophelderden, hen in de gevangenis te bewaren. Dat het de ongelukkigen daar ook zeer ellendig hadden, en men hen waarſchijnlijk door harde bejegering tot bekentenis wilde dwingen, bewijst het gevolg, want eer Gods wijze ſchikking dit ſchrikkelijk proçes uitwees, ſtierf FREDERIKS vrouw in de gevangenis, en twee zijner kinderen waren aan

den

den oever des doods. De ongelukkige man en vader vernam van dit alles niets; het zou in zijnen toeſtand troost voor hem geweest zijn, en troost mogt de ongelukkige niet hebben.

Als hij reeds een verſchrikkelijk, lang, en ſmartvol half jaar in den kerker geſmacht had, dagelijks God om den dood, doch altijd te vergeefs ſmeekte, traden eenige aanzienlijke burgers voor de balie van den vergaderden Raad, en meldden den verbaasden medeleden, dat zij zeer ſterk vermoeden hadden, dat een ander den dieſtal bij den koopman begaan, en de ongelukkige vergulder waarſchijnlijk geheel onſchuldig was. In hunne buurt, verhaalden zij nu, woonde een ſmid, van wien algemeen bekend was, dat hij wel zeer bekwaam, maar ook even zoo ſlecht, en daarom zeer arm was. Eer de bekende dieſtal werd uitgevoerd, was hij, volgens hun zeggen, aanmerkelijk met ſchulden bezwaard, had dikwijls geen penning in huis, en liep met zijne vrouw in de ſlechtſte, dikwijls zeer geſcheurde kleeding. Sedert korten tijd, voeren zij voort, heeft hij alle zijne ſchulden betaald, hij en zijne vrouw gaan goed en welgekleed, de laatſte draagt gouden hoofdſierſels, en granaten om den hals, die ten minſte zestig gulden waard zijn; in hun huis wordt dagelijks gezoden en gebraden, maar niet gearbeid. Hij en zijn knecht zijn dagelijks in de herberg te vinden, zij verteren daar dikwijls op eenen avond eene ſom, die zij in eene geheele week niet in ſtaat zijn

zijn te verdienen. Wij willen, eindigden deze welgezinden, hen niet regtsſtreeks van den diefſtal beſchuldigen, niet door onze aanklagt in het ongeluk ſtorten; wij eiſchen ſlechts, dat zij onderzocht en naauwkeurig ondervraagd worden: hoe zij aan zooveel geld komen, waarmede zij thans zoo verkwistend omgaan, en elken regtſchapen man regt tot argwaan geven.

De Raad zond op deze aanwijzing terſtond een hunner medeleden en een geregtsdienaar in de woning van den ſmid, om dezelve naauwkeurig te onderzoeken, en zoo zij meer grond van vermoeden vonden, den ſmid met zijne vrouw en knechts gezamenlijk gevangen te nemen. De afgezondenen vonden alle drie t'huis, de ſmid had juist een paar ſchoone zilveren gespen gekocht, en betaalde die den verkooper, hij hield eene beurs in de hand, waarin de raadsheer tweehonderd daalders aan goud vond. Hij liet alles naauwkeurig doorzoeken, en ontdekte weldra een zak, waarin elfhonderd daalders waren. De ſmid wist zich omtrent dit geld volſtrekt niet te redden; hij verzekerde, dat hij het gevonden had, hoewel zijne vrouw kort te voren beweerde, dat zij het van eene oude tante te *Augsburg* geërfd had. Aan zijn' last getrouw, liet de raadsheer allen terſtond in de gevangenis brengen. Toen de buren rondsom dit zagen, liepen zij hem na, en riepen hard op. Dit zijn de dieven van den koopman, de arme vergulder is onſchuldig. Eer de troep nog het raadhuis be-

bereikt had, volgden vele duizenden, die hetzelfde riepen, en nu met onſtuimigheid de loslating en vrijheid van den armen FREDERIK vorderden. Verſchrikt door de algemeene volksſtem, van het ontwakend geweten welligt nog meer beangſtigd, bekende de ſmid, zoodra hij voor de balie van den raad gebragt werd, terſtond den diefſtal; zijne vrouw wilde wel eerst alles ontkennen, en van geene deelneming iets weten; doch toen haar man en de knecht met haar vergeleken werden, zoo bekende ook zij alles rondborſtig.

De ſmid had een jaar te voren twee gelijke ijzeren kisten voor den Koopman moeten vervaardigen; reeds onder den arbeid ſprak de meester dikwijls met den knecht van het vele geld, dat eens in die kisten liggen zou; de wensch, die ſlechts eenmaal te kunnen ledigen, werd bij beiden gaande, en de laatſte meende, dat het eene zeer geringe zonde zijn moest, wanneer de arme op eene goede wijs zich van een gedeelte van den al te grooten rijkdom meester kon maken. Bij deze uitboezeming bleef het, tot dat eene maand voor den diefſtal de ſmid bij den koopman geroepen werd, om de kist te openen, waar van hij in den haast het ſlot verdraaid had. Bij de opening zag de ſmid 'er veel goud en zilver in liggen; het verlangen 'er naar werd op nieuws en levendiger gaande; daar hij het alleen niet bevredigen kon, zoo vertrouwde hij het zijnen knecht, en weldra

ook zijne vrouw. Beiden bewilligden, en de mogelijkheid, hoe men de onderneming gelukkig zou kunnen uitvoeren, werd terſtond beproefd. De ſmid verborg zich, toen alles afgeſproken was, nevens zijn' knecht 's avonds onder de vaten en balen, die in het voorhuis van den koopman lagen. Toen alles in huis zich te ſlapen gelegd had, kropen zij 'er uit, openden met hunnen looper de deur van het kantoor, ſcroefden het ſlot 'er af, en braken het in ſtukken, opdat men geweldadige inbraak vermoeden, en geene achterdocht op eenen ſmid zou krijgen. Daar de kist moeijelijk te openen was, en zij ook op de bovenkamer beweging hoorden, zoo droegen zij haar weg, en openden de huisdeur, waarvoor de vrouw van den ſmid op en neêr ging. Daar die altijd vooruit ging, en terſtond hoestte, als zij iets hoorde komen, zoo kwamen zij gelukkig met hunnen buit naar huis. Het was reeds drie uren na middernacht, toen zij daar kwamen, dewijl zij uit hoofde van de zwaarte dikwijls rusten, en zich tweemaal voor de nachtwachts, die door de ſtraten gingen, hadden moeten verbergen. Zij openden nog 's nachts de kist, en namen het geld, hetwelk in meer dan drie duizend daalders beſtond, 'er uit. De ledige kist zetten zij voor het bed, en waren juist eerst opgeſtaan, toen de barbier, die zulk een verſchrikkelijk ongeluk den armen FREDERIK berokkend had, in de kamer kwam. De vrouw van den ſmid

be-

bedekte die kist wezenlijk met eenen rok, en de knecht wierp naderhand nog eenen witten doek 'er op; zij zagen, dat de barbier van hun naar de woning van FREDERIK ging, die slechts twee huizen van de hunne aflag; zij droegen de kist terstond in de werkplaats en bedekten haar met gruis en kolen. Zij waren in grooten angst, en verwonderden zich zeer, toen de arme FREDERIK den volgenden dag in de gevangenis gebragt werd; zij beschouwden het als een bijzonder wonder ter hunner redding, wanneer zij naderhand de aanklagt van den barbier met alle de omstandigheden vernamen. In het eerste, verzekerde de smid, waren zij zeer treurig, en hadden reeds besloten, het gestolen geld door eenen roomschen geestelijken den koopman wederom te bezorgen; naderhand echter hadden zij overwogen, dat hier Gods bestuur oogenschijnlijk zigtbaar was, dat FREDERIK welligt op eene andere wijze Hem mogt beleedigd hebben; en het hun niet betaamde, zijne wijze oogmerken te verhinderen. Den zelfden dag nog hakten zij de kist in vier stukken, en bragten die den volgenden nacht in het water, hetwelk door de stad loopt. Zij zagen nu zeker zelf in, dat FREDERIKS ongeluk hen voor ontdekking beveiligde; en dewijl zij zich geheel zeker achtten, besteedden zij het geld naar welgevallen, niet wanende, dat hunne vertering de opmerkzaamheid der buren kon tot zich trekken. Zeer treffend, maar ook ijzing

verwekkend was het voor alle aanwezigen, toen des ſmids vrouw openhartig beleed, dat zij den zelfden dag, toen FREDERIK door zijn erbarmelijk geſchrei het medelijden van het ganſche volk gaande maakte, digt bij het raadhuis, ſtof tot eene fraaije muts, en taf tot een nieuw kleed gekocht had. Ik hoorde, zeide zij, den ongelukkigen ſteeds ſchreeuwen, mijn hart werd week, mijn geweten folterde mij; maar wanneer ik weêr al die fraaije dingen aanzag, zoo week alle medelijden, en ik dacht: beter gij, dan ik. De raad onderzocht nu zeer naauwkeurig: of 'er ook meer aan ſchuldig waren, en of niet welligt, — het geen hoogst waarſchijnlijk was, de barbier medepligtig was. Maar allen betuigden ten ſterkſte, dat niemand de geringſte kennis 'er van gehad had; en verzekerden bovendien, dat zij voorzeker elken deelgenoot gewillig zouden noemen, daar zulks hunne ſtraf wel verzachten, maar niet verzwaren kon. Hoe het voor het overige mogelijk geweest zij, dat de barbier met eenen eed bevestigen kon, dat hij bij FREDERIK de kist zag, die hij toch ſlechts bij hen gezien had, moest hij zelf verklaren; hun is het ſteeds een wonder gebleven, ook had de ſmid hem terſtond den volgenden dag zijnen dienst laten opzeggen, onder voorwendſel, dat hij zich zelven ſcheren wilde, opdat hij niet meer gelegenheid had, zich bij een nieuw bezoek beter te herinneren. Allen verzekerden eindelijk, dat zij van dien tijd af, den

bar-

barbier met opzet gemijd, en nimmer een woord meer met hem geſproken hadden.

Op eenparig bevel van den Raad werd nu naar den barbier gezonden; ook moest het geregt zich naar de plaats begeven, waar de misdadiger de ſtukken van de ijzeren kist in het water had doen zinken, om dezelve, ware het mogelijk, op te zoeken, en daardoor de vereischte zekerheid der misdaad te verkrijgen. Beide de afgezondene gedeelten verſchenen weldra weder voor de balie; de eerſten hadden eene wacht moeten nemen, om den barbier voor de woede des volks te beveiligen, dewijl hetzelve hem voor eenen medepligtigen aan het misdrijf hield, en met geweld wilde ſteenigen; de laatſten waren in der daad zoo gelukkig geweest, twee groote en wezenlijke ſtukken van de kist te vinden, en werden van eene groote menigte volks tot aan het raadhuis in zegepraal vergezeld, dewijl juist deze ſtukken de onſchuld van den armen FREDERIK volkomen bewezen.

De Raad was nog met het verhoor van den barbier bezig, toen de geregtsdienaar kwam melden, dat het volk met ijsſelijke onſtuimigheid de vrijheid van den onſchuldigen FREDERIK vorderde, en de gevangenis met geweld dreigde open te breken, zoo men nog langer vertraagde. De Burgemeester trad nu zelf op het balkon van het raadhuis, hij maakte met vriendelijke woorden de groote menigte bekend, dat het vergaderde geregt zelf niet meer aan de vol-

komene onſchuld van den armen FREDERIK twijfelde, ſlechts nog een verhoor ten bewijze van dezelve voleindigen moest, en dan zeker niet dralen zou, het ganſche huisgezin in vrijheid te ſtellen, zoodra men te voren de ontdekte onſchuld aan allen met voorzigtigheid geopenbaard had, dewijl al te ſnelle en verraſſende vreugde den ongelukkigen ligt doodelijk kon worden. Hij verzekerde daar en boven, dat dit alles nog heden, en ten minſte binnen een paar uren geſchieden zou. Ik wil, voegde hij 'er bij, niet eerder het raadhuis verlaten, voor dat ik hen volkomen geregtvaardigd in uw midden breng. Het volk juichte, en beloofde geduldig te wachten. Het verhoor van den barbier werd nu voortgezet; hij weende bitter en jammerde ijſelijk, toen hij van tijd tot tijd begon in te zien, welk een verſchrikkelijke ramp hij aan die ongelukkigen berokkend had. Hij verzekerde op het heiligſte, dat geene deelgenootſchap, geen' haat, geen bijzonder oogmerk hem tot valſche aanklagte en meineed verleid had, dat hij nu wel zijne ijſelijke vergiſſing inzag, maar nog ſteeds voor God en zijn geweten betuigen kon, dat nimmer de minſte twijfeling, als of hij dit niet alles bij FREDERIK gezien had, zijn hart had verontrust. Het was nog vroeg in den morgen, hij had nog geen' ſterken drank gedronken, was niet ziek, toen hij dit alles zag, ook was zijn geheugen hem altijd getrouw geweest, hij kon zich in alle gevallen gerust 'er op verla-

ten;

ten; en toch was geene andere ontſchuldiging mogelijk, dan dat hetzelve hem dit eenigmaal in zijn leven zoo ſchrikkelijk, zoo droevig bedrogen had. Daar het geregt nog den vorigen levenswandel van den meineedigen onderzoeken, hem echter voornamelijk voor de woede van het vergramde volk beſchermen moest, zoo werd hij intusſchen tot nader onderzoek burgerlijk (*civil*) gevangen gezet.

De regerende Burgemeester, die volgens het tegenwoordige gebruik niet mede onder de bloedregters zat, en dus geen deel aan de verſchrikkelijke martelingen had, welke FREDERIK lijden moest, liet zich nu zelf naar zijne gevangenis brengen. Hij ijsde, toen hij den onſchuldigen, met zware ketens geboeid, op verrot ſtroo zag liggen; hij moest alle zijne ſtandvastigheid verzamelen, eer hij met hem ſpreken kon.

FREDERIK. Zoo gij komt, om mij mijn doodsvonnis aan te kondigen, zoo bezweer ik u, niet langer daarmede te vertoeven. Kondt gij in mijn hart zien, zoo zoudt gij bevinden, dat dit mijn eenigſte, mijn vurigſte wensch is.

Burgemeester. Neen, lieve vriend, ik kom veelmeer om u te troosten, u te verzekeren — —

FREDERIK. Vergeef het mij, dat ik u in de rede moet vallen. Waar was voor mij troost te vinden? Openlijk van een' ſchandelijken dieſtal overtuigd, — mijne eer gebrandmerkt, van alle braven veracht, erger dan een beest gefolterd en mishandeld! O mijn Heer! die onder

zulke omſtandigheden den dood niet wenscht, niet vurig naar God, die alleen oordeelen en beloonen kan, verlangt, die moet wezenlijk die booswicht zijn, waarvoor ik ſlechts gehouden word.

Burgemeester. Zijt gij dan wezenlijk onſchuldig?

FREDERIK. (*met de ketens ijsſelijk rammelende.*) Gij kunt dat nog vragen? Ach, dat is juist het verſchrikkelijkſte, dat is juist hetwelk iemand ten ſterkſte tot wanhoop noopt! Ik ben onſchuldig en toch geboeid!

Burgemeester. Menſchen oordeel kan falen!

FREDERIK. Wel, wel, kan het falen. Hij alleen ziet, Hij alleen weet het, en helpt toch niet.

Burgemeester. (*tot den cipier.*) Neem hem die zware ketens af, op dat hij zachter rusten kan.

FREDERIK. (*ontboeid.*) Dat was toch verzachting in mijn lijden, wel de eerſte, maar juist daarom ook de dierbaarſte. Nu kan ik toch ongehinderd knielen, ongehinderd mijne handen tot God verheffen! (*hij knielt neder*) Almagtige eeuwige Regter, zoo gij ſlechts aan ontboeide ſchepſelen een gunſtig oor verleent, ſlechts die genen met genadige oogen aanſchouwt, die zonder geraas van ketenen hunne handen tot u opheffen, zoo zie thans ook op mij neder, hoor mij, hoor mij! Erbarm u over mijne arme vrouw, over mijne onſchuldige kin-

de-

deren, laat den kelk des lijdens ook voor mij voorbijgaan!

Burgemeester. God zal dit vurig gebed voorzeker niet onverhoord laten!

FREDERIK. Denkt gij? Zoo gij niet vreest uwe handen op dit ſtroo te leggen, zoo zult gij het nat en verrot van tranen vinden, die ik vergeefs voor Hem weende. Dikwijls was mijne ſtem reeds heeſcher van het bidden, dikwijls. — —

Burgemeester. Gij twijfelt toch niet aan Gods hulp en barmhartigheid?

FREDERIK. Neen, wees daarvoor niet bekommerd! Zoo het de hoop op eene toekomſtige belooning niet ware, die mij ſtandvastig maakte. — — O God! wat was dan niet reeds van mij geworden!

Burgemeester. Kom met mij, ik wil u in eene betere kamer brengen, hier is de lucht te zwaar, te vochtig, kom met mij!

FREDERIK. O Engel, wat moet ik van u denken, ik volg gewillig, reeds vijftien of zestien weken heb ik het daglicht niet gezien. Doch neen, neen, ik wil nog langer hier blijven: Eerst mijne vrouw, mijne onſchuldige kinderen! Zij zijn even zoo onſchuldig, als ik, zij verdienen uw ganſche medelijden.

Burgemeester. 'Er wordt reeds op gelijke wijze voor hun gezorgd.

FREDERIK. (*met groote vreugde.*) Dus zijn zij ook ontboeid, dus zullen zij ook het daglicht zien?

Burgemeester. Ja, lieve vriend, ja!

FREDERIK. Hoe komt, hoe geſchiedt zulks dan? (*angſtig*) Zou ſomtijds. — —

Burgemeester. Zorg of vrees voor niets, uw lijden zal weldra en zeker eindigen.

FREDERIK. Zou het mogelijk zijn? Zou ik wezenlijk kunnen — — Hier, hier op deze plaats mijner ellende, hier waar ik ontelbare tranen vergoten heb, hier bid en bezweer ik u, mij te zeggen: of ik hopen kan, of ik hopen moet? — — O het ware ijsſelijk, zoo gij gewaarwordingen in mij wekte, die gij welligt niet bevredigen kondt.

Burgemeester. Hoop vrij, ik ſta u op mijne eer voor alles borg.

FREDERIK. Maar, hoe is het dan geſchied?

Burgemeester. Kom maar met mij; het geregt is bedrogen geworden.

FREDERIK. (*vouwt zijne handen.*) Zoo leeft God nog!

Burgemeester. Men zal alles aanwenden, om u het lijden, hetwelk men u pligtshalve moest aandoen, zoo veel mogelijk te vergoeden.

FREDERIK. (*uitroepend.*) Zoo is mijne onſchuld welligt ontdekt?

Burgemeester. Zij is het, zij is het volkomen.

FREDERIK. Volkomen? Volkomen?

Burgemeester. Ja! Ik wilde u ſlechts langzamerhand tot deze onverwachte vreugde voorbereiden.

FREDERIK. Ach zeker onverwachts, maar ook late, zeer late — doch Heere, het was uw wil, ik ben uw ſchepſel, en mag niet morren. Maar is het dan ook zeker? O beste Heer, word niet boos, is het dan ook zeker?

Burgemeester. Zeker en gewis! Deze kus, dien ik u als voorzitter der ganſche ſtad geef, ſtrekke u ten bewijze, dat wij u allen van ganſcher harte beklagen, en alles aanwenden zullen, om u zooveel mogelijk voldoening te verſchaffen. Kom nu.

FREDERIK. Ik kom, ik kom ſlechts nog een blik in denen kerker! (*levendig*) En mijne ketens? O die mag ik toch medenemen?

Burgemeester. Ik wil het niet beletten; maar meer nuts zouden zij ſtichten, zoo gij ze uwe regters ter gedachtenis en waarſchuwing ſchonkt, opdat zij in het vervolg voorzigtiger handelen, nimmer aan de onſchuld van den verklaagden, maar ſlechts aan zijn misdrijf twijfelen.

FREDERIK moest nu zijnen leidsman volgen; hij droeg zijne ketens, en weigerde ze ſtandvastig aan den cipier, die ze hem wilde nadragen. Het gaan ongewoon, ſtruikelde hij als een kind, en ſtamelde even als dit uit overmaat van vreugde: Ik onſchuldig, ik weder vrij! Mijne vrouw, mijne kinderen ook vrij! God, hoe gelukkig maakt gij mij weder! Dit waren de enkele, dikwijls afgebrokene woorden, waardoor hij zijn gevoel zocht uit te drukken. Eindelijk kwam hij met den Burgemeester in eene

lich-

lichte kamer, waarvan de venſters aan de ſtraat uitkwamen. Het ongewone licht verblindde zijn oog, zijne borst kon de ligtere, reine lucht niet verdragen, hij viel flaauw op den grond neder. Men laafde en bragt hem, toen hij weêr ademde, aan het venſter. Het volk vermoedde, dat hij het was, en het juichte van vreugde. FREDERIK beefde terug. Wat is dat, riep hij ſidderend? Is het welligt toch bedrog? Is de menigte welligt verzameld, om mij te zien ſterven?

Burgemeester. God beware u! Ziet gij dan niet, hoe zij juichen, hoe zij zich verheugen, dat de onſchuld eindelijk toch zegepraalt; zij weten reeds, dat gij heden nog volkomene vrijheid verkrijgt, en wachten u, om u naar huis te geleiden.

FREDERIK. Ach, God in den Hemel, Gij verleent mij vele vreugde, geef mij toch ook krachten, om dezelve te genieten!

Hij trad weder aan het venſter, het volk juichte op nieuws, hij danste, en toonde der menigte zijne ketens. Dit treffend ſchouwſpel ſleepte het volk weg. Zij eischten hem in hun midden. Waar is mijne vrouw, mijne kinderen? riep thans FREDERIK, zij moeten deel aan dit vreugdefeest nemen!

Burgemeester. Uwe kinderen zullen terſtond komen.

FREDERIK. En mijne vrouw?

Burgemeester. Gij hebt in den kerker geleerd ellende en ongeluk te verdragen. Gij zult u manmoedig weten te houden. Hier beneden

kan

kan de vreugde van den mensch niet volmaakt zijn. — —

FREDERIK. (*langzaam.*) Is zij dood?

Burgemeester. Zij ſtierf reeds voor twee maanden.

FREDERIK. In den kerker?

Burgemeester. Ja!

FREDERIK. Zonder troost? zonder hoop?

Burgemeester. Zij ſtierf als Christinne, zij geniet reeds het loon, hetwelk u nog verbeidt.

FREDERIK. (*wischt zich de oogen, en beſchouwt zijne handen.*) O, gij hardvochtigen! Hebt gij geene tranen voor eene trouwe gade? Ik kan niet eens meer weenen.

Burgemeester. Zij is gelukkig!

FREDERIK. Ach, zoo zij maar niet wanhopig ſtierf!

Burgemeester. Verheug u, uwe kinderen komen.

FREDERIK. Mijne kinderen, mijne kinderen!

Hij zonk in hunne armen, en lag ſprakeloos in dezelve. Slechts zij ontbreekt, riep hij eindelijk uit, dan ware de vreugde volkomen! — Daar men thans den Burgemeester meldde, dat het volk met geweld in het raadhuis drong, zoo geleidde hij FREDERIK en zijne kinderen zelf naar buiten. Reeds op de trappen ontving hen de menigte, zij grepen terſtond FREDERIK en de kinderen, en droegen allen op hunne ſchouders naar beneden. Groot was het gejuich, ſterk het geroep der vreugde; doch zoodra allen de magere, bleeke

ge-

geſtalte der ongelukkigen zagen, toen week allengskens de vreugde voor de aandoening, het geroep verſtomde, men zag ſlechts tranen, hoorde ſlechts ſnikken. FREDERIK maakte zich deze ſtilte ten nutte, hij viel op zijne knieën, de kinderen volgden. Almagtige, riep hij biddend uit, ik dank u! Gij hebt mij verhoord, Gij hebt mij gered, ik dank u in tegenwoordigheid der duizenden, die u nu blijmoediger dienen, ijveriger aan u gelooven zullen, dewijl Gij het ſmeeken der onſchuld verhoorde, en niet wilde toelaten, dat zij aan uwe barmhartigheid zouden twijfelen. —— Hij ſprak nog meer, maar het gedruis der menigte maakte zijne ſtem onhoorbaar; hij moest toeſtaan, dat men hem met zijne kinderen door de meeste ſtraten voerde, en zijne onſchuld openlijk uitriep. Kinderen en vrouwen ſtrooiden bloemen uit de venſters, die met tranen van medelijden bevochtigd waren. Toen het volk met hem het huis van den koopman voorbijtrok, wilde het uit overdreven ijver de glazen inwerpen, maar FREDERIK bad, en hunne handen zonken naar beneden. Eindelijk bragt men hem naar zijne woning, zij was woest en ledig; het geregt had al zijn huisraad in bewaring genomen; doch in een kwartier uurs was zij met veel ſchooner huisraad gevuld, hetwelk de aanzienlijkſte burgers der ſtad in eige perſoon naar hem toe droegen. Des avonds was de ſtraat, waar FREDERIK woonde, opgevuld van menſchen, die ſpijzen

zen bragten; hij kon ſlechts danken, maar niet aannemen.

Den volgenden dag bragten hem Gedeputeerden van den Raad in eenen ſtatelijken optogt het burgerregt ten geſchenke voor hem en zijne kinderen. Edelmoedige menſchenvrienden openden eene inſchrijving, en zonden hem reeds denzelfden dag duizend daalders; de ganſche ſtad nam deel aan zijn lot; als hij uitging volgde hem nog altijd eene groote menigte, welke zijne onſchuld verkondigde.

FREDERIK was gedurende dezen tijd even als een kind, hetwelk men op eens met het heerlijkſte ſpeelgoed overhoopt; hij ging, druk bezig, de kamer op en neder, ſchikte de ſchoone meubelen, zette die nu hier, dan daar, hij omarmde zijne kinderen, telde het geld, hetwelk hij ten geſchenk gekregen had, en begon weder op nieuws. In het begin hield men dit alles voor overmaat van vreugde, als echter zulks op den duur even ſterk aanhield, als hij dikwijls ſpeelgoed en poppen kocht, en van zijne volwasſene kinderen eischte, dat zij met hem ſpelen zouden, toen vermoedden deze beginſelen van krankzinnigheid, en raadpleegden eenen Arts; hij ſloeg hem naauwkeurig gade, en vond helaas! dat zijn verſtand, geheugen, en oordeel dagelijks meer en meer afnamen; hij werd, in weerwil van alle aangewende middelen, in korten tijd geheel beſeffeloos, en handelde en dacht even als een kind. Weldra volgde volko-

komene vergetelheid van het verledene en van en van al zijn lijden, hij dacht even zoo min aan zijne gevangenis, als aan zijn overledene vrouw. Hij zocht opzettelijk het gezelschap van kleine kinderen, en achtte zich gelukkig, als hij in hun midden zitten, en met hun spelen kon. Hij weende, even als deze, over het verlies van eenig speelgoed, doch toen naderhand zijne dochter stierf, vergoot hij geenen traan. Zijne overige kinderen leidden hem achter haar lijk, hij volgde geduldig, en speelde met eenige kleine steentjes, die hij in de hoogte wierp, en weder zocht te vangen. Toen men hare kist met aarde bedekte, keek hij nieuwsgierig naar beneden, en lachte hartelijk, dewijl, naar zijne kinderachtige uitdrukkingen, het groote gat zoo gaauw weder vol werd. Nimmer dacht hij meer aan haar, offchoon zij onder alle zijne kinderen de meest geliefkoosde was. Een mijner vrienden bezocht hem een jaar na zijne verkregene vrijheid, hij vond hem in een klein tuintje, waar hij dikwijls geheele dagen met spelen doorbragt. Hij zat onder eenen vruchtboom, zijn gelaat verried vreugde en vergenoegdheid; hij speelde op een klein kinder-viooltje, haalde 'er de onaangenaamste wanklanken uit, en riep toch dikwijls vol verrukking: O Hemel! o Hemel, dat klinkt heerlijk! Zijne zonen, die mijnen vriend geleidden, en met natte oogen het spel van den vader aanzagen, hadden hem reeds onderrigt, dat men geen antwoord van

van hem kreeg, zoo men niet deel aan zijne bezigheid nam.

Mijn vriend legde zich naast hem, en de arme ongelukkigen reikte hem terstond zijne viool. Gij kunt het niet, riep hij uit, toen deze beproefde te spelen, ik kan het beter; en nu begon hij weer op nieuws ellendig te krassen.

FREDERIK. (*tot hem.*) Kunt gij zingen?

Mijn vriend. Neen!

FREDERIK. (*lagchend.*) Gij kunt ook niet met al.

Mijn vriend. Hoe heet gij dan?

FREDERIK. FRITSJE met het roode mutsje.

Mijn vriend. (*op zijne kinderen wijzende.*) Wie zijn dan deze hier?

FREDERIK. (*hen aankijkend.*) Dat zijn de knapen van den ouden schilder!

Mijn vriend. Wat willen zij dan hier?

FREDERIK. Zij zoeken hunnen vader.

Mijn vriend. Waar is die dan?

FREDERIK. Ik weet het niet! — — Kunt gij fluiten?

Mijn vriend. (*met tranen.*) Neen, ik kan het niet!

FREDERIK. Waarom weent gij dan?

Mijn vriend. Ik heb medelijden met die ongelukkigen, dewijl zij hunnen vader zoeken en niet vinden kunnen.

FREDERIK. (*treurig.*) Ik ook! kom, wij willen hen helpen zoeken.

Hij nam thans mijnen vriend bij de hand, leidde hem naar een' rozenſtruik, en verborg zich ſpoedig achter denzelven; eer deze nog de reden van zijn verbergen kon gisſen, ſprong hij plotſelijk op, en riep uit: daar is hij, daar is hij!

Mijn vriend. Zoo zijt gij hun Vader?

FREDERIK. Ik ben FRITSJE met het roode mutsje.

Mijn vriend. Wie is dan de oude ſchilder?

FREDERIK. Ik weet het niet.

Mijn vriend. Kent gij hem niet?

FREDERIK. Ik ken hem wel!

Mijn vriend. Waar is hij dan?

FREDERIK. Morgen koop ik een ſchip, en dan ga ik buiten de poort, zet het in het water, en vaar 'er mede naar *Rome*; maar gij moogt niet mede varen.

Zijn zoon. Vader, wilt gij niet mede in huis gaan?

FREDERIK. (*lagchende.*) Die gelooft, dat ik zijn Vader ben.

Mijn vriend. Zijt gij het dan niet?

FREDERIK. (*nog meer lagchende.*) Neen, ik ben het niet!

Mijn vriend. (*tot den zoon.*) Gelooft hij dit wezenlijk?

De zoon. Zeker, want hij kent ons zelden, maar noemt ons altijd de zoons van den ſchilder. 's Morgens vroeg, wanneer hij ontwaakt, of

of wanneer hij, hetgeen echter zelden gebeurt, aanhoudend niest, zoo kent hij ons gemeenlijk, herinnert zich ook dikwijls met veel naauwkeurigheid verledene dingen; doch eer een half uur voorbij is, is hij weder de oude, en gevoelt zich in zijne krankzinnigheid gelukkig. Terwijl de oude vader een' kleinen vijver maakte, en in zijne handen het water 'er naar toe droeg, ſprak mijn vriend nog lang met zijne zonen. Zij geloofden, dat de al te groote vreugde over de ſpoedige en zoo gelukkige redding de grond-oorzaak van zijne krankzinnigheid was. Welligt, meenden zij, zou eene aderlating het hevige bruiſen van zijn bloed bedaard hebben, hetwelk waarſchijnlijk te ſterk in de kleine bloedvaten drong, die zoo bovenmate uitzette en opvulde, en dus ook geheele vergetelheid, en buitengewone zwakheid van het geheugen veroorzaakte. De eenige troost, die den armen kinderen overig bleef, was de overtuiging, dat hun vader in dien toeſtand gelukkig en te vreden leefde. Een nieuw ſpeelgoed, hetwelk zij hem nooit weigerden, maakte hem den ganſchen dag blijmoedig en vrolijk; zij moesten zich ſlechts zorgvuldig in acht nemen, hem niets te geven, hetgeen hem aan kerker en gevangenis herinneren kon, want dit maakte hem ten minſte voor eenige uren, zeer treurig. Eer zij zulks nog wisten, bragt hem zijne overlededochter eens eene pop mede, die eene met ke-

tens geboeide ſlavin voorſtelde, hij begon terſtond te weenen, ſlaakte hare ketens, en droeg die den ganſchen dag ſtilzwijgend in zijne armen rond; eerst 's avonds gelukte het hun, de pop wegtenemen, 's morgens had hij haar geheel vergeten. Ofſchoon hij ook geen kind beleedigt, zoo kunnen zij hem toch niet alleen laten uitgaan, dewijl hij den weg naar huis niet vinden kan, en zich dan aan een' hoek nederzet, en bitterlijk weent. Hij gaat gaarn aan het water, nog liever in ſchoone tuinen, het allerliefſte op het kerkhof wandelen; daar teekent hij dan uren lang de letters op de grafzerken met zijne vingers na, en prijst eindelijk overluid en aanhoudend zijnen ſchoonen arbeid. Zijn oudſte zoon ſchildert fraai en vòl ſmaak; de oude Vader, die in deze kunst een Meester en kenner was, ziet hem dikwijls uren lang toe, maar hij verraadt geen de minſte kennis; een enkel maal ſlechts vergulde hij een' noot, in de grootſte vreugde over zijne bekwaamheid. Hij kent zelden iemand van zijne oude vrienden, die hem dikwijls bezoeken, en ſlechts dan aangenaam zijn, wanneer zij met hem ſpelen. In het gezelſchap van kinderen verdraagt hij geduldig alle plagerijen, doch als groote hem beleedigen, zoo wreekt hij zich altijd nadrukkelijk.

Nog leeft hij, nog verkeert hij hier beneden in dit tranendal, maar zijne gezondheid neemt ſterk af; weldra zal zijn geest, ontſlagen van de

de boeijen der krankzinnigheid, vrolijk opwaarts ſtijgen, en eeuwig belooning ontvangen, die hem hier niet konde te beurt vallen, dewijl aardſche vreugde geene vergoeding voor zijn ſchrikkelijk lijden zoude geweest zijn.

KAROLINA G— VAN H—.

Toen ik voor tien jaren te land reisde, en juist in een bosch tegen eenen hoogen berg opreed, zag ik naast mijnen wagen eene oude vrouw, die onder een zwaar bos hout gekromd ging, en al hijgende den berg zocht te beklimmen. De ouderdom is mij altijd eerwaardig, doch wekt mijn ganſche medelijden op, zoo zij kommervol ronddwaalt, en aan het einde harer dagen noch de weinige levenskracht door harden arbeid moet uitputten. Ik klom uit mijn rijtuig, trad naar haar toe, juist als zij rustte, en meer adem trachtte te ſcheppen. Zij zag mij vragend aan, en ſloeg dan vol verlangen het oog op mijn wagen, die haar digt voorbij reed. Daar achter (ſprak zij langzaam) kon mijn hout zeer goed liggen, zoo Mijnheer het toe-

toeſtond, de ſterke paarden zouden het naauwelijks merken. — — Ik riep mijnen voerman, liet het hout opladen, en ging nu op het voetpad naast haar.

De oude. God vergelde u het duizendmaal! Gij rijdt toch door het dorp hetwelk onder in het dal ligt?

Ik. Ja.

De oude. En neemt mijn hout tot zoo verre mede?

Ik. Zeer gaarn.

De oude. Zoo vergelde het u God nog eens, want (*zich zelve vol ſmartelijk gevoel bekijkende*) van mij zult gij toch geen ander drinkgeld, dan dank verwachten! — —

Ik wilde juist het geſprek voortzetten, en haar van mijne belangeloosheid overtuigen, toen de zonderlinge kleeding van de oude mijne ganſche nieuwsgierigheid gaande maakte; zij was zeer armzalig, maar zij verried toch ſporen van voormalige ſchoonheid. Zij droeg een' witten rok, die zeker nu vrij geel, over 't geheel zeer gelapt, en bij zulk eenen arbeid braaf morſig 'er uitzag, doch de ſtof beſtond uit de fijnſte diemet, en aan den rand waren hier en daar de overblijffels eener breede garneering zigtbaar, welke van even zoo fijn neteldoek 'er opgenaaid was. Zij had een klein lijfje van dezelfde ſtoffe aan, hetwelk van voren met een' zijdenlint was vastgebonden; over dit lijfje droeg zij eene ſoort van ſpencer, die eens uit taf beſtond, maar nu

met wollen linnen lappen van anderhande kleuren bijna overtrokken was. Aan hare voeten zag ik verſleten zijden kouſen, en oude zijden ſchoenen. Hare reeds vrij grijze haren waren met eenen fijnen, maar zeer verſleten ſtroohoed bedekt, waaraan nog hier en daar een ſtukje lint of krip te zien was. Hare eenigzins vreemde bijna zwaabſche tongval trof mij in den beginne, thans werkte hare kleeding nog ſterker op mijne nieuwsgierigheid. Zij ſcheen mij een duidelijk bewijs te zijn, dat de arme oude eens betere dagen genoten had. Gaarn had ik dit alles nader vernomen, maar daar nieuwgierigheid eenen ongelukkigen altijd beleedigt, en die het meeste verſchooning verdient, zoo zoude ik dezelve geheel onderdrukt hebben, zoo niet de trouwhartige oude zelve mij den draad van het geſprek had aan de hand gegeven. Ach God ſprak zij zuchtend, waar zijn die tijden?

Ik. Welke tijden?

De oude. Toen ik in ſchoone koetſen reed, met vier paarden beſpannen, geld en goed in overvloed bezat, van honderden bediend, van duizenden aangebeden werd! (*eenige tranen uit de oogen vegende*) toen was het anders en beter! Ik gaf rijkelijk aalmoezen, hielp, waar ik helpen kon, en nu: (*diep zuchtend*) erbarmt zich niemand over mij. — — O beste Heer, gij hebt heden meer gewonnen, dan gij gelooft; gij kunt u vrij beroemen, dat gij de ellendigſte

en

en ongelukkigſte vrouw op de ganſche wereld gezien en geſproken hebt.

Ik. Zulks ware ijsſelijk.

De oude. (*met nadruk.*) IJsſelijk maar ook even zoo waar! Zoo ik u ook mijn lijden al wilde ſchetſen, uw deelnemend gelaat verdiende het, zoo ik u ook alles haarklein vertellen wilde, gij kondt 'er u toch geen denkbeeld van maken. 'Er zijn zekere innerlijke gewaarwordingen, die zich niet beſchrijven laten. Slechts hij, die in de groote wereld opgevoed werd, die zeer rijk, en betere tijden gewoon was, en nu in groote ellende, in de jammervolſte armoede ſmacht, kan mij zijne hand reiken, en uitroepen: mijn gevoel is het uwe gelijk. — — Ik wil hem dan als mijnen broeder omarmen, en gaarn mijn ſtuk beſchimmeld brood met hem deelen.

Ik. O ik kan mij dit gevoel voorſtellen, het moet nijpend, het moet wanhopig zijn.

De oude. Wanhopig! Ja! ja! dat is het ware woord! lang ware ik een buit der wanhoop geworden, lang verging mijn ellendig ligchaam in een' poel, zoo niet andere even zoo ongelukkige ſchepſels mijne hulp eischten!

Ik. Zoo hebt gij kinderen?

De oude. (*op een' bitteren troon.*) Kinderen, kinderen! O God, zoo ik 'er meer dan een had, dan was mijn ongeluk zonder einde. Ik heb 'er maar een, en toch heeft het mij meer tranen gekost, dan 'er ſterren aan den he-

mel zijn. Ik bemin het, ach ik bemin het met zeldzame moederlijke teêrheid, maar ik moet weenen, als ik het aanzie. (*mijn hand grijpend.*) Mijnheer, ſtel u mijn ongeluk voor, het is eerst twintig jaar oud, en toch reeds krankzinnig.

Ik. God in den hemel, krankzinnig?

De oude. De goede, zachte KAROLINE kon mijne en hare ellende niet zoo ſtandvastig verdragen, zij ontroofde haar het eenige, hetwelk men de armoede anders niet ontrooven kan, haar verſtand. (*weenende.*) Thans is zij gelukkig, zij voelt haar ongeluk niet meer, en eet te vreden haar droog brood, hetwelk hare oude moeder voor de deuren der hardvochtige boeren bedelen moet. Hoe dikwijls heb ik God gebeden, dat hij mij ook zoo gelukkig wilde doen worden, maar hij hoort mijne ſtemme niet; Hij is doof voor mijn ſmeeken. Zekerlijk, zekerlijk heb ik Hem zeer beleedigd; doch berouw kan Hem toch anders verzoenen! of is de vloek eener moeder onherroepelijk? zulks moet hij zijn; mij drukt hij ten minſte verſchrikkelijk.

Ik. Ik neem het hartelijkſte deel aan uw ongeluk; ſtond het in mijne magt, het te eindigen, ſlechts te verzachten, ik zou alles aanwenden — —

De oude. Dank, edele vriend, dank! Medelijden is ook eene aalmoes, die balſem in de wonden van den ellendigen giet, en zijne ſmarten verzacht. Geloof mij zeker, want ik

ſpreek,

ſpreek, helaas! uit ondervinding. Een gulden, dien mij een gevoellooze rijke toewerpt, doet altijd mijn hart zeer, maar een penning, die mij vol medelijden in de hand wordt gedrukt, is een balſem voor hetzelve. Ach God! ach God! wat heb ik al moeten lijden en ondervinden!

Ik. Hebt gij dan geheel geen uitzigt op betere tijden?

De oude. Geen, maar op nog ſlechtere, deste zekerder! Haast, zeer haast, zal ik niet meer kunnen voortkruipen, en wat zal dan van mij, en van mijn arm kind worden? 'Er ſtaat wel in den Bijbel, dat God de lelijen des velds kleedt, en de jonge raven voedt, maar dat de mensch zulks insgelijks verwachten, en eiſchen kan, daarvan ſtaat niets geſchreven. Zorg niet voor den dag van morgen, heet het ſlechts, want ieder dag heeft genoeg aan zijn zelfs kwaads! (*bitter lagchende*) Ja, ja, hij heeft zulks in ruime mate. — — De vreugde des hemels moet eeuwig duren, moet alle beſchrijving te boven gaan, zoo zij vergoeding voor het aardſche lijden zijn zal!

Ik. Hebt gij dan geheel geene vrienden, waarvan gij onderſteuning verwachten kunt?

De oude. Vrienden? Beste Heer, deze vraag is overtollig! Kan vuur en water in overeenſtemming met elkanderen zijn? Nu, gij antwoordt niet? gij houdt het voor onnoodig, en hebt gelijk. Ik heb vrienden, maar zij zijn aanzienlijk en rijk, zij gevoelen de ſmarten der armoe-

moede niet, zij ſchamen zich mijner, en vlieden, wanneer ik hen nader.

Ik. Dat is verſchrikkelijk!

De oude. Neen, dat is het niet! Hieromtrent denken wij verſchillend. De hoogmoed mijner vrienden krenkt mij niet, ik heb kracht genoeg, hen te verachten. Ik zou eerder van honger ſterven, mijn eenig kind liever zien verſmachten, eer ik een' penning uit hunne hand aanname. Berisp dit voornemen niet, de ellende heeft ook zijne luimen, en dit is bij mij een vast ſtelſel geworden. Ik bezit thans ſtoutheid genoeg, elken reiziger, elken boer om eene aalmoes aan te ſpreken, het heeft mij moeite en ontelbare tranen gekost, maar mijne trotschheid heb ik toch niet kunnen overwinnen, zij weigert ten minſte van die genen eene aalmoes aan te nemen, wier pligt het ware, mij vele duizenden als mijn eigendom te betalen.

Onder deze geſprekken hadden wij den top des bergs bereikt, een ſchoon, aangenaam, en zeer vruchtbaar oord lag voor ons. Meer dan tien aanzienlijke dorpen, beſchaduwd van vruchtdragende boomen, kon men van denzelven overzien. De oude had in ijverige geſprekken haren adem verſpild, zij bleef ſtaan, om nieuwen te ſcheppen; eindelijk zette zij zich digt bij den weg neder, en ſtaarde met een' vertrokken lach, die meer eene ſmartelijke gewaarwording ſcheen, in deze ruime ſtreek.

Haar geſprek had mijn hart diep getroffen, ik wil-

wilde mij niet zoo ſpoedig van haar verwijderen, niet geheel zonder troost ſcheiden, en nam nevens haar plaats. Zij leunde op haren elleboog, haar lach, die mij in het begin zoo zeer deed, ging van tijd tot tijd in ſtillen weedom over, meer dan eene traan rolde langzaam over hare holle wangen, en droop in het zand neder. Eindelijk hief zij hare regterhand omhoog, en wees eenige malen ſtilzwijgend op den omtrek der ganſche ſtreek. Eens, riep zij met een zucht uit, was dit alles het mijne! Ik was de gelukkigſte en rijkſte onder de duizenden, die hier wonen, thans ben ik de armſte en ongelukkigſte onder hen. (*ſnikkende.*) Ach, dat doet zeer! o dat nijpt ijsſelijk! (*tegen mij*) Gij verwondert u? O verwonder u vrij, gij hebt volkomen regt daartoe. Ik ſta zelve dikwijls verwonderd, hoe het gebeuren kon, en toch gebeurde het zoo gemakkelijk, zoo natuurlijk, het hing zoo alles zamen, dat het mij wederom verwonderen zoude, wanneer het anders gebeurd ware. (*ſchielijk.*) Hebt gij haast?

Ik. Ik moet heden nog in K.... zijn, en daar — —

De oude. (*mij in de rede vallende*) Komt gij vroeg genoeg, al ſchenkt gij ook mij een half uurtje. Ik wil u de geſchiedenis van mijn lijden openhartig en getrouw verhalen. — —

Ik. Ik zal haar met de hartelijkſte deelneming aanhooren.

De oude. Daarvan ben ik overtuigd, anders zou

zoude ik u dit aanbod niet gedaan hebben. Het doet iemand zoo goed, als men deelneming in de oogen leest, en uit den mond van eenen vriend hoort: U geſchiedde onregt, gij hadt een beter lot verdiend! Ik ben eene geborene Baronnesſe van B.... Daar beneden aan de regterhand in het blaauw verſchiet achter die kleine hoogte ſteken twee torens uit; deze verſieren het kasteel, waarin ik geboren en opgevoed werd. Mijn vader was bezitter van hetzelve, en heer van deze groote aanzienlijke heerlijkheid; ik was de eenige vrucht van zijn huwelijk, waarin hij zeer onvergenoegd leefde. Hij ſtierf in het midden van den zevenjarigen oorlog, en maakte mij erfgenaam van zijn groot vermogen, hetwelk meer dan eene halve millioen bedroeg. Ik was toen achttien jaren oud, en, zoo mij ten minſte van allen verzekerd werd, zeer ſchoon. Dat vele aanzienlijke en voorname jongelingen om de hand van eene zoo rijke erfgenaam aanzoek deden, kunt gij ligt denken. Offchoon echter het kasteel zelden van minnaars ontbloot was, zoo gebeurde het nogthans, dat ik gedurende ruim twee jaren niet koos, en nog ſteeds vrij bleef. Mijne moeder, die mij van de vroegſte jeugd af zeer wreed behandelde, mij nimmer eenen moederlijken blik ſchonk, en nu mijne voogdes geworden was, hield het voor pligt, zich ſteeds in de aangelegenheden van mijn hart te mengen. Zoo dikwijls een minnaar mij naderde, zoo dikwijls

wijls was zij ook terſtond met haren beſliſſenden raad tegenwoordig. Dien, ſprak zij dan altijd, kunt gij nemen, maar aan dezen of genen moogt gij niet denken. Daar nu mijn gevoel met het moederlijke nooit overeenſtemde, daar ik altijd dien wilde kiezen, aan wien ik toch volgens hare uitſpraak niet denken mogt, zoo bleef ook zeer natuurlijk elk huwelijk achterwege. Reeds had ik zeker beſloten, tot in mijn vier en twintigſte jaar vrij te blijven, en dan naar eigen zin te kiezen, zoo niet een toeval mijn beſluit vernietigd, en mij voor altijd ongelukkig gemaakt had. De vijanden waren toen uit het grootſte gedeelte van *Bohemen* verdreven, en onze troepen betrokken in onze ſtreken de geruste winterkwartieren. Onder de vele officieren, welke rondom lagen, en weldra in ons kasteel tijdverdrijf zochten, bevond zich ook een Lieutenant van het voormalig Huſaren-regiment van N... Hij was een Graaf van geboorte uit *Hongarijen*, maar zeer arm, en leefde enkel van zijne ſoldij. Toen ik den ſchoonen bloeijenden jongeling voor de eerſtemaal zag, kwam reeds de gedachte in mij op: Zulk een' man, en gij waart gelukkig! Toen ik vervolgens duidelijk bemerkte, dat hij even gunſtig omtrent mij oordeelde, mij overal met ſmachtende blikken vervolgde, onder honderd anderen ſlechts mij alleen zag, toen verſchafte hem mijn hart weldra gelegenheid, om mij zijne hevige liefde te kunnen openbaren. Ik hoorde de bekentenis van dezelve met innig genoegen,

en

en gevoelde mij niet ſterk genoeg, om zijne dringende bede om wederliefde lang weerſtand te bieden. Ik ſchonk die hem weldra in eene ruime mate. Ik beminde hem met eene hartelijkheid, die alle beſchrijving te boven gaat; ik zag, ik hoorde ſlechts hem, alle andere mannen waren mij meer dan onverſchillig, ik haatte elk, die mij belette mijnen KAREL eenige oogenblikken langer te zien, en te ſpreken. Ach de dagen onzer toenmalige liefde waren zoo zalig, vlogen zoo ſnel voorbij! Wanneer ik in zijnen arm door de bonte rijen danste, wanneer mijne wang dan de zijne raakte, en hij onder het ſnelle draaijen mij eenen kus ontſtal, dan waande ik mij gelukkiger, dan eene koningin, die over vele landen regeert, en millioenen onderdanen beheerscht. Ik wil u het heerlijk genot van deze liefde niet langer ſchilderen, in den mond van eene oude vrouw kan zulk eene ſchets niet goed klinken, men houdt het voor onmogelijk, dat zulk een geraamte eens liefde verwekken kon, en in ſtaat was, weder lief te hebben. De ſteeds opmerkzame blik van mijne moeder bemerkte weldra onze liefde, zij ondervraagde mij omtrent dezelve op den ſtrengſten toon, en verzekerde mij ten ſterkſte, dat mij haar vloek zoude volgen, zoo ik het waagde, den ellendigen Lieutenant liefde te beloven; zij had, voegde zij 'er bij, eene veel betere en aanzienlijker partij op het oog, en zou mij dezelve bekend maken, zoodra zij alles in orde gebragt

bragt had. Of zulk eene bedreiging mijne teedere liefde verflaauwen of beletten kon, laat ik aan uw eigen oordeel over, zij maakte mij flechts wat voorzigtiger, zoo hevige liefde anders voorzigtig handelen kan. Eer nog de winterkwartieren ten einde liepen, was onder ons reeds vast afgefproken en befloten, dat hij op mij, tot ik mondig ware, wachten, en dan mijn hart en vermogen ter belooning ontvangen zou. Of hij mij daar en tegen ook iets anders dan zijn hart kon aanbieden, werd door mij niet onderzocht, want echte, ware liefde ziet niet op rijkdom, en waant zich in eene hut van ftroo gelukkig.

Toen hij eindelijk fcheiden moest, was ik naauwelijks in ftaat mij te weerhouden; mijne hardvochtige moeder deed mij daaromtrent de bitterfte verwijten, en verwelkomde mij dikwijls zeer onaangenaam, wanneer ik met roodgeweende oogen bij haar verfcheen; maar ik leed om zijnentwille, en verheugde mij, dat ik daardoor zijne liefde een offer brengen kon. Nog geen acht dagen was hij van mij verwijderd, toen reeds de jonge en zeer rijke Graaf S*** op ons kasteel aankwam, en mij terftond op een vasten toon verzekerde, dat hij uit liefde tot mij bij zulke flechte wegen de hoofdftad verlaten had. Ik vermoedde, dat hij niet ongeroepen verfchenen was, en gaf hem in het eerfte gefprek te verftaan, dat hij zonder hoop weder vertrekken moest. Hij fcheen hierop geen acht

te ſlaan, en hield zich eenige dagen enkel onledig met kleine reisjes, die hij in gezelſchap van mijne moeder in het gebied van mijne heerlijkheid ondernam. Na eenige dagen liet mij mijne moeder zeggen, dat 'er vele gasten zouden komen, en ik dus mijne kleeding daarnaar moest inrigten. Eer ik nog gekleed was, kwam mijne moeder, tegen hare gewoonte, op mijne kamer; zij ſcheen geheel veranderd, ſtreelde in tegenwoordigheid der dienstboden mijne wangen, en noemde mij, meer dan eens, haar goed, lief kind. Toen de meisjes heen gingen, vroeg zij mij lagchend: of ik niets merkte. Daar ik het tegendeel verzekerde, zoo verhaalde zij mij zeer openhartig, dat heden de dag van mijne verloving met den Graaf S*** gevierd werd, dat zij als moeder met zijne ouders reeds alles afgeſproken en beſchikt had, en ook van mij meende overtuigd te zijn, dat ik hare moederlijke voorzorg met dank erkennen, en het groote geluk, van met eene zoo aanzienlijke Familie vermaagſchapt te worden, zoude weten te waarderen. Gij kunt u mijne verbaasdheid voorſtellen, zij was groot, en duurde lang. Zoodra ik in ſtaat was te ſpreken, verzekerde ik mijne moeder ronduit, dat ik vast beſloten had, voor dat ik mondig ware, niet te trouwen, en dan mijne eigene keuze te volgen. Zij raasde, zij mishandelde mij, doch ik bleef ſtandvastig. Zij zwoer, dat zij mij liever met eigen' handen vermoorden, dan in de armen van den ellendi-

gen

gen Lieutenant zien wilde; ik zweeg, en weigerde even zoo ſtandvastig, ooit de echtgenoote van den Graaf S*** te worden. Mijne moeder wilde mij tijd van bedenken geven, maar ik verwierp dien, wijl een vast beſluit zulks niet behoeft. Alle pogingen, die nog dien zelfden dag hare en mijne vrienden op haren raad bij mij deden, waren niet in ſtaat mij in de zaal te lokken. De beſtelde getuigen moesten weder afreizen, en namen tot mijn groot genoegen den gehaten Graaf mede.

Mijne moeder had mij hare onverzoenlijke haat en toorn laten aankondigen; ik durfde het niet wagen voor hare oogen te verſchijnen, moest op mijne kamer eten, en werd als eene gevangene behandeld. Deze behandeling nogthans belette mij niet, om brieven aan mijnen KAREL te ſchrijven, en de zijne te ontvangen. Zij waren mijne eenigſte vreugde, de heerlijkſte troost in ongeluk; ik las dezelve dagelijks wel honderdmaal, en werd niet moede, die weder te lezen, dewijl zij de duurſte verzekeringen van zijne eeuwige liefde behelsden. Wanneer op deze wijze eene week in ſtille rust vervlogen was, vernam ik door mijne kamenier, dat mijne moeder thans dikwijls van geestelijken bezocht werd, en morgen naar het nonnen-klooster D*** vertrekken wilde. Dit laatſte berigt wekte argwaan in mijn hart op, ik zond mijn meisje op kondſchap naar eene oude gezelſchapsjufvrouw, die het vertrouwen mijner moeder in den

hoogſten graad bezat, en bijgevolg ook het oogmerk harer reize kennen moest. Het ſlimme meisje hield zich voortreffelijk, en wist het geheele plan uit de oude te krijgen.

Volgens haar berigt reisde mijne moeder wezenlijk naar het klooster, om daar eene plaats voor mij te beſtellen; ik zou dan met geweld daar heen gebragt, naauwkeurig bewaard worden, en zoo lang opgeſloten blijven, tot dat ik mij naar den wil mijner moeder zoude ſchikken. Zij hoopte daar en boven door allerhande ſchijngronden, en door hulp van hare vrienden de Regering te bewegen, om mij eerst met de dertig jaren mondig te verklaren. Ik ſtond verbaasd over de kunstgrepen eener moeder, die ter bevrediging van hare trotschheid haar eenig kind wilde opofferen en ongelukkig maken; maar mijn beſluit was ook in den volgenden nacht reeds genomen. Toen den volgenden dag mijne moeder wezenlijk naar het klooster vertrok, pakte ik alle mijne kostbaarheden, en een weinigje linnengoed heimelijk bijeen, en wandelde 's avonds ongemerkt van het kasteel. Mijn KAREL had mij de laatſtemaal geſchreven, dat hij zich in een ſtadje bevond, hetwelk tien mijlen ver lag, en op paarden wachtte, die hij naar het Regiment moest brengen. Ik nam derwaarts mijnen weg, wandelde den ganſchen nacht, en kwam den tweeden dag gelukkig in het ſtadje aan; ik vond hem juist aan zijne ſchrijftafel, terwijl hij eenen brief aan mij wilde beantwoorden.

den. Hij vloog mij te gemoet, ik lag ſprakeloos in zijne armen; en had nog niet eens de vreugde van het wederzien gevoeld, toen een wagen door de poort rolde, ik keek naar beneden, en zag mijne moeder, van eenen oom vergezeld, ſchielijk voorbij rijden. Ik bleef van verbaasdheid ſtijf ſtaan; de wagen hield voor het naburige raadhuis ſtil, en mijn oom trad ijlings 'er binnen. Ik was niet in ſtaat te handelen noch te denken; mijn KAREL herſtelde zich ſpoediger; hij vroeg mij: of ik ook van iemand in het huis gezien was? Daar ik zulks met neen beantwoordde, en hem verzekerde, dat ik zijnen knecht op ſtraat aangetroffen had, en door hem daar gebragt was, zoo leidde hij mij terſtond naar den ſtal, waarin zijne rijpaarden ſtonden. In een hoek van denzelven lag veel ſtroo; ik moest mij daarop neêrleggen, en hij bedekte mij 'er zorgvuldig mede.

's Avonds laat kwam hij weêr bij mij, en verhaalde mij, dat mijn oom hem reeds bezocht, allerhande vragen aan hem gedaan had, maar zonder het eigenlijke oogmerk te ontdekken, weder was weggegaan. Kort daarop was het huis rondsom met wachten bezet, welke, wel is waar, maar in de ſtraat op en neêr gingen, maar toch ſteeds op de deur van het huis acht gaven. Daar hij op deze wijs geen nader onderzoek te vreezen had, en bovendien vast beſloten had voor niemand zijne deur te openen, zoo bragt hij mij weder tegen middernacht in

zijne kamer. Daar konden wij ongeſtoord ſpreken, en raadplegen; hij beloofde mij wel is waar tegen elk dapper te verdedigen, niet uit zijne armen te laten, en openlijk geweld met zijne Huſaren weerſtand te bieden; doch daar ik vooruitzag, dat zulks hem en mij in het grootſte gevaar zoude ſtorten, zoo bad ik hem dringend, op andere redmiddelen te denken. KAREL vond die ſpoedig; hij had eene oude maar arme tante te *Weenen*, zij ſtond bij de Keizerin in genade, kreeg dikwijls gehoor bij haar, en had zelfs door hare voorſpraak hem de Lieutenantsplaats bij het Regiment bezorgd; hij beſloot, haar terſtond alles te ſchrijven, en mij harer beſcherming aan te bevelen. De brief was weldra gereed, maar niet zoo ſpoedig beſlist, hoe ik zonder bekend te worden uit de ſtad, en onvervolgd te *Weenen* komen konde. KAREL had wel een leger-wagen nevens paarden en voerman bij zich, hij verzekerde mij, dat hij dien des noods eenige weken misſen kon, maar de wagen ſtond in de voorſtad, en ik kon zonder ontdekt te worden daar niet komen. Eindelijk vond zijn vindingrijk vernuft ook hier een middel; ik moest terſtond beſluiten eene uniform van hem aantetrekken; toen ik met mijne kleeding gereed was, begon even de dag aantebreken. Hij beval zijnen bediende, ons weldra met mijne kleederen na te volgen, leidde mij ſtout de trappen af, en het huis uit. De beſpiedende wachten weken eer-

bie-

biedig terug, toen zij twee Huſaren arm in arm gaan zagen, en wij kwamen gelukkig in de voorſtad. Zijn voerman, een trouwe karel, beloofde mij even zoo gelukkig naar *Weenen* te brengen; terwijl hij toebereidſelen daartoe maakte, verkleedde ik mij, nam affcheid van mijnen KAREL, en wierp mij in den wagen, die eenzaam in eene ſchuur ſtond. De witte huif, waarmede hij gewoonlijk overdekt werd, lag 'er in; om door niemand herkend te worden, kroop ik daar onder, en wachtte op het vertrek. KAREL was, om alle achterdocht te vermijden, reeds weder naar de ſtad terug gekeerd. Toen de voerman de paarden voorleidde, zag ik door het vlechtwerk van den wagen mijnen oom, die vorſchend den voerman naderde. Waar zoo vroeg naartoe, landsman? zeide hij tegen hem. Om voeder, antwoorde de voerman en ſpande in.

Mijn Oom. Was dat uw Heer, die zoo even van hier ging?

De Voerman. Ja!

Mijn Oom. En de andere Heer, die met hem uit de ſtad ging —— —— wie was dan die?

De Voerman. Vervloekt nieuwsgierig! Het was mijn Heers kadet.

Mijn Oom. Waar is hij dan gebleven?

De Voerman. Wat weet ik het! In den ſtal of in de kamer. Hij legde nu de zweep op de paarden, en mijn Oom liep naar den ſtal.

Het duurde lang, eer ik mij van mijnen angst

en ſchrik herſteld had, wij waren reeds een uur ſnel voortgereden, en ik durfde nog niet wagen optekijken. Mijn eerlijke voerman boezemde mij moed in, en verzekerde mij, dat alle gevaar voorbij was. Zijne verzekering, waarop ik in den beginne ſlechts flaauw vertrouwde, werd in het vervolg bevestigd; wij bereikten den zesden dag gelukkig de hoofdſtad. Ik nam mijn' intrek in eene herberg, en ging den volgenden dag met een bezwaard hart naar de Tante van KAREL. Van haar onthaal hing mijne ganſche hope, en al mijn geluk af; zij ontving mij met koude, vorſchende blikken, toen ik haar den brief overgaf; doch omarmde mij met des te grootere warmte, toen zij hem gelezen had. Zij eischte terſtond een naauwkeurig verhaal van al het gebeurde met mij, vroeg dikwijls; of ik haren neef regt hartelijk lief had? en nog meermalen: hoe veel zich dan eigenlijk mijn vaderlijk erfdeel bedroeg? — Ik zag duidelijk, dat dit voornamelijk hare opmerkzaamheid tot zich trok, en mij harer beſcherming waardig maakte; maar ik nam het de goede oude vrouw niet kwalijk, dewijl haar het geluk van den geliefden neef zeer na aan het hart lag, en zij hem dikwijls haren lieven zoon noemde.

Toen zij alles gehoord, en naauwkeurig onderzocht had, boezemde zij mij alle mogelijke hoop in, indien ik ſlechts zoo veel geld had medegebragt, dat ik mij overeenkomſtig mijnen ſtand kleeden, en een paar maanden onderhouden

den kon, want voegde zij trouwhartig 'er bij, van mij kunt gij wel voorſpraak en bijſtand, maar geen onderſteuning in geld verwachten, dewijl ik geen vermogen bezit, en van eene geringe jaarwedde leef, die mij onze Keizerin uit bijzondere genade geeft. Ik toonde haar alle mijne kostbaarheden; zij waren misſchien wel acht tot tien duizend gulden waardig; de Tante liet terſtond joden roepen, en wij verkochten die nog denzelfden morgen voor vijfduizend gulden. Deze ſom ſcheen de Tante genoegzaam, mij ten minſte een jaar overeenkomſtig mijnen ſtand, en des noods ook tot mijne meerderjarigheid te onderhouden. Zij ging terſtond daarna uit, kocht hetgeen ik het noodigſte had, en bragt mij het berigt t'huis, dat zij reeds in een klooster kost en woning voor mij beſteld had. Daar ik voor den naam van een klooster reeds verſchrikte, en haar mijne bekommering mededeelde, zoo verzekerde zij mij, dat de abdis van hare maagſchap was, mij als haar eigen kind zoude behandelen, en 'er ook geene andere plaats voorhanden was, waar een ongehuwd meisje, zonder haren naam te benadeelen, wonen konde. Ik zag de waarheid harer woorden in, billijkte hare voorzorg; zij beloofde mij daar en tegen niet lang in het klooster te laten kwijnen, mijne ganſche geſchiedenis bij de eerſt mogelijke gelegenheid aan de Keizerin voor te dragen, en haar te bidden, dat zij het huwelijk ten beste van eene arme, maar oude en

ſteeds der Keizerinne toegedane famille zoude goedkeuren. Eer ik nog mijne woning in het klooster betrok, ontving ik een' brief van mijnen KAREL, die mij berigtte, dat mijne moeder nog twee dagen in het ſtadje gebleven was, en hem kort na mijne afreis zelve bezocht had. Zij raasde, toen hij haar verzekerde, dat hij mij niet gezien had, en zwoer hem en mij de verſchrikkelijkſte wraak, zoo hij mijn verblijf niet ontdekken, en ik mij naar hare oogmerken niet wilde voegen. Daar hij echter hare bedreigingen niet achtte, en eindelijk bewijs of verſchooning eischte, zoo bood zij hem twintig duizend gulden aan, indien hij zich ſchriftelijk wilde verbinden, mij niet te trouwen. KAREL verwierp zeer natuurlijk dit onteerend aanbod en zij verliet hem met nieuwe bedreigingen, die ook reeds ſchenen vervuld te worden, dewijl zijn Overſte hem bij het Regiment opgeroepen, en met ſtrenge ſtraf gedreigd had, zoo hij ſlechts van de minſte kennis van mijne ſchaking of vlugt kon overtuigd worden. Hij verzekerde mij eindelijk, dat hij niet duchtte alle ongemak door te ſtaan, en niets vreezen zou, zoo ſlechts zijne manſchappen niet met geſtrengheid tot bekentenis gedwongen werden, dewijl de Overſte uitdrukkelijk begeerd had, dat hij deze mede zou brengen.

Ik verhaalde de oude tante terſtond alles, en bad haar dringend op redmiddelen te denken, zij beloofde het, en eischte ſlechts, dat ik nog den-

denzelfden dag mijne woning in het klooster zoude nemen, wijl de Keizerin zeer ſtreng over den onberispelijken naam van een meisje waakte, en ſlechts deze vrijwillig gekozene woning mij voor hare ſteeds werkzame argwaan beveiligen kon. Ik gehoorzaamde haren raad, en betrok terſtond het klooster. Den derden dag meldde mij de deurwachtſter, dat eene ſtaatsdame der Keizerin mij wenschte te ſprekeu; ik ſtond ten uiterſte verbaasd, toen deze mij verhaalde dat zij van de Keizerin bevel had, mij in den burg te brengen. Wees niet bezorgd, voegde zij 'er bij, toen zij mijne doodsbleeke kleur zag. Uwe tante is bij de Keizerin, en heeft mij opgedragen, u te zeggen, dat alles goed zal gaan.

In weerwil van deze troostvolle verzekering beefde en ſidderde ik toch, en was naauwelijks in ſtaat mij aan te kleeden. Ik was op het punt om ſlaauw te worden, toen ik bij de Keizerin werd ingeleid; zij zag mijnen angst, en ſprak mij genadig en liefderijk aan. Zij vroeg mij veel, ik kon ſlechts met een ſidderend ja en neen antworden; toen zij echter eischte, dat ik haar opregt bekennnen zou: of ik mijnen KAREL van ganſcher harte beminde, en beſloten had hem te trouwen, viel ik weenend aan hare voeten, en ſmeekte om hare beſcherming en haar medelijden. Zij beurde mij met zigtbare ontroering op, en kuste mijn voorhoofd. Gij zult hem hebben ſprak zij op den toon eens Engels, ik wil zulke opregte liefde niet verhinderen,

ren, ik zal nog heden uwe moeder ſchrijven, en ik hoop, dat zij hare toeſtemming tot een huwelijk, hetwelk ik goedkeur, niet langer weigeren zal. Ten einde gij echter, voer zij op den liefderijkſten toon voort, uw' beminden naar goedvinden ondersteunen, en aan zijne mij ſteeds toegedane familie door uw aanzienlijk vermogen nieuwen luister bijzetten kunt, zoo wil ik terſtond bevel geven, om u meerderjarig te verklaren. Nu, zeide zij eindelijk, zijt gij met mijne beſcherming te vreden? Ik dankte met een innig gevoel, en met eene warmte, die mij met moed bezielden, om mijne gewaarwordingen met woorden uit te drukken. Zij hoorde mijn ſtamelen met welgevallen aan, en kuste mij weder, toen ik haar moeder noemde. Wanneer wilt gij hem dan trouwen, zeide zij vriendelijk, dewijl gij mij tot uwe moeder gekozen hebt, zoo moet ik u wel bijſtaan? Uw beminde zal terſtond voor eenige maanden verlof ontvangen, en dan zult gij wel niet dralen hem geheel gelukkig te maken? Ik wilde juist deze vraag beantwoorden, toen een Kamerheer binnentrad, en mijne moeder bij de Keizerin aanmeldde. Juist van pas, ſprak zij zeer gelaten, zoo win ik mij een' brief, en haar het antwoord uit. Zij zag nu mij aan, ik was opgeſprongen, en hield mij aan KAREL's tante vast. Breng haar in het kabinet, ſprak de Keizerin tot haar, ik wil eerst met de moeder ſpreken, en u dan laten roepen. Wat zij al met haar ſprak, heb ik ei-

eigenlijk niet vernomen. In den beginne hoorde ik mijne moeder zeer ſnel ſpreken, kort daarop ſprak de Keizerin nog heviger, naderhand ſpraken beide zachter, en ik hoorde mijne moeder hardop weenen. Eindelijk riep de Keizerin, en ik moest verſchijnen. Mijn kind, ſprak die edele, gij hebt uwe moeder door uwe overhaaste vlugt bedroefd en beleedigd, bid haar om vergeving. Ik ging naar haar toe, omvatte hare knie, en weende overluid. Ik vergeef u alles, ſprak mijne moeder, en knerste met de tanden. Zij heeft, voer de Keizerin voort, op mijne voorſpraak de toeſtemming tot uw huwelijk gegeven, bid haar om haren zegen! Ik gehoorzaamde, en mijne moeder zegende mij met eenen toon, die geen zegen, maar vloek aankondigde. En nu, ſprak de Keizerin op een' koelen toon tot mijne moeder, ga in Gods naam, voor het overige zal ik wel zorgen! Zij ging ſnel weg, en trok de deur met nadruk achter zich toe.

De Keizerin. (*tegen mij.*) Gij hebt eene booze moeder! (*tegen* KARELS *tante.*) Met moeite ſlechts kon ik haar terughouden, om haar eenig kind in mijne tegenwoordigheid niet te vervloeken. (*zuchtende*) 'Er zijn toch zeer wreede harten! (*tegen mij zeer vriendelyk.*) Weet gij al wat nieuws? Uw beminde zit bij den provoost?

Ik. (*verſchrikt*) Bij den provoost?

De Keizerin. En dat met volkomen regt. Hij heeft uwe vlugt bevorderd, u door zijne paar-

paarden naar *Weenen* laten brengen! Daarvan hebt gij mij geen woord verhaald.

Ik. Hij deed zulks uit liefde.

De Keizerin. (*lagchende*) Zal dan de liefde alles verontſchuldigen? — Hoe lang moet ik hem daar wel laten zitten?

Ik. Ach niet lang! Ach ſlechts niet lang!

De Keizerin. Dan was het wel noodig, dat ik een' Courier naar hem zond.

Ik. Ja, ja, een Courier!

De Keizerin. (*lagchende*) Gij zijt ten minſte opregt! Ik moet dus wel uwen wil vervullen. Ga thans naar huis en als de Graaf komt, zoo zal ik u wel laten roepen. Maar ſtraf heeft hij toch verdiend, gij moet mij dus beloven — — doch neen, waarom zoude ik den ongelukkigen langer in angst laten? Binnen een uur zal de Courier vertrekken, men zal bij u eerst vragen, en zoo gij eenige regels ſchrijven wilt, zoo zal ik die goed laten bezorgen.

Zij verliet mij thans, en ik vloog naar huis, om in mijne kamer God te kunnen danken. Mijne vreugde was groot en onuitſprekelijk, ik kon haar niet bevatten, ik bad, weende, en ſprak met mij zelve, ik wilde ſchrijven, en kon het niet. Toen de kamerheer den brief van mij het eiſchen, had ik nog geen' regel geëindigd, ik ſchreef nu maar in aller ijl, hetgeen ik uitvoerig had kunnen ſchrijven. Op den zesden dag, terwijl ik juist was opgeſtaan en uitrekende; of mijn KAREL ook heden reeds komen kon-

konde; liet mij zijne tante in de ſpreekkamer roepen. Ik vloog naar beneden, en mijn KAREL mij in de armen. Hij was dag en nacht als een Courier naar *Weenen* gereden, om mij ſlechts eenige dagen eerder te kunnen zien en ſpreken, zijn haar hing verward om zijn hoofd, hij zag bleek en vermoeid 'er uit, maar nimmer had zijne geſtalte zoo diepen indruk op mijn hart gemaakt. Alles, zelfs zijn met modder beſpatte rok was mij een bewijs van zijne vurige en teedere liefde.

Den volgenden dag lieten wij ons bij de Keizerin aanmelden, zij ontving ons met nieuwe hulde en genade, ſchonk mijnen KAREL den ſleutel als kamerheer, en eenen ring, dien hij mij in hare tegenwoordigheid aan den vinger moest ſteken, en dien zij mij beval mede in het graf te nemen ſedert dit zalig voor mij onvergetelijk uur hebben mij vele en zware wederwaardigheden getroffen; ik heb nood en ellende in den hoogſten graad geleden, ik heb weken lang gehongerd, jaren lang gebedeld, en mij met den ellendigſten kost vergenoegd, maar niets was in ſtaat mij te bewegen, tegen den wil der onvergetelijke Keizerin te handelen. De ring kan ligt eenige duizend daalders waardig zijn, en die konden mij thans rijkelijk tot aan mijnen dood onderhouden; maar ik heb den ring nog, en wil hem mede in mijn graf nemen! — Eer de oude nog deze woorden had uitgeſproken trok zij eene zeer verſletene brieventasch uit haar

haar' zak, en legde dien op haar' ſchoot; bij het openen viel 'er een pakje brieven uit. Dat zijn de brieven van mijnen KAREL zeide zij zuchtende; al te veelvuldige tranen hebben elke letter uitgewischt, ik kan ze thans zelve niet meer lezen, maar zij zijn de eenige overblijffelen van zijne liefde, en mij uit dien hoofde even zoo dierbaar, als deze ring. Zij opende nu een klein zijzakje, en gaf mij eenen ring over, wiens luister mij terſtond bij den eerſten aanblik verbaasde. Het was een ſolitair, van het ſchoonſte, helderſte water, bijna eene hazenoot groot, *au jour* gezet, en zonder het minſte gebrek. Ik ben geen kenner van edelgeſteente, maar ik heb toch in mijn leven zoo vele brillanten gezien, dat ik echt van valsch onderſcheiden, en dus ſtout beweren kan, dat hij de opgegevene waarde nog verre overtreffen moest. De oude ſcheen zich in mijne verbaasdheid te vermaken, ten minſte bewees zulks een kleine lach van haren mond, doch haar oog volgde elke beweging, die ik met den ring maakte, en zag dikwijls angſtig, wanneer ik hem ſlechts een weinig verder van haar afhield. Om haren argwaan niet op te wekken, gaf ik hem terug, en zag toen eerst, dat in den ring eenige letters geſneden waren, die ik nu niet meer lezen kon.

Terwijl de oude den ring weder zorgvuldig verbergde, in hare brieventasch zamenpakte, begon tuſchen ons het volgende geſprek:

De

De oude. Gij ſtaat verbaasd? Ik heb het u, meen ik, al voorheen gezegd, dat het ongeluk zijne luimen heeft. Dit is zeker eene der grootſte; maar ik kan het niet helpen, de ring wordt met mij begraven.

Ik. Maar, mevrouw, gij hebt eene ongelukkige dochter.

De oude. Ja, zij is zeer ongelukkig, want zij is krankzinnig.

Ik. En gij wilt het eenigſte middel, hetwelk haar ongeluk zou kunnen verzachten, mede in het graf nemen?

De oude. Wat zoude eene krankzinnige de ring baten?

Ik. De ring zeker niets, maar het kapitaal, hetwelk van denzelven zou komen, kon haren toeſtand toch veel verbeteren, haar van kost en bediening voor al haar leven verzekeren!

De oude. (*bitter lagchende.*) Voor hoe lang? voor al haar leven? (*driftig.*) voor geen vier weken! Gij gelooft niet, wat mijn kind al noodig heeft. Gij kunt het volſtrekt niet begrijpen!! Ik moet het toch overeenkomſtig zijnen ſtand opvoeden. Ik moet voor mijne dochter toch vier bedienden, een' kamerheer, twee kameniers houden, zij wil ook rijtuig en paarden hebben! Dat alles kost geld, zonder nog aan kleeding en kost te denken. Spreek zelf, zijn twaalf ſpijzen voor zulk eene dame te veel?

Ik. (*vol verbaasdheid.*) Maar, mevrouw! — —

De oude. Ei wat! Mevrouw! Mevrouw! zoo

noemt men elke burger vrouw, mij komt de titel van Excellentie toe; en ik zal mij dien van elken vreemden lafbek niet laten ontnemen! Ga mij uit het gezigt, of ik roep mijnen knecht, en laat u geducht afrosſen! Dat is de dank, als men zich met zulke verloopen knapen inlaat, en hare onbeſchaafde liefdesverklaring aanhoort. Hoe kunt gij ſlechts denken, dat eene Dame van mijnen rang zich zoo zeer vernederen zou, u hare hand te geven. Vorsten en Graven hebben om dezelve vergeefs geſmeekt. Hoe wilt gij u — — ſlechts met eenige hoop vleijen?

Ik. (*met ſteeds toenemende verbaasdheid.*) Maar, om 's hemels wil, ik heb 'er niet aangedacht, ik. — —

De oude. Wat? Gij wilt het thans ontkennen? Wilt mij logenſtraffen? De vermetelheid gaat ſteeds verder! (*loopt naar den voerman, die niet verre van ons met den wagen ſtil hield.*) Hij zal getuige zijn, en de ſtoutheid van zijnen Heer bevestigen!

De voerman. (*op een' koelen toon.*) Ik heb niets gehoord! Ik weet niets.

De oude. (*op een' zachten toon.*) Zie dat bevalt mij. Gij zijt uwen Heer getrouw, en zulks verdient belooning. Daar hebt gij een Dukaat, verdrink dien op mijne gezondheid. (*met eene diepe buiging jegens mij.*) Met u, Mijnheer kan ik nu niet langer reizen. Uw geſelſchap is mij te gevaarlijk, en mogelijkheid tot

tot vereeniging is niet te hopen. Sta toe, dat ik mijn koffer laat afpakken, mijn wagen zal terſtond volgen. —

Zij ging nu achter den wagen, trok den bos hout 'er af, leide dien op hare ſchouders, en ging gekromd onder haren last, ſtilzwijgend voorbij. Verbaasdheid had mijne tong geboeid, ik kon niets zeggen, ſtond en gaapte haar na. Daar zij met ſnelle ſchreden den weg naar het dorp nam, zoo beval ik mijnen voerman, zachtjes na te rijden, en ging in het rijtuig zitten.

De voerman. (*onder het rijden.*) Dat wijf moet gek zijn.

Ik. Mogelijk, maar zeer onwaarſchijnlijk! Wat heeft zij u dan gegeven?

De voerman. Wel! Een' dukaat.

Ik. Wat? Een' dukaat?

De voerman. Nu ja; daar zie maar! (*hij toonde een' dukaat.*)

Ik. Zij moet krankzinnig zijn! Gij moet die ongelukkige dat geld wedergeven.

De voerman. Van harte gaarn, hoe kondé ik van eene zoo arme vrouw iets aannemen, maar eene krankzinnige moet men niet tegenſpreken, en ik was blij, dat wij haar maar kwijt werden.

Ik. 't Is wel. In het dorp zullen wij haar wel weder vinden.

Ik dacht nu alles na, wat ik met haar geſproken had, ik bepeinsde alle hare woorden;

haar zoo lang en juist verhaal, ik vond geen spoor van krankzinnigheid 'er in, en toch openbaarde zij zich op het einde zoo duidelijk. Het speet mij zeer, dat ik het einde eener geschiedenis niet vernomen had, waarin ik zoo veel belang stelde, die waarschijnlijk een schrikkelijk einde moest hebben; dewijl de ongelukkige op het laatste harer dagen in de bitterste armoede rond dwaalde. Ik had nog geen besluit genomen, toen mijn voerman stil hield, afklom, en naar eenen steen ging, waarop juist de oude rustte. Daar hebt gij, zeide hij, den dukaat wederom, gij zult hem beter dan ik kunnen gebruiken. God vergelde het u duizendmaal, riep de oude tegen mij, God zal het u beloonen, wat gij aan mij arme zoo rijkelijk gedaan hebt. De voerman kwam wederom en lachte. Als zij het zoo nemen wil, mompelde hij, is het mij ook goed. Ik overwoog, of ik haar niet naderen, ten minste de proef niet nemen zou, om het overige van hare geschiedenis te vernemen. Haar vrolijk lagchende blik scheen mij uit te noodigen; de nieuwsgierigheid zegepraalde, ik ging naar haar toe.

De oude, Welkom, welkom! Reist gij ook eens weêr hier voorbij? Nu, dat verheugt mij, inzonderheid (*op den dukaat wijzende.*) daar gij mij niet vergeten hebt. Hoe lang zal het wel geleden zijn, dat gij hier voorbij reisde, en mijnen bos hout voor mij over den berg reedt? Zoo ik mij niet bedrieg, is het al wel een half jaar geleden?

Ik. (*mij bezinnende*) Ja, ja! zoo lang zal het wel geleden zijn. *De*

De oude. God, hoe vervliegt de tijd! Alles gaat voorbij, ſlechts mijn ongeluk niet; alles verandert, ſlechts mijne ellende niet! O Heer, dat is verſchrikkelijk!

Ik. Ja wel, Gij vertelde mij toen de geſchiedenis van uw ongeluk, wij werden geſtoord, ik zou zeer nieuwsgierig zijn, haar thans verder te hooren.

De oude. Van harte gaarn! Ach de geſchiedenis van mijn leven is zeer leerrijk voor elk; ik wenschte, dat ik haar van den kanſel verhalen kon, zij zou meer uitwerken en nut ſtichten, dan menige leerrede. Hoe verre heb ik u dan verhaald? — Eer ik kon antwoorden, kwam mijn voerman bij mij, en bad mij heimelijk, dat ik mij niet meer met de zottin zou inlaten. Het kon, dacht hij, niet altijd zoo goed, als voorheen, afloopen, men had voorbeelden, dat zulke lieden zeer zacht en goed ſpraken, doch in eens razend werden, en elk naar het leven ſtonden. Ik bedankte voor zijnen welmeenenden raad, en ſtelde hem gerust, belovende, dat ik mij in acht zou nemen. Geheel ongelijk had hij niet, zulks zag ik zelf in, dan mijne nieuwsgierigheid was magtiger, dan het gevaar, het welk mij dreigde. Ik bepeinsde nu, hoe ik het geſprek op nieuws beginnen, en hoe ik inzonderheid de herinnering aan den ring vermijden kon, die waarſchijnlijk aanleiding tot het uitbarſten van hare krankzinnigheid gegeven had. Toen ik beginnen wilde, vroeg mij de oude op nieuws, hoe verre zij mij hare geſchiedenis verhaald had.

Ik. Juist hadt gij van de Keizerin de toe-

ſtemming gekregen, om uwen KAREL te trouwen, gij beiden waart van haar zeer genadig ontvangen, en met geſchenken vereerd.

De oude. Juist, ik herinner het mij al. Den ſchoonen ring heb ik u toch al getoond?

Ik. Ja, gij deedt het.

De oude. Vele lieden nemen het mij kwalijk, dat ik hem mede in het graf wil nemen, maar ik kan niet anders, ik moet den wil van mijne Keizerin ſtreng in acht nemen.

Ik. Daar hebt gij volkomen gelijk in.

De oude. Niet waar? Nu dat verheugt mij, dat gij toch ook van mijn gevoelen zijt! O hoe dikwijls heb ik mij reeds daarover geërgerd, wanneer men mij verweet, dat ik het mijn arm kind ontſtal, en het zonder verzorging in jammer en ellende zou achterlaten, maar de menſchen begrijpen het niet, en oordeelen ſlechts naar hun eigen grof gevoel, hetwelk niet in ſtaat is, dit alles gewaar te worden; gij zijt een van die weinigen, die met mij overeenſtemmen, en verdient dus mijn ganſche vertrouwen. Ik wil u niet langer met de ſchets van onze liefde ophouden, zij was groot en hartelijk, zij ſcheen met elken dag toetenemen. Na verloop van vier weken was ik KARELS vrouw; de genadige Keizerin had mij meerderjarig doen verklagen, ik kon naar welgevallen over mijn groot vermogen beſchikken, en maakte het geheel aan mijnen KAREL, zoo ik zonder mannelijke erven kwam te ſterven. De dag van mijne bruiloft, was

was de zaligſte dag van mijn leven, maar mijne onnatuurlijke moeder verbitterde dien op een aller hevigſte wijze. Kort voor dat wij naar de kerk wilden rijden, ontving ik eenen brief van haar, welke de verſchrikkelijkſte vervloekingen over mij behelsde. Zij had mij, ſchreef zij, wel in de tegenwoordigheid der Keizerin gezegend, maar zij nam nu dezen zegen terug, en veranderde hem in een vloek, wijl ik mij op de listigſte wijs aan hare voogdijſchap onttrokken, en mijn vermogen, hetwelk zij hare bloedverwanten had toegedacht, aan eenen vreemden gemaakt had. Nu volgde eene rij van de verſchrikkelijkſte vervloekingen, welker herinnering mij nu nog doet ijzen. Uw vermogen, ſchreef zij, zal wegſmelten, even als water door eene wijde zeef; gij zult krankzinnige kinderen baren, op het einde uwer dagen gaan bedelen, en den laatſten van dezelve wanhopig moeten eindigen. Drie dezer verſchrikkelijke vloeken zijn helaas reeds vervuld, Gods barmhartigheid zal welligt toch de werking van den laatſten genadig van mij afwenden. Mijn KAREL zocht mij wel te troosten, en mij te bewijzen, dat de vervloekingen van zulk eene moeder niet werken konden, maar zijn troost was niet in ſtaat te beletten, dat ik zelfs voor het altaar nog weende, en hem mijne hand met tranen reikte. De Keizerin was zoo genadig KARELS verlof tot het voorjaar te verlengen, hetwelk eindelijk aan hare gelukkige landen den vrede bragt. Op mijn

dringend verzoek legde KAREL zijne plaats bij het Regiment neder, en betrok met mij onze heerlijkheid. Wij leefden hier zeer tevreden, en gelukkig; wij zouden hoogst waarschijnlijk onze dagen even zoo gelukkig geëindigd hebben, zoo mijne moeder mij als haar kind beschouwd had. Rondsom ons woonden hare naaste bloedverwanten; hunne haat tegen mij vervoerde hen weldra zoo verre, dat zij ons niet alleen zochten te kwellen, maar ook op de onredelijkste wijze te vervolgen. Van duizend voorbeelden slechts een. Ik beminde de natuur en de eenzaamheid; mijn KAREL bouwde, zonder dat ik het wist, in een schoon boschje een eremitage, en wilde die op mijnen geboortedag met een landelijk feest inwijden. Toen hij alles daartoe bewerkstelligd had, en mij 'er naartoe leidde, vonden wij den gansehen schoonen aanleg verwoest, en het gebouw zelve op de schrikkelijkste wijze vernield. Wij vernamen naderhand dat mijn oom deze verwoesting des nachts had aangerigt, en mijne moeder, die bij hem woonde, in langen tijd zoo vrolijk niet geweest was, als toen zij door hare bespieders vernam, dat ik weenend naar huis was gereden, en mijn' geboortedag zonder afgelopen was.

Deze en ontelbare plagerijen, welke ons elke vreugde verbitterden; en zoo wij die ter harte hadden willen nemen, ons in even zoo vele processen zouden gewikkeld hebben, wekten van tijd tot tijd het voor-

voornemen in ons op, dit oord voor eenigen tijd te verlaten, en in vreemde landen verſtrooijng te zoeken. Daar ik veeltijds ziek was, zoo gingen wij het volgende voorjaar naar het bad te *Spa*. Het water maakte mij vrolijk en opgeruimd, ik vond vriendinnen, wier omgang mij zeer aangename tijdkorting opleverde, KARELS liefde verminderde niet; ik gevoelde mij dus zeer gelukkig. Te *Spa* werd ſterk geſpeeld, KAREL vond 'er ſmaak in, en verloor aanzienlijke ſommen, die mij echter geen verdriet veroorzaakten, dewijl zij zijn genoegen bevorderden. Eenige vrienden hadden hem naar *Piſa* uitgenoodigd; de geneesheeren geloofden daar en boven, dat mij de zachte lucht van *Italie* zeer heilzaam zoude zijn; wij reisden derwaarts, en KAREL ſpeelde daar reeds met eene drift, die hem dikwijls dagen en nachten van mij verwijderde; doch daar hij mij elke afwezigheid met vurige liefde vergoedde, zoo hield ik het voor wreed, hem zijn eenigſte genoegen door verwijten te verbitteren. Met vastenavond gingen wij naar *Venetie*, en van daar naar *Parijs*, waar wij twee volle jaren zeer vergenoegd, maar ook zeer duur leefden. KAREL had altijd de kas, ik bekommerde mij niet over het geld, onderteekende alles, wat hij mij voorlegde, zonder het geringſte onderzoek, hij bleef ſteeds de oude, trouwe KAREL; meer wenschte, meer wilde ik niet. Hij uitte naderhand den wensch, om *Londen* te zien, ik ſchik-

te mij gewillig naar elk zijner luimen, en wij reisden in het voorjaar derwaarts. KAREL's drift tot ſpelen was zeer verminderd, maar hij vónd thans des te grooter vermaak in wedrennen, en verwedde daarbij aanzienlijke ſommen. Als wij daar weder twee jaren in de grootſte verſtrooijing geleefd hadden, en ik hem eene dochter gebaard had, vond ik hem dikwijls zeer treurig en zwaarmoedig op zijne kamer. Daar ik vermoedde, dat de zware lucht van *Engeland* op hem werkte, zoo werd mij dat land gehaat, ik drong 'er op aan, om het hoe eerder hoe liever te verlaten; KAREL beloofde het, doch ſtelde zijne belofte ſteeds van den eenen tijd tot den anderen uit. Eens kwam ik uit den Schouwburg t'huis, vond daar eenen onbekenden, die mij een brief overgaf, en terſtond wegging; het was de hand van mijnen KAREL, hij ſchreef mij, dat hij om redenen, die ik mondelijk vernemen zou, in hechtenis zat, mij dus dringend verzocht, hem zoo ſpoedig mogelijk te bezoeken. Ik bragt den nacht weenend door, martelde mij met duizend verſchrikkelijke voorſtellingen, en vloog des morgens naar zijne gevangenis. Hij zonk ſnikkend in mijne armen, ſmeekte om vergeving, en verfoeide zijne ligtzinnigheid, die mij en hem ongelukkig gemaakt had. O gij kunt mij niet vergeven, gij moet mij eeuwig haten en verfoeken, ſchreeuwde hij ſteeds, wanneer ik hem verzekerde, dat ik bereid was, het verſchrikke-

lijk.

lijkſte met gelatenheid aan te hooren. Eerst na langen tijd, en op mijne dringende bede, begon hij zijn buiten twijfel allerverſchrikkelijkst verhaal. Toen wij van *Bohemen* vertrokken, hadden wij dertig duizend guldens, die voor onze reis beſtemd waren, mede genomen. KAREL verſpeelde het grootſte gedeelte van deze ſom te *Spa*, en zond reeds vandaar aan den Rentmeester van onze goederen eene obligatie van veertig duizend guldens, die hij op mijne heerlijkheid zoude opnemen. Ik had dezelve zonder eenig onderzoek geteekend, en KAREL vond het geld reeds te *Piſa*, toen wij daar aankwamen.

Daar de rentmeester hem hiernevens ſchreef, dat op ſoortgelijke obligatien geld genoeg te krijgen was, zoo ſpeelde KAREL gerust voort, en verloor bijna de geheele ſom. Reeds uit *Venetie* werd weder eene nieuwe obligatie afgezonden, uit *Parijs* insgelijks, en toen wij deze ſtad verlieten, zoo nam KAREL andermaal vijftig duizend gulden op, die de Rentmeester tegen obligatien had overgezonden. Deze laatſte ſom was in twee jaren weder verſpild; KAREL had in al dien tijd niet naar *Bohemen* geſchreven; hij deed het nu, en ontving van daar eenen brief, die hem op eene verſchrikkelijke wijze uit zijne ligtzinnigheid opwekte. Gij hebt, ſchreef hem de Rentmeester, in vijf jaren tweemaal honderd zeventig duizend gulden op uwe heerlijkheid opgenomen, en deze ſom,

blij-

blijkens uwe oorſpronkelijke quitantien wel ontvangen. Toen ik u de laatſte vijftig duizend gulden naar *Parijs* overzond, zeiden uwe ſchuldeiſchers in eens alle ſchulden op. Ik gaf 'er u terſtond berigt van, en ontving geen antwoord; ik ſchreef vijfmaal naar *Parijs*; ik ſtelde u het dringend gevaar oogenſchijnlijk voor, ik bad om uwe ſpoedige terugkomst, gij kwaamt, gij antwoordde niet. De ſchuldeiſchers klaagden, de heerlijkheid werd door het geregt geveild, en daar zich geene andere koopers opdeden, voor de ſom der ſchuld van tweemaal honderd zeventig duizend guldens aan den oom van mevrouw uwe echtgenoote verkocht; hij bezit dezelve reeds een halfjaar; ik ben zijn Rentmeester, en kan u dus geen penning meer zenden, dewijl gij niets meer te vorderen hebt. Dat gij, voegde hij 'er ten ſlotte bij, den vijfjarigen opbrengst van de heerlijkheid insgelijks ontvangen hebt, bewijzen uwe quitantien en mijne rekeningen, die ik ten alle tijde bereid en genegen ben open te leggen.

Deze zeer treurige brief was de oorzaak van KAREL'S melancholie, hij verborg dien voor mij, wijl hij nog aan de waarheid van den verſchrikkelijken inhoud twijfelde, en van eenige vrienden, waaraan hij geſchreven had, betere berigten verwachtte; doch allen bevestigden zijn ongeluk, en KAREL misbruikte zijn crediet te *Londen*, om mij hetzelve ſlechts nog langer te kunnen verbergen. Toen hij de uitgeſtelde wis-

wisſels eindelijk niet betalen kon, werd hij in de gevangenis gezet. Ik gevoelde onder zijn verhaal meer het verlies van zijne vrijheid, dan van mijn vermogen, en vloog naar huis om mijne aanzienlijke ſieraden te verkoopen. Zijne ſchulden bedroegen ſlechts vijftien honderd Guinjes, ik kreeg dezelve weldra voor alle mijne kostbaarheden, en gevoelde mij weder gelukkig, toen ik met mijnen KAREL vrij uit de gevangenis gaan kon.

Daar mijne heerlijkheid ten minſte eene halve millioen waardig was, en wij dus met regt openbaar bedrog bij den verkoop vermoeden konden, zoo beſloten wij terſtond naar *Bohemen* te reizen, en wanneer niets konde helpen, der regtvaardige Keizerinne onzen nood te klagen. Wij verkochten alles wat wij nog bezaten, bragten vier duizend daalders bijeen, en reisden daarmede naar *Duitschland*. In *Hamburg*, waar wij uit hoofde van het ſlechte weder eenige dagen moesten uitrusten, maakte KAREL kennis met eenige zeekapiteinen, zij verleiden hem tot ſpelen, hij won den eerſten dag eene aanzienlijke ſom, doch verloor den volgenden het ganſche gewin, en het overſchot van ons vermogen. Berouw en wanhoop overweldigden hem even ſterk, hij verklaarde het gezelſchap voor valſche ſpelers, zij eischten voldoening, en hij werd doodelijk gewond in mijne kamer gedragen.

Ik wil u mijn' jammer, mijne ellende, die nu ſchrikkelijk begon, en niet meer eindigde, niet

ſchil-

ſchilderen, beide was, even als mijne liefde, onuitſprekelijk. KAREL ſtierf in mijne armen; toen ik hem begraven, alle mijne dienstboden ontſlagen en betaald had, en nu met mijn kind verder wilde reizen, had ik nog honderd daalders. Ik beſteedde die ſpaarzaam, en kwam juist te *Weenen* aan, toen ik mijnen laatſten daalder liet wisſelen. KAREL'S tante, tot welke ik mijne toevlugt wilde nemen, was een jaar tevoren geſtorven, niemand mijner vorige vrienden wilde zich mijner aantrekken, en toen ik het eindelijk waagde, mij bij de Keizerin te laten aanmelden, zoo liet zij mij zeggen, dat zij van mijne verkwisting volkomen onderrigt was, en het zeer betreurde, dat zij mijne regtſchapene moeder zoo onverdiend beleedigd had. Van haar had ik in het vervolg geene ondersteuning te hopen, en zou zeer verſtandig handelen, zoo ik voor altijd de hoofdſtad en haar aangezigt ontweek. Ik moest nu om mijn ongelukkig kind den bedelſtaf aangrijpen, ik zworf tien volle jaren in vele landen rond, vond altijd in kasteelen, en in ſteden goedhartige menſchen, die mij voedden en kleedden. Ik ſprak honderde Advokaten over mijn proces, hetwelk ik met mijnen oom wilde voeren, maar niemand wilde mij bijſtand bieden, dewijl mijne goederen geregtelijk verkocht werden, en de regering 'er niet voor verantwoordelijk was, al werden dezelve ook door gebrek aan koopers, ſlechts voor de halve waarde betaald. Mijne dochter was toen vijftien

jaar

jaar oud, ik beminde haar hartelijk en teder, en werd van haar even zoo zeer bemind. Een verschrikkelijk voorval, hetwelk echter voor alle menschen een geheim moet blijven, maakte haar krankzinnig, en wierp mij op het ziekbed neder. Daar zulks te *Gratz* in *Stiermark* gebeurde, en de medelijdende zielen, die mij tot hiertoe gevoed hadden, mij niet langer wilden bij zich houden, zoo werd ik, als eene bedelaarster, op staande voet naar de hoofdstad van mijn vaderland gezonden; van daar bragt men mij krank en ellendig op mijne voormalige heerlijkheid, en beval mij de voorzorge van mijne bloedverwanten. Mijne moeder was reeds eenige jaren gestorven; zij had mij geheel onterfd, en hare eigen vermogen, hetwelk in aanzienlijke kapitalen bestond, aan mijnen oom gemaakt. Reeds uit dien hoofde had hij mij beter moeten behandelen, maar hij ontving mij met den gevoeligsten spot, schimpte lang en breed op de hooge landstaten, die hem wilde dwingen, eene bedelaarster op zijne goederen te onderhouden. Hij zwoer, dat hij mij niet op zijn kasteel dulden zou, en zond mij naar dit afgelegen dorp, waar mij eene ellendige herdershut tot mijne woning werd aangewezen. Volgens zijne aanwijzing, zou ik maandelijks van zijne rentekamer tien guldens trekken, doch ik ben reeds eenige jaren hier, en heb van hem nog geen penning aangenomen; ik schaam mij niet te bedelen, maar ik zou mij schamen, van den bewerker mijns on-

ongeluks weldaden aan te nemen. Want dit was zijn werk, hij had, — gelijk ik naderhand vernam, — in kompagnie met mijne moeder alle mijne ſchuldbrieven opgekocht, om ze alle op eens te kunnen opzeggen. Hij had mijnen rentmeester omgekocht, door zijne hulp werden de goederen voor zeer gering uitgekreten, en daardoor vreemde koopers afgeſchrikt, meer daarvoor te bieden. Hij had het zelf daarheen gebragt, dat de Heerlijkheid niet gelijk gewoonlijk geveild, maar terſtond verkocht was. Zeg zelf; of ik niet reden heb, dien man te haten. Of het mogelijk is, dat ik eene ellendige ſomme van hem als weldaad kon aannemen, daar hij mij eene oneindig grootere ſchuldig is.

Zij zweeg nu ſtil, en wischte zich de tranen van de wangen, die de herinnering aan haar ongeluk rijkelijk uit de oogen geperst had. Terwijl ik voor haar ſtond, eenige woorden van troost voor haar zocht, doch geene vond, ſloeg de dorpklok twaalf uren; zij luisterde. Reeds middag, ſprak zij, dan moet ik mij naar huis ſpoeden, mijn arm kind zal honger hebben! Bij deze woorden ſtond zij ſchielijk op, liet haar bos hout liggen, en ging met ſterke ſchreden naar het dorp. Ik beval mijnen voerman in de herberg de paarden te voederen, en volgde haar na. Ik wilde, ware het mogelijk, haar kind zien en ſpreken, ik gevoelde van te voren, dat het mijn hart zeer veel moeite zoude kosten,

wan-

wanneer ik een jong krankzinnig meisje in het gezelschap van eene even zoo krankzinnige moeder zoude spreken, maar dit meisje scheen mij den grootsten eerbied te verdienen, daar het buiten allen twijfel door overmaat van gevoel, door droefheid over het ongeluk eener geliefde moeder krankzinnig werd. Dat deze laatste ook haar verstand verloren had, verwonderde mij mij niet meer, want die *door zulke dingen* zijn verstand niet verliest, die moet wel geen verstand te verliezen hebben.

Ik naderde nu de kleine hut, waarin de oude reeds was ingegaan, met eene bange verwachting met diepen eerbied; ik opende zachtjes de kamerdeur, en beschouwde met eene huivering de woning des jammers. In de armzalige woning stond geene tafel, geen stoel, slechts bij den schoorsteen eene bank, en aan het einde eene bedstede, die met versleten, doch zindelijke gordijnen behangen was. De oude stond bij het bed, trok de eenigzins geopende gordijnen weder toe, en ging op de teenen naar het venster. In het gaan zag zij mij, leide den vinger op den mond, en riep mij zachtjes toe; zij slaapt! zij slaapt!

De oude. (*vriendelijk.*) Gij wilt zeker mijne dochter zien?

Ik. Niet uit nieuwsgierigheid, uit ware hartelijke deelneming!

De oude. Zij slaapt, maar dat doet niets, kom maar zachtjes hier. Gij zult een schoon, maar helaas een krankzinnig meisje zien.

Zij trok de gordijnen nu zachtjes weg, ik naderde bevend. Eene witte, ſchoone nachtmuts, die met een breed licht rood lint gebonden was, verkondigde mij duidelijk, dat de arme moeder welligt menigen ſtuiver bedelen moest, eer zij het geliefde kind met dezen kleinen opſchik verheugen kon. Tranen ſtonden in mijne oogen, ik kon niets zien; de ongelukkige had bovendien haar gezigt naar den muur gekeerd, de wangen der muts bedekten het. De moeder bemerkte mijne verlegenheid, en draaide het hoofd der ſlapende zachtjes om. — — In mijn ganſche leven ben ik in mijne verwachting niet zoo erg, niet zoo verbazend bedrogen, ik zag, ik keek ſterk, ik vertrouwde mijne oogen niet, ik veegde de tranen af, ik keek op nieuws, en zag altijd ſlechts een' geſchilderden mutſebol voor mij liggen, die mij met zijne ſtrakke, zwart geſchilderde oogen vreesſelijk aangrijnsde. Mijne verbaasdheid, mijne verwondering, mijne verwarring bleef door de moeder niet onbemerkt, het vermeerderde dien zachten glimlach, waarmede zij mij ſtijf aanzag. Niet waar, zeide zij eindelijk, ik heb eene ſchoone dochter? Onderdruk uwe verbaasdheid niet, verſcheidene vreemden hebben haar reeds gezien, en zijn met de verzekering geſcheiden, dat zij nimmer een ſchooner meisje zagen. O was zij niet krankzinnig, haar ſmachtend, innemend oog had reeds lang het hart van eenen Vorst getroffen, zij was zijne gemalin, en kon-

konde hare oude moeder rijkelijk onderhouden. Maar nu is elk vooruitzigt verloren! Slaap KAROLINA, ſlaap! (*Zij draaide het hoofd weder naar den muur, en trok de gordijnen toe.*) De ſlaap is haar eenigſte geluk, want ſlapend voelt zij haar ongeluk niet. —— Gij zult mij vergeven, ik moet thans in de keuken gaan, om eene ſoep te koken.

Zij ging in hare bezigheid voort, ik volgde langzaam. Nog ſteeds was de verbaasdheid op mijn gelaat te lezen, ik ſtond op de opene plaats van het dorp, zag rond, en zocht mij te herſtellen. Een eerwaardig Priester ging langzaam voorbij, hij groette mij vriendelijk. Gij waart daar beneden in die hut? Zeide hij, en lachte op nieuws.

Ik. Ja, ik ben daar geweest, en ben in mijne verwachting zeer bedrogen.

De Priester. Ik geloof het gaarn, het is 'er al meer zoo gegaan. Nog erger echter zijt gij bedrogen, zoo zij u ook hare geſchiedenis verhaald heeft, en gij welligt in deze ſtreek niet bekend zijt.

Ik. Zij heeft mij alles verhaald; ik reis voor de eerſtemaal door deze ſtreek.

De Priester. Zoo zult gij u ten uiterſte verwonderen, als ik u op mijne eer verzeker, dat de ganſche geſchiedenis een verdichtſel van hare verbeelding, eene uitvinding van hare krankzinnigheid is.

Ik. Dat is onmogelijk.

De Priester. Zoo moet het u zeker schijnen, maar het is toch niet anders. Om u in eens te overtuigen behoef ik u slechts te zeggen, dat deze gansche Heerlijkheid aan een klooster behoort, hetwelk dezelve reeds over de tweehonderd jaren in eigendom bezit. Ik ben een medelid van hetzelve, en thans hier als Priester aangesteld. Wilt gij mij niet gelooven, zoo vraag allen bewoneren van het dorp, en allen zullen u hetzelfde zeggen.

Ik. Wie is dan die wonderbare oude, die iemands verwachting zoo voortreffelijk weet te spannen.

De Priester. Dat weet ik niet, dat weet niemand.

Ik. Steeds wonderlijker, steeds zeldzamer!

De Priester. Voor ongeveer zes jaren vond haar onze menschlievende Abt op eene eenzame wandeling. Zij zat aan eene beek, had haren mutsebol in de armen, en poogde hem met een glas water in den mond te gieten. Daar de abt terstond krankzinnigheid vermoedde, en door hare zonderlinge gebaarden, 'er nog meer van overtuigd werd, zoo wilde hij haar niet aan het blind geval overlaten, en achtte het pligt, voor haar onderhoud te zorgen. Hij bragt haar naar het klooster, en gaf haar over aan het toevoorzigt eener deugdzame matrone. Zij sprak in drie maanden geen woord, en men begon reeds haar voor wezenlijk stom te houden; tot dat zij eens den abt in zijne koets zag voorbij rijden

den. Zij riep terſtond verſchrikt uit: dat is mijn oom, dat is mijn oom! en verhaalde nu allen aanwezigen, zonder een ſpoor van krankzinnigheid te verraden, de ganſche geſchiedenis, die zij u waarſchijnlijk ook verhaald heeft. Daar deze geſchiedenis bij velen, die ze hoorden, een valsch licht over de familie, van welke zij voorgaf afkomſtig te zijn, verſpreidde, de krankzinnige daar en boven den goeden abt voortaan eenen gruwzamen, wreeden oom noemde, zoo ruimde hij haar in dit eenzaam dorp, waar zelden een reiziger door komt, eene woning in. Hij heeft ze netjes en zindelijk laten in orde maken, maar zij duldt niet het geringſte huisraad 'er in, werpt 'er alles uit, en behoudt ſlechts het bed, waarin echter niet zij, maar de mutſebol ſlaapt, dien zij voor haar kind uitgeeft. De abt heeft mij opgedragen, haar dagelijks genoegzame ſpijs te zenden; zij neemt die altijd aan, maar werpt of ſchenkt ze ook altijd weder weg; zij leeft meesttijds van droog brood, hetwelk zij bij de boeren bedelt, en gebruikt geen wittebrood, al geeft haar zelfs eene goedhartige vrouw een ſtukje. Al het geld, hetwelk zij nu en dan van vreemden krijgt, geeft zij terſtond weder weg; eerst gisteren kreeg zij van eene naburige dame een' dukaat, en ik ben overtuigd, dat zij hem nu reeds heeft weggegeven. Zij gaat alle dagen naar het bosch om hout, zoekt het op de verſte plaatſen bijeen, draagt het met groote moeite tot in

het dorp, en werpt het dan weg. Als ik in den winter niet voor haren kagchel zorgde, zoo zoude zij zeker bevriezen.

Ik. Hoe heet dan dat kasteel, hetwelk daar achter in het dal ligt?

De Priester. Dat is ons klooster, en dat noemt zij haar kasteel.

Ik. Zij moet toch van eene hooge geboorte zijn, want hare brieventasch, haar ring schijnt het te bevestigen.

De Priester. Voorzeker! wij hebben beide naauwkeurig onderzocht maar niets ontdekt. De ring is wezenlijk echt, en zou meer dan drieduizend guldens waardig zijn. Wee den genen, die het waagde haar dien te ontnemen; zij raast dan verschrikkelijk. In den ring zijn de letters: F. K. G. H. gesneden.

Ik. En de brieven?

De Priester. Zijn alle onleesbaar. Het papier is geel, en alle letters zijn zoo in elkanderen gevloeid, dat men maar zelden een onbeduidend woord lezen kan. Daar zij den ring reeds aan vele en verschillende menschen getoond heeft, en dus ligt iemand tot diefstal verleiden kan, zoo deed ik reeds dikwijls den abt het voorstel, eenen soortgelijken, maar valschen te laten vervaardigen, en hem ongemerkt tegen den echten te verruilen, maar hij denkt te gemoedelijk, meent, dat men het voor hebzucht zou kunnen houden, en wil de ongelukkige niet van haren eenigen troost berooven.

Ik.

Ik. Heeft men dan volſtrekt geen vermoeden; van waar zij kwam? wie zij zijn kan?

De Priester. Volſtrekt geen! Dat zij geene inboorling is, bewijst hare taal, meer kan ik u niet zeggen, offchoon wij ons in den beginne alle moeite gaven, meer te ontdekken. Wij hebben de beſchrijving van hare perſoon zelfs in nieuwstijdingen bekend gemaakt, maar nimmer is 'er eenige navraag gevolgd. Slechts voor ongeveer eene maand kwam een vreemd Heer hier, bragt een nieuwspapier, hetwelk hare beſchrijving behelsde, mede, en vroeg zeer begeerig naar haar. Ik bragt hem zelf in hare hut, hij beſchouwde haar naauwkeurig, ſcheen zeer aangedaan te zijn, en ſprak eindelijk met haar in eene taal, die ik niet verſtond; zij antwoordde zeer vaardig in die zelfde taal; eindelijk ging de vreemde Heer zonder nadere verklaring weg.

Ik. Maar ik begrijp niet, hoe zij in hare krankzinnigheid eene zoo waarſchijnlijke, zoo te zamenhangende geſchiedenis verzinnen kon? Is zij wezenlijk geene inboorling, zoo verwondert het mij nog meer, daar zij toch kennis bezit van familien en ſteden des lands.

De Priester. Dat is zeker een raadſel, hetwelk ik u niet kan oplosſen, maar zeker is het dat zij niet Baronnes van B** heeten, niet eenen Graaf L** van *Hongarijen* tot man gehad kan hebben; want onze abt heeft daaromtrent de naauwkeurigſte berigten ingezameld, en is overtuigd geworden, dat hare ganſche geſchiede-

nis, zelfs het geſprek met de Keizerin, een werk van hare verwarde verbeelding is.

Ik. Welken Godsdienst belijdt zij?

De Prister. Den Katholijken, zoo men zekere uiterlijke kenteekenen vertrouwen mag; doch zij gaat nimmer ter biecht, nimmer ter kerk; zij blijft of aan den ingang van dezelve ſtaan, of bid aandachtig en lang op de graven van het kerkhof. Daar ik zelf haar eenige malen mede naar de kerk wilde nemen, zoo verzekerde zij mij zeer ernſtig, dat zij op uitdrukkelijk bevel van den Paus geene kerk betreden mogt, en door hem in den kerkelijken ban gedaan was.

Gaarn had ik meer met den Priester geſproken, maar de ſchoolmeester meldde hem, dat een zieke zijne ſpoedige hulp noodig had, en hij vloog met eenen vriendelijken groet van daar. Ik ging naar de herberg, ſprak met den waard van de zeldzame oude, en vernam door hem, dat mij de Priester de volkomenſte waarheid gezegd had; doch meer wist hij insgelijks niet; echter meende hij, dat hare krankzinnigheid wel ſlechts geveinsdheid zijn kon, dewijl zij dikwijls zeer verſtandig ſprak, en over de gewigtigſte dingen een zoo geleerd oordeel velde, dat zelfs de Profeſſoren in het klooster er over verbaasd moesten ſtaan.

Zonder mijne zeer geſpannen nieuwsgierigheid ſlechts in het geringſte verder te kunnen bevredigen, moest ik eindelijk afreizen, en daar mij de

de weg in eenige jaren niet in deze ſtreek bragt, zoo bleef mij de geſchiedenis der oude ſteeds een onoplosſelijk raadſel.

Voor twee jaren, toen ik weder in deze ſtreek kwam, en de hut van de oude door herders van het dorp bewoond vond, vernam ik, dat zij kort na mijne afreis bij nacht in eene koets met vier paarden beſpannen, van het dorp was afgehaald. Niemand, zelfs de Priester konde of wilde mij meer verhalen. Eerst voor korten tijd vernam ik door een bijzonder toeval de zeer merkwaardige, en ware geſchiedenis der oude.

ESTHER L—.

ESTHER L—. was de eenige dochter van eenen aanzienlijken jood te *F*—. Hij had door eenen gelukkigen koophandel een groot vermogen verworven, genoot het thans in eene ſtille rust, en gevoelde zich geheel gelukkig, wanneer zijn geliefd kind hem nu eens met aangename vertellingen den tijd verkortte, dan weder op het klavier eene ſchoone ſerenade voor hem ſpeelde. Zij was eerst zeventien jaren oud, maar ervaren in alle vrouwelijke kunſten; in vele wetenſchappen goed, in geene ſlecht bedreven, zij las *Horatius* en *Homerus*, maar ook *Silvio van Roſalva* en diergelijken, zij ſprak zes talen, en ſchreef in deze alle brieven, welke der meesten van hare kunne ten voorbeelde konden dienen. Zij was ſchoon, zij was ſchooner

ner dan ſchoon. Haar zwart haar, haar groot nog zwarter oog, de zuivere blankheid van haar gelaat, de rozenkleur harer wangen bekoorde, en verrukte den jongeling. Zij leefde in die ſtijve tijden, toen hoepelrokken en heupen in gebruik waren, maar zij droeg die niet, en onderſcheidde zich daardoor op de voordeeligſte wijze van alle hare gezellinnen. Wanneer deze onder den last van den hoepelrok bij het wandelen zwoegden en haar met veren verſierd hoofd naauwelijks regt konden houden, wandelde zij in een ligt dun kleedje, bedekte haar ongepoederd haar met eenen ligten ſtroohoed en werd van velen, die den last der mode gevoelden, in het hart benijd, offchoon ook dikwijls als zonderling beſpot.

Een jong officier uit *D*—. lag ten dien tijd te *F*—. op werving, hij zag de ſchoone ESTHER, hij ſprak en beminde haar. Daar hij het klavier en de viool even goed ſpeelde, vond hij weldra ingang in het huis van den Vader, die de muzijk hartſtogtelijk beminde, alle weken eenige malen een concert gaf, waarop alle kenners en liefhebbers plagten bijeen te komen. Het verſchafte dan den goeden ouden eene hartelijke vreugde, wanneer zijne dochter op haar klavier aller bewondering tot zich trok, of door hare reine, welluidende ſtem de algemeene goedkeuring van het ganſche gezelſchap verwierf. Zijn beſte wijn, de uitgezochſte lekkere beetjes werden dan in overvloed opgedragen,

en,

en niets geſpaard, om de goedkeuring te beloonen, welke men zijnen lieveling geſchonken had.

FREDERIK zoo heette de jonge officier, was een der ijverigſte bewonderaars van de talenten der ſchoone ESTHER, hij prees haar openlijk met verrukking, en won daardoor weldra de achting en liefde van den zwakken Vader. Hij noodigde hem dikwijls ten eten, en ſluimerde nu en dan in zijnen armſtoel zachtjes in, wanneer FREDERIK en ESTHER hem uren lang Aria's voorzongen, of op het klavier ſpeelden. Als hij eens vroeger, dan gewoonlijk, uit zijne ſluimering ontwaakte, en bemerkte, dat ESTHER en FREDERIK niet zongen, maar vertrouwelijk en zacht met elkanderen ſpraken, zat hij des avonds diepdenkend aan tafel, en ſcheen 'er niet op te letten, wanneer zijne dochter hem een nieuw liedje voorzong.

ESTHER. Wat ſcheelt u, lieve Vader? Gij zijt buitengewoon treurig?

De Vader. Ik, ik ben het, en de oorzaak van mijnen kommer zijt gij.

ESTHER. Ik? God beware mij, dat ik eenen zoo goeden vader kommer veroorzaken zoude.

De Vader. Wanneer zulks het echte en waar gevoelen van uw hart is, zoo verdwijnt mijn kommer.

ESTHER. Het is het, bij God, het is het!

De

De Vader. Toen uw gezang met dat van den jongen officier uit *D*—. mij heden in ſlaap wiegde, en ik weder ſpoedig wakker werd, zoo kwam het mij voor, als of uwe hand in de zijne lag?

ESTHER. Het is mogelijk! (*verward*) Mij ſcheen het ook zoo!

De Vader. Ontſtal hij u niet eenen kus, toen ik even ontwaakte?

ESTHER. Ik geloof ja! Ja, hij deed het.

De Vader. (*met een ernſtig gelaat*) En wat ſprak hij dan zoo dringend, zoo heimelijk met u?

ESTHER. Hij bad mij, dat ik morgen naar onzen tuin buiten de poort zou gaan, en hem toeſtaan, om mij daar te bezoeken.

De Vader. Gij ſloegt hem toch zijn verzoek af?

ESTHER. Neen, ik ſtond het hem toe, en beloofde te komen.

De Vader. En gij verwondert u nog, dat mijn hart door kommer gefolterd, mijn oud oog met tranen gevuld wordt? O God laat mij ſterven, laat mij weldra, laat mij ſpoedig ſterven, zoo gij mij niet de vreugde, een rein en ſchuldeloos kind te hebben, langer vergunnen wilt.

ESTHER. (*treurig.*) Vader, ik wil morgen niet naar den tuin gaan.

De Vader. Dit is iets, maar nog lang niet alles. Kunt gij beſluiten, den jongen officier niet

niet meer te zien, ten minſte niet meer te ſpreken?

ESTHER. (*hem om den hals vallende.*) Uit liefde voor zulk eenen vader kan ik nog meer. Ik wil het vermijden, hem te zien, ik wil hem niet meer ſpreken.

De Vader. Beproef uw hart wel! Is hij welligt voor hetzelve reeds onontbeerlijk?

ESTHER. Dierbaar, Vader, dierbaar is hij dit hart reeds lang, maar ſlechts de liefde des vaders is voor hetzelve onontbeerlijk, en dit denkbeeld zal mijn beſluit ondersteunen.

De Vader. Wee mij onvoorzigtige, ik blies zelf de vlam aan, die mijn huis verteren kan! Ik, ik, niet gij, had voorzigtiger moeten zijn! God zegene, God verſterke u in uw voornemen, ſlechts dan, wanneer het maanden lang ſtand houdt, zal ik weder gerust kunnen leven. Bedenk, dat hij u nimmer trouwen kan, dat zijne liefde u ongelukkig moet maken. Bedenk dit, en wees wijs!

ESTHER. Dit alles heb ik zelve mij reeds dikwijls gezegd, het is zeer goed, dat ook gij mij daaraan herinnert, het zal thans dubbel werken.

De Vader. Om u ten minſte voor eenigen tijd voor zijne bezoeken te beveiligen, wil ik morgen aan alle mijne bekenden, en ook aan hem, doen weten, dat een broeder van mij te *Amſterdam* geſtorven is, wiens dood wij nu

eene

eene maand lang moeten betreuren, en dus geen bezoek kunnen ontvangen.

ESTHER. Doe dat, lieve vader! In dien langen tijd zal ik hem, of ten minſte hij mij vergeten, en dit is toch hetzelfde. Niet waar, lieve vader?

De Vader. God ſterke u, meer kan ik u op uwe vraag niet antwoorden, dewijl zij mij nieuwen kommer voorſpelt. — —

Het plan van den goeden ouden werd den volgenden morgen reeds uitgevoerd, en de rouwdes huizes aan alle vrienden bekend gemaakt. De ſtoutmoedige FREDERIK, die geene ontdekking vermoedde, hoopte van het algemeen verbod te zijn uitgezonderd, en liet zich 's namiddags bij de ſchoone ESTHER aandienen. Doch toen hij het berigt ontving, dat de godsdienst haar het aannemen van allen bezoek gedurende den rouwtijd ſtreng verbood, ging hij treurig naar huis, en zond haar terſtond eenen brief, waarin hij de grootheid zijner liefde vruchteloos zocht te ſchilderen, en haar eindelijk bij alles, wat haar heilig en dierbaar was, bezwoer, hem toeteſtaan, om gedurende dezen ſmartvollen rouwtijd haar ten minſte eenmaal daags te ſchrijven, en antwoord van haar te hopen. ESTHER las dezen brief met innerlijk genoegen, want zij beminde FREDERIK reeds hartelijk en teeder; maar haar beſluit was nog te nieuw, de kinderlijke liefde tot den besten der vaderen te groot; zij ſtreed lang; doch eindelijk over-

overwon de rede; zij vloog met den open' brief naar haren vader, en vorderde raad, hoe en wat zij zou antwoorden. De vader las den brief opmerkzaam, en gaf haar denzelven ſtilzwijgend weder.

ESTHER. Nu, beste vader! wilt gij mij geen' raad geven?

De Vader. Ik kan, ik mag het niet. Uw eigen hart alleen kan hier raadgever zijn. Wat zoude het baten, wanneer het vaderlijk gezag u tot een antwoord dwong, hetgeen uw hart niet goedkeurde, het zou u en mij ten verrader worden, en ons beide ongelukkig maken. Uw hart denkt goed en redelijk, ik laat het aan hetzelve over, zelf te overwegen, zelf te oordeelen: of deze liefde gevoed kan worden? Een onoverkomelijk beletſel ſcheidt u lieden, het heet; Godsdienst. Wilt gij het geloof uwer vaderen verlaten? Of zal hij het doen? Of wilt gij ſlechts zijne bijzit worden? de nagedachtenis uwer moeder bevlekken, uwen ouden vader van jammer doen ſterven? Geene andere keuze blijft u over; kies tusſchen deze beide, zoo gij hem niet vergeten kunt, maar laat het mij niet te laat weten, op dat geen hartzeer, mij ſpoedig doe ſterven, eer ik bevel aan mijnen huize gegeven heb.

ESTHER. Ik zal hem antwoorden, gij zult het lezen, en dan oordeelen- of ik waardig ben uwe dochter te zijn?

Zij ging naar haar kamer, begon meer dan twin-

twintig brieven, doch verſcheurde ze alle weder, dewijl zij haar alle te hard, te gruwzaam, dikwijls ook te beleedigend ſchenen. Toen zij eindelijk geenen kon klaar krijgen, ging zij andermaal naar haren vader, en bekende hem, dat zij wel het vaste voornemen had, haren FREDRIK niet meer te ſpreken, hem zelfs, zoo het mogelijk ware, geheel te vergeten, maar geen moed genoeg bezat, het hem op eenen koelen, gevoelloozen toon te zeggen. Ik voel mij ſterk genoeg, voegde zij 'er bij, mij zelve alle hoop te ontzeggen, maar ik kan niet zoo wreed zijn, die ook hem te ontrooven.

De Vader. Zoo mag God u raden, ik kan het even zoo min, want mijn raad zoude niet baten, zoo uw hart dien niet vrijwilig goedkeurde.

ESTHER. Gij moet mij raden, gij zijt mijn vader.

De Vader. Goed dan! Ik wil vader zijn, en van u als kind gehoorzaamheid eiſchen, ga zitten, en ſchrijf: (*hij dicteert*) Mijnheer!

ESTHER. Zoo heb ik hem nooit genoemd.

De Vader. Ik ben vader, ik beveel het!

ESTHER. (*treurig*) Mijnheer!

De Vader. (*dicteert*) Kom morgen bij mijn' vader, hij wil met u ſpreken.

ESTHER. (*ſchrijvende*) Spreken.

De Vader. En u dat geen bekend maken, wat mijne rede u reeds lang had moeten zeggen, doch mijn hart niet zeggen wilde. — Het

is genoeg, zend den brief weg, en laat mij alleen! Gij hebt mij ſtof tot nadenken in overvloed verſchaft, ik moet den tijd waarnemen, en mij voorbereiden.

Den volgenden morgen verſcheen FREDERIK in het huis van zijne beminde, hij wilde vooraf met haar ſpreken, maar vond de deur geſloten, en liet zich nu bij den vader aandienen. Deze ontving hem met een vriendelijk, doch ook treurig gelaat. Wilt gij mij, ſprak hij tegen FREDERIK, wel bedaard aanhooren, mij elke vraag, dié ik niet uit nieuwsgierigheid, maar uit noodzakelijkheid u doe, opregt beantwoorden?

FREDERIK. De vader van de ſchoone ESTHER kan alles van mij vorderen.

De Vader. Hebt gij nog ouders?

FREDERIK. Ik heb nog eene moeder, die mij als haren eenigen zoon hartelijk en teeder bemint.

De Vader. Van welk eene familie zijt gij?

FREDERIK. Ik ſtam van een der edelſte geſlachten van het Koningrijk af. Velen mijner bloedverwanten bekleeden aanzienlijke posten, en ſtaan in de gunst van den Koning.

De Vader. Wat zal uwe moeder, wat zullen uwe bloedverwanten, wat zal uw Koning wel zeggen, zoo zij alle vernemen, dat de eenige zoon, de edele ſpruit van den ſtam, de officier zijner armée op de dochter van eenen jood verliefd is? — — Gij antwoordt niet? Heil

u,

u, gij gevoelt het gewigt van mijne gronden, en zult mij nog eens danken, dat ik zoo vrij was, die u voor te ſtellen.

FREDERIK. Vergeving, beste heer! deze gronden zijn mijn hart niet onbekend; de rede heeft het met deze wapenen reeds lang, doch zonder het geringſte gevolg beſtreden. Mijne liefde voor uwe dochter neemt dagelijks, neemt elk uur toe! Ik ſtrijd, maar ik bezwijk. Zoo gij mij uw huis verbiedt, zoo gij mij belet, de onvergetelijke te zien; zoo kan ik het u wel niet kwalijk nemen, maar dan ben ik zeer ongelukkig, en moet u als den bewerker van mijn ongeluk vervloeken.

De Vader. Gij wilt dus mijne dochter nog langer beminnen?

FREDERIK. (*bitter*) Of ik wil? Ik moet, ik zal haar eeuwig beminnen!

De Vader. En hoe zal deze liefde eindigen?

FREDERIK. Dat mag God beſlisſen, die mijn hart zoodanig ſchiep, dat het haar moest beminnen.

De Vader. Wilt, kunt gij mijn kind trouwen?

FREDERIK, Dat kan ik zeker niet.

De Vader. (*driftig*) Wilt gij haar tot uwe bijzit vernederen.

FREDERIK. Daar beware mij God voor. Het ware ijſelijk, zoo ik de geliefde mijn's harte voor altijd ongelukkig maakte, haren goeden vader van hartzeer deed ſterven, en zijne ge-

dachtenis op aarde bevlekte. Neen! zoo diep zal ik niet vallen!

De Vader. Kent gij een ander middel, hetwelk uw oogmerk zou kunnen bevorderen?

FREDERIK. Ik ken 'er geen, dat met eer en braafheid zou beſtaanbaar zijn.

De Vader. En gij wilt van de liefde voor mijne dochter toch niet afzien?

FREDERIK. Neen. Nimmer of nooit. Ik kan niet, bij God, ik kan niet!

De Vader. Ongelukkig jongeling! Wat deed ik u, dat gij gloeijende kolen op mijn hoofd hoopt, en daar ik u mijn lijden, mijn hartzeer ſchilder, dezelve nog met nieuwen gloed wilt vermeerderen?

FREDERIK. Gevoellooze vader, wat deed ik u, dat gij mijn open hart door de onweder-ſtaanbare bekoorlijkheden van uwe dochter zocht te lokken? Mij dagelijks gelegenheid gaaft, het ſteeds dieper en zekerder te gevoelen, dat zij de eenige is, die mij gelukkig maken kan? Uwe toegevendheid heeft mij in den bruiſenden ſtroom geſleept, thans, daar ik onophoudelijk van zijn geweld word voortgerukt, gaarn weerſtand wilde, maar niet kan bieden, thans eerst toont gij mij het gevaar, en roept mij toe, dat ik verloren ben! Red mij, het is uw werk; geef mij kracht om mijnen hartstogt te beſtrijden, en zoo gij het niet kunt, zoo overlaad mij niet met verwijten, die ik niet verdien.

De Vader. Waarheid, maar ook ijsſelijk, dat het

het waarheid is. Ik ſtak zelf het huis in brand; en eisch nu van deszelfs bewoners, die de vlammen gevoelen, en zich niet kunnen redden, dat zij de verwoestende vlammen zullen blusſchen. Wee mij! Wee mij! Ik ben zelf de ſtichter van mijn ongeluk, mijn lot is jammer en ellende! Edele jongeling, nog is 'er redding mogelijk, ik bid u ſta mij bij, en wij zullen zeker overwinnen.

FREDERIK. Ik wil doen, wat ik kan; daartoe verpligten mij rede en eer.

De Vader. Gij ligt hier op werving, het zal u weinig moeite kosten, uwe terugreize te bewerken. Tijd en afwezigheid zullen u overtuigen, dat uwe liefde voor mijne dochter de grootſte dwaasheid was. Gij zult weldra eene ſchoonere en betere gade vinden, en in hare armen mijne dochter vergeten.

FREDERIK. Ach, ware vergetelheid mogelijk, zoo behoefde ik uwen raad niet. Ik zal mij dien reeds zelf, en vroeger, dan gij wel dacht. (*Hij opende zijne brieventasch, en toonde hem twee verzegelde brieven.*) Zie, deze twee brieven, een aan mijne moeder, de andere aan mijnen oom, behelzen beide het verzoek, om naar mijn vaderland te worden opgeroepen. Vermits ik 'er in voorſtel, dat ik bij een langer verblijf ſchulden moet maken, zoo ben ik overtuigd, dat mijn verzoek ſpoedig zal worden toegeſtaan. Ik heb deze brieven wel twintigmaal op de post gedaan; doch als ik overwoog;

dat ik weldra verre van haar verwijderd smachten, haar niet meer spreken niet meer zien zou, dan trok mij dit denkbeeld met geweld naar het postkantoor, en ik haalde de brieven weder.

De Vader. Uw edel voornemen bewijst, dat gij nog edeler denkt. Hoe gaarn wilde ik u als mijnen zoon omhelzen, zoo niet God zelf eene klove tusschen ons gevestigd had, die ik en gij niet kunnen overschrijden. Geef mij deze twee brieven.

FREDERIK. Wat wilt gij daarmede doen?

De Vader. Ik wil die wegzenden, en uwen strijd verligten.

FREDERIK. Neen. Ik kan het thans niet meer, ik weet, dat ik hopeloos bemin, maar ik kan haar toch zien, welligt ook spreken, en dat is toch iets.

De Vader. Uwe omstandigheden zijn niet de beste, word dus niet toornig, wanneer ik u een aanbod doe, dat in dit geval u niet beleedigen zal, niet beleedigen kan: zoo gij deze brieven door mij afzend, zoo gij wezenlijk van hier naar huis vertrekt, zoo betaal ik u bij het affcheid twintigduizend gulden.

FREDERIK. Mijnheer, gij miskent mij! Doch gij zijt haar vader, en dit vernietigt de beleediging, waarover ik anders gevoelig zijn moest. Vader van een onschatbaar kind, de bewustheid van hem bemind te worden, is mij voor geene millioenen veil.

De Vader. Ik heb gedaan, hetgeen mijn

har

hart begeerde; ik moet nu doen, wat rede en pligt vorderen. Gij zult het mij dus niet ten kwade duiden, wanneer de bezorgde vader u bidt, zijn huis niet meer te bezoeken.

FREDERIK. Gij zijt meester van uw huis; ik zal gehoorzamen.

De Vader. Daar gij voor het overige het eenige middel ter redding niet wilt aangrijpen, zoo moet het mijne dochter doen. Ik zal haar nog deze week van hier verwijderen, het zal mij moeite kosten, mijnen oogappel te missen, maar wanneer een van ons ongelukkig zijn moet, zoo wil ik het zijn.

FREDERIK. Gij zijt vader van uw kind, en ook zij zal uw gehoorzamen moeten, maar bedenk wel, dat echte liefde niets onmogelijk is, dat dwang haar wel drukt, maar nog meer ontvlamt, dat 'er geen hoek der aarde is, waar ik haar niet vinden zal; en dan sta ik nergens voorin.

Hij ging, en de verstandige Vader vond na rijpe overweging, dat FREDERIK geen ongelijk had, dat het beter was, wanneer hij te huis waakte en te verhinderen zocht, hetgeen hij in de verte niet verhinderen kon. Hij sprak naderhand op eenen ernstiger, vaderlijken toon met zijne dochter, en zij beloofde hem plegtig, dat zij elke gelegenheid, om FREDERIK te spreken, wilde vermijden.

Treurig en somber vervlogen nu de dagen van den voorgewenden rouwtijd; de vader vond zij-

ne ESTHER dikwijls weenende; wanneer hij dan naar de oorzaak harer tranen vroeg, dan zuchtte zij diep, en bekende hem ronduit, dat zij haren FREDERIK wel vermijden, maar niet vergeten kon. Hij gaat, voegde zij 'er bij, alle morgen en avonden, voorbij mijn venſter, ik zie zijn lijden, en lijd met hem. De goede vader zweeg, dewijl hij niet in ſtaat was haar te troosten. Daar hij voor hare gezondheid vreesde, zoo beſloot hij, zijne zoo dierbare rust vaarwel te zeggeen, en met haar naar W— te reizen, hetgeen ESTHER reeds lang gewenscht had te zien. Zij hoorde echter thans zijn voornemen met droefheid aan, doch zij ſprak 'er niet tegen, en hoopte zelve in deze reis verzachting voor haar lijden te vinden.

Als juist de vader op eenen ſchoonen zomerſchen avond op nieuws met haar van deze reis ſprak, en haar bekend maakte, dat die den volgenden morgen reeds beginnen zou, zoo werd de deur ſnel geopend, en FREDERIK trad ſchielijk binnen. ESTHER vloog hem te gemoet, en omhelsde hem vurig. Zoo gij komt affcheid nemen, zeide zij ſmachtend, neem dan de bekentenis van mij ten dank, dat ik ongaarn ſcheide, u eeuwig — eeuwig beminnen zal.

FREDERIK. (*bitter.*) Zoo is het dus zeker, hetgeen ik ſlechts vermoedde! (*tegen den vader*) Zoo hebt gij wezenlijk het ſchelmſtuk uitgeoefend, het geen ik zoo gaarn, om uws kinds wille niet van u wilde gelooven?

De

De Vader. Ik ſta rein voor u, en behoef mij over geen misdrijf te beſchuldigen. Of ook gij zulks kunt? Of het billijk is, dat gij uw gegeven woord ſchendt? laat ik aan uw eigen oordeel over.

FREDERIK. O ik dwaas, dat ik het zoo lang hield; terwijl ik onnoemelijke ſmarten leed, arbeidde gij aan mijn ongeluk.

De Vader. Daar bewaar mij God voor!

FREDERIK. Kunt gij het nog ontkennen? Wie anders konde het wel aan mijne bloedverwanten ſchrijven, dat ik op de dochter van eenen jood vurig verliefd was, en zoo er geene verandering kwame, haar zelfs mijnen dienst, het geluk mijner ziel zoude opofferen. Gij hebt uw doel bereikt, ik heb heden de ſtrengſte orde van den Koning ontvangen, en moet morgen reeds vertrekken. Maar liſtige Vader, hebt gij wel de gevolgen overwogen? Ik zal ze u bekend maken: Ik vertrek naar *D—*. Ieg in weerwil van u, in weerwil van mijne bloedverwanten mijnen dienst neder, en kom weder. Ik eisch, ik vorder liefde van ESTHER, en geeft zij mij geene hoop, ſtoot zij mij troosteloos van zich, zoo eindig ik mijn leven voor uwe deur, en vervloek u nog bij mijne laatſte ademhaling.

ESTHER. God, dat ware ijſelijk! dan ik met u, God hoort het, dan ik met u!

De Vader poogde nog lang te vergeefs hem te doen begrijpen, dat hij aan zijne oproeping geen ſchuld had, toen hij echter zijne hand op zijn

grijs hoofd legde, en de wraak des Allerhoogste over hetzelve afsmeekte, bijaldien hij de daden ware, zoo geloofde hem FREDERIK; en beloofde zelfs nog langer te strijden, en zijnen dienst niet te verlaten, indien hij wilde toestaan, dat hijnzijne geliefde ESTHER alle maanden eenmaal schrijven, en zij hem antwoorden mogt. De Vader stond dit verzoek toe, dewijl zijne dochter het met hete tranen ondersteunde, en FREDERIK verliet eerst na middernacht het huis van den braven ouden.

Deze had hem bij het afscheid op het dringendste gebeden, een man te zijn, en kloekmoedig te strijden, de beminnende ESTHER nogthans had hem meer dan eens in het oor gefluisterd, dat zij hem nimmer vergeten zou, en men oordeele nu: of FREDERIK zijnen strijd met moed beginnen kon!

Des morgens vroeg, toen de wagen van FREDERIK langzaam voorbij reed, stond zij reeds voor het open venster, hare blikken beloofden hem eeuwige liefde en trouw. ESTHER klom weinig tijds daarna insgelijks met haren Vader in het rijtuig. De reis was des te noodzakelijker geworden, want, ware zij t'huis gebleven, zoo had zeker eene diepe en ongeneesbare zwaarmoedigheid de schoonste roos vernietigd. Zelfs de groote verstrooijing der reis, de nog grootere van de schoone stad had slechts eene schijnwerkinge op haar krank hart, maar zijn beletsel toch een geheel verwelken,

en laafde nu en dan de smachtende bloem met eenen verkwikkenden dauw. Haar Vader bleef om zijne dochter zes maanden lang in de stad, 'er bevonden zich daar verscheidene aanzienlijke geloofsgenooten, die bij hem om hare hand aanzoek deden; doch daar hij haar lijden kende, gerde, zoo weigerde hij zelf, hetgeen zij buitendien niet zou gegeven hebben. Hij bragt haar elke maand zelf den brief van haren FREDERIK en zag met tranen, dat dit de eenigste troost was, dien hij haar geven kon. FREDERIK schreef telkens, dat zijne liefde niet kon verminderen, en ESTHER antwoordde weder, dat de hare, zoo vermeerdering mogelijk ware, meerderen zou. Toen de Vader met haar naar huis keerde ontving ESTHER nog twee brieven, in den laatsten van welke hij schreef, dat hij weldra der onmogelijkheid geenen weerstand bieden, niet meer strijden, en komen zou, om aan hare voeten te sterven. ESTHER bragt een lang smartvol half jaar in bange verwachting door, daar nogtans noch de tovergetelijke, noch een brief van hem kwam, en zij met vol regt, aan zijne trouw twijfelen moest, zoo bad zij haren Vader om zekerheid omtrent haar ongeluk. Hij moest, om haar gerust te stellen, aan een zijner vorige Correspondenten in D—. schrijven, en naauwkeurig onderzoek doen: of FREDERIK nog leefde, en hoe het hem ging. ESTHER bragt den brief wiens antwoord haar toe voor altijd beslissen zou, zelve naar het postkantoor,

en

en wachtte nu op nieuws. Na verloop van eenige lange maanden, welke zij meestal in ſtilte weenend doorbragt, kreeg zij eindelijk zekerheid. Zij was ijsſelijk, ondermijnde langen tijd haar leven, en zou het geëindigd hebben, zoo geene jeugdigde krachten 'er tegen geſtreden hadden. De vriend van haren Vader berigtte hem, dat hij lang te vergeefs haar FREDERIK nageſpoord had, doch eindelijk naauwkeurig en zeker vernomen had, dat hij zijn regiment verlaten, en in de provincie eene rijke en ſchoone Freule getrouwd had, waarmede hij, volgens het zeggen van ooggetuigen, reeds ſedert zes maanden in eenen zeer genoegelijken echt leefde. — —. Dit was dan zijne eeuwige liefde! riep ESTHER uit als zij den brief meer dan eenmaal gelezen had. Haar deelnemende Vader zocht haar wel te troosten, haar begrijpelijk te maken, dat FREDERIK den besten weg ingeſlagen had, en navolging verdiende, maar ESTHER ijsde, zoo zij zich in de armen van eenen anderen dacht, en zwoer in dit oogenblik eenen vreesſelijken eed, dat zij nu hem en elken man haten zou.

Van dit ongelukkig uur af waren alle gezellige vermaken des levens voor haar verloren, zij verliet dikwijls weken lang hare kamer niet, genoot weinig ſpijze, en ſprak nog minder. De Vader zag haar lijden, en daar hij niet helpen kon, zoo voleindigde het hartzeer weldra de volle verwoesting zijner gezondheid, waaraan de ouderdom reeds lang te voren gearbeid had. Hij

kon

kon zijne legerſtede niet meer verlaten, en ſtierf in de armen van zijne eenige dochter, die alleen tranen vergoot, om dat zij niet met hem ſterven, niet met hem eene wereld verlaten kon, waarin niets dan bedrog en ellende heerschten. Eer de Vader ſtierf, bad hij zijne dochter, haren kommer met hem te begraven, en zoo haar leven te voleindigen, dat hij haar daar eens weder omhelzen kon. Zijn dood maakte haar tot erfgenaam van eene halve miliioen, die haar Vader bij de aanzienlijkſte kooplieden, en zelfs in de Hollandſche bank uitgezet had. Daar de wetten des lands haar reeds met de twintig jaren het vrij beſtuur van haar vermogen toeſtonden, zoo zeide zij alle hare kapitalen voor en na op, verkocht alles, wat zij te *F*—. bezat, maakte tien arme huisgezinnen door rijke geſchenken gelukkig, en vertrok eindelijk zoo ſtil en ſpoedig, dat niemand in hare geboorteplaats vernam, waarheen zij ging, en wanneer zij zou wederkomen.

Geen man durfde in dien tijd haren drempel naderen, geen der vele jongelingen kon zich beroemen, dat hij met haar na des Vaders dood een woord geſproken had, haar meisje nam elke boodſchap aan en bragt antwoord. Toen zij hare geboorteplaats verlaten had, liep onder de aandachtige Matronen het praatje, dat men eenige malen 's avonds laat den Katholijken geeſtelijken van de plaats in haar huis had zien gaan, en dat de ſchoone ESTHER waarſchijnlijk eene chris-

christinne geworden was. Hoe weinig men ook anders aan praatjes van dien aard geloof kan slaan, zoo bewees toch het gevolg, dat de oude wijven ditmaal helder genoeg gezien hadden. ESTHER zocht wezenlijk troost voor haar onuitsprekelijk lijden in den christelijken Godsdienst, die zoo zeer in ellende versterkt en onderstreunt, dewijl hij ons de aardsche beproeving als noodzakelijk ter eeuwige zaligheid afmaalt, en zijnen Goddelijken stichter als den onschuldigsten boetvaardigen, en grootsten lijder ter navolging voorstelt. Mogelijk, dat ook dweepzucht, die bestendige gezellinne der hopelooze liefde, haar hiertoe aandreef, mogelijk dat zij juist daarom den Katholijken Godsdienst koos, dewijl deze alleen haar in staat stelde, afgezonderd van de wereld, gescheiden van het mannelijk geslacht hare dagen in stille zwaarmoedigheid te kunnen eindigen.

Kort na haar verdwijnen verscheen zij te *P*—. nam vlijtig onderwijs in den Katholijken Godsdienst, en werd op hare begeerte bij den doop KAROLINA FREDERIKA genoemd. Zij woonde al dien tijd in een nonnen-klooster, ging nimmer uit, en slechts zelden in den tuin van hetzelve wandelen. Eerst den dag van haren openlijken doop verzekerden de jongelingen der ganssche stad, dat zij nimmer een schooner meisje, nimmer zulk eene vurige ware aandacht gezien hadden. Haar zwart haar, haar nog zwartere oogen, waren de stoffe van hun ge-

gesprek, en menig meisje vergat zich naderhand te poederen, dewijl de onderviodiog haar geleerd had, dat natuurlijk haar zulk eene groote uitwerking had. Eer men het nog omtrent de vragen: van waar die schoone onbekende kwame? Wie zij eigenlijk ware? Of zij wezenlijk zulk een groot vermogen bezat, eens konde worden, was de schoone KAROLINA reeds weder uit P—: vertrokken. Zij verlangde reeds daar non te worden, en wilde daar en tegen haar groot vermogen geheel aan het klooster maken; doch daar de landswetten niet gedoogden, dat eene non het klooster een groot vermogen ten bruidschat medebragt, zoo konden de nonnen zulks niet aannemen, en KAROLINA ging waarschijnlijk op haren raad naar D— en B—, waar zij van de nonnen met groot genoegen werd aangenomen, en terstond haar proefjaar aanvaarde. Het bijzonder toeval, waardoor het klooster op zulk eene aanzienlijke wijze met rijkdommen begunstigd werd, liet hier waarschijnlijk uitzonderingen toe, die anderzins geen plaats hebben. KAROLINA maakte wel haar geheel vermogen aan het klooster, maar zij bedong toch, het vruchtgebruik er van tot aan haren dood toe te bezitten, en offchoon elke non de belofte van armoede zweren moest, zoo werd zij 'er toch van ontslagen, en de abdis stond haar het genot der renten toe, doch onder voorwaarde, dat zij alles tot godsdienstig ge-

gebruik, en inzonderheid ten beste van het klooster besteden moest. Nimmer kon zich het klooster beroemen, eene ijveriger' gehoorzamer' nieuweling binnen deszelfs muren gehad te hebben, zij nam zonder morren elke bezigheid, die haar werd opgedragen, op zich; zij murmureerde alleen dan, wanneer zij merkte, dat men haar om haar groot vermogen niet hard genoeg behandelde, zij bad altijd, en sprak zeer weinig.

Nog in hetzelfde jaar bouwde zij met toestemming der Abdis twee prachtige Altaren in de kerk van het klooster; het eene werd den heiligen KAREL, het ander den heiligen FREDERIK toegewijd; voor het laatste teekende zij zelve den kunstenaar het idée voor, en gaf hem een klein portret, naar hetwelk hij het gelaat des heiligen naauwkeurig vormen moest. Zij lachte voor de eerste maal weder, toen dit altaar in de kerk werd opgerigt, en bragt dikwijls halve dagen en nachten biddend aan den voet van hetzelve door.

Toen haar proefjaar geëindigd was, eischte zij met eene edele drift en met zigtbare begeerte aangenomen te worden; zij was nimmer zoo vergenoegd en tevreden, als toen haar zulks werd toegestaan, en zij zwoer met eenen onbewegelijken en standvastigen moed den ijselijken eed der kuischheid in de hand des Priesters. De vergaderde menigte noemde haar eene levendige hei-

heilige, en de nonnen dankten de Voorzienigheid, die niet alleen een zoo rijk meisje, maar ook tevens een echt voorbeeld van ware Godsvrucht in het klooster gebragt had. Zij verdeelde nu haren tijd tusschen het gebed en den arbeid; meer dan de helft was aan het eerste, de overige geheel aan den laatsten gewijd, slechts des avonds ging zij gewoonlijk naar den grooten tuin van het klooster, waar elke non een afgedeeld stuk ter eigene oppassing en bearbeiding bezat. Zij koos zich 'er een in het afgelegenste en woeste gedeelte van den tuin, en omzette het met wijnruit en alsem, plantte in deszelfs midden een verdorden rozenstruik, en slingerde het bloemtje, de Brandende Liefde genoemd, 'er om heen. De overige deelen werden van haar met de schoonste bloemen beplant, en daar zij geen geld spaarde, zoo bloeide weldra haar tuintje heerlijk; zij ging dan vol gedachten in hetzelve rond, paste de bloemen op, en weende dikwijls in stilte, wanneer alles, slechts de dorre rozenstruik niet, bloeide. De tuin was met eenen hoogen muur omringd, aan den regterkant kon men wel eenige daken der nabij gelegen huizen zien, doch deze waren slechts de toppen van dezelve, waarin geen venster was, waardoor de nieuwsgierigheid de eenzame nonnen had kunnen verontrusten; aan den linkerkant zag men hooge boschachtige bergen, die verre boven den muur uitstaken, doch uren ver 'er van daan lagen. Wanneer dan achter deze

hooge bergen bij eenen helderen avond de zon allengskens nederzonk, en nu diepe ſtilte in den tuin heerschte, dan bleef KAROLINA dikwijls uren lang in denzelven, en vroeg dikwijls op een jammerenden toon den Schepper: waarom ook de avond van haar lijden niet naderde? Waarom zij niet even als de zon in den nacht des grafs kon nederzinken, en aan de andere zijde verheerlijkt ontwaken? Vol van deze gedachten ſtond zij eens nog in den tuin, dien alle nonnen reeds verlaten hadden; haar hart voelde thans inzonderheid de ſmarten der bloedende wonde, zij herinnerde zich juist eenen avond, dien zij in gezelſchap van haren FREDERIK zoo zalig genoten had, zij weende, wrong de handen, en ſprong eindelijk bevend terug, toen haar iets wits voorbij in een' nabijſtaanden ſtruik vloog; zij vatte moed, trad nader, en vond eenen ſteen, die met papier omwonden was, zij maakte het los, en las de volgende woorden, die in het engelsch er op geſchreven waren:

„ Ongelukkige ESTHER! Zoo gij nog mede-
„ lijden met den ongelukkigſten aller menſchen,
„ met uwen trouwen FREDERIK hebt, zoo
„ zie op het naaste dak, en beſluit uit zijnen
„ angst en handenwringen, hoe ijſelijk zijn lij-
„ den zij. Doch zoo u gevoellooze menſchen
„ even als mij bedrogen hebben, zoo gij hem
„ ook in het klooster nog niet vergeten hebt,
„ zoo kom morgen nacht in de kerk, gij zult
„ mij in de kapel aan de regterhand in het eer-

„ ſte

„ ſte bidgeſtoelte vinden. Aan eenen zachten, „ driemaal herhaalden hoest, zal ik u herken- „ nen, en in uwe armen vliegen. Ik koos met „ opzet deze onbekende taal, opdat, zoo de „ ſtoute worp mislukte, het blad niet mijn en „ uw verrader werd."

KAROLINA werd door dezen brief in een verſchrikkelijken toeſtand geplaatst, haar eerſte blik was naar God om hulp, de tweede naar het dak, waarop zij haren FREDERIK zou wederzien. Hij was het wezenlijk, hij had de hoogſte ſparren van het dak beklommen, de pannen 'er uitgeligt, en zag met zijn ligchaam voorovergebogen in den tuin neder. De ondergaande zon kaatſte haar rood op zijn gelaat terug, enkele harer laatſte ſtralen beſchenen het nu en dan zeer helder. KAROLINA zag, hoe ijsſelijk hij de handen wrong, en ze weder ſmeekend naar haar uitſtrekte, zij wenkte hem met haren witten doek, wees eenige malen met de hand naar den toren der kerk, en ijlde henen, om in hare cel kracht en moed te verzamelen; meer dan eenmaal zonk zij ademloos neder, doch ſtond ſpoedig weder op, dewijl zij ontdekking vreesde. Haar hart was enkel onrust, zij leefde tot hiertoe vroom en heilig, geene gedachte aan de wereld en hare vreugde ſtoorde haar in hare eenzaamheid, zij zocht rust in het klooster, troost in ijverige gebeden, en meende beide wezenlijk gevonden te hebben. Maar nu zag zij FREDERIK weder, haar hart werd

door zijnen brief, door zijne angſtige gebaarden van zijne trouw overtuigd, het had hem nog niet kunnen vergeten, het beminde hem op nieuws, en ſterker dan ooit. De eed, dien zij gezworen had, ſcheen haar niet te verbinden; zijne ontrouw dwong haar denzelven af, zijne trouw vernietigde dien. Uit liefde voor FREDERIK was zij christinne geworden, om zijne gedachtenis eeuwig te vieren, was zij in het klooster gegaan, om hem weder te zien, en te kunnen beminnen had zij beſloten, hetzelve in zijne armen terſtond te vergeten. De grondbeginſelen van den Godsdienst, die dit voornemen moesten tegengaan, hadden nog geene diepe wortelen in haar geweten geſchoten, ſterker en weliger groeide in haar hart de liefde weder, welke buitendien alle, ook de ſterkſte boeijen verbreekt, en alles overwint.

De volgende dag was een zaturdag, zij bad en arbeidde niet, zij ging tienmaal naar den tuin, zag ſteeds naar het dak, en zag zeer natuurlijk niets. Toen de lange dag ten einde liep, dacht zij eerst aan de groote hindernisſen, die haar nog van haren FREDERIK ſcheidden. De kerk was des nachts voor elke non geſloten, zij kon wel in dezelve bidden, maar op een koor, wiens venſters ſlechts in de kerk uitzagen. Toen zij daar 's avonds met de andere nonnen het nachtgebed verrigtte, en haren FREDERIK reeds in de kerk vermoedde, verzocht zij de kosteres om den ſleutel, die de kerkdeur open-

opende, onder voorwendſel, van de lamp op het door haar gebouwd altaar aan te ſteken, en daar nog eenigen tijd te willen bidden. Ik geef u dien, zeide zij angſtig, in de mis terug, en had reeds een geſchenk voor haar gereed, zoo zij dien ſoms weigeren mogt; doch de argelooze vermoedde niets, en ſtond haar goedwillig haar verzoek toe.

Zoodra alle nonnen in het klooster ter ruste waren, klom KAROLINA bevend in de ſakriſtij neder, en trad wezenlijk met eene brandende lamp in de kerk, zette die op het altaar van den heiligen FREDERIK, vloog naar de kapel, hoestte daar driemaal, en FREDERIK zonk in hare armen. Paarden en wagen, luisterde hij haar zachtjes in, ſtaan gereed; zoo gij mij nog bemint, zoo gij ten minſte medelijden met mij hebt, en niet wilt, dat ik voor uwe oogen mijn leven zal eindigen, zoo volg mij.

KAROLINA. Ik volg u; onvergetelijke! ik volg u; zoo gij mij vooraf twee vragen beantwoord hebt: waart, of zijt gij nog getrouwd?

FREDERIK. Ik ben, ik was het niet. O dit ſchandelijk bedrog had u en mij bijna voor altijd ongelukkig gemaakt.

KAROLINA. Weet gij, dat ik arm, niet meer rijk ben, dat mijn geheel, mijn groot vermogen in de handen van het klooster is?

FREDERIK. Ik weet het, veracht dit alles, en ben zeer tevreden, zoo men zulks als losgeld voor u behouden wil. God ſchonk mij

daarentegen rijkdom in overvloed, en nu het volle genoegen, u daarmede geheel gelukkig te maken.

KAROLINA. (*hem om den hals vallende*) Geliefde mijns harte, ik volg u. God zag mijn lijden, God kende mijn oogmerk! Hij zal den meineed niet ſtraffen.

FREDERIK. Ik heb kleederen voor u medegebragt, gij moet u verkleeden. Haast u, maar vrees niets, mijne bedienden houden wacht aan de opene kerkdeur, zij zullen u en mij te hulp komen, zoo wij ontdekt mogten worden.

KAROLINA verkleedde zich nu in aller ijl, zij wierp haar nonnenkleed in eenen hoek, en vlugtte, in eenen mantel gehuld, aan den arm van FREDERIK uit de kerk. Drie zijner bedienden vergezelden hen, en volgden op eenen kleinen afſtand. Toen zij de weinige huizen, die bij het klooſter ſtonden, voorbij waren, vonden zij op den weg eenen wagen, waarin zij klommen, en in allerijl weg joegen. Bij het aanbreken van den morgen hadden zij reeds de grenzen van het land bereikt, en kwamen gelukkig in een proteſtantsch ſtadje aan, waar zij in allen geval beſcherming konden verwachten. Nu eerst begon KAROLINA te ſpreken, en haar gevoel door woorden uit te drukken, tot hiertoe had zij ſlechts ſtil en angstvol in FREDERIKS arm gelegen, had ſteeds bekommerd rond gezien, ſteeds te vroege ontdekking vermoed en gevreesd. FREDERIK vroeg: hoe het mogelijk

lijk ware, dat zij *F—*. verlaten, den Christelijken Godsdienst aangenomen had, en eindelijk zelfs non geworden was? KAROLINA verhaalde; en toen hij duidelijk vernam, dat alles een werk van hare hartelijke liefde was, dat zij om zijnentwil zich ongelukkig gemaakt had, omhelsde hij haar met nog grootere hartelijkheid, en beloofde plegtig, haar lijden met eeuwige liefde te beloonen. Hij verhaalde haar nu insgelijks, wat hem in dien langen tijd wedervaren was.

Toen hij in *D—*. aankwam, overlaadden hem zijne vrienden met nieuwe verwijtingen over zijne liefde tot ESTHER, hij vernam duidelijk, dat niet haar goede vader, maar een zijner beste vrienden te *F—*. die verraden, en zijne zoo spoedige oproeping bewerkt had. Men deed hem kort na zijne aankomst eenige voordeelige huwelijks voorslagen, hij wees die van de hand, en gaf daardoor zijnen vrienden gelegenheid tot nieuwen argwaan; zij vermoedden met grond, dat hij nog steeds beminde, zij ontdekten waarschijnlijk door nieuwe verraderij, dat hij nog met zijne beminde briefwisseling hield. Zijn oom was zeer rijk, en generaal van de koninklijke troepen; hij liet hem eens roepen, en gaf hem eenige papieren over, die hij in allerijl naar de haven moest brengen, en den bevelhebber van eenige oorlogschepen ter hand stellen. Hij vond hem op een schip, hetwelk juist naar een eiland zoude afzeilen. Gij komt, of gij geroe-

pen waart, zeide hij tegen FREDERIK; ik verwachtte u reeds lang, gij zijt als kapitein bij de landtroepen aangesteld, die ik naar het eiland overbreng. Waart gij slechts een kwartier later gekomen, zoo had ik de ankers geligt, want de wind is gunstig, ik moet 'er gebruik van maken. De verbaasde FREDERIK beproefde wel, zich tegen deze wreede handelwijs te verzetten, en eischte volstrekt, dat men hem ten minste zoo lang tijd moest gunnen, om zijne goederen uit de hoofdstad te laten komen, doch de bevelhebber overtuigde hem van de onmogelijkheid, en verzekerde hem tevens, dat zijne vrienden reeds voor alle zijne behoeften gezorgd hadden.

Hij vond ook wezenlijk in het ruim alle zijne goederen, met zijn' bediende, die hem eenen brief van zijne moeder overgaf. Zij deed hem daarin de sterkste verwijtingen over zijne dwaze liefde, die hij door de zotste brieven zocht voort te zetten. Hij had het dus, schreef zij verder, geheel alleen aan zich zelven te danken, dat men tot strenge middelen overging, en hem zoo lang naar het eiland verbande, tot hij van deze strafbare liefde genezen was. Eer hij nog den brief geheel gelezen had, zeilden de schepen reeds uit de haven: hij was ontroostelijk, dat hij ten minste niet in eenige regels aan zijne beminde berigt kon geven van deze geweldige handelwijs. De togt was gevaarlijk; in de zes maanden, welke dezelve duurde, was

FRE-

FREDERIK dikwijls in het grootſte levensgevaar, eindelijk landde men, en FREDERIK zond wel met de teruggaande ſchepen brieven aan ESTHER, doch die gingen waarſchijnlijk verloren, dewijl zij niet meer te *F*—. woonde, en niemand haar verblijf kende.

FREDERIK vergat ook op dien grooten afſtand zijne beminde niet, hij wijdde zich geheel aan hare gedachtenis, hij beſloot haar eeuwig te beminnen, en eerder te ſterven, dan zijne hand aan eene andere te geven. Hij wachtte achttien maanden lang te vergeefs berigten van haar, 'er kwamen in dien tijd verſcheidene koopvaardijſchepen aan, maar niet een kwam uit de haven, van waar hij ESTHER's antwoord verwachtte. Eindelijk kwamen ook van daar ſchepen, zij bragten hem vele brieven, hij doorzocht ze met drift, doch vond 'er geen onder uit *Duitschland*. Waarſchijnlijk had hij alle ongelezen in eenen hoek geworpen, zoo niet een paket, met zwart lak toegemaakt zijne opmerkzaamheid tot zich getrokken had. Hij opende het, en zag terſtond, dat zijne moeder en zijn oom, aan eene beſmettende ziekte, die toen te *K*—. heerschte, geſtorven waren. Spaarzaam vloeiden zijne tranen, dewijl zij zijne liefde zoo ſterk verhinderd hadden, doch tot zijne vreugde, ſchoon ontroerd en verbaasd, zag hij, dat juist deze oom, wiens drie zonen kort voor hem geſtorven waren, hem erfgenaam van zijn groot vermogen, en alle zijne goederen gemaakt

had. Een brief, dien de oom op zijn sterfbed geschreven had, verzoende FREDERIK bovendien geheel met hem; hij bad om vergeving, dat hij hem zoo streng, zoo hard gehandeld had, zond hem het koninklijk bevel, om met het eerste schip in het vaderland terug te keeren, en vermaande hem nu in het einde in de zachtste uitdrukkingen, dat hij zijne dwaze en hopelooze liefde geheel vergeten, en spoedig eene edele dochter des lands met zijne hand mogt gelukkig maken.

FREDERIK had aan de bede des stervenden gaarn niets geweigerd, hetwelk hij der dreigingen des levenden zoo standvastig ontzegde, zoo niet het beeld der schoone ESTHER onuitwisbaar in zijn hart was gevestigd geweest. Het was zijne eerste, eenigste liefde, die zoo welig onder stormen en onweersbuijen opgroeit, en des te grooter en sterker takken schiet, hoe meer men dezelve zoekt af te breken. Het zalige denkbeeld, dat ESTHER's oude Vader reeds sluimerde, zij nu vrij was, en niet weigeren zou, den Christelijken Godsdienst aan te nemen hield hem enkel en alleen op zijne lange reis bezig, hij besloot reeds in voorraad, zijne geheele erfenis dan te verkoopen, en in eenen onbekenden hoek der aarde met zijne beminde niet alleen vergenoegd maar ook gemakkelijk te leven.

Het geluk scheen zijn voornemen te begunstigen, zijne reis was zeer aangenaam en voorspoedig, eer nog drie maanden ten einde waren, land-

landde hij reeds aan de kusten van *D*— aan. Daar het aanvaarden van de groote erfenis zijne tegenwoordigheid volſtrekt noodzakelijk maakte, en hij ten minſte in eenige maanden zijn Vaderland niet weder verlaten kon, zoo maakte hij terſtond zijn geluk en zijn voornemen aan de ſchoone ESTHER in eenen brief bekend, en zond daarmede zijnen trouwen dienaar naar *F*— die zoo de Vader ſoms nog leefde, haar den brief heimelijk overhandigen, doch niet zonder antwoord terug moest keeren. Voor zijne terugkomst had FREDERIK reeds zijnen dienst, die hem aan 't Vaderland verbond, neêrgelegd, en wachtte ſlechts met ongeduld op de komst van zijn' bediende. Treurigheid vervulde zijn hart, toen deze eindelijk aankwam, en hem het onverwacht berigt bragt, dat ESTHER niet weer in *F*— woonde, in *P*— christinne geworden was, en zeer waarſchijnlijk in een nonnen klooster leefde. De bediende had, na lang vergeefs gezocht te hebben, dit alles uit den mond van haar voormalig kamermeisje vernomen, hetwelk thans te *F*— zeer gelukkig getrouwd was, zij ontveinsde ook niet dat FREDERIK's ontrouw en Huwelijk, hetwelk men uit *D*— als zeker berigtte, dit zeldzaam beſluit in het hart der ſteeds getrouwe ESTHER hadden te weeg gebragt.

FREDERIK vloog op deze verſchrikkelijke tijding zelf naar *F*— en daar alles bevestigd werd, met denzelfden ſpoed naar *P*— ook hier ver-

vernam hij ſpoedig, dat ESTHER wezenlijk christen geworden was, maar niemand konde, of wilde hem van haar tegenwoordig verblijf berigt geven; ſlechts door aanhoudend onderzoek, ſlechts door gewigtige geſchenken opende hij den mond der nonnen; door boden derwaarts gezonden ontving hij de zekere tijding, dat zij te *D*— en *B*— wezenlijk non was geworden, reeds de eeuwige gelofte gedaan, haar geheel vermogen aan het klooster gemaakt had, en daar zij beroemd was om hare heiligheid. Deze Jobstijding vernietigde op eens alle de Romaneske plannen, die zijne liefde gedroomd, en ontworpen had; hij deed op het eerſte oogenblik de ſtellige belofte, alles te beproeven, om haar ter vlugt uit het klooster te bewegen, en wilde zij aan zijne beden geen gehoor geven, zijne dagen insgelijks in een klooster in treurigheid door te brengen. Met dit voornemen, en door de hoop, dat hij haar welligt toch redden zou, geſterkt reisde hij thans naar *B*— en nam opzettelijk zijnen weg over *D*—.

Het klooster lag in een eenzaam dal, ſlechts weinige huizen omringden het. Een aanzienlijke Herberg, die weleer door eene nabijgelegen gezondheidsbron, doch nu door de veelvuldige bedevaarten naar de kloosterkerk haar beſtaan ontving, lag wel digt aan den muur van den tuin van het klooster, doch geen venster zag 'er in uit, en FREDERIK kon ſlechts de hooge-

ge muren, waarin zijne beminde besloten was, werkeloos aanschouwen.

Om geen achterdocht te verwekken, en aan zijne trouwe bedienden echter tijd tot navorschen te geven, zoo hield hij zich drie dagen als zeer ziek, en bragt tot zijn grootste leedwezen, den meesten tijd in zijn bed, en zijne kamer door. De onvermoeide bespieders bragten hem weldra het zeker berigt, dat de schoone ESTHER onder den naam van ANGELIKA wezenlijk in het klooster leefde, en om hare groote vroomheid, en nog grooteren rijkdom daar als gemeen geacht was, maar nadere, meer bepaalde berigten volgden nu zeer spaarzaam.

Den derden avond wist FREDERIK niet veel meer, alleenlijk was aan de bedienden verhaald, dat zij den armen veel goeds deed, en in de kerk twee prachtige altaren gebouwd had, die de bedienden zelve gezien hadden, en eenparig beweerden, dat de Heilige FREDERIK, die op een van dezelve ter vereering gesteld was, hunnen Heer zeer gelijkvormig was. Dit laatste berigt stortte hoop in het hart van den lijdenden, hij ging 's morgens zelf naar de kerk, bevond, dat de bedienden regt geoordeeld hadden, en maakte nu zeer natuurlijk het besluit op, dat zijne gedachtenis nog in het hart der onvergetelijke leven moest. Daar hij zonder achterdocht te wekken niet langer blijven kon, en hij zonder dezelve weldra wilde wederkeeren, zoo ijlde hij weer naar de Hoofdstad des landsterug, om

daar

daar ongestoord zekere plannen tot redding van zijne beminde te ontwerpen.

De kloosterwaard, die hem eenige malen bezocht, en met zijne kolijkpijnen medelijden had, verzekerde hem, dat de nabij gelegene gezondheids-bron een beproefd middel tegen deze kwaal was, doch men moest ten minste eene maand met het gebruik volhouden, en met een getuigschrift van den arts, en met bijzondere toestemming van den oppersten der orde voorzien zijn, dewijl voor vele jaren de menigte van gasten de kloosterlijke eenzaamheid gestoord had, en de tegenwoordige al te vrome abdis onder geene andere voorwaarden eenen vreemden het verblijf vergunde. Op dit bericht bouwde FREDERIK de grondzuilen van zijn plan; hij verkreeg in de hoofdstad weldra het noodige getuigschrift, en de nog noodzakelijker toestemming van den opziener der orde, kocht paarden, en liet vrouwen kleederen en linnen goed maken. Zijne twee bedienden, die het plan van hunnen Heer kenden, werden intusschen met eenen smidsknecht bekend, die beweerde, dat hij hunnen Heer zeer goed kende, en hem al zijn leven dankbaar zou zijn, dewijl hij hem op zijn dringend verzoek, wanneer hij zich eens te *F*— dronken zijnde had laten aanwerven, de vrijheid geschonken had. Toen FREDERIK des avonds door zijne bedienden zulks vernam, beval hij hun terstond, dezen mensch den volgenden morgen op te zoeken, en bij hem te brengen. Zij vol-

volbragten zijn bevel, en toen FREDERIK zich ook zijner herinnerde, van hem in gesprekken vernam, dat hij niet katholijk, maar een buitenlander, en thans buiten kostwinning was, zoo bood hij hem zijnen dienst aan, dien deze met vreugde aannam. FREDERIK hoopte zijne kunst noodig te hebben, en besloot terstond hem levenslang te verzorgen, zoo hij wellig door zijne hulp de beminde redden kon.

Toen alles ter uitvoering gereed was, reisde FREDERIK naar *D—*. Hij gaf het vereischte getuigschrift aan den verheugden waard over, deze bragt het terstond aan de abdis, die geheel geene zwarigheid maakte den vreemden zieken Heer het verblijf te vergunnen, onder uitdrukkelijke voorwaarde nogthans, om de spreekkamer der nonnen niet te naderen, dewijl daartoe slechts den vrienden en bloedverwanten, maar geene vreemden, de toegang vergund was.

FREDERIK bekommerde zich weinig om dit verbod, dewijl hij buitendien wist, dat hij daar zijne geliefde zonder ontdekt te worden niet kon spreken. Zijn eenigste wensch slechts was, om haar in 't geheim en door eenige regels zijne tegenwoordigheid bekend te maken, maar de kleine wensch was niet zoo ligt uitgevoerd. Hoe zeer zich ook alle zijne dienaars beijverden eene bodin te vinden, zoo ontdekten zij 'er toen geene, die daartoe slechts bekwaam scheen; dewijl alles, wat in den omtrek woonde, van het klooster leefde, en het allen streng verboden

was,

was, eenen brief, zonder dien vooraf der abdis te vertoonen, in het klooster af te geven.

Reeds waren veertien dagen van den tijd der genezing verſtreken, en FREDERIK was zijn doel nog niets nader, reeds begon hij te wanhopen hetzelve te bereiken, toen hij eens op eene eenzame wandeling ontdekte, dat het dak van de herberg boven den hoogen muur van den tuin uitſtak, en een vrij uitzigt in denzelven hebben moest. Hij ijlde 'er naar toe, beklom met hulp van eene ladder de hoogſte ſparren, ſchoof eenige pannen omhoog, en overzag nu den ganſchen tuin. Van dit oogenblik af loerde hij elken morgen en avond op den eenzamen zolder van het huis, waar niemand kwam, niemand hem ſtoorde. Reeds den volgenden avond herkende hij onder de wandelende nonnen zijne ESTHER, zij hield haar tuintje digt bij dat gedeelte van den muur, hetwelk aan de herberg grensde, zij ſloeg haren ſluijer op, hij zag haar zwart haar, haar lijdend gelaat, en bewonderde den bijzonderen romanesken aanleg van haar tuintje.

Toen de ondervinding hem leerde, dat zij dikwijls nog in den tuin vertoefde, wanneer reeds alle anderen dien verlaten hadden, zoo bouwde hij op deze omſtandigheid zijn plan, hetwelk hij eindelijk ook gelukkig volvoerde. Daar 'er van buiten geen deur aan den tuin was, zoo koos hij de kerk tot de plaats der redding, dewijl hij geloofde, dat de nonnen dag en nacht dezelve onverhinderd konden bezoe-

zoeken. Hij maakte zijnen nieuwen bediende het geheim bekend; deze vorderde vier dagen tot den noodigen arbeid, en verzekerde hem den vijfden dag 's morgens, dat hij thans het slot van de kleine kerkdeur zonder moeite ten allen tijde kon openen; nu volgde hetgeen ik mijnen lezers reeds verhaald heb, en KAROLINA werd gelukkig gered.

De eerste en eenigste wensch der geliefden was vereeniging voor altijd; de vrome aandachtige KAROLINA — zoo groot is de magt der liefde — maakte nu niet de geringste zwarigheid, om voortaan den protestantschen-Godsdienst te belijden, dewijl deze belijdenis alleen haar van hare belofte ontslaan kon, en hare FREDERIK daar en boven in denzelven geboren en opgevoed was. Daar deze niet met haar naar *D*—, waar zijne waakzame familie hare afkomst weldra ontdekt had, wilde terug keeren, zoo besloten zij gezamenlijk in de Europeesche landen rond te reizen, om dus het aangenaamste oord tot hunne toekomstige woonplaats uit te kiezen. Hun weg bragt hen door een klein Hertogdom, hetwelk toenmaals van eene menschlievende en wijsgeerige Vorstin bestuurd werd; zij vertoefden daar eenigen tijd, en zochten eenen Priester, welke hen in 't geheim trouwen zou. Bezwaarlijk zouden zij 'er een gevonden hebben, dewijl het hun aan alle vereischte getuigenissen ontbrak, zoo niet een toeval hun-

nen vurigen wensch op de aangenaamſte wijze vervuld had.

KAROLINA's ſchoonheid, die thans weder op nieuws begon te bloeijen, was eene van die weinige, welke men algemeene ſchoonheden noemt. Elk, die haar zag, moest hare bevalligheden huldigen, en men ſprak weldra aan het hof van de Vorſtin met verrukking van de ſchoone onbekende dame. De nieuwgierigheid der Vorſtin werd daardoor gaande gemaakt, zij liet op hare vriendelijke en innemende wijze KAROLINA verzoeken, haar met een bezoek te vereeren. FREDERIK onderrigtte KAROLINA, hoe zij zich gedragen, wat zij zeggen moest; maar de innemende vriendſchappelijke wijze, waarop de Vorſtin haar ontving, betooverde weldra KAROLINA, en bragt haar zelfs tot eene openhartige bekentenis van hare geheele merkwaardige geſchiedenis. De Vorstin, die de magt der liefde maar al te goed kende, zelve met groote hindernisſen moest ſtrijden, eer zij haren innig geliefden, nu vereeuwigden gemaal de hand kon geven, beloonde dit vertrouwen met grootmoedigheid en vriendſchap.

Na eenige dagen liet zij FREDERIK en KAROLINA op haar kasteel verzoeken, en de eerſte Hofleeraar verbond hen voor eeuwig in het geheim kabinet van de Vorstin; nadat KAROLINA te voren belijdenis van den Proteſtantſchen Godsdienst had afgelegd. De grootmoedi-

dige Vorstin was de eenige getuige bij deze handeling, en schonk KAROLINA eenen schoonen ring, dien FREDERIK haar aan den vinger stak, en dien zij met onschendbare trouw beloven moest mede in het graf te nemen.

Hier is het tijdstip, waarop ik — zoo ik anders der waarheid getrouw wil zijn — mijnen lezeren opregt moet bekennen, dat de schoone ESTHER, en de ongelukkige merkwaardige oude, een en dezelfde persoon is, en dat dit verhaal de ware geschiedenis van de laatste behelst. Of ik wel deed, dat ik zoo lang zweeg, en mijne lezers met opzet misleidde? Of ik het eenige oogmerk, hunne verwachting meer op te wekken en te spannen, wezenlijk bereikte? mogen zij zelve nu beslissen. Heil mij, zoo het mij gelukt is! Vergeving, indien ik dwaalde! De verzoeking was te groot; daar tot deze omstandigheid toe, de geschiedenis, die hare krankzinnigheid verzon, bijna niet de minste gelijkheid met haren waren levensloop heeft, zoo kon ik die niet weêrstaan, en meende beter te doen, als ik tot hiertoe de verwachting mijner lezeren zocht te misleiden.

Voortaan heeft hare krankzinnigheid vele gebeurtenissen uit hare ware geschiedenis echt en duidelijk bewaard, ik zal die dus slechts kortelijk aanvoeren, en alleen dan omstandiger verhalen, wanneer zij geheel van den weg der waarheid afwijkt. FREDERIK zoude waar-

ſchijnlijk met zijne echtgenoote dit Hertogdom, wiens Vorstin hem alle beſcherming beloofde, niet verlaten hebben, zoo niet nu eerst de gevolgen van het groote lijden, hetwelk KAROLINA's gezondheid ondermijnd had, zich geopenbaard hadden. De geneesheeren raadden het bad te *Spa* aan, FREDERIK reisde in het volgende voorjaar wezenlijk met KAROLINA derwaarts, en nu volgden alle die gebeurtenisſen, welke de oude zelve mij in hare krankzinnigheid verhaald heeft. FREDERIK verſpeelde wezenlijk het grootſte deel van zijn vermogen te *Spa*, *Piſa*, *Parijs* en *Londen*, hij werd in de laatſte ſtad wezenlijk in de gevangenis gezet, en door KAROLINA, die alle hare kostbaarheden verkocht, uit dezelve gered. FREDERIK's vrienden, die waarſchijnlijk zijn wangedrag vernomen hadden vereenigden zich wezenlijk tot zijn verderf, losten zijne ſchuldbrieven af, en kochten dus zijne geërfde goederen voor zeer geringe prijzen in, hij ging wezenlijk met haar naar *Hamburg*, en wilde van daar naar *D*—. gaan, om ten minſte nog eenige overblijffels van zijne zoo aanzienlijke erfenis te redden, toen hij in een tweegevecht doodelijk gewond werd, en in KAROLINA's armen ſtierf. Maar het is valsch, dat zij te *Londen* van eene dochter beviel; haar ware toeſtand was veel verſchrikkelijker, de ongelukkige FREDERIK liet zijne troostelooze gade niet alleen zonder vooruitzigt, zon-

zonder alle vermogen, maar nog daar en boven zwanger achter. Naar *D*—. wilde en konde de verlatene niet reizen. Wat had zij tegen de aanzienlijke vrienden van haren geſtorven gemaal kunnen uitvoeren, hoe kon zij — het geen hij zelf naauwelijks hoopte — van hun onderſteuning en hulp verwachten? Haar eenige nog mogelijke hoop was op de goedhartige Vorstin gevestigd, die haar bij de vorige afreis van hare volle beſcherming verzekerd, ja zelfs verzocht had, zich in elken nood vrij tot haar te wenden, en dan dadelijk hulp te verwachten. KAROLINA ontſloeg te *Hamburg* alle hare bedienden, gaf, wat zij nog misſen kon, en behield ſlechts zoo veel, om zonder kommer naar het gebied der vriendſchappelijke Vorstin te kunnen reizen.

Eer ik het vervolg dezer reize verder verhaal, moet ik in het nonnenklooster wederkeeren, hetwelk KAROLINA in de armen van haren FREDERIK zoo ſnel en onvoorbereid had verlaten. Het groot vertrouwen, hetwelk zij zich door hare groote vroomheid bij alle nonnen verworven had, zou elk vermoeden van opzettelijke vlugt onderdrukt hebben, zoo zij niet kort daarna haar nonnenkleed in een hoek van de kapel, en in hetzelve den brief van FREDERIK gevonden hadden; zij zonden de zelven naar haren proost, en ontvingen weldra eene getrouwe overzetting, die hare wezenlijke vlugt

buiten allen twijfel ſtelde. In den beginne troostten zich de nonnen zeer ligt over het verlies van eene meineedige, die het klooster haar groot vermogen geheel ten offer en ter vergoeding gelaten had; doch als een halfjaar naderhand de abdis de renten van de kapitalen wilde invorderen, en derzelver bezitters die weigerden tegen quitantien van het klooster te betalen, toen zagen zij eerst in, dat zonder de terugkeering van KAROLINA ook haar aanzienlijk vermogen geheel voor haar verloren was.

KAROLINA had reeds, toen zij te *P—.* christen werd, op raad dier nonnen haar geheel vermogen weder in verſcheidene banken uitgezet, zij gaf, toen zij te *D—.* wezenlijk non werd, alle hare obligatien en ſchuldbrieven wel aan de abdis over, doch daar deze haar voor al haar leven het genot der renten had toegeſtaan, zoo ſchreef KAROLINA altijd de quitantien, en de abdis hield het tot hiertoe welligt uit geheime oogmerken, welligt ook uit gebrek aan behoorlijk doorzigt voor onnoodig, de obligatien en ſchuldbrieven op het klooster te laten overſchrijven. Het was dus zeer natuurlijk, dat de wensch, om van KAROLINA's verblijf berigt te ontvangen, en haar, ware het mogelijk, tot wederkeering in het klooster te bewegen, in het hart der abdis zeer levendig werd opgewekt. Overal werden beſpieders uitgezonden, aan alle kloosters van *Duitschland* eene naauwkeurige be-

beſchrijving van haar perſoon gezonden, en alle mogelijke toebereidſelen gemaakt, om haar verblijf te ontdekken. De voornaamſte geestelijken zelfs deden ten gevalle van het bedrogen kloosters wijd en zijd onderzoek, en konden wel hare voormalige, maar niet tegenwoordige woonplaats ontdekken, dewijl KAROLINA toen reeds met haren FREDERIK in *Piſa* was, en niet meer met hem naar *Duitſchland* terugkeerde.

Had de arme verlatene KAROLINA naderhand deze bijzondere omſtandigheid ſlechts kunnen vermoeden, had zij uit een Protestantsch land aan de nonnen geſchreven, haar ſlechts de helft van haar vermogen behoorlijk afgeſtaan, zij zouden haar gewillig de andere helft der ſchuldbrieven, die voor haar geheel onnut waren, overgezonden, en zeer waarſchijnlijk ook rust en zekerheid beloofd hebben. Maar de troost- en hopelooze KAROLINA vermoedde dit bijzonder geluk niet; zij reisde op eenen ellendigen postwagen eenige koopſteden door, waar de opgeloopene renten van haar kapitaal tegen hare quitantien en onderteekeningen ter ontvangst gereed lagen. Daar zij alle hare hoop op de hulp der grootmoedige Vorstin ſtelde, en ſpoedig vernam, dat wel haar zoon regeerde, zij echter toch nog leefde, zoo nam zij den naasten weg naar het Hertogdom, en reisde door een gedeelte van het Katholijke Bisdom *B*—. De zon ging juist onder, toen

zij in een klein ſtadje van hetzelve aankwam; een klooſter lag over de herberg, de deur van de kerk ſtond open, haar ongeluk had haar weder godsdienſtig gemaakt, en haar geweten opgewekt, zij ging er in, bad daar lang en aanhoudend. Bij het uitgaan ging een monnik achter haar heen, hij zocht weldra haar te ſpreken, viel haar met vele vragen lastig, vergezelde haar tot in de herberg, doch nam daar tot hare grootſte vreugde onverſchillig afſcheid. Zij had uit de zonderlinge geſprekken en vragen van den monnik achterdocht gekregen, en nu eerst overwogen, dat de ontdekking van haren vorigen ſtand, haar in een katholijk land zeer nadeelig kon worden. Zij eischte, ter vermijding van ſoortgelijke voorvallen, van den waard eene vrije kamer, en overwoog juist, hoe zeer zich haar ongeluk nog vermeerderen kon, toen eenige geregtsdienaars in de kamer kwamen, en haren pas en hare regterhand wenschten te zien. KAROLINA vertoonde den eerſten ſtandvastig, doch beefde ontzaggelijk, toen zij den kleinen vinger van de laatſte zeer opmerkzaam beſchouwden, en met den uitroep: het is in orde! weder ſtilzwijgend voortgingen. Zij had dezen vinger in het klooſter door een toeval gebroken, hij was merkbaar krom genezen, en de ongelukkige vermoedde met regt zekere ontdekking. Reeds wilde zij ontvlugten, haar weinigje bezitting achterlaten, en te voet weggaan, maar

zij

zij zag wachten aan hare deur, en moest dus zelfs dit eenige redmiddel laten varen.

Na een half uur, hetwelk zij angstvol doorbragt, kwamen de geregtsdienaars weder, eenige monniken kwamen met hun, zij zagen haar met vorſchende blikken aan, en namen ſtilzwijgend plaats. Het verhoor begon, men behandelde haar zeer hard, en de hulpelooze KAROLINA bekende weldra, dat zij wezenlijk non te *D*— in *B*— geweest, en in de armen van eenen reeds geſtorven officier uit het klooster gevlugt was. Zij ijsde, toen men haar koel zeide, dat zij in hetzelve terug moest keeren; zij bekende zelfs nu, dat zij zwanger was, doch men ſpotte over deze vreesſelijke waarheid, als eene kale uitvlugt, en bragt haar om middernacht in het raadhuis, waar zij in eene met tralien voorziene kamer bewaard werd. Gedachten aan zelfmoord zweefden den volgenden dag voor haren geest, en zouden waarſchijnlijk de overhand gekregen hebben, zoo niet de herinnering aan het kind, hetwelk zij onder het hart droeg, dit ijsſelijk beſluit vernietigd, en haar ten minſte tot deszelfs geboorte tot ſtandvastigheid vermaand had.

Des avonds na dezen rampvollen dag werd zij in een beſloten wagen gebragt; een oud wijf en twee monniken namen nevens haar plaats. Het wijf was ter harer bediening beſtemd, de monniken waarſchijnlijk tot hare

wachters, want zij volgden haar overal, en vernachtten op de reis; die zes dagen duurde, meestal slechts in kloosters, waar KAROLINA met hare wachters in eene bijzondere kamer gesloten werd. Zij had weinig geld en geene kostbaarheden bij zich, alleen den ring, die haar de goedhartige Vorstin schonk, had zij steeds heilig bewaard; zij wilde dien, als het bewijs harer onschendbare trouw haar vertoonen, en verborg dien nu bij nacht in de plooijen van haren rok, dewijl daarenboven de naam van FREDERIK 'er in gegraveerd was, en hij, behalve het kind, dat zij onder haar hart droeg, de eenigste gedachtenis was, welke haar noch nood noch toeval ontroofd had.

Zij viel in eene aanhoudende flaauwte, toen de hardvochtige monniken haar op het einde der reize van verre de torens van het klooster toonden, waarzij nu eeuwig opgesloten verschten zou; zij bezweek andermaal, toen de vreesselijke deur waarschijnlijk voor eeuwig achter haar gesloten werd. De nonnen overlaadden haar wel met de bitterste verwijtingen, doch gaven tevens over hare onverwachte wederkomst, die zij naauwelijks meer durfden hopen, uit hoofde van het nu geredde vermogen de grootste vreugde te kennen. KAROLINA werd, wel is waar, in eene hooge, kleine, met tralien voorziene, cel bewaard, maar zachter en menschelijker behandeld, dan zij vermoed had. De vo-

rige

rige Abdis was geſtorven, eene jonge zuster, waarmede zij weleer zeer vertrouwelijk was, was ſedert korten tijd in hare plaats gekozen; de ongelukkige waande dus met regt, dat deze barmhartigheid aan haar uitoefenen, en medelijden met haren ellendigen toeſtand hebben zou. Maar zij bedroog zich, de nieuwe abdis moest de kloosterwetten en de eiſchen der oudere zusters vervullen, kon ſlechts zeer weinig ter verzachting van haar verſchrikkelijk lot bijdragen, hetwelk eerst begon, nadat zij behoorlijk afſtand van al haar vermogen gedaan had, en de nonnen door de ontvangst der renten, en door ondervinding overtuigd waren, dat zij de hulp der ongelukkige niet meer behoefden.

KAROLINA moest nu voor de volle vergadering der nonnen, in eenen ruwen, zwarten zak, met eene waschkaars in de hand verſchijnen, en haar vonnis aanhooren. Het was gruwzaam en ijsſelijk. Reeds lang hadden de Pauſen alle monniken en nonnen, die hunn belofte ſchonden, in den ban gedaan, dien niemand, dan zij zelve, verbreken kon. Deze ban werd nu aan de ongelukkige KAROLINA met alle zijne ijsſelijke werkingen bekend gemaakt. „Gij zijt, dus luidden de donderwoorden, uitgeſloten van de gemeenſchap der kerk, uit ons midden verſtooten, verbannen in eenen zich nimmer openenden kerker. Gij moogt den heiligen drempel van het huis Gods niet betreden, hebt geen

deel

deel aan onze gebeden, kunt berouw hebben, maar uw gebed zal de ſtormwind vruchteloos wegwaaijen, en uw berouw Gods barmhartigheid niet treffen, want Hij heeft op de bede zijner dienaren, zijne oogen van u afgewend, en zijn oor voor uwe ſmeekingen geſloten. Vervloekt zijn uwe handen en voeten, vervloekt alle uwe leden, vervloekt uw ganſche ligchaam, vervloekt en eeuwig verdoemd uwe ziel, zoo hij niet verlost, die de kerkelijke magt in handen heeft! Vervloekt zijn allen, die met u in de verſte gemeenſchap leven! vervloekt zij hij, die met u een woord van troost ſpreekt! vervloekt zij hij, die u lafenis verſchaft, zoo gij ziek zijt, of u in den ſtrijd des doods bijſtaat! vervloekt zij eindelijk de hand, die u meer dan brood en water geeft!" Dit is het ijsſelijk oordeel, voer de abdis voort, hetwelk ik in den naam van het heilige Opperhoofd onzer kerk over u uit te ſpreken gelast ben; doch, op dat uwe ziel niet wanhope, zoo weet, dat wij, ofſchoon gij het niet verdient, voor u den troon van den Heiligen Vader naderen, en om uwe verlosſing zullen ſmeeken. Tot zoo lang verbeid in den kerker, roep tot zoo lang uit de diepte tot den Eeuwigen, op dat hij het hart van zijnen Stadhouder op aarde week make, en u in ſtaat ſtelle, door waar berouw en boete den Hemel weder te winnen, dien gij zoo moedwillig verſpild hebt.

KA-

KAROLINA. (*op eenen ſtandvastigen toon.*) Moedig, en beſluitvaardig zou ik mijnen kerker betreden, in rust boeten, het geen ik misdaan heb, want hij, die elk haar op het hoofd der menſchen geteld heeft, zonder wiens wille geen muschje op de aarde vallen kan, zoude in weêrwil van uwen ijsſelijken vloek, mijn ſteun en mijne beſcherming zijn, met mij rigten naar zijne onmetelijke barmhartigheid; — (*zij wringt weenend hare handen.*) maar ik ben zwanger! Beſeft dit, want gij zijt menſchen! Ik draag een kind onder mijn hart, hetwelk ſchuldeloos is aan het misdrijf der moeder, en voor hare zonden niet boeten kan. Hebt medelijden met dit ongeboren wicht, oefent ten minſte barmhartigheid aan hetzelve.

Eenige Nonnen. Vervloekt zij het met haar het onloochenbaar bewijs van haren meineed! Zij heeft ons klooster met ſchande overladen, vloek en dood verdiend!

KAROLINA. Zegent, die u vloeken! Zoo ſprak de Goddelijke ſtichter van onzen Godsdienst, ik wil hem navolgen, en de uitwerking daarvan verbeiden! Gods zegen zij met u! Doet, wat u gelieft, ik heb nu afgedaan.

De Abdis. Wij moeten het gebod van de kerk gehoorzamen, ik kan uw lot niet verzachten, maar ik zal van dezen zeer treurigen toeſtand berigt geven, en dan overeenkomſtig het bevel handelen.

KA-

KAROLINA werd nu in geleide van alle de nonnen naar den voor haar geschikten kerker gebragt. Toen de ijzeren deur dezelve geopend werd, ging eene ijskoude rilling door alle hare leden, doch zij werd 'er in- en de deur achter haar gesloten. Deze werd met drie sloten verzekerd; de abdis, de priores, en onderpriores moesten altijd een derzelven sluiten, en den sleutel in bewaring nemen. Elk drukte nog daar en boven haar zegel 'er op, ten einde niemand de deur kon openen. Aan de regter zijde van dezelve was een rond werktuigbuis blik gemaakt, hetwelk half open was, en op deszelfs as rond draaide. Wanneer nu de nonnen aan de arme gevangene haar dagelijksch brood en water bragten, zoo draaiden zij de opening in den kerker, het gesloten gedeelte van het werktuig kwam dan buitenwaarts, en belette de brengster de gevangene te zien of te spreken. De kerker zelf was een volmaakt vierkant, hetwelk vier ellen breed en lang was, een klein met tralien voorzien venster verlichtte denzelven slechts spaarzaam, eene houten tafel en stoel, een zwarte kist, waren de eenige meubelen, die 'er in gevonden werden. De kist was met twee ruwe dekens gevuld, en diende der gevangene tot bed; geen boek, geen arbeid was haar vergund, zij mogt zich met niets bezig houden, moest slechts de grootheid van haar misdrijf overwegen en eeuwig boeten. Dat voor het

ove-

overige de gevangene door een ſoortgelijk werktuig het noodige linnen kreeg, door een ander zich van alle onreinigheden ontdoen kon, moet ik nog bij brengen, opdat ik geen zwarter licht over de toenmalige kloostergevangenisſen verſpreide.

Waarſchijnlijk handelde de abdis edeler, dan zij ſprak, want na drie maanden werd door haar toedoen de gevangene niet alleen van den ban ontſlagen, maar viel haar ook een veel zachter lot te beurt. Zij had, dus luidde het bevel, genoeg geboet, en moest nu, daar de kerk haar weder in haren ſchoot aannam, menſchelijker behandeld worden. Zoo zij werkelijk zwanger was, zoo werd der abdis de zorg voor hare gelukkige bevalling aanbevolen, doch der nonnen tevens opgedragen, ter vermijding van ergernis het nieuwgeboren kind, op eene gevoeglijke en geheime wijze, terſtond uit het klooster te verwijderen, uit hoofde nogtans van het groote vermogen der moeder voor de opvoeding van hetzelve zorg te dragen, en de moeder tot aan haren dood toe zoo te behandelen, dat zij eens haren dood niet hadden te verantwoorden.

Vele nonnen verheugden zich over deze tijding, ſlechts weinige vonden de ſtraf voor zulk een ijſelijk misdrijf te gering, en meenden, dat men op het groot vermogen der misdadige geen acht moest ſlaan. Bij het openen van den kerker vond men KAROLINA zoo gezond als moge-

gelijk, zij ontving deze blijde tijding, zonder een gevoel van vreugde te kennen te geven, en hoorde het onverſchillig aan, wanneer de biechtvader des kloosters haar van den ban ontſloeg. Hare zwangerheid had den hoogſten graad bereikt, latere hulp zoude haar en haar kind wellig dood hebben gevonden. Men bragt haar naar het ziekenhuis, waar zij in eene bijzondere cel, wel is waar, nog altijd als eene gevangene bewaard, maar tevens van eene bijzondere oppaster bediend, en van de tafel der nonnen geſpijsd werd. Zij ſprak zeer weinig, dikwijls vele dagen achter elkanderen geheel niets, zat altijd vol gedachten op haar bed, en ſtaarde uren lang op een en hetzelfde voorwerp. Eer nog veertien dagen volkomen ten einde waren, naderde het uur harer verlosſing. De hulp was gering, haar lijden groot, maar zij leed gelaten, en baarde eindelijk den volgenden nacht eene gezonde dochter. Toen de oppaster haar dezelve in de armen gaf en KAROLINA het beeld van haren echtgenoot in haar aanſchouwde, toen zegepraalde natuur en liefde, het moederlijk gevoel ontwaakte, vreugde en verrukking keerden in haar ledig hart terug, zij drukte zulks door woorden uit, en ſprak in dit uur meer, dan zij in al den tijd te voren geſproken had.

Des morgens meldde de oppaster de geboorte van het kind aan de abdis; daar reeds vooraf ge-

geheime toebereidſelen gemaakt waren, zoo beval deze terſtond, de beſtelde minne te roepen, en haar het kind over te geven. KAROLINA was juist in den eerſten gerusten ſlaap verzonken, toen men haar het kind zacht uit hare moederlijke armen nam, en het uit het klooſter zond. Toen zij ontwaakte, zag zij angſtig rond, en vroeg naar haar kind. Zij hebben het gedood, zij hebben het vermoord, riep zij wanhopig uit, toen haar de oppaster berigtte, dat men het aan eene minne gegeven had. Zij eischte het met geweld weder; doch toen men haar zulks ſtandvastig weigerde, haar zelfs het verzoek, om het nog eens te zien, hardnekkig afſloeg, begon zij ijsſelijk te razen. Slechts met groote moeite kon men beletten, dat zij de oppaster niet vermoordde; men moest haar eene andere geven, wijl reeds het gezigt van dezelve haar in de grootſte woede bragt.

Eene heete koorts, die haar den volgenden dag aantastte, ſcheen haar leven te willen eindigen, maar de natuur zegepraalde, zij genas, en hare razernij ging in eene gelukkige krankzinnigheid over, die hare verbeeldingskracht misleidde, en haar ſchonk, hetgeen haar de wetten niet konden toeſtaan. Zij maakte zich weldra uit linnen en andere lappen een kind, dat zij met de grootſte zorgvuldigheid oppaste en bewaakte; zij deed niemand eenig kwaad, maar wee den genen, die het ſlechts wagen wilde,

haar de ellendige pop te ontnemen; zij was dan, dagen lang niet te bevredigen, en waakte inderhaast altijd eenige nachten aan het bed van den kleinen afgod. Op raad van den arts des kloosters werd haar meer vrijheid vergund, zij kon in den tuin en gang wandelen, maar zij deed het zeer zelden, dewijl men haar niet toeliet, de pop mede te nemen.

Eens zag zij in de cel van eene non een' mutsenbol; met drift vloog zij er in, omhelsde den bol met het innerlijkst gevoel, en riep als van vreugde dronken uit: Nu heb ik mijn gerooft kind weder! Zij wierp de anders zoo dierbare pop in eenen hoek en de mutsebol bekleedde voortaan derzelver plaats. Hare eenige bezigheid was de oppassing en bewaring van het kind; dikwijls wandelde zij treurig en weenende in de gangen van het klooster op en neder; wanneer men dan haar de reden harer treurigheid vroeg, zoo verhaalde zij met het smartelijkst gevoel, en de innerlijkste aandoening, dat haar kind ziek was, en met den dood worstelde. Zij smeekte dikwijls de voorbijgaande om geneesmiddelen, en dankte zeer hartelijk, wanneer naar hare verbeelding de kleine begon te beteren. Zij verried voor het overige in alle hare gesprekken geen de minste spoor van eenige krankzinnigheid, zij verhaalde dikwijls der nonnen uren lang van de steden en landen, die zij aan de zijde van haren FREDERIK doorreisd had,

had, zij was voorzigtig genoeg, de tweede verandering van haren Godsdienst, en het wezenlijke huwelijk met hem altijd te verzwijgen; beide bleef voor de nonnen een geheimenis. Eerst naderhand begaf haar het geheugen; zij verwisselde de geschiedenis van FREDERIK met de hare, sprak veel van eene barbaarsche moeder, van een harden oom, die haar nog altijd vervolgde, haar alle hare landgoederen ontroofd had, en dezelve niet wilde wedergeven. Zij vergat eindelijk geheel, dat zij non was, eischte, dat men haar als eene voorname dame behandelen zou, en duldde geen nonnenkleed meer aan haar ligchaam.

Daar de haat harer zusteren door haren ongelukkigen toestand zeer geminderd was, daar zij bovendien aan het groote vermogen der arme KAROLINA haren grootsten welstand te danken hadden, zoo verdroeg men thans hare luimen met vele toegevendheid; de abdis liet haar wereldlijke kleederen maken, en zoude haar reeds lang haar kind hebben terug gegeven, wanneer het niet, naauwelijks twee maanden oud, gestorven was. Langen tijd daarna kwam 'er bij nacht brand in het klooster, 'er waaide juist een geweldige stormwind, en eer de slapende nonnen ontwaakten, stonden alle gebouwen reeds in lichte laaije vlam. Alles redde zich in de grootste haast en verwarring; toen de nonnen des morgens zich weder verzamelden, misten

zij vier harer zusteren, en onder deze ook de ongelukkige KAROLINA. Alle meenden, dat ook zij eene prooi der vlammen was geworden, en — eere die eere toekomt — vele offerden aan hare asſche eenen dankbaren traan, want ſlechts haar groot vermogen ſtelde de nonnen in ſtaat, het klooster ſpoedig, veel ſchooner, en zonder ſchulden weder te kunnen opbouwen.

Dat KAROLINA niet in de vlammen omkwam, dat zij zelfs ook het kind harer krankzinnigheid redde, bewijst het gevolg; doch hoe zij ontkwam, en ongehinderd den verren weg naar *Bohemen* aflegde, hoe zij eindelijk op deze reis aan kost en onderhoud kwam, ben ik niet in ſtaat te verhalen. Even zoo min kan ik de reden opgeven: hoe het mogelijk ware dat eene krankzinnige hare eigene, ware levensgeſchiedenis zoo geheel vergat, en daar en tegen eene verdichte maar toch zeer waarſchijnlijke geſchiedenis uitvond. De werkingen der krankzinnigheid zijn dikwijls zeer merkwaardig; jammer maar, dat ik haar niet ontwikkelen kan. Wanneer men den tijd, waarop het klooster afbrandde, met hare aankomst in *Bohemen* vergelijkt, zoo is het bewezen, dat zij langer dan een jaar hulpeloos in de wereld ronddwaalde. Of zij welligt in dien tijd denkbeelden voor deze geſchiedenis verzamelde, kan men wel vermoeden, maar niet vaſtſtellen.

Waarſchijnlijk zou de ongelukkige KAROLINA

NA haar leven in het eenzame dorp geeindigd hebben, zoo niet een nieuw toeval, of liever de wil der Voorzienigheid haar lot verbeterd had. De grootmoedige Vorstin, die aan KAROLINA den ring ſchonk, dacht nog dikwijls aan haar, en verwonderde zich altijd, dat zij, volgens hare beloften, niet weder in haar land was teruggekeerd. God weet, voegde zij 'er dan ſteeds bij, hoe het de ongelukkige gaat; ik gaf 'er veel om, zoo ik van haar lot nader onderrigt ware. Toen zij naderhand de regering haren zoon overgaf, en reeds vele jaren op haar kasteel rustte, ſprak men eens aan hare tafel van bijzondere ſchoonheden. Dit geſprek herinnerde haar op nieuws aan de nog niet geheel vergetene, ſchoone KAROLINA; zij gaf dezelfde gevoelens te kennen, en een vreemde Graaf, die juist aan tafel zat, verhaalde nu aan de Vorstin, dat hij eenen ouden knecht had, die vele jaren bij FREDERIK diende, en zeer veel van hem en KAROLINA wist te verhalen. De Vorstin verlangde dien te ſpreken, en hij verſcheen den volgenden morgen in haar kabinet.

Daar het juist dezelfde was, die FREDERIK reeds te *F*— diende, met hem naar het eiland voer, en eerst na zijnen dood van de troosteloose KAROLINA ontſlagen werd, zoo kon hij aan de nieuwsgierigheid der Vorstin volkomen voldoen. Zij ſchonk der ongelukkige haar gan-

ſche medelijden, zij weende, toen zij door dienzelfden bediende vernam, dat zij op de reis naar haar toe in een klein plaatsje was aangehouden, en gevangen naar het klooster gebragt. De oude knecht was haar uit ware, opregte trouw nagereisd, hij wilde haar op nieuws zijnen dienst, zonder op belooning acht te ſlaan, aanbieden, en had deze ijsſelijke tijding uit den mond van den waard, in wiens huis zij was aangehouden, vernomen. Ook mij, zeide de trouwe knecht, toen hij de Vorstin zag weenen, heeft de herinnering aan haar menigen traan gekost. Indien ik mij echter niet bedrieg, zoo moet zij weêr uit de gevangenis van het klooster gevlugt zijn, want voor zes jaren las ik in de nieuwstijdingen eene beſchrijving van eene krankzinnige, die haar zeer gelijkvormig was; ik heb het blad uit dien hoofde met opzet bewaard, en wil thans uwe Doorluchtigheid laten oordeelen, of ik mij bedriege. Hij gaf nu het blad aan de Vorstin over, zij herkende in de beſchrijving terſtond KAROLINA, dewijl daar en boven het kenmerk van den ring zoo duidelijk 'er in vermeld was, zij werd zeer aangedaan, toen zij las, dat de arme ellendige krankzinnige, dezen ring niet wilde afgeven, maar met zich in het graf nemen.

Zij zond reeds den volgenden dag eenen ouden hofmeester, die KAROLINA voorheen gezien had, naar *Bohemen*, droeg hem op, om te ont-

ontdekken: of de ongelukkige nog leefde, en bij den abt te onderzoeken; of men dezelve vrijwillig aan hare zorg wilde overlaten. De hofmeester volbragt het bevel zijner Meeresse zeer naauwkeurig, hij was het, die naar het zeggen van den Priester met de oude in eene vreemde taal gesproken had. Hij vroeg haar: of zij zich der Vorstin niet meer herinnerde? Of zij niet met hem derwaarts wilde reizen? Maar hare krankzinnigheid gaf hem zeer verwarde antwoorden; hij moest zonder haar besluit te vernemen, afreizen; doch hij bragt der Vorstin de verzekering van den abt, dat men haar zonder de minste hindernis aan hare voorzorg wilde overgeven. Deze nu zond naderhand eenen eigen wagen derwaarts, en KAROLINA werd terstond uitgeleverd. Men maakte in het klooster verscheidene gissingen: wie toch die oude zijn mogt, daar eene Vorstin zich harer aannam, haar in eenen wagen met vier paarden liet afhalen? Maar weldra vernam men door eenen vreemden geestelijken, wien men dit alles verhaalde, de ware en echte geschiedenis van KAROLINA. Brieven, die naderhand met het afgelegen klooster werden gewisseld, stelden zulks buiten allen twijfel, en men onderdrukte met opzet dit ganssche voorval, dewijl men zich verweet, dat men eene non aan eene Protestantsche Vorstin had afgegeven.

Deze edele verhevene genoot de vruchten harer

weldaden niet; de ongelukkige krankzinnige hield haar voor hare moeder, die zich hare verbeelding, wel is waar, eens dood, maar nu weder levendig voorſtelde. Zij deed der grootmoedige de hevigſte verwijtingen, eischte in naam van haar kind de goederen weder, welke zij haar eens ontroofd had, en beweerde ſtreng en ſtout, dat het kasteel der Vorstin hetzelve toebehoorde. De Vorstin beweende de ongelukkige nog dikwijls; zij ruimde haar een ſchoon huis ter harer woning in, liet haar fatſoenlijk bedienen, en zorgvuldig oppaſſen. Zij weigerde haar volſtrekt aan de nonnen; die door de monniken van haar leven en verblijf onderrigt, om hare uitlevering aanzoek deden.

Na verloop van een half jaar werd de ongelukkige ziek, en eene hevige longontſteking eindigde haar leven. Twee dagen voor haren dood keerde haar verſtand volkomen weder, men berigtte het der Vorstin, zij ijlde er heen, en de kranke dankte haar thans met eene hartelijkheid, die alle aanwezigen tranen uit de oogen perste. Op uitdrukkelijk bevel van de Vorstin werden de ring en de mutſebol, dien zij in den ſtrijd des doods weder eischte en aan haar hart drukte, met haar begraven. Haar ligchaam rust in den grooten tuin van het kasteel, men moet door eene heg van doornen heen dringen, zoo men het ſchoone gedenkteeken der ongelukkige liefde nader beſchouwen wil.

wil. Het verbeeldt de ruïne van eenen tempel, die waarſchijnlijk eens der liefde geheiligd was. De ſtandbeelden van Amor, Hymen, en Venus liggen beſchadigd aan den ingang, de fakkel van Hymen, de pijlen van Amor, de trekkebekkende duiven van Venus zijn gebroken. Vele torteltuiven nestelen in de holen en gaten. Het vrolijk gelach van den dartelen doffer, maakt een kontrast met de diepe ſtilte, die in deze ruïne heerscht, maar het klagend ſmachtend gekir der verlatene duif, herinnert levendig de gedachtenis der ongelukkige, welke hier rust.

Digitized by Google

Digitized by Google

BROOSHEID

VAN HET

MENSCHELIJK

VERSTAND.

Digitized by Google

Digitized by Google

DE BROOSHEID
VAN HET
MENSCHELIJK VERSTAND
of
LEVENS-GESCHIEDENISSEN
VAN
KRANKZINNIGEN
DOOR
K. H. SPIESS;
Uit het Hoogduitsch.
II. Deel.

TE HAARLEM
Bij A. LOOSJES Pz.
MDCCCVIII.

Digitized by Google

Digitized by Google

FRANS L—R.

Baron M— bezat groote rijkdommen en vele goederen. Hij was van zijne jeugd af een lieveling der anderszins zoo veranderlijke als luimige fortuin; elk zijner ondernemingen wierd met het heerlijkſte gevolg bekroond, elk zijner dikwijls zeer ſtoute wenſchen bereikte gelukkig het wijd uitgeſtrekte doel; ſlechts in een enkel geval kon het kind des geluks zijnen vurigſten wensch niet vervuld krijgen. Hij trouwde drie der ſchoonſte meisjes; zij beminden hem teeder en hartelijk, maar zij ſtierven alle, zonder hem eenen erfgenaam na te laten. Hij nam de vierde vrouw; in het eerſte jaar huns huwelijks openbaarde zich reeds de hoop op een' aanſtaanden erfgenaam; zij baarde hem wezenlijk eene dochter, maar hare geboorte kostte der moeder het leven, en M— werd op nieuw weduwnaar. Slechts het denkbeeld, dat hij nu eene erfgename bezat, troostte hem in het vroege

verlies zijner echtgenoote; maar weldra scheen ook deze troost hem weder te willen ontvlugten. Men had bij de moeijelijke verlossing meer acht geslagen op het behoud der moeder, dan op het leven des kinds, en het laatste moest thans de gevolgen daar van boeten. Zes maanden lang dobberde de kleine WILHELMINA tusschen leven en dood; bekommerd onderzocht de vader elken morgen: of zijne hoop reeds vernietigd ware? of zijn eenigst kind den tol der natuur al betaald had? Na verloop van dien tijd werden de berigten troostrijker; de geliefde dochter begon te groeijen, was niet meer zoo ziekelijk, en lachte dikwijls, wanneer de goede vader haar in zijne armen wiegde. Doch weldra werd deze aangename hoop door nieuwe kommer verbitterd; WILHELMINA kreeg de kinderziekte, de vergiftige stoffe plaatste zich in de oogen van het kind, de hulp der bekwaamste geneesheeren was vergeefsch, WILHELMINA genas, doch hare oogen waren eene prooi der pokken geworden, zij bleef geheel blind.

Van dit oogenblik af was bestendige gezondheid het lot van het arme kind, het bloeide als eene roos, en was volkomen gelijk aan Cupido, wanneer men hare geslotene oogleden met een zwart lint bedekte. Haar onverdiend ongeluk ontroofde haar de liefde des vaders niet, zij werd hem daar door nog dierbaarder; hij was nog geen vijftig jaar oud, maar hij trouwde niet meer, ten einde hij zijn blind kind ten minste met alle zijne rijkdommen kon gelukkig maken.

WIL-

WILHELMINA wierd bij het opgroeijen een der ſchoonſte meisjes van haren tijd; het zwarte lint, het welk ſteeds haare oogen bedekte, verminderde hare bevalligheid niet, maar verhoogde ze veel eer. Wanneer men haar minzaam gelaat beſchouwde, haar vol gevoel hoorde ſpreken, kon men haar zelden liefde of bewondering weigeren, men was blijde, dat zich haar oog niet ontſloot, daar men vreesde, al te ſterk overwonnen te zullen worden, men dankte haar, dat zij ſlechts zacht wilde regeren, daar zij onbepaald zou kunnen heerſchen. Zij verried reeds in hare jeugd de heerlijkſte talenten, en bezat dezelve naderhand in eene groote mate. Haar wezenlijk groot genie, haar onvermoeid, onuitputtelijk geduld overwon de grootſte zwarigheden. Zij was in alle vrouwelijke kunſten ervaren; zij kon breijen, naaijen, en kant werken; zij ſchreef niet alleen eene zeer ſchoone hand, maar ook zeer ſchoone brieven. Het fijn, ongeloofelijk teêr gevoel harer vingeren, bekleedde bijna de plaats harer oogen; zij kon enkel op het gevoel de kleur van linnen en wollen ſtoffen onderſcheiden; die haar eenmaal de hand gaf, werd daar aan ten tweedenmaal zeker door haar herkend.

Hare reuk was even zoo fijn; door deszelfs hulp onderſcheidde zij elke ſoort van hout, van bloemen, kruiden, dieren, vogelen en visſchen, offchoon ze die ook niet had aangeraakt. Zij was meesteresſe van alle hare gebaarden, en ſprak met een betooverend gevoel van uitdrukking; het denk-

beeld jeener vrouwelijke of mannelijke ſchoonheid was haar zeker onbekend, maar zij ſchiep zich een eigen ideaal. Schoon noemde zij den man, die verſtandig en welluidend ſprak, daarenboven moest hij groot van perſoon zijn, want naar haar denkbeeld kon een klein man geene aanſpraak op ſchoonheid maken.

Haar rijke vader ſpaarde geene kosten, om zijne WILHELMINA ſteeds meer en meer te volmaken, en haar gelegenheid te verſchaffen, om nieuwe kundigheden op te doen. Hij woonde, wel is waar, met haar op een zijner landgoederen, maar hij betaalde onderſcheidene leermeesters en meesteresſen, die zijne dochter onderwijzen, en haar alle nieuwe boeken voorlezen moesten. Zij ſprak Fransch, Engelsch en Italiaansch, en was hare taalkennis meer aan haar uitmuntend geheugen, dan aan de bekwaamheid harer meesters verſchuldigd.

Toen zij zestien jaren oud was, uitte zij een vurig verlangen om het klavier te leeren ſpelen. De zoon des ſchoolmeesters, die in het nabij gelegen dorp woonde, was juist van de Akademie t'huis gekomen; hij ſpeelde eens op een' zondag met groote vaardigheid, en met nog grootere bevalligheid op het orgel; zijn ſpelen bekoorde WILHELMINA, zij wenschte even zoo ſchoon te ſpelen, en FRANS, zoo heette des ſchoolmeesters zoon, werd weldra haar leeraar.

FRANS was een ſchoon, zachtaardig jongeling, hij had, volgens de wil zijns vaders, in de God-

Godgeleerdheid geſtudeerd, en zou eens, wanneer de Hemel zijnen zegen, en de Baron zijne toeſtemming gaf, op de goederen des laatſten eene Predikantsplaats verkrijgen. Vader en zoon waren even zeer verheugd, toen de Baron hun het verlangen zijner dochter te kennen gaf, en in de goedgunſtigſte uitdrukkingen 'er bij voegde, dat zoo zijne moeite met goed gevolg bekroond werd, hij de eerſte openvallende Predikantsplaats ter belooning ontvangen zou.

Toen het klavier, benevens eene prachtige Fortepiano uit de ſtad aankwam, ging FRANS naar het kasteel, en begon zijn onderwijs. In het eerst bepaalde zich hetzelve tot twee uren daags, doch weldra vond WILHELMINA meer en meer, en binnen korten tijd zoo veel ſmaak in de Muzijk, dat zij dikwijls den ganſchen dag 'er aan beſteedde, en weldra ook in deze kunst de bewondering van allen tot zich trok. De ijver van FRANS was onvermoeid; hij was in der daad zeer bekwaam, en vond verſchillende methoden uit, waar door hij zijner blinde leerlinge het onderwijs zeer verligtte. Zij was dankbaar, en beloonde zijne moeite met aanzienlijke geſchenken. Hij zong eenen zeer aangenamen tenor, moest WILHELMINA dikwijls uren lang voor zingen, en genoot hare goedkeuring in volle mate.

Eer nog een jaar voorbij was, gevoelde WILHELMINE, dat niet alleen dankbaarheid, maar ook ware, zuivere liefde haar den omgang met FRANS zoo aangenaam en noodzakelijk maakte.

De zeldzame ijver des jongelings, zijn onvermoeid geduld in het onderwijs, zijne edele ziel, zijn goed regtschapen hart, het welk zich bij elke gelegenheid zoo voordeelig kenmerkte, zijne zachte stem, de algemeene lof zijner schoonheid, dit alles had ongemerkt haar hart geboeid, het welk nu vurig naar wederliefde begon te verlangen. Dikwijls sprak zij met hem van zijne toekomstige bestemming, en vroeg dan bekommerd: of hij reeds eene echtgenoote gekozen hadde? Vrolijk klopte haar hart, toen de jongeling in den opregtsten toon deze vraag met neen beantwoordde, maar het griefde haar, wanneer hij den handdruk, dien hij ten loon voor dit berigt kreeg, niet beantwoordde, maar zelfs de hand bevend terug trok.

Juist had de smachtende WILHELMINA met haar hart geraadpleegd, en zich zelven overtuigd, dat zij niet langer hopeloos smachten zou, toen FRANS in hare kamer trad. Zij kende zijnen gang reeds van verre, en verheugde zich over zijne komst. Hij groette haar naar gewoonte op eene eerbiedige wijze, en trad stilzwijgend naar het venster. De diepe zuchten, die nu en dan onwillekeurig zijne borst ontglipten, overtuigde WILHELMINE, dat hare lieveling leed; zij onderzocht deelnemend naar de oorzaak zijner bekommernis.

FRANS. De Predikant te L— is heden nacht gestorven.

WILHELMINA. De Hemel vertrooste zijne arme Weduwe, en hulpbehoevende kinderen.

FRANS. (*stotterend*) De Heer Baron had de goed-

goedheid mij te beloven — — Zoo gij, zeide hij, geene moeite, noch vlijt in het onderwijs mijner dochter ſpaart, zoo zult gij de eerst openvallende Predikantsplaats verkrijgen. — — Ik weet nu niet, of ik van dien kant eenigen lof verdiene, of ik — —.

WILHELMINA. (*met vuur*) Al moest ik mij ook in het toekomſtige van alle genoegen, van alle vreugde berooven, zoo zou ik toch aan uwe verdiensten het beste getuigenis niet ontzeggen.

FRANS. (*treurig*) Mijn Vader begeert, dat ik om de plaats verzoeken zal.

WILHELMINA. (*met vreugde*) Uw Vader, ſlechts uw Vader begeert het?

FRANS. Hij eischt het met vollen regt. Mijne opvoeding, mijne ſtudiën hebben hem veel gekost; al, wat hij eens in tijd van nood kon gebruiken, heeft hij mij vrijwillig opgeofferd, het is billijk, dat ik hem een gerust vooruitzigt op zijnen ouden dag verſchaf, en hem, zoo mij de plaats ten deel worde, bij mij neem.

WILHELMINA. Het is zeer billijk! (*treurig*) Ik wil zelve mijnen Vader verzoeken, hij weigert mij zelden eene bede, en zal deze voorzeker toeſtaan.

FRANS. (*met tranen*) Ik dank uwe genade, ten hoogſte.

WILHELMINA. Gij weent? zijn het vreugdetranen? de toon uwer ſtem duidde het tegendeel aan.

FRANS. Vergeef mij, genadige Freule. Ik

dacht ſlechts daaraan, dat het mij ten uiterſte hard zal vallen, mij aan uw — — aan U — — aan uw onderwijs te ontrekken.

WILHELMINA. En deze gedachte kost u tranen?

FRANS. O God, zoude zij het niet?

WILHELMINA. (*zijne hand nemende*) FRANS, ſpraakt gij dit in ernst?

FRANS. Kondt gij in mijn hart lezen!

WILHELMINA. Kondt gij in het mijne lezen! (*in zijne armen vallende*) Neen, dierbare, ik verzoek niet voor U, gij blijft bij mij! bij mij!

Ik wil dit tooneel, het welk eindelijk met volkomene verklaring, en verzekering eener eeuwige liefde eindigde, niet verder voortzetten; het zou langwijlig worden, dewijl ſlechts zelden enkele, afgebrokene woorden de overſtroomende gewaarwordingen kunnen uitdrukken. Ook FRANS had reeds lang de bevalligheden der ſchoone blinde gehuldigd, ook hij had innige liefde voor haar in zijn hart gevoeld, doch eerbied en onmogelijkheid om zijnen wensch vervuld te zien hadden zijn gevoel ten ſterkſte onderdrukt; thans, daar de onvergetelijke zelve in zijne armen lag, hem met eene half hoorbare ſtem hare liefde beleed, weken beide eensklaps, en maakten voor de bemoedigende hope plaats. Eer FRANS weder vertrok, werd afgeſproken, dat hij om de open zijnde plaats niet zou verzoeken, en zijnen Vader berigten, dat WILHELMINA in de helft van haar onderwijs onmogelijk kon blijven ſtaan, maar

dat

dat zij hem voor de teleurgeſtelde hoop jaarlijks, zoo lang hij leefde, honderd daalders zou betalen. De arme Schoolmeester was over dit berigt zeer verheugd, hij meende nu zelf, dat het een bewijs der grootſte ondankbaarheid zou zijn, indien zijn zoon nu reeds belooning voor zijn onderwijs wilde vorderen. De brave Baron echter dacht zelf aan zijne belofte, en zou die buiten twijfel vervuld hebben, zoo niet FRANS zelf verzekerd had, dat hij nog niet kon eiſchen, het geen hij nog niet verdiend had.

De geliefden genoten thans zeer geruste en gelukkige dagen, die ſlechts ongeſtoord rein genot en ongehinderde omgang kunnen verſchaffen. Ofſchoon FRANS het beſtendige gezelſchap van WILHELMINA, haar getrouwe leidsman op alle hare wandelingen was, zoo vermoedde toch niemand hunne liefde, zij konden ongeſtoord de eenzaamheid en hare vruchten genieten; men hield het voor onmogelijk, dat de rijke, eenige erfgename van eenen Baron zich tot den zoon van eenen armen Schoolmeester vernederen, en deze zijne oogen tot haar kon verheffen. Velen achteden WILHELMINA voor de liefde onvatbaar, dewijl zij noch zien, noch ſchoonheid beoordeelen kon. Hij ſtaat zeer bij haar in genade! Hij zal eens de beste Predikantsplaats verkrijgen! dit was het algemeen gevoelen, wanneer men hem dagelijks aan hare zijde zag.

Waarſchijnlijk zouden de oogen des Vaders ſcherper gezien hebben, indien hij zijn kind, zoo

als te voren, had kunnen gadeslaan; maar een hardnekkig Podagra knaagde reeds sedert twee jaren aan zijn ligchaam; hij moest den meesten tijd het bed houden, kon zeer zelden de Kamer verlaten; hij vond het bovendien zeer natuurlijk, dat WILHELMINA steeds in het gezelschap van haren leermeester verscheen, dewijl zij hem steeds door haar verrukkelijk spelen op het klavier zocht op te beuren, en dan telkens de hulp des eersten noodig had.

Reeds voorlang had de goede Vader aan zijne geliefde dochter op het heiligst beloofd, dat hij haar nimmer tot een huwelijk raden, veel minder dwingen zou. Hij billijkte zelfs WILHELMINE's wantrouwen jegens alle hare vrijers, welke zich dikwijls in eene groote menigte aanboden; hij verdacht haar niet, wanneer zij beweerde, dat men slechts meester van hare rijke erfens zocht te worden, en haar dezelve door ontrouw en onverschilligheid verbitteren zou, en liet het geheel aan haren wil over: of zij toch nog eens dien zeldzamen vinden zou, met wien zij hoopte gelukkig te leven. Ligt kon men vermoeden, dat WILHELMINA thans meer dan ooit, in de tegenwoordigheid des vaders aan de mogelijkheid twijfelde, daar zij al te goed wist, dat hij hare liefde voor den armen FRANS niet kon goedkeuren, en haar hart toch voor geene andere vatbaar was.

Tijd en Gelegenheid geven de grootste aanleiding tot alle misdrijven, tot alle ondeugden. Door der-

derzelver hulp wordt de wensch voornemen, het voornemen uitvoering. Zij telen dieven en moordenaren in haren koesterenden schoot, zij verwekken liefde in het hart van den schuldeloozen jongeling, zij bekoren en verrukken zijne zinnen, en maken hem eindelijk tot een verleider en roover der onschuld. Zoo ging het ook den edelen deugdlievenden FRANS; eerst wenschte zijn hart slechts wederliefde, eerst was een gestolen kus zijne grootste stoutheid, een vrijwillige de hoogste wensch zijner ziel; doch als tijd en gelegenheid hem honderdmaal daags tot deze stoutheid regt gaven, hem nog meermalen den hoogsten wensch vergunden, toen werd hij ras stouter, toen wenschte hij weldra meer. Langen tijd streden de gelieven; een jaar vervloog, zij waren dikwijls nabij den val, maar hun waarschuwend geweten, hun edel gevoel van deugd deed hunne gloeijende zenuwen trillen, en sterkte dezelve ten nieuwen strijde; maar tijd en gelegenheid vermeerderden ook dagelijks; zij zaten uren lang in eene eenzame, donkere grot van den tuin, de naburige waterval verdoofde WILHELMINA's luisterend oor, de zachte donkerheid omhulde het beschroomd oog des jongelings, zij vergaten de toekomst, genoten het tegenwoordige. Zoo velt eindelijk een storm of onweder de trotsche eiken, wanneer men hun standpunt ondermijnt, hunne wortelen afhakt, en ze in de diepte neêrstort; zoo verdort eene bloeijende roos, wanneer maanden lang haar

haar geen regen, geen dauw verkwikt, maar ſteeds brandende hitte aan hare wortelen knaagt.

Berouw volgde op de ſtoute daad, ijzing en ontroering ſpanden zamen, toen WILHELMINA de gevolgen begon te vermoeden, en het vorſchend oog van FRANS haar vermoeden moest bevestigen. Lang had zij in overmaat van liefde haren FRANS gezworen, dat zij na den dood des vaders alle hare goederen verkoopen, met hem naar een vreemd land gaan, en daar eeuwig in zijne armen als echtgenoote wilde leven; thans vernietigde de naderende ſchande dit gelukkig uitzigt, dreigde haar met den vloek des vaders, met regtmatige ontërving, en waarſchijnlijke ſcheiding van den geliefden haars harte. Zij beminde haren vader teeder en hartelijk, zij ſmeekte 's morgens en 's avonds den Allerhoogſten om zijn welzijn, maar thans mengde zich dikwijls de ijsſelijke wensch in haar gebed, dat God zijn leven ſpoedig en vroeger mogt eindigen, voor het hem bekend werd, dat zijn eenig kind zijne gedachtenis met ſchande bevlekken zou. o Het is waar, maar ook verſchrikkelijk, dat een eenige misſtap het beste hart bederven, het tot wenſchen, dikwijls ook tot daden bekwaam maken kan, welke de menschheid onteeren, en ijzing verwekken. Niets vreest het hart van een meisje meer dan ſchande, dan krenking van haren goeden naam en de beſpotting harer vrienden; van daar, dat dit lieve, zachte ſchepſel zoo dikwijls tot groote misdaden den toevlugt neemt, zoo dik-

dikwijls het kind hares harte vermoordt; van daar, dat de goede WILHELMINA in ſtaat was den dood hares vaders te wenſchen.

Maar de Allerhoogſte verhoorde dezen ijſſelijken wensch niet; het begon veel eer dagelijks met haren vader te beteren, hij kon meer, dan te voren, zijne kamer verlaten, en aan de hand zijner dochter in den tuin rondwandelen. De eenige hoop, waar mede tot hier toe de twee gelieven zich gevleid hadden, verdween met deze beterſchap geheel, zij ſtonden dikwijls op den rand der wanhoop, zagen nergens redding, nergens hulp.

WILHELMINA'S toeſtand werd dagelijks meer en meer zigtbaar, de arme blinde was niet in ſtaat, zich voor de oogen harer kamermeisjés langer te verbergen. De in het oog loopende dikwijls duidelijke vragen der laatſten, overtuigden de ongelukkige, dat reeds de laatſte ure van haren ongeſchonden' naam naderde, en weldra alle tongen met verachting van haar zouden ſpreken. Zij zocht troost in de armen van haren geliefden, maar hij leed dezelfde ſmart, denzelfden angst, kon haar niet troosten, ſlechts met haar weenen. Toen eindelijk de vader haar ook met een opmerkzaam oog begon te aanſchouwen, toen hij meer dan eens, zich over de verandering harer geſtalte verwonderde, en haar door bekommerde vragen beangſtigde, toen bereikte haar kommer het hoogſte toppunt, werd bijna wanhoop. Red mij! red mij, ſprak zij tot FRANS,

of

of ik ſterve nog heden, en vermoorde mij en het bewijs mijner ſchande. FRANS zocht te vergeefs naar onmogelijke middelen, eindelijk vonden zij er een, het welk hun troost en toekomſtige rust ſcheen te beloven. Zij beſloten, zoo ſpoedig, zoo ſchielijk mogelijk de vlugt te nemen, en in den eenen of anderen verborgen' hoek der aarde te vreden en gelukkig te leven. O ik wil gaarn, ſprak de arme blinde, mijne erfenis, de voorregten mijner geboorte, laten varen, indien ik ſlechts de ſchande ontvlieden, en in uwe armen mijne dagen kan eindigen.

De milde vader had zijne dochter vele verſierſelen en kleinooden geſchonken; haar leſenaar daar en boven was met eenige duizend daalders gevuld, die zij naar willekeur kon beſteden. Hij zal mij niet vervloeken, zeide zij, zoo ik onder alle zijne goederen, ſlechts deze tot mijne erfenis neem, en ons daar door in de toekomst voor gebrek tracht te behoeden. Het Landgoed van den Baron lag ſlechts drie uren van de grenzen, FRANS nam op zich, daar voor wagen en paarden te zorgen, den weg derwaarts wilde WILHELMINA aan zijnen arm te voet gaan, op dat geen ſpoor hunne vlugt te vroeg mogt verraden.

Toen FRANS den volgenden dag onder een verdicht voorwendſel met dit oogmerk het Kasteel verliet, en naar de grenzen reisde, trof hij in een naburig ſtadje een' ouden Akademie-vriend aan, die met hem in de Godgeleerdheid geſtudeerd had, van dezelve nogtans had afgezien, in

den

den krijgsdienst zijn geluk beproefde, en thans dadelijk als officier op werving lag. Hij vertrouwde dien zijn ongeluk, en een gedeelte van zijn plan; hij vond hem bereid tot bijstand, en sprak met hem af, dat zijn wagen hen den volgenden nacht een uur van het kasteel in een bosch zou wachten, en vervolgens over de grenzen brengen. Aldaar zou de goedhartige vriend den postwagen voor hen gereed houden, op dat zij zonder het minste beletsel hunne vlugt voortzetten, en elke mogelijke ontdekking ontgaan konden; hij beloofde daar en boven FRANS met eenige brieven te voorzien, op dat zij in het land, wiens Monarch hij diende, terstond vrienden en bijstand zouden vinden.

FRANS verblijdde reeds den volgenden morgen het hart zijner beminde met dit troostvol berigt. WILHELMINA verzamelde in haast hare schatten, en verliet, zodra alles in rust was, het vaderlijk Kasteel. Angst en vrees voor de naderende schande dreef haar voorwaarts; zij gevoelde slechts deze; haar hart had geen ruimte voor de ontzettende gewaarwording, dat zij den besten Vader zoo schandelijk verliet, zijne dagen door kommer en jammer verbitterde. Zij beminde haren FRANS met eene hartelijkheid, die zich naauwelijks denken, veel minder beschrijven laat; zij wandelde aan zijnen arm deszelfs duurzaam bezit te gemoet, en dat denkbeeld verzoette grootendeels de bitterheid der vlugt. De haast zette hunne schreden vleugels bij, zij kwamen

wel.

Digitized by Google

weldra in het bosch, vonden den wagen des Vriends, en bereikten zeer ſpoedig de grenzen; want de vriend van FRANS was zelf Voerman, en zijne vriendſchap verſchoonde de paarden niet. Toen zij nog in den nacht voor het huis des laatſten aankwamen, ſtond de postwagen reeds gereed; de zeldzame vriend gaf FRANS de beloofde brieven, hulde WILHELMINA in zijnen mantel, en beval den voerman, de twee Officieren van zijn land op het ſpoedigſte voort te helpen. Door deze voorzigtigheid werd het den ongelukkigen Vader onmogelijk gemaakt, zijn kind ooit weder te vinden, en aan de armen van haren verleider te ontrukken. WILHELMINA bleef den volgenden dag ſteeds in den wagen zitten, dien hun de vriend van FRANS verkocht had; haar mantel en een groote hoed, die haar hoofd bedekte, verborg haar voor de oogen der nieuwsgierigen; allen, die hen reden verzekerden, naderhand, dat zij twee Officieren gereden hadden, en verhinderden daardoor de mogelijkheid, om hen op het ſpoor te komen. De vlugtelingen kwamen dus gelukkig en zonder hindernis in de groote hoofdſtad van P— aan; de brieven des vriends waren hun van groote en veelvuldige nuttigheid. WILHELMINA verkocht hare ſieraden en kleinooden zeer voordeelig; de geliefden konden vijf en twintig duizend daalders op zekere renten uitzetten, en behielden nog genoeg over, om kleederen, en de noodige meubelen aan te koopen. Eer de bevalling van WILHELMINA naderde, woon-

woonden zij reeds in een ſtil en eenzaam huis, genoten de genoegens der liefde, en het geluk van het huiſelijk leven volkomen. Zij zegenden thans dikwijls het denkbeeld van eene ſnelle vlugt, en beefden niet meer voor ontdekking, dewijl de vriend van FRANS berigtte, dat de Vader, als een woedende Leeuw zijn Kind in de verte en in de nabijheid gezocht, maar niet het geringſte ontdekt had.

Na korten tijd baarde WILHELMINA haren FRANS eenen lieven jongen, die de vreugde hunnes levens niet weinig vergrootte, en de lieveling zijner moeder werd. Niets ſtoorde ſedert hun geluk; ſlechts het berigt, dat WILHELMINA'S Vader haar openlijk onterfd, en eenen Zoon zijner overledene Zuster als kind had aangenomen, vergalde het eenige dagen; doch zij benijdden den gelukkigen zijn lot niet; zij werden dagelijks meer overtuigd, dat zij, van elkander geſcheiden, niet konden leven, en ſtelden zich gerust met de overtuiging, dat niet rijkdom, maar liefde den echt gelukkig maakt; want getrouwd waren zij reeds lang; een Predikant, dien zij hun lijden ſchetſten en hunnen nood klaagden, trouwde hen kort na hunne aankomst.

Om beter en meer onbezorgd te kunnen leven, hadden zij hun geheel vermogen eenen der rijke Bankiers gegeven; hij betaalde hun zes ten honderd, en ſtelde hen in ſtaat, om met een inkomen van vijftien honderd daalders hunne dagen in zorgelooze rust te genieten. Zij gaven

niet meer uit, dan zij konden ontvangen, maar zij beſpaarden ook niets van hunne inkomſten, beſteedden dikwijls het overſchot tot goede werken, zij hielden zich enkel bezig met hunne liefde, en gevoelden zich ſlechts dan volkomen gelukkig, wanneer zij van dezelve ongeſtoord konden ſpreken, en elkanderen eeuwige duurzaamheid en wederzijdſche trouw verzekeren. Zelden zal een paar zich zoo teeder beminnen, zelden in den hoogſten graad van hartelijkheid zoo lang het vol houden.

WILHELMINA had haren echtgenoot reeds vier kinderen gebaard, en voedde ze op met de grootſte zorgvuldigheid, toen FRANS eens wanhopig t'huis kwam, en door zijne diepe zuchten, door den gebroken toon zijner ſtem, den argwaan zijner echtgenoote wekte. Hij was bij den Bankier geweest, wilde naar gewoonte, een half jaar rente ontvangen, en vernam tot zijne grootſte verbaasdheid, dat deze reeds voor lang bankroet geſpeeld, en zijnen ſchuldeiſcheren ontvlugt was. WILHELMINA hoorde deze jobstijding met ſtandvastige bedaardheid aan. De Heer heeft gegeven, de Heer heeft genomen, de naam des Heeren zij geloofd! ſprak zij wel weemoedig, maar toch niet wanhopig, en zonk in de armen van haren echtgenoot. Deze herſtelde zich weder, vloog naar eenen Advokaat, en gaf hem volmagt, om het proces te voeren, het welk door de talrijke ſchuldeiſchers reeds tegen den ontvlugten begonnen was.

Het

Het duurde twee bange jaren, eer hetzelve was afgeloopen; dan was er, volgens verzekering van den Advokaat, groote, dan weinige hoop tot vergoeding, foms bood de ontvlugte een voordeelig vergelijk aan, het geen weder door de hardvochtigheid der overige fchuldeifchers vernietigd werd. Steeds leefden de ongelukkigen tusfchen vrees en hoop, moesten fchulden maken, het ontbeerlijke, en eindelijk het noodzakelijke verpanden.

Reeds dikwijls heerschte gebrek aan hunne tafel, reeds vermeerderden zorgen voor onderhoud hun ongeluk, toen eindelijk het Gerigt het beflisfend vonnis velde. FRANS kreeg, daar hi zich het laatst had gemeld, in plaats van vijf en twintig, flechts drie duizend daalders. Ook dit weinige zou de ongelukkige Familie met dank aangenomen, en zich tot de noodzakelijkfte behoeften beperkt hebben, indien zij hetzelve flechts eerder gehad hadden. Toen alle kosten van het proces, de overige fchulden betaald, en flechts de noodzakelijkfte panden waren ingelost, hadden zij nog vijf honderd daalders over, en hier van nu moesten zij zich zelven en hunne vier kinderen onderhouden. Zij vormden in ftille wanhoop allerlei plannen, om zich in de verfchrikkelijke toekomst te redden. FRANS zocht in de ganfche ftad eene klerks plaats bij den een' of anderen Advokaat, maar alles was bezet, hij keerde fteeds meer wanhopig terug. WILHELMINA zocht door naaijen, breijen en kant werken iets

te verdienen, doch, daar de ongelukkige blinde ſteeds eene hulp noodig had, die haar in twijfelachtige gevallen bijſtond, daar haar arbeid zeer langzaam voort ging, en nimmer den behoorlijken graad van volmaaktheid bereikte, zoo kon zij er niets mede winnen, en had dikwijls meer ſchade dan voordeel. Op deze wijze ſmolt hun klein kapitaal ſteeds meer en meer, en FRANS zag maar al te duidelijk, dat weldra de bedelzak hun eenigſte toevlugt zou zijn.

Toen nog ſlechts honderd daalders hun gansch vermogen uitmaakten, ſtelde FRANS zijne vrouw voor, om met hem op het land te gaan wonen, en daar een verblijf te zoeken, terwijl hij door den arbeid zijner handen ten minſte het dagelijksch brood wilde trachten te verdienen. De arme lijderes nam den voorſlag aan, en gaf hem hare hand, om zich door hem te laten leiden. Ik heb, ſprak zij, gezworen met u kommer en ellende gewillig te dragen. Uwe liefde heeft mij vele zalige dagen geſchonken; zij zal mij ook de overige verzoeten; aangenaam zal mij het droogé brood ſmaken, wanneer ik 'er bij denk, dat uwe liefhebbende hand het verdiende. God geve, dat gij het ſlechts uithoudt, dat gij mij maar niet ontrukt wordt, dan zal ik ſtandvastig lijden, en des avonds aan de hand mijner kinderen, derzelver verzorger vrolijk te gemoet ſnellen.

Zij verkochten nu alles, wat zij nog bezaten, vermeerderden daar door hun vermogen tot vierhon-

honderd daalders, en vertrokken met de hoop, dat de ſtraffe des Allerhoogſten een einde zou nemen, en zijne barmhartigheid hen niet geheel zou verlaten. Het was een treffend ſchouwſpel voor FRANS, toen hij, met zijn kleine have belast, des morgens vroeg de poort uit ging, en zijne vrouw achter hem volgde, die door zijne oudſten zoon geleid werd, terwijl de twee jongere zorgeloos naast haar heen huppelden, en den aanbrekenden dag vrolijk te gemoet zagen. Het kleinſte kind droeg de goede moeder op hare armen; FRANS verzocht te vergeefs, dat zij dezen last hem ook zou toe vertrouwen, doch zij weigerde het ſtandvastig, en verzekerde hem, dat zulk een zoete last haar niet zwaar viel.

Wanneer zij rustten, en zulks geſchiedde om de kleinen zeer dikwijls, ſpraken de ongelukkigen ſteeds van hunne toekomſtige levenswijs. Zij beſloten het kleine overſchot van hun vermogen zorgvuldig te bewaren, niet éénen daalder 'er van te nemen, en enkel van hunner handen arbeid te leven, opdat, wanneer ziekte of eenig ander ongeluk FRANS in zijne dagelijkſche verdienſten verhinderde, zij hunnen toevlugt tot dezen noodpenning konden nemen. Zoo vele duizenden, ſprak WILHELMINA, leven van het weinige, het welk zij met hunne handen verdienen, waarom zouden wij het ook niet kunnen? Een ernſtig voornemen wordt gewoonte, en gewoonte valt niet meer moeijelijk. FRANS beſloot daar bij, zijne drie knapen ook tot ſte-

vige land-werklieden op te brengen, en zoo die door nijverheid de verdienſten vermeerderden, eens een klein landgoedje te koopen. Wij zullen dan, voegde hij er bij, op het einde onzer dagen vrolijk en te vreden bij den haard zitten, en in rust toezien, hoe onze kinderen voor ons en hunzelven het brood verdienen. Met zoodanige plannen zochten de ongelukkigen zich te troosten, en de ſlagen van hun wreed nootlot door vrolijke uitzigten te verzachten.

Op den derden dag hunner reis kwamen zij in een groot dorp aan; de helft van het zelve was den vorigen winter door eenen ongelukkigen brand in de asch gelegd, de boeren bouwden thans hunne woningen weder op, en daar ſommigen in de herberg, waar FRANS vernachtte, over het groot gebrek aan werklieden klaagden, zoo bood hij hun zijnen trouwen bijſtand aan, wanneer zij hem ook in het vervolg ook in hun midden dulden, en hem vergunnen wilden, voor zich en zijn ongelukkig huisgezin, door vlijt en arbeid het brood te verdienen. Zij ſtonden deze billijke voorwaarde zonder weigeren toe; FRANS huurde een klein kamertje, en werd den volgenden dag reeds opperman bij de metſelaars, die in eene groote menigte daar arbeidden. Hij verdiende daags een' ſchelling, zulks was naauwelijks genoegzaam voor brood voor hem en zijn huisgezin, hij moest telkens nog eenige ſtuivers van zijnen noodpenning er bij leggen, op dat de ongelukkigen ten minſte eenmaal daags warm

eten,

eten, en des zondags een ſtukje vleesch konden krijgen.

De ongewone arbeid verzwakte zijn ligchaam, weldra kon hij niet meer zoo vlijtig, zoo aanhoudend werken; toen de herfst naderde, en de meeste gebouwen reeds klaar waren, was hij een der eerſten, die geen werk meer vonden; hij moest gedurende den ganſchen winter van zijn klein vermogen leven, en zag te laat in, dat alle vrolijke uitzigten voor hem verloren waren, en hem in de toekomst nog grooter gebrek te wachten ſtond. In het voorjaar en den zomer had hij wel wederom arbeid, maar deszelfs loon reikte andermaal niet toe, om van te beſtaan; dagelijks ſmolt zijn klein kapitaal, dagelijks naderde het gebrek met raſe ſchreden. WILHELMINA leed in ſtilte, maar inwendig hartzeer ondermijnde haar ligchaam; zij begon te ſukkelen; om haar te verſterken, ontzag FRANS geene kosten; hij misleidde dikwijls de ongelukkige met verdichte geſchenken, opdat zij ſlechts zonder zorg de betere ſpijze genieten zou, welke zijne liefde haar ter verſterking liet bereiden.

Zes kommervolle jaren waren op deze wijze verloopen, en in dezen tijd het ganſche kapitaal, waar op de ongelukkigen eens al hunne hoop gebouwd hadden, offchoon FRANS vlijtig arbeidde, verteerd; doch bij den ondergang van deze weleer eenige hoop, rees eene nieuwe, welke meer licht en warmte beloofde. De twee oudſte zonen van het ongelukkige paar konden

thans ook reeds met hunnen vader op daghuur uitgaan, zij verdienden zoo veel als hij, en de ſteeds kwijnende moeder, begon nu vast te geloovén, dat hunne kinderen hen eens tot aan hunnen dood onderhouden zouden. Het was ook wezenlijk het hartelijke en vaste beſluit van deze goede kinderen, zij ſpraken 'er dikwijls van, maar een nieuw ongeluk naderde, welks gevolgen ijsſelijk waren.

Reeds het vorige jaar waren de veldvruchten mislukt, nieuw nog grooter misgewas dreigde het volgende. Tot den winter toe vonden vader en zonen nog beſtendig arbeid, maar ſedert dien tijd niet meer. De boeren hadden naauwelijks koren genoeg, om te zaaijen, zij moesten zelve koopen, wat zij anders verkochten, en ſtelden dus alle bezuinigingen in het werk. Met elken dag werd het koren duurder, het brood kleiner. Ziekte volgde het gebrek, en de ellende tastte het eerst diegenen aan, welke van hunnen dagelijkſchen arbeid leefden, en nu niets meer om te leven hadden. FRANS ſtreed zoo lang hij kon tegen het onverbiddelijke noodlot; hij verkocht, al wat hij nog bezat, om zijne vrouw en kinderen ſlechts met droog brood te kunnen voeden; maar toen ook deze zwakke hulp hem verliet, toen zelfs de bedelzak hem nog zwakkere hulp aanbood, toen tastte eene doodelijke ziekte, het gevolg des hongers, hunne uitgemergelde ligchamen aan. WILHELMINA werd met alle hare kinderen eene prooi des doods. Slechts

FRANS

FRANS herſtelde, dewijl toch eindelijk de al te verſchrikkelijke ellende eenige harten der Dorpbewoners trof, die hem, daar hij ook reeds met den dood worſtelde, verkwikten en in het leven bewaarden.

Kommer en ellende hadden zijne liefde voor WILHELMINA niet verminderd; hij beminde haar nog met dezelfde hartelijkheid; haar bittere, ijsſelijke dood, hare zuchten om hulp, beroofden hem van het verſtand, het werd met haar ligchaam ten graye gedragen, en keerde nimmer weder.

Toen het aangename, vruchtbare voorjaar de hoop op eenen rijken oogst deed geboren worden, en aller harten nieuwe vreugde begonnen te gevoelen, was hij de eenigſte, die nog ſteeds treurde; hij ſprak in den beginne geen woord, ging gedachtenloos rond, arbeidde, bedelde niet, en ſcheen het geheel der Voorzienigheid over te laten, of zij eenige medelijdende harten wilde gaande maken, die hem ongevraagd eenigen onderſtand aanboden. Hij gebruikte dan niet alles, wat men hem gaf, en bewaarde het overſchot zeer zorgvuldig. De ijsſelijke werking van den hongersnood had zijn verſtand gekrenkt, de overtuiging, dat alleen de uiterſte ſpaarzaamheid hem in het vervolg daar voor kon behoeden, had het denkbeeld bij hem opgewekt, dat hij al, wat bruikbaar was, moest verzamelen; dit denkbeeld bleef hem gedurende zijn ganſche leven bij, en hield hem alleen bezig.

Het volgende voorjaar verliet hij zijne woning, en keerde eerst bij den aanvang des winters met eenen zwaren last weder t'huis. Hij bedelde in den tijd zijner afwezigheid in de naburige dorpen en ſteden, hij nam alles, wat men hem gaf, met groote dankbaarheid aan, hij verzamelde met onvermoeiden ijver alle gebroken ſcherven en oud huisraad, hetwelk men als onbruikbaar weg wierp, en ſleepte dezen last den ganſchen zomer op zijnen rug rond. Bij het naderen van den winter droeg hij eerst alles in zijne woning, en achtte zich gelukkig, wanneer hij zijne nietswaardige ſchatten beſchouwen, en als voorraad tegen het aanſtaande gebrek kon bewaren. Een vriend van mij, die voor eenige jaren te land reisde, ontmoette hem in de nabijheid van zijn dorp, en zag ſtilzwijgend aan, hoe hij de ſcherven van een gebroken glas begeerig verzamelde. Daar hem de wijze, waarop hij zulks deed, maar nog meer de bijzondere vreugde, die de verzamelaar in zijne geheele houding liet blijken, inzonderheid in het oog viel, zoo ſprak hij met hem.

Mijn vriend. Wat verzamelt gij daar zoo vlijtig?

Frans. Ik zoek voorraad! Ik vergader brood voor den winter!

Mijn vriend. Maar dat zijn glasſcherven?

Frans. Mogelijk! Mogelijk! Maar alles is bruikbaar, alles. Ach het is zoo goed, als men iets heeft, men kan vrouw en kinderen onderhou-

houden, behoeft ze niet van honger te zien ſterven! Beste Heer! volg mijnen raad; alle dag is nog geen avond; verzamel bij tijds, anders zult gij eens ijſſelijke dingen beleven!

Mijn vriend. Wat draagt gij dan toch zoo zwaar op uw' rug?

FRANS. Voorraad! Voorraad! Er zal weldra weder een hongersnood komen, en dan zal ik eerlijk met de armen deelen, op dat zij hunne vrouwen en kinderen kunnen onderhouden. (*met tranen.*) O Mijn Heer! het is ijſſelijk, wanneer men deze panden moet zien verhongeren, en niet kan helpen! IJſſelijk, ijſſelijk is het! Ach, ik moet mij haasten, moet den goeden tijd waarnemen, eer de kwade komt.

De ongelukkige ging nu hijgend onder zijnen last verder; daar mijn vriend hem in het nabij gelegen dorp volgde, en daar den Leeraar der plaats aantrof, zoo vernam hij bij dezen naar den merkwaardigen man. Hij vernam door hem zijne ganſche levensgeſchiedenis, welke hij hem, toen WILHELMINA nog leefde, eens verhaald en vertrouwd had. De ellende der ongelukkige familie, voegde de Leeraar er bij, zou niet tot zulk eenen ijſſelijken graad geſtegen zijn, zoo ik toen niet zelf op den rand des grafs geweest was, ik kon niet meer voor hun zorgen, en vernam eerst na mijn langzaam herſtel hunnen dood.

Toen mijn vriend van zijne reis terug kwam, en bij den Leeraar overnachtte, berigtte hem deze,

ze, dat de arme FRANS reeds overleden was. Moedwillige jongens hadden zich met zijne krankzinnigheid vermaakt, hem opzettelijk nietswaardige en zware dingen gegeven, en zijne mars daar mede zoo opgevuld, dat hij, eer hij zijne woning bereikte, onder den zwaren last bezweek. Men vond hem dood op den weg, hij rust nu naast zijne WILHELMINA, en zal daar een geluk genieten, het welk hij hier zoo vurig, maar steeds vergeefs gezocht heeft.

KOEN-

KOENRAAD G—

Voor meer dan vijftig jaar, leefde in een klein Boheemsch dorpje, een boer met zijne vrouw reeds lang in eenen zeer ontevreden echt; de geringſte kleinigheid gaf telkens aanleiding tot de grootſte oneenigheid en twist. Dikwijls gelukte het wel den Leeraar de vertoornden te verzoenen, maar deze verzoening duurde niet lang, eindigde telkens met nieuw en nog grooter ongenoegen, het welk eindelijk in eenen bitteren haat ontaardde, die alle verzoening onmogelijk maakte. Daar drie nog kleine kinderen noodzakelijk eene moeder, en het landgoed eene huishoudſter behoefden, zoo ſcheidden de onverzoenlijken wel niet geheel, maar leefden toch ook niet als echtgenooten, ſpraken dikwijls weken lang geen woord met elkanderen, fliepen zelfs in onderſcheidene kamers. Twee jaren na deze vrijwillige ſcheiding kwam eens de boer bij den Rigter,

hij

hij verhaalde hem, dat zijne vrouw waarſchijnlijk zwanger was, en dat hij vermoedde bij een' zijner knechten. Op zijn verder verzoek liet de Rigter de beſchuldigde roepen, maar deze loochende niet alleen het vermoeden, maar overlaadde daarenboven haren man met vele ſmaadredenen, dewijl hij door dit valsch vermoeden hare eer zeer beleedigd, haren goeden naam openlijk gekrenkt had. De man liet zich eindelijk door den Rigter overhalen, om verſchooning te vragen, en deze had de zaak reeds lang vergeten, toen de boer weder bij hem verſcheen, hem op nieuw verhaalde, dat zijne vrouw dezen nacht zeer waarſchijnlijk een kind gebaard, maar ook even waarſchijnlijk had omgebragt. Offchoon de Rigter aan dit nieuw vermoeden geen geloof ſloeg, zoo liet hij zich toch overhalen, om met den boer naar zijne woning te gaan, dewijl deze beloofde hem aldaar nadere bewijzen te geven.

Het was juist Zondag en een der koudſte dagen van eenen zeer ſtrengen winter; de Rigter ſprak dus het vermoeden rondborſtig tegen, daar hij, zoo dra zij in de kamer kwamen, naar de vrouw vragende, vernam, dat zij naar eene kerk, die een uur ver lag, naar de vroegpreek gegaan was. Deze omſtandigheid weêrſprak de mogelijkheid van de aangetijgde beſchuldiging, maar de bewijzen, welke de boer beloofde te leveren, en ook wezenlijk leverde, waren aan den anderen kant weêr zeer ſterk, en maar al te gewigtig, om het vermoeden te bevestigen. Om de waarheid zoo ſpoedig mo-

ge-

gelijk te doorgronden, zond de Rigter zijne vrouw de beſchuldigde na, en droeg haar op, om onder een of ander voorwenſel haar tot eene ſpoedige terugkomst te bewegen. Na verloop van een uur kwam de afgezondene wezenlijk met haar in het dorp; zij verzekerde haren man, dat in weerwil van alle bewijzen het vermoeden ongegrond moest zijn, daar zij aan hare gezellinne niet de minſte zwakheid ontdekt, maar veel eer moeite gehad had, om haar met gaan bij te houden.

Het verhoor begon, de bewijzen werden voorgelegd, en de zich zeker achtende daardoor zoodanig verraſcht, dat zij terſtond de onnatuurlijke daad bekende. Ik heb, zeide zij, van nacht wezenlijk een kind gebaard, maar het niet vermoord, doch daar ik door deszelfs aanhoudend ſchreijen voor ontdekking vreesde, het in den angst den mond met ſtroo geſtopt, en toen ik, om alle achterdocht te vermijden, naar de kerk ging, het ongelukkig ſchepſel mede genomen, en het onder weg in eenen hollen boom verborgen.

Daar ſlechts de vrees voor ontdekking haar zulke bijzondere krachten verleend had, zoo zeeg zij na dit kort verhaal krachteloos neder, en was eerst des namiddags om twee uren in ſtaat, om de plaats, waar zij het kind verborgen had, naauwkeurig te beſchrijven. Het was reeds ſchemeravond, toen de Rigter met het doode kind voor het volle gerigt verſcheen, en de daad aangaf. Het ſtroo ſtak nog in den mond van het kind, waar mede de beangſte moeder gezocht had het te

ver-

verſtikken, toen de Ambtman met den juist tegenwoordig zijnde Houtvester in de regtzaal trad, om de opgave des Rigters te notuleren. De Rigter leide het kind op de tafel; deszelfs gezigt was donker blaauw, en het ligchaam door de ſterke koude geheel ſtijf. De medelijdende Houtvester trad toe, en trok den kleinen het ſtroo uit den mond, het ſcheen hem toe, als of het kind eenige malen poogde adem te halen, hij wendde terſtond alle hulpmiddelen aan, en in een half uur gaf het kind onloochenbare bewijzen van leven.

„ Daar mij God," ſprak hij, „ tot uwen redder „ beſtemde, daar hij mij niet het geluk ſchonk, „ eigen kinderen te hebben, zoo wil ik den pligt „ van vader aan u vervullen, en u, indien ik u „ geheel mag redden, als mijn eigen kind aanne„ men." De Eeuwige hoorde de vrome gelofte, zegende dezelve ten ſterkſte, en de wonderbare genezing gelukte volkomen. Offchoon de moeder, volgens hare opgave, reeds om middernacht den mond van den nieuw geboren knaap met ſtroo geſtopt had, offchoon de laatstgenoemde van 's morgens zeven tot 's middags drie uren ſlechts in eene linnen' ſchort gewikkeld, bij de ſtrengſte koude in eenen hollen boom verborgen lag, zoo rustte hij toch reeds den volgenden dag vrolijk en wel aan de borst zijner minne, die zijn nieuwe vader en weldoener voor hem bezorgd had.

Hij werd bij den doop KOENRAAD genoemd, en leefde in de eerſte jaren zijner kindschheid in volkomene gezondheid. Een nog levend oogge-

tui-

tuige verzekert mij, dat hij een ſchoone en friſſche jongen, de eenige vreugd zijner voedſterouders was, die hem hartelijk beminden, en alles aanwendden, om zijn hart goed en edel te vormen. Toen hij zes jaren oud was, kon hij reeds lezen en ſchrijven, en verried in alle zijne handelingen de duidelijkſte ſporen van een groot genie.

Hij was tot in zijn negende jaar aanhoudend, dikwijls uitgelaten opgeruimd en vrolijk, maar deze opgeruimdheid veranderde in gene diepe zwaarmoedigheid, toen hij omtrent dien tijd bij toeval vernam, dat de edele Houtvester zijn ware vader niet was, dat zijne moeder in het tuchthuis kwijnde, en zijn wezenlijke vader over de grenzen gevlugt was. Men vond hem dikwijls in een' hoek zitten, waar hij het treurige lot zijner onbekende moeder beweende; alleen de verzekering, dat hare hechtenis weldra geeindigd zou zijn, kon hem troosten, maar hij verviel in nieuwe droefheid, wanneer hij door anderen vernam, dat deze verzekering ſlechts, om hem te troosten, verdicht was. Dit duidelijk bewijs van een goed en gevoelvol hart, vermeerderde de liefde zijner voedſterouders niet weinig, zij beſloten den veel belovenden knaap te laten ſtuderen, om hem eens tot erfgenaam van hun aanzienlijk vermogen te benoemen.

Eer het eerſte beſluit kon worden uitgevoerd, ſtierf zijne voedſtermoeder aan de gevolgen eener kwalijk geheelde longtering, die onophoudelijk

aan haar ligchaam knaagden, haar van tijd tot tijd nader aan het graf bragten, en eindelijk den dood zachtkens in de armen leverden. Haar man had haar zeer bemind, zijne droefheid was dus groot, maar het hartzeer van den goeden KOENRAAD nog grooter, hij beweende de goede moeder nog ſteeds, als des vaders oog reeds droog was, hij bevochtigde haar graf nog met tranen, toen deze hem naar de ſchool in eene naburige ſtad zond, om een begin met zijne ſtudien te maken.

Het was voor den grootmoedigen Houtvester een wezenlijk feest, wanneer zijn KOENRAAD hem in de ſchoolvakantie bezocht, de heerlijkſte getuigenisſen van zijne naarſtigheid medebragt, en daar door de kosten zijner opvoeding zoo rijkelijk beloonde; maar de goede oude genoot deze vreugde nog geen drie jaren; wanneer hij om dien tijd in het bosch een' hoogen beuk liet vellen, verpletterde een tak van denzelven zijn hoofd; men droeg hem dood naar huis.

Dikwijls had hij in tegenwoordigheid van vele getuigen verklaard, dat KOENRAAD eens al zijn have en goed erven zou; doch daar hem de dood in de grootſte zekerheid verraste, zoo kwamen weldra zijne naaste vrienden als erfgenamen van zijn vermogen op, en namen het, onder beſcherming der wetten, in bezit. Niemand dacht aan den armen KOENRAAD, niemand was edel genoeg, om de beloften des overledenen aan hem

hem te vervullen; allen lieten hem aan het toevallig noodlot over, het welk weldra met volle kracht hem zijne wispelturige luimen deed ondervinden. Hij moest terstond de studie vaarwel zeggen, dewijl niemand meer kost en woning voor hem betaalde; alle fondsen voor arme Studenten, die zijn Professor den vlijtigen KOENRAAD zoo gaarne bezorgd had, waren vergeven, hij kon den klagenden slechts met de toekomst troosten; en was, als Monnik, zelf te arm, om hem te ondersteunen.

De door allen verlaten knaap was toen vijftien jaren oud, zijn huisheer, een welgestelde schoenmaker, beloofde hem zijn handwerk te leeren, ook met de noodige klederen te voorzien, zoo hij lust en neiging tot het eerste gevoelde; de arme KOENRAAD greep het eenige uitzigt, het welk zich voor hem opende, met groote dankbaarheid aan, en arbeiddde weldra even zoo vlijtig en bestendig op het schoenmakersbankje, als hij te voren aan zijne studeertafel gelezen en geschreven had.

Zijne leerjaren verliepen stil en rustig, hij verwierf door zijn zedelijk en vlijtig gedrag de liefde zijns meesters, de genegenheid der knechten; dikwijls, wel is waar, viel een traan, dien hij der gedachtenis zijner edele voedsterouders wijdde, op zijnen arbeid, maar de ruwe, ongevoelige medearbeiders sloegen op zijne aandoeningen geen acht, en hij genoot ongestoord het treurig genoegen, om zijn hart voor eene diepe zwaar-

moedigheid te openen. Toen hij tot knecht benoemd werd, gaf hem zijn meester het loffelijkſte getuigenis zijner bekwaamheid, die hij nu, naar gewoonte dier handwerkslieden, door eenige jaren in vreemde landen te reizen, zou trachten te vermeerderen.

Deze reis had voor hem groote en veelvuldige nuttigheid; zijne wijsbegeerte, die hij bij zulk eenen eenzelvigen werktuigelijken arbeid zeer weinig kon bevredigen, werd daardoor magtig opgewekt, de neiging tot zwaarmoedigheid week, zijn geest werd vervrolijkt, wanneer hij door ſchoone, aangename velden wandelde, of in de verte de veelvuldige torenſpitſen eener groote ſtad zag oprijzen. — Zijn ongelukkig lot was in het ſtadje, waar in hij het ſchoenmakers handwerk leerde, algemeen bekend; meer dan eene milde hand opende zich in het vervolg ten beste van den verlaten knaap; zijn meester bewaarde voor hem elk geſchenk met de ſtrengſte eerlijkheid; vandaar, dat hij, behoorlijk gekleed, en met een goede vijftig guldens in den zak, zijne reis kon aanvaarden.

Zoo lang dit geld tot noodig levensonderhoud genoegzaam was, bekommerde hij zich niet zeer om aanhoudenden arbeid, hij reisde alle kleine ſteden door, zonder daar in de herbergen te vertoeven, arbeidde in de groote ſlechts zoo lang, tot hij al het merkwaardige gezien had, en in zijn klein dagboek ter toekomſtige herinnering had opgeteekend.

Hij

Hij was juist twintig jaren oud, en zijne beurs reeds sterk gelediged, toen hij in *Straatsburg* aankwam. Onechte kinderen bezitten doorgaans bijzondere talenten, zijn zelden leelijk, dikwijls zeer schoon. De goede moeder Natuur schijnt daarom zoo rijkelijk alle hare gaven aan hun te verspillen, omdat deze ongelukkigen zoo menig voorregt moeten ontberen, het welk naar gewoonte en gebruik slechts de *legitime nati*, (kinderen uit een wettig huwelijk) kunnen genieten. Dat KOENRAAD vele talenten bezat, heb ik mijnen Lezeren reeds meer dan eens gezegd, maar dat hij ook bij uitstek schoon was, heb ik met opzet verzwegen, omdat dit de goede jongeling zelf nog niet gemerkt had, zoo niet de minder stuursche Fransche meisjes hem op dit voorregt hadden opmerkzaam gemaakt.

Dikwijls had in het groote *Duitschland*, dat hij in de lengte doortrok, menig smachtend oog met welgevallen op hem gerust, doch daar hij de taal der oogen niet verstond, was hij ongevoelig voortgereisd, maar te *Straatsburg* hoorde hij uit den mond der schoonste meisjes zich ronduit den mooijen schoenmaker noemen; zijne opgewekte ijdelheid bragt hem dikwijls voor zijn klein zakspiegeltje, en overtuigde hem even spoedig, dat de meisjes geene onwaarheid gezegd hadden. Sedert dien tijd werd hij zorgvuldiger op zijn ligchaam, hij schuijerde zijn' zondagschen rok vlijtiger, krulde zijn zwaar haar fraaijer. Deze kleine moeite bleef niet onbeloond;

de meisjes noemden hem thans niet meer alleen den mooijen, maar ook den galanten ſchoenmaker.

Onder alle, die hem vriendelijk groetten, gewillig bij het drinken de gezondheid beantwoordden, nog gewilliger hem de hand ter dans reikten, behaagde zijn hart het meest de dochter van eenen zeer rijken lakenfabrikeur. Zij kon, wel is waar, niet naast hem in den tuin plaats nemen, of in de danszaal de bonte rijen met hem doorkruiſen, want haar trotſche vader veroorloofde haar beide niet, maar zij zocht en vond toch altijd gelegenheid, om hem duidelijk te overtuigen, dat zijne ſchoone geſtalte op hare zinnen, zijn edel, ſtil gedrag op haar hart niet weinig gewerkt had. KOENRAAD woonde met haar in één huis; zijn meester, bij wien hij arbeidde, had een klein achterhuis in huur, het welk met het groote huis door een' gang verbonden was; men moest, wilde men op de ſtraat komen, door dezen gang gaan; zelden nu betrad KOENRAAD denzelven, zonder de dochter des huizes te moeten zien en groeten. Zij beantwoordde zijnen groet ſteeds met groote vriendelijkheid; daar echter de beſchroomde jongeling verder niets waagde, zoo beproefde zij ernſtiger hem tot praten te krijgen. Zij vroeg naar zijnen naam en vaderland, naar zijne vrienden en bekenden, en liet zich voor en na zijne geheele, hoewel kleine, echter toch altijd merkwaardige levensgeſchiedenis verhalen.

De

De aangename gevoelvolle toon, waar op hij deze geſchiedenis verhaalde, de tranen, welke bij de herinnering aan zijne dierbare voedſterouders uit zijne oogen rolden, werkten zeer ſterk op het nog vrije hart van het gevoelige meisje. Hij was zoo ſchoon, en daarbij zoo onverdiend ongelukkig. Beide zijn eigenſchappen, waar op trotschheid en ijdelheid van het liefde gevoelende meisje, zeer dikwijls ſchipbreuk lijden, en de opkomende liefde welig tiert.

KAROLINA, zoo was de naam van het rijke, maar ook ſchoone meisje, ging deze werking niet te keer, zij was veeleer volkomen met haar hart te vreden, wanneer het haar in de armen van een' zoo goeden jongeling het ſchoonſte en grootſte geluk op aarde voorſpelde. Het ſtaat aan u, zeide zij dan bij zich zelve, den onſchuldig beleedigden weder met het noodlot te verzoenen, en hem te overtuigen, dat onverdiend lijden dikwijls heerlijk beloond wordt. Zij kon, wel is waar, niet hopen, dat haar vader zijne toeſtemming zou geven tot een huwelijk met een' armen ſchoenmakersknecht, maar zij vond die ook in de oogenblikken van verliefde dweeperij geheel overtollig, dewijl hare overledene moeder haar meer dan twintig duizend daalders had nagelaten, waar over zij, ingevolge het testament, reeds met haar achttiende jaar naar goedvinden kon beſchikken.

Welligt zouden rede en tijd haar overtuigd hebben, dat des vaders vloek het ongehoorzame kind nimmer geluk, nimmer rust aanbrengt, zoo

niet deze zelf 'er alles toe had bijgedragen, om de ſchoone dweepſter in haar voornemen te verſterken. Een nog rijker, maar reeds bijna zestigjarig Koopman werd door de bloeijende jeugd en ſchoonheid van KAROLINA bekoord, in verzoeking gebragt, om in haare armen nieuwe levenskracht en warmte te zoeken. Daar hij zich overtuigd hield, dat het hart van een meisje even als elke andere waar, te koop was, zoo beſloot hij, om voor deszelfs bezit eens eenen zeer hoogen prijs te betalen, en ſprak daar over met haren vader. Deze was altijd gewoon, ſlechts op winst, niet op onbeduidende bijomſtandigheden acht te ſlaan; hij vond, dat de bruidſchat, dien de verliefde oude vijwillig aanbood, zoo aanzienlijk was, dat niemand in de ganſche ſtad zijner dochter eenen grooteren kon aanbieden, en beſloot dus ook zeer natuurlijk, dat dit het ſchoonſte en beste huwelijk voor zijn kind moest zijn. Hij beloofde den ouden de hand zijner dochter, en bepaalde terſtond den dag tot het huwelijk. Niet om hare toeſtemming te verkrijgen, want wat was 'er nog bij zulk een geluk toeſtemming noodig, maar om haar van het groot geluk te onderrigten, maakte de verheugde vader zijne dochter den geſloten koop bekend, en gebood haar, zonder haar antwoord aan te hooren, dat zij den ouden als haren bruidegom ontvangen, als haren toekomſtigen man eeren moest.

Het was juist zondag, toen zij deze jobstijding

ding ontving. KOENRAAD was even te voren in zijne ſchoonſte kleeding den gang doorgegaan; zijne wezenlijk goede kleeding had zijne ſchoonheid niet weinig vermeerderd, het oog van het minnende meisje meer dan ooit daarop opmerkmerkzaam gemaakt. De deur van hare ſlaapkamer kwam op dezen gang uit, zij opende dezelve na van het avondëten te zijn opgeſtaan, veroorloofde haar kamermeisje om naar de danszaal te gaan, en loerde achter de deur naar KOENRAADS t'huiskomst. Daar deze ook reeds lang de bevalligheden van KAROLINA had gehuldigd, wel is waar geheel in het geheim, geheel zonder hoop, maar juist daarom zeer ſterk verliefd was, zoo vertraagde hij zijne t'huiskomst nooit langer dan tien uren, dewijl hij dan zeker was, zijne ſchoone bij de verkwikkelijke avondkoelte op den gang te vinden, haar in het voorbij gaan ten minſte eene zachte aangename rust te kunnen wenſchen.

Ook ditmaal ontrukte hij zich tegen dezen tijd aan den kring zijner vrolijke vrienden, te vergeefs baden zij hem het volle glas, om wederkeerig beſcheid te doen, aan; de almagtige liefde wenkte, hij volgde, en gevoelde zich dan zoo zalig, zoo gelukkig, wanneer hij, van de ſchoone KAROLINA vriendelijk gegroet, naar zijn kamertje ſluipen, op zijn bed zich ongeſtoord der leiding zijner verbeelding kon overgeven, die hem dikwijls tot den rijkſten man maakte, en dan in ſtaat ſtelde, om de hand zijner uitverkorene te vragen. Spot niet met hem, lieve Lezers! wanneer ik open-

hartig beken, dat hij in deze gelukkige uren dikwijls het grootſte lot uit de loterij trok, of honderd duizend guldens op den gemeenen weg vond, zich dan in ſtilte wagen, paarden, en bedienden aanſchafte, om met alle mogelijke pracht in het huis zijner beminde te kunnen verſchijnen. Herinnert u ſoortgelijke droomen, en vergeeft deze goedgunſtig den ongelukkigen, want dat gij, mijne waardſten! nimmer op ſoortgelijk eene wijze gedroomd hebt, wil ik niet eens onderſtellen, dewijl gij alsdan het ſchoonſte geluk des levens nimmer gevoeld, nimmer genoten hadt. Het ſpeet hem zeer, dat hij deze reis de geliefde zijns harte niet meer in den gang aantrof, en verwenschte juist in zijne gedachten het al te ſterk aanhouden zijner makkers, die hem belet hadden vroeger afſcheid te nemen, toen een zachte roep van zijnen naam, die zijn geheel hart doordrong, hem gebood weder te keeren. Het was KAROLINA, die in een ligt nachtgewaad gekleed, het hoofd buiten de deur ſtak, en hem met de hand nader wenkte; hij volgde dezen wenk met groote vreugde, maar zij moest nog meermalen wenken, eer hij het waagde, in KAROLINA's kamer te treden; had zij niet beſluitvaardig zijne hand gegrepen, hem zelfs niet met een zacht geweld 'er in getrokken, hij zou den edelſten tijd met vele onnoodige pligtplegingen verſpild hebben.

Offchoon ook de dagen op zijn langst waren, zoo begon het toch reeds duister te worden.

KA-

KAROLINA had om geen achterdocht te verwekken, geen licht aangeſtoken; zij wilde echter bij het geſprek KOENRAAD gaarn in het gezigt zien, en bragt hem ten dien einde aan het venſter. Zijne hand rustte nog ſteeds in de hare, werd dikwijls door dezelve zacht gedrukt, maar KOENRAAD kon den druk niet beantwoorden, alle levenskracht had hem verlaten, zijn gevoel, zijne zinnen hielden zich ſlechts met het groote, onverwachte geluk bezig, het welk zijn hart ſlechts gevoelen, niet bevatten kon. Een traan, geheel der vreugde gewijd, ſprong uit zijn oog, en rolde langzaam over zijne hoog roode wangen. Gij weent? riep KAROLINA verſchrikt uit, wat is u overgekomen?

KOENRAAD. Mij? Overgekomen? Het geluk — — groote vreugde — — Ween ik dan in der daad? (*hij wrijft met de hand over zijne wangen.*) Waarlijk! hoe het komt, weet ik niet! — ik heb 'er geen reden toe, was nimmer zoo gelukkig! Indien het gevoel der hoogſte vreugde tranen verwekken kan, zoo moet het zulk een traan zijn. Ik heb het eerſte nog niet gevoeld, en kan niet bij ondervinding ſpreken.

KAROLINA (*ongerust.*) Waar waart gij? Wie heeft u zoo gelukkig gemaakt?

KOENRAAD. Wie? Gij vraagt zulks? God! ben ik dan waardig, in uwe kamer te komen, met u te durven ſpreken? Is dit niet het grootſte, onverdiendſte geluk?

KAROLINA (*vrolijk.*) Heil mij, dat mijn ge-

gevoel mij niet bedroog! Heil mij, dat ik mijn besluit uitvoerde! De tijd is dierbaar, het gevaar groot, wil ik redding verwachten, zoo moet ik mij den eerstgenoemden ten nutte maken, en alle bedenkelijkheid onderdrukken. Hebt gij nog geene beminde? Zijt gij nog niet aan een meisje verbonden?

KOENRAAD. Nog niet! Nog niet!

KAROLINA. Wilt, kunt gij mij gelooven, wanneer ik u rondborstig beken, dat ik u reeds lang hartelijk, teeder bemin?

KOENRAAD. Ook ik! Ook ik!

KAROLINA. Gij antwoordt niet?

KOENRAAD. Wat zal ik antwoorden? Ik hoor den zoeten toon uwer stem, ik hoor u van liefde tot mij spreken. Ik kan dat groote geluk niet bevatten. Ik moet het voor eenen droom houden. O God! hoe ongelukkig zou ik zijn, indien ik ontwaakte, en mij bedrogen voelde.

KRROLINA. Neen, lieve KOENRAAD, neen! Hetgeen ik u zeg, is waarheid, geen droom. Herstel u, hoe aangenaam uwe vreugde, uwe verwarring mij zijn moet, zoo heb ik toch uwen raad, uwen bijstand nog noodiger.

Zij verhaalde hem alles, wat tusschen haar en haren vader was voorgevallen, hoe hij voor eenige uren haar door zijne uitspraak tot het ongelukkigste meisje gemaakt had, en vroeg KOENRAAD eindelijk: Of hij besluiten kon haar te redden, met haar naar *Duitschland* te vlugten, en daar haar man te worden? KOENRAAD be-

loof-

loofde het eerſte, en bevestigde het laatſte met duizend uitdrukkingen van vreugde, met de verzekering zijner eeuwige liefde, zijner ſtandvastige getrouwheid. Getroffen door zijne kunſtelooze, doch des te ſterker werkende uitdrukkingen, zonk het lieve meisje in zijne armen, hare lippen raakte de zijne aan, het verbond der liefde werd door den vurigſten, maar tevens reinſten kus verzegeld.

KOENRAAD. Kunt gij van alle uwe bezittingen, van uw geheel vermogen ſlechts zoo veel redden, dat ik in mijn vaderland het meestersgild kan koopen, zoo ben ik niet bang, u met mijne handen te onderhouden. O het zal een lust voor mij zijn, te arbeiden, zoo ik 'er bij denk, dat gij de vruchten van mijnen vlijt genieten zult.

KAROLINA. Zoo niet, dierbare! Zoo niet. Ik heb een ander plan, dat u en mij gelukkiger zal maken. Het vermogen mijner moeder, waar over ik naar welgevallen, en zelfs onder de beſcherming der wetten, beſchikken kan, is geheel in mijne magt, het beſtaat in een goede twintig duizend daalders, en zal zeker genoegzaam zijn, om ons wel en fatſoenlijk te onderhouden.

Zij verklaarde hem nu, het geen KOENRAAD zeker ſlechts half verſtond, dat zij met goedkeuring, en naar den raad van haren vader, voor dit geld ſteeds franſche papieren en wisſels, die op eenige maanden *zigt* geſteld waren, inkocht, en door deze ſpeculatie, tot hiertoe meer gewonnen had, dan het kapitaal, zeker uitgezet, aan

ge-

gewone renten kon opbrengen. Daar nu deze wisſels altijd in haren leſſenaar bewaard werden, en dezelve volgens hare verzekering, zelfs in andere landen aangenomen en betaald werden, zoo was het zoo gemakkelijk als mogelijk, dezelve bij de ſnelſte vlugt mede te nemen, en in elke groote ſtad, voor klinkende munt te verwisſelen.

Hoe zeer ook door deze verzekering het toekomſtig lot van KOENRAAD verbeterd en aangenamer werd, zoo had toch dit uitzigt weinig bekoorlijks voor het edele hart des jongelings, die het gebod des Scheppers: „Gij zult voor u, en uwe vrouw, in het zweet uwes aanſchijns het brood verdienen," zoo gaarn vervuld had; maar hij zag tevens even duidelijk in, dat hij KAROLINA niet zoo onderhouden kon, als zij was opgevoed, en ſchikte zich dus geheel naar den voorſlag zijner beminde.

KOENRAAD, die door KAROLINA ondersteund, reeds te *Straatsburg*, betere kleederen gekocht had, in dezelve eenen man vertoonde, dien het bezit van zoo veele wisſels niet verdacht kon maken, nam op zich, door KAROLINA onderrigt, de invordering der wisſels te bezorgen. Hij bezocht eenige wisſelaars, doch daar deze zich met gebrek aan geld verontſchuldigden, zoo ging hij naar den beroemdſten Bankier der ſtad. Hij vond hem terſtond gewillig en bereid, om ze aan te nemen; zoodra hij echter de wisſels toonde, en de eerſte ze naauwkeurig onderzocht had, zoo verliet hij het kantoor, en

trad

trad weldra, door eenige mannen vergezeld, naar den verbaasden KOENRAAD. „Mijn Heer," ſprak hij, op eenen ernſtigen toon, „alle deze wisſels, die gij mij hebt overgegeven, zijn den Lakenfabrikeur L—, te *Straatsburg* heimelijk ontvreemd, ik heb volſtrekt last, derzelver overbrenger onder zekere bewaring weder naar *Straatsburg* te zenden, kunt gij u nu niet omtrent derzelver regtmatig bezit op ſtaande voet verdedigen, zoo moet ik aan mijnen last terſtond voldoen."

KOENRAAD zweeg, want dit berigt had hem het vermogen om te antwoorden benomen. „Waarſchijnlijk," voer de Bankier voort, „zijt gij de zoon van mijnen vriend. Ik beklaag den ongelukkigen vader, die zijne hoop op zulk eene ſchandelijke wijze ziet verijdeld. Hij verdient beter loon voor zijne vaderlijke liefde, die zelfs zulk eene daad nog niet geheel kon uitdooven, dewijl hij mij uitdrukkelijk verzoekt, u met verſchooning te behandelen, en niet aan het Geregt over te leveren. Gij zwijgt? Hebt gij geheel geene ontſchuldiging in te brengen? Ik ga dus, om ſchikkingen tot de reis te maken."

De Bankier verliet hem op nieuw, ſlechts de wachters namen plaats aan de deur; eer een uur voorbij was, keerde hij terug, en KOENRAAD werd achter door den tuin geleid, waar hij, in gezelſchap van twee onbekende perſonen, in eenen wagen plaats moest nemen, die terſtond ſnel voortreed.

Na-

Nadat *Augsburg* reeds verre achter zijnen rug lag; kreeg KOENRAAD eerst zijn denkvermogen weder; hij herdacht aan zijne wachtende, verlatene KAROLINA, en zijn hart brak, tranen van bitter hartzeer rolden over zijne wangen. Reeds wilde hij zijnen reisgenooten alles ontdekken, hen bewegen om terug te keeren; doch overwegende, dat hij KAROLINA daar door geheel ongelukkig maken, haar voor eeuwig verliezen zou, zoo besloot hij zich van de gelukkige dwaling te bedienen, en ten haren voordeele te zwijgen. Zij zal, hoopte hij, zoo ik langer uitblijf, zeker bij alle Bankiers naar mij vernemen, mijne gevangenis gewaar worden, en zich door eene gelukkige vlugt kunnen redden. Hij zag daarenboven wel in, dat men te *Straatsburg* streng onderzoek naar haar verblijf zou doen, hij besloot in het eerste verhoor hetzelve ook opregt te ontdekken, dewijl hij met groote zekerheid hopen kon, dat zij reeds lang alle verdere nasporing zou ontvlugt zijn. Om haar eens weêr te kunnen volgen besloot hij daarenboven van hare liefde voor hem niets te gewagen, en voor te geven, dat hij haar onverwacht in eene herberg had aangetroffen, van haar verzocht was om mede te reizen, en ook op haar verzoek de verraderlijke wisfels bij den Bankier had gebragt.

Met dit vaste voornemen kwam hij te *Straatsburg* aan. KAROLINA's vader stond ten uiterste verbaasd, als hem KOENRAADS reisgenooten melden, dat zij van den Bankier F— te *Augsburg*

burg waren afgezonden, om hem zijnen ontvlugten zoon, benevens eenen brief terug te brengen. Hij vloog terſtond naar beneden, en ſtond nog meer verbaasd, toen hij eenen geheel onbekenden jongeling voor zich zag ſtaan.

Om in het vervolg niet onverſtaanbaar te worden, moet ik terug keeren tot dien dag, waarop KAROLINA hare vlugt uit *Straatsburg* ondernam. Zij werd reeds in den morgenſtond vermist; de dienstboden zochten haar, op bevel van haren vader, te vergeefs bij alle vriendinnen en bloedverwanten, hij kreeg weldra achterdocht, onderzocht hare kamer, en inzonderheid haren leſenaar. Toen hij dien ledig vond, twijfelde hij niet meer aan hare vlugt, en verzocht alle zijne vrienden, om hem te helpen haar op het ſpoor te komen. Welke pogingen deze ook in het werk ſtelden, zoo was toch al hun navorſchen vergeefs, niemand had haar gezien, niemand kon haren weg ontdekken. De om zijn eenig kind diep bedroefde vader, die maar al te goed wist, en het thans meer dan ooit gevoelde, dat het voorgeſlagen huwelijk de oorzaak dezer vlugt was, zou wanhoop en zelfmoord vermoed hebben, zoo niet de medegenomene wisſels hem duidelijk overtuigd hadden, dat KAROLINA, verwijderd van haren vader, in het verborgene wilde leven.

Daar de wisſels ſteeds door zijne handen gingen, hij zich van dezelve in zijnen handel naar welgevallen bediende; KAROLINA ſlechts het vermaak gunde, om ze te bewaren, en de renten

liet genieten, zoo was eene naauwkeurige lijst van dezelve, op wiens naam ze gesteld en geteekend waren, in zijne handen. Hij liet deze lijst eenige honderd malen afschrijven, zond die met den eersten post wijd en zijd aan alle bekende en onbekende Bankiers. Hij zag zeer wel in, dat dit het eenige middel ware, vroeg of laat, KAROLINA's verblijf te ontdekken, schreef daarenboven elk zijner korrespondenten, dat zij derzelver brenger moesten aanhouden, en op zijne onkosten naar *Straatsburg* doen brengen.

Daar de grootste haast hier slechts alleen van goed gevolg kon zijn, zoo werden de afgezondene brieven door verschillende personen geschreven, elk bediende zich van uitdrukkingen, dien zich het spoedigst aanboden, zonder te onderzoeken, of zij bepaald genoeg waren. De brief aan den Augsburgschen Bankier luidde dus: „ Mijn kind is mij den vorigen nacht ontvlugt, „ en heeft alle de Fransche papieren, welke op „ de nevensgaande lijst geteekend staan, mede „ genomen. Ik verzoek UE., zoo deze wisfels „ u mogten worden aangeboden, derzelver bren„ ger terstond aan te houden, en benevens de „ wisfels, op mijne kosten, in aller ijl en on„ der de beste bewaring, naar *Straatsburg* te „ zenden. Ik ben vader, het is mijn eenigst „ kind, ik verzoek UE. daarom hetzelve, wel „ met voorzorg, maar tevens met de meest mo„ gelijke verschooning te behandelen, en toch „ niet aan het Geregt over te leveren."

Mij-

Mijne Lezers zullen nu ligt kunnen begrijpen, hoe het kwam, dat de Augsburgſche vriend zonder verder onderzoek, KOENRAAD voor den ontvlugten zoon van zijnen korrespondent aanzag, en hem terſtond door eenige vertrouwden naar *Straatsburg* terug zond. KAROLINA's vader, die deze dwaling uit den brief zijns vriends ontdekte, maar even zoo min geloofde, dat hij zelf de aanleidende oorzaak daar van was, verwonderde zich ten hoogſte over de nalatigheid van zijnen anderzins zoo naauwkeurigen vriend, doch troostte zich met de verzekering, dat de tegenwoordige vreemdeling de overbrenger der wisſels was, en bij gevolg als hare afgezant, haar verborgen verblijf moest weten.

Eer hij hem nog daar naar vroeg, beweerde KAROLINA's dienstmeisje ſtreng en ſtout, dat deze zoo fraai gekleede vreemdeling een arme ſchoenmakersknecht was, die nog voor eenige weken, bij den in het achterhuis wonenden Meester gearbeid had; daar meer andere huisgenooten deze uitſpraak bevestigden, en de daar naar gevraagden KOENRAAD het zelf niet ontkende, zoo begon de oude vader achterdocht te krijgen. Dat zijne rijke, zoo fatſoenlijk opgevoede dochter op dezen armen ſchoenmaker wezenlijk verliefd, in zijne armen uit het vaderlijke huis gevlugt was, kwam hem in het geheel niet in den zin, maar des te meer kwelde hem het denkbeeld, dat deze wellig de ongelukkige verleider en moordenaar zijn kon.

De antwoorden, welke KOENRAAD, die den goeden naam van KAROLINA met opzet wilde verſchoonen, op de voorgelegde vragen gaf, waren allezins van dien aard, om dit vermoeden met vollen regt te verſterken. Hij ſtotterde dikwijls, hij ſprak zich zelven meer dan eenmaal tegen, in 't kort, het ſcheen allen ongeloofelijk, dat de verſtandige KAROLINA eenen onbekenden ſchoenmaker tot haren reisgenoot gekozen, fraaije kleederen geſchonken, en zoo onbezorgd haren ganſchen rijkdom, alle de wisſels ter invordering zou vertrouwd hebben. Daar hij echter rondborstig bekende, dat KAROLINA hem in de herberg de drie Mooren, te *Augsburg* wachtte, en daar nog bij zijne plotſelijke gevangenneming gewoond had, zoo hield men alle verder onderzoek van het mogelijke en waarſchijnelijke voor overtollig, en was men ſlechts bedacht, zich op het ſpoedigst te overtuigen, of dit gezegde al dan niet waarheid behelsde. De Boekhouder van den Fabrikeur moest derhalve nog denzelfden dag met extra post, naar *Augsburg* vertrekken; hij had het ernſtigst bevel: KAROLINA, met goed- of kwaadheid tot de terugreis te bewegen; zoo hij haar niet meer aantrof, haar verder ſpoor onverwijld te volgen; doch zoo, het geen allen vreesden, de opgaaf des ſchoenmakers valsch was, even zoo ſpoedig terug te keêren, om alsdan KOENRAAD met geſtrengheid te kunnen behandelen. Men gaf intusſchen den laatſten in gerigtelijke bewaring, en

wacht-

wachtte met ongeduld op de wederkomst van den Boekhouder. Hij kwam reeds den zesden dag terug; zijn gezigt, hetwelk zigtbare droefheid kenmerkte, verkondigde den vragenden vader vooruit eene jobstijding. Hij bragt het berigt mede, dat volgens de verklaring, die de Waard der herberg voor het Gerigt had afgelegd, het volkomen juist was, dat KAROLINA benevens den schoenmaker KOENRAAD, onder den naam van SPANGENBERG, een en een halven dag bij hem gewoond had, doch sedert dien tijd verdweenen, en waarschijnlijk van haren leidsman vermoord was. De gronden, die den Waard tot dit ijsselijk vermoeden regt gaven, waren de volgende: om twaalf uren van denzelfden dag, waarop KOENRAAD door den Bankier was aangehouden, hadden KOENRAAD en KAROLINA op hunne kamer gegeten, zij waren hem tegen één uur, arm in arm, voorbij gegaan; KOENRAAD had hem, terwijl hij den Waard groette, duidelijk gezegd, dat zij gingen wandelen, en eerst tegen den avond zouden t'huis komen. Om vier uren had juist de Waard KOENRAAD de trappen vliegend zien op en af loopen. Hij noch KAROLINA was sedert dien tijd in de herberg verschenen, en hare kamer bleef steeds gesloten. Op verzoek van den Boekhouder werd dezelve door het Geregt geopend; men vond een open koffer, veel linnengoed, en zelfs eenige kleederen lagen 'er uitgetrokken en verstrooid rondom. Zij bewezen duidelijk, dat men 'er iets met groo-

ten haast gezocht, en daar door die groote wanorde veroorzaakt had. Aan de eene zijde van den koffer lagen twee witte, nog niet geheel ontvouwde doeken, die sterk met bloed bezoedeld waren, en duidelijke blijken droegen, dat men 'er bebloede handen aan had afgewischt, dewijl men in een van dezelve nog eenige bloedende vingers zag ingedrukt. Dit alles scheen nu te bewijzen, dat KOENRAAD de argeloze KAROLINA in het wandelen naar een afgelegen oord gelokt, haar daar vermoord had, vervolgens in haast terug gekeerd was, de wissels uit den koffer genomen, en zijne handen van het bloed gereinigd had. Dat KAROLINA deze wissels daarenboven niet door KOENRAAD te koop had laten aanbieden, bewees, voegde de Boekhouder 'er bij, het gebrek van onderteekening, het geen KAROLINA anderzins voorzeker niet zou verzuimd hebben.

Alle deze vermoedens werden nog denzelfden dag den Regter mede gedeeld, en deze begon met KOENRAAD den volgenden dag het verhoor. Hij bekende vrijwillig, dat hij met KAROLINA zonder ergens in te gaan, van één, tot omtrent vier uren, gewandeld had, vervolgens in haar gezelschap in de herberg terug gekeerd was, daar van haar de wissels ontvangen, en haar, met de verzekering, dat zij hem wachten zou, in de kamer verlaten had. Hij herinnerde zich ook, dat hij, om haar nog eens omtrent eene mogelijke nalatigheid te vragen, terug gekeerd, en terstond

ſtond weêr voortgegaan was. Verder kon hij niets zeggen, ook geenen getuigen bijbrengen, die KAROLINA met hem in de Herberg zagen terug keeren; hij hield het voor zeer waarſchijnlijk, dat zij op het berigt van zijne gevangenneming uit *Augsburg* ontvlugt was, en verzocht dus den Regter hem omtrent eene zaak, die hij niet weten kon, ook niet verder te vragen. Maar dien voldeed deze ontſchuldiging niet, hij vroeg verder, doch daar KOENRAAD vast voorgenomen had niets van KAROLINA's liefde te ontdekken, zoo volhardde hij ſteeds bij zijn eerſte verhaal, en beweerde, dat hij eerst in *Ulm* KAROLINA ontmoet had, en daar zij hem reeds te *Straatsburg* leerde kennen, van haar tot Reisgenoot verzocht was.

Doch de Voerman, dien KOENRAAD zelf had aangenomen, en die hem en KAROLINA naar *Baſel* gebragt had, ſprak deze verklaring openlijk en op eene overtuigende wijze tegen. Hij ging, toen hij deze geheele gebeurtenis bij toeval hoorde, vrijwillig naar het geregt, KOENRAAD was niet in ſtaat hem tegen te ſpreken, en vermeerderde daar door het groote vermoeden, het welk men tegen hem had opgevat. Daar hij op deze wijze van eene valſche verklaring overtuigd was, het vermoeden van moord niet weêrleggen, maar denzelven ook even min bekennen kon, zoo veroordeelde hem het geregt ter pijnbank.

Haar eerſten graad ſtond hij door onder de

heiligſte, krachtigſte betuigingen zijner onſchuld, doch bij het begin des tweeden, terwijl de beul hem daarenboven verzekerde, dat de ſmarten der pijnbank ſteeds hooger zouden ſtijgen, gaf hij eenen ſpoedigen dood boven de langzame en toch doodelijke folteringen de voorkeur, en bekende alles, wat men van hem vorderde. Ik heb antwoordde hij, op de vragen des Rigters, KAROLINA tot aan den oever van de *Lek* gelokt, haar met eenen dolk vermoord, en haar ligchaam in het water geworpen. Ik deed het uit hebzucht, dewijl zij mij den vorigen morgen in vertrouwen gezegd had, dat zij eene groote ſom aan wisſels bij zich had, die men bij elken Bankier voor klinkende munt kon verwisſelen.

Deze verklaring vervulde het hart des ongelukkigen vaders met ſmart en droefheid. Zijn ontwaakt geweten deed hem bittere verwijten, overtuigde hem, dat hij de grootſte oorzaak van KAROLINA's ijſelijken dood was, dewijl hij haar door zijne bedreigingen tot de vlugt verleid en genoodzaakt had. Bij zulk een gevoel was het dus natuurlijk en vergeeflijk, dat hij den Regter dringend bad, zijn vermoord kind naar alle geſtrengheid der wetten te wreken.

Reeds was het doodvonnis over KOENRAAD uitgeſproken, reeds zou de onſchuldige den volgenden dag op het moordſchavot bloeden, toen KAROLINA's vader op nieuw voor het geregt verſcheen. Hij hield een' brief in zijne bevende hand, dien hem juist een Bode gebragt had, hij kon

kon door overmaat van gewaarwording niet ſpreken. Mijne dochter leeft! Mijn kind is niet vermoord! riep hij eindelijk uit, en gaf den Regter den brief over.

„Ik heb," ſchreef KAROLINA „zelve juist „toevallig vernomen, dat de brave onſchuldige „KOENRAAD als mijn moordenaar bij het ge„rigt is aangeklaagd; dit verſchrikkelijk berigt „heeft mij op het ziekbed geworpen, hevige „koortſen woeden in mijn ligchaam, ik ſidder „en beef, en ben naauwelijks in ſtaat ter zij„ner hoogstnoodige redding deze weinige regels „te ſchrijven. Uw onverzettelijk beſluit, waar„de Vader, om mij eenen ouden man, die mij „hatelijk is, in de armen te leveren, was „de oorzaak mijner vlugt, ik moest ze wagen, „dewijl het huwelijk met zulk een' man mij tot „wanhoop zou gebragt hebben. De brave KOEN„RAAD, die mijn oogmerk niet eens kende, „en dus niets ſtrafbaars vermoeden kon, werd „*mijn reisgenoot*, hij won door zijne trouw en „opregtheid mijn geheel vertrouwen, ik zond „hem in *Augsburg* met de mij in eigendom toe„komende wisſels naar den Bankier, ik was zwak „genoeg, ſchandelijk te ontvlugten, toen ik mij „daar door verrast zag. Zoo dra ik echter „overwoog, dat de onſchuldige in uwe handen „was, en onverdiend lijden zou moeten door„ſtaan, beſloot ik ſtandvastig, naar *Straatsburg* „terug te keeren, en zijne onſchuld bij u te „verdedigen. Eerst voor weinige oogenblikken

„ vernam ik hier zijn treurig lot, zoo God mij „ krachten verleene, dan volg ik morgen ten „ eerſte, en zal door mijne tegenwoordigheid en „ verklaring des ongelukkigen onſchuld bewij- „ zen. Dat dan met mij geſchiede, wat er wil, „ ik zal niet murmureren, maar dit zweer ik „ vooruit, dat ik eerder mij zelve vermoorden, „ dan de echtgenoote van den gehaten M— wil „ worden. Kunnen heete tranen, vurige ſmee- „ kingen van een eenig kind een vaderhart ver- „ murwen; zoo hoop ik zeker, dat mij mijne „ wederkomst niet berouwen zal, en dat ik nog „ dikwijls de vaderhand, die vergaf en niet „ ſtrafte, met tranen van vreugde zal bevoch- „ tigen. "

De Brief was uit *Philipsburg* gedagteekend; de ten uiterſte getroffen, maar ook zeer verheug- de vader was enkel ter redding van den onſchul- digen naar het geregt gevlogen, daar beklom hij den wagen, die hem nog denzelfden dag in de armen zijner dochter zou brengen, wier hart hij met dit berigt wilde verheugen. De Regters ſton- den verbaasd over dit berigt, zonder het welk zij de moordenaars van eenen onſchuldigen zou- den geworden zijn. Daar KAROLINA's vader op zijn woord van eer verzekerd had, dat het de hand zijner dochter was, zoo haastten zij zich, om weder goed te maken, het geen hunne al te groote ſtrengheid misdreven had.

Zij troffen KOENRAAD in het gebed met zij- nen biechtvader aan, wiens hart hij door een op-

opregt verhaal zijner onſchuld tot de hartelijkſte deelneming bewogen had. Zij waren voorzigtig genoeg, hem deze blijde tijding ſlechts langzamerhand te ontdekken, hem aanvankelijk ſlechts door eene verre hoop uit den doodsangst te verlosſen.

Hun oogmerk gelukte volkomen; KOENRAAD uitte over zijne aanſtaande redding, wel is waar, groote vreugde, maar zij was niet overdreven, niet boven mate, liet geen gevaar, geene nadeelige gevolgen voor zijne gezondheid vermoeden.

KOENRAAD had door zijne eigene bekentenis zich als KAROLINA's Moordenaar aangeklaagd, het was dus zeer natuurlijk, dat het geregt nog ſteeds voorzigtig handelde, hem wel hoop gaf, van banden en gevangenis ontſloeg, maar toch niet eerder volkomene vrijheid vergunde, tot dat de levende KAROLINA hen door hare tegenwoordigheid geheel overtuigd had, dat ſlechts de ſmarten en folteringen der pijnbank hem deze valſche bekentenis afgedwongen hadden. De geredde bragt den volgenden nacht in eene kamer van het Raadhuis ſlapeloos door, zijne wachters waren meer ter zijner oppaſſing dan ter bewaring beſtemd.

Den volgenden morgen om tien uren werd de deur ſnel geopend, KAROLINA vloog er binnen, haar vader volgde langzaam. Zonder te kunnen ſpreken, viel zij ſnikkend in de armen van haren geliefden, en betuigde openlijk aan allen, die tegenwoordig waren, dat hij haar liefhebbend

bend hart reeds lang dierbaar, doch nu onſchatbaar was. KOENRAAD ſtond ſprakeloos, hij zocht vergeefs zijn geluk naar waarde te gevoelen, en in zijnen ganſchen omvang te bevatten.

Heil mij, riep eindelijk KAROLINA uit, heil mij, dat ik u weder, dat ik u gered zie; wanhoop zou mijn ijsſelijk lot geweest zijn. „Ik ben u, voer zij voort, vergoeding voor uw ijsſelijk lijden verſchuldigd, ik zal u, zoo veel mij mogelijk is, dezelve geven. Mijn hart, edel vriend! was reeds lang het uwe, maar deze hand was het nog niet. Neem haar, voorheen had ik u dezelve met des vaders vloek bezwaard moeten geven, thans rust zijn zegen daar op. Kom, laat ons vereend hem danken, hij heeft mijne ſmeekingen verhoord, hij geeft mij u ter vrouwe." Zij bragt den met regt verbaasden jongeling tot de voeten van den vader, die hem ook wezenlijk met tranen in zijne armen ſloot, en in tegenwoordigheid van vele getuigen zijnen zoon noemde.

De vreugde, zijn reeds voor dood gehouden kind weder levend te vinden, had ſterk op zijn hart gewerkt. KAROLINA had zich deze werking voortreffelijk ten nutte gemaakt, hem hare vurige oneindige liefde voor KOENRAAD openlijk beleden, en zijn geweten, dat hem reeds lang verſchrikkelijk martelde, voltooide de overwinning.

Kunt gij, ſprak hij reeds den vorigen avond, niet zonder hem gelukkig zijn, wees het dan

met

met hem. Ik wil, ik zal uwe neiging niet hinderen, want ik heb te ſterk gevoeld, dat ik zonder u geene vrolijke dagen genieten, niet gerust ſterven kan. De Hemel gaf mij vermogen genoeg, om den armſten ſchoonzoon fatſoenlijk te kunnen onderhouden, ik wil dus niet murmureren, al brengt hij u ook niets meer, dan een deugdzaam hart ten bruidſchat.

Deze gevoelens, welke hij thans herhaalde, verwierven hem den lof en de goedkeuring aller aanwezigen, hunne harten waren door dit treffend tooneel tot medelijden geſtemd, zij gunden den edelen jongeling deze groote belooning van harte, zij verzekerden zelfs, dat ſlechts deze eenigermate vergoeding zijn kon voor zulk een verſchrikkelijk lijden. KOENRAAD werd in volle zegepraal, die alleen erkende onſchuld ſchenken kan, naar KAROLINA's huis gebragt.

De geſchiedenis van haren moord was in de ganſche ſtad reeds lang algemeen bekend, ſneller nog dan deze verſpreidde zich hare gelukkige aankomst, hare edele daad, waarmede zij den onſchuldigen beloond had. Het volk volgde reeds bij troepen den wagen, die KOENRAAD uit de gevangenis bragt, het vergaderde in nog grootere menigte voor het huis, en begeerde met onſtuimigheid het gelukkige paar te zien. Lang leve de edele juffrouw, die zoo heerlijk kon beloonen! Lang leve de brave jongeling, die om harentwille pijnbank en doodsangst zoo edelmoedig leed! Zoo riep vereend de tallooze menig-

nigte, toen KAROLINA met haren Minnaar aan het venſter trad. Op deze wijze wil ik hem beloonen, antwoordde KAROLINA, en kuste den jongeling in aller tegenwoordigheid met al het vuur eener zuivere liefde. Het gejuich werd daardoor niet weinig vermeerderd; nog om middernacht riep men: Heil zij het edele paar. Nog lang naderhand kon KAROLINA met haren KOENRAAD niet over ſtraat gaan, zonder van eene groote menigte vergezeld te worden, die hare zegenwenſchen ſteeds op eene gelijke wijs herhaalde.

Doch eer ik verder verhaal, moet ik tot KAROLINA wederkeeren, die KOENRAAD, toen hij de wisſels naar den Bankier bragt, wezenlijk op hare kamer in de Herberg verlaten had. Zij hadden arm in arm de Stad rondgewandeld, en keerden tegen vier uren in de Herberg terug, zonder dat zij door de huisgenooten gezien werden. Onderweg hadden zij afgeſproken dat KOENRAAD nog denzelfden dag de wisſels verkoopen zou.

Daar hij nog iets noodigs omtrent het ontvangen onderrigt vergeten had, zoo liep hij nog eens naar KAROLINA terug, en ontmoette bij deze gelegenheid den waard op de trappen. KAROLINA bleef intuſſchen gerust in hare kamer zitten, doch daar het reeds begon te ſchemeren, KOENRAAD nog niet kwam, werd zij opmerkzaam, dacht de mogelijke oorzaak na, en herinnerde zich nu eerst, dat zij de noodige onder-

derteekening der wisſels vergeten had. Zij zag in, dat zulks KOENRAAD, die in dit vak geheel onbedreven was, in verlegenheid brengen, zelfs verdacht kon maken, en beſloot terſtond hem op te zoeken.

Daar zij zelve hem de Bankiers genoemd had, bij welke hij aanvraag zou doen, zoo was het haar gemakkelijk, zijn ſpoor te volgen; zij naderde juist het huis, waarin KOENRAAD in hechtenis genomen was, toen er een wagen voor hetzelve afreed, waarin zij KOENRAAD benevens eenige andere perſonen zag zitten. Haar hart vermoedde ontdekking, zij waagde het, eene dienstmeid aan te ſpreken, en naar het vertrek van dien vreemdeling te vragen. Deze verhaalde haar openhartig, 't geen zij wist, en KAROLINA vernam daar door, dat men KOENRAAD naar *Straatsburg* bragt.

Door angst en vrees overmeesterd meende zij nu insgelijks ontdekt; en op ſoortgelijk eene wijze weggebragt te worden. Zij vloog in aller ijl naar de Herberg terug, rukte den koffer open, en nam hare kostbaarheden benevens eenig geld er uit, om daar door hare vlugt beter te kunnen voortzetten. Waarſchijnlijk bezeerde zij zich door al te grooten haast aan het ſlot van den koffer, want zij herinnerde zich naderhand, dat hare hand ſterk bloedde, en zij dezelve nog in de kamer van bloed reinigde. Zij vlugtte eindelijk gelukkig uit de ſtad, de ſchemering belette, dat men haar heen en weêrgaan in de Herberg

berg opmerkte. Zij reisde naar *München*, *Regensburg*, achtte zich nergens veilig, nergens gerust, dacht steeds aan haren geliefden KOENRAAD, en troostte zich enkel met de hoop, dat haar gierige vader tevreden zou zijn, zoo hij slechts haar vermogen weder had. Dat hij vergoeding van KOENRAAD eischen, hem wellig zelfs als verdacht aan het Geregt zou overleveren, kwam haar geheel niet in den zin. Eerst van tijd tot tijd scheen haar de mogelijkheid van het laatste waarschijnlijk te worden; hare ongerustheid en angst werden daar door ten hoogste vermeerderd. Beide dreven haar nader bij *Straatsburg*, om, ware het mogelijk, eenige berigten te vernemen. Daar haar zulks in de verte niet gelukte, zoo ging zij naar *Philipsburg*, waar zij bij den waard eerst naar onderscheiden bekenden in *Straatsburg*, vervolgens naar haren vader vernam. Men stelle zich hare verbaasdheid, de grootheid van haarhart zeer voor, toen zij hoorde, dat deze zijne vermoorde dochter troosteloos beweende, en eindelijk zelfs vernam, dat KOENRAAD, van dien moord beschuldigd, reeds den volgenden dag op het moordschavot sterven zou. Nu volgde hetgeen ik reeds eerder verhaalde.

Groot was KAROLINA's vreugd, hoog en hartelijk haar gevoel, toen zij na zoo veel angst en lijden in de armen van haren zoo zeer geliefden minnaar rusten, en met zekerheid hopen kon, dat hij weldra voor eeuwig de hare zou zijn.

zijn. KOENRAAD zocht ook wel deze vreugde te genieten en te gevoelen, maar de kracht, welke zijn lijden en het nabij zijnde doodsgevaar hem ontroofd hadden, ontbrak hem geheel daartoe; hij geloofde nog ſteeds te droomen, ſteeds zweefden nog pijnbank en ſchrikbeelden voor zijnen geest, wanneer hij KAROLINA'S vurigen kus wilde beantwoorden. Elk geruisch, het welk het gerammel der ketenen ſlechts eenigzins geleek, deed hem ſchrikken, hij moest dan lang ſtrijden, eer hij zijne verhitte verbeelding overtuigen kon, dat hij niet meer in de gevangenis ſmachtte, niet meer met ketenen beladen was. Allengskens verdwenen wel deze voorſtellingen, hij was dikwijls vrolijk en opgeruimd, maar nog veel meer treurig, dikwijls zelfs wezenlijk zwaarmoedig. Onwillekeurige tranen rolden dan over zijne wangen, die zelfs KAROLINA'S kuſſen en ſmeekingen niet konden ſtillen; hij was gaarne alleen, en droomde zich dan, volgens zijne eigen bekentenis, ſteeds weder in de gevangenis.

KAROLINA'S vader, die zijn lijden gevoelde; en wezenlijk hartelijk deel er in nam, ſtelde insgelijks alle zijne krachten in het werk, om hem op te beuren en te troosten. Hij beminde KOENRAAD thans als zijnen zoon. Vermeerdering van zijnen rijkdom was zekerlijk eene zijner hoofd neigingen, maar nog ſterker dan deze beheerschte hem eene zekere ſoort van eerzucht, die dikwijls in eene enkele gril of luim de grootſte bevrediging vond. Het zou hem on-

verdragelijk geweest zijn, en zijn geheel leven verbitterd hebben, zoo KOENRAAD, toen hij nog in aller oogen KAROLINA's moordenaar was, voor het Geregt beleden had, dat zij hem beminde, en uit liefde voor hem voornamelijk gevlugt was.

Deze edele verschooning van zijne eer en die zijner dochter had zijn hart gewonnen, dit was in zijne oogen eene daad, die hij met zijn geheel vermogen, met de hand zijner dochter nog in lang niet genoegzaam beloond achtte.

Om KOENRAAD te verstrooijen, en hem met zijne toekomstige bezigheden bekend te maken, benoemde hij hem weldra tot zijn' Compagnon. KOENRAAD werd als zoodanig meer opgeruimd en werkzaam, zijn geest vond voedsel in de speculative werkzaamheden van den Koopman, hij zag in deze weldra verder, dan zijn toekomstige Schoonvader, hij ondernam eenige dingen, waarvan deze geen voordeel verwachtte; daar zij echter gelukten, en aanzienlijk voordeel aanbragten, zoo won hij deszelfs liefde en achting nog steeds in eenen hoogeren graad. Hij zelf drong thans met drift op het huwelijk met zijne dochter aan, en bepaalde hetzelve binnen den tijd van eene maand. Doch eene onverwachte nieuwe hindernis kantte zich tegen het geluk van KOENRAAD. De Leeraar, die KOENRAAD met KAROLINA openlijk zou afkondigen, eischte, volgens gewoonte, zijne doopceël. Hetzelfde eischte ook de Magistraat, die

die hem tot Burger zou aannemen, en voegde er nog bij, dat zulks bij eenen vreemden des te noodiger was, dewijl de wetten uitdrukkelijk vorderden, dat een aankomende Burger geen lijfeigen-bediende, noch van eene onechte geboorte was.

KOENRAAD bekende terſtond den vragenden vader, dat dit wezenlijk het geval bij hem was; hij verhaalde hem de ganſche geſchiedenis zijner jeugd, wekte, wel is waar, zijn ganſche medelijden op, maar krenkte nog veel ſterker zijne eerzucht, die zich daar door geheel vernietigd gevoelde. Had KOENRAAD niet reeds eerder zijn hart gewonnen, niet reeds duidelijk bewezen, dat hij eens de ſteun zijns ouderdoms zou worden, deze enkele omſtandigheid had welligt den ouden bewogen, zijn woord terug te trekken, en hem de hand zijner dochter te weigeren. Doch thans vorderde hij ſlechts raad en verandering, ten einde het huwelijk niet al te lang mogt worden uitgeſteld.

KOENRAAD beſloot terſtond zelf naar *Bohemen* te reizen, zich van het lijfeigenſchap los te koopen, en den Leeraar der plaats door geſchenken, voorſtellingen en ſmeekingen te bewegen, om het woord *onecht* niet in de doopceël te plaatſen. Hij kwam juist naar *Bohemen*, toen de zevenjarige oorlog half *Duitschland* verwoeſtte; de plaats zijner geboorte was door den vijand bezet; hij kon zich zonder gevaar niet derwaarts wagen, alle zijne brieven, die hij

ſchreef, bleven onbeantwoord; reeds wilde hij weder terug reizen, en de onmogelijkheid, om zijne doopceël te krijgen, door getuigen bewijzen, toen een gelukkige ſlag het bedrukte vaderland bevrijdde, en den vijand daar uit verdreef. Hij reisde nu zonder hindernis naar zijne geboorteplaats, en droeg voor eerst het ambt, onder welks regtsgebied hij ſtond, zijn verzoek voor, dewijl hij, zonder van de toenmalige lijfeigenſchap ontſlagen te zijn, geene doopceël krijgen kon.

Offchoon ook de wapens der dappere Oostenrijkers in eenige ſlagen de overwinning bevochten hadden, zoo was toch hun leger juist door deze overwinning zeer verzwakt; de Keizerin eischte daarom van hare landen rekruten, om dezelve gedurende den winter in den wapenhandel te oefenen, en tot den ſtrijd voor te bereiden. Het was toen ter tijd nog gebruikelijk, om van elke heerlijkheid, ambt of gewest een zeker aantal voor den dienst geſchikte manſchappen te eiſchen, welke hetzelve zonder tegenſpraak in eenen bepaalden tijd leveren, en zoo het dezelve in zijn regtsgebied niet vond, dikwijls met aanzienlijke kosten en ſommen gelds van anderen moest koopen.

De ongelukkige KOENRAAD kwam juist in zijn Ambt aan, toen hetzelve binnen den tijd van drie dagen het getal zijner rekruten leveren moest. Zulks viel dit Ambt uit dien hoofde veel harder, dewijl het kort te voren in vijan-

de-

Digitized by Google

delijke handen was, deze zelve alle bekwame knapen opgeligt, of ten minſte verjaagd hadden; en toch was het bevel zeer dringend, dreigde de geheele Overheid met ſtrenge ſtraf en hechtenis. Het was dus geen wonder, dat KOENRAADS groote en ſchoone geſtalte den Voorzitter terſtond opmerkzaam maakte, en vele vreugd in zijn hart verwekte, toen hij hoorde, dat deze jonge groote jongeling een onderdaan van het Ambt, bij gevolg voor rekruut zeer geſchikt was. Zonder KOENRAADS verzoek geheel te hooren, zonder op zijne voorſtellingen en gronden acht te ſlaan, beval hij terſtond, dat KOENRAAD, gelijk meer anderen gevankelijk bewaard, en met hun naar het Regiment zou worden afgezonden. Door dezen ongelukkigen was het getal vol, de Voorzitter kon zonder vrees voor hechtenis en ſtraf gaan ſlapen. De verbaasde KOENRAAD zocht wel door de treffendſte voorſtellingen deszelfs hart te vermurwen, hij bood zelfs aan, door eene zeer aanzienlijke ſom zijne vrijheid te koopen, maar de Ambtman bleef ongeroerd en verwierp elk voorſtel. Men hoore hem, eer men hem veroordeelt. Spaar, ſprak hij tot den biddenden, uw geld, tot dat gij bij het Regiment zijt. Daar kunt gij ligter, dan door mij, geholpen, en uwe plaats door eenen anderen vervuld worden; ik moet het bepaald getal leveren; het is hard, het is gruwzaam, dat ik van uw ongeluk gebruik maak, uw geheel geluk, zoo niet verwoest, ten

minste verhinder; maar het ware nog veel harder, nog veel gruwzamer, zoo ik uw geld aannam, en uit gebrek van andere lieden, jonge kinderen eenen vader, der troostelooze vrouw eenen man ontroofde, om hem in uwe plaats te verzenden. Het geschrei, de wanhoop der ongelukkigen zou mij bij God aanklagen, en mij mijne zaligheid ontrooven, die ik om geld noch goed verkoopen wil. Gij zijt, gelijk gij zelf zegt, nog niet getrouwd, uwe bruid zal klagen, maar zij heeft nog geen vast regt op u, kan eerder, dan de zwangere of zuigende vrouw wachten. De oorlog moet weldra ophouden; indien gij gelukkig wederkeert, zoo wil ik u met vreugde om niet geven, wat gij thans met groote sommen betalen wilt.

KOENRAAD had meer dan vijfhonderd Louis d'ors bij zich, hij verzocht den Ambtman, deze som aan elk ten loon te bieden, die vrijwillig in zijne plaats wilde soldaat worden. De Ambtman deed zulks, maar 'er deed zich niemand op, die zijne vrouw en kinderen voor dit geld wilde verlaten.

Den ongelukkigen, diep bedrukten KOENRAAD bleef nu niets anders over, dan de geheele verschrikkelijke geschiedenis van zijn lijden aan zijne hem wachtende beminde en haren vader te schrijven. Hij deed het, tranen wischten dikwijls de letters uit, die zijne bevende hand schreef. Den derden dag werd hij met de overige rekruten van het Ambt naar eene naburige

stad

ſtad gebragt, waarin het Regiment lag, waarbij hij dienen zou. Niemand zal het KOENRAAD kwalijk nemen, dat hij ook hier door hulp zijner Louis d'ors zijn ontſlag zocht te verkrijgen; maar de Officier, die hem aannam, was te eerlijk, om zich door den glans van het goud te laten verblinden; KOENRAAD moest binnen kort bij het Regiment den eed afleggen, en alle hoop, om voor het einde van den oorlog ontſlagen te worden, was nu verloren.

Groot was KAROLINA's hartzeer, oneindig hare droefheid, toen zij het ongelukkig lot van haren dierbaren vriend vernam; zij had hem reeds alle dagen met verlangen gewacht; moest hem thans jaren lang miſſen, dit was meer, dan haar hart kon dragen. Hare tranen, hare ſmeekingen troffen den vader, hij reisde naar *Bohemen*, en nam eene groote ſom gelds bij zich, om daar door KOENRAADS ontſlag te koopen. Hij werd op zijne reis met een' werfofficier bekend, dien hij zijnen nood klaagde, en van wien hij de verzekering kreeg, dat hij hem tegen contante betaling twee knappe rekruten wilde leveren, zoo men die, het geen hij zeker geloofde, voor KOENRAADS ontſlag mogt vorderen.

Door deze beloſte bemoedigd, beſpoedigde de Oude zijne reis; doch toen hij in de ſtad, waar uit KOENRAAD de laatſte maal ſchreef, aankwam, was het Regiment reeds vertrokken, en had zijnen marsch naar *Sileſie* genomen. Hij

reisde ook daar heen; doch daar de oorlog in die ſtreken zeer hardnekkig was, en KOENRAADS Regiment juist op de voorposten ſtond, zoo kon hij, in weêrwil van alle moeite, niet doordringen, werd eindelijk als verdacht in het leger aangehouden, en offchoon hij zich door zijne paſſen regtvaardigde, toch ſlechts onder beloften ontſlagen, van niet te zullen wederkeeren. Dit ongelukkig toeval ſchrikte den Ouden geheel af, om meer te wagen, hij keerde ſpoedig naar *Straatsburg* terug, en vervulde het hart zijner dochter met nieuwe droefheid.

Intuſſchen had KOENRAAD reeds eenige malen met de vijanden geſtreden; hij zocht wanhopig zijnen dood, maar hij vond dien niet, verwierf integendeel roem en eer bij zijne officieren, die zijne dapperheid bewonderden, en hem, binnen een half jaar tot onderofficier bevorderden. Zijn lot zou als zoodanig verdragelijk geweest zijn, zoo hij niet een beter gekend, niet van KAROLINA geſcheiden had mooten leven. Verlangen naar haar verbitterde elk uur zijns levens, verbande alle vreugd uit zijn hart, en maakte hem voor elk genot ongeſchikt. Als anderen dronken en ſpeelden, lag hij ſlapeloos in zijne tent, en dacht aan zijne dierbare, die, naar zijne vaste overtuiging, even zoo vurig naar hem verlangde. Toen hij eens op de voorposten ſtond, verhaalde hem een boer, die brandewijn verkocht, maar waarſchijnlijk een verſpieder was, dat de vijand geen deſerteur tot den dienst

dienst dwong, veeleer met een pas voorzien onverhinderd liet voort reizen. Dit berigt was voor zijn minnend hart al te aanlokkend; hij bezweek onder het verlangen, om KAROLINA weder te zien, en besloot terstond te deserteren. Daar hij overtuigd was, dat hij op den buitensten voorpost stond, en op eene tegen over liggende hoogte een vijandelijk piket zag, zoo verbeidde hij met ongeduld den nacht, waarin hij zijn voornemen wilde uitvoeren. Dezelve verscheen, onweêrswolken vermeerderden tot zijne grootste vreugde de duisternis niet weinig. Het was zijn pligt, de uitgezette wachten te visiteren, en tot opmerkzaamheid aan te sporen. Onder dit voorwendsel verwijderde hij zich van het piket, sloop door de wachten heen, en vloog naar de van de vijanden bezette hoogte. Hij had niet lang gegaan, als hem de roep: wie daar? tegen klonk, hij antwoordde: een deserteur, en bleef gerust staan, tot dat de wacht een teeken gegeven had, en eenige manschappen van het verder liggende piket kwamen, om hem voorwaarts te brengen. Hij stond reeds verbaasd, toen hij terug werd gebragt, en viel krachteloos neder, toen hij zich weder in de handen zijner kameraden bevond.

De hoogte, waarop wezenlijk het vijandelijke piket stond, lag in eene schuinsche rigting tegen over de zijne, bij de groote duisterheid had hij zich iets te veel links gekeerd; dit zou echter zijn oogmerk niet verhinderd hebben, zoo niet

de Bevelhebber der voorposten het even te voren noodig geoordeeld had, juist om deze duisterheid, eene wacht van het naburig piket in het dal te plaatsen. Deze stond over dag daar niet, en KOENRAAD was zoo ongelukkig dezelve te ontmoeten. Hij was niet in staat zijn voornemen te ontkennen; ook kon hij zulks niet, dewijl hij tegen de wacht te duidelijk verklaard had, dat hij een deserteur was; hij werd nog dien zelfden nacht naar den staf van zijn Regiment gebragt.

Die de strenge wetten van den soldaten-stand kent, en daarbij overweegt, hoe gewigtig de schade zij, die een eenig overlooper een leger veroorzaken kan, zal het den anderzins menschlievenden Overste niet ten kwade duiden, dat hij over den misdadiger Krijgsraad beval te houden, welke hem zonder genade tot de galg veroordeelde. Dit vonnis moest volgens de wetten op zijn langst binnen vier en twintig uren voltrokken worden, het was dus eene groote genade van den Overste, dat hij het tot den volgenden morgen uitstelde, en den ongelukkigen nog eenige uren vergunde, om zich tot den zekeren dood voor te bereiden. KOENRAAD bediende zich van dezen tijd, om zijner beminde zijn verschrikkelijk einde met alle omstandigheden te berigten. Eer nog de zon onderging, was de lange brief voltooid, dien hij dikwijls met tranen bevochtigd had. Hij gaf dien den veldprediker met het dringend verzoek, om hem goed

goed te beſtellen; deze deed hem terſtond, om hem gerust te ſtellen, op den veldpost, bragt hem zelfs eene recief terug, ten bewijze, dat hij goed beſteld was. KOENRAAD dankte hem daar voor met de grootſte hartelijkheid, gaf zich gedurende den tijd, dien hij nog overig had, der leiding van den braven Leeraar over, die hem met God poogde te verzoenen, en tot zijn einde voor te bereiden.

Zoo dra de zon aan den helderen hemel rees, trad de ongelukkige moedig en ſtandvastig zijnen dood te gemoet. Hij vreesde en ſidderde niet, hij had reeds lang het einde van zijn lijden gewenscht, het griefde ſlechts zijn hart, dat hij op zulk eene ijsſelijke wijze zijn leven moest eindigen.

Toen de beul de handen aan hem wilde ſlaan, bragt een Vaandrig, tegen alle verwachting, genade. De echtgenoote van den Overſte werd KOENRAADS grootmoedige beſchermſter. Haar man beminde haar teeder en hartelijk, hij had haar kort te voren geſchreven, dat zij werkeloos en ledig in het leger ſtonden, dit hield zij voor een' wenk om hem te bezoeken, en verraste hem juist dien morgen met hare aankomst. Volgens ingevoerd gebruik moest altijd, wanneer een misdadiger ter dood werd gebragt, een Vaandrig te paard voor de woning van den Overſte gereed ſtaan, om zoo ſnel als mogelijk berigt aan de ſtrafplaats te brengen, zoo het dezen behagen mogt, genade te verleenen. Zijne echtge-

genoo'e vermoedde terſtond, zoo dra zij zulks zag, de oorzaak, deed navraag, ontving zekerheid, en dacht edel genoeg, de vreugde des wederziens tot redding van den ongelukkigen aan te wenden. Juist toen zij haren van vreugd opgetogen Gemaal wilde omarmen, viel zij aan zijne voeten neder, zij was zwanger, maakte ook van deze omſtandigheid gebruik, en ſmeekte in naam van haar kind, het welk zij onder haar hart droeg, om genade. De getroffen Overſte kon zulk eene bede niet weerſtaan, hij wenkte den Vaandrig, en deze vloog met de vrolijke boodſchap naar de ſtrafplaats.

Koenraad hoorde dit Goddelijke woord zonder bijzondere deelneming, hij was blijde, dat hij van eenen ſchandelijken dood bevrijd werd; maar betreurde dat hij langer lijden moest. Daar de doodsangst, dien hij doorgeſtaan had, zijne misdaad geheel uitwischte, en alle verdere ſtraf verhinderde, zoo kon hij nog dien zelfden dag vrij rondwandelen.

Hij achtte zich verpligt, de beſchermſter zijns levens te bedanken, hij werd vriendelijk ontvangen, en ſprak met allen gevoel, het welk zijn lijdend hart vervulde. Zij hoorde zijnen dank met genoegen, zij vroeg naar de oorzaak zijner vlugt; zijn hart ontſloot zich, hij verhaalde haar het grootſte gedeelte zijner levensgeſchiedenis. Zij hoorde dezelve met innige aandoening, met groote deelneming, zij had zelve eens hopeloos bemind, en gevoelde dus het hartzeer en

het

het lijden van den armen KOENRAAD met dubbele kracht. Zij bezielde zijn hart met nieuwe hoop, beloofde hem zelfs, den Overſte om zijn ontſlag te verzoeken, maar zij moest den volgenden dag hare belofte herroepen, dewijl zulks niet in de magt van haren Gemaal ſtond, en hij in het veld geen' ſoldaat ontſlaan kon. Intusſchen had de Overſte beloofd, dat hij KOENRAADS misdaad geheel vergeten, hem zelfs niet eens de plaats als onder-officier ontnemen wilde, zoo hij daarentegen op het heiligſte beloofde, eerlijk en trouw tot aan het einde van den oorlog onder zijne vanen te ſtrijden, en ze nimmer meineedig te verlaten.

KOENRAAD deed deze belofte, en aanvaardde op nieuw zijnen dienst. Het was eene zijner eerſte bezigheden, KAROLINA zijn nieuw lotgeval te berigten, haar tot ſtandvastigheid aan te manen; hij deed haar in het vervolg elke verandering weten, maar hij moest twee jaren lang naar antwoord reikhalzen, genoot nimmer het zalig genoegen, een enkel woord van troost van KAROLINA's hand te lezen.

De rust, die het leger ſedert eenige weken genoten had, verdween eensklaps, keerde den ganſchen zomer niet weder. Er volgden bloedige gevechten, KOENRAAD was bij de meeste tegenwoordig, ſtreed telkens met eenen moed, die verwondering baren, en de opmerkzaamheid zijner officieren moest tot zich trekken. De Bevelhebber was eens zelf ooggetuige, toen hij

met

met twintig man eenen kleinen doorpas hardnekkig verdedigde, en, tegen alle waarschijnlijkheid, de grootere magt der vijanden tot wijken bragt, hij besloot den dapperen te beloonen, en maakte hem wachtmeester onder een Regiment Cavallerie, het welk zijnen naam voerde.

Kort naderhand recognosceerde de Generaal de sterkte des vijands, KOENRAAD was onder de weinigen, die ter bedekking aan zijne zijde reden; eene sterke vijandelijke hinderlaag verraste hen, daar zij zich veilig waanden, alles moest vlugten, de Generaal viel en werd gevangen. KOENRAAD zag het, hij verzamelde twaalf man, drong daar mede in de schaar der vijanden, en bevrijdde den Generaal gelukkig van krijgsgevangen te worden. Deze stoute daad wekte de dankbaarheid van den geredden op; KOENRAAD werd kort daarop tot Lieutenant en Adjudant van den Generaal benoemd.

Deze belooning vervrolijkte zijn hart, hij maakte KAROLINA zijn geluk bekend, en bad haar dringend, hetzelve door een antwoord volkomen te maken, maar zulks volgde niet, en werd op nieuw de oorzaak van zijn hartzeer. Hij hoopte in de winter-kwartieren voor eenige maanden verlof te krijgen, maar deze waren tegen de gewoonte zeer onrustig; de Generaal beminde hem, hij kon hem bij elke gelegenheid gebruiken, en weigerde hem uit dien hoofde zijn verzoek.

In

In den volgenden veldtogt klom KOENRAAD tot Ritmeester. De gegronde hoop tot vrede nam ſteeds meer en meer toe, werd eindelijk zekerheid. Na verloop van eenige dagen, toen de vrede wezenlijk geteekend was, kreeg KOENRAAD het zoo lang gewenscht verlof; het ſtond óok aan hem, terſtond zijn eervol afſcheid te nemen; maar hij vond genoegen in het denkbeeld, als Officier voor zijne KAROLINA te verſchijnen, en hare geboorteſtad te overtuigen, dat het ſchoone meisje geenen onwaardigen tot haren echtgenoot gekozen had.

Daar hij het geheel aan haar en haren vader wilde overlaten: of hij zijne Militaire loopbaan zou voortzetten, of weder Koopman worden, zoo nam hij zijne doopceêl mede, die de vriendelijke Leeraar, zonder van de onechte geboorte melding te maken, opſtelde. Het ontſlag van lijfeigenſchap behoefde hij thans niet meer, dewijl zijn ſtand buitendien hem daar van bevrijdde.

Vurige liefde, vergezeld van de hoop op een gelukkig einde, beſpoedigde zijne reis; hij zette dezelve dikwijls dag en nacht voort, en zag eindelijk *Straatsburgs* hoogen Dom, van de ondergaande zon beſchenen, voor zich liggen.

Het ſchemerde reeds, toen hij het huis naderde, waarin hij weldra zijne tedergeliefde hoopte te omarmen. Om haar te verraſſen, om uit de kenteekenen harer vreugde tot de voortduring harer liefde te kunnen beſluiten, ſloop hij langzaam in huis, betrad met diepe aandoening den gang,

gang, welke tot KAROLINA's kamer ging, en opende eindelijk langzaam de deur.

KAROLINA zat in een ligt nachtgewaad op een rustbed, zij zoogde een klein kind, het welk op haar' schoot lag; een jong, fraai man stond aan hare zij, en zag met welgevallen naar kind en moeder. KOENRAAD sprong van schrik terug, hij leunde tegen den muur, en staarde op KAROLINA. Het gedruis, het geen KOENRAAD veroorzaakte, maakte de laatste opmerkzaam, zij herkende terstond haren KOENRAAD, en zonk krachteloos neder. De jonge man trad thans naar KOENRAAD, verweet hem bescheiden, maar nadrukkelijk genoeg, dat hij zoo regelregt in de kamer eener kraamvrouw indrong, voor welke de kleinste schrik gevaarlijk ligt doodelijk zijn kon. KOENRAAD hoorde dit verwijt niet; hij week niet, offchoon de jonge man hem zulks duidelijk te kennen gaf, hij stond als in den deurstijl vastgenageld, zijne zintuigen waren bedwelmd, zijne ziel leed nooit gevoelde smarten.

KAROLINA's Gemaal, want zulks was de jonge man, moest om hulp roepen, dewijl zij uit hare flaauwte niet bijkwam, en de vreemdeling, in weerwil van alle vermaning, niet wilde wijken.

Onder de genen, die op zijn roepen toefchoten, bevond zich ook KAROLINA's vader. KOENRAAD scheen te ontwaken, toen deze hem voorbij ging, hij zocht hem bij de borst te

Schnorr. del. Marcus. fec.

bl. 80.

Digitized by Google

Digitized by Google

te vatten; doch, daar deze verſchrikt terug week, zonk zijne uitgeſtrekte hand langzaam neder, en hij ſtaarde op nieuw naar KAROLINA.

Met veel moeite gelukte het hun, hem naar eene andere kamer te brengen, hij ſtond, wel is waar, toe, dat men hem op een rustbed legde, maar hij ſprong terſtond weêr op, en ſtaarde andermaal rondom zich.

KAROLINA's toeſtand ſcheen denzelfden avond veel gevaarlijker; zoo dra zij uit hare flaauwte ontwaakte, raaskalde zij aanhoudend; eene heete koorts ondermijnde haar leven, maar de natuur zegevierde in den verſchrikkelijken ſtrijd, zij genas, en verkreeg het gebruik van haar verſtand weder, om hare ellende levendig te kunnen gevoelen, en te bejammeren. Zoo gelukkig was KOENRAAD niet, hij had in zijn leven menig ongeluk ſtandvastig geleden, hij ſtond tweemaal het gevoel van eenen aanſtaanden, ſchandelijken dood onder de hand des beuls door, doch toen hij de geliefde, wier aandenken hem zijn lijden ſteeds verdragelijk maakte, in het oogenblik van het vrolijke wederzien, in de armen van eenen anderen, op haren ſchoot het bewijs harer ontrouw, aanſchouwde, toen bezweek hij, zijn verſtand week; de eigen zuster der wanhoop, de verſchrikkelijke krankzinnigheid dekte hem met hare wieken, en laafde hem met opium, wier werking dikwijls weldadig, ook dikwijls verſchrikkelijk is.

KAROLINA's vader leed in ſtilte, maar zijn

lijden was insgelijks groot; wroegingen des gewetens vermeerderden het, want hij was de oorzaak van al het lijden. Zijne eerzucht, die ik reeds eerder vermeld heb, en welligt ook andere oogmerken hadden hem tot het schandelijk bedrog verleid, het welk thans zoo onverwacht ontdekt werd.

Groot was haar lijden, oneindig haar hartzeer, toen KOENRAAD zijn naderend, zijn verschrikkelijk einde aan KAROLINA berigtte. Zij gevoelde het duidelijk, dat hij uit liefde voor haar wilde deserteren, nu uit liefde voor haar moest sterven, en zulks vermeerderde hare smart ten hoogste. Haar vader had dezelve reeds na verloop van veertien dagen met het verheugend berigt van KOENRAADS redding kunnen verzachten en stillen, want hij had den brief, waarin deze alles berigtte, wezenlijk ontvangen; doch daar KAROLINA thans niet meer luidruchtig klaagde, hare smart slechts inwendig zorgvuldig voedde, zoo raadpleegde de vader zijn verstand, en dit ried hem, dat het veel beter was, dit berigt te verzwijgen, dewijl het uitzigt van KOENRAADS wederkomst andermaal verdween, een vijandelijke kogel hem waarschijnlijk wel eens dooden, en op deze wijze het hartzeer van zijn kind nimmer eindigen zou.

Ook was hem nu het denkbeeld onverdragelijk, dat zijne dochter eens in de armen van eenen man zou rusten, die reeds onder de galg gestaan had. Zijne overdrevene begrippen van

eer

eer hielden zulks voor eene ſchandvlek die geen tijd, geene betere daad konde uitwiſſchen, die hem nog eens in het graf zou onteeren. Door deze ſchijngronden overtuigd beſloot hij, niet alleen alle volgende brieven van KOENRAAD te onderdrukken, maar ook KAROLINA te overreden, eenen anderen man te nemen.

Het eerſte kon hij gemakkelijk en zeker, dewijl KOENRAAD alle zijne brieven, die hij aan KAROLINA ſchreef, onder het adres des vaders, op dat zij goed zouden beſteld worden, afzond. Het laatſte viel hem veel moeijelijker, zou waarſchijnlijk geheel niet gelukt zijn, zoo niet een toeval ſterker, dan hij, gewerkt had.

Een hoopvolle, edele jongeling, de zoon van eenen rijken Koopman, had reeds lang in het geheim KAROLINA's bevalligheden gehuldigd, ſlechts de zekerheid, dat zij KOENRAAD hartelijk beminde, verhinderde de bekentenis zijner liefde. Het berigt van zijnen dood, dien de vader, zonder van de wijze hoe melding te maken, terſtond zelf verſpreid had, wekte nieuwe hoop in zijn minnend hart op; hij waagde het KAROLINA te bezoeken, hij zag haar hartzeer, en vereerde hetzelve door innige deelneming; daar door won hij haar vertrouwen, hare vriendſchap, en in het vervolg ook hare liefde. Wie zal, wie kan het der goede KAROLINA kwalijk nemen, wanneer zij wel het aandenken van den onvergetelijken eerde, maar toch het loon der liefde in de armen van eenen

anderen zocht, daar het haar in de zijne niet meer kon ten deel vallen.

Na verloop van een jaar, want zoo lang betreurde zij in haar hart KOENRAADS dood, willigde zij eindelijk in, de vrouw van den rijken erfgenaam te worden. De van vreugd opgetogen vader nam hem, even als KOENRAAD tot zijn Compagnon in de groote Fabrijk; het aanzienlijke Kapitaal, dat deze medebragt diende tot vermeerdering van dezelve, en gaf de zekerſte hoop op rijkelijk gewin.

KAROLINA leefde in de armen van haren echtgenoot wezenlijk gelukkig, want hij beminde haar met eene hartelijkheid, die teeder, die groot was; ſlechts nu en dan vond hij haar diepdenkend en droefgeestig, wanneer zij aan KOENRAAD en zijn verſchrikkelijk einde dacht. Hij was dan billijk genoeg, om met haar den edelen te beweenen, en zulks vermeerderde hare dankbaarheid, hare liefde. Veertien dagen voor de terugkomst van KOENRAAD had KAROLINA haren echtgenoot eenen zoon gebaard, die haar hart zeer lief en dierbaar was. Haar vader ontving gedurende dien tijd zeer geregeld de brieven van KOENRAAD, maar hij verborg die op het naauwkeurigſte voor KAROLINA.

Om KOENRAAD van zijne terugkomst af te ſchrikken, berigtte hij hem naderhand meer dan eens, dat zijne dochter, van zijnen dood overtuigd, kort daarop getrouwd was, en als echtgenoote van eenen anderen zijne brieven nu niet meer

meer kon beantwoorden. Om hem in haar verlies eenigermate te troosten beloofde hij hem een Kapitaal van tien duizend guldens te ſchenken, zijnde de winst, die door gelukkigen handel, gedurende hunne asſociatie, verworven was.

Hij verzocht hem dikwijls ſlechts den Bankier op te geven, aan wien hij deze ſom zou overmaken, en bad hem daarenboven, niet meer aan zijne dochter te ſchrijven, dewijl elke brief het geluk van haar huwelijk ſtoorde, en toch niets baten kon; maar KOENRAAD beantwoordde geen dezer brieven, ſchreef nog ſteeds aan zijne beminde, klaagde dikwijls bitter, dikwijls ook medelijdend over haar hardnekkig ſtilzwijgen. Het was zeer natuurlijk, dat deze brieven telkens verloren gingen, nimmer in zijne handen konden komen, dewijl hij wel altijd elk geluk, elke bevordering vlijtig berigtte, maar telkens vergeten had 'er bij te voegen, in welk regiment hij verplaatst was. Uit dien hoofde kon KAROLINA'S vader ſlechts altijd op het adres zetten: Aan den Lieutenant of Ritmeester van een Regiment Cavallerie. Dit onbepaald adres was dus oorzaak, dat alle brieven op den veldpost bleven liggen, of te vergeefs heen en weder werden gezonden.

KOENRAADS toeſtand was ijſelijk, en het innigſte medelijden geheel waardig. KAROLINA'S ontrouw had hem niet alleen het verſtand maar ook de ſpraak ontroofd. Offchoon de oude vader alles aanwendde, om hem door afgezon-

den perſonen tot de terugreis te bewegen, zoo antwoordde hij toch op alle verzoeken geen letter greep, ſcheen ze geheel niet te hooren. Hij zat den volgenden morgen nog met in één geſlagen' armen op zijn rustbed, en ſtaarde naar eenen hoek van de kamer; menigmaal knarste hij ijsſelijk op zijne tanden, dikwijls ſcheen hij weer aangenaam te lagchen. Daar allen den Ouden eenparig verzekerden, dat hij krankzinnig ſcheen te zijn, zich zonder geweld niet verwijderen zou, zoo verzocht hij het Geregt om bijſtand. De voorzitter der Regering behandelde den ongelukkigen met alle verſchooning; doch, daar hij insgelijks geene zijner vragen beantwoordde, zoo liet hij zijne papieren onderzoeken, waaronder zich een pas bevond, die zijne ſtandplaats en regiment aanwees. De ten uiterſte ongeruste Oude beloofde terſtond alle onkosten, die het terugbrengen van den armen Ritmeester zou veroorzaken, te vergoeden, en de regering nam op zich, hem fatſoenlijk en zeker naar zijne ſtandplaats in *Bohemen* te bezorgen.

Tegen alle verwachting volgde de ongelukkige zonder tegenſtribbelen zijne leidslieden; hij ſcheen lustig en vrolijk te zijn, toen hij den wagen onder zich hoorde rollen, maar hij ſprak niets, en zonk in diepe zwaarmoedigheid, wanneer hij in een kamer gebragt werd; telkens koos hij zich dan een plaatsje, waarop hij onophoudelijk ſtaarde. Hij verſlond dikwijls met

eene

eene ſoort van geeuwhonger alle ſpijs, die men hem voorzette, maar nog meermalen at hij geheel niets, en verachtte alles, wat men hem gaf. Allen die hem kenden, en zich zijner verdienſten en dapperheid herinnerden, beklaagden hem hartelijk, toen hij bij het Regiment aankwam. Doch onder alle zijne vrienden nam de Generaal het wezenlijkſte deel in zijn ongeluk, hij raadpleegde de bekwaamſte Artſen ter zijner redding, doch daar allen hem voor krankzinnig verklaarden en geen hunner geneesmiddelen wilde werken, zoo zond hij den ongelukkigen naar de hoofdſtad, waar ter verzorging van krankzinnigen een bijzonder hospitaal was opgerigt.

Ook hier werd hij overeenkomſtig zijn karakter, bij gevolg zeer fatſoenlijk behandeld, hij kreeg eene bijzondere kamer, kon, daar hij niemand beleedigde, onverhinderd in de zaal, en in den tuin rondgaan. De Arts gaf weldra hoop op zijne genezing, dewijl hij niet meer zoo aanhoudend naar eenen hoek ſtaarde, dikwijls zuchtte, weende, en eenige malen in zijne tegenwoordigheid den naam KAROLINA uitſprak. Deze hoop nam in het vervolg toe, want KOENRAAD begon bezigheid te zoeken. Het volgende voorjaar plantte hij met veel ijver bloemen in den tuin, hij paste die zorgvuldig op, doch zoodra zij begonnen te knoppen, trok hij ze uit, en beſteedde zijne zorg aan diegenen, welke in haren wasdom nog het meest ten achteren waren. Hij bouwde in dien tijd ook dik-

wijls in den tuin kleine huisjes van zand en klei; elk, die ze zag, moest derzelver Symmetrie, en zijne groote moeite bewonderen; doch wanneer zij geheel voltooid waren, rukte hij ze met drift omver, en ſchaterde van lagchen, wanneer de ſtukken regts en links heen vlogen.

De Arts beproefde met hem de zoogenaamde ijskuur, zij gelukte voortreffelijk, KOENRAAD bevond zich ieder dag beter, hij begon te ſpreken, de opwellingen van krankzinnigheid verdwenen geheel, de rede handhaafde op nieuw hare regten. Eindelijk volgde eene geheele vergetenis van de oorzaak zijner krankzinnigheid, hij ſprak volſtrekt niet meer van zijne KAROLINA. Tot hier toe was hij nu en dan treurig en diepdenkend geweest, had dikwijls, zonder eene oorzaak te kunnen opgeven, in ſtilte geweend, thans was hij aanhoudend lustig en vrolijk, praatte dikwijls uren lang met den Arts, en verzekerde hem, dat zoo zijne gezondheid beſtendig zijn mogt, hij nog eens in de armen eener Gade gerust en gelukkig hoopte te leven.

Verſcheiden' maanden verliepen, en KOENRAAD was volkomen gezond, verried niet de geringſte krankzinnigheid; de Opziener van het Hospitaal gaf 'er berigt van, men herinnerde zich zijner verdienſten, hij werd weder bij zijn Regiment aangeſteld. Allen, die hem toen leerden kennen, verzekerden eenparig, dat hij zeer aangenaam, en vrolijk in gezelſchap was, gaarne met vrouwen ſchertſte, en ze dikwijls zocht te pla-

plagen. Dat hij KAROLINA geheel vergeten had, zich harer wezenlijk niet meer herinnerde, bewees hij naderhand dikwijls, dewijl hij allen verzekerde, dat hij in zijn leven nog niet bemind had, maar nu wel inzag, dat zonder liefde het leven niet gelukkig kon zijn.

Eenigen zijner vrienden, die van zijne ongelukkige geſchiedenis onderrigt waren, waagden het zelfs eens, in zijne tegenwoordigheid, van *Straatsburg* te ſpreken; maar KOENRAAD kwam daar door niet tot nadenken, hij verzekerde wel, dat hij eenige jaren daar geleefd had, en de Stad juist niet ſchoon vond, maar hij ſprak van zijne liefde geen woord. Slechts eene enkele kleine herinnering ſcheen hij 'er nog van te hebben, dewijl hem de naam KAROLINA ſteeds bij uitſtek tegen ſtond. Hij las gaarne boeken, inzonderheid Romans, maar hij wierp ze terſtond weg, wanneer hij dezen naam er in vond, hij berispte dikwijls vrouwen, die anderen ſchoon en geestig vonden, en dus de oorzaak zijner berisping wenschten te weten. Zij kan ſchoon en geestig zijn, antwoordde hij dan altijd, maar zij blijft mij onverdragelijk, want zij heet KAROLINA, en deze naam is voor mijne ooren een wanklank. Dit was ook de geheele en eenige reden, die hij daar voor kon opgeven.

Een zijner ware en opregte vrienden was, even als hij, Ritmeester van zijn Regiment; deszelfs vrouw had eene zuster bij zich, die KOENRAAD na verloop van een jaar begon te

beminnen, en haar ook weldra zijne liefde openhartig verklaarde. Het goede meisje zou met vreugd den edelen regtschapen jongeling hare hand gegeven hebben, zoo niet het denkbeeld, dat eens zijne krankzinnigheid kon terug keeren, de opkomende liefde in haar hart verstikt had. Toen hij dringender werd, en beslissend antwoord eischte, vroeg zij haren zwager om raad, en bekende hem rondborstig, dat deze reden haar alleen belette, haar geluk in KOENRAADS armen te vinden.

De Ritmeester sprak nu even zoo openhartig met zijnen vriend, hij ontdekte hem zelfs de bezorgdheid zijner Schoonzuster, die echter KOENRAAD terstond verwierp, dewijl hij uitdrukkelijk beweerde, dat hij na den oorlog wel een jaar ziek, maar niet krankzinnig geweest was. Deze geheele vergetenis scheen den Ritmeester borg te zijn, dat zijn vriend niet meer in dezen verschrikkelijken toestand vervallen zou, nogtans schreef hij ten overvloede ook aan den Arts des Hospitaals, en vroeg zijne meening. Deze gaf weldra de krachtigste verzekering, dat KOENRAADS gezondheid voorzeker bestendig, en van aanhoudende duurzaamheid zou zijn, dewijl zijn geheel temperament, het welk voorheen zeker zwaarmoedig moest geweest zijn, nu eene geheel andere rigting genomen had, en de zeldzame, aanhoudende vergetenis van zijnen toestand alle instorting onmogelijk maakte. Eindelijk evenwel ried hij, dat de Ritmeester het

vrij

vrij zou wagen, en met hem over zijne voormalige liefde ſpreken. Herinnerde hij zich dan, voegde hij 'er bij, dezelve niet, zoo was alle gevaar voorbij, en een huwelijk voor hem gelukkig en wenſchenswaardig.

De Ritmeester volgde dezen raad met ſiddderen, maar tot zijne verbaasdheid ontkende KOENRAAD ten ſterkſte de geheele geſchiedenis, en verzekerde nogmaals ten ſlot, dat alles verdicht was. Daar hij ook niet het geringſte ſpoor van zwaarmoedigheid verried, veel eer zelfs, in het vervolg daar over ſchertſte, en zijnen vriend dikwijls vroeg: Wie hem dat fabeltje verteld had, zoo bad deze zelf zijne ſchoonzuster, dat zij alle bedenkelijkheid opgeven, en zijnen vriend met hare liefde mogt gelukkig maken. MARIANNE, zoo heette dit meisje, deed zulks met vreugde, want zij beminde KOENRAAD reeds lang, en zou, ook zonder vrienden-raad, zijne bede in het vervolg niet langer wederſtaan hebben.

Reeds was de gelukkige KOENRAAD openlijk aan haar verloofd, reeds maakte men toebereidſelen voor de aanſtaande bruiloft, toen de vrouw zijns vriends van eenen zoon beviel. KOENRAAD en MARIANNE hielden hem ten doop; deze plegtigheid werd met een klein feest beſloten, het welk tot na middernacht duurde.

Den volgenden morgen kwam KOENRAAD de kraamvrouw bezoeken; toen hij binnen trad, beproefde deze het juist den nieuwgeborenen te

zogen; haar man ſtond aan hare zijde. Deze gelijke groep wekte in KOENRAADS denkbeelden de herinnering op van het voorheen zoo verſchrikkelijk tooneel, hij ſtond ontroerd, ſtaarde wild in het rond, en moest van zijnen vriend naar eene andere kamer gebragt worden. Nog denzelfden avond veranderde zijne zwaarmoedigheid in eene onherſtelbare razernij; hij ſtierf na zes jaren lijdens, met ketenen beladen, in het Hospitaal der Krankzinnigen.

De hem tederminnende MARIANNE betreurde hem nog, toen KAROLINA reeds haar lijden geëindigd had. De laatſte ſtierf aan eene ongeneeslijke tering, en dacht in het uur hares doods nog aan den armen KOENRAAD, dien zij daar hoopte weder te zien, dewijl zij hem wezenlijk dood waande, zijne komst in hare kamer voor eene waarſchuwende verſchijning hield, en men haar opzettelijk deze dwaling niet ontnam, dewijl de waarheid haar waarſchijnlijk nog ongelukkiger gemaakt had.

MA-

MARIA A—R.

MARIA was de huishoudſter van eenen ouden Roomſchen Pastoor; hij had haar als eene arme wees vaderlijk opgevoed, zij zocht naderhand door getrouwen dienst te vergelden, wat hij zoo grootmoedig aan haar gedaan had. Zij was jong, ſchoon en aardig, haar goede onbevlekte naam, haar onberispelijk gedrag werd in het ganſche dorp algemeen bekend en geëerd, ook de grootſte berisper kon dien niet bevlekken, dewijl de oude Pastoor reeds volkomen grijs, en boven alle achterdocht verheven was. Hare natuurlijke vrolijkheid, hare bevallige ſcherts en vernuft was de eenige verſtrooijing van den ouden kranken, zij alleen kon de vonken van vrolijkheid in hem aanblazen, hem dikwijls een' zachten lach afperſen.

Bij het toenemen harer jaren begon zij meer bedaard na te denken, zij zag treurig de toekomst

komst te gemoet, en maar al te goed in, dat haar geluk, haar uitzigt met het leven van den Pastoor eindigen moest. Zij volgde den raad des Grijsaards, en zag onder de jonge knapen van het Dorp naar eenen man om, dien zij ſpoedig en zeker krijgen kon, daar haar oude Voedſtervader vijfhonderd guldens voor haren bruidſchat beſtemd had.

Velen verſtonden den zoekenden blik, velen zochten hem door gebaarden en woorden te beantwoorden, maar MARIA zag en hoorde die niet, dewijl haar oog reeds gevonden had, wat het zocht, en de rede vergeefs den indruk zocht te verbergen, dien een jong, ſchoon, getrouwd man op haar gemaakt had.

Zij kende en zag hem voorheen niet, hij was eerst kort te voren als opzigter over de ſchaapshoederij in den dienst van den Heer van het Dorp getreden, haar oog zag hem het eerst in de Kerk, en bleef vast aan hem hangen.

Te vergeefs toonde haar de rede zijne naast hem ſtaande vrouw, te vergeefs zocht zij haar te bewijzen, dat deze waarſchijnlijk even zoo lang als zij kon leven; het denkbeeld: deze is uw aanſtaande man, deze moet uw echtgenoot worden, ſtond van dit oogenblik af in haar hart, zweefde haar voor oogen, ontroofde haar rust en ſlaap, kwelde haar rusteloos en onophoudelijk.

Zoo verhaalde zij het naderhand dikwijls aan hare vrienden en bekenden, hield het voor een on-

onverklaarbaar voorgevoel, het welk op eens haar hart vervuld had.

MARIA was bij uitſtek zedig en godvruchtig opgevoed, men had haar het gezelſchap der mannen als hoogst gevaarlijk afgeſchilderd, en toch zocht zij hetzelve thans rusteloos, wanneer zij den geliefden opzigter 'er bij ontdekte. Haar oog weende, haar hart treurde, wanneer hij haar ſlechts onverſchillig antwoordde, en niet ſcheen te voelen, het geen zij zoo levendig ondervond.

Zij ſloot weldra eenen engen vriendſchapsband met zijne vrouw, en vermeerderde daar door haar lijden niet weinig, dewijl zij duidelijk overtuigd werd, dat haar man haar teeder en hartelijk beminde.

Daar hij zulks eens in hare tegenwoordigheid openhartig verzekerde, en zij in woedenden ijverzucht naar huis vloog, troostte haar op nieuw het vaste denkbeeld: hij moet toch uw man worden.

Sedert dien tijd mijdde zij zijn huis, zijn gezelſchap; zocht de eenzaamheid, vond ſlechts in dezelve genoegen, en ſcheen het gerust af te wachten, wanneer haar voorgevoel bewaarheid zou worden.

Verſchrikkelijk ſtormde het in haar hart, toen kort daarop de jonge man op de Pastorij verſcheen, en haar met een hoog oogenſchijnlijk gevoel van vreugd eenes gelukkigen vaders verkondigde, dat zijne dierbare vrouw hem een' zoon gebaard had. Zij wendde ongeſteldheid voor,

om

om ongeſtoord te kunnen weenen, en verliet hare legerſtede niet eerder, voor dat het denkbeeld: hij moet toch uw man worden! op nieuw hare verbeelding boeide en onledig hield.

Vol hoop en vreugd, zoo verhaalde zij het naderhand nog dikwijls, zag zij uit het venſter, toen hij treurig en bedroefd eenige dagen later de Pastorij naderde, en met weemoedige blikken een graf voor zijne overledene vrouw kwam beſtellen. MARIA naderde hem thans met deelneming, kon met hem weenen, dewijl zij zijn lijden gevoelde.

Zij vroeg zorgvuldig naar de oorzaak van haren ſpoedigen dood; de ongelukkige had zich dien, volgens zijn zeggen, zelve op den hals gehaald, was al te vroeg opgeſtaan; het naar binnen geſlagen zweet had haar, zoo als de geroepen Arts zelf verzekerde, een hevig kolijk veroorzaakt, het welk onder geweldige ſmarten haar arm jong leven eindigde.

De innige deelneming, die MARIA in zijn verlies te kennen gaf, hare tranen, die veelvuldig over hare wangen vloeiden, troffen zijn hart, hij zag haar voor het eerst vragend in haar aangezigt, en dacht: zulk een meisje kon u het verlies, zoo niet vergoeden, ten minſte verzachten.

Een week later kwam de treurende Weduwenaar andermaal op de Pastorij, hij moest de onkosten van de begrafenis betalen. De oude Pastoor ſliep, MARIA verzocht hem in de ſpreek-

ka-

kamer plaats te nemen. Droefheid heerschte nog op zijn gelaat, hij zag stil ter aarde, die thans zijne ganſche vreugde bedekte, want ook de jonggeborene was den volgenden dag de moeder gevolgd. MARIA zoomde juist een' zijden halsdoek, en gluurde over denzelven, terwijl zij dikwijls misſtak, naar den treurenden Weduwenaar.

Deze gevoelde, dat het onwellevend is, wanneer men in tegenwoordigheid eener deelnemende vriendin ſtilzwijgend blijft zitten, hij zocht naar ſtoffe van geſprek, zag op, zag den ſchoonen zijden doek, en prees denzelven, zonder bedoeling, zonder oogmerk.

MARIA. Zoo hij uwe goedkeuring wegdraagt, lieve *Opzigter*, zoo is mij deze doek des te dierbaarder.

De Opzigter. Dus zou elke jonge knaap te vergeefs daarom verzoeken?

MARIA. (*lagchend*) Ligt mogelijk, want ik heb hem voor een geſchenk voor mijnen toekomſtigen man beſtemd.

De Opzigter. Voor uwen toekomſtigen man?

MARIA. (*zuchtend*) Ja!

De Opzigter. Zoudt gij dien mij weigeren, zoo ik om dezen doek verzocht?

MARIA. (*blozend*) Gij kunt het beproeven.

De Opzigter. Ik waag het nog eenmaal!

MARIA. (*bevend*) Nu, daar is hij! Het zal mij verheugen, zoo gij hem ter mijner gedachtenis draagt.

Op dit oogenblik kwam de oude Pastoor in de kamer, de *Opzigter* betaalde, wat hij te betalen had, maar hij kwam 's avonds weder, en bragt na drie maanden MARIA als zijne vrouw t'huis.

Niemand nam het hem kwalijk, dat hij zijne eerſte vrouw zoo ſpoedig vergat; hij had drie knechten in zijnen dienst, moest hun den kost geven, en zou ſpoedig aanmerkelijke ſchade in zijne huishouding geleden hebben, zoo belangzoekende vreemden die langer beſtierd hadden. Allen, die hem kenden, wenschten hem veeleer met zijn nieuw huwelijk geluk.

De oude Pastoor gaf der getrouwe huishoudſter nog meer, dan zij kon hopen, hij vermeerderde haren bruidſchat tot duizend guldens, en ſtelde daar door het jonge paar in ſtaat, om door het pachten van eenige akkers hunne uitzigten te vermeerderen.

Alle bewoners van het Dorp waren bij ondervinding overtuigd, dat MARIA de huishouding van den ouden Pastoor met overleg en zonder het minſte eigenbelang beſtierd had, zij zagen vooruit, dat zij in het huis van haren man haren ijver verdubbelen zou, en benijdden dikwijls den al te gelukkigen.

Deze gevoelde zijn geluk even zeer, zijne eerſte vrouw was hem lief en dierbaar geweest, zijne tegenwoordige werd het weldra nog veel meer. Altijd vriendelijk, altijd voorkomende, bij uitſtek vlijtig, en nog meer te vreden. Deze wa-

waren de eigenſchappen, die hij binnen kort in zijne vrouw met regt bewonderde.

Dikwijls, wanneer hij met zijne knechten achter de ſchapen wandelde, en zijn Heer of vreemde gasten hem in den wagen voorbij reden, bekende hij rondborſtig, dat hij zich in de armen van zijne geliefde vrouw veel gelukkiger achtte, dan deze. Zijne MARIA was, wanneer hij deze dankbare gevoelens ook jegens haar uitte, van zijn gevoelen, en verzekerde hem ſtreng en ſtout, dat zij met de rijkſte adelijke Dame niet wilde ruilen.

Weldra openbaarde zich de hoop op een nog grooter huwelijks geluk, MARIA gevoelde zich zwanger, maar dit zoete gevoel werd haar zonder gegronde oorzaak eene ſtoffe tot knagenden kommer. Wanneer haar man bij zijne t'huiskomst haar in zijne armen ſloot, en naar de oorzaak van hare roodgeweende oogen vroeg, zoo bekende zij hem openhartig, dat zij vast geloofde, dat hare verloſſing even als zijner eerſte vrouw haar leven zou eindigen, en haar uit zijne armen rukken.

De geliefde echtgenoot zocht haar wel door verſcheiden krachtige gronden te troosten, maar hare aanhoudende zwaarmoedigheid werkte ook op zijne verbeelding, hij bekende dikwijls zijnen knechten, dat hij met haar vreesde, en zeker door haren dood zeer ongelukkig zou worden.

Vol angst en vrees vloog hij naar huis, toen een bode hem de aanſtaande bevalling zijner

echtgenoote meldde. Vrolijk en innig vergenoegd hield hij de nieuwgeborene dochter ten doop, daar de bevalling boven alle verwachting gelukkig gevolgd, en na weinige dagen alle gevaar door volkomene gezondheid der moeder geheel geweken was.

De Heer van het Dorp, dien de Herder diende, was zeer gierig. Zonder te overwegen, of de bezuiniging van eene kleine uitgave in het vervolg niet veel grootere ſchade veroorzaakte, zocht hij zorgvuldig de eerſte te vermijden. Van daar, dat hij aan zijne talrijke kudde ſchapen veel te weinig zout liet geven, en juist daardoor de ziekte dezer teedere dieren niet weinig vermeerderde.

Vergeefs had de Herder hem reeds dikwijls dit nadrukkelijk voorgeſteld, de Gierigaard wilde van geene vermeerdering van uitgave iets hooren, en gaf den Herder droog weg te verſtaan, dat, zoo hij zijne kunst volkomen geleerd had, hij de ſchapen ook zonder zout voor elke ziekte bewaren moest.

Daar deze zeer natuurlijk inzag, dat alle verdere voorſtellen niets zouden baten, en ſlechts eene genoegzame hoeveelheid zouts de ſchapen voor ziekte beveiligen kon, zoo raadpleegde hij met zijne vrouw, en vond, bij eene naauwkeurige berekening, dat hij zelf, dewijl hij in de opbrengst der kudde deelde, 'er bij winnen zou, zoo hij het ontbrekende zout uit zijn' zak betaalde.

Het

Het zelve zoo goedkoop mogelijk te koopen, was bij deze omſtandigheid eene bijna noodzakelijke zorg; en daar hij het over de grenzen voor de helft van den prijs krijgen kon, zoo woog even natuurlijk het onbetwistbare voordeel zwaarder, dan het met dezen koop verbonden gevaar, daar het in zijn vaderland ſtreng verboden was, vreemd zout in te voeren, dewijl de Landheer een aanzienlijk gedeelte zijner inkomſte uit deszelfs verkoop trok. Hij had reeds meer dan eens gewaagd over de grenzen te gaan, was niet betrapt, en daar door meer zeker gemaakt.

Reeds lang wilde hij zulks weder wagen, maar de nabij zijnde verlosſing zijner vrouw, de daar mede gepaard gaande zorgen hadden hem tot hiertoe terug gehouden, thans kon hij zulks niet langer uitſtellen, dewijl het gevaar voorbij was, en zijne kudde de voldoening dezer behoefte volſtrekt vorderde.

Te vergeefs verzocht hem zijne vrouw nog langer te wachten, hij weêrlegde haar verzoek met de krachtigſte gronden; te vergeefs ſmeekte zij hem, door deze overtuigd, eenen anderen 'er om te zenden. Hij bewees haar, dat men in zulke gevallen niemand vertrouwen moest, dan niet gerust kon ſlapen, dewijl men ſteeds moest vreezen ontdekt te worden. Alles, wat zij van hem verkrijgen kon, was de verzekering, dat hij ſpoedig, en liever zonder zout

wilde terug keeren, dan zig aan eenig gevaar bloot ſtellen.

Volgens zijne belofte, wilde hij nog, tegen het vallen van den avond weêr t'huis zijn; zijne vrouw gevoelde den ganſchen dag lang eenen onbeſchrijfelijken angst, een voorgevoel van een naderend ongeluk, zij gaf beide aan hare buren te kennen, en kermde openlijk, toen bij de aankomst van den nacht haar man nog niet t'huis kwam.

In de volheid van haren kommer bad zij den oudſten zijner knechten, ten ſterkſte, haren man te gemoet te gaan, en te onderzoeken: of hem ook een of ander ongeluk bejegend was.

Het was natuurlijk, dat zij dezen bode tevens tot vertrouweling zijner zaak moest maken, en hem den weg beſchrijven, dien hij nemen zou. Zij vond den knecht gewillig, hem in gezelſchap van eenen jongen te gemoet te gaan, en niet eerder terug te komen, voor hem gevonden te hebben.

Langzaam en ſmartelijk verſtreken nu de uren tot middernacht; zij beefde en ſidderde, toen eindelijk om dien tijd de waakzame honden de aankomst van eenige wandelaars verkondigden.

Zij ademde ligter en vrolijker, toen zij door het opene venſter vernam, dat zij weldra zwegen, en eenen bekenden vrolijk te gemoet liepen. Doch zij zonk bleek en bewusteloos neder, toen zij in het bleeke ſchijnſel der maan

de

de beide boden herkende, die met hulp van eenige boeren een lijk ſchenen te dragen.

Naauwelijks was zij door hulp van hare meid van hare flaauwte herſteld, toen men haren bloedenden man wezenlijk in hare kamer droeg. Geen van allen, die met hem kwamen, kon de oorzaak zijner kwetſuur opgeven. De boeren waren eerst door de knechten 'er bij geroepen, en deze hadden hem reeds bloedend op den grond gevonden. Hij zelf kon den dader niet aanwijzen, dewijl hij hem, volgens zijn zeggen niet gezien had, en, terwijl hij een' ſchot hoorde, gewond ter aarde viel. Allen geloofden natuurlijk, dat de ongelukkige van eenen greuswachter geroepen, en dewijl hij niet antwoordde, ook van dezen neêrgeſchoten was. Eenige omſtandigheden, die de knechten verhaalden, maakten zulks nog waarſchijnlijker. Zij hadden, eer zij hunnen meester vonden zulk eenen wachter in eenen ſnellen loop ontmoet. Vrees voor de ſtraf had hem natuurlijk tot de vlugt bewogen, daar de wet, alleen in geval van eenen hardnekkigen wederſtand, het gebruik van het geweer veroorloofde.

Maria viel weenende voor haren man neder; hij zag haar met innige aandoening aan, doch daar hij den ſmart der wonde diep gevoelde, zoo verzocht hij ootmoedig, dat men om eenen Priester zou zenden, ten einde hij zich tot zijn naderend einde kon voorbereiden.

Toen deze verſcheen, biechtte hij een klein

kwartier, en toen zijne kermende vrouw hem weder naderde, kon hij reeds niet meer ſpreken, en overleed, eer de dag aanbrak, in hare armen.

MARIA had haren man innig en onbepaald bemind, hare ſmart over zijn verlies was dus zeer groot, en ſteeg dikwijls tot razernij. Eerst den derden dag kon men haar bewegen, het lijk den drageren over te laten, die het ter ruste zouden brengen; zij volgde in eene diep bedroefde houding.

De Heer van het Dorp kwam juist van een klein reisje terug, en ontmoette de lijkſtaatſie. MARIA ontrukte zich aan hare gezellinne, vloog naar den wagen, klaagde den Heer haar innig leed, en luisterde hem eenige woorden in het oor, die niemand verſtaan kon. De Heer van het Dorp beval terſtond het lijk weg te dragen, dewijl hij, volgens zijn pligt, het zelve nader wilde laten onderzoeken. Hij klom uit den wagen, en begaf zich onder de treurenden.

Ik ben wezenlijk ook te beklagen, ſprak hij tot de menigte, ik gevoel het verlies van dien braven man zeer! Waar zal ik eenen opzigter vinden, die hem gelijk is, die mij van de verzorging der treurende weduwe ontſlaat?

Naauwelijks had hij deze vraag uitgeſproken, of de oudſte knecht trad uit de menigte ten voorſchijn, en bewees met gronden, dat hij genoegzame kennis bezat, om den post waar te ne-

nemen, bovendien ook den besten wil had, de verlatene weduwe te trouwen. De Heer van het Dorp scheen zich hier over te verheugen, en volgde het lijk, het welk weder terug werd gedragen. Op zijn bevel kwam de Arts; de wond werd naauwkeurig onderzocht, en weldra werden allen, die tegenwoordig waren, overtuigd, dat dit onderzoek den moordenaar van den ongelukkigen ontdekken zou.

De Arts vond in de wonde, die door de linker zijde tot in de maag liep, twee kleine ronde schellen, die men de schapen pleegt om te hangen, en waar door de wond veroorzaakt was.

Het was nu bewezen, dat geen grenswachter den ongelukkigen gedood had, dewijl deze met gewone kogels voorzien zijn, en het vermoeden dus zeer natuurlijk, dat de knecht, die hem te gemoet ging, de dader zijn moest.

Deze werd terstond geroepen, hij beefde, toen men hem het bewijs voorhield, en bekende weldra, dat hij wezenlijk de moordenaar van zijnen meester was. Reeds lang, zoo verhaalde hij in het geregtelijk verhoor, beminde ik de vrouw van mijnen meester, ik streed dikwijls met dezen hartstogt, maar ik kon hem niet overwinnen. Wanneer ik achter de kudde ging, en mij op alle mogelijke wijzen zocht te verstrooijen, zoo zag ik steeds haar beeld voor mij, kon het niet weg bidden, niet weg vloeken. De ondervinding leerde mij, dat zij haren man hartelijk beminde, en juist deze vurige liefde verbitterde

mij ſteeds meer, wekte moordlust in mijn hart op, die ik reeds dikwijls wilde, maar ſteeds te zwak was, om uit te voeren.

Terwijl ik op nieuw over de uitvoering van dit voornemen peinsde, zette zich de jongen, dien de meester kort te voren tot medehelper had aangenomen, naast mij neder, en klaagde dat zijn nieuwe dienst hem weinig opbragt, dat, zoo hij niet hoopte knecht te worden, hij weldra verder zou gaan. Ik maakte mij zijne ontevredene ſtemming ten nutte, vuurde zijne begeerte ſterker aan, en vertrouwde hem, toen hem de meester eens geſlagen had, mijn geheel plan.

Hij bood zich terſtond aan, zijn moordenaar te worden, zoo ik integendeel hem de vaste verzekering gaf, om hem, zoo ik den post mogt verkrijgen, tot knecht te bevorderen. Ik beloofde zulks, kocht een pistool, en laadde het, bij gebrek aan hagels, met de kleine ſchellen, die men in de wonde vond. Eene maand lang droeg de jongen dezelve verborgen bij zich, doch vond geene geſchikte gelegenheid tot den moord; ook verhinderde ik denzelven opzettelijk, dewijl ik vreesde, dat de ſchrik voor mijne geliefde bij haare aanſtaande verlosſing doodelijk kon worden.

Ik wilde de daad nog langer vertragen, toen mij de meesteres dringend verzocht, haren man te gemoet te gaan. De gelegenheid ter uitvoering mijner daad was te ſchoon, ik nam den jon-

jongen met mij, en zocht door eenige glazen brandewijn, die ik hem in de herberg liet geven, zijnen moed te verſterken. Hij beloofde andermaal de daad zeker uit te voeren, had zelfs gegronde oorzaak daartoe, dewijl hij in de afwezigheid van den Meester, door te weinige waakzaamheid ſchade in het koren veroorzaakt, en dus berisping en op nieuw ſlagen te duchten had.

Wij gingen twee uren ver, eer wij den Meester ontmoetten, hij dankte vriendelijk voor onze zorg, gaf mij den zak met zout te dragen, en wandelde voor ons heen. Dikwijls vroeg mij de jongen in ſtilte. „Of hij ſchieten zou," maar het was mij ſteeds onmogelijk te antwoorden, mijn wenk vertraagde dikwijls de daad. Dan toen wij reeds digt bij het Dorp het einde van het bosch bereikten, en de vooruitgaande Meester zich zoo hartelijk verheugde, dat hij nu weldra den kommer zijner geliefde vrouw zou eindigen, toen ontbrandde mijne ijverzucht; ik wenkte den jongen, hij ſchoot, en de Meester viel ter aarde.

Angst en vrees grepen mij aan, toen hij bitterlijk op den grond lag te kermen, en dikwijls vroeg: waarmede hij ons beleedigd had, waarom wij hem zoo gruwzaam wilden vermoorden. Meer dan tienmaal beurde ik mijnen zwaren ſtok op, om hem geheel dood te ſlaan, maar ſteeds zonk hij krachteloos neder, dewijl de gewonde mij zoo zielroerend bad, dat ik mij ten

min-

miniſte over zijne arme ziel erbarmen, hem niet vermoorden, en tijd zou gunnen, om zijne zonden te kunnen biechten. Hij zwoer den ſterkſten eed, dat hij ons niet wilde verraden, veel eer alles bijdragen, om alle achterdocht af te wenden.

Ik kon niet langer weerſtand bieden, de volbragte daad had een grievend berouw in mij opgewekt, ook de jongen beefde en ſidderde, bad mij zelfs, zijne bede te vervullen. Op mijn bevel liep hij naar het Dorp, om eenige dragers te roepen, dewijl ſchrik en angst ons onbekwaam maakten, hem voort te dragen.

Ik wilde hem ſlechts naar de eerſte landhoeve doen dragen, en daar eenen Priester laten roepen; doch daar hij in tegenwoordigheid van alle diegenen, die de jongen geroepen had, den wensch uitte, zijne vrouw ſlechts nog eenmaal te zien, zoo kon ik niet beletten, dat zij aan zijne laatſte bede voldeeden. Hij zag mijne verlegenheid, bemerkte mijnen angst, en luisterde mij, terwijl ik hem in de hoogte beurde, zachtjes toe, dat hij zijnen eed zou houden, en mij met geenen enkelen trek verraden.

Deze nieuwe verzekering verſterkte mijnen moed, en maakte mij in ſtaat gerust het einde af te wachten. Ik week niet van zijn bed, zoo lang hij leefde, trad ſlechts zoo lang op zij, als hij biechtte, en ben vast overtuigd, dat hij mij niet verraden heeft. God heeft het anders beſtuurd, en ik dank hem hartelijk, dat hij mij

hier

hier laat lijden, wat ik welligt daar eeuwig boeten moest.

Waarſchijnlijk zou de moordenaar niet zoo ſpoedig ontdekt zijn, zoo niet MARIA den Heer van het Dorp tot opmerkzaamheid had aangeſpoord; zij luisterde hem in den wagen in ſtilte toe, dat zij vermoeden op den knecht had, en bevestigde hare uitſpraak daardoor, dat de Priester, bij het hooren der biecht van den gewonden, den knecht eenige malen vol verachting had aangezien. Ook was het haar naderhand ten ſterkſte in het oog geloopen, dat hij niet van het bed hares mans wilde wijken, en lustig en vrolijk heen ging, zoodra hij eindelijk overleden was. Zij hoorde gelaten aan, toen de Heer van het Dorp haar kwam troosten, en haar de verzekering bragt, dat haar vermoeden juist, en de moordenaar reeds ontdekt was, maar zij zonk bewusteloos ter aarde, toen hij haar verhaalde, dat niet zoo zeer begeerte naar den voordeeligen post, maar vurige liefde tot haar hem tot den verſchrikkelijken moord verleid had.

Men twijfelde aan haar leven, dewijl de flaauwte aanhoudende was, en eerst, in weêrwil van alle aangewende hulpmiddelen, na verloop van zes uren ophield. Het gevolg overtuigde allen, dat zij in dezen toeſtand haar verſtand verloren had. Eenige dagen naderhand was zij volkomen gezond, at en dronk als voorheen, maar ſprak geen woord, en zocht zich ſteeds zorgvuldig te verbergen. Zoo han-

del-

delde zij eene geheele maand lang, en zij, aan wier zorg zij was toevertrouwd, hadden dikwijls moeite, haar in de hoeken te vinden, waarin zij zich verborgen had.

Na dien tijd ſtierf haar kind; zij zag onverſchillig aan, dat men het ten grave droeg; volgde zelfs vrijwillig de kist; doch nauwelijks was dezelve met aarde bedekt, of zij ſteeg op het opgehoogde graf, en riep driemaal vreesſelijk uit: *God is regtvaardig!* Zij hield na dezen uitroep nog eene lange aanſpraak aan het volk, maar niemand kon een woord verſtaan; het waren ijdele, onverſtaanbare klanken, die dikwijls door den uitroep: *God is regtvaardig* werden afgebroken. Deze uitroep, dien zij ſteeds met den grootſten nadruk uitſprak, was gedurende haar ganſche leven, het eenige verſtaanbare woord, dat men uit haren mond hoorde.

Zij deed niemand eenig leed, ging ſteeds met in elkander geſlagen' armen ſtil en peinzend over de ſtraat, doch wanneer zij ergens eene kleine hoogte of eenen grooten ſteen zag, zoo ſprong zij haastig daarop, en riep luidkeels uit: *God is regtvaardig.* Dan volgde telkens eene lange onverſtaanbare rede, die door de hevigſte gebaarden vergezeld werd. De kinderen van het Dorp volgden haar altijd achter na, noemden haar ſpotswijze: *De Preekſter*, en waren zeker, dat zij haar uren lang voor preekte, zoo zij haar ſlechts eenen ſteen toonden, waarop zij ſtaan kon.

Haar

Haar vermogen werd op renten uitgezet, en de nieuwe Opzigter nam op zich, haar tegen de ontvangst der renten fatsoenlijk te onderhouden. Na verloop van tien jaren genoot zij nog ſteeds het ganſche medelijden van alle de bewoners van het Dorp, dewijl zij velen hunner welgedaan, niemand beleedigd, en naar aller gevoelen door den verſchrikkelijken dood van haren man, door de plotſelijke ontdekking van zijnen moord haar verſtand verloren had.

Omtrent dien tijd eischte het Geregtshof der hoofdſtad hare tegenwoordigheid, dewijl eene gevangene en overtuigde Giftmengſter haar van deelneming in eenen moord beſchuldigde.

Men zond haar derwaarts, zij lachte, toen men haar de boeijen aandeed, en riep dikwijls: *God is regtvaardig.*

De Regters zagen weldra in, dat zij eene krankzinnige niet konden verhooren, veel minder veroordeelen; daar nogtans de gevangene uitdrukkelijk bekende, dat MARIA de aangeklaagde was, en op deze bekentenis ſtierf, zoo werd zij niet meer naar het Dorp terug gezonden, maar in het Hospitaal van krankzinnigen tot aan haren dood toe bewaard. Zulks gebeurde eerst na verloop van vijftien jaren.

Haar geheel leven door handelde zij op dezelfde wijs, riep elk, die haar kamertje naderde, met eene ſterke ſtem toe: *God is regtvaardig*; en kustte de ketens, waar aan zij geſloten was. Terwijl zij reeds met den dood worſtel-

ſtelde, rigtte zij zich nog eens op, vouwde hare handen om te bidden, en riep uit: *God is regtvaardig, maar ook barmhartig!* Na deze merkwaardige woorden zonk zij krachteloos neder, en eindigde met eenen zucht de dagen hares jammers.

Zonder te beſliſſen, — want hoe zou ik dit kunnen, — of de uitſpraak der gevonnisde Giftmengſter wezenlijk de reine waarheid zij, wil ik dezelve thans mijnen lezeren mededeelen.

Ik ging eens, zoo verhaalde zij in een harer veelvuldige verhooren, tegen den avond door het Dorp St—e; de ſchoone Pastorij bewoog mij 'er in te gaan. Ik wilde gaan bij de huishoudſter van den Pastoor, een goed avondmaal, en, zoo mogelijk, eenen reispenning verdienen; en mijn oogmerk gelukte volkomen.

In den beginne ſcheen de jonge ſchoone huishoudſter mijne bede niet te achten, zij bleef treurig en peinzend aan haar naaiwerk zitten. Dit gaf mij volkomen gelegenheid in haar hart te zien, ik ontdekte haar in het geheim, dat ik de kunst van waarzeggen volkomen bij eene oude Heidin geleerd had, en, zoo zij mijne bede verhoorde, ik haar geheel levenslot wilde voorſpellen. Deze list werkte bij uitſtek; zij gaf mij hare hand, en beloofde mij een aanzienlijk geſchenk, zoo ik mijne belofte vervulde.

Gij zijt, zeide ik ſtout weg tot haar, zeer verliefd, maar groote hindernisſen ſtaan uw geluk in den weg, gij zult het niet eerder bereis-

reiken, voor dat zich twee oogen ſluiten. De bedrogene was met mijne waarzegging volkomen te vreden, zij verzocht mij ſlechts dringend, haar te ontdekken, wanneer zich die twee gehate oogen zouden ſluiten. Vijftig guldens wil ik u, voer zij voort, met groote vreugd ſchenken, zoo gij mij ſpoedig, ten minſte binnen eene maand, uit mijn lijden kunt verloſſen.

De begeerte naar de beloofde vijftig guldens werkte bij mij even zoo krachtig, als bij haar de liefde; ik beloofde haar de behulpzame hand, zoo zij mij geheel tot de vertrouweling hares harte wilde maken. Zij verhaalde mij nu, dat zij op eenen herder bij uitſlek verliefd was, doch die reeds eene vrouw had, deze ook hartelijk beminde, doch dat zij echter hoopte, dat hij haar zeker tot zijne tweede vrouw zou kiezen, zoo ſlechts de eerſte ſpoedig wilde ſterven.

Ik bedong twee dagen tijd, om de moeijelijke onderneming behoorlijk te overleggen, bezocht den volgenden dag de herderin, vond haar in het kraambed, en dus zeer geſchikt, om haar zonder groote achterdocht uit de wereld te zenden. Ik mengde terſtond rattekruid met ſuiker onder elkander, maakte daar van een klein poedertje, en gaf het der huishoudſter, haar te kennen gevende, dat daarin de dood harer mededingſter vervat was, dat het in hare magt ſtond zich elken dag, elk uur van haar te ontſlaan.

Het is waar, dat zij in den beginne den ſterkſten afſchrik te kennen gaf, het aanbod ſtandvastig verwierp, en terſtond giste, dat het poeder vergift moest zijn. Doch daar ik haar ronduit zeide, dat ik geen ander middel kende, en ſier wilde afſcheid nemen, verzocht zij mij langer te blijven, eischte den volgenden morgen het poeder, vroeg: of het in elke ſpijs werkte, en ging weldra de herderin bezoeken.

Toen zij terugkwam, heerschten angst en vrees op haar gelaat, die niet weinig vermeerderden, toen de Pastoor bij de zieke herderin geroepen werd. Ik troostte haar met de verzekering, dat de Arts van het Dorp de werking van het vergift niet kende, op haar in allen geval geen vermoeden kon vallen, en zonder dit middel geene hoop voorhanden was, de vrouw van den herder te worden.

Mijn troost was van goede uitwerking, de vrolijke uitzigten in de toekomst verſterkten haren moed, zij weende ſlechts eenige tranen, toen ik haar het berigt bragt, dat de herderin reeds overleden was. Hoe en op welk eene wijze zij haar het poeder gegeven heeft, heb ik vergeten te vragen, ik was tevreden, dat ik het beloofde geld, en daarenboven nog eenige goede kleederen van haar ten geſchenk ontving.

Ik ging terſtond weg, en kwam na een half jaar weder in het Dorp, vond haar reeds met den herder getrouwd, en met hem in den gelukkig-

kigſten echt. Mijn aanblik veroorzaakte haar grooten kommer, ik liet mij de zekere belofte, van niet weder te komen, met dertig guldens door haar betalen. Ik heb woord gehouden; een ontdekte diefſtal verjoeg mij uit die ſtreek, en ik kan niet zeggen, of de herderin nog leeft, doch ben bereid, deze bekentenis in hare tegenwoordigheid te herhalen, en haar van den moord te overtuigen.

Zoo nu MARIA wezenlijk de daad volbragt heeft, zoo is de oorzaak harer krankzinnigheid niet verre te zoeken, de overtuiging, dat haar met dezelfde maat gemeten werd, waarmede zij eens mat, moest ten uiterſte verſchrikkelijk op haar werken. De merkwaardige woorden: *God is regtvaardig*, welke hare tong nog alleen in ſtaat was duidelijk uit te ſpreken, ſchijnen de ijsſelijke daad te bevestigen.

Daarenboven is het zeer waarſchijnlijk, dat de lange, onverſtaanbare rede, welke op dezen uitroep telkens volgde, de bekentenis harer misdaad behelzen moest, welke het knagende berouw zocht af te perſen, maar ſchaamte en vrees verhinderden.

God! Hoe groot, hoe verſchrikkelijk moet dan de ſmart der lijderes geweest zijn! Hoe ijsſelijk moet het in haar binnenſte geſtormd en gewoed hebben, daar het werktuig harer ſpraak door kramptrekkingen belemmerd werd, en ſlechts onverſtaanbare toonen kon ſtamelen.

Groot was hare misdaad, maar ook aanhoudend de dagen hares lijdens, en wanneer ik mij haar lot aan gene zijde des grafs voorstel, zoo herinner ik mij altijd hare laatste woorden: *God is regtvaardig, maar ook barmhartig!*

AMALIA F—

Schoon en aardig was AMALIA als kind, eene der ſchoonſte en aardigſte van haar geſlacht, als meisje. Hare ouders beminden haar, als het eenigſte pand harer liefde, met innige hartelijkheid, zagen het gaarne, wanneer de jongelingen der groote ſtad diepe buigingen voor haar maakten, en hoorden het nog liever, wanneer zij, verrukt door de kracht harer ſchoonheid, openlijk uitriepen, dat zulk een meisje eene Konings kroon waardig was. Zij hadden door werkzame vlijt en gelukkige nijverheid een aanzienlijk vermogen verworven, zij zochten zulks zoo veel mogelijk te vermeerderen, opdat AMALIA eens in de armen van een' regtſchapen man volkomen een geluk kon genieten, het welk zij uit hoofde der veelvuldige zorgen en drukke bezigheden ſlechts ſpaarzaam en karig genoten hadden. Zij zagen dit gelukkig tijdſtip

met verlangen te gemoet, en wilden dan in een gerust genot van eenen werkeloozen ouderdom toezien, hoe haar geliefd kind een geluk zou genieten, het welk hun zoo menigen zorgelijken dag, zoo menigen slapeloozen nacht gekost had.

Amalia kende het weldadig oogmerk harer ouderen, zij eerde hetzelve met de reinste, kinderlijke dankbaarheid; maar de liefde een's mans was voor haar nog geene behoefte, zij gevoelde nog geen verlangen naar het dikwijls zoo gevaarlijk genot; zij was zoo geheel gelukkig, wanneer zij vrij en ongedwongen kon rondwandelen, de schoonheden der natuur, die zij van der jeugd af ten hoogste beminde — ongestoord genieten, en hare wonderwerken onverhinderd kon bewonderen.

Een niet al te kleine tuin, achter het huis hares vaders, was in het voorjaar, den zomer, en herfst hare geliefkoosde plaats. Wanneer hare ouders of derzelver dienstboden haar zochten, zoo vonden zij haar telkens in de aangename tuinkamer, wier vensters door hooge Perziken en Abrikoozen, en nog hoogere Wijnstokken beschaduwd werden. Hier naaide en breidde, hier las en speelde zij op het klavier, hier voederde zij hoenders en duiven, die in den tuin hare nesten hadden, en steeds aan het venster der kamer de rijkelijke weldaad harer meesteres verbeidden.

Voorheen stonden onnutte beuken op de regelmatige vierhoeken van den tuin, in het midden groeiden taxisboomen in verscheiden figu-

ren

ren, en onder derzelver donkere ſchaduwen treurden tulpen, angelieren en narciſſen. AMALIA had denzelven uit eigene beweging in een' der vruchtbaarſte moestuinen herſchapen; zij kweekte de grootſte aſperſies, de ſchoonſte bloemkool, zij plukte de ſappigſte perziken, de zoetſte druiven, en gevoelde zich geheel gelukkig, wanneer hare goede vader de vruchten van hare vlijt met eetlust genoot, en hare kunst met hartelijke uitdrukkingen bewonderde. De vermaning der moeder, dat zulk een arbeid de zachte hand bederf, maakte geen' indruk op haar hart. Zij zag hare ſchoonheid, wel is waar, als een weldadig geſchenk des Scheppers aan, maar zij was niet ijdel genoeg, zich het geringſte genoegen te onthouden, om dezelve te vermeerderen; en juist dit verhoogde derzelver waarde. Zij was volkomen gelijk aan eene roos, die in de vrije lucht, geſterkt door dauw en regen haren vollen knop opent, daar de meeste ſteedſche ſchoonheden anders volkomen gelijk zijn aan bloemen in eene trekkas, die elke koele lucht benadeelt, elke ſterke zonneſtraal verzengt.

AMALIA vierde juist haren twintigſten geboortedag, toen haar vader haar in haren tuin verraste, met vaderlijk gevoel hare hand nam, en haar naar de tuinkamer leidde.

De Vader. Gij acht u wel zeer gelukkig en te vreden, wanneer gij in uwen tuin wandelen, en zien kunt, hoe uwe planten zoo

heerlijk groeijen, tot volkomenheid, tot genot rijpen?

AMALIA. O ja, lieve Vader. Ja! Wanneer in den nacht de regen mij wakker maakt. en de opgaande zon al vroeg mijn venſter beſchijnt, dan ijl ik ſpoedig naar beneden, om te zien, hoe alle planten, tot nieuwen wasdom geſterkt, prijken, en verheug mij dan nevens haar met de opregtſte blijdſchap.

De Vader. Ik geloof het van harte gaarne. Ook ik voelde eens deze zaligheid in eenen hoogen graad. Ik zag jaren lang aan, hoe gij, mijne dierbare dochter, tot de volkomenheid opgroeide, hoe zich van tijd tot tijd alle uwe bevalligheden en deugden ontwikkelden. Gij bloeit reeds lang heerlijk, zal ik geene vruchten van u verwachten?

AMALIA. Ik verſta u niet, lieve vader! Heb ik u welligt beleedigd, zijn dit verwijten. —

De Vader. Geene verwijten; een zoo lief goed kind verdient die niet. Ik wil u ſlechts aan uwe toekomſtige beſtemming herinneren. Gij viert heden uw twintigſten geboortedag, deze ouderdom veroorlooft mij openhartiger met u, dan wel eer te ſpreken.

AMALIA. Ik verwacht nog ſteeds met hetzelfde verlangen uwe nadere verklaring.

De Vader. Ik zal ze u terſtond geven. Uwe vriendinnen waarmede gij ſpeelde, met u opgroeiden, zijn reeds alle getrouwd, vele harer zijn reeds gelukkige moeders, hare ouders genie-

nieten reeds het zoete loon harer opvoeding, ik alleen verwacht het nog ſteeds te vergeefs.

AMALIA. (*blozende*) Hoe zou, — hoe kan ik — ik heb immers geen' minnaar?

De Vader. Maar aanbidders in menigte, die alle in de hartelijkſte minnaars zouden veranderen, zoo uwe kleine eigenzinnigheid zuiks veroorloofde. Vele goede en edele jongelingen verzochten mij reeds om uwe hand, ik verwees hen aan u, maar zij keerden weldra treurende terug, en klaagden mij, dat gij hunne blikken niet zien, hunne zuchten niet hooren wilde.

AMALIA. Lieve, beste vader, ik ben zoo gelukkig, wilt gij mij dan ongelukkig zien? Ik voel nog geene neiging voor het huwelijk, misſchien, dat zij zich weldra openbaart, dan zal ik uwen raad volgen, maar thans — — O laat mij verder onder uwe beſcherming leven! De liefde mijner ouders, mijn kleine tuin zijn de eenige wenſchen van mijn hart. Gun mij die nog langer, ik zou geen van beide zonder droefheid kunnen misſen.

De Vader. Het doet mij leed. — —

AMALIA. O zoo het u ſlechts eenige onaangename uren veroorzaakt, dan wil ik gaarne mijn eigen geluk vergeten, gaarne zelfs ongelukkig zijn, om ſlechts u gerust te zien.

De Vader. God beware mij voor elken dwang, ook voor deszelfs ſchijn. Nu geen woord 'er meer van. Zoo gij zelfs nu mijne toeſtemming tot het voordeeligst huwelijk vroegt, zoo zou

ik ze u thans weigeren, dewijl ik zulks slechts voor een offer uwer gehoorzaamheid, niet voor vrije verkiezing zou houden. Gij zijt mijn eenigste geluk, mijne eenigste vreugde op deze aarde! Wee mij, zoo ik zulks door eenen welligt dwazen wensch verminderd zag.

AMALIA. Dank, duizenmaal dank, beste vader, ik — —

De Vader. Stil, ik verdien dien niet, ik zeide het u reeds duidelijk, dat mijn eigen belang mij zoo toegevend maakte.

Nu van iets anders. — — Uw tuin bloeit en groeit heerlijk, 'er is geen plaatsje meer open, waar nog een struik of boom kan geplant worden. Gij zult weldra 'er geene bezigheid meer in vinden. — —

AMALIA. Dat juist niet, want juist het wassen en groeijen van alles, wat ik geplant heb, laaft mijn hart, maar zoo hij grooter was, zoo ik rondom vrije ruimte had, dan wilde ik menig schoon denkbeeld uitvoeren, het welk thans vruchteloos moet sluimeren, slechts menigmaal mijne verbeelding aangenaam bezig houdt.

De Vader. Dus heb ik uwen wensch toch zoo tamelijk geraden. Ik putte mijn vernuft uit, waarmede ik op uwen geboortedag uw hart zou kunnen verblijden, — want gij zult toch wel een verjaring verwacht hebben?

AMALIA. Ontving ik niet reeds het schoonste, het kostbaarste (*hem om den hals vallende*) het duidelijkste bewijs uwer vaderlijke liefde?

De

De Vader. Vleister! Wat weet gij hartelijk te kusfen! zulk een kus is de fchoonfte belooning waardig! — — Zeg mij eens: Daar gij zoo eene groote vriendin der natuur en der huishoudkunde zijt, was dan uwe rijke verbeelding niet zoo mild, u een landgoed te fchenken, aan welks fchoonen tuin vruchtbare velden en weiden, ruifchende beekjes en fchaduwrijke bosfchen grensden.

AMALIA. Dikwijls, lieve vader, zeer dikwijls. Het was, als of gij uwe fabrijk en uwen handel had vaarwel gezegd, op een gerust en ftil landgoed met mij woonde, en ik het ganfche beftuur had. O hoe druk ik daar rondliep! Uit de keuken in den ftal, uit den ftal in den tuin, uit den tuin in de weide of naar de maaijers op het veld, en hoe vrolijk en gelukkig ik mij daar bij gevoelde! — — Zulk eene zaligheid laat zich flechts gevoelen, niet befchrijven.

De Vader. En indien het nu eens wezenlijk zoo was. — —

AMALIA. (*vol vreugd*) Indien het wezenlijk zoo was, goede vader, indien het wezenlijk zoo was!

De Vader. Uwe zuivere vreugd is de fchoonfte belooning mijner daad, ik heb mijne fabrijk met aanzienlijke winst verkocht, van mijnen handel ftap ik af, en ga thans, om met den Heer van H** den koop van zijn landgoed te fluiten, het welk ik u op uwen geboortedag wil vereeren. Dat gij uwe goede ouders derwaarts medenemen,

voor

voor hen zorgen, hun eenen gerusten ouderdom verſchaffen zult, hier van ben ik vooraf verzekerd.

AMALIA. O zeker! O zeker! Ach God, mijn dank is ſtom! Ik gevoel, ondervind dien ſlechts.

De Vader. Gij kent toch dit landgoed, en deszelfs aangename ligging.

AMALIA. Of ik het ken? Genoot ik daar niet in het voorjaar met u eenige der gelukkigſte dagen mijnes levens? Wanneer ik mij nog alles herinner, aan het hooge venſter ſta, in het dal nederzie, waardoor de breede *Elve* ſtroomt, en aan haren oever vette zwitſerſche koeijen, zwanen, ganzen, eenden, paarden en visſchers in een bont gewoel aanſchouw, en mij voorſtel, dat dit altijd zoo voortduren altijd, zoo zijn zal! O vader de vreugd maakt mij tot een kind. Ik zou even als een kind huilen, zoo gij ſlechts met mij ſchertſte.

De Vader. Neen, ik ſcherts niet, ik heb uw gevoelen gehoord, ik diende het zelve te weten. Tegen den middag ziet gij mij weder, en na den middag rijden wij naar uw landgoed, om daar in landelijke eenzaamheid uwen geboortedag te vieren.

Hij ging, de verrukte AMALIA zag hem nog lang na, zij poogde te vergeefs het genot van haar toekomſtig geluk te bevatten, haar kleine tuin was haar te eng, zij vloog na hare moeder, en zonk weenende in hare armen. De goede moe-

moeder was van alles onderrigt. Zij prees met haar het voornemen des vaders, doch meende tevens, dat eene kleine list 'er hem toe bewogen had. Hij wil, zeide zij, u onophoudelijk bezigheid verschaffen, opdat gij u, zoo gij den last der al te drukke bezigheden niet meer kunt dragen, eenen helper kiest, die ze met u deelt. AMALIA bezat een goed dankbaar hart, vreugde en verrasfing hadden het nog meer geopend, zij beloofde dus der moeder, des vaders wensch zoo veel mogelijk te bevorderen, en zoodra de ware minnaar verscheen, hem tot haren helper te kiezen.

Na het eten klom AMALIA met hare ouders in den wagen, om in hun gezelschap naar het reeds gekochte landgoed te rijden. Elke vreugde was groot, was boven mate. Men moet zelf de huishoudkunde hartstogtelijk beminnen, om al het genoegen mede te kunnen gevoelen en genieten, het welk de gelukkige AMALIA daar in volle maat genoot. Ik onthoude mij dus van alle beschrijving, en ga over tot gewigtiger gebeurtenisfen.

Het was juist in den oogst, AMALIA liep elken morgen, elken avond naar de maaijers, verkwikte hen rijkelijk, en zag dan met genoegen aan, hoe zij den rijkdom des landmans hier in garven bonden, daar op wagens laadden, en eindelijk weggesleept door inwendig gevoel vrolijke oogstliederen aanhieven. Op eenen heeten namiddag wandelde zij met het zelfde oogmerk

het

het lange dorp door; zij had reeds bijna het einde van hetzelve bereikt, toen zij achter zich een ijsselijk geschreeuw hoorde, zij zag om, zag grijsaards en kinderen angstig naar de hutten vliegen, en hoorde duidelijk roepen, dat 'er een groote dolle hond door het dorp liep, en reeds eenige spelende kinderen gebeten had. Zij beefde voor het dreigend gevaar, wist niet, of zij voor- of achterwaarts zou gaan, en zag eindelijk den hond op haar aankomen. Een oud moedertje, dat haar klein neefje wilde redden, werd door hem over hoop geloopen, en nu liep hij regtstreeks op KAROLINA aan. Angst en schrik belemmerden hare kracht en stem. Zij liep kermende voort, zag het razende dier reeds achter zich, en viel, terwijl zij zich in haar kleed wikkelde, en om hulp riep krachteloos neder. Toen zij weder bij zich zelve kwam, en opzag, stond een vreemd jongeling voor haar; hij hield onder zijn' linker arm een' blooten degen, en reikte haar met eenen treurigen, maar toch vriendelijken blik zijne rechterhand. Digt bij haar spartelde de dolle hond in zijn bloed, terwijl de roem des moedigen redders uit aller monden door het Dorp klonk.

AMALIA. (*tegen den jongeling*) Zoo heb ik aan u mijn leven te danken? Zoo hebt gij mijne ouders der wanhoop ontrukt?

De Jongeling. Zag haar starende in het aangezigt, lachte eenigzins bitter en zweeg.

AMALIA. Hoe zal, hoe kan ik u de edele daad

daad beloonen? O God, zoo ik mij het dreigend gevaar, den zekeren, ijsfelijken dood voorſtel, zoo beven alle mijne leden. (*Zij leunt op zijnen ſchouder*) En nu gered door u, edele onbekende! Ik moet nogmaals vragen: Hoe zal ik u de daad beloonen? Kan zulks deze traan van blijdſchap — —?

De Jongeling. Hij is voldoende, Hij is voldoende! (*ſomber*) Juffrouw bevindt gij u thans beter?

AMALIA. Ben ik niet gered?

De Jongeling. (*Op een vasten ernſtigen toon.*) Vaarwel dan! Daar komen menſchen, die u naar huis zullen brengen.

Hij ging terſtond met ſnelle ſchreden naar het bosch, het welk niet verre van het Dorp lag. Te vergeefs ſmeekte hem AMALIA ten ſterkſte om weder te keeren, te vergeefs zond zij hem, terwijl hij ſteeds ſneller ging, met dit oogmerk boden achter na; de eerſte werden ſpoedig afgewezen, de laatſten konden hem niet meer inhalen; haar oog verloor hem in het bosch, en AMALIA betreurde zeer, dat zij den naam van haren redder niet eens in het gebed kon noemen.

Zij zette zich vermoeid op de kleine hoogte neder; grijsaards en kinderen ſtonden naast haar, en verhaalden haar: hoe de onbekende Jongeling, toen zij om hulp riep, uit de nabij zijnde gracht, waarin hij waarſchijnlijk verborgen lag, ſchielijk opſprong, zijnen degen trok, en den razenden hond met twee ſterke houwen ter aarde

de velde. Zijn beeld zweefde klaar en duidelijk voor AMALIA's oogen. Hij was groot en ſchoon, zijn bruin haar krulde in ongekunſtelde lokken om zijn hoofd, dekte zijn hoog voorhoofd, waaruit een paar groote, zwarte oogen, dikwijls wild, ſlechts eenmaal vriendelijk lonkten. Zijn door de zon verbrand, maar toch bleek aangezigt verkondigde ziekte of inwendig lijden. Zijne kleeding verried voormaligen rijkdom, want zij was naar den nieuwſten ſmaak gemaakt, doch bewees ook even zoo duidelijk ten minſte naderende armoede, want zij was reeds afgedragen, hier en daar aanmerkelijk beſmet. Zijn jeugdig voorkomen ſcheen voor het overige een duidelijk bewijs, dat de onbekende naauwelijks vier en twintig jaar oud, en wellig nog jonger was. Hij had AMALIA van eenen ſmartelijken dood gered, haar niet eerder, voor dat de inwoners van het Dorp ter harer hulpe kwamen, verlaten. Geen wonder dus, dat de geſtalte van den edelen ſchoonen redder diepen indruk op haar hart maakte, in hetzelve wenſchen opwekte, die zij voorheen nog niet gekend had.

Nog ſtaarde zij den vlugteling in de verte na, hoopte vergeefs, dat hij zou wederkeeren, toen een oud man haar eene brieventasch overgaf, die hij in de gracht gevonden had. Zij was geopend; geene onedele vrouwelijke nieuwsgierigheid, maar vurig verlangen, om den redder door dit gelukkig toeval nader te leeren kennen, verleid.

leidde AMALIA, dezelve te doorbladeren. Zij was ledig, ſlechts twee bladzijden waren beſchreven; het ſchenen vlugtige gedachten, welke de Schrijver juist ontworpen had, toen AMALIA's angſtig geſchreeuw hem ter hulpe riep. AMALIA las ze meer dan eens, ze ſchetſten duidelijk het gevoel, de denkwijze en den ongelukkigen toeſtand van den Jongeling. Zij was ijdel genoeg, derzelver ſlot op zich toe te paſſen, en zulks verhoogde de waardij van den gevonden' ſchat niet weinig.

„ Liefde! Liefde! Liefde!" Zoo ſtond in de brieventasch geſchreven, „ gij zijt een onbe„ grijpelijk wezen! Hoe zal, hoe kan ik mij „ uwe tegenſtrijdige werkingen verklaren? Gij „ maakt mij bij uitſtek gelukkig, maar nog veel „ ongelukkiger! Neen, neen, nooit gelukkig. „ Gij zijt ſlechts een zoet vergift, dat tot genot „ verleidt, langzaam, maar ook zeker doodt. „ Gij zijt het *aqua toffana* der menſchelijke „ zinnen, begeerten en hartstogten. Zoo wil „ ik u voortaan noemen; en mij voor uw ge„ not hoeden, den gulden beker niet ledigen, „ dien mij het meeſterſtuk der ſchepping met „ een lagchend gelaat aanbiedt. Gij verdeelt u „ in verſcheidene takken, gij bemint als vriend, „ als vader en moeder, als broeder en kind, „ als echtgenoot en teeder minnaar; maar gij „ zijt en blijft vergift! Bedriegt ook niet de „ eene vriend den anderen, vervloekt niet dik„ wijls de vader het kind, haat niet het kind

„ de ouders, de broeder de zuster, wordt niet „ de vrouw den man, de beminde den minnaar „ ontrouw? *Aqua toffana* van het menſchelijk „ geſlacht, zoo wil ik u voortaan noemen! — — „ Schoon en bevallig ging zij mij gisteren voor- „ bij, bekoorlijk en verrukkelijk was hare ge- „ ſtalte! Ik had voor haar mogen nederknielen, „ en haar aanbidden, toen zij medelijdend en „ vriendelijk het gevallen knaapje opbeurde, hem „ zijnen boterham weder in de hand gaf, zijne „ wangen ſtreelde, en zijne tranen afdroogde. „ Ik had millioenen, zoo ik ze bezat, opgeofferd, „ om de plaats van den gevoelloozen jongen te „ bekleeden, hare zachte hand te gevoelen, den „ onnavolgbaren blik van haar groot oog te „ kunnen opvangen; maar, maar." — —

Hier had tot groot verdriet der lezende AMALIA de onbekende Schrijver geeindigd. Met een innig nog nimmer gevoeld genoegen herhaalde zij de laatſte regels, wanneer zij echter tot aan het einde kwam, zoo zonk haar blik treurig ter aarde; het tweemaal herhaalde *maar* ſcheen den aangenamen lof zoo geheel te vernietigen. Dat zij voor het overige het was, waarvan de onbekende ſprak, werd haar uit dien hoofde volkomen zeker, daar zij zich duidelijk de ganſche onderhandeling herinnerde, die zij gisteren met eenen kleinen boerenjongen had gehad.

Zij zocht eindelijk naar meer licht in de brieventasch rond, en vond in een binnenzakje twee kleine briefjes. „Grootmoedige WILLEM," ſtond op

op een derzelven met potlood geſchreven, „keer weder, en vertroost uwe ongelukkige moeder!" „Deugniet," was de inhoud van het tweede, „zoo gij nog eenmaal waagt in de nabijheid van mijn Kasteel te verſchijnen, zoo vergeet ik, dat ik uw vader ben, en ſchiet u als een ſchadelijk roofdier neder. Houd dit voor de laatſte waarſchuwing, en pak u van hier!" Met vele tranen ſcheen het eerſte bevochtigd, met niet eenen het laatſte.

Amalia nam innig aandeel aan het lot der ongelukkige moeder, van den waarſchijnlijk nog ongelukkiger zoon; zij ſidderde, wanneer zij zich den woedenden vader voorſtelde, die zijn eigen, voorzeker onſchuldig, kind zoo gruwzaam van zich ſtiet, het zelfs dreigde te vermoorden. Zij zag dankbaar ten Hemel, dewijl hij haar eenen zoo goeden vader geſchonken had, maar zij wijdde ook den ongelukkigen jongeling overvloedige tranen, dewijl hij, beladen met 's vaders vloek en gramſchap, als vlugteling moest ronddwalen.

Het viel haar juist in, dat hare ouders, door verkeerde berigten misleid, om haar konden bekommerd zijn, en zij wilde naar het Kasteel terug keeren, toen men haar meldde, dat beide reeds in allerijl naderden. Zij ſtak de brieventasch in haar' zak, en vloog haar te gemoet. Angſtig zagen de ongelukkigen haar aan, toen zij haar naderden, dronken van blijdſchap vielen zij in hare armen, toen zij de gelukkige redding

vernamen, die zij eerst ſlechts konden wenſchen, niet hopen. Ook zij wenschten den edelen onbekenden te kunnen eeren, danken en beloonen; nieuwe boden werden afgezonden, doch keerden even als de eerſte zonder hem terug.

Amalia treurde op nieuw, haar goed hart was zoo vol dankbaarheid, het perſte en beangſtigde onophoudelijk haren anderzins zoo zorgenloozen boezem. Weleer rustte zij den ganſchen nacht ongeſtoord in de armen van den weldadigen ſlaap, thans waakte zij dikwijls halve nachten in een bang gevoel en ſtille weemoedigheid. Altijd ſtond de edele jongeling voor haar, nu lachte, dan dreigde hij. Zijn ongeluk maakte billijke aanſpraak op haar medelijden, op hare hulp; zij betreurde ten ſterkſte, dat zij hem de laatſte niet kon bewijzen. Schoon en bevallig, ſprak zij dikwijls weggeſleept door inwendig gevoel, ſtond hij voor mij, bekoorlijk en verrukkelijk was zijne geſtalte, maar, maar — hij vlugtte, en ik kan hem niet wederzien, niet danken voor zijne groote weldaad!

Om geen nieuw ongeluk te krijgen — zoo antwoordde zij ten minſte dikwijls den vragenden vader — bezocht zij niet meer de maaijers op het veld, zat altijd ſlechts ledig en treurig in het prieël van den tuin, dewijl zij daar ongeſtoord aan den onbekenden denken, zijne brieventasch doorbladeren, en zijne ſpreuken lezen kon. Dikwijls ook ſtond zij op het hooge plat van het tuinhuis, dwaalde gedachtenloos met ha-

hare blikken in de ſchoone ſtreek rond, en werd ſlechts dan opmerkzaam, wanneer zij van verre of in de nabijheid eenen eenzamen wandelaar ontdekte. Zeer dikwijls misleidde haar zoekend oog hare ſteeds geſpannen verbeelding, zij ſnelde dan — zonder op eenig gevaar te denken, naar het veld, en keerde mismoedig terug, wanneer zij overtuigd werd, dat de wandelaar haren jongeling niet geleek.

Bij eene ſoortgelijke gelegenheid ging zij tot aan den oever der *Elve*; aan de overzijde lag een klein eilandje, door hooge wilgen en elzen beſchaduwd; hunne weldadige ſchaduw, hunne treurig hangende takken noodigden haar tot genot. Een klein ſchuitje lag aan den oever, zij riep de nabij zijnde visſchers, en liet zich naar het eiland varen. In zoete droomen verzonken, door de bekoorlijke, maar ook dikwijls gevaarlijke doolhoven der liefde ronddwalende, — want AMALIA beminde reeds wezenlijk — vergat zij de bepaalde wederkomst, zag niet, dat zwarte donderwolken zich boven haar hoofd zamenpakten, en ijſelijken ſtorm verkondigden. Te laat ontwaakten de ſlapende visſchers, maakten AMALIA het dreigend gevaar bekend, en hoopten met Gods bijſtand nog in allerijl over te ſteken, voor de ſtorm begon te woeden. Waarſchijnlijk had AMALIA tot de gevaarlijke overvaart niet beſloten, liever het einde des ſtorms op het eiland afgewacht, zoo niet de ſchippers haar verzekerd hadden, dat een aan-

houdende plasregen, uit hoofde van deszelfs lage ligging, het eiland telkens onder water zette, en zij dan zeker eene prooi der baren zou worden, indien zulks, het geen zeer waarfchijnlijk was, gebeurde.

Met een kloppend hart betrad AMALIA het fchuitje, nog meer fidderde en vreesde zij, toen in het midden des ftrooms de ftorm opftak, de fchuit onophoudelijk deed flingeren, en eindelijk naar eenige watermolens dreef, die aan den oever des ftrooms ftonden. Reeds gaven de vermoeide fchippers alle hoop van redding op, reeds lieten zij de onnutte riemen zinken, en hieven de handen ten laatften gebede op, toen het kleine fchuitje in volle vaart tegen eenen paal ftiet, en oogenblikkelijk omfloeg. De fchippers zochtten zich door zwemmen te redden; AMALIA kon zulks niet; offchoon haar lang kleed, dat zich even als een zeil over het water uitfpreidde, haar niet liet zinken. De voorftelling van den zekeren dood verdoofde haar gevoel; toen zij weder kon denken en gevoelen, lag zij aan den oever der rivier, de onbekende jongeling ftond naast haar, en hield hare linkerhand in zijne regterhand, om den flag van haren pols gade te flaan. Zijn haar, zijne kleederen dropen van water. Eene koude koorts deed zijne leden beven, zijne tanden klapperden, hij lachte vrolijk, toen zij de oogen opende, hij liet hare hand zinken, toen zij dank ftamelde. De molenaar kwam met zijne knechten 'er bij.

„ Pas

„ Pas haar op, tot de ſtorm voorbij is, en breng haar dan in de armen harer wachtende ouders," ſprak de onbekende, en verwijderde zich ſpoedig.

Blijf, blijf! geliefde redder! riep, wel is waar, AMALIA's zwakke ſtem hem na, maar de ſtorm verwaaide de zachte klanken van het afgematte meisje, hij hoorde haren roep niet, en ging ſpoedig weg.

Eene nieuwe flaauwte, het gevolg van het ingeſlokte water, bedwelmde hare zintuigen, zij ontwaakte eerst na verloop van een half uur in eene nabij gelegen hut, werwaarts haar de molenaar gebragt had.

Hare ouders ſtonden weenend voor haar, troosteloos wrong de teedere moeder de handen, wanhopig trok zich de vader bij het haar; zij zag het; maar haar eerſte woord was toch de vraag: of haar edele redder andermaal verdwenen was. Een traan rolde over hare bleeke wangen, toen de molenaar verzekerde, dat men hem niet meer gezien had, en niet wist, werwaarts hij zijnen weg genomen had. Vader en moeder poogden vergeefs haar door ſchijngronden met de mogelijke ontdekking te vleijen, zij noemde zich ten hoogſte ongelukkig, dewijl zij niet dankbaar zijn kon.

Toen men haar naar het kasteel gebragt, en de geroepen Arts verzekerd had, dat zij gelukkig gered, en geen gevaar voor haar leven meer te vreezen was, gaf de vader harer bede gehoor,

en zond overal boden uit, die den redder van zijn kind ten minſte voor eenen dag, voor een uur op zijn kas eel zouden verzoeken. Ook de molenaars werden op verzoek van AMALIA geroepen, en moesten uitvoerig verhalen, hoe de onbekende jongeling haar gered had.

Hij zat, ſprak een hunner, juist in mijn tuintje, en dronk melk, waarom hij mij verzocht had, toen de ſtorm begon. Ik ging naar hem toe, en verzocht hem in de hut te komen; maar hij lachte bitter, en verzekerde mij, dat hij zich nooit beter bevond, dan wanneer hij onder den blooten hemel kon toezien, hoe een vliegende ſtorm in vruchtbare velden woedde. Ik beken opregt, dat mij dit menſchenhatend antwoord leed deed, en wilde hem juist verlaten, toen hij in eens in de verte ſtaarde, als een pijl uit den boog opſprong, en naar de rivier liep; met moeite volgde ik hem, en zag even als hij, dat de ſtorm het kleine ſchuitje den ſtroom af naar de molens dreef; ik liep terug, om met mijne knechts daar hulp te kunnen bieden, maar beweende opregt hunnen dood, toen ik het ſchuitje niet meer, en de viſchers in het water zag. Om zoo mogelijk redding te beproeven liep ik met mijne knechts den oever hooger op, en zag duidelijk, hoe de viſchers gelukkig het land bereikten, maar de vreemde onbekende juist onze juffrouw door de baren droeg. Wij juichten hem te gemoet, maar zijne blikken waren

ſlechts

ſlechts op het magtelooze meisje gevestigd, hij leide ze aan den oever neder, en verwijderde zich eerst, toen wij bij hem kwamen.

Na dit verhaal werd de begeerte, om den edelen redder te kunnen danken, in de harten der goede ouders even ſterk gaande, ook zij wenschten, dat de uitgezondene boden hem mogten vinden, en op het kasteel brengen. Met even zoo een ſterk verlangen verwachtten zij derzelver wederkomst, treurden en weenden met hare dochter, toen allen zonder hoop, zonder troost wederkwamen. Niemand had hem gezien, niemand met hem geſproken; hij ſcheen eene weldadige Godheid, die ſlechts dan ter hulpe ſprong, wanneer AMALIA's leven in gevaar was; die plotſeling verdween, wanneer zij voor deze redding wilde danken.

In weerwil van alle verzekering van den Arts, dat alle gevaar voorbij was, vond men AMALIA toch den volgenden morgen aanhoudend in eene heete koorts. Angst, ſchrik, en de ſpoedige koude hadden op haar ligchaam, te leurgeſtelde hoop, bedrogen verlangen, om den geliefden redder te ſpreken op hare ziel even ſterk gewerkt. De Arts verſchrikte, toen hij haar in dezen toeſtand aantrof, hij verborg den ouderen het gevaar niet, waarin zij eenige dagen later wezenlijk verkeerde, waar uit haar eindelijk niet de kunst van den Arts, maar jeugdelijke kracht en ſterkte redde. Veel zeer veel leden gedurende dien tijd de liefhebbende ouders, zij verlieten

het bed van het eenige kind niet, en hoorden duidelijk, hoe zij dikwijls door hulp eener koortsachtige ijlhoofdigheid in de bosschen ronddwaalde, haren redder zocht, en nergens vond.

Na verloop van vier weken kon zij weêr voor het eerst in den tuin wandelen, en de schoonheden van den naderenden herfst genieten. Deszelfs vreugden, die hij zoo rijkelijk en menigvuldig aanbiedt, waren dood voor haar. Haar hart was met verlangen, met innige liefde vervuld, zij voelde duidelijk, dat zij slechts in de armen van haren redder gelukkig leven, slechts in dezelve de vreugde der natuur kon genieten. Steeds zweefde zijn beeld voor hare oogen, dikwijls zag zij hem, hoe hij met mannelijke kracht den razenden hond doodde, nog meermalen, hoe hij haar in zijne armen uit de rivier redde. Door hare levendige verbeelding bedrogen, klemde zij zich dan vast aan zijne borst, en was diep bedroefd, wanneer het aangename beeld verdween, en zij zich verlaten en eenzaam bevond. De brieventasch van den onbekenden, die zij steeds bij zich droeg, was haar weleer reeds dierbaar, thans dierbaarder, dan alle schatten dezer aarde, zij hield zich uren lang daarmede bezig, en vermeerderde daardoor hare zwaarmoedigheid ten sterkste, dewijl elk woord, dat daarin geschreven stond, haar overtuigde, dat haar lieveling ongelukkig was, waarschijnlijk met ellende en gebrek worstelde, welligt uit dien hoofde zonder bepaalde huisvesting rondzwierf.

Vol

Vol van deze gedachten ging zij eenige weken later naar een klein beukenboschje wandelen, twee knechts volgden haar, die de bezorgde vader ter harer beveiliging beſtemd had, zij waren haar niet lastig, dewijl zij haar in hare gedachten niet ſtoorden, maar haar ſlechts ſtilzwijgend volgden. De weg naar het boschje liep door eene laan van vruchtboomen; voorheen zou dit gezigt haar het grootſte genoegen verſchaft hebben, thans was het haar onverſchillig, haar oog ſtaarde ſlechts op de gele bladen, die hier en daar ten voorſchijn kwamen, en den naderenden winterſlaap verkondigden.

o Kon ik met u rusten en ſlapen, riep zij uit, en onwillekeurige tranen bevochtigden haar groot oog.

Zij hield zich nog ſteeds met deze gedachte bezig, toen zij reeds op eenen hoogen ſteen in het bosch zat, en de knechts achter haar een vreesſelijk geſchreeuw aanhieven. AMALIA ſprong verſchrikt op, vroeg naar de oorzaak, maar de knechts konden van ſchrik niet antwoorden, wezen met hunne regterhand onophoudelijk naar een boom. AMALIA's oog volgde, zij zag aan den tak eens booms een mensch hangen, haar tweede blik overtuigde haar reeds, dat het haar redder, de ongelukkige, de onbekende jongeling was. De hoop, om hem te vergelden, hem ook uit de armen des doods te redden, gaf haar moed en kracht, zij liep naar hem toe, en riep de nog ſteeds verbaasd ſtaande knechts ter hulp. Door haar ſmeekend verzoek bewogen, ſneed een hunner met zijn

ſcherp

ſcherp mes den kouſenband door, waaraan de ongelukkige zelfmoordenaar hing, hij zonk naar beneden, lag ſtijf en dood voor AMALIA's voeten. Zij kermde, wenschte hulp, doch te vergeefs, en beval eindelijk, hem naar het kasteel te dragen. Onderweg dropen hare tranen dikwijls op de bleeke wangen des jongelings, zij bezwoer de knechts, dat zij de wijze zijnes doods niemand ontdekken zouden, zij beloofde hun beſtendig onderhoud, zoo zij haar verzoek in acht namen; en zij beloofden ſtipte geheimhouding.

Allen op het kasteel geloofden, dat men den jongeling dood in het bosch had gevonden, en daar zijn gezigt nog niet veranderd, zijne wangen meer bleek, dan blaauw waren, zoo geloofde dit ook de geroepen Arts, en dwaalde niet, wanneer hij hem behandelde als iemand, die ſpoedig geſtikt of van een beroerte getroffen was. Zoodra hij hem had adergelaten, en 'er nog bloed vloeide, boezemde hij de wachtende AMALIA hoop in; en kenteekenen van herleving maakten dezelve tot vrolijke zekerheid. Reine zuivere vreugde ſchitterde voor de eerſte maal weder op hare wangen, verwde dezelve hoog rood, toen men haar meldde, dat de jongeling weder ademde, en de oogen opende. Vader en moeder deelden met haar in deze regtmatige vreugd, en zagen gaarne, dat haar kind op zulk eene ſchoone wijs aan den onbekenden vergolden had, het welk hij zonder belooning aan haar bewees.

De ongelukkige had nog geen woord geſproken,

ken, toen de Arts AMALIA's verzoek toeſtond, en haar voor zijn bed liet gaan, zij wenschte opzettelijk eenige woorden met hem alleen te kunnen ſpreken, en had ten dien einde de kamer harer ouderen in ſtilte verlaten. Des jongelings oog ſtaarde, terwijl zij intrad, wild en onrustig rond, hij vestigde hetzelve op haar, en zag haar ſterk aan. AMALIA ging naar hem toe, en bukte medelijdend voor hem neder. Tranen bevochtigden zijne oogen, hij wilde ſpreken, doch kon niet.

AMALIA. (*Terwijl zij hem bij de hand neemt, en die waarſchijnlijk ook drukt.*) Wees en blijf gerust! verſmaad de hulp eener dankbare vriendin niet. Kan u zulks gerust ſtellen, zoo zweer ik u op mijne eer, dat niemand weet, hoe ik u vond en redde.

De Jongeling. (*zwak*) Gij? Gij redde mij?

AMALIA. Was het geen pligt? geene wedervergelding? Was ik het u niet verſchuldigd? O gruwzame, gij bedroefde mij zeer, dat gij mij zoo hardnekkig elken dank ontrooven wilder.

De Jongeling. (*zeer ontroerd.*) Ik — Ik moet danken, — — en deze verſchooning mijner eer. —

Tranen rolden over zijne bleeke wangen, hij wees met den vinger op dezelve, om AMALIA te overtuigen, dat zij het offer zijner dankbaarheid waren. De Arts kwam thans weder, en verzocht dringend, dat AMALIA hem zou verlaten, dewijl hevige gemoedsaandoening den zieken zeer nadeelig was.

AMA-

Digitized by Google

AMALIA billijkte deze gegronde reden, en zag met genoegen, terwijl zij aan de deur omkeek, dat het oog des jongelings haar dankbaar volgde. Zij had bemerkt, dat de zieke ſchoon linnen noodig had, zij zond hetzelve terſtond door haren knecht, en beſtemde hem tot zijnen waker en oppaſſer, opdat geen nieuwe aanval van wanhoop hare hulp vernietigde. Opgeruimd ging zij des avonds ſlapen, vrolijke beelden der toekomst begoochelden haar in den droom, dewijl Arts en knecht haar verzekerden, dat alle gevaar voorbij was, en de Zieke, met goede eetlust, de ſoep gebruikt had, die zij hem had toegezonden. Nog vrolijker ontwaakte zij, en kleedde zich haastig aan, toen men haar den volgenden morgen meldde, dat de vreemdeling haar in de voorkamer wachtte, en en haar verlangde te ſpreken. Hij kwam weldra op haar bevel bij haar, zij ging hem bevend te gemoet, en gaf hem hare regterhand!

De Jongeling. (*dezelve kuſſende*) Mejuffrouw, ik kom om u te danken — —

AMALIA. Ook niet om den reeds lang verſchuldigden dank af te halen. Ik bewaarde denzelven diep in mijn hart, hij werd mij dikwijls een zware last. Ik hoop, dat gij dien niet verſmaden, mij 'er van ontlasten zult.

De Jongeling. Wat deed ik, het welk zulk eenen heerlijken dank waardig is? Ik redde uw leven, maar gij, Mejuffrouw, redde leven en ziel? Reeds bij het naderen van den dood wordt het helderer. Er is eene eeuwigheid, een Be-

loo-

looner van het goede en kwade! Ik ben nu overtuigd, wil lijden en verdragen, zoo lang Hij het eischt; dat ik zulks nog doen kan, daarvoor dank ik u met een getroffen hart. Vaarwel! Hij zag de edele daad, Hij alleen kan ze beloonen, ik vertrouw op Hem, Hij zal het zeker doen.

AMALIA. (*bevend en ſiddrend.*) Hoe gij wilt ons weder verlaten? — — (*langzaam*) Mij verlaten?

De Jongeling. Moet ik niet? Ik heb den ganſchen nacht getracht eenig uitzigt op hulp te vinden; een middel ſlechts is mogelijk. Weleer verachtte het mijn trotsch hart, thans wil en moet ik het aangrijpen. Ik hoop, dat hier of daar een medelijdend officier mij als ſoldaat zal aannemen, en mij dezen harden ſtand door menſchelijke behandeling verzachten. Ik moet mij haasten, om mijn voornemen uit te voeren, op dat niet te vroeg berouw hetzelve vernietige, en mij op nieuw tot wanhoop vervoere.

AMALIA. Neen! neen! De Hemel verhoede! Gij blijft bij mij, bij mijne Ouders, wordt hun zoon, en mijn, (*zij ſtamelt*) en mijn broeder, mijn vriend. (*de Jongeling ſchudt het hoofd.*) Gij moet blijven, al zou ik u knielende daarom verzoeken! Zoudt, kunt gij mij dan verlaten?

De Jongeling. O God hoe zalig zou ik mij in uw gezelſchap achten! Hoe aangenaam zouden mijne dagen vlieten, maar ook weldra zou zwarte laster, — o dat ik het als kind moet bekennen! — laster eenes vaders mij dit zalig genot ontrukken,

en

en dan ware ik nog ongelukkiger, moest der wanhoop ten prooi worden. Daarom is het pligt, dat ik henen ga, daar het nog mogelijk is. Het ongeluk heeft mij tot zijn lieveling gekozen, tot nu toe spoorde het mij steeds vlijtig op, offchoon ik hetzelve zocht te ontvlieden, thans wil ik het zoeken en zien, of het mij eeuwig zal boeijen, of den aanblik van den lijdenden ontwijken.

AMALIA. Zoo alleen de zorg, dat laster of achterklap den vurigsten dank in mijn en mijner ouderen hart zou kunnen verminderen, u tot zulk eenen stap verleidt, dan zweer ik u bij den Almagtigen God, dat zulks niet geschieden zal, niet geschieden kan; zoo zullen mijne Ouders terstond in uwe tegenwoordigheid mijnen eed herhalen. (*zij wilde heengaan, de jongeling hield haar tegen*).

De Jongeling. Ik ben reeds overtuigd.

AMALIA. (*vrolijk*) En blijft?

De Jongeling. En blijf, dewijl mijne redster het eischt.

AMALIA. En neemt uit de hand des vaders, der moeder en der zuster elke hulp, elke ondersteuning aan, die gij noodig hebt?

De Jongeling. (*in tweestrijd met zich zelven*) Vergeef, ontschuldig mij; maar het kost mij moeite, de onbuigzame trotschheid te bedwingen, die het eenige erfdeel mijns vaders is. Ja ik neem alles aan, wat uwe onverdiende goedheid eenen ongelukkigen wil geven.

AMALIA. Slechts wenscht te beloonen.

Zij

Zij bragt nu den onbekenden in de kamer hárer ouderen, en zag met genoegen, dat deze, van ware dankbaarheid doordrongen, hem dezelfde aanbiedingen deden, met edele grootmoedigheid hare nieuwsgierigheid onderdrukten; niet naar de oorzaak van zijn ongeluk vroegen, maar hetzelve slechts door de belofte van alle mogelijke hulp zochten te verzachten. De Jongeling erkende hunne edele behandeling met hartelijke dankbaarheid; en beloofde, niet alleen te blijven, maar zich ook geheel aan de leiding van den goeden Ouden over te geven, die hem meer dan eenmaal verzocht, dat hij hem vader mogt noemen. Kom, lieve zoon, zeide hij eindelijk tot den getroffen jongeling, ik moet met u in mijn kabinet alleen spreken. Met gloeijende wangen, en weenende oogen keerde eindelijk de jongeling tot de wachtende AMALIA terug, en beleed haar bij eene wandeling in den tuin, dat de goede vader hem eene volle geldbeurs geschonken, en van hem begeerd had, dat hij morgen naar de naaste stad reizen, en zich daar overeenkomstig zijnen stand zou uitrusten.

AMALIA. Gij komt toch zoodra mogelijk weder?

De Jongeling. God in den Hemel! Kunt gij dit vragen? Was het niet de begeerte van mijnen nieuwen al te goeden vader, die met vollen regt beweert, dat men de menschen slechts naar de kleederen beoordeelt, ik zou die zon niet ontwijken, die mij thans zoo vriendelijk toelacht,

in wier ſtralen ik mij nimmer hoopte te verwarmen.

AMALIA. (*lagchende*) Nu welaan, ik wil eens zien, of de nieuwe broeder zijne zuster ook wezenlijk lief heeft. Uwe vroege, of al te lang vertraagde wederkomst zal het beſlisſen.

De Jongeling. Dan ben ik morgen weêr hier.

AMALIA. Zulk een haast zou het oogmerk mijn's vaders, en het doel uwer reis vernietigen. Wacht, ik zal het uitrekenen! Zoo gij geen geld ſpaart, en dit behoeft gij waarlijk niet, dan kunt gij in acht, op zijn langst in tien dagen weêr hier zijn. (*boertend*) Ja, ja lieve broeder WILLEM, in tien dagen ziet uwe zuster u met verlangen te gemoet, en zal aan uwe liefde twijfelen, zoo gij later wederkomt.

De Jongeling. (*eenigzins onrustig*) Gij noemde mij WILLEM, hoe weet gij, dat ik zoo heet?

AMALIA. (*eenigzins verward*) Waarom zou ik het ontkennen? Toen gij mij uit de klaauwen van den razenden hond redde, vond een boer uwe brieventasch in de gracht. Dat ik dezelve vol begeerte, en in hoop om ten minſte den naam mijnes redders daarin te vinden, doorbladerde, moet ik openhartig bekennen. Zij was ſedert lang het eenige, maar ook voorzeker dierbare aandenken, dat ik van u bezat, thans wil ik het u gaarne terug geven, daar gij beloofd hebt, mij niet meer te verlaten.

WILLEM. Hoe weinig ook deze brieventasch behelsde, zoo zie ik toch in, dat gij door haar be-

bezit, mijn ongelukkig, zeer treurig lot bijna geheel leerde kennen. Zoo ik zie, heb ik daar door in uwe oogen niets verloren; het is dus pligt, u alles opregt te verhalen, op dat geene lasterende tongen mij ontrooven, het geen uwe goedhartigheid mij tot hiertoe zoo mildelijk ſchenkt.

Ik ben de eenige zoon van eenen edelman in *B*—, ik heet WILLEM van L—. Mijne moeder — ach haar vroege dood was de eenige oorzaak van mijn ongeluk! — Mijne moeder beminde mij hartelijk, en voedde mij zorgvuldig op, zij vermogt weinig op het ruwe, dikwijls wilde hart van mijnen vader, menigmaal nogtans gelukte het haar, door hare zachte voorſtellen ingang te vinden, en dan maakte zij van die oogenblikken getrouw gebruik, om mijn geluk te bevorderen. Mijn vader had niet de geringſte opvoeding gehad, hij kon ſlechts rijden, jagen, drinken en met vele moeite zijn' naam teekenen, hij achtte het dus geheel niet noodig mij eene betere opvoeding te geven. Op hare langdurige en onvermoeide bede verkreeg mijne moeder eindelijk van hem, dat ik in de hoofdſtad naar eene ridderſchool gezonden, en daar opgevoed werd. Ik was de eenigſte vreugde, het eenigſte genoegen mijner moeder, zij was niet uit liefde, maar uit dwang getrouwd, en toch deed zij gewillig van alle hare vreugde afſtand, om mij ſlechts voor de mishandelingen van den

dikwijls gruwzamen vader te behoeden, en een' beter' en nuttiger' man van mij te maken.

In den beginne moest ik haar alle jaren in de vacantie bezoeken; doch daar mijn vader mij eenige malen onbarmhartig floeg, omdat ik op de jagt eenen vos misschoot, zelfs eens bij vergissing eene hinde gedood had, zoo zag zij ook van dit genoegen af, en liet mij niet meer t'huis halen.

Toen ik eindelijk mijne letteroefeningen volbragt had, en nu eenen post bij den staat zocht, zelfs reeds wezenlijk gegronde hoop 'er op had, zoo zond mij mijne moeder eenen bode, en beval mij, zoo spoedig mogelijk naar het vaderlijk kasteel wedertekeeren, dewijl mijn vader woedde en raasde, en dreigde haar te vermoorden, en mij te onterven, zoo ik zijne familie zoo schandelijk onteeren, een ellendige pennelikker, een kruipende hoveling wilde worden.

Toen ik, het bevel mijner moeder gehoorzaam, t'huis aankwam, stond zij weenende aan het venster, en hief hare handen biddend omhoog; mijn vader ontving mij met diepen ernst aan de deur, en bragt mij stilzwijgend in zijn kabinet. Op de tafel lagen twee pistolen, hij nam ze onder den arm, en zag mij lang met een donker gezigt aan. Gij zijt toch, sprak hij eindelijk, een ware suikerpop geworden. Hoe is alles gepoederd, gekruld en gekapt! Hoe, het stinkt, of muscuskatten hier nestelden! Ik zou 'er een' du-

ren

ren eed op willen doen, en mijne zaligheid ongeſchonden bewaren, dat gij mijn zoon niet waart, zoo niet de lieve God uit medelijden u een' neus in het gezigt had geplant, dien die verdoemde ſtedelingen toch niet konden verminken, en den mijnen nog ſteeds gelijkt. Gij hebt mij onlangs geſchreven, zoo heeft mij ten minſte uwe vrome moeder voorgelezen, dat gij vast beſloten hebt, inkt te lekken, pennen te kaauwen, en met huichelende woorden de regten der Overheid te verkorten, die eens uwe voorvaderen met moed en bloed duur gekocht hebben; ik kan onmogelijk gelooven, dat mijn bloed zoo geheel ontaarden zou, en heb u hier geroepen, om uwe meening te hooren, en u mijnen wil bekend te maken.

Ik kende de woedende opvliegende drift mijnes vaders uit vroegere ondervinding, ik voorzag, dat hij ijsſelijk zou razen, mij zeker vernietigen, zoo ik ook ſlechts met redenen zijn eenmaal opgevat gevoelen wilde weêrleggen; ik bekende hem dus openhartig, dat ik dienst bij den Staat voor mijne beſtemming had gehouden, dewijl hij mij liet ſtuderen, maar dat ik trotschheid genoeg van hem geërfd had, om met vermaak van allen dienst af te zien, zoo hij het niet uitdrukkelijk vorderde. Neen, neen, riep hij driftig uit, en wierp de pistolen weg, ik vorder het niet! Gij zijt toch mijn zoon! Zie, hadt gij hardnekkig op uw verdoemd voornemen geſtaan, ik had u, zoo waar als God leeft, een' kogel door den

kop geſchoten; maar thans omhels ik u als mijn' zoon, zal u ſteeds als zoodanig erkennen, zoo gij voortgaat, mijnen wil te betrachten. Laat het zijn, WILLEM, voer hij voort, de verdoemde ſtedelingen hebben u wel geheel bedorven, maar ik wil het op mij nemen, nog een' braven karel van u te maken; hebt ge dat verdoemde gekribbel en gekrabbel leeren begrijpen, zoo zal het u ook niet moeijelijk vallen, u in ridderlijke daden te oefenen, die reeds in uw bloed moeten kiemen, indien het niet ontaard is.

Hij ſtond mij nu toe, mijne moeder te bezoeken, die mij weenende omhelsde, en mij hartelijk dankte, dat ik mij zoo gewillig naar de woeste luim van mijnen vader geſchikt had. Hij was aan tafel vrolijk en opgeruimd, toen ik in eene groene jagersbuis verſcheen, en noemde mij voor het eerst zijnen lieven zoon, toen ik 's namiddags zijnen wildſten hengst in het rijdperk gelukkig rondreed. Dat is, riep hij dan ſteeds uit, de waardige bezigheid van een' Kavalier, en niet dat ellendige pennengelik, het welk ieder burgerlijke hals kan navolgen, dewijl eene pen een duit, maar zulk een hengst honderd dukaten kost. Ik moest dagelijks met hem op de jagt gaan, en daar ik na verloop van eene maand zoo gelukkig was een hert te ſchieten, hetwelk hij zelf gemist had, zoo was zijne vreugd grooter, dan wanneer ik Onderkoning van het land was geworden.

Den avond na deze in zijne oogen zoo gewig-

ti-

tige heldendaad, verklaarde hij mij waardig en bekwaam, om zijnen naam op de nakomelingſchap voort te planten. Zoek u, ſprak hij tot mij, een meisje, dat u behaagt, gij moet binnen eene maand trouwen. Voor het onderhoud van u en uwe vrouw wil ik zorg dragen, en u beiden overeenkomſtig uwen ſtand onderhouden; ik vorder alleen, dat zij ten minſte zestien kwartieren telt, en niet de dochter is van een' pennenlikker, maar van eenen echten ridder. Dit is mijne eenige voorwaarde, voor het overige kunt gij uit de nabuurſchap rondom vrij kiezen; maar binnen eene maand moet het gedaan zijn, anders kies ik, en dan blijft ſlechts blinde gehoorzaamheid uw lot. — — Daar ik de ſtijfhoofdigheid van mijnen vader maar al te goed kende, en vast overtuigd was, dat geen toeval zijn eens genomen beſluit kon vernietigen, zoo raadpleegde ik den volgenden morgen met mijne moeder. Mijn hart kende de boeijen der liefde nog niet, mijn oog had wel menig meisje ſchoon gevonden, maar mijn hart 'er nog geen bemind, ik hoopte dus met grond, dat zij mij leiden, mij met de beste en deugdzaamſte meisjes van de omſtreek zou bekend maken.

Die dierbare, mij onvergetelijke moeder ſtortte tranen van vreugde, toen zij mijn verzoek hoorde; zij had reeds dikwijls in de aangename uren der eenzaamheid, waarin zij ongeſtoord droomen en wenſchen kon, mij eene echtgenoote uitgekozen, zij beloofde mij heden nog met haar bekend

te maken, ten reed met mij naar een naburig landgoed, waarop een oud Edelman woonde, die kwartieren genoeg, maar geld des te minder bezat, daarenboven geen pennenlikker, maar een echt jager en ridder was. Mijne moeder had mij reeds onder weg verhaald, dat zij de jongſte zijner dochteren voor mij beſtemd had, dewijl zij zeer toegevend, inſchikkelijk en het ware evenbeeld harer moeder was, die zich ook naar de wilde luimen en ſtijve eigenzinnigheid van haren man ſchikken moest, en ſlechts weinige aangename dagen had. Wij werden zeer vriendelijk ontvangen; reeds het enkele denkbeeld, dat de rijke erfgenaam eene echtgenoote uit zijne dochters kon kiezen, maakte den ruwen Ouden beſcheiden en vriendelijk. Ik zag en ſprak de jongſte zijner dochteren; hare bekoorlijke geſtalte, maar nog meer hare bevalligheid en haar vriendelijk gelaat boeiden terſtond mijn vrij hart. Misſchien, dat de haast, waarmede mijn vader een echtgenoote van mij eischte, en de vrees, dat ik geene ſchooner en betere vinden kon, mij terſtond bepaalde. Genoeg, ik reisde zeer verliefd heen, en nam de zoete hoop mede, dat ook ik geliefd wierd.

AMALIA. (*blozende*) Dat was ſpoediger, dan ik gedacht had.

WILLEM. (*met eenen diepen zucht*) Ja wel, Mejuffrouw, ja wel! en misſchien juist daarom ook zoo ongelukkig! — — Om mij van mijns vaders gunst verder te verzekeren, ontdekte ik hem terſtond alles, en hij was met mijne keus vol-

volkomen te vreden. Offchoon ik, ſprak hij, het meisje niet kenne, zoo ken ik toch vader en moeder, en heb daar tegen niets in te brengen, gij niet tegen het meisje; op deze wijs zijn wij alle tevreden. Zekerlijk is zij arm, maar dit is mij niet onaangenaam, zoo kunnen toch de menſchen niet eens zeggen, dat mijn zoon door eene vrouw rijk werd, zoo als ze dikwijls van mij praatten, dewijl uwe moeder een paar ellendige duizend daalders van hare ouders mede ten huwelijk kreeg.

Op zijne begeerte reisde ik den volgenden morgen weder naar mijne beminde, verzocht haar bij ons ter tafel, en leidde haar mijnen vader te gemoet, als hij van de jagt t'huis kwam. Hij ontving haar bij uitſtek vriendelijk, noemde haar ſchoon en beminnelijk, ſtreelde hare wangen, en kustte haar voorhoofd, zij moest aan tafel naast hem zitten, hij ſprak ſlechts met haar, en was geheel verrukt, als het lieve meisje alle hare pogingen uit liefde voor mij in het werk ſtelde, om zijne goedkeuring weg te dragen. Sedert dien tijd was zij dikwijls in ons huis; het verbond onzer liefde werd dus van dag tot dag vaster en hartelijker. Mijn vader had reeds eens omtrent de bruiloft met hare Ouders affpraak gemaakt, thans ſcheen hij dezelve door kale uitvlugten opzettelijk te vertragen, offchoon mijne beminde hem ſteeds dierbaarder ſcheen te worden, zelfs ſoms met een woord van hem kon verkrijgen, wat wij dikwijls te vergeefs van hem zochten af te ſmeeken.

Reeds lang had eene tering, het gevolg van veel verdriet en kommer, het leven mijner moeder ondermijnd; altijd ſukkelde zij, was weinige dagen gezond; thans daar de herfst naderde, nam haar lijden ſterk toe, en ſcheen volgens de verzekering des Arts, weldra geheel te zullen eindigen. Mijn vader vond in de ziekte der goede moeder eene nieuwe ſtoffe tot vertraging van de zoo lang gewenschte bruiloft. Offchoon de zieke hem dikwijls verklaarde, dat de zekerheid van mijn geluk haar verzachting in haar lijden, gerustſtelling in den dood zou zijn, zoo bleef de vader hardnekkig bij zijne weigering, en beweerde, dat de zoon, wanneer de moeder op het krankbed ſmachtte, geene vreugde feesten kon vieren.

Wij moesten deze edele beweegreden eeren, en den uitſlag geduldig afwachten.

Tot mijn' troost was mijne beminde den meesten tijd op ons Kasteel, en paste mijne goede moeder op, die welligt om mijnentwille zich het liefst van haar de medicijnen liet geven, en het hoofdkusſen opſchudden. Ik was dan altijd in de kamer der zieke tegenwoordig, en genoot het vermaak, mij in de blikken mijner beminde te verlustigen. Maar mijn thans weder bij uitſtek knorrige vader gunde mij dit geluk niet lang, ik moest ſteeds met hem op de jagt gaan, dikwijls nog lang onder verſchillende voorwendſels in het bosch vertoeven, wanneer hij te huis rust genoot. Van daar, dat ik zelfs in het uur des doods

doods van mijne moeder niet tegenwoordig was, eerst t'huis kwam, toen zij reeds overleden was. Mijne beminde bragt mij weenend haren zegen; maar hij is niet bekrachtigd; met haar werd mijne vreugd, mijn geluk, mijne rust ten grave gedragen.

De dood van mijne moeder was nu eene wezenlijke hindernis mijner verbindtenis geworden. Mijne beminde kon niet langer op ons Kasteel blijven, zij nam onder een voorgevoel van naderend onheil treurig van mij affcheid; ik mogt haar niet vergezellen, dewijl volgens verzekering van mijnen vader 'er geene plaats in den wagen was, en hij haar zelf t'huis bragt; ik mogt haar niet bezoeken, dewijl het naar zijne meening niet paste, dat de treurende zoon als een verzot minnaar verliefde reisjes deed. Hare brieven waren dus mijn eenige troost, de mijne haar grootste genoegen.

Reeds had ik eene maand lang, zonder haar te zien en te ſpreken, in vurig verlangen doorgebragt, toen mijn vader mij in zijn kabinet riep. Ik heb, dus ſprak hij mij op eenen kouden en ernſtigen toon aan, de zaak rijper en beter overlegd, ik vind, dat uw huwelijk onnoodig is, en klaarblijkelijk ter verhindering van uw geluk te vroeg aanvaard zou worden. De dood uwer moeder heeft veranderingen te weeg gebragt, die ik niet voorzag, ik kan welligt zelf nog eens trouwen, kan meer kinderen krijgen, en dit veroorzaakt dan eene andere inrigting, die alleen de

toe-

toekomst beſlisſen kan. Intusſchen zult gij wel doen, zo gij naar de ſtad wederkeert, dezelve zonder mijne uitdrukkelijke toeſtemming niet verlaat, en eenen post zoekt, die u in ſtaat ſtelt, uit eigen vermogen eene vrouw te onderhouden.

Ik poogde te vergeefs, hem door zijne eigene voorheen aangevoerde redenen te weêrleggen, hij bekende openlijk, dat hij zich bedrogen had, nu al te goed inzag, dat de adel niet onteerd werd, wanneer hij den ſtaat diende. Te vergeefs zocht ik hem te bewijzen, dat afſtand van het huwelijk thans onmogelijk was, hem en mij tot ſchande en nadeel zou ſtrekken; hij beloofde alles voor zijne rekening te nemen, alles in orde af te doen. En, ten einde gij het maar weet, voer hij ſnel voort, uw meisje bevalt mij zelven, ik zal haar binnen kort trouwen, ben het met den vader reeds eens, binnen drie weken is de bruiloft. Ik wilde het u, wel is waar, verbergen, om u die kleine onaangenaamheid te ſparen, doch daar gij mij dwingt, zeg ik het u liever thans, wat gij toch eindelijk vernemen moet. Gij begrijpt nu, dat uwe tegenwoordigheid mij en mijner bruid niet veel genoegen kan geven, volg dus mijnen raad, en keer naar de ſtad terug.

Ik wil noch kan u mijne gewaarwording ſchetſen, ik ſtond als verpletterd en op den grond vastgehecht; het ſchitterend licht, het welk mij zoo lang reeds uit de verte in de oogen ſtraalde elk mijner ſchreden leidde, was verdoofd, ik ſtapte in het duister, waagde geene ſchrede voorwaarts.

waarts. Zonder gevoel, zonder weigering leed ik, dat mijn vader mij bij den arm nam, naar den wagen ſleepte, en met mij naar de ſtad reed. Slechts eene duistere voorſtelling van deze ijsſelijke reis rust nog in mijn geheugen; plannen om te ontvlugten, om haar te ſchaken hielden mijne verbeelding onledig, en boezemden mij moed in. Ik zag gerust toe, dat de hardvochtige vader verſcheidene ſtoffen voor vrouwenkleederen kocht, en murmureerde niet, wanneer hij mij zelfs wel vroeg: of deze of gene kleur zijne bruid goed zou ſtaan!

Toen hij vertrok, wilde ook ik, met het vaste voornemen, om hem de prooi te ontrukken, navolgen; maar mijn ligchaam bezweek, eene heete koorts greep mij in den volgenden nacht aan, ik kon eerst na verloop van drie weken aaneengeſchakeld denken, na eene maand mijn bed verlaten. De hoop, dat mijne beminde dapper ſtrijden, de hand mijns vaders niet zou aannemen, verſterkte mij, en ſchonk mij de verlorene krachten weder. Vreemde oppasſers, die onverſchillig mijn lijden aanzagen, geene mijner vragen konden beantwoorden, zaten aan mijne legerſtede; ik ontſloeg ze, en reed, zoo ſnel als de wel beloonde postknechten konden, naar huis.

Om mijns vaders toorn niet gaande te maken, en mij voor zijne blikken beter te kunnen verbergen, ſteeg ik bij eenen jager in de nabuurſchap af. Hij verwelkomde mij met medelijden, en ontdekte mij eindelijk onbewimpeld, dat mijne

ne aankomst te laat, mijne dierbare KAROLINA reeds sedert eene week met mijnen vader voor eeuwig verbonden was. Ik woedde, raasde, viel in onmagt, ontwaakte weder, en wenschte hulp. Bezield met den woedenden moed der wanhoop, liep ik regelregt naar het vaderlijk kasteel, stormde regtstreeks naar hare kamer, waarin ik haar, volgens de verzekering eener medelijdende meid, vinden zou. De arme lijdende zat aan een klavier, speelde treurig een snel jagtlied, mijn vader leunde op haar' stoel, en luisterde met welgevallen. Mijn vaste tred deed haar en hem opzien, KAROLINA herkende mij, sprong ijlings op, en viel weenende in mijne armen.

Wat ik in dit ijselijk oogenblik dacht, zeide, en deed, weet ik zelf niet; het vloog even als een onweersstorm voorbij. Een schot, het suizen van een' kogel deed mij weder gevoelen. Mijn vader, die intusschen zijne pistolen gehaald had, wilde juist de tweede op mij losbranden, toen KAROLINA in zijne armen zonk, en het belette. Hoe zij hem tot bedaren bragt, ten minste den kindermoord verhinderde, kan ik insgelijks niet zeggen; slechts zoo veel herinner ik mij nog, dat hij mij vergiffenis beloofde, zoo ik mij terstond wilde verwijderen. Wat zijne bedreiging voorzeker niet uitgewerkt had, vermogt hare bede; ik ging of waggelde liever goedwillig heen, en bragt den smartelijken nacht bij den jager wakende door, bij wien ik te voren mijn intrek genomen had.

Reeds

Reeds den volgenden morgen verkreeg ik het troostrijk berigt van haar, dat mijn vader niet meer toornig was, dat zij zelfs gegronde hoop had, dat hij mij vergunnen zou, op het Kasteel, als voorheen, te wonen, en haar door mijne tegenwoordigheid het onverdragelijke hartzeer te verzoeten. Zonder te bedenken, dat dit hulpmiddel voor haar en mij in het vervolg even nadeelig zijn moest, hoopte ik met haar, en kreeg nog denzelfden dag van haar het briefje, hetwelk gij in mijne brieventasch gevonden en gelezen hebt. Mijn vader beminde haar ten sterkste, hij kon hare beden, veel minder hare tranen niet weêrstaan, zij had dus door veelvuldige schijngronden, doch voornamelijk door de eerstgenoemde de toestemming tot mijne wederkomst verkregen. Alleenlijk maakte hij, toen ik, ingevolge haar verzoek, wezenlijk terug keerde, de volstrekte voorwaarde, dat wij ons nimmer, dan slechts in zijne tegenwoordigheid zouden zien en spreken. Wij beloofden zulks, doch kwamen het niet na.

Ik zou te wijdloopig worden, zoo ik u alle de kunstgrepen wilde verhalen, die wij dagelijks aanwendden, om elkanderen slechts eene minuut lang te zien en te spreken. Geene verzekering onzer voorheen zoo teedere liefde, maar klagten over ons ongeluk, zuchten en streven naar hulp en troost waren dan de inhoud onzer gesprekken. Wij zagen beide te goed in, dat liefde niet meer mogelijk, integendeel hoogst strafbaar was,

en

en ik zweer bij den almagtigen God, dat ik geen' kus vorderde, zij geen' vergunde.

Eene geheele maand hadden wij zoo ſmartelijk doorgebragt, wanneer mijn vader in de nabuurſchap op eene jagtpartij verzocht werd. Tegen zijne gewoonte nam hij mij niet mede, maar vernieuwde bij zijn affcheid, zijn verbod met ſtrengen ernst. In weêrwil dezer waarſchuwing ontmoetten wij toch elkanderen in een naburig boschje, waar ons een donker priëel zekerheid ſcheen te beloven. Ik wilde mij juist van haar laten verhalen, hoe het mogelijk was, dat zij mij ontrouw worden, dat zij mijnen vader trouwen kon, toen hij woedende in het priëel ſtormde, mij bij de haren greep, en zinneloos op den grond rondſleepte. Toen ik bij mij zelven kwam, ſtond een jager bij mij, die mij in naam mijns vaders bekend maakte, dat ik een kind des doods ware, het leven mijner tegenwoordige moeder zelfs in gevaar zou ſtellen, zoo ik het ooit waagde het vaderlijke ſlot weder te naderen.

Ik tuimelde voort, dwaalde drie dagen in de bosſchen rond, at en dronk niet, en hoopte op deze wijze mijn leven en het onverdragelijke lijden te eindigen. Daar ik zonder eenig ander doel rond dwaalde, was ik in dien tijd het Kasteel mijns vaders dikwijls genaderd; eenigen zijner jagers hadden mij zelfs ontmoet; door een hunner ontving ik den derden dag het briefje, het welk gij insgelijks in mijne brieventasch vondt.

vondt. Door dezen vernam ik tevens, dat mijn vader de ongelukkige KAROLINA nog denzelfden avond naar een onbekend oord gebragt had, en eerst heden zonder haar terug gekeerd was. Dit berigt, door anderen insgelijks bevestigd, niet de bedreiging van den onnatuurlijken vader bewoog mij eene plaats te verlaten, waarin ik namelooze ellende, onnoemelijke smart geleden, slechts weinige vrolijke zalige oogenblikken genoten had. Geen oogmerk, maar toeval bragt mij bij den jager, bij wien ik was afgestapt, ook het laatste, niet het eerste was oorzaak, dat ik naar mijn' koffer vroeg. Smart en woede grepen mij op nieuw aan, toen mij de jager door getuigen bewees, dat mijn vader alle mijne zaken zelf had afgehaald. Ter ganschelijke overtuiging gaf hij mij een' brief over, waarin ongeveer de volgende woorden geschreven stonden: „ Alles, wat gij, ontaarde zoon, tot hiertoe bezat, was een geschenk uws vaders, hij neemt het terug, dewijl gij u den naam eens zoons onwaardig gemaakt hebt, hij laat u slechts zooveel, als een bedelaar, gelijk gij in het vervolg zijn zult, noodig heeft. Wilt gij zijnen laatsten raad in acht nemen, zoo word soldaat; *Pruisen* en *Oostenrijk* rustten zich thans tegen elkanderen toe; waar gij heengaat, zult gij een' kogel vinden, die uw loon zijn zal, zoo gij het ooit weder waagt, mij onder de oogen te komen, of mij vader te noemen — —. Dit ijselijk doodvonnis van eenen vader was thans, nevens een klein pakje

linnengoed, het welk mij de jager overhandigde, mijn ganſche rijkdom. Ik dwaalde daarmede doelloos rond, ſliep in bosſchen en ſpelonken, ontvlugtte en haatte de menſchen, zocht hen ſlechts dan, wanneer de honger meer dan mijne inwendige ſmart knaagde.

Het toeval bragt mij eindelijk hier in deze ſtreek — — Gij eischte een opregt verhaal van mijn lijden; gij moet mij dus vergeven, dat ik opregt ſpreek, het den ellendigen bedelaar niet ten kwade duiden, dat ook hij ſchoon vindt, hetgeen toch ſlechts eenen Koning waardig is.

AMALIA. (*verward maar met zigtbaar genoegen*) O neen! ſpreek zonder achterhoudenheid; dat ik hartelijk deel in uw lijden nam, en altijd nemen zal, bewijzen u mijne tranen.

WILLEM. De Allerhoogſte beloone het u, geen ſterveling vermag het, is het ten minſte waardig. — Den dag, voor dat u de dolle hond vervolgde, zag ik u voor de eerſte maal. De ganſche prachtige natuur, die het ſchoonſte is, wanneer ze ter volkomenheid rijpt, had tot hiertoe geen' den minſten indruk op mij gemaakt, maar het meesterſtuk der ſchepping vermogt het des te ſterker. Ik zag het, en het kommervolle beeld mijner vorige beminde, mijner tegenwoordige moeder, verdween uit mijne oogen, hield mijne verbeelding niet meer bezig, ik zag ſlechts het lieve, medelijdende meisje, dat zich over het arme gevallen knaapje erbarmde, en met een zoo zigtbaar genoegen over de kleine, maar toch ede-

edele daad mij voorbij ging. Ik genoot de zaligheid, u uit een dreigend gevaar te redden. Uwe beeldtenis, toen gij mij zoo hartelijk, zoo vol gevoel dankte, bleef steeds in mijne ziel ingeprent, maar nog meer de overtuiging, dat zulk een engel den ellendigsten en ongelukkigsten der stervelingen slechts onverschillig kon aanzien.

AMALIA. (*door inwendig gevoel overmeesterd*) O hoe onregtvaardig, hoe onbillijk!

WILLEM. Dit was de reden, dat ik liever voortliep, terwijl ik 'er nog in staat toe was, en niet wederkeerde, om welligt, ik beken het openhartig, de vernedering te ondergaan, dat men mij eene geringe daad met eenig geld zou beloonen. Maar de begeerte u nog meermalen te zien, en in het geheim te kunnen bewonderen, liet mij toch niet uit dit oord vertrekken, dreef mij steeds terug, en ik achtte mij gelukkig, wanneer ik u slechts zag, rustte zacht in het gras of op een' steen, wanneer uw beeld voor mij stoud, en mij aanlachte. Voor de eerste maal voelde ik mijne armoede diep, voor de eerste maal perste zij mij eenen bitteren traan af, toen ik u naar het kleine eilandje zag overvaren, eene onweêrstaanbare begeerte mij naar u toetrok, ik wenschte over te steken, en te vergeefs in alle zakken na eenige stuivers zocht, om de schippers te betalen. Ik kan u de gewaarwordingen, die mij bestormden, niet schetsen, de opkomende storm stemde er geheel mede overeen, en bemoedigde mij. Ik was zoo gelukkig u weder te redden, het scheen,

toen gij de oogen opende, als of gij mij niet meer kende, u mij niet meer herinnerde; het gevoel mijner onwaarde, mijner ellende greep mij op nieuw aan, ik liep heen, en zonk afgemat in eene grot neder, waarin ik reeds dikwijls gerust had. Met het aanbreken van den dag wandelde ik voort, wilde naar mijns vaders raad eenen medelijdenden kogel zoeken. Wanhoop had reeds lang met mij gestreden, thans begon zij mij te overwinnen, dewijl ik eene maand lang verwijderd van die gene, wier aanblik alleen mij nog troost kon verschaffen, rond dwaalde. Ik besloot het einde van mijn leven zelf te zoeken, het niet eerst door slavernij te koopen. Slechts nog eenmaal wilde ik u in de verte zien, en dan sterven; ik kwam den vorigen dag in het bosch aan, vernam door een' houthakker, dat gij doodelijk ziek waart. Daar nu ook de eenige wensch van mijn hart vernietigd was, zoo werd eindelijk het lange voornemen ongelukkig uitgevoerd. Het gevoel des doods was ijselijk, ik zou eeuwig ongelukkig geweest zijn, zoo gij mij niet gered hadt.

De jongeling zweeg, AMALIA wilde spreken, hem ten minste voor zijn vertrouwen danken, en met de aangename toekomst troosten, maar zij kon het niet, want zijn verhaal had storm in haar hart verwekt. Haar beminnend hart had ijselijke smarten geleden, toen hij haar verhaalde, dat hij reeds verloofd was, en de verloofde ook als moeder nog beminde, haar niet vergeten kon; het had nieuwe hoop geschept, en zaligheid gesmaakt, toen de

jon

jongeling zoo openhartig beleed, dat haar aanblik het beeld zijner bruid uit zijn hart verdrongen had, en zij nu onbepaald daarin heerschte, maar zijn onnoemelijk lijden vorderde ook medelijden; zij openbaarde het door veelvuldige tranen, maar zij kon niet spreken; greep zijne hand, en drukte die hartelijk.

Vurig schitterde nu het matte oog des jongelings, eene aangename kleur verwde zijne wangen, toen hij zag en gevoelde, dat hij niet verácht werd, hij kuste de weldadige hand met drift, drukte ze aan zijn kloppend hart, en het verbond der liefde was stilzwijgend gesloten. Woorden hadden het, wel is waar, nog niet bekrachtigd, geene eeden het verzegeld, maar het was toch vast en duurzaam. Keer maar spoedig weder! luisterde AMALIA hem eindelijk in, en veegde zich eenen traan uit de oogen, dewijl een knecht naderde, die hun berigtte, dat het middagmaal bereid was.

Toen hetzelve geeindigd was, berigtte een andere knecht, dat de wagen, die WILLEM naar de stad zou brengen, was ingespannen. Zijn oog zocht AMALIA, een blik verzekerde hem ten sterkste, dat men hem vol verlangen weder verwachten zou. Hij nam dankbaar afscheid van allen en ging heen.

AMALIA's Ouders spraken nu openhartiger en vrijer, elk openbaarde zijn gevoelen over den vreemden jongeling. De goedhartige moeder was vol van lofspraken over zijn innemend en zedig

voorkomen, zij meenden overtuigd te zijn, dat zeker onverdiende tegenspoeden den ongelukkigen tot hiertoe zoo onvriendelijk vervolgd hadden. Strenger en niet zoo billijk oordeelde de vader, ook hij roemde des jongelings bescheidene en edele levenswijs, maar hij geloofde ook vast, dat niet onverdiend ongeluk, maar veel waarschijnlijker jeugdelijke gebreken, verleiding en ligtzinnigheid hem in dit ongeluk gestort hadden, en nu doelloos deden ronddwalen. Wanneer hij weêrkomt, voegde de vader er bij, wil ik openhartig met hem spreken, zijn verwoest geluk weêr herstellen, en hem met zijne Ouders, die zeker niet zonder oorzaak op hem zullen vertoornd zijn, trachten te verzoenen. Hij heeft het leven van mijn eenig kind tweemaal gered, hij verdient dit loon volkomen, en zal thans voorzigtiger handelen, daar ongeluk hem wijzer gemaakt heeft.

Het griefde AMALIA, haren lieveling zoo miskend te zien, zij verdeedigde het gevoelen der moeder; daar nogtans de vader het zijne hardnekkig beweerde, zoo verhaalde zij hem tot staving van haar gevoelen de geheele geschiedenis van den ongelukkigen jongeling. De vader scheen nu tot haar groot genoegen volkomen overtuigd. Indien het wezenlijk zoo is, sprak hij met tranen in de oogen, dan heeft de ongelukkige ijsselijk geleden, dan verdient hij, dat ik zijn vader word, en eeuwig blijf.

AMALIA's hart werd door deze verzekering geopend, zij liet het den getroffen ouden niet on-

dui-

duidelijk merken, dat zij het gaarne zien zou, indien hij hem door eenen onoplosselijken band aan zich verbond, en gaf hem zelfs wenken, hoe hij dien het beste konde knoopen. De vader zweeg, wendde den volgenden dag dringende bezigheden voor, en vertrok, zonder dat AMALIA vernomen had, werwaarts hij reizen zou. De moeder lachte geheimzinnig, toen zij haar naar de oorzaak der spoedige reis vroeg, maar verzekerde tevens, dat geen ongeluk dezelve veroorzaakt had. AMALIA zocht wel dikwijls in stilte de reden dezer schielijke reis te doorgronden; doch daar de tijd naderde, dat WILLEM zou wederkomen, zoo vergat zij den vader, dacht slechts aan de zaligheid, die haar verbeidde.

Zonder het wezenlijk te willen, ging zij den tienden dag na WILLEMS vertrek wandelen, zonder het te weten, wandelde zij den weg naar de stad op, ontwaakte vol blijdschap uit diepe gedachten, toen een wagen voorbij rolde, en WILLEM haar uit denzelven te gemoet sprong. De welkomstgroet was teeder en hartelijk, de avond zoo verrukkelijk en schoon, een voetpad liep door de weiden, vervolgens door het boschje naar het kasteel, zij kozen hetzelve en lieten den wagen voortrijden.

WILLEMS gestalte was niet weinig veranderd, zijn verward haar was thans kunstig en toch kunsteloos gekruld, zijn rank ligchaam maakte een welgemaakt kleed nog ranker. De lucht en de blijde hoop hadden zijne wangen eene frissche kleur

gegeven, zijne oogen met kracht en vuur gevuld Zij gingen digt voorbij de plaats, alwaar AMALIA den wanhopigen redde. O toen was het ijsselijk! toen was het geheel anders! riep hij uit, en viel voor AMALIA's voeten neder. Zij wilde hem opheffen, doch kon het niet, zij rustte op zijne schouders, verdroeg de kusfen des dankbaren, beantwoordde ze eindelijk, en beleed hem in afgebroken maar duidelijke woorden, dat zij hem reeds lang de onbeperktste liefde toedroeg. Hij dankte haar vurig en hartelijk, tranen van vreugde bevochtigden hare hand, en waren het bewijs, dat hij sprak, gelijk zijn hart dacht.

Reeds ging de zon onder, toen zij het boschje verlieten, zij gingen langzaam naar het kasteel, en schenen evenwel naar hun gevoel te zweven; de ganfche natuur danste in een bont gewoel voor hunne oogen, alles scheen te lagchen, te schertsen en deel te nemen in de zaligheid, die hun hart ondervond. Met een bezorgd gelaat kwam hun de moeder te gemoet, en wekte hen uit de gelukkige dweeperij. Had mij de koetsier, sprak zij op eenen zacht verwijtenden toon tot AMALIA, niet verzekerd, dat uw redder uw leidsman was, ik zou over uw lang uitblijven doodelijk ongerust geweest zijn.

AMALIA wilde zich verontschuldigen, maar juist hare ontschuldigingen bewezen der ervarene moeder duidelijk, dat haar kind beminde. De blikken, die bij het avondeten steeds op WILLEM gevestigd waren, en beschaamd ter aarde zonken, wan-

wanneer het oog der moeder dezelve ontmoette, overtuigden haar volkomen. Zoodra de knechts de kamer verlaten hadden, greep de moeder de hand der dochter en lachte.

AMALIA. Lieve moeder! Hoe moet ik dat geheimzinnig lagchen verklaren?

De Moeder. Zoo als gij wilt, flechts niet onregtvaardig. Gij wenscht reeds lang te weten, waarheen uw vader gereisd is. Thans wil ik het u ontdekken. Hij wil uw geluk vermeerderen.

AMALIA. (*vol verwondering.*) Mijn geluk.

De Moeder. Hetzelve (*met eenen beteekenenden blik op* WILLEM) fchijnt zeker voor geene vermeerdering meer vatbaar, maar ik hoop toch op goede gronden, dat uw goede vader u veel vreugde zal medebrengen.

AMALIA. Ik verfta u hoe langer zoo minder.

De Moeder. Gij zult mij weldra volkomen verftaan. Ik beloofde, wel is waar, te zwijgen, maar de gelegenheid is te fchoon, ik moet voor de eerftemaal in mijn leven bewijzen, dat eene vrouw niet weet te zwijgen. Het verhaal, het welk gij ons onlangs van het ongelukkig lot uwes redders mededeelde, trof ten fterkfte het hart van uwen vader. Hij befloot hem zijne edele daden te beloonen, hem met zijnen vader te verzoenen, of dezen ten minfte te zeggen, dat hij zijn vader wilde worden, zoo zijn echte vader zulks ophield te zijn.

WILLEM. (*verfchrikt*) O dan ondernam hij

eene onmogelijkheid. God, ik vrees nu alles, vrees met regt, dat de opvliegende drift van den onnatuurlijken vader den grootmoedigen bemiddelaar ook tegen den onschuldigen zoon verbitteren zal.

De Moeder. Wees niet bezorgd. Hij reisde met het vaste voornemen af, alles met gelatenheid te verdragen, zich inzonderheid van de waarheid geheel te overtuigen, om dan onvermoeid aan uw geluk te arbeiden.

WILLEM. Zulks zal de lasterkunst mijns vaders volkomen vernietigen. O dat ik slechts hopen, slechts gissen kon, dat ik nog eens zou, nog eens kon gelukkig zijn!

De Moeder. Bedaard, lieve zoon, bedaard! Gij kent het hart van mijnen man niet. Zijn voornemen is edel; geen laster, slechts onomstootelijke bewijzen kunnen het vernietigen, en die zal uw vader zeker niet kunnen geven. Morgen kan hij wederkomen, wacht tot zoo lang geduldig, en geloof intusschen zeker, dat hij, dat ik het goed met u voor heb.

WILLEM dankte voor hare goede gezindheid, maar zijn ongeruste treurige blik bewees duidelijk, dat hij voor nieuw ongeluk beducht was. Te vergeefs zocht hem AMALIA's blik te bemoedigen, te vergeefs luisterde zij hem toe, dat geen laster hare innige liefde voor hem verzwakken kon; hij scheidde treurig, en zag zuchtende ten hemel.

AMALIA zat den volgenden morgen reeds lang alleen in het prieel van den tuin; het was, wel

is

is waar, een onaangename nevelachtige herfstdag, maar zij had haren WILLEM, toen zij gisteren wandelde, verteld, dat zij elken morgen dit prieel bezocht, zij hoopte verstaan te worden, en wachtte thans vergeefs. Zij wilde juist ontevreden naar het kasteel terug keeren, toen een boer haar in den tuin zocht, en haar een klein briefje overgaf. Een vreemd Heer, sprak hij, gaf mij hetzelve dezen morgen, en verzocht mij ten sterkste, het u alleen ter hand te stellen. Zoodra hij wegging, opende het AMALIA met een angstig voorgevoel.

„ Mijn onverbiddelijk noodlot," — stond met potlood daarop geschreven, „ noodzaakt mij op nieuw te vlugten. — Het is mij bijna onmogelijk, weegt mij als lood op het hart, maar ik moet vlieden, zoo ik niet geheel ongelukkig wil worden. Verneemt mijn wreede vader mijn verblijf, zoo is eene schandelijke gevangenis mijn onverdiend lot! O dat ik niet geheel opregt met u sprak, u niet ten minste verzocht, mijne ongelukkige geschiedenis voor mijne ouders te verzwijgen; maar het is geschied, en ik moet vlugten. Ik was eenige oogenblikken onbepaald gelukkig, om mijn toekomstig; eeuwigdurend ongeluk regt levendig te kunnen voelen. Mijn vader zal zeker in gezelschap van uw' vader op het kasteel aankomen, geef geen gehoor, zoo hij mij vervloekt, geloof niet, wat hij verhalen, beweren, en trachten zal te bewijzen. Het monster, het welk mij vervolgt, is mijn vader; ik vrees-

de

de te veel te verliezen, zoo ik u alles verhaalde; gij zoudt met reden bedücht zijn geweest, dat de zoon van zulk een' booswicht niet deugdzaam denken kon. Nog eens, geloof niet, wat zelfs de bedrogene Regters gelooven, die mij nevens hem vervolgen. Is het echter nog mogelijk, dat de laster ingang in uw hart vindt, zoo bid, zoo smeek, zoo bezweer ik u, dat gij mij ten minste beklaagt, en vast overtuigd blijft, dat u altijd en eeuwig met de grootste hartelijkheid vereeren, tot zijn jongsten ademtogt aanbidden zal de ongelukkigste der stervelingen

WILLEM L——"

AMALIA leunde bevend tegen den stam eens lindebooms, zij beminde voor de eerste maal, beminde vurig en hartelijk, had zich oneindige zaligheid en vreugde in de armen des geliefden voorgesteld, zag die thans eensklaps verdwijnen, en kommer en smart derzelver plaats innemen. Had zij in dit oogenblik den weg gekend, die haar minnaar bewandelde, zij zou vader en moeder verlaten, ongeluk en ellende gewillig met hem gedeeld hebben. Zoo groot, zoo onbepaald is de magt der liefde, zoo eens het hart voor haar geopend is, en de rede haar de teugels heeft overgegeven. Wacht u, derhalve, lieve Meisjes! te beminnen, eer gij overtuigd zijt, dat gij zonder beletsel beminnen kunt. Want zijt gij eenmaal in de armen van den minnaar gezonken, hebt gij zijnen mond gekust, zijne eeden gehoord, zoo kan u niets meer redden, gij zijt vast aan hem ver-

verbonden, zinkt en valt met hem in den afgrond, dien eene vrije daad of de wil der Voorzienigheid voor zijne voeten opende.

Lang nog ſtaarde AMALIA in het rond, zocht haren WILLEM, maar vond hem niet, alles was woest en ledig rondom haar, de nevel klaarde op, de zon ſcheen vriendelijk op haar neder, maar zij voelde hare weldadige warmte niet, eene koude koorts tastte haar geheel ligchaam aan, hare tanden klapperden, en persten uit haar ſtarend oog eenen traan van bitteren kommer. Zij zocht troost, vond die nergens, en vloog in de armen harer moeder. Met een' verwarden en treurigen blik kwam haar deze reeds aan den ingang van den tuin te gemoet, ook zij had eenen brief in hare hand, haar oog, waarmede zij denzelven dikwijls aanzag, bewees duidelijk, dat hij de oorzaak van haren kommer behelsde.

AMALIA. (*weenend en ſnikkend*) Heeft hij ook afſcheid van u genomen?

De Moeder. Wie? lief kind, wie?

AMALIA. Mijn WILLEM.

De Moeder. Waar is hij? waar vind ik hem?

AMALIA. (*kan uit overmaat van ſmartelijk gevoel niet ſpreken, en wijst met hare hand in de verte.*)

De Moeder. Zoo is hij weg? Zoo bevestigt hij wezenlijk het berigt, het welk ik zoo even van uw' vader ontving?

AMALIA. Berigt? welk berigt?

De Moeder. (*brengt haar naar den tuin terug*

en

en opent den brief.) Hoor, en ſta met mij verbaasd.

„ Dierbare vrouw! Geef den ongelukkigen jongeling, die onze eenige dochter tweemaal het leven redde, de beurs met goud, die gij aan den regter kant in mijn lesſenaar vindt, raad hem ſpoedig haastig te vlugten uit ons land, van *Duitschlands* grondgebied. Ik ben hem het leven van mijn kind verſchuldigd, ik acht het pligt het zijne te redden, zonder te overwegen, of ik regt handele, wanneer ik eenen overtuigden moordenaar aan den arm van het zoekend Geregt ontruk. Ik wilde zijn geluk vestigen, en heb het buiten mijne ſchuld geheel vernietigd. Hij ſmachtte reeds twee maanden lang in de gevangenis. Hij is door getuigen overtuigd, dat hij met zijne ſtiefmoeder in vertrouwden omgang leefde, met haar den vader tweemaal zocht te vergeven, hem eenmaal wezenlijk vergaf. Slechts de kunst van den Arts heeft hem van den dood gered, dien hij thans langzaam bij eene afmattende tering te gemoet gaat. De medepligtige zijner zwarte daad, zijne ſtiefmoeder heeft reeds door de hand des beuls haar leven geeindigd; over den vlugteling is het verſchrikkelijk vonnis, waarbij hij tot het rad veroordeeld is, reeds uitgeſproken. Ik kon en mogt niet beletten, dat de met volle regt wraak vorderende vader zijn verblijf aan het Geregt ontdekte, het welk hem morgen reeds bij ons zoeken zal. Ik vertraag met oogmerk mijne terugkomst, ten einde men van mij geene verantwoording omtrent zijne vlugt vordere. Ik zend

u

u mijn' bediende in ſtilte met dit berigt vooruit. Zoo de ongelukkige nog in de ſtad is, werwaarts ik hem zond, zoo zend hem dezen bediende, die van alles onderrigt is, met het goud na, op dat hij zich redde, en in de verte eene daad betreure, die hem in het oog van alle menſchen gehaat maakt, die ſlechts God alleen hem vergeven kan. Bij al den angst, dien ik hier aan het bed van den vertoornden vader leed, dank ik toch God, dat ik te voren onderzocht, eer ik beſloot, en, offchoon gij het afraadde, niet blindelings geloofde. God, wat zou van u en mij, wat van mijn arm kind geworden zijn, zoo ik het aan eenen vadermoordenaar verbonden had! Lees AMALIA uwen brief voor, ik twijfel niet, of deszelfs inhoud zal magtig genoeg zijn, de liefde voor hem te onderdrukken, die ik reeds in haar dankbaar hart zag ontkiemen."

Maar de brief vermogt het niet! AMALIA was diep bedroefd, dewijl zij meer haren WILLEM, dan des vaders woorden geloofde, en het ijsſelijke verhaal voor laster hield van den harden en vertoornden vader. Zij ſprak 'er met den moeder rondborſtig over, toen de volgende dag verliep, en het Geregt niet verſcheen; zij beweende nog ſteeds den ontvlugten minnaar, tot eindelijk de vader wederkwam, haar door een omſtandig verhaal de waarheid zijns briefs zoo duidelijk bewees, dat zij ſlechts in het verborgene nog om hem treuren, hem ſlechts in haar hart verontſchuldigen kon. Zij ſcheen het onverſchillig te

ach-

achten, tot eindelijk het Geregt, het welk eerst plegtigheidshalve door de Landregering moest verzocht worden, wezenlijk naar hem vernam, en naauwkeurig onderzocht: of niemand zich door te vroege waarschuwing tot zijnen medepligtigen gemaakt had.

AMALIA noemde sedert dien tijd den naam van haren redder niet meer, maar hare levendigheid, hare deelneming aan alle landelijke bezigheden ging geheel verloren, zij zat het liefst op hare kamer, zij verzocht dringend, haar gedurende den winter niet naar de Stad te brengen, en zag niet gaarne, wanneer hare ouders haar in hare eenzaamheid stoorden, of zelfs gezelschap in hare kamer bragten. De Lente begon, vader en moeder hoopten, dat zij, die alles verheugt, ook het hart harer dochter verblijden zou, maar hare verwachting werd door het gevolg bedrogen; AMALIA treurde nog steeds in hare kamer, toen de viooltjes haren liefelijken geur verspreidden, en hare schoone abrikozen reeds uitgebloeid hadden.

Zij gaf, wel is waar, dikwijls de zachte vermaningen van haren vader gehoor, ging met hem in den tuin en door het land wandelen, maar zij staarde steeds gedachteloos in het rond, en trad gevoelloos de planten neder, die zij weleer zoo vlijtig gekweekt had.

Misschien, dat hartzeer over het innerlijk lijden zijns kinds des vaders dagen verkortte; hij stierf den volgenden herfst aan eene zenuwkoorts, na dat hij zijne dochter te voren dringend verzocht had,

had, hare dagen met meer vreugde te genieten. Zijn dood maakte diepen indruk op AMALIA's hart, en vermeerderde hare treurigheid ten ſterkſte. Niemand ten minſte kon en durfde het haar kwalijk nemen, wanneer zij onder dit voorwendſel nog eenzamer leefde, en hare kamer zeer zelden verliet. Hare moeder was zelve op het diepst bedroefd over het verlies van haren geliefden echtgenoot, en zag gaarne, dat haar kind met haar klaagde en weende; maar zij verſchrikte ook zeer, toen haar de Arts het zeker vermoeden ontdekte, dat eene ſlepende tering aan het leven harer dochter knaagde, en zij noodzakelijk in het aanſtaande voorjaar, de wateren te *Spa* drinken moest, zoo de kwaal niet ongeneeslijk zou worden.

Daar koortsachtige toevallen de moeder verhinderden, AMALIA op den bepaalden tijd zelve te vergezellen, zoo vertrouwde zij haar aan eene oude tante, die eene Predikants weduwe was, en van AMALIA ſteeds bij uitſtek bemind werd. AMALIA had lang geweigerd, de reis te ondernemen, en grimlachte, wanneer de Arts haar het gevaar grooter voorſtelde, dan het wezenlijk was. Zij zoude zijnen raad niet gevolgd hebben, zoo niet de moeder uitdrukkelijk gehoorzaamheid gevorderd, en haar verzekerd had, dat langduriger weigering haar ten uiterſte beleedigen zou.

AMALIA bleef zich op de reis ſteeds gelijk, nam aan niets deel, betuigde geene vreugde over het ſchoone oord, door het welk zij reisde, en dronk reeds eenige weken het bronwater zonder

het minſte gevolg, toen zij eens volgens de verzekering der oude Tante zeer vrolijk en opgeruimd t'huis kwam. „Zij is," ſchreef weldra de verheugde Tante aan hare moeder, „thans een geheel ander meisje geworden, kleedt zich weder, gaat den ganſchen dag wandelen, is bij alle vreugdefeesten en vrolijke partijen tegenwoordig, en komt dikwijls laat in den nacht van de danszaal te huis."

De goede moeder werd door dit berigt zeer getroost, zij dankte den Arts voor zijnen goeden raad, en prees de krachtige werking des waters; maar haar dank en lof duurden niet lang, en veranderde in onherſtelbaren diepen jammer, toen de Tante zonder AMALIA terugkeerde, der verbaasde moeder het verſchrikkelijk berigt bragt, dat hare dochter waarſchijnlijk met eenen minnaar uit *Spa* gevlugt was, al haar geld en kostbaarheden medegenomen, en haar ſlechts zoo veel gelaten had, als tot de terugreis noodig was. Ter bevestiging van haar verhaal toonde zij der jammerende moeder eenen brief van AMALIA'S hand geſchreven, dien zij op haar nachttafeltje gevonden had.

„Haast u," ſtond daarop geſchreven, „naar huis, en troost mijne arme moeder met de verzekering, dat mijn onvermijdelijk noodlot, wel is waar, mij waarſchijnlijk voor eeuwig van haar ſcheidt, maar dat ik den ſtap vrijwillig waag, en gegronde hoop heb, van dien nooit te beklagen. Gij zult weldra berigt van mij ontvangen, ik twij-

twijfel dan niet, of gij zult mij mijn vaderlijk erfdeel niet onthouden, opdat ik in de armen van een' braaf man, om wiens wille ik eene zoo goede moeder verliet, gerust en tevreden kan leven. Dierbare moeder! treur niet, als gij dit leest, bedenk, dat uwe dochter t'huis verwelkt ware, en thans in de verte heerlijk bloeijen, u telkens berigt van haren welstand geven en nooit ophouden zal, u om den moederlijken zegen te bidden."

Dit was al de troost, al de hoop, die gedurende eene maand lang de klagende moeder te beurt viel. De brave, maar ook met de groote wereld geheel onbekende Predikants-Weduwe kon geene harer vragen beantwoorden, haar in den maalstroom van twijfel en vrees geenen weg aanwijzen. Zij had steeds vroom t'huis gezeten, had ARENDS *Paradijs-Hofke* doorbladerd, ter wijl AMALIA ongestoord vrijheid genoot, om haar plan te ontwerpen en uittevoeren.

Na verloop van eene maand kreeg de lijdende den eersten troost, zij ontving eenen brief van hare dochter. Deze bad hartelijk en treffend haar den gewaagden stap te vergeven, schilderde haar nogtans de liefde voor eenen der edelste mannen zoo groot, en haar toekomstig geluk in zijne armen zoo bekoorlijk, dat de goede moeder gewillig vergaf, en voor het eerst weder vrolijk ademde. Nog schreef AMALIA in het einde, kan ik u den naam van hem, wiens liefde mij zoo onbepaald gelukkig maakt, niet noemen, maar spoedig

zult gij alles vernemen. Intusschen verzoek ik u, mij van mijn vaderlijk erfdeel vijfduizend daalders naar *Lubek* aan den Bankier R— over te zenden, die reeds den last heeft die verder te bezorgen. Vergeef mij deze voorzigtigheid, zij is voor mijn geluk noodzakelijk. Voor het overige zoudt gij hetzelve niet weinig bevorderen, zoo gij alle de kapitalen, die mij mijn vader achterliet, intusschen opzeide, op dat ik die door den tijd ontvangen, en in dat land kan beleggen, waar ik voortaan zal leven.

De getrooste moeder hield het niet voor noodig, den raad van verder ziende vrienden te hooren, zij zond de gevraagde som naar *Lubek*, beloofde in eenen brief alles te vervullen, wat haar geliefd kind vorderde, en ter vermeerdering van haar geluk wenschte, en bezwoer eindelijk hare dochter, haar ten minste nog eenmaal in haar leven de zaligheid te vergunnen, haar te omarmen en te zegenen.

In hoop en vrees verliepen nu eenige maanden zonder verder berigt. De op nieuw lijdende moeder wendde zich uit dien hoofde aan de Bankier R— te *Lubek*. Hij berigtte haar, dat hij het geld in orde ontvangen, en volgens opgave aan eenen jongen, schoonen, maar geheel onbekenden — — zekeren Officier betaald had, en anders niets kon berigten.

Negen maanden verliepen zonder troost, het hartzeer der lijdende moeder vermeerderde, knaagde aan haar leven, en vernietigde het eindelijk,

toen

toen de bladen weder begonnen uit te ſpruiten. Zij ſtierf zonder troost, zonder berigt, hoe het haar eenigſte kind ging, of het nog hier beneden ronddwaalde, of haar daar reeds verbeidde. Het Geregt nam het groote en aanzienlijke vermogen in beſlag, beſtiert het nog, dewijl eerst thans de naaste bloedverwanten het beginnen te vorderen.

Lang bleef hun AMALIA's lot onbekend, eerst binnen kort vernamen zij het zelve bij toeval, en ſtelden mij in ſtaat, hare geſchiedenis verder te verhalen.

AMALIA dronk, zoo als ik reeds gezegd heb, het water te *Spa* uit gehoorzaamheid, vergat het dikwijls te drinken, wanneer zij zich uit het rumoer, het welk bij de bron heerschte, losrukte, en in de ſchoone wildernis ronddwaalde. Het geheele oord ſtemde dan zoo geheel met haar gevoel, met de zwaarmoedigheid overeen, die hart en ziel vervulde. Zoo ik hem nog maar eenmaal zien, en met de verzekering troosten kon, dat ik hem nog bemin, riep zij dan ſteeds uit, en zocht hem te vergeefs onder de wandelaars, die hier en daar in verſchillende groepen zaten, ginds weder in 't bijzonder, die de bergen beklommen.

Op eenen ſchoonen morgen zat zij juist aan de afhelling van eenen berg, terwijl zij even onder zich eenen jongeling zag, die in een' overrok gehuld, peinzend zat, en een open boek in de hand hield. Zijne gelaatstrekken herinnerden haar levendig aan haren WILLEM, het werd licht in haar

hart, licht in hare ziel, zij ging onder een angſtig voorgevoel hem voorbij. De jongeling ſprong verſchrikt op, trad langzaam terug en riep verheugd uit: Zij is het! Hij is het! antwoordde AMALIA en zonk in zijne armen. Het verbond der liefde werd vernieuwd, en door kusſen het vrolijke wederzien gevierd.

Reeds waren alle de bron-gasten naar de Stad terug gekeerd, toen WILLEM en AMALIA nog ſteeds aan de afhelling des bergs zaten, elkanderen hun lijden, hun lot verhaalden. WILLEM bewees, dat ſchandelijke laster en ongegronde ijverzucht des vaders, hem zoo verſchrikkelijk vervolgd hadden. Het is alles waar, ſprak hij, wat ik u reeds voorheen verhaalde, alleen verzweeg ik, dat de vader mijne ongelukkige moeder terſtond naar de gevangenis ſleepte, en mij, daar ik zijne gramſchap ontvlugt was, rusteloos zocht, eindelijk in een bosch vond, en even als mijne moeder aan het Geregt overleverde. Beide ſtonden wij verbaasd, toen het Geregt bekentenis van de ſchandelijke daden van ons vorderde, die wij nimmer bedreven, nimmer voorgenomen hadden. Te vergeefs riepen wij God tot getuige en helper aan, terwijl wraakgierige ſchurken, die mijn vader in dienst had, tegen ons optraden, en bezwoeren, het geen wij niet gedaan hadden. Waarſchijnlijk verſchrikte hen mijn dreigende blik, want eerst later vernam ik, dat zij mij minder, dan mijne ſtiefmoeder beſchuldigd hadden; de ongelukkige werd tot de pijnbank, en

daar

daar zij uit ſmart op dezelve alles bekende, wat de Regters vorderden, ter dood veroordeeld. Een brief, dien zij in hare laatſte oogenblikken aan mijne bloedverwanten ſchreef, en waarin zij hare en mijne onſchuld met de krachtigſte woorden verdedigde, redde mij naderhand uit de gevangenis; mijne vrienden, van mijne onſchuld overtuigd, kochten den Cipier om, en ontrukten mij der blinde wraakzucht van mijnen nog woedenden vader.

AMALIA geloofde en vertrouwde WILLEMS woorden, want zij beminde en verzekerde hem, dat hij door het getrouw verhaal van zijn ongelukkig lot in haar hart niets verloren, veeleer alles gewonnen had. Zij wenschte vurig het verhaal van zijne verdere lotgevallen te hooren.

Toen ik u zoo ſpoedig verlaten moest, verhaalde hij verder, ſtreed de wanhoop op nieuw met mij; ik was zeker geſtorven, zoo niet het denkbeeld: Een engel bemint u, mij niet verſterkt had en de mogelijkheid, van u nog eenmaal weder te zien, voor oogen geſteld had. Ik dwaalde, wel is waar, troosteloos rond, maar zag toch naar redding om, ik achtte mij nergens veilig voor de gruwzame wraak mijnes vaders, ik ſtak over zee en kwam te ——. Daar vond ik onverwacht vrienden, die medelijden met mijne ellende hadden; ik werd der Vorstin voorgeſteld, en zij benoemde mij tot Overſte van een Regiment, dat zij juist had opgerigt. Om ook hier niet eenmaal ontdekt en vervolgd te wor-

den, gaf ik mij den naam eener familie, waarmede ik vermaagſchapt ben; en ik had nu tevreden en gelukkig kunnen leven, zoo niet de vurigſte liefde elk genoegen ondermijnd, en mij weldra ongeſchikt gemaakt had, om het zelve ooit te genieten. Overal zag ik uwe beeldtenis, overal rustte gij in mijne armen, en wanneer ik u dan tegen mijn hart wilde drukken, dan verdweent gij, en liet mij verlangen, kommer en hartzeer achter.

AMALIA. Ging het mij beter?

WILLEM. Terwijl ik hopeloos op het ziekbed ſmachtte; kwamen mijne nieuwe vrienden bij mij, en eischten, dat ik volgens den raad van den Arts het water te *Spa* drinken moest. Te vergeefs wendde ik de onkosten en gebrek aan geld voor; het laatſte verhielpen zij terſtond, en ik moest uit dankbaarheid hun verzoek beloven te voldoen. Zonder hoop op een gelukkig gevolg reisde ik af; de aangename reis vervrolijkte mij een weinig, en wekte de lust in mij op, om verder te leven en te lijden. De Arts had mij voornamelijk verſtrooijing aangeraden, ik zocht die, bij mijne komst te *Spa*, vlijtig, en hoopte die in het ſpel te vinden. Mogelijk, dat bedriegers met mij ſpeelden, waarſchijnlijker nogtans, dat mijne geringe opmerkzaamheid de oorzaak van mijn ongeluk was, ik verloor in eenen dag al mijn geld, redde ſlechts een weinig voor verdere vertering, voor de terug reis niets. Juist zat ik hier, peinsde op middelen, hoe ik deze nieu-

nieuwe verlegenheid ontwijken kon, zocht met gretige oogen een' redder...

AMALIA. (*hem in de rede vallende*) en vond dien in mij. Arme WILLEM, kommer en gebrek zullen u niet meer krenken, zoo gij de hulp uwer AMALIA niet verſmaadt, haar verwaardigt, uwe ware vriendin te zijn.

WILLEM ſprak tegen, maar nam eindelijk toch het goud, het welk zij hem met het grootſte genoegen aanbood. Reeds onder het wandelen des namiddags werd over de middelen, hoe zij elkanderen in de toekomst ongeſtoord konden beminnen, veel geſproken. WILLEM bewees door onomſtootelijke gronden, dat hij haar zonder gevaar zijns levens niet kon volgen, maar toch volgen zou, zoo zij van hem ſcheidde. AMALIA erkende door dit beſluit de grootheid zijner liefde, en beloofde hem te volgen, daar hij zulks niet doen kon.

De geliefden zagen elkanderen nu alle dagen, bijna alle uren, en wanneer de oude tante vast geloofde, dat de haar toebetrouwde dochter op het een of ander bal in eer en deugd danste, zoo ſloop zij, verleid door de vurige ſmeekingen en gebeden, met haren WILLEM naar zijne eenzame woning, ſmachtte in zijne armen, vergunde en genoot de vruchten der liefde. Mogelijk dat zij reeds in deze gevaarlijke oogenblikken de heilige leſſen van hare moeder vergat, de aangename ſtem der verleiding hoorde, en den minnaar vergunde, wat de man ſlechts eiſchen moet,

mogelijk, dat juist deze daad haar zoo vast aan hem verbond, en eene der voornaamste oorzaken was, dat zij de moeder verliet, en met hem naar een vreemd land vlugtte.

Genoeg, zij deed het, en kwam na verloop van eene maand met haren WILLEM in de haven te — aan. Daar hij haar reeds te voren verklaard had, dat de goedkeuring der Vorstin tot het huwelijk van een' officier gevorderd werd, daar hij 'er bijvoegde, dat zij hetzelve niet toestond, zoo niet de bruid toonen kon een eigen vermogen te bezitten, zoo had zij reeds van *Lubek* aan hare moeder geschreven, en WILLEM had zelf den Bankier bepaald, aan wien het geld zou gezonden worden. Daarenboven keurde AMALIA op de straks gemelde gronden goed, dat haar minnaar in het afgelegenste gedeelte der groote Stad eene woning voor haar huurde, tot dat hij de toestemming verkregen had, en was tevreden, indien hij haar slechts dikwijls bezocht, en haar eenige uren van den dag wijdde. Kort daarop openbaarde zich duidelijk een nieuwe en gewigtiger grond, om spoedig WILLEMS vrouw te worden. AMALIA gevoelde zich zwanger, en verzocht haren WILLEM dringend, haar voor de naderende schande te behoeden, en zich in tegenwoordigheid van God en menschen als vader van het aanstaande kind te verklaren.

Om dezen billijken wensch te vervullen, nam WILLEM verlof, reisde naar *Lubek*, om daar het

het geld te halen, en dan ongehinderd de toeſtemming der Vorstin te kunnen vorderen. AMALIA ſcheidde ongaarne van hem, alleen het denkbeeld, dat de reis de vrucht harer liefde kon benadeelen, bewoog haar, hem gerust t'huis aftewachten; anders had haar niets terug gehouden, met hem te reizen. Zijne brieven, die zij ſteeds geregeld ontving, troostten haar in den beginne, maar waren ſpoedig oorzaak van nieuwen kommer, daar hij haar berigtte, dat hij het geld in orde ontvangen, maar uit hoofde van gevaarlijke winden en ſlecht weêr de terug reis over land moest nemen.

Eerst na verloop van drie maanden keerde hij in hare armen weder, vond haar jammerende en weenende. De vrouw bij welke zij inwoonde, die haar zeker ſlechts voor de Maitreſſe van een Officier hield, maar toch om haar zacht, ſtil karakter en hare ingetogene levenswijs een ſoort van hoogachting voor haar gevoelde, had in WILLEMS afwezigheid kennis met haar gemaakt, en eenige weken voor zijne terugkomst, haar dikwijls openlijk en ſterk beklaagd. Daar AMALIA naar de oorzaak van dit anders nimmer betoond medelijden vroeg, zoo bekende zij haar, dat zij volkomen grond daartoe meende te hebben. Zou ik u niet beklagen, ſprak zij, gij zit den ganſchen dag t'huis, hoopt en wacht op de komst van uwen minnaar, en waant niet, dat hij welligt de ſtad niet verlaten, en u waarſchijnlijk in de armen van eene andere vergeten heeft.

AMALIA. God! dat was ijsſelijk.

De

De Vrouw. IJsselijk, of niet ijsselijk, maar het blijft toch waar. Reeds voor vijf dagen zag ik hem op de Paradeplaats staan, en heden, van de markt te huis komende, reed hij met eene fraai gekleede dame in eenen open wagen mij voorbij. Zijn vriendelijke blik, waarmede hij zijne reisgenoote aanzag, het lagchend gelaat, waarmede zij zijne vertelling aanhoorde, scheen mij bewijs genoeg, dat hare kennis niet eerst heden begonnen was.

Dat deze jobstijding diepen indruk op AMALIA maakte, de volgende dagen en nachten door ijsselijk hartzeer verbitterde, zal elk gevoelig hart ligt beseffen, wanneer het zich in hare plaats stelt, en slechts eenige minuten het doodelijk gevoel zoekt te ontwaren: Gij gaaft hem alles, gij zijt zwanger, en nu van hem veracht, verlaten! Een brief, die intusschen gedagteekend van — aankwam, die AMALIA zekere hoop gaf, dat de schrijver in eenige dagen buiten twijfel volgen zou, belette nog, dat het denkbeeld van zelfmoord, waarmede zij onophoudelijk streed, niet werd uitgevoerd.

Juist toen WILLEM aankwam, had de al te gedienstige vrouw haar op nieuw verhaald, dat hij in eenen openlijken tuin met de Dame gegaan was, dat zij hem met den vinger gedreigd, en hij haar verachtelijk had aangezien. Zijne tegenwoordigheid, zijne verwondering, toen AMALIA hem de reden harer tranen verhaalde, troosten weldra de ligtgeloovige. Ook bewees de brief,

dien

dien hij haar van hare moeder bragt, en het ontvangene geld maar al te duidelijk, dat WILLEM wezenlijk te *Lubek* geweest was. Hij bragt, wel is waar, AMALIA slechts drie duizend daalders en had er vijf duizend ontvangen, maar het scheen haar zeer natuurlijk, dat hij die, offchoon hij over de duizend mede genomen had, op de verre reis verteerd had. De brief harer goede, alles zoo gaarn vergevende moeder, de aankomst van haren minnaar, de verzekering zijner eeuwige trouw, vergoedden haar rijkelijk het weinige geld, te meer, daar volgens de verzekering der moeder het groote erfdeel des vaders binnen een half jaar volgen zou. Haar hart had lang geene vreugde gevoeld, het was begeerig naar het rijk genot, het vergaf en verschoonde gaarn, en achtte zich op nieuw in de armen van den geliefden gelukkig.

Dit geluk verminderde zeker niet weinig, toen haar WILLEM ontdekte, dat hij geene hoop had op de toestemming des huwelijks, zoo hij niet duidelijk bewijzen kon, dat zijne bruid zes duizend daalders bezat; maar hare belanglooze liefde vond weldra nieuwen raad en troost; zij opende met een tevreden gelaat haren lesenaar, leide alle hare kostbaarheden en het grootste gedeelte van haar geld op de tafel, en vroeg WILLEM lagchend: Of dit alles wel de waarde van zesduizend daalders zou uitmaken. WILLEM meende, dat het wel nog meer kon bedragen, en nam op haar verzoek op zich, de kostbaarhe-

heden voor klinkende munt te verwisselen, en dan de volle zes duizend daalders volgens gewoon gebruik bij de krijgskas tot zekerheid en ten bewijze in naam zijner toekomstige gade op renten te beleggen. Reeds den volgenden morgen bragt hij haar het troostrijk berigt, dat hij de juweelen goed verkocht had, en nu heen ging, om het verzoekschrift met alle noodige bewijzen voorzien aan het Krijgs-Collegie te overhandigen. Vrolijk klopte AMALIA's hart, wanneer hij haar dan naderhand dikwijls het aangename berigt bragt, dat binnen eenige dagen de toestemming van zijn verzoek volgen moest.

Juist sprak hij met AMALIA over hare toekomstige omstandigheid; hoe zij gerust en vergenoegd met elkanderen wilde leven, als zijn bediende hem opzocht, en hem met drift meldde, dat zoo even een Hof-lakei hem in zijne woning gezocht had, om hem te zeggen, dat hij morgen ochtend in het kabinet der Vorstin moest verschijnen. Beiden verspilden nu den tijd met gissingen, en daar zij geene waarschijnlijk konden vinden, zoo werd eindelijk besloten, dat AMALIA den uitslag gerust afwachten, WILLEM daarentegen na den afloop van de Audiëntie haar bezoeken, en van alles onderrigten wilde.

Offchoon AMALIA beloofd had gerust te wachten, zoo bragt zij toch den langen nacht slapeloos onder een angstig voorgevoel door, en zag haren WILLEM troosteloos aan, toen hij met

met een zigtbaar verlegen gelaat bij haar wederkwam.

AMALIA. (*bevend*) Ik ben op alles voorbereid, en vorder slechts strenge waarheid.

WILLEM. Die zal ik u mededeelen, maar voor alle dingen bid ik u, wees bedaard! Mijne boodschap kan wel vertraging, maar geenszins vernietiging van ons huwelijk behelzen.

AMALIA. (*treurig*) Vertraging? Als of niet reeds hierin nameloos lijden voor mij lage opgesloten.

WILLEM. Het staat aan u, het te vernietigen.

AMALIA. Aan mij? O dan zijt gij morgen voor eeuwig de mijne.

WILLEM. Hoor en oordeel. Toen ik in het kabinet der Vorstin trad, lachte zij vriendelijk. Ik hoor, sprak zij, gij wilt trouwen? Zoo uwe Majesteit, antwoordde ik, het genadig wil toestemmen, zoo is het mijn vast besluit. — — Na dat zij na den naam mijner bruid, na haar tegenwoordig en toekomstig vermogen gevraagd had, schonk zij mij hare toestemming.

AMALIA. O die lieve! ô die goede!

WILLEM. Zoo dacht ik ook, maar het ging mij door merg en been, toen zij 'er bij voegde: Breng morgen uwe bruid bij mij, ik wil het genoegen hebben, haar zelve de schriftelijke toestemming te overhandigen, en in haar gelaat te lezen: Of zij u regt teeder en hartelijk beminne.

AMALIA. Is het dit al? O ik ga gaarn naar haar

haar toe. Zij mag vrij zien, dat uwe liefde mij tot de gelukkigſte der ſtervelingen maakt. Wat ſchaadt dit?

WILLEM. Het zou mijne grootſte zegepraal zijn, zoo niet uw tegenwoordige toeſtand onzen vertrouwden omgang openlijk verried, zoo die niet welligt de Vorstin toornig maakte, ten minſte mij in ongenade deed vallen.

AMALIA. O God, dat ik zulks vergeten kon! Wat zal ik nu beginnen? O waarom overwogen wij niet vroeger, dat ſtraf den overhaasten ſtap moest volgen?

WILLEM. Nog is hulp mogelijk, maar ik herhaal het nog eenmaal plegtig, dat zonder uwe toeſtemming ik 'er geen gebruik van zal maken. In den angst en de verlegenheid, waarin mij het verlangen der Vorstin bragt, viel mij de welligt gelukkige ontſchuldiging in, dat ik mijne aanſtaande echtgenoote bij haar zou brengen, zoodra zij in de Hofſtad aankwam.

Het is mogelijk, voegde ik 'er bij, dat zij binnen eene maand, maar ook waarſchijnlijk, dat zij eerst in twee of drie maanden aankomt. Nu, antwoorde de Vorstin, het heeft geen haast. Wanneer zij aankomt, brengt gij haar bij mij, en de toeſtemming zult gij terſtond krijgen. Ik dankte eerbiedig, en vloog herwaarts, om u alles te verhalen, en nogmaals te verzekeren, dat het geheel alleen van u zal afhangen: of gij terſtond voor de Vorstin verſchijnen, of de nabij zijnde verlosſing wilt afwachten. Beſluit gij tot het eer-

eerſte, zoo zal ik u gewillig volgen en niet murmureren, wanneer het ſcherpziende oog der Vorſtin mij ongenadig zal aanzien. Behaagt u om mijnen- en uwenwille de kleine vertraging beter, zoo zal ik u hartelijk daarvoor danken; maar u ook even zoo ernſtig verzoeken, mij dan door geen verwijt te krenken, dewijl ik u de vrije keus liet, en het geheel aan u ſtaat, heden reeds onverwacht hier aan te komen, en morgen met mij naar de Vorſtin te gaan.

AMALIA. Neen, dierbare, neen! Ik erken het gewigt van uwe gronden, en eer die, zonder aan een verwijt te denken. Ik moet u veel eer danken, dat gij mij op zulk eene goede wijs uit den grooten angst en verlegenheid redt. Ik wacht geduldig, tot dat ik zonder ſchroom, voor den troon der Vorſtin kan treden.

WILLEM. Eer gij een zeker beſluit neemt, moet gij mij nog hooren. De redding zal gelukkig ſlagen, maar — ik kan en mag het u niet verbergen — zij is ook gevaarlijk.

De Vorſtin ſpreekt dikwijls met menig' hoveling over onderſcheidene dingen, verneemt daar door dingen, die haar geheel niet ter ooren moesten komen. Het is dus zeer mogelijk, zelfs meer dan waarſchijnlijk, dat zij bij den een' of ander' naar mijn doen en laten verneemt, dat die verhalen, het geen zij weten, en 'er bijvoegen, dat ik mijne meeste uren bij een meisje doorbreng, dat ik denk te trouwen, dan zou zij mijnen logen uit nood ontdekken, bedriegerij

vermoeden, en hare goedheid in onverzoenbaren toorn overgaan.

AMALIA. O al te voorzigtige! Maar neen, gij hebt gelijk, het geval is ligt mogelijk. Hoe kunnen wij dit voorkomen?

WILLEM. Hier omtrent wacht ik uwen raad; de mijne, offchoon hij opregt ware, kon u aan mijne liefde doen twijfelen, en dan ware mijn geluk, mijne zaligheid voor altijd verwoest.

AMALIA. Ik verfta den wenk, en zal 'er naar vermogen gebruik van maken. Gij moet, hoe zwaar het mij ook zal vallen, mij minder, en in dezen tijd flechts in het geheim bezoeken, op dat de praatachtige hovelingen niet verhalen, wat ze niet kunnen vernemen. Spreek ik zoo goed, zoo als gij het wenscht!

WILLEM. Zoo als voorzigtigheid het vordert, maar de liefde acht die niet, en ik zal u vlijtiger dan ooit bezoeken.

AMALIA. (*omhelst hem*) Ik dank u voor het bewijs uwer liefde, het zou mij gefmart hebben, zoo gij mij hetzelve niet gegeven hadt, maar ik vorder het niet, dewijl het u en mij ligt ongelukkig kon maken. Gij hebt gelijk, ftrenge voorzigtigheid is noodig, ik zal u dus alleen 's avonds, en ook dan flechts, wanneer men u in geen gezelfchap mist, bij mij verwachten, en mij met het denkbeeld troosten, dat deze korte fcheiding u eeuwig den mijnen maakt.

WILLEM had tegen dit befluit, offchoon hij zelf het wijs moest noemen, nog veel in te bren-

gen;

gen; maar hij gaf eindelijk der voorſtelling zijner beminde gehoor, en beloofde in het vervolg alleen bij nacht en verkleed te verſchijnen. Daar en boven bevond eindelijk AMALIA door uitvoerige geſprekken, dat de geheele vertraging een wezenlijk geluk voor haar was, dewijl zij, al werd het huwelijk ook nog zoo ſpoedig voltrokken, toch niet in gezelſchappen had kunnen verſchijnen, zich daar in allen geval aan ſpotternijen zou bloot ſtellen, daar de dag van haar huwelijk elk bekend moest zijn, en hare nabij zijnde verlosſing even min verborgen kon blijven.

Eer WILLEM afſcheid nam, ried hij haar, dat zij zoodra mogelijk het vaderlijk erfdeel van hare moeder zou eiſchen, opdat zij na de herſtelling uit de kraam met meer pracht in de wereld kon verſchijnen, en allen tot de bekentenis dwingen, dat zij haren man door liefde en rijkdom tot den gelukkigſten der ſtervelingen gemaakt had. AMALIA vond ook dezen raad goed en billijk, zij ſchreef reeds den volgenden dag aan hare moeder, WILLEM bragt den brief zelf op den post, maar hij ging, gelijk reeds het voorgaande bewijst, verloren, kwam ten minſte niet in de handen der moeder.

WILLEM bezocht nu zijne AMALIA nooit meer op den dag, en, daar hij 's avonds dikwijls ten eten werd gevraagd, ook zelden des avonds. Zij leefde geheel eenzaam, was tevreden, zoo zij haren WILLEM, ſlechts eenmaal

in de week, zag, en mooije boeken kon lezen, die hij haar rijkelijk bezorgde.

Daar WILLEM de praatachtige vrouw, die zijne AMALIA door hare ongegronde vertelling zoo grooten jammer veroorzaakt had, in eene regtmatige uitbarsting van toorn, zeer hard behandeld had, en nu met regt vreezen moest, dat zij uit wraak zijne nachtelijke bezoeken in de Stad verspreiden en vertellen zou, zoo zocht hij voor zijne AMALIA eene andere en betere woning, vond die weldra, en AMALIA even gewillig, dezelve terstond te betrekken; want ook zij was met het gedrag der vrouw ontevreden, dewijl zij dikwijls nog wilde beweren, het geen toch eene openbare onmogelijkheid was. Zij was zeer tevreden, dat zij in hare nieuwe vrouw eene regt goede, gedienstige vrouw, en in derzelver twee dochters warme vriendinnen vond, die haar met groote zorgvuldigheid en ijver bedienden, alle hare wenschen zochten te raden en te vervullen.

Reeds was de tijd van AMALIA's verlossing nabij, toen op eenen Zondag namiddag, dien hare nieuwe huis-vrouw nevens hare dochters met een klein rijdtoertje vierde, zachtjes aan de deur geklopt werd. WILLEM had haar reeds in geene acht dagen bezocht, zij hoopte berigt van hem te krijgen, opende vrolijk de deur, en trad verdrietig terug, toen hare vorige vrouw met eenen vriendelijke groet binnen trad.

De Vrouw. Daar ik juist hier voorbij ging, en

en bij toeval uwe woning ontdekte, zoo kon ik mij het genoegen niet weigeren, u eens even te bezoeken —

AMALIA. (*onverschillig*) Het is mij een bijzonder genoegen, u —

De Vrouw. En te zien, hoe gij vaart. Hoe gij u bij het nu algemeen bekend huwelijk bevindt?

AMALIA. (*verwonderd*) Huwelijk?

De Vrouw. Ik vind u gerust en gelaten! Dat is zeker het beste middel, waarvan gij u bijzonder in uwe tegenwoordige omstandigheid bedienen kunt; maar regt en billijk is het toch niet, dat hij u den mond open doet, u uit de armen uwer ouders rukt, en eindelijk in dezen toestand zitten laat.

AMALIA. Vrouw! Wilt gij mij van mijn verstand, van mijn leven berooven? Doch ik ken u al! — — Waar mede heb ik het verdiend, dat gij het 'er op toelegt, mijn arm hart zoo gruwzaam te folteren?

De Vrouw. Heb ik het niet gedacht, mij niet voorgesteld, dat gij nog steeds misleid en bedrogen werd, zoo zal ik niet eerlijk zijn! Dus weet gij wezenlijk nog niets?

AMALIA. Wat zou ik dan weten?

De Vrouw. Wat de ganſche Stad weet, wat u het meeste betreft, en gij toch niet vernomen hebt. Maar gij wordt ook voortreffelijk bewaakt! — — Nog wegen de scheldnamen, waarmede mij mijn Heer de Officier geliefde te vereeren,

ren, mij zwaar op het hart; ik dacht; komt tijd, komt raad; zij zal eens te laat erkennen, dat ik het goed met haar meende. Nu ben ik hier, om het u te bewijzen.

AMLIA. Te bewijzen? Vrouw! Zoo gij dit doen kondt!

De Vrouw. ô Ik kan het maar al te goed, en zoo gij mij volgen wilt, zult gij in een half uur met eigen' oogen overtuigd worden.

AMALIA. (*haastig*) Ik wil, ik wil.

De Vrouw. Maar ik moet u eerst alles verhalen.

AMALIA. Alles, alles!

De Vrouw. Gij woont thans in een huis, dat door de ganſche Stad in een' ſlechten naam ſtaat. Uwe Vrouw heeft geene dochters, Zij en de meisjes, die haar ſteeds bezoeken, zijn openlijk meisjes van plaizier, die zich dwaasſelijk den wellust wijden.

AMALIA. Regtvaardige God! Neen, het is niet mogelijk!

De Vrouw. Gij zult overtuigd worden. Reeds den volgenden dag kende en vernam ik uwe ſchoone, nieuwe woning, maar ik dacht: wat gaat het u aan, welligt wil zij het zelve niet beter hebben. Wanneer ik mij echter weder herinnerde, dat gij een kind van rijke en regtſchapene ouders waart, dat gij zoo hartelijk en vlijtig 's morgens en 's avonds uwe handen tot God verhieft, zoo deed het mij in mijn hart leed, en ik beſloot, u eenmaal in het voorbijgaan te waarſchu-

ſchuwen. Doch zoo dikwijls ik ook kwam, zoo werd ik onder verſchillende voorwendſels afgewezen, en niet bij u gelaten. Intusſchen werd het in de Stad algemeen bekend, dat uw minnaar eene zeer ſchoone, maar niet rijke, Hofdame trouwen, en bij het Hof, dewijl zij eene lieveling der Vorstin was, groot geluk zou maken.

AMALIA. Neen, neen! Dat gerucht was valsch! Het is niet mogelijk!

De Vrouw. Hoor ſlechts verder, en gedenk ſteeds, dat ik gekomen ben, om u van alles te overtuigen. Toen ik dit alles hoorde, dacht ik ſteeds aan u, en wijdde u menigen traan. Ik vernam naauwkeurig naar alles, kreeg telkens meer zekerheid, en daar ik zelfs in het huis, waar de Dame woonde, eene oude kennis vernieuwde, zoo zag ik niet alleen den Heer met de Dame zeer dikwijls uit rijden gaan, maar hoorde ook, dat verleden Donderdag de wezenlijke verloving gevierd zou worden.

AMALIA. ô Mijn hart, mijn arm hart!

De Vrouw. Het kostte mij moeite en geld, mij met eigen' oogen te overtuigen, ik drong gelukkig in de Kapel, ik zag, hoe uw minnaar de Dame naar het altaar geleidde, en voor eeuwig met haar verbonden werd. De Vorstin, het ganſche Hof, was tegenwoordig, het werd alles prachtig gevierd. Na het trouwen reden zij naar het Hof, en aten aan eene opene tafel; gisteren en eergisteren waren 'er bijzondere feesten op een kasteel buiten de Stad; heden is bal en ſou-

pée in den tuin van het Hof, zoo gij mij volgen wilt, zoo kunt gij daar de jonggetrouwden zien, en uit aller mond vernemen, dat ik geene kwaadſpreekſter, geene logenaarſter ben.

AMALIA. Ik wil! — — God zal mij kracht verleenen! Ik wil mij overtuigen! Ha, ha, dat grieft, dat ſmart! — — (*Zij treedt aan het venſter*) Almagtige! gij legt mij dezen last op, gij zult mij dien ook helpen dragen. Kom, kom, ik wil mij van zijnen meineed overtuigen, en dan u eerst regt danken! — — O regt hartelijk danken.

Zij greep nu haren mantel, en ging aan den arm der vrouw de ſtraat op. Dikwijls was zij op het punt, om flaauw te worden, dikwijls moest zij rusten, maar telkens ſprong zij met drift weder op, en ging verder. Toen zij in den tuin kwam, en de menigte menſchen zag, ſcheen het haar ligter te vallen. Zij ging gerust aan den arm harer leidsvrouwe en vroeg eenige malen, wanneer zij de ijsſelijke zekerheid zou verkrijgen. Hare leidsvrouw beloofde die zoodra mogelijk, en drong met haar voorwaarts naar de Oranjerie, waar zij de bruidegom en bruid hoopte te ontmoeten. Weldra vond zij die ook.

De wezenlijk ongetrouwe booswicht zat met zijne nieuwe echtgenoote op eene verhevene plaats, ſchertſte, beuzelde met haar, en beſtrooide haren boezem met oranje bloeſem. De nieuwsgierige menigte ſtond gapend beneden, en onder deze ook AMALIA, die met moeite op den krach-

krachtigen arm harer leidsvrouwe ſteunde. Eene koude koorts deed hare zenuwen trillen, en wekte haar verſtompt gevoel weder tot gewaarwording op. Zij zag den trouwloozen met zijne echtgenoote ſchertſen, zij hoorde rondsom de menigte uitroepen: Dat is een ſchoon, maar ook een gelukkig paar! Zij gevoelde zich bedrogen, verlaten, zij breidde vergeefs hare armen uit, drukte die ledig te zamen, en viel ter neder.

Hare leidsvrouwe beval haar aan het opzigt van hen, die naast haar ſtonden, en ging, om eenen wagen te halen, die haar naar hare woning kon brengen. Terwijl zij om denzelven rond liep, wekte de onmagtige opmerkzaamheid onder de menigte, alles drong om haar toe, en de vergenoegde bruidegom en bruid klommen af, om insgelijks te vernemen: wat de opmerkzaamheid van het gemeen meer dan haar geluk kon tot zich trekken. Eene onmagtige! riep WILLEMS Gade vol medelijden uit, en gaf haar reukfleschje, om haar daarmede weder bij te brengen. Eene onmagtige! ſtamelde WILLEM na, en erkende bij den eerſten blik de misleide en bedrogene AMALIA. Hij zag zeer verlegen rond, en ontdekte tot zijn groot genoegen, dat juist AMALIA's nieuwe vrouw met hare meisjes naderde, die de onmagtige opnamen, en ſpoedig wegbragten. Is het 'er zoo eene! riepen velen uit, die de huis-vrouw kenden, dan hadden wij ons medelijden kunnen ſparen! Ja wel, ja wel, antwoordden anderen, en de menigte verſpreidde

zich weder, volgde niet de onmagtige, dewijl men haar geen medelijden en verder gezelschap waardig achtte. WILLEMS blik alleen volgde haar, en keerde eerst dan vergenoegd weder, toen hij zag, dat men in de naaste laan de onmagtige in eenen wagen beurde, en snel voortreed.

Des avonds wendde hij Ambtsbezigheden voor, om voor een klein uurtje van zijne echtgenoote te scheiden, en ging in eenen mantel gehuld naar AMALIA's woning, om daar te vernemen: hoe het mogelijk ware, dat zij, in weêrwil van zijn uitdrukkelijk verbod, uitgegaan, en tot in den tuin doorgedrongen was.

De vrouw, die van alles, wat WILLEM ondernam, onderrigt was, en voor haar stilzwijgen rijkelijk van hem betaald werd, kon hem het raadsel niet oplossen, dewijl zij terstond na het eten met hare meisjes naar den tuin gegaan was, en geheel niet vermoeden kon, dat AMALIA insgelijks derwaarts zou komen. Zij had haar daar eerst in flaauwte op den grond zien liggen, en het voor het raadzaamste gehouden, haar zoo spoedig als mogelijk naar huis te brengen.

WILLEM keurde deze voorzigtigheid goed, maar hij berispte ook des te sterker de weinige waakzaamheid der huis-vrouw, die hij toch zoo rijkelijk betaald had. Hij vroeg nu: hoe het AMALIA ging, hoe zij zich gedroeg, en wat zij sprak. Het antwoord der vrouw liet hem geen' twijfel over, dat AMALIA zijn huwelijk ver-

vernomen had. Want zij was, wel is waar, nog niet lang uit hare flaauwte tot zich zelve gekomen, had nog niet geregeld gesproken, maar toch eenige malen de woorden: *getrouwd*, *zijne echtgenoote*, genoemd.

De trouwlooze overleide nog lang met zijne helsche medehelpster: of het niet mogelijk ware, AMALIA in een ander denkbeeld te brengen, en kwam met de eerste eindelijk overeen, dat zij zoo wel, als hare meisjes, elk in het bijzonder, haar verhalen zouden, dat men, wel is waar, terstond haren minnaar van hare ongesteldheid had kennis gegeven, maar dat hij eerst morgen komen kon, dewijl hij reeds sedert drie dagen het huwelijksfeest eener hofdame hielp vieren, tot haren speelnoot gekozen was, en het haar waarschijnlijk verzwegen had, op dat het denkbeeld van een voltrokken huwelijk uit hoofde van het uitstel van het hare haar geen hartzeer moge veroorzaken. Gelukt de list, voegde de booswicht 'er bij, zoo kom ik morgen weder, en zoek dit berigt te bevestigen, gelukt zij niet, zoo moet ik andere maatregelen nemen, op dat ik niet door haar verraden en op de loopbaan van mijn geluk gestoord worde.

Den volgenden morgen verscheen hij andermaal bij de vrouw, deze berigtte hem met een treurig gelaat, dat de list aan de verwachting niet beantwoordde. Zij zeide, wel is waar, verhaalde zij hem, slechts een eenigmaal: Neen, neen! men bedriegt mij niet meer! Maar de wijze, waarop

zij

zij het ganſche verhaal aanhoorde, bewees duidelijk, dat zij 'er geen woord van geloofde. Voor het overige, voegde zij 'er bij, leef ik in het gerust vertrouwen, dat geene verdere list noodig zal zijn, en haar lijden ſpoedig ophouden. Zij ligt in hare volle kleeding op het bed, wil niet eten noch drinken, ſlaat dikwijls uren lang de oogen niet op, en heeft zich, in overmaat van ſmart, die haar dikwijls overmeestert, de lippen reeds geheel doorgebeten. Gaat zij heden nog zoo voort, zoo is het morgen zeker met haar gedaan. Des te beter, ſprak de Goddelooze, zoo ſtel ik mijn bezoek tot een' anderen tijd uit, en wordt uw vermoeden bevestigd, zoo verwacht ik terſtond berigt. De bode zal goed beloond worden.

Zoo ging hij dus met de ijsſelijke hoop heen, dat zij, die hem alles gaf, wat zij bezat, die hem vaderland en onſchuld opofferde, weldra haar leven eindigen, en hem niet als een roover en moordenaar voor het Geregt zou aanklagen. Onwillekeurig trillen mijne zenuwen, zoo ik mij hare ſmart, en zijne zwarte daad voorſtel. Gaarne zou ik aan de waarheid der laatſte twijfelen, en mij uit liefde voor de menschheid met het denkbeeld troosten, dat het gerugt de daad vergrootte, door verdichte bijvoegſelen duisterder zocht te maken, maar alle troost verdwijnt, en de daad wordt volkomen zeker, zoo ik mij den eerwaardigen grijsaard herinnere, die mij de geheele geſchiedenis verhaalde, voor hare waarheid in-

ſtond, en mij dringend verzocht, ze ſpoedig bekend te maken, opdat de onbevlekte onſchuld het gevaar leere kennen, en den vleijer niet geloove; niet vertrouwe, die haar van dezelve zoekt te berooven.

Den volgenden avond bragt een bode WILLEM het berigt, dat de hoop ſteeds toenam, en hoogst waarſchijnlijk reeds den volgenden nacht in zekerheid zou veranderen. Hij lachte, en zond de vrouw een klein poedertje, hetwelk zij AMALIA geven zou, indien het toeval zich wederom openbaarde. Toen de Bode terugkwam, ging de vrouw met het poedertje naar AMALIA's kamer; zij en hare meisjes hadden te voren eenige gasten te bedienen gehad, waren reeds in geen uur bij de zieke geweest; en hielden het niet voor noodig, dewijl zij ſteeds ſtil, en meestal bewusteloos op haar bed lag. De vrouw ſtond zeer verbaasd, toen zij haar daar niet meer vond, haar te vergeefs in het ganſche huis zocht. WILLEM werd van dit nieuw ongeval berigt, deed te vergeefs in het geheim door de ganſche Stad naar haar onderzoek, bragt eenige dagen in angſtigen kommer door; doch vergat weldra alles, toen niemand haar vinden kon, en het denkbeeld, dat zij zich waarſchijnlijk in de rivier verdronken had, ſteeds meer en meer bevestigd werd.

Hoe het mogelijk was, dat WILLEM zoo geheel ondankbaar, zoo gruwzaam met AMALIA handelde, wil ik thans kortelijk verhalen.

Al-

Alles, wat AMALIA's vader van hem ſchreef, was zuivere waarheid. Zijne moeder ſtierf, toen hij op de Hoogeſchool te —— ſtuderen zou, maar den meesten tijd in drinken, ſpelen, en ligtmisſen doorbragt. Hij had juist zijne Akademie-jaren, maar geenszins zijne ſtudiën volbragt, toen zijn vader hem berigtte, dat hij binnen kort weder trouwen, en het gaarne zien zou, dat hij met de bruiloft t'huis kwam.

Reeds was het huwelijk voltrokken, toen hij op het vaderlijk kasteel aankwam, hij zag zijne jonge, ſchoone ſtiefmoeder voor de eerſtemaal, vond haar zeer bevallig, en zag, volgens zijne grondbeginſelen, den naam, dien hij haar geven moest, als geheel geene hindernis aan, om haar hartelijk te beminnen. Zijn vader beminde bij uitſtek de jagt, en gaf hem volle gelegenheid, de ſtiefmoeder gezelſchap te houden, haar te bekennen, wat hij gevoelde. Haar man was reeds in de zestig jaren oud, zij moest hem tegen wil en dank trouwen, zijn zoon was een ſchoone, vurige jongeling — — redenen genoeg, om den afkeer te vernietigen, dien haar hart gevoelde, toen zij voor de eerſtemaal hoorde, dat de zoon haars mans haar beminde. Hij vorderde troost, zij gaf hem dien aanvankelijk zwak, weldra ſterker, en eindelijk op zulk eene wijze, dat de verleider niets meer te wenſchen had. De bedrogen vader ontdekte weldra de ijſſelijke daad, hij overtuigde zich oogenſchijnlijk, verſtiet den onnatuurlijken zoon, en ſchonk der ſmeekende Gade vergeving.

Hoe

Hoe zich de geliefden andermaal zagen en vonden, kan ik niet naauwkeurig bepalen, maar dat het gebeurde, dat zij in deze bijeenkomſten de vergiftiging van den ongelukkigen ouden beſloten, ze driemaal zochten uittevoeren, ſlechts eens half volbragten, is door geregtelijke getuigenisſen bewezen.

De ten uiterſte beleedigde Oude zweeg nu niet langer, hij maakte zich meester van den in de nabijheid rondzwervenden zoon, en leverde hem benevens zijne ontrouwe gade aan het geregt over. Hetzelve ſprak over beiden het verdiende doodvonnis uit, kon het ſlechts aan de ongelukkige misleide volvoeren, dewijl WILLEM waarſchijnlijk door hulp van eenige Akademie-vrienden den ſchandelijken dood gelukkig ontſnapte.

Met zijne nu volgende geſchiedenis heb ik mijne lezers reeds bekend gemaakt. Hij kwam op zijne vlugt, die hem van AMALIA's zijde ſcheidde te — vond daar onderſteuning, en kreeg wezenlijk eene Lieutenants-plaats. Eene Hofdame, wier moeder eene lieveling der Vorstin was, vond den nieuwen Officier ſchoon, en deze was weldra ſtout genoeg, haar insgelijks te zeggen, dat hij haar op het teederſte en hartelijkſte beminde. De wijze, waarop zijne verklaring werd aangehoord, gaf hem gegronde hoop, dat hij niet te vergeefs zou bidden, en door zoodanig een huwelijk zich gemakkelijk in de hoogte verheffen kon. Hij verdubbelde zijnen ijver, en dezelve werd weldra beloond met de bekentenis, dat men hem

Digitized by Google

hem weder beminde, dat zelfs de moeder een huwelijk met hem niet zou afkeuren, zoo hij flechts Overſte was, en dan zoo veel vermogen kon bijeenbrengen, als tot verzekering van de jaarwedde der weduwe genoegzaam was. Voor de plaats als Overſte, voegde de geliefde 'er bij, zal mijne moeder bij de eerſte gelegenheid zorgen, maar voor het geld moet gij dan zorgen, dewijl mijne moeder behalve de genade der Vorſtin geen groot vermogen bezit, en om harentwille haar kind niet zonder het minſte uitzigt op een beſtaan gedurende haar leven durft uitrouwen.

WILLEM had geen vermogen, nog minder iets van zijne vrienden te hopen, met de laatſte vleide hij nogtans zijne geliefde, vermeerderde deze hoop weldra door verdichte brieven, dewijl hij een tijdlang aanhoudend gelukkig ſpeelde, en bij de voortdurig van dit geluk de noodige ſom weldra meende bij een te brengen. Hij werd kort daarop tot Overſte benoemd, maar thans ook des te dringender van de geliefde aan de vervulling zijner belofte herinnerd.

Niet om het geld, gelijk hij voorgaf, uit zijn vaderland af te halen, maar om te *Spa* zijn geluk in het hoogere ſpel te beproeven, nam hij in het voorjaar verlof, en had daar juist al zijn geld verſpeeld, toen de ongelukkige AMALIA hem zag en vond. Dat het hem in deze omſtandigheden aangenaam was haar te zien, zal een ieder ook zonder verzekering gelooven, zoo ik

'er

'er nog bijvoege, dat hij haar eens wezenlijk beminde, en haar nooit geheel vergeten kon. Volgens zijne eigene bekentenis bragt hij haar wezenlijk te — met het oogmerk, om haar te trouwen, doch toen hij daar aankwam, zijne vorige minnares hem met volle hartelijke liefde ontving, zeer naauwkeurig vroeg: of hij vervuld had, wat hij beloofde, en met gevoelige wraak dreigde, zoo hij haar door ongegronde belofte in grooter geluk verhinderde; toen werd zijne valsche eerzucht gaande, hij verdichtte een lang verhaal, het welk daarop uitliep, dat zijn vader gestorven was, en hij eerst binnen eenige maanden de noodige som uit de aanzienlijke erfenis ontvangen kon. AMALIA's goud stelde hem in staat der minnares aanzienlijke geschenken te geven, en daardoor zijne gezegden te staven.

Toen hij naar *Lubek* vertrok, om daar de vijfduizend daalders te ontvangen, had hij reeds in zijn hart besloten, de ongelukkige op de ijsselijkste wijze te misleiden, en dit geld voor het huwelijk met de Dame te besteden. Zijne neiging voor het spel, dat hij niet genoeg kende, had hem weldra van dit uitzigt beroofd, maar de al te goede AMALIA was goed genoeg, de ontbrekende som door hare kostbaarheden aan te vullen, wier waarde veel hooger was, en den ongevoeligen in staat stelde, zijner verloofde bruid een deel daarvan ten geschenk te geven. Het gehoor bij de Vorstin was een werk zijner uitvinding, hij wilde daar door AMALIA tot voorzig-

tigheid en vertraging van het beloofde huwelijk bewegen. Hoe volkomen hem deze list gelukte, heb ik reeds verhaald.

Hij hield het voor raadzaam, de ongelukkige nog niet te verlaten, dewijl de brief harer moeder hem hoop gaf, dat het aanzienlijk erfdeel des vaders weldra volgen zou, dit wilde hij eerst in zekerheid brengen, en dan de verlatene, bedrogene, onterfde. — — Het valt mij zwaar, de menschheid door 't verhaal van zulke zwarte gruweldaden te onteeren! Het doet mij innig leed, mijn eigen geslacht door openlijke bekentenis te brandmerken, maar de waarheid vordert het, ik ben haar ter waarschuwing van allen dit effer schuldig — — De booswicht beleed op het einde zijner dagen zelf, dat hij dan besloten had, haar door vergift om te brengen, om zich van hare verwijten te bevrijden.

Elk mijner Lezers zal na dit verhaal nu overtuigd zijn, dat het poeder, het welk hij haar na de te vroege ontdekking door den bode toezond, zeker ook een' doodelijk vergift bevatte. Heil der ongelukkige lijderes! zoo het vroeger was aangekomen, en haar nameloos lijden geeindigd had. Zij zou dan, ontslagen van aardschen jammer en smart, de eeuwigheid zijn ingegaan, om aldaar de hemelsche belooning te ontvangen, die alleen vergoeding voor haar oneindig lijden zijn kon.

Willem leefde gedurende twee jaren met zijne gade in eenen zeer ontevreden' echt, men

zag

zag in, dat hij meêr beloofd had, dan hij vervullen kon, en dit gaf dikwijls aanleiding tot twist en tweedragt; dewijl zijne echtgenoote even als hij tot verkwisting genegen was, en zulks haar zeer natuurlijk in schulden en verlegenheid storte. Hier uit wilde juist de te goede Vorstin haar redden, toen het onnaspeurlijk Geregt over den booswicht begon, die zeer zeker meende overtuigd te zijn, dat AMALIA reeds lang overleden was, en hem niet meer tot verantwoording zou roepen.

De Kroonprins ging eens, op eenen schoonen zomer-avond in zijnen mantel gehuld, geheel alleen in de achterstraten der Stad wandelen; toen hij eene der kleinste wilde inslaan, zag hij twee vrouwen aan de deur van een hoekhuis zitten; zij waren in een druk gesprek verdiept, en wekten zijne opmerkzaamheid, daar zij beide gevoelig en deelnemend weenden. Hij bleef aan den hoek staan, en hoorde haar gesprek aan.

God zal het, sprak de eene, toch eens op eene ijselijke wijze straffen en wreken; gij hebt dus volkomen gelijk, dat gij hem niet voor het Geregt daagt, niet in naam der lijderes aanklaagt, daar gij toch niets bewijzen kunt, en eindelijk zelfs met schaamte en bespoting het moet opgeven. Geniet hij, zoo als gij mij verzekert, de bescherming van het hof, zoo kan iemand onzer hem niet schaden, maar zoo ik hem eens ontmoet, zoo spuw ik toch voor hem

neêr, en denk in mijn hart: 'er is op de ganſche wereld geen grooter booswicht, dan gij zijt.

Deze weinige woorden, die den luisterenden niets ontwikkelden, maar alleen naar de verdere ontdekking nieuwsgierig maakten, bewogen hem de plaats te naderen, die juist eene der vrouwen met den gewonen avondgroet verlaten had. Hij groette de achtergeblevene vriendelijk, ſprak over het weêr en andere onverſchillige dingen, en zocht eindelijk zijn oogmerk nader te komen. Maar de vriendelijke Oude bleef geheel geſloten, hield hem voor een' verſpieder, en beantwoordde geene zijner vragen. Reeds wilde hij onbevredigd heengaan, toen een burger voorbijging, den Kroonprins erkende, en hem als zoodanig groette. Deze groet maakte de Oude terſtond zeer openhartig, zij beloofde hem alles te verhalen, wanneer hij haar klein kamertje met een bezoek wilde vereeren. De Kroonprins beloofde zulks, en volgde haar na.

Zoo mijne Lezers in deze oude AMALIA's voormalige, brave huisvrouw herkenden, zoo moet ik hun openhartig belijden, dat zij zich in hun vermoeden niet bedrogen, en ten behoeve van hun, die misſchien van een tegenovergeſteld gevoelen waren, 'er ſlechts nog bijvoegen, dat zij het wezenlijk was. Ik ga het ganſche verhaal der Oude met ſtilzwijgen voorbij; dewijl het mijnen lezeren reeds bekend is, ik begin alleen, waar AMALIA uit het huis der ſchandelijke koppelaarſter ontvlugtte.

Daar

Daar zij met de grootſte en ijsſelijkſte wanhoop ſtreed, den last van het martelend gevoel niet kon dragen, zoo reikhalsde zij naar lucht en hulp; ras ſprong zij van haar bed op, kwam ongemerkt uit het huis, en wandelde zonder plan, welligt ook zonder bewustheid, in de ſtraten rond. De hand des eeuwigen, — want toeval of noodlot mag ik het niet noemen, bragt haar het huis harer vorige vrouw voorbij.

Deze had haar lang in den tuin te vergeefs gezocht, eerst later vernomen, dat zij weder in de klaauwen van die ſlechte vrouw gevallen was; en wijdde haar juist, terwijl zij voor de deur zat, eenen deelnemenden zucht, toen AMALIA bij haar voorbij ging. Zij zag haar lijden, hare ijsſelijke verbijstering van zinnen, nam haar medelijdend bij de hand, en bragt haar naar de kamer, die zij weleer bewoond had. Daar paste zij haar met hartelijke zorgvuldigheid op, vloog om hulp, toen de ongelukkige lijderes binnen kort een dood kind ter wereld bragt. De verlosſing was zeer ſmartelijk en gevaarlijk, maar AMALIA ſprak gedurende al dien tijd geen woord, verried door geen' trek de ijsſelijke ſmart, die zij lijden moest. Toen men haar den nieuwgeboren' maar ook dooden knaap toonde, lachte zij vriendelijk, wilde hem kusſen, doch ſtiet hem haastig van zich af, en vroeg niet meer naar hem. De gevolgen der moeijelijke verlosſing waren nog gevaarlijker, zij worſtelde

dikwijls met den dood, slechts hare jeugdige krachten overwonnen denzelven.

Toen de Arts haar gezond verklaarde, werd men eerst overtuigd, dat haar ongeluk haar van het verstand beroofd had. Zij at en dronk als een gezond mensch, doch sprak geen enkel woord meer, en verried geene andere blijken van krankzinnigheid, dan dat hare regterhand steeds op haar hart rustte, zij met dezelve waarschijnlijk den inwendigen steeds knagenden kommer zocht uit te graven, en daardoor dikwijls hare linkerborst verwondde. Altijd staarde haar oog op het een of ander voorwerp; slechts dan, wanneer hare weldoenster de stem van haren trouwloozen zocht na te volgen, werd zij opmerkzaam, en zoo iemand den naam WILLEM noemde, sprong zij verschrikt op, staarde wild in het rond, en wroette eindelijk verschrikkelijk en met een smartelijk gevoel in de linkerborst, waaronder haar bedrogen hart klopte.

Ik vond, eindigde de vrouw, in hare tas elf Louis d'ors, ik onderhoud haar reeds gedurende twee jaren, geef haar gaarne te eten, wat goed en duur is, wil mijn klein vermogen gaarne ten haren beste besteden, zoo lang het duurt, maar wanneer het op is, en ik de ongelukkige niet meer ondersteunen kan, dan wil ik ze aan Gods barmhartigheid aanbevelen, en tot Hem zeggen: sta Gij haar bij, ik deed, wat ik doen kon.

Het gelaat van den edelen Prins gloeide, bij veeg-

veegde eenen traan uit zijne oogen, en wenschte de ongelukkige te zien. Alles overtuigde hem, dat de vrouw de ſtiptſte waarheid geſproken had; hare kamer was zindelijk, nog zindelijker haar bed en hare kleeding. Zij zat in een' armſtoel, en ſtaarde met hare groote oogen naar een beeld, dat aan den muur hing. Haar onbeſchrijfelijk, lijdend gelaat trof het hart van den Prins ten ſterkſte, hij wilde den naam WILLEM uitſpreken, maar kon niet; drukte der vrouw zijne volle beurs in de hand, en ging zwijgende, maar diep gevoelend heen.

Den volgenden morgen zond hij om WILLEM, die reeds Overſte was geworden. Gij zult mij vergezellen, ſprak hij met eenen ernſtigen blik, en ging nevens twee zijner adjudanten naar het huis, waarin AMALIA leed. Zoodra hij in hetzelve trad, zag hij WILLEM aan, die met een bleek gelaat volgde, ontdekking en ſtraf des te meer vreesde, dewijl de vrouw den Prins als eenen reeds bekenden verwelkomde. Hebt gij moed, ſprak de Prins tot hem, mij verder te volgen? WILLEM boog zich bevend en ſiddderend.

De Prins. Hebt gij moed mij te volgen? Ik eisch antwoord.

WILLEM. Als het uwe Hoogheid — — beveelt — —

De Prins. Gij zult geen woord ſpreken, u door geen geluid verraden, ſlechts hooren en zien!

Hij ging vooraan, WILLEM volgde in het midden der Adjudanten, de Prins opende zachtjes de deur, en bleef in dezelve ſtaan. AMALIA ſtaarde even als gisteren ſtijf voor zich, zij ſcheen ſlechts de tegenwoordigheid des verraders te gevoelen, want zij wroette met ſmartelijke trekken in haren boezem. WILLEM ſteunde op de Adjudanten, die, zonder zijne ſchuld te kennen, het beeld des jammers en der ſmarte deelnemend aanſchouwden.

Dit is uw werk, het meesterſtuk van uw hart! ſprak de Prins in eenen onderdrukten maar grimmigen toon tot WILLEM, en deed de deur zachtjes toe. Of is het zoo niet? vroeg hij verder. Kunt gij de daad ontſchuldigen? — WILLEM was verrast, de aanblik der lijderes had zijn hart getroffen, en hem het vermogen van te veinzen benomen, hij kon niet antwoorden; niet loochenen.

De Prins. En uwe ſtraf Booswicht? — — Of zijt gij dezen rok van eer waardig? — — (WILLEM *viel voor zijne voeten neder*) Om de onſchuldige, die gij even als deze misleidde, wil ik u niet openlijk aanklagen, maar zoo gij niet nog heden vrijwillig ontſlag van uwen dienst verzoekt, niet morgen reeds de Hoofdſtad, en binnen drie dagen het rijk mijner moeder verlaat, zoo zal ik ſtraf voor eene daad vinden, waar voor de Wet 'er geene bepaalde, dewijl zij 'er den mensch niet in ſtaat toe achte.

Ik zou daarenboven vergoeding voor de ongeluk-

lukkige van u vorderen, zoo gij haar eer en verſtand kondt wedergeven. Ga, en wanneer de wanhoop u foltert, zoo zij dit uw eenige troost, dat ik der verlatene vader zijn, en haar lijden naar vermogen verzachten zal.

WILLEM. Grootmoedigſte der ſtervelingen! vergeving! medelijden!

De Prins. Met u? (*bitter lagchend*) Het zij u, gelijk gij het gaaft! ontwijk mijn gezigt, vervul de voorwaarde, of ik word ook de wreker der verlatene!

Op zijnen wenk moesten de Adjudanten den Overſte wegbrengen, hij ging heen, kwam des avonds reeds om zijn ontſlag, en verdween den volgenden dag uit de Hoofdſtad. Velen die zijne omſtandigheden kenden, meenden, dat hij uit hoofde zijner veelvuldige ſchulden gevlugt was; zelfs zijne echtgenoote was van dit gevoelen, en troostte zich weldra over zijn verlies, daar zij hem reeds lang niet meer beminde. Slechts eenige weinigen vernamen de ware reden, en eerden in ſtilte de regtvaardigheid van den Prins, die zijne moeder zelfs verzocht haar gegeven woord te vervullen, en den onſchuldigen ſchuldeiſchers van den gevlugten te betalen.

Eer de edele Prins het huis der lijderes verliet, trad hij in de kamer harer weldadige vrouw, en vroeg naauwkeurig: hoe veel zij voor de fatſoenlijke bediening, oppaſſing, en kost voor de ongelukkige 's jaars eischte. De onbaatzuchtige vroeg tweehonderd daalders, de Prins gaf

haar eene aanwijzing op vierhonderd, die zij jaarlijks uit zijne kas trekken kon, en toen hij des avonds zijner verhevene Gade de treffende geschiedenis toevertrouwde, zoo leide deze terstond nog jaarlijks 'er tweehonderd daalders bij. De vrouw werd daar door in staat gesteld, zich geheel aan den dienst der lijderes te wijden, en daarenboven nog eene eigene oppaster voor haar te houden.

Maar hier beneden bloeide voor de ongelukkige geen geluk meer, hier beneden kon haar voor haar nameloos lijden geen loon te beurt vallen; zelfs de vaderlijke voorzorg van den verheven' Prins werd in het vervolg stoffe tot nieuw lijden. Zoo ernstig ook de Prins aan allen, die tegenwoordig waren, stilzwijgen had opgelegd, zoo weinig toch werd zijn gebod vervuld, dewijl men hem opregt beminde, en gaarne het volk van te voren wilde bekend maken, welk een regtvaardige Vorst het eens regeren zou. Allen, die deze geschiedenis vernamen, wenschten ook de lijderes te zien, en onder dezen, waren 'er velen, die tevens vernemen wilden: welk eenen indruk de naam WILLEM op de ongelukkige krankzinnige maakte. Zij spraken hem dus dikwijls in hare tegenwoordigheid uit, en AMALIA wroette dan aanhoudend in haren boezem, verwondde hare borst zoo sterk, zoo dikwijls, dat weldra een ongeneeslijke kanker aan haar knaagde, en, in weêrwil van alle hulpmiddelen, haar leven onder de ijselijkste smarten eindigde.

Het

Het edele paar bewende den dood der ongelukkige, toen het dien hoorde, en de goedhartige vrouw genoot tot aan haar einde de jaarlijksche inkomst ter belooning.

Voor tien jaren werd te *B*—— de aanvoerder eener rooverbende voor het Geregt gebragt; tien zijner medeplichtigen stierven voor hem, en beschuldigden hem van de ijselijkste misdrijven; hij alleen ontkende dezelve, stond de smarten der pijnbank door, en bekende niets.

Toen men echter in wederwil zijner loochening het vonnis over hem uitsprak, hem wezenlijk naar de geregtsplaats bragt, en hij den beul met het rad in de hand op hem wachten zag, toen werd zijn hart week, hij beloofde alles en nog veel meer te bekennen, en werd terug gebragt.

Het was WILLEM, uit zijne vrijwillige bekentenis heb ik deze geschiedenis verzameld, de gapingen aangevuld. Hij had zich in het eerst na zijn afscheid van ——, weder aan het spel overgegeven, nog eenige onschuldige meisjes verleid en bedrogen, werd in verschillende landen verbannen, weggejaagd, en maakte eindelijk met roovers kennis, die hem om zijne bekwaamheden weldra tot hun hoofd verkozen. Negentien menschen bloedden onder zijne moordende hand; het Geregt stond hem zes dagen tot berouw en verzoening toe. Hij bad aandachtig, leed hier beneden boetvaardig de regtvaardig verdiende straf en daar — —

Almagtige oordeel Gij! Ik kan, ik mag het niet.

M A-

MARIA L***

Wanneer een dof klokken-gelui van den toren eene lijkſtaatſie aankondigt, dan wordt het mij altijd te naauw in de kamer, ik ga naar buiten, en ſtaar den trein na, die den overledenen ten grave draagt. Gedachten des doods vervullen dan mijn hart, de onloochenbare zekerheid, dat men ook mij eens in het ſtof zal nederleggen, ſtaat vast voor mijne zinnen, voor mijne ziel. Volgt eene talrijke menigte de kist, zie ik veelvuldige tranen rollen, en lees ik op elks gelaat het ſmartelijk gevoel van het verlies, zoo wensch ik even zoo te ſterven. Het ſchijnt mij dan zoo zoet, zoo beloonend, de achting zijner natuurgenooten en vrienden mede te nemen, het bewijst zoo duidelijk, dat de overledene zijne pligten als mensch en vriend trouw vervulde, en thans nog de laatſte belooning inzamelt, die hem hier kon te beurt vallen.

Maar

Maar draagt men eene moeder ten grave, en zie ik achter hare kist kleine kinderen volgen, die haar groot verlies nog niet gevoelen, angstig rondzien, en zich door aangenamere voorwerpen zoeken te verstrooijen: O dan bloedt mijn hart, dan blijft mijn oog stijf op de ongelukkigen gevestigd, die alles — alles verloren hebben. Wie zal hen oppassen en verzorgen? Wie zal over hun waken? Wie elk ongeluk en onheil van hun weren? Vertrouw de arme weezen der deugdzaamste, der braafste op aarde; zij heeft, zij kan niet hebben, dat zorgvuldige, teedere nimmer slapende gevoel der eigene moeder, het is eenig in de natuur, het is eene aanhoudende natuurdrift, die niet vermindert, maar ook niet nagevolgd kan worden. De arme verlatene kinderen zullen het vroeg genoeg gevoelen, dat zij geene moeder hebben! Zij zijn gelijk aan eene bloem, die in de enge ruimte van een' pot bloeit, zij wast en groeit, maar niet gelijk diegene, die de moeder *Aarde* in haren schoot kweekt.

Oordeel ik onregtvaardig? Een voorbeeld, dat ik uit duizend soortgelijke kies, zal het bevestigen.

Maria was de dochter van eenen landkramer, die zich en zijne vrouw door trouwe vlijt en nijverheid goed onderhield. Zij baarde hem drie kinderen, en stierf, toen zij hem het vierde wilde schenken. Maria was de oudste van allen, en nog geene zes jaren oud, toen men hare goede moeder ten grave droeg. Haar vader

ge-

gevoelde diep het verlies zijner geliefde vrouw, dewijl zij hem drie jonge kinderen achterliet, en zijn kleine handel hem niet veroorloofde, t'huis te zitten, en de verlatenen op te paſen.

Om hun eene nieuwe moeder te geven, zocht hij ſpoedig onder de meisjes van het dorp eene tweede vrouw; geene ware, zuivere liefde, maar noodzakelijkheid bepaalde zijne keus. Zijn hart treurde nog om de verlorene; het was hem onverſchillig, welke hij kiezen zou; zijn verſtand zied hem ſlechts, eene naarſtige en goede huishoudſter te zoeken; hij meende die in de dochter van eenen naburigen kramer te vinden, en trok na verloop van vier weken zijn rouwgewaad uit, om haar, als zijne vrouw, naar huis te geleiden.

Bij zijne eerſte noodzakelijke afwezigheid beval hij haar met natte oogen zijne kinderen, zij beloofde vervulling, doch zij vergat maar al te ſpoedig hare belofte. Het waren niet hare kinderen, haar hart gevoelde geenen drang om ze behoorlijk op te paſen, zij verwaarloosde hen op eene in het oog loopende wijze, en toen de vader wederkwam, had men MARIA's jongſte zuster reeds begraven.

Heil haar, ſprak de vader op eenen weemoedigen toon, heil haar, zij rust aan de zijde harer moeder! Weldra overlaadde hij de onbarmhartige ſtiefmoeder met verdiende verwijten, toen alle buren hem eenparig verhaalden, dat gebrek aan oppaſſing den dood des kinds bevorderd had.

De

De huwelijks-vrede werd daardoor magtig gestoord, zijne tweede vrouw sprak aanhoudend en sterk tegen, wekte zijnen toorn dikwijls zoo sterk, dat hij haar met slagen tot stilzwijgen dwong.

Wee den man, wee der vrouwe, duizendvoudig wee elken echt, waarin slagen den strijd van huisselijk oneenigheden beslisten! Vrede en eendragt, de eenige steunsels van het huwelijk nemen dan voor altijd de vlugt, haat en tweedragt bereiden zich daar eene zekere woning, en sporen alle vrienden, een ongehoord getal, tot deelneming aan.

Om weder genoegen in zijn leven te vinden, ging de bedrogen echtgenoot weder op zijnen handel uit, kwam slechts zelden te huis, en zag zuchtend ten hemel, toen hij eens zijnen zoon, een' lieven, frisschen jongen, niet meer hier beneden vond. Ga maar voort, ga maar voort, sprak hij vol droefheid tot zijne vrouw, gij zult het daar eens zwaar moeten verantwoorden.

Dat verwijten van dezen aard de ongevoelige stiefmoeder nog meer vertoornden, kan men zich ligt voorstellen, hare begeerte naar wraak zocht voedsel, en vond die daarin, wanneer zij elk gering misdrijf der kleine MARIA met ontoegevende gestrengheid straffen kon. Deze leed in stilte, weende zeker dikwijls heimelijk op haar moeders graf, maar bezat toch moed en sterkte genoeg, de barbaarsche behandeling harer stiefmoeder te verdragen. Zij vond in het vervolg, dat

dat vleijerij op het laatst den toorn kon ſtillen, en poogde aanhoudend, haar die rijkelijk toe te brengen; daar door won zij eindelijk het hart der onheuſche, werd beter van haar behandeld, en verzekerde den t'huis komenden vader, dat het haar ook in zijne afwezigheid wel ging.

De verheugde vader zocht zich nu weder met zijne vrouw te verzoenen, maar zijne poging gelukte niet, zij haatte hem met geheel haar hart, en wenschte hem dikwijls in het geheim dood. Zij kreeg geene kinderen bij hem, en nam dit ſteeds tot voorwendſel, wanneer hare aanhoudende verdrietige luim ſtoffe tot nieuwe oneenigheden gaf.

MARIA was thans reeds zeventien jaren oud, en zou juist, op haar eigen verzoek, het volgende jaar als meid in den dienst bij eenen boer treden, toen eene kleine bende ruiterij, om den verboden uitvoer van het koren te beletten, in het Dorp gelegd werd. De ſoldaten kwamen dikwijls in den winkel, die in MARIA's huis ter verkoop open ſtond. Zij noemden de kramersvrouw ſchoon, en deze was ijdel genoeg, deze gewone vleijerij door goedkoop te verkoopen te vergelden. Een jong onderofficier drong zich het meest van allen op, hij kwam dikwijls, zonder iets te koopen, ſchertſte, beuzelde, en werd van de ijdele kramersvrouw weldra ſterk en hartelijk bemind. Ik wil niet onderzoeken, of hij ſlechts uit baatzuchtige oogmerken of uit wa-

ware neiging deze liefde beantwoordde, genoeg, dat hij het laatſte voorgaf, en weldra belooning daarvan inoogſtte.

Om ongeſtoord met haren minnaar te kunnen boeleren, verzocht zij hem dikwijls te komen, en om de moeijelijkheid van door MARIA verraden te worden voor te komen, zocht zij de ongelukkige in een ſoortgelijk net te verwarren. Op haar verzoek bragt de minnaar de ſchoonſte en jongſte ſoldaten mede, die hun best deden in MARIA's hart liefde te verwekken. Zij was wezenlijk bevallig en dus wel der moeite waardig, die deze ruwe zielen aan haar verſpilden.

Lang ſtreed, lang bood MARIA wederſtand, eindelijk bezweek zij voor de eeden en verzekeringen van eenen eenigen, die haar aanhoudend naliep, haar de mogelijkheid bewees, dat hij haar trouwen, en in zijne geboorteplaats te vreden en gelukkig met haar kon leven. Zij betuigde hem wederliefde, zij veroorloofde hem kusſen, vergold zelfs eenige derzelven, maar zij ſtreed wakker, en ſtiet hem moedig van zich, wanneer hij ſtoutmoedig nog meer wilde vorderen.

De ligtzinnige, trouwelooze ſtiefmoeder hoorde dit berigt met innig verdriet; om — het is ſchandelijk, maar waar, om MARIA's ſlapende begeerte te wekken, had zij dikwijls in hare tegenwoordigheid den minnaar gunstbewijzen toegeſtaan, die hare ontrouw jegens haren man maar al te duidelijk bevestigden; thans naderde weldra

de tijd zijner t'huiskomst, zij ijsde voor ontdekking, zij vermoedde zelfs, dat MARIA en wel uit dien hoofde zoo wakker ſtreed, om haar onbeſchroomd te kunnen verraden, en wendde dus alles aan, om den val der ongelukkige te bevorderen. Zij bragt den ſtouten minnaar eens zelve bij nacht naar de ſlaapkamer van het haar toevertrouwde kind, en juichte met innig leedvermaak, toen zij naderhand overtuigd werd, dat hare ſchanddaad gelukt was.

De ongelukkige MARIA gevoelde haren val diep, zij zag de helſche list harer ſtiefmoeder in, zij vernam die zelve, door haren wezenlijk liefhebbenden, thans berouw voelenden minnaar, en troostte zich met de mogelijke hoop, dat hij ten minſte zijne belofte houden, en haar trouwen zoude. Hij vernieuwde deze belofte nog dikwijls, doch daar de uitvoer van het koren weder werd toegeſtaan, en de ſoldaten naar hun garnizoen terugkeerden, zoo werd ook aan haar het ſpreekwoord vervuld, dat een ſoldaat in elk garnizoen een meisje kiest. Hij beloofde bij het afſcheid, haar ſteeds te ſchrijven, hij vervulde zijne belofte niet, beantwoordde geen' harer brieven, waarin zij hem in het vervolg haren ongelukkigen toeſtand ontdekte, en te vergeefs om medelijden en hulp ſmeekte.

De bedrogene ongelukkige kon hem niet vergeten, het pand zijner trouwelooze liefde rustte onder haar hart; met elken morgen vreesde zij ontdekking, en met die het einde van haren goe-

den

den naam, de verachting van alle braven van het Dorp. Hare ſtiefmoeder, die het gemakkelijkſte haren toeſtand kon vermoeden, ontdekte dien ook het eerſte. Zij ſprak vertroostend met de lijderes, gaf haar middelen aan de hand, hoe zij de dreigende ſchande ontwijken kon, en wilde haar juist onder een verdicht voorwendſel naar eene verre bloedverwante zenden, toen de vader onverhoopt t'huis kwam.

Een ſcherpe, aanhoudende blik, dien hij den volgenden morgen op MARIA wierp, vernietigde haar ontveinzen, zij viel weenende voor zijne voeten neder, bekende haar misdrijf, en ſmeekte om medelijden. Hij gevoelde zijn en haar ongeluk diep, maar hij vergaf, en bewilligde niet in het plan, het welk de ſtiefmoeder ontworpen had, en thans vernieuwde.

Wat wij zoo ligt ontdekten, ſprak hij, kan het ganſche Dorp niet meer verborgen zijn, men zou grooter misdrijf vermoeden, wanneer zij vertrok, en haar nog meer verachten. Zij moet blijven, en mag der ganſche wereld bewijzen, dat zij eene zorgelooze ſtiefmoeder heeft.

In het ganſche Dorp beweerde men aanvankelijk met regt, dat de kramersvrouw het met de ſoldaten hield, en de eer hares mans verkocht; doch toen men MARIA's toeſtand — gelijk de vader wijsſelijk vooruitzag — reeds lang ontdekt had, verdwenen deze praatjes; elk geloofde nu, dat de ligtvaardige dochter de ſoldaten zoo dik-

wijls in huis had gelokt, en daar door zelve haren val veroorzaakt.

Men gaf den vader dit gevoelen ronduit te kennen, men beklaagde hem, dat hij een zoo flecht kind had, en gaf daar door der listige ſtiefmoeder de heerlijkſte gelegenheid, niet alleen haren goeden naam te redden, maar ook door verdichten en heimelijken laster het hart dés vaders van zijne ongelukkige dochter af te trekken. Zij verhaalde en bewees hem door honderd gedienſtige getuigen, dat zij dezen omgang niet toegeſtaan, en de dochter te vergeefs gewaarſchuwd had.

MARIA, die deze ijsſelijke list niet vermoedde, leed de verwijten haares vaders, de openlijke verachting der Dorpelingen in ſtilte, en hield die voor een natuurlijk gevolg van haren ongelukkigen val. Het griefde zekerlijk haar hart, dat haar vader, die haar in den beginne zoo onvoorwaardelijk vergaf, thans zijne verwijten zoo hard en aanhoudend vernieuwde, en na verloop van eenige weken zonder zegen zonder affcheid weder vertrok; maar de heimelijke troost der ſtiefmoeder, dat dit alles wel veranderen zou, en voornamelijk de bewustheid, dat zij niet moedwillig gevallen was, hield haar in den ſtorm ſtaande.

Den avond voor hare bevalling, daar zij uit hoofdé eener noodzakelijke bezigheid door het Dorp ging, werd zij door eenen troep moedwillige knapen zeer beleedigd; met moeite ontvlugte zij hunne bittere ſpotternijen, en weende troos-

troosteloos den ganſchen nacht. In den morgenſtond werd zij van eene dochter verlost, en genoot de vreugde eener moeder zeer karig. Nieuwe beleedigingen verbitterde haar dezelve op de ijsſelijkſte wijze. Niemand der Dorpelingen wilde Peet over het kind worden, elk ontſchuldigde zich met beleedigenden ſpot, met vele moeite ſlechts bepraatte men eenen armen daglooner, om dezen noodzakelijken pligt te vervullen. Ook deze was wreed genoeg, toen hij het kind op zijne armen nam, in tegenwoordigheid der lijdende moeder te zeggen: „kom arm wurmpje kom! Daar wij u geenen eerlijken naam kunnen geven, zoo willen wij ten minſte een Christen van u maken."

Dit hardvochtig gezegde vervulde MARIA's hart met onuitſprekelijken jammer. Hare ſtiefmoeder ruimde, toen allen waren weggegaan, juist de kamer op. De troostelooze MARIA ſprak hard met haar, en bewees — wat zij nog nooit gedaan, had, met onomſtootelijke gronden, dat zij dit ongeluk, dit hartzeer haar alleen te danken had, dat zij niet gevallen zijn zou, zoo zij haren val niet had voorbereid.

Verdiende verwijten verbitteren het hart van een ſlecht mensch het meeste, hij kan niets, dan onſtuimige woede er tegen in brengen. Dit was ook hier het geval; de ſtiefmoeder gebood ſtilzwijgen, de diepbeleedigde zweeg niet, en de gruwzame wierp in de opwelling van woede een' ſchotel vol water, dien zij juist in de hand had,

naar MARIA. De ſchotel vloog haar voorbij, maar het water beſpatte haar hevig, zij zeeg onmagtig neder, en kwam na veelvuldige moeite wel weder bij, maar haar verſtand was voor altijd verloren.

Groot moet haar lijden, treffend hare ſmart geweest zijn, zoo niet de gewaarwording het gevoel van haar ongeluk haar te gelijk met het verſtand heeft verlaten, want men waande aanvankelijk, dat zij zich krankzinnig veinsde, en zocht zulks door de bitterſte verwijten, door de hardſte middelen tegen te gaan. Eindelijk overtuigde men zich van de ijsſelijke waarheid, en liet haar nu, zonder hulp te beproeven, eene prooi der krankzinnigheid.

Haar kind ſtierf na verloop van tien weken; zij had het hartelijk bemind, maar zij zag het zonder aandoening, zonder droefheid ten grave dragen. Welligt vergunde haar de krankzinnigheid de gelukkige overtuiging, dat het aan gindſche zijde des graſs gelukkiger, dan in dit tranendal, zijn zou.

In den beginne ſprak zij zelden en zeer weinig, zat met ſtarende blikken in eenen donkeren hoek van de kamer, arbeidde geheel niet, maar vroeg ook geen ſpijs noch drank. Men maakte den vader haar ongeluk bekend, hij kwam om haar zoo mogelijk hulp toe te brengen, doch zij werd te vergeefs aangewend. De Oude gevoelde diep berouw, innig leedwezen, toen hem zijn ongelukkig kind niet kende, hem met verachting

van

van zich ſtiet, ſteeds zijn gezigt ſchuwde, nooit met hem ſprak.

Toen in de lente de boomen begonnen te knoppen en te bloeijen, ſcheen het met MARIA te beteren, zij werd op eens vrolijk, kleedde zich ſteeds zoo goed, zoo ſchoon, als zij kon; maar weldra liep deze opſchik geheel in het gekke; alle hardkleurige lappen werden van haar begeerig verzameld, en zonder onderſcheid tot haren opſchik aangewend. Daarenboven zocht zij elk ſtukje ſchoon papier meester te worden, beſchreef het met zinnelooze woorden, en verzegelde het zorgvuldig.

Deze verandering duurde eenige maanden, zij ſprak gedurende dien tijd ſteeds nog zeer weinig, handelde zeer geheimzinnig, bejegende allen met zigtbare trotschheid, en lachte medelijdend, wanneer men deze trotschheid berispte. Wanneer zij zich, in hare verbeelding, uitſtekend fraai gekleed had, zoo ging zij door het Dorp wandelen, groette elk met eenen genadigen grimlach, maakte van een breed blad een' waaijer, en zag het gaarn, wanneer de looze jongens als bedienden achter haar gingen, of zelfs den ſleep van haar kleed droegen.

Eens kwam zij ademloos met een groot beſchreven papier te huis, en maakte allen aanwezigen bekend, dat haar minnaar zich in den oorlog zoo dapper gekweten had, dat hij Generaal geworden was, en binnen kort in het Dorp zou komen, om haar als zijne Gemalin naar de Stad

te brengen. Dit denkbeeld, waarmede zij zich waarſchijnlijk reeds lang in ſtilte bezig hield, bleef nu onuitwischbaar voor hare ziel ſtaan, was het middelpunt van alle hare geſprekken en handelingen. Zij ſtond elken dag op met de zekerheid, dat haar Gemaal heden zou aankomen, en leide zich met de vaste overtuiging neder, dat hij morgen verſchijnen zou. Zij verſpilde elken voormiddag aan hare kleeding, die dikwijls zeer overdreven was, dikwijls ook navolgenswaardige vindingskracht verried. Zij ging alle middagen haren beminden te gemoet, en keerde zonder droefheid terug, wanneer hij zeer natuurlijk niet verſcheen. Hare werkzame verbeelding hervormde een klein karretje in eene koets, waarin zij dikwijls uren lang in volle ſtaatſie zat, en het elken jongen met den vriendelijkſten blik beloonde, wanneer hij haar daarin rond reed.

Terwijl zij juist, zeer overdreven met honderde lappen behangen en opgeſchikt, op deze wijze door een troep wilde jongens werd rondgereden, reisde ik, uit hoofde van bezigheden door het Dorp, en ſtapte tegen den middag aan de Herberg af. MARIA's kar werd digt bij mij voorbij getrokken, zij ſprong ſchielijk 'er af, en naderde mij vol hoop en verwachting. Met deelnemend gevoel ſtond ik haar aan te zien. Lang beſchouwde de ongelukkige mij met een doordringend en navorſchend oog, eindelijk begon het volgende geſprek.

MARIA. Komt gij van de armée?

Ik

Ik. Neen, lief kind!

MARIA. (*met een' verachtelijken blik*) Lief kind! Met wie meent mijn Heer wel te ſpreken. Ik ben de vrouw van den Generaal EDSDORP. Ik verwacht alle uren mijn' Gemaal, en wilde ſlechts vernemen: of gij (*zij leide eenen beleedigenden nadruk op dit* GIJ) zijn gevolg ook ontmoet hebt?

Ik. (*mij herſtellende*) Neen, mijne Genadige, ik was zoo gelukkig niet.

MARIA. (*zeer vriendelijk en ſpraakzaam*) O hij is een jong, ſchoon, allerbeminnelijkst Heer! Men kan het waarlijk een geluk noemen, wanneer men hem leert kennen! Hij heeft mij ſchoon gevonden, en enkel uit liefde getrouwd. Ik ben ſlechts de dochter van een' armen kramer uit dit Dorp, maar ik leef toch, gelijk gij ligt zien kunt, volkomen overeenkomſtig mijnen ſtand. Mijn lieve man laat het mij aan niets ontbreken. Hij houdt mij paarden, wagen, en bedienden in menigte. Ik heb hem reeds eene ſchoone allerbeminnelijkſte freule geſchonken, hij bemint haar razend, en heeft haar bij zich genomen. Het goede kind moet reeds braaf groot zijn geworden; ik verwacht beiden met groot verlangen.

Ik kon niet antwoorden, het gevoel van haren ongelukkigen toeſtand doorgriefde mijn hart, zij hield mijn ſtilzwijgen voor bewondering harer ſchoonheid. Ja, ja, ſprak zij, ik ben ſchoon, zulks hebben nog allen, die mij zagen, vrijwillig erkend. Ik wensch u gelukkige reis, en, indien

dien gij ſoms uwe vrouw mogt te gemoet reizen, zoo verzoek ik u, haar in mijnen naam te groeten.

Zij ging weder naar hare kar, en lachte mij vriendelijk aan, toen de jongens haar voorttrokken. Ik zag haar lang na, eindelijk kwam de waard bij mij, en verhaalde mij hare ganſche geſchiedenis. Toen ik wilde vertrekken, zat zij in mijnen wagen, en wilde, in weêrwil van alle voorſtellingen van den waard, er niet uitgaan. Het griefde mij, toen hij haar met geweld er uit trok; zij ſchold ijsſelijk, toen ik in den wagen klom, en verzekerde mij, dat het haar Gemaal wreken zou.

Eerst na verloop van acht jaren bragt mij mijn lot weder door het Dorp. Mijne eerſte vraag was naar MARIA. Zij leefde niet meer, had eenige maanden geleden haar ellendig leven geeindigd. Veelvuldige tegenſpraak had haar eindelijk razend gemaakt, zij was, met ketenen beladen, geſtorven. Het denkbeeld harer krankzinnigheid week ook in het uur des doods niet; toen de Priester bij haar in de kamer trad, ſtrekte zij hare armen naar hem uit, riep: Mijn Gemaal, zijt gij daar! en ſtierf!

Haar vader was reeds vroeger geſtorven. Hartzeer over zijne ongelukkige dochter, en latere overtuiging, dat hare ſtiefmoeder wezenlijk de ganſche oorzaak van haar ongeluk was, hadden zijnen dood bevorderd. Niemand weende op zijn graf, want zijne dochter, die hij, in weêrwil ha-

harer krankzinnigheid, tot erfgenaam van zijn vermogen benoemd had, gevoelde zijn verlies niet, en de trouwelooze vrouw was vermetel genoeg, hare vreugde over zijnen dood ook bij zijne opene kist niet te verbergen. Zij trouwde kort daarop eenen jongen daglooner, die MARIA'S ongeluk volkomen aan haar wreekte, haar elken dag door zuren arbeid, en door harde slagen verbitterde.

Heil mij, indien het oogmerk, waarmede ik deze kleine geschiedenis verhaalde, niet onbeloond blijve! Heil mij, indien ik onder de vele duizende slechts een meisje voor de verleiding waarschuwe, en haar volkomen overtuige, dat dezelve steeds door tallooze ongelukken, eindeloozen jammer gevolgd wordt; dat zij alle aangename uitzigten des levens vernietigt, alle verwachtingen doodt, en de gevallene tot eene bestendige lijderes en boeteling veroordeelt. Prent u dit diep in het geheugen, lief meisje! en veracht niet ligtzinnig deze groote waarheid!!!

Digitized by Google

Digitized by Google

DE BROOSHEID
VAN HET
MENSCHELIJK VERSTAND
of
LEVENS-GESCHIEDENISSEN
VAN
KRANKZINNIGEN
DOOR
K. H. SPIESS;
Uit het Hoogduitsch.
III. Deel.

TE HAARLEM
Bij A. LOOSJES Pz.
MDCCCIX.

Digitized by Google

Digitized by Google

HET KRANKZINNIGE HUIS

TE P. —

Toen ik te P — in H — woonde, werd ik gelukkig met den waardigen en verdienſtelijken Arts bekend, wien het opzigt en de beſtiering is toebetrouwd over het groote krankzinnige huis, hetwelk in die ſtad gebouwd is. Wij ſpraken dikwijls van die ongelukkigen. Ik zag het zoo gaarne, wanneer hoop op genezing in zijne oogen ſchitterde, en hoorde met groot genoegen, wanneer hij wezenlijk door kunst en onvermoeiden ijver der ijſſelijke krankzinnigheid een offer ontrukt, en den geredden weder in de armen zijner bloedverwanten en vrienden had terug gezonden.

Zijne verhalen wekten het verlangen in mij op, om het huis der ellende in zijn gezelſchap te mogen bezoeken, en hij was zoo vriendelijk, mij mijn verzoek toe te ſtaan. Mijn hart ſloeg ſterker, mijne borſt ademde heviger en ſnelder, toen de deurwachter de geſloten poort opende, en wij

eenen grooten voorhof, met hooge muren omringd, binnen traden.

Het was een heldere warme lente-dag: meer dan twintig meest nog jonge mannen wandelden daarin op en neder. Niemand ſprak met den anderen, allen gingen diepdenkend rond, ſpraken met zichzelven, dikwijls hard op, dikwijls ſlechts met veel beteekenende gebaarden. Niet een hunner ſcheen de warmte der weldadige lente-zon te gevoelen, of deel te nemen aan het weder ontwaken der zegenrijke natuur. Twee hunner deden zelfs hun best, om elk bloempje op een groot grasperk te vernietigen, en van eenen vlierboom, die in een' hoek begon uittebotten, de blaadjes af te plukken, en met een duidelijk gevoel van wraak op den grond te vertrappen. Waarſchijnlijk was het woest ledig in hunne harten, waarſchijnlijk kon hun oog, door ſombere krankzinnigheid verduisterd, de ontluikende hoop niet verdragen.

Ik beſchouwde met een treurig gevoel het groote aantal der wandelaars, en vroeg mijnen leidsman ſchielijk: of deze allen eene prooi der vreesſelijke krankzinnigheid waren. Zijn treurig *ja* vermeerderde mijn medelijden, doch ware, deelnemende vreugde vervulde mijn hart, toen hij mij op den vasten toon van overtuiging verzekerde, dat hij van deze allen nog op beterſchap hoopte, en onvermoeid aan hunne genezing arbeidde.

Wij gingen voort; velen groetten ons met eenen vriendelijken lach, eenigen ſlechts gingen ons met een trotsch en ſomber gelaat voorbij.

Ik

Ik wilde juist naar de reden van dit in het oog loopend onderscheid vragen, toen mij mijn vriend verhaalde, dat hem de duistere blik dier weinigen veel beter beviel, dan de vriendelijke groet der overigen. De ondervinding, sprak hij, heeft mij overtuigd, dat de genezing weldra volgt, wanneer zich de arme lijder voor mij verbergt, of mij met eenen somberen afkeerigen blik verwelkomt. Hij gevoelt, hij bespeurt eene verandering van zijnen toestand, hij laat hoogst ongaarne zijn geliefdkoosd denkbeeld varen, ziet in, dat mijne aanzienij deze verandering veroorzaakt, haat en schuwt beide, dewijl de strijd der wederkeerende rede slechts zwak begint, en de sterkere krankzinnigheid nog steeds de overwinning behaalt.

In het achterste gedeelte van den tuin, verhief zich een groote ronde toren voor mijn oog. Kleine, getraliede vensters, het dof gerammel van ketenen, dat ons uit denzelven tegen klonk, gaven hem het aanzien eener gevangenis, en bewezen tevens, dat men naar waarheid geoordeeld had. Ik ontroerde, toen mij mijn vriend bekend maakte, dat in deze gevangenis alleen schuldelooze menschen smachtten, die meest allen zonder hoop eene prooi der krankzinnigheid waren, dikwijls sterk geboeid moesten worden, opdat zij in de opwelling der krankzinnigheid hunne weldoeners en oppassers niet ongelukkig zouden maken.

Nooit gevoelde ik levendiger dan toen: welk een kostelijk kleinood de rede zij. Zij onder-

ſcheidt alleen den fieren, trotſchen mensch, van het woeste en wilde dier! Zonder haar moet hij, even gelijk het dier, om onſchadelijk te zijn, met ketenen geboeid, en in den kerker bewaard worden! Almagtige, goede Schepper! Zij is het meesterſtuk uwer almagt, een deel uwer goddelijke zelfſtandigheid, en toch — o dat ik niet de aanklager mijner medebroederen moest worden — en toch acht men uw onſchatbaar geſchenk zoo weinig. Eene onnoemlijke menigte ſpeelt en beuzelt met haar, als met eene pop, geeft ze der wilde hartstogten ter prooi, en laat haar ſmachten en mishandelen onder dezelver roede. Slechts weinigen achten, beſchaven haar, en zoeken door haar in de zee van hoogere kundigheden te ſcheppen, en aan hare hand den oorſprong van het ware geluk te naderen. O dat mijne ſtem der ſterkte van mijn gevoel mogt evenaren, zij zou, als het bazuingeluid des laatsten oordeels door de ganſche wereld klinken, en allen haren bewoners toeroepen: Mensch, acht de waardij uwer rede! Zonder haar zijt gij den leeuw gelijk, die men in nauuw getraliede hokken ter bezigtiging rond voert. Zonder haar zijt gij ondankbaarder, dan een hond, die de voedende hand van zijnen weldoener dankbaar lekt.

De Arts bragt mij door de deur des torens naar eene groote ronde, doch zeer zindelijke zaal. Ik ſtond beſchroomd aan de deur. Het ſterk gerammel der ketenen, de ſcherpe en krasſende

ſtem-

stemmen schrikten mij af. Mijn oog zag bevreesd naar omhoog, vanwaar het geluid kwam.

Een breede gang, die door middel van een' wenteltrap, in den hoek der zaal geplaatst, beklommen werd, liep als eene galerij rondom dezelve. Op denzelven zag ik verscheidene kleine kamertjes; alle deuren stonden open, waaruit hier en daar een arme krankzinnige met schuwe, dikwijls vreeslijke blikken uitkeek, en dit verschrikkelijk leven veroorzaakte.

Deze ongelukkigen waren bijna allen slechts met een lang linnen hembd gekleed, dewijl zij, volgens verzekering van den Arts, geene andere kleeding wilden hebben. Hunne voeten waren met ketens geboeid, die hun beletteden den gang te betreden, wanneer zij hun hoofd voorwaarts bogen, konden zij uit hunne kleine kamertjes kijken.

Toen mij de Arts verder bragt, traden nog meer anderen uit de deur van hun kamertje, spraken sterk, snel, maar onverstaanbaar, en wenkten ons nader te komen. Twee nog jonge, zeer zindelijk en welvoegelijk gekleede officieren gingen geheel alleen en zonder ketens met over elkander geslagene armen in de zaal op en neder. Hun oog was op den grond gevestigd, zij schenen ons niet te zien, ten minste het zocht en hoopte verligting, terwijl op mijnen vriend vroeg: of deze ook niet spoedig zouden genezen.

Nooit! antwoordde de Arts in den vasten toon van overtuiging. Nooit, herhaalde hij met een

zucht, zij zullen tot aan het einde hunnes levens zoo op en neder wandelen, steeds plannen ter bevordering van hun ingebeeld geluk maken, en ze toch niet kunnen uitvoeren. O het zijn zeer merkwaardige menschen, voegde hij 'er bij, ten minste speelt hier de natuur zeer geheimzinnig en even zoo wonderlijk. Had ik niet zelf het medegevoel (*sijmpathie*) met alle deszelfs werkingen, met magt en kracht bestreden, ik zou hier een der sterkste bewijzen voor hetzelve vinden.

Dit gezegde maakte mij opmerkzaam, ik vroeg verder en vond mijnen vriend gewillig, zich nader te verklaren.

Deze beide officieren, verhaalde hij mij, lagen op onderscheiden' tijd in de hoofdstad van een klein Vorstendom op werving. Aan deszelfs hof leefde eene jonge zeer rijke en even zoo schoone Dame; beide verliefden op haar, beide beminden hopeloos, werden zwaarmoedig en eindelijk krankzinnig. Hun hard noodlot bragt hen hier bijeen. Het is zeker bewezen, dat zij elkanderen van te voren nooit gezien, noch gekend hebben, want toen die groote, ranke hier reeds als een krankzinnige smachtte, werd de kleine eerst van een geheel ander Regiment naar die stad op werving gezonden, maar op hetzelfde oogenblik, wanneer hij naderhand ten minste vier jaren later in mijne tegenwoordigheid in deze zaal gebragt werd, vloog hem de eerste met open armen en het levendigst gevoel van zuivere vreugde te gemoet, om-

omhelsde hem hartelijk, en kuste hem duizende malen.

Van dat oogenblik af zijn zij onafscheidbaar aan elkanderen verbonden, schijnen altijd slechts eenen zin, een denkbeeld te hebben, slechts een eenig wezen uit te maken. Alle hunne bewegingen en handelingen, zelfs de bevrediging van alle hunne natuurdriften zijn elkander' gelijk, geschieden op dezelfde wijs, en ten zelfden tijd. Zij eten, drinken, waken en slapen met elkanderen. Houdt de een op met eten, terstond volgt de ander hem na, laat deze de handen zakken, zoo zakken ook de handen van den eersten. Lacht de een, zoo lacht ook de ander, in 't kort — ik sla hen reeds vier jaren gade, en heb nog nooit aan eenen dezer zeldzame vrienden eene gewaarwording, een gevoel, eene houding ontdekt, die de ander niet terstond, zonder hem aantezien, navolgde. Zij gelijken volkomen naar die vreemde vogels, die men de onafscheidbare noemt, dewijl zij steeds naast elkandere zitten, en met elkanderen eten en drinken.

Eens waagde ik het, hen te scheiden, maar beiden raasden vreesselijk, en vielen elkanderen vol vreugde in de armen, toen ik hen weder bij elkander' bragt. Het is aanmerkelijk, echter door de zorgvuldigste waarneming bewezen, dat zij nooit een woord met elkanderen, noch met eenig ander mensch spreken. Zij gaan doorgaans stil, zonder iemand te beleedigen, in de zaal op en neder, staan slechts zelden stil, en zoeken dan

door gelijkvormige gebaarden vol uitdrukking, hunne ſmart, hunnen kommer te uiten. Wanneer de klok in de zaal tien uren ſlaat, zoo gaan zij ſchielijk naar bed, en ſtaan met den eerſten ſlag van zes uren weêr op.

Zij kleedden zich zeer zorgvuldig, en brengen dikwijls twee uren aan hun toilet door, zij ſidderen en beven, wanneer ik hen in de opene lucht breng, zij kunnen den aanblik der zon niet verdragen, en vallen krachteloos neder, wanneer ik hen met geweld aan de werking harer ſtralen bloot ſtel; doch wanneer de maan vol is, zoo ſtaan zij dikwijls om middernacht op, en ſtaren vol verlangen naar haar omhoog. Wanneer eene vrouw in de zaal komt, zoo gaan zij haastig naar haar toe, zien haar vragend in het gezigt, maar gaan treurig terug, dewijl zij die gene niet vonden, die zij waarſchijnlijk zochten.

Daar ik voor twee jaren bemerkte, dat zij elk ſtukje papier zorgvuldig opzamelden, te gelijk 'er naar grepen, en, al was het ſtukje ook nog zoo klein, hetzelve eerlijk deelden, zoo beval ik hun, in mijne tegenwoordigheid, pen, inkt, en papier te geven. Zij grepen alles met groote begeerte aan, zetteden zich terſtond aan tafel, ſchreven zeer lang, maakten eindelijk eenen brief, en ſtaken dien in eene kleine reet van den muur. Ik wachtte met ongeduld op het oogenblik, waarop ik deze brieven kon magtig worden, ik was zeer begeerig te zien, of zij ook gelijkvormig dachten en ſchreven, maar ik werd in mijne verwachting ge-

geheel bedrogen, dewijl beide de brieven ledig waren, en geen tittel noch jota er in gevonden werd.

Geene artſenij werkt op hun ligchaam, mijne ganſche kunst vermag niets, ik moet hen geheel aan hun ongelukkig noodlot overlaten, en als menſchenvriend hopen, dat de dood hun lijden ſpoedig mag eindigen. Ik hoop dit met zekerheid, dewijl eene ſterke tering aan hun ligchaam knaagt, die ik even min in ſtaat ben te keer te gaan.

Omtrent een jaar geleden waagde ik eene kleine list, en hoopte eenen gelukkigen uitſlag. Ik ſchreef in naam der dame, wier ſchoonheid hen had ongelukkig gemaakt, vertroostend aan beiden, gaf hun eenige hoop, en zocht hen daardoor uit hunne ligchamelijke ongevoeligheid te wekken, maar mijn plan mislukte geheel, zij ſtieten de brieven met verachting en toornige blikken terug, waren niet te bewegen, ze te openen, offchoon ik hun verklaarde, dat de ſchoone M— uit B. dezelve door mij aan hun gezonden had. Zelfs hare naam maakte geen' indruk op hen, en de hoop op hunne redding verdween nu geheel.

Mijn gevoel was bij dit verhaal ſmartelijk. Mijn oor hoorde, mijn oog zag de wandelaars, ik overtuigde mij bij elke gelijkvormige beweging, dat mijn vriend waarheid ſprak. Ik had zoo gaarne met de lijders geſproken, doch werd weldra overtuigd, dat de bevrediging van deze hoop eene wezenlijke onmogelijkheid was, want

zij ſloegen geen acht noch op mij, noch op den Arts, ſchenen geheel niet te hooren, als deze hun iets vroeg, en wandelden ſtilzwijgend voort.

Wie waagt het — wie kan dat gevoel, die, gedurende zoo vele jaren, ſteeds gelijke handelingen van deze ongelukkigen verklaren. Vele geheime werkingen der Natuur liggen nog voor ons oog verborgen, wij onderzoeken te vergeefs, kunnen ſlechts bewonderen en aanbidden.

Mijn vriend bragt mij thans naar den kleinen trap, die naar de kamertjes der geboelde krankzinnigen liep. Hij vroeg naar derzelver oppaſſer, dewijl ſlechts zijn aanblik de razernij der ongelukkigen kon bedwingen. Hij was niet te huis, maar zijne dochter, eene ſterke, niet leelijke deern verſcheen, en verzekerde mij met een tevreden gelaat, — waar tegen mijn gevoel ſtreed, — dat mij in haar gezelſchap geen leed geſchieden zou.

Zij ging vooruit, mijn vriend en ik volgden. Bij de eerſte kamer bleven wij ſtaan. Een ſchoone jongeling, nog geen vierentwintig jaren oud, lag uitgeſtrekt op den grond, onderſteunde zijn hoofd met zijne hand, en neuriede juist een bekend volksliedje. Hij groette ons vriendelijk, toen wij nader traden, en neuriede voort.

De Arts. Nu? Hoe gaat het u?

De Krankzinnige. Goed, heerlijk! wat zou mij ontbreken? Ik had mij eerder den dood voorgeſteld, dan dat men in een gekkenhuis zoo aangenaam en ſchoon bediend zou worden. (*terwijl hij mij aanzag en nogmaals groette.*) Votre ſervi-

viteur, Monſieur! Bezoekt gij ons ook eens? Gij wilt waarſchijnlijk zien, hoe wij hier leven? Ik verzeker u: ſchoon en heerlijk! Wat kon ik meer eiſchen? (*in zijn kamertje rond wijzende*) Ik heb eene prachtig gemeubileerde kamer, en mijn ſchoone, allerliefſte engel, (*de dochter des oppaſſers den voet kuſſend*) onze brave keukenmeid kookt ons de beſte ſpijzen! Mij ontbreekt niets! Geheel niets! Ik leef heerlijk en tevreden! Had mij de duivel niet op een mistkar hier gebragt, zoo ware ik gelukkiger, dan een Koning. Maar niet waar mijn ſchoon kind (*tegen de keukenmeid*) daarom bemint gij mij toch van harte.

Een krankzinnige trad thans tegen ons over in de deur van zijn kamertje, en begon ijsſelijk en onverſtaanbaar te ſchreeuwen. De vrolijke jongeling zag om.

Hoor toch, ſprak hij lagchend, wat die kerel raast! Wat ſpreekt hij dan voor eene taal? Ik verſta Walsch, Fransch, Duitsch en Latijn, maar dat verſta ik niet. 'Er zijn velerlei talen in de wereld, de drommel mag die alle leeren.

A propos! Heer Arts, gij moest toeſtaan, dat ik morgen werd aldergelaten. Ik ſlaap zoo onrustig, en als Monſieur de duivel mij nog eens een bezoek geeft, zoo ben ik niet ſterk genoeg, den kerel de deur uit te gooijen. En hier mede basta! Ik wil gaan ſlapen! (*hij ſtond op en wierp zich op zijn bed*) Slaapt wel, allemaal, ſlaapt wel!

Hij ging liggen, en ſcheen terſtond te ſlapen. Wij traden op zijde, mijne eerſte vraag was:

of mijn vriend hoop hadde, den ongelukkigen te herſtellen? Hij trok twijfelachtig de ſchouders: Nog, ſprak hij, acht ik hem niet geheel verloren, maar ik heb ook weinig hoop. Hij is eerst ſedert zes maanden onder mijn opzigt; verandert het niet ſpoedig met hem, zoo zullen mijne pogingen niet ophouden, maar ik zal van dag tot dag in mijne overtuiging bevestigd worden, dat ik te vergeefſche moeite doe. (*lagchend*) Gij wenscht zijne geſchiedenis te weten, ik zal ze u kortelijk verhalen.

Hij is een eenig kind van arme ouders; des vaders broeder ſtudeerde, verhief zich door zijne bekwaamheden bij het hof, en nam den veelbelovenden jongeling bij zich, om hem door zijn aanzien te ondersteunen, en dewijl hij kinderloos was, eens tot erfgenaam van zijn aanzienlijk vermogen te benoemen. De jongeling leerde en ſtudeerde met eene aanhoudende vlijt, werd weldra de lieveling van zijn' oom, en, verkreeg alles van hem, wat zijn hart ſlechts wenſchen kon.

Reeds in zijn twee en twintigſte jaar werd hij op de hooge ſchool tot Doctor in de regten bevorderd, zou weldra een' aanzienlijken post aanvaarden, en de dochter van eenen zeer rijken koopman trouwen. Offchoon dit huwelijk het geliefkoosde plan zijnes ooms was, zoo kantte zich toch de neef met ernst 'er tegen aan. De oom onderzocht in het geheim naar de mogelijke oorzaak, en ontdekte weldra, dat de vurige jongeling een ſchoon kamermeisje hartelijk bemin-

de,

de, haar beloofd had te trouwen, en juist daarom het voordeelige huwelijk zoo ſtandvastig van de hand ſloeg.

Zonder de mogelijke gevolgen te overwegen, zond de oude de beminde zijnes Neefs in ſtilte, zonder dat de laatſte een woord daarvan vernam, naar eene ver afgelegene ſtad, en hoopte met zekerheid, dat afwezigheid deze liefde zou heelen. De jongeling liep wanhopig rond, toen hij zich van zijne beminde geſcheiden zag, en waarſchijnlijk giste, door welke hand zij geſcheiden waren. Reeds den derden dag was ook hij uit de Hoofdſtad verdwenen, en alle navraag na hem te vergeefs.

Men hoopte hem bij zijne beminde weder te vinden, maar hij verſcheen niet, eindelijk werd men bang voor zijn leven, en beſchreef door het ganſche land zijn perſoon en zijne kleeding. Ook ik las zulks, toen eenige boeren hem eens op eene kar in het huis bragten, en mij verhaalden, dat zij hem diep in het bosch half dood hadden gevonden, en uit zijne verwarde geſprekken beſluiten moesten, dat hij krankzinnig was. Ik geloofde het laatſte niet, behandelde hem met zorgvuldige voorzigtigheid, en hoopte, dat met de ligchaams krachten ook zijn verſtand zou terug keeren; maar mijn beetje kennis bedroog mij deze reis verſchrikkelijk; met zijne krachten vermeerderde ook zijne krankzinnigheid, hij dreigde den oppaſſer meer dan eenmaal te vermoorden, en ik moest hem laten boeijen.

Ik

Ik hield reeds te voren met zinen oom briefwisseling, en schreef hem thans, dat waarschijnlijk hij slechts den ongelukkigen kon redden, zoo hij hem zijne geliefde weder gaf, en het huwelijk met haar toestond. Eer ik antwoord van hem kon verwachten, verscheen de brave oude zelf, en bragt de beminde van zijnen ongelukkigen neef mede.

Ik bereidde hem op de komst van beiden voor, maar hij scheen geheel geen acht op mijn verhaal te slaan, schertste over andere dingen, en was vrolijk en opgeruimd. O beste vriend! Ik wil het treffend tooneel niet vergeten, toen ik eindelijk den goeden ouden met zijne beminde aan zijn bed bragt. De ontmoeting was aandoenlijk.

De Oude wilde den lang gemisten lieveling omhelzen, maar de ongelukkige stiet hem van zich, dewijl hij hem voor den duivel aanzag, die hem kwam halen. Zijne beminde gaf hem snikkende de hand, maar wij moesten alles aanwenden, om haar aan zijne hand te ontrukken, dewijl hij haar voor outrouw hield, en met alle geweld wilde vermoorden. Hoe zeer zij ook beide poogden, hem van zijne ongelukkige dwaling te overtuigen, zoo was toch alle moeite vergeefs, hij raasde aanhoudend en ijselijk, en ik was genoodzaakt, hen zonder hoop of troost te verwijderen.

Den volgenden morgen vond ik hem lustig en vrolijk, hij verhaalde mij met een lagchend gelaat, dat hij gisteren met den duivel gevochten, en zijn ongetrouw meisje vermoord had. Thans,

riep

riep hij vrolijk, ben ik weer vrij, kan naar welgevallen op eene andere verlieven.

Ik waagde het niet, zijne vrienden weder voor zijn bed te brengen, en zond hen met de belofte heen, dat ik alles zou aanwenden, om hem gered in hunne armen te leveren, maar nog ben ik niets met hem gevorderd. Het denkbeeld van een gevecht met den duivel ſtaat diep in zijne ziel geprent, hij vernieuwt het dikwijls alle dagen en raast dan ijsſelijk.

Zijn bedroefde oom ſchrijft mij elken postdag, en wil thans het arme meisje tot erfgenaam van zijn geheel vermogen benoemen, ten einde hij toch, volgens zijne eigene uitdrukking, aan den eenen kant de groote zonde verzoene, waartoe hem zijne eergierigheid en te groote hebzucht verleid heeft.

Ik zag nogmaals in de kamer van den ongelukkigen, hij ſliep zacht, ik had hem zoo gaarne toegeluisterd, dat zijn meisje getrouw en gelukkig was, maar het denkbeeld, dat hij mij voor den duivel kon houden, en mijn goed oogmerk met den dood beloonen, hield mij terug.

Wij gingen verder, en ſtonden voor het tweede kamertje. Eene lange magere figuur met holle wangen, en eenen vreesſelijken opſlag van het oog zat aan een klein tafeltje, waarop vele ſtukken papier lagen. De ongelukkigen had eene pen in de hand, en ſprak onophoudelijk, terwijl hij eene ſom ſcheen op te trekken: *Een en een is een. Een en een is een!* — Zigtbare angst heerschte in

in zijn gansch gelaat, zoo dikwijls hij deze woorden uitſprak, en echter herhaalde zijn mond dezelve beſtendig.

Ik wilde juist mijnen vriend naar de oorzaak zijner krankzinnigheid vragen, toen deze naar den ongelukkigen toetrad, en hem vrij ſterk in het oor riep: *Een en een is twee!* — Is twee! zuchtte de ongelukkige. Is twee herhaalde hij lagchend, leide de pen neder, en veegde de zweetdruppels van zijn voorhoofd.

Dat is de eenigſte weldaad en hulp, ſprak de Arts tot mij, die ik den ongelukkigen verſchaffen kan; jammer maar, dat die zoo kort duurt, ſlechts een oogenblik van dienst is. Pas op, eer eene minuut voorbij is, zal hij weer beginnen op te trekken, en weêr: *Een en een is een!* uitroepen. De voorſpelling van den Arts werd vroeger vervuld want, terwijl ik naar hem zag, nam hij reeds weêr de pen in de hand, en herhaalde onophoudelijk dezelfde woorden.

Mijn vriend ſtond zeer treurig, en zag zuchtende ten hemel; zoudt gij het wel gelooven, ſprak hij met warm gevoel, dat dit woord, deze ellendige fout in het rekenen, die elke ſchooljongen op het eerſte gezigt zou ontdekken, eenen bekwamen, regtſchapenen man zijn verſtand, zes jongen kinderen eenen waardigen vader, en eener teedere gade haren man kon ontrooven. En toch gebeurde het. Ach! ons verſtand is een ellendig ding. Prins *Hamlet* heeft gelijk, wanneer hij het voor eene ſpelde te koop biedt; wij verliezen het

het dikwijls door dingen, die zoo vele waarde niet hebben.

Mijne nieuwsgierigheid was ten ſterkſte geſpannen, ik wenschte den ongelukkigen nader te kennen, en mijn wensch werd verhoord.

FREDRIK H— had door groote vlijt en waare verdienſte eene plaats bij de ſtaatskas verworven, die hem een goed beſtaan opleverde en veroorloofde zijne beminde te trouwen. Hij leefde met haar tevreden en gelukkig, zij baarde hem zes kinderen, die gezond en vrolijk opgroeiden, en den hartelijken vader veel vreugde verſchaften, wanneer hij na volbragten arbeid, in de armen zijnes huisgezins terugkeerde. Hij leefde niet ſpaarzaam, maar huisſelijk; kon, wel is waar, bij zulk een talrijk gezin, niet opleggen, maar hij gaf ook niet meer uit, dan hij inkomſten had. Hij beminde orde en juistheid in den hoogſten graad, overdreef dezelve dikwijls ten ſterkſte, doch niemand nam hem zulks kwalijk, dewijl hij jaarlijks millioenen te ontvangen en uittegeven had, en bij zulke groote ſommen de ſtipſte opmerkzaamheid gevorderd werd. Zijne kas moest jaarlijks viermalen onderzocht worden; men kende zijne eerlijkheid en trouw, wilde uit dien hoofde hem dikwijls van de afrekening ontſlaan, maar hij was niet te bewegen, deze gunst aan te nemen, en verzocht ernſtig, dat men de wet ſtreng aan hem vervullen zou.

Eens naderde weder de tijd van onderzoek, hij kwam later, dan gewoonlijk, van zijn kantoor,

bragt steeds vele rekeningen mede, sloot zich in zijne kamer, en bezocht niet, gelijk gewoonlijk, zijne kinderen. Hij lag slapeloos naast zijne vrouw, en antwoordde niet, wanneer zij naar de oorzaak zijner zuchten vroeg.

Eens op een' morgen, terwijl hij den verloopen nacht slapeloos in zijne kamer had doorgebragt, liet hij zijne vrouw en kinderen bij zich roepen; hij ontdekte aan de eerste, terwijl hij weenende zijne handen wrong, dat hem in zijne kas tienduizend guldens ontbraken, dat een eerlooze klerk hem deze som moest ontstolen hebben; dat hij nu wilde heen gaan, om dit te kort komende aan te geven, en zich vrijwillig in de gevangenis te leveren. Hij omarmde zijne troosteloóze gade, maakte den verbaasden voorzitter het groote te kort bekend, en ging, zonder dat deze het hem gebood, naar de gevangenis.

Men onderzocht terstond zijne kas, bevond, volgens de opgemaakte rekening, de uitkomst naar zijne opgaaf, en gaf de rekening ter nadere revisie aan eenen anderen rekenkundigen. Elk, die den braven man kende, beklaagde hem, en offchoon de ongelukkigen het meeste aan laster zijn bloorgesteld, zoo geloofde men toch eenparig, dat een listiger hem bedrogen had, en hij slechts voor een's anders misdrijf boeten moest.

Reeds den volgenden morgen verscheen de eerlijke man, wien de revisie der rekening was aanbevolen, met een vrolijk gelaat voor den voorzitter, en bewees zonneklaar, dat de regtschapen

pen H— geen penning te kort kwam, zich slechts op eene onbegrijpelijke wijs in het optrekken omtrent eene som van tienduizend guldens vergist had.

De verheugde voorzitter zond terstond naar den geregtvaardigden in de gevangenis; hij vergaderde, eer hij kwam, alle de ambtenaars van zijn Departement in zijne kamer, en wilde in hunne tegenwoordigheid den ongelukkigen van zijne onschuld overtuigen. Een allarm op straat maakte hem weldra opmerkzaam, hij zag naar beneden, en had thans ten hoogste berouw, dat hij uit ware vreugde te driftig gehandeld had. Hij had zonder nader bevel naar de gevangenis gezonden, men vermoedde verhoor, en bragt hem met eene wacht over straat. Het nieuwsgierig gepeupel volgde, en overlaadde den ongelukkigen met allerlei beschimpingen.

Ik moet, ik wil dezen misslag door de heerlijkste voldoenig weder goed maken, sprak de voorzitter, en wachtte op zijne komst. Hij trad met een bleek gelaat en wanhopige blikken binnen, de voorzitter vloog hem te gemoet, en omhelsde hem hartelijk. Gij zijt onschuldig, riep hij uit, geheel onschuldig. Ik bid u duizendmaal om verschooning, dat ik u uit ware maar te driftige vreugd der spotternijen van het gepeupel blootstelde; maar eer een uur voorbij is, zal uwe onschuld bij trommelslag in de stad worden bekend gemaakt. Ik wil u in mijn' wagen naar het Hof

laten brengen, en den Vorst als een zijner getrouwſte dienaren voorſtellen.

FREDRIK ſcheen den inhoud dezer reden niet te gevoelen, hij ſtaarde ſtilzwijgende voor zich. Kom, ſprak de voorzitter, en overtuig u zelven, dat uw geheel te kort ſlechts eene fout in het optrekken was. Hij bragt nu zelf FREDRIK naar eenen ſtoel, leide hem de rekening voor, en verzocht hem, deze één bladzijde ſlechts op te trekken. FREDRIK volbragt terſtond het bevel, hij trok volkomen goed op, doch toen hij aan twee ſommen van uitgaaf kwam, waarvan elk tienduizend guldens bedroeg, en die juist onder elkanderen ſtonden, zoo ſprak hij: *Een en een is een!* Is immers twee, en bij gevolg twintig duizend, riep de voorzitter vol blijdſchap uit, en allen, die tegenwoordig waren, juichten met hem. Is twee! God in den hemel! Is twee, ſtamelde FREDRIK na, en zonk krachteloos van den ſtoel af.

Men had groote moeite om hem weder bij te krijgen, en nog grootere, om zich van de ijſelijke zekerheid te overtuigen, dat zijn verſtand verloren was. Hij raaskalde, en begon ijſelijk te woeden; men moest hem binden, om hem naar zijne woning te brengen.

Het hartzeer zijner goede vrouw moet verſchrikkelijk geweest zijn, toen zij haren goeden man geregtvaardigd, maar ook krankzinnig beſchouwde. Men geloofde aanvankelijk, dat eene heete koorts zijne razernij zoude eindigen, maar zij duur-

duurde op eene vreesselijke wijze voort, en daar zijne echtgenoote en kinderen zich uit liefde tot hem dikwijls aan doodsgevaar bloot stelden, en hij eens den oudsten zoon bijna vermoordde, werd hij op bevel van den Vorst hier gebragt, en mijne zorg aanbevolen.

Zijne ongelukkige echtgenoote geniet met hare verlatene kinderen gedurende haar leven het geheel inkomen van haren man. De grootste en meest mogelijke vergoeding voor haar lijden, maar ook de kleinste voor hare steeds voortdurende liefde. Eerst voor eenige maanden bezocht zij hem. Hij kende haar niet. Haar hartzeer was grenzeloos, maar ik kon het niet eens door hoop verzachten; want zijn verstand zal niet wederkeeren.

Slechts door aanhoudende zorg kon ik zijne steeds durende razernij verminderen; maar zij keert nog dikwijls terug, en hij moet uit noodzakelijke voorzorg boeijen dragen. Ik durf het hem nooit aan papier en schrijfgereedschap laten ontbreken; dit stelt hem meer gerust, dan alle geneesmiddelen, hij rekent dan onophoudelijk, spreekt altijd: *Een en een is een*, en, zoo ik of een ander hem toeroep: *is twee!* zoo schijnt wel een nog glimmend vonkje van zijn verstand de waarheid te bevatten, maar zij verdwijnt dikwijls op het zelfde oogenblik, waarop hij die tracht te bevatten.

Mijn gevoel vond geene woorden, ik wijdde

den ongelukkigen eenen traan, en ging ſtilzwijgend naar het derde kamertje.

Een kleine bleeke jongeling zat midden in hetzelve; de keten, waaraan hij gefloten was, reikte niet tot aan de deur, hij zag ons vol verlangen aan, kuste, gelijk een kind zijne handen, en wierp die onzer leidvrouwe toe. Dat is mijn ſchat! Dat is mijn ſchat! ſprak hij zachtjes, en met een gelaat, dat mijn ganſche medelijden vorderde. ——

Ga niet nader! riep de Arts, en trok mij terug, toen ik hem wilde naderen. Hij is, voer hij voort, onder alle mijne lijders de gevaarlijkſte, en vol ſtreken; hij zoekt elk met dit onſchuldig gelaat te lokken, en zou hen zeker vermoorden, zoo ze hem niet in kracht en ſterkte overtroffen. Ik kan zijnen toeſtand niet verzachten; weldra zal hij ook de ſpraak verliezen, die hem nog alleen van het dier onderſcheidt. Ik moet hem, als een waar menſchenvriend, het einde van zijn lijden, den dood wenſchen, offchoon mij eene zeer groote ſom geboden is, zoo ik hem weder gezond kon maken.

Zijn naam en zijne geſchiedenis is een geheim, hetwelk ik beloofd heb te verzwijgen. Hij is de eenige tak eener zeer beroemde en rijke familie, hij werd een offer der liefde, meer kan ik u niet zeggen.

Terwijl ik nog eenmaal naar hem zag, en mij onmogelijk overtuigen kon, dat een zoo lijdend en aantrekkelijk gelaat, zulke vreesſelijke ſtreken ver-

verraden kon, kwam de oppasser bij ons, die juist t' huis gekomen was. Hij zag, dat de arme lijder, welligt in een aanval van razernij, zijn lang hemd aan den hals losgescheurd had, hij ging naar hem toe, om het losgemaakte lint weder vast te maken. Ik stond verbaasd, toen, zoodra hij naderde, het gelaat van den lijder eensklaps veranderde; hij knarste, als een wild dier, met de tanden, beet dikwijls naar de hand van den oppasser, en kroop slechts dan bevreesd in eenen hoek, toen deze hem zeer schielijk aansprak, en stilte beval.

Arme, beklagenswaardige ongelukkige, ook ik wensch u den dood, en daar volkomene belooning voor uw onnoemlijk lijden; want hier beneden is geene vreugde voor u meer, hier beneden moet gij ook den eenigsten balsem van den hulpeloozen ongelukkigen, den troost uwer mede menschen ontberen. Uwe ijsselijke krankzinnigheid dwingt hen, u met vrees te kwellen, zoo zij u hulp willen bieden!

Hier kunt gij onbeschroomd ingaan, zoo gij anders gelaten wilt aanhooren, sprak mijn vriend, terwijl wij de volgende kamer naderden.

Een jong, maar goed gekleed man trad ons te gemoet, en verwelkomde ons met een vriendelijk gelaat; hij sleepte eene keten achter zich, ik week terug, dewijl ik uit dien hoofde voor gevaar vreesde. Mijn vriend zag het, en verzekerde mij, dat deze keten slechts diende, om de vlugt van den lijder, niet om zijne razernij te beletten.

Welkom, welkom, ſprak thans de vriendelijke man tot den Arts, ik dank u, dat gij mij ook eens weder bezoekt, en dank u dubbel, dat gij mij andermaal een' uwer vrienden brengt. (*tegen mij*) Ik ben u voor de eer van uw bezoek ten hoogſte verpligt, gij zult u den korten tijd, dien gij mij ſchenken wilt, niet beklagen, want gij leert in mij den ongelukkigſten aller menſchen kennen. Gaarne zou ik u een' ſtoel aanbieden, maar ik heb 'er geen. Zie ſlechts, zie! (*terwijl hij in zijne kamer rond wijst*) eene kleine bedſtede, eene planken tafel en ſtoel! Dat is mijn gebeele huisraad! Genoeg voor eenen krankzinnigen, maar veel te weinig voor eenen ongelukkigen, die zich betere tijden herinnert, en bij de grootſte zelfverloochening dit gevoel niet onderdrukken kan. Juist zat ik hier en twistte met God: waarom hij ſlechts mij alleen alle dagen, bijna alle uren den vollen beker des lijdens biedt, en mij met zijne almagtige hand dwingt, dien tot den laatſten droppel toe te ledigen. Ik wilde, maar ik kon niet bidden. Mijne ziel murmureerde, ik was bijna wanhopig. — Maar thans gevoel ik mij weêr beter, meer verligt. Wanneer ik ſlechts een mensch zie, die deel in mijne ellende neemt, die mij ſlechts met een medelijdend gelaat troost, zoo gevoel ik mij weêr ſterk, een ongeluk te verdragen, waaronder de grootſte wijsgeer bezwijken zou. (*mijne hand grijpende*) Ha, edele man, uw blik verſterkt en troost. Gij geeft den armen bedelaar eene rijkelijke aalmoes, hij kan zich we-

ken

ken lang daar mede verzadigen. Uwe warme deelneming verdient, dat ik u met mijn ongeluk bekend maak, en wijdt gij mij dan eenen traan van medelijden, zoo wil ik die van uwe wangen kussen, en denken, ik heb Nektar uit Hebes hand gedronken.

Mijn vader was een rijk en aanzienlijk Edelman, ik ben thans zijn eenige en zeer ongelukkige zoon. Hij was in zijne vroege jeugd soldaat geworden, had met roem en eer dertig jaren gediend, kreeg als Generaal zijn ontslag, en beminde nog altijd met warme hartelijkheid elken soldaat. Hij geloofde vast, dat slechts deze stand een jong mensch kon vormen, en zond mij naar het Regiment van een zijner oude krijgsmakkers, toen ik eerst zestien jaren oud was. Ik diende braaf en dapper, werd in mijn achttiende jaar reeds tot officier bevorderd, en had, voor ik het dertigste bereikte, het waarschijnlijk uitzigt op eene Compagnie.

Wanneer gij die krijgt, sprak mijn oude vader tot mij, toen ik hem reeds als tweede Lieutenant ontdekte, dat ik razend verliefd was, zoo kunt gij uwe beminde zonder zwarigheid, en met mijnen zegen trouwen, maar eerder komt van het huwelijk niets, daar een Lieutenant met eene vrouw mij altijd onverdragelijk was. Ik maakte deze harde voorwaarde mijner beminde met tranen bekend en ontving van haar de heilige belofte, dat zij met standvastige getrouwheid zoo lang op mij wilde wachten, tot ik ze vervullen kon.

Zoo gij ooit bemindet, zoo zult gij bij ondervinding weten, dat liefde zeer werkzaam is, wanneer zij daar door haar doel bereiken kan. Ik beminde vurig, maar daar het loon der liefde van mijne bevordering afhing, zoo beminde ik ook even zoo sterk mijnen dienst, en vervulde deszelfs pligten met onvermoeiden ijver. Mijn Overste erkende mijnen ijver in den dienst, hij beval mij bij elke gelegenheid aan den Generaal van het Regiment; ik werd binnen een jaar tijds tien anderen voorgetrokken, en, eer ik het vermoeden kon, tot eersten Lieutenant benoemd.

Maar nu moest ik acht jaren wachten, eer de beurt om bevorderd te worden mij, weder trof.

Ik was juist de oudste Lieutenant, toen mijn Overste stierf, en een jonge rijke Vorst zijne plaats kreeg. Vele Officiers murmureerden daar over, ik het meeste en sterkste, dewijl ik, wanneer onze verdienstelijke Overste Lieutenant bevorderd ware, even zoo waarschijnlijk in zijne plaats benoemd was. De jonge Overste vernam alles, en liet mij bij elke gelegenheid duidelijk merken, dat hij wraak zou oefenen.

Toeval en gelegenheid maakten hem met mijne beminde bekend, zij beminde mij nog steeds met eene zeldzame getrouwheid; maar ik zag duidelijk, dat ook hij haar beminde, en mij door valsche beloften uit haar hart zocht te verdringen. Ik leed in stilte, maar mijne wraakzucht nam dikwijls zoo sterk toe, dat slechts de kus van mijn meisje die onderdrukken kon.

Na

Na verloop van een half jaar ſtierf een Kapitein van ons Regiment; zijne plaats kon mij, naar mijn oordeel, niet betwist worden. Ik reisde naar mijn vader, en vond hem genegen, mij mijn huwelijk toe te ſtaan, zoodra ik Kapitein ware, hij ſtond mij zelfs de helft zijner goederen in voorraad af, opdat ik met mijne aanſtaande echtgenoote fatſoenlijk zou kunnen leven. Toen ik bij het Regiment terug kwam, hoorde ik met verbaasdheid, dat een ander mij voorgetrokken was, en de Overſte openlijk gezegd had, dat ik mij, zoo lang hij bij het Regiment was, met geene hoogere bevordering vleijen kon.

Ik gevoelde deze onedele wraak, dit groote onregt zeer diep. Ik woedde, raasde, vloog naar den Overſte, maar vond hem niet, ik ging naar de Parade, en vond hem onder eene menigte Officieren. Zijn aanblik bragt mij in woede, ik daagde hem openlijk uit, en toen hij mij vol verachting aanzag, trok ik mijnen degen, zou hem doorboord hebben! zoo niet mijne kameraden mij hadden tegen gehouden. Ik werd terſtond gevat, en in de gevangenis gebragt. De ſcherpe wetten van onderdanigheid veroordeelden my zonder genade ter dood.

Mijn oude vader reisde terſtond af, om mij te redden, hij eischte hulp en raad van alle zijne vrienden, zij verklaarden hem eenparig, dat alleen voorgewende krankzinnigheid mij van den dood redden kon. Hij vond middel, mij dezen raad bekend te maken, ik had berouw over mijne daad,

daad, en volgde denzelven getrouw op. De omgekochte Artſen bevestigden mijne krankzinnigheid; de wraakzuchtige Overſte ſlechts trok die in twijfel, en bragt het door zijn aanzien aan het hof zoo verre, dat men mij wel niet ter dood veroordeelde, maar als een' gevaarlijken krankzinnige voor eeuwig beval in het krankzinnige huis op te ſluiten.

Hoe zeer mijn goede vader ook ſmeekte, zelf beloofde mij te bewaken, en al zijn goed voor elken toekomſtigen misſtap ten borg wilde ſtellen, zoo werd toch het vonnis aan mij voltrokken. De brave Oude kon dit ongeluk niet overleven, hij ſtierf, en mijne goederen zijn thans in handen van eenen mij onbekenden oom, die daar over naar welgevallen beſchikken kan, en ſlechts hier mijn ſober onderhoud betalen moet.

Reeds dikwijls verhoorde onze gevoelige Arts mijn ſmeeken, en berigtte het aan Hof, dat ik van mijne krankzinnigheid volkomen herſteld was, reeds ſedert jaren niet het minſte ſpoor 'er van verried, maar telkens volgde het harde antwoord, dat deze opgave mijn vonnis niet kon veranderen, dewijl ik naar de duidelijke letter van hetzelve tot eene eeuwige gevangenis in het krankzinnige huis veroordeeld was. (*hij ging met ſterke ſchreden in de kamer op en neder*) O het is ijsſelijk zoo te moeten lijden! Reeds tweemaal heb ik aan den krijgsraad een geſchrift ingeleverd, waarin ik verklaarde, dat mijne krankzinnigheid ſlechts voorgewend was, ik ſmeekte om den dood, dien

de

de wet vorderde; maar men beantwoordde mijn verzoek niet eens, men werpt hetzelve ongevoelig in eenen hoek, en vergeet den ellendigen. (*naar den hemel opziende*) Zoo gij regtvaardig zijt, zoo zoudt gij het wreken en ſtraffen. Maar het ſchijnt, als of gij mij ook niet hooren wilt. Hoe dikwijls reeds heb ik uit de diepte tot u geroepen. Mijne ſtem was heesch, en toch hoorde gij die niet. Zonder uwen wil valt geen muschje op de aarde, zonder uwen wenk kromt zich geen haar op het hoofd. Ben ik dan minder, dan een muschje, dan een haar? (*hij rammelt met zijne ketens*) Hoort gij dan het rammelen mijner ketens niet? (*hij rammelt ijsſelijk 'er mede*) Hoort gij het niet? (*hij valt weenende op zijn bed*) O ik ben het ongelukkigſte uwer ſchepſelen! Gij hoort, gij ziet, gij acht mij niet!

Hij verborg zijn gezigt, en weende in ſtilte; ook mijne tranen vloeiden, ik zag ongaarne, dat de Arts mij bij de hand nam, en uit de kamer leidde. Hij ſchonk mij zoo gewillig zijn vertrouwen, het was wreed, dat ik, zonder afſcheid, zonder troost ſcheiden zou. Ik wilde weêr terug gaan, mijn vriend lachte. Dit lagchen mishaagde mij, het verried ongevoeligheid. Hoe kunt gij thans — thans lagchen, vroeg ik eenigzins ontevreden?

De Arts. Omdat de ſchijn u bedriegt. Het was ijsſelijk, indien het zoo ware, als het de arme krankzinnige verhaalde.

Ik. Dan is het zoo niet?

De

De Arts. Neen, mijn vriend, neen! Niet de wezenlijkheid, ſlechts zijne krankzinnigheid kwelt hem zoo! Zie mij ook nog zoo ſtrak aan, ik kan het toch niet veranderen. De arme ongelukkige is wezenlijk de eenige zoon van eenen zeer rijken edelman, zijn vader ſtierf, toen hij Lieutenant was. De vader had hem uit gierigheid geringe toelage gegeven, thans maakte hem zijn dood onbepaald bezitter van een groot vermogen, hij verſpilde het zorgeloos, verwaarloosde zijnen dienst geheel, ging met ſlechte vrouwsperſonen om, en gaf die groote geſchenken. Het was zeer natuurlijk, dat hij onder zulke omſtandigheden dikwijls werd voorbijgegaan. Zoo lang zijn geld duurde, achtte hij dit niet, doch toen dit verminderde, eischte hij met onſtuimigheid bevordering. Men beloofde hem die, zoo hij zich beterde, maar hij vervulde zijne belofte niet, maakte overal ſchulden, en werd eindelijk afgedankt. Deze ſtraf wekte hem uit zijne ligtzinnigheid, hij werd diepdenkend, zwaarmoedig, en eindelijk krankzinnig.

Toen hem zijne vrienden herwaarts zonden, en de best mogelijke oppasſing beloofden te betalen, ſprak hij geen woord, en wilde zich ſteeds vermoorden. Door aanhoudende moeite en kunst wekte ik weder gevoel en gewaarwording in hem op, hij ſprak dikwijls uren lang verſtandig, en gaf mij gegronde hoop van herſtel. Ik wilde reeds zijnen vrienden berigt daar van geven, en juist een' brief aan hun bij hem halen, toen de op-

oppasser mij berigtte, dat hij raasde, elk, die bij hem kwam, voor zijnen overste hield en hem dreigde te vermoorden. Ik ging naar hem toe, en moest hem laten boeijen. Allengskens beterd het weêr met hem, maar hij verhaalt mij en allen, die hem bezoeken, de geschiedenis, die u zoo zeer trof.

Ik kan mij zeer goed voorstellen, hoe dezelve ontstaan zij. Als hij raast, eischt hij zijnen Overste, die hij zeker uit hoofde van zijn afscheid haat, bestendig voor den degen. Toen ik hem liet boeijen, hield hij ook mij voor den Overste, overlaadde mij met scheldnamen, en meende, dat ik hem naar de gevangenis liet brengen. De zwakke terugkomst van zijn verstand overtuigde hem naderhand, dat hij in het krankzinnige huis was; de voorstelling zijner vorige, hevige krankzinnigheid bleef, en dus ontstond de geschiedenis, die thans het eenige voorwerp zijner krankzinnigheid uitmaakt, maar mij ook overtuigt, dat ik hem niet meer redden kan, want de ondervinding heeft mij geleerd, dat geene redding meer te hopen is, wanneer het beeld der krankzinnigheid eenmaal vast voor de ziel staat, zich niet meer wendt of keert, en voor geene andere voorstelling plaats maakt.

Reeds een jaar lang raast hij niet meer, doet niemand eenig kwaad, en kon ongestoord in de zaal en den tuin wandelen, zoo niet bij den geringsten schijn van vrijheid de hoop om te ontvlugten bij hem ontwaakte. Hij klimt dan telkens te-

tegen elken muur op, zou zeker den hals breken, zoo ik hem vrijheid wilde vergunnen.

Wij gingen verder. In de eerſte kamer, die wij intraden, zat in het midden van dezelve een eerwaardige Grijsaard in een' armſtoel. Zijn zilverwit haar hing, in ſpaarzame lokken, om zijn hoofd, een groot likteeken, dat over zijne gehcele linker wang liep, en eerst aan de kin eindigde, ontſierde den waren Petruskop een weinig. Hij lachte zacht en tevreden, toen wij aan de deur ſtil ſtonden. Hij wenkte met de hand den oppaſſer bij zich.

Hoe duur, ſprak hij, (*terwijl hij op mij en den Arts wees.*) hebt gij de ſlaven betaald?

De Oppaſſer. Elk hunner kost mij honderd dukaten.

De Grijsaard. Neem hun de boeijen af, ze zijn vrij! Het geld zal u mijn kaſſier betalen, en nog vijftig dukaten voor uwe moeite! (*tegen ons*) Het eerſte ſchip uit *Europa* zal u naar uw vaderland brengen. Groet in mijnen naam uwe vrouwen en kinderen! wanneer zij bij de vrolijke t'huiskomst God vurig danken, zoo beveelt hun, dat zij mijner in hun gebed gedenken. Gaat! meer vorder ik niet! Geene enkele dankbetuiging! Uwe ſtomme verrukking, uwe tranen zijn mij danks genoeg! God zij met u, vrije mannen!

De oppaſſer ging, wij volgden. De Arts greep mijne hand, en drukte die met warmte. Dat is mijn lieveling, ſprak hij met aandoening, zijne krankzinnigheid is mij zoo eerwaardig. Ik zou

mij

mij gelukkig achten, zoo ik hem zijn verſtand kon wedergeven, opdat hij de weinige dagen zijns levens nog gevoelde, wat hij anderen zoo gaarne gunt en ſchenkt.

Hij was de zoon van eenen zeer armen edelman, zijne talrijke kwartieren verſchaften hem het Malthefer kruis. Daar hij nu van hetzelve betere dagen kon hopen, zoo ging hij naar *Maltha*, om daar eenen noodigen kruistogt mede te doen, en zich eener kommanderie waardig te maken.

Hij vocht met groote dapperheid in het eerſte zeegevecht tegen de Turken, vermeerderde deze dapperheid bij elke gelegenheid, en werd van den Grootmeester na verloop van eenige jaren tot bevelhebber van eene Galei benoemd. Zijn moed was groot, hij waagde het eens drie groote vijandelijke ſchepen aan te tasten, en zou overwonnen hebben, zoo alle ridders, als hij, gevochten hadden. Geene dapperheid, maar eene al te groote menigte overwon hem eindelijk, en ſlechts toen eerst, wanneer hij op den grond lag te bloeden en niet meer kon ſtrijden.

Eene harde gevangenis en ſlavernij was nu zijn lot. Hij werd tienmaal verkocht, en leed dikwijls ijſelijke ſmarten. De medeleden van de zoo menschlievende orde der Trinitarisſen vonden hem eindelijk in *Smirna*, terwijl hij op de ſtraten dezer ſtad, even als een paard, eene kar moest voorttrekken. Hij was toen reeds vijf en veertig jaren ſlaaf geweest, en had den ouderdom van

zes en zeventig bereikt. Zij erbarmden zich over zijne ellende, en kochten hem, uit hoofde van zijnen hoogen ouderdom, voor eene geringe ſomme vrij.

Hij ſtak met hen naar *Malta* over, en werd daar met uitſtekende hoogachting ontvangen. De roem zijner dapperheid leefde nog in de harten der oude Ridders, de Grootmeester beval hem, belooning voor zijn veeljarig lijden te vorderen. Hij verzocht om eene kleine kommanderie in zijn vaderland, en vertrok derwaarts met de verzekering, dat de eerst openvallende plaats hem ten deel zou worden. Twee monniken van de orde der Trinitarisſen vergezelden hem op zijne reis; hij was zeer vrolijk en opgeruimd, en genoot de vrucht der vrijheid met jongelingskrachten.

Toen hij voor de eerſtemaal de Duitſche taal weder algemeen hoorde ſpreken, weende hij, als een kind, uren lang, en toen hij de grenzen van zijn geliefd vaderland betrad, ſprong hij uit den wagen, kuste de aarde, bad vurig en aanhoudend. Zijne reisgenooten wachtten lang op het einde, doch daar dit niet wilde volgen, hieven zij hem in den wagen, en hoorden met verbaasdheid, dat hij raaskalde. Zij hielden zulks aanvankelijk voor zwakheid des ouderdoms, doch daar het niet met hem wilde beteren, zoo werden zij overtuigd, dat de vervulling van zijn vurig verlangen hem van het verſtand beroofd had.

Steeds had hij op de lange reis God gebeden, dat hij hem het geluk mogte gunnen, nog voor zij-

zijnen dood den vaderlandſchen bodem te kunnen kuſſen. Hij genoot hetzelve, maar hij betaalde het ook met eenen onſchatbaren prijs, met het verlies zijnes verſtands. De monniken pasten hem eenigen tijd in hun klooster op, doch daar de arme krankzinnige hunne kloosterlijke eenzaamheid niet weinig ſtoorde, zoo meldden zij het den Maltheſer-Ridderen, en deze gaven hem aan mijne zorg over.

Hij leeft in zijne krankzinnigheid vrolijk en gelukkig, hij meent, dat hij een zeer rijk Christen-koopman te *Smirna* is, houdt den oppaſſer voor zijn boekhouder, en zendt hem dagelijks uit, om christen-ſlaven vrij te koopen. Wanneer hij dan in gezelſchap van mij of van een' vreemden bij hem komt, zoo houdt hij hen voor vrijgekochte ſlaven, en ſchenkt hun de vrijheid.

Ook hij kon ongeſtoord en vrij in de zaal en den tuin wandelen, zoo hij de overige krankzinnigen niet woedend maakte. Zijne krankzinnigheid houdt hen alle voor ſlaven, hij koopt ze in zijne gelukkige verbeelding vrij, en eischt dan, dat zij God en hem zullen danken. Wanneer zij nu zeer natuurlijk zich niet naar zijne luimen willen ſchikken, zoo houdt hij hen voor afvalligen, en beleedigt hen zoo lang, tot zij zich gevoelig op hem wreken. Om hem dus niet dagelijks aan mishandeling bloot te ſtellen, durf ik hem niet uit de kamer laten.

In den beginne deed hem de oppaſſer, even als allen overigen, eene keten aan, maar hij ween-

de ijsselijk, en meende weder in slavernij te zijn; ik kon zijne tranen niet zien, nam hem de ketens af, en stelde een' oppasser aan zijn deur. Thans is zulks ook niet meer noodig, dewijl hij vast gelooft, dat voor de deur Turken op hem loeren, en hem tot slaaf willen maken, hij zou dus voor geen geld in de wereld den drempel overschrijden.

Ik heb hoop, dat de dood zijn aardsch leven weldra zal eindigen, en hem in de oorden der vergelding overbrengen. Hij is dikwijls zeer zwak en krachteloos, de verbazende krachten zijnes ligchaams bieden thans geen weerstand meer; hij zou honderd jaren oud hebben geworden, zoo niet langdurige slavernij zijn leven ondermijnd had. O hij moet veel en ijsselijk geleden hebben! zijn rug is met diepe striemen als doorploegd, en zijne huid aan handen en voeten door zwaren arbeid geheel vereeld.

De Grootmeester te *Maltha* heeft woord gehouden; hij kreeg eene kommanderie, die hem jaarlijks tien duizend guldens opbrengt, doch daar hij die niet genieten kan, zoo moet hem zijn opvolger tot aan zijnen dood onderhouden. Hij doet het met naauwgezetheid, en zou hem gaarne de duurste wijnen, de kostbaarste spijzen betalen, zoo ik zulks toe kon staan, en ze zijne ellende niet vermeerderden.

De Arts heeft waarheid gesproken, reeds na verloop van veertien dagen stierf de arme grijsaard. Een kwartier voor zijnen dood verkreeg hij

hij het volle gebruik van zijn verſtand weder. Waar ben ik dan? Ben ik wezenlijk in mijn vaderland? vroeg hij den oppaſſer, en toen deze zulks met ja beantwoordde, riep hij verheugd uit: Zoo is mijn vurigſte wensch vervuld, zoo ſterf ik vergenoegd en met de zekerheid eener toekomende belooning! —— Zulks kon de arme lijder met grond zeggen, want zoo hij daar geene belooning vond, wat zouden, wat konden wij dan hopen? Wij, die nooit ouders, vrienden en vaderland voor altijd moesten verlaten, niet ſmachtten in de ketenen van ſlavernij en krankzinnigheid! Wij, die dikwijls den beker der vreugde ledigden, en reeds beefden, wanneer ſlechts de beker des lijdens ons voorbij ging.

Mijn vriend leidde mij eenige kamertjes voorbij. Hier, ſprak hij, kunt gij ſlechts de treurige ondervinding ontwaren, dat de razende mensch diep beneden het vee gedaald is. Ik bemin u te zeer, dan dat ik u dezen ijſſelijken aanblik zou gunnen. Wilde, nimmer ophoudende, dikwijls woedende razernij heeft deze ongelukkigen zoodanig misvormd, dat gij ze niet voor menſchen zoudt aanzien. God geve, dat zij weldra ſterven, ik kan hun met alle mijne kunst niet eens verzachting geven. Ik wil u nog met twee merkwaardige mannen bekend maken, en dan gaan wij met de overtuiging heen: dat menſchelijke ellende niet te tellen is.

Hier, ſprak mijn vriend, terwijl hij mij naar een ander kamertje bragt, willen wij weêr in gaan.

Een man naauwelijks vijftig jaren oud, wiens blik geenzins krankzinnigheid, maar diepdenkenheid verkondigde, zat aan een klein tafeltje op een' drieſtal, hield tuſſchen zijne knieën een' ouden ſchoen, en lapte dien met den grootſten ijver. Terſtond ben ik tot uw' dienst, ſprak hij, terwijl hij ons vlugtig aanzag en nog vlijtiger arbeidde. Eer ik met mijn' vriend ſpreken kon, ſprong hij van zijn' drieſtal op, greep een ſtuk papier, maakte daar eene maat van, en kwam naar mij toe.

Wat begeert gij, vroeg hij driftig, laarzen of ſchoenen? Ik zag verlegen mijn' vriend aan, en deze antwoordde, dat ik ſlechts een paar ſchoenen wenschte te hebben.

Ook goed, ook goed, ſprak de krankzinnige, terwijl hij aan mijne laarzen de maat nam, ik maak laarzen en ſchoenen, zoo als men ze wil hebben. Ik heb tegenwoordig wel veel werks, ik moet juist voor een geheel Regiment nieuwe ſchoenen maken, maar met Gods hulp zal ik toch ook klaar raken. Wanneer men een zieke vrouw en zeven kinderen te verzorgen heeft, moet men geene nering verachten. Uw Dienaar, Mijn heer, uw Dienaar. Morgen om dezen tijd kan uw bediende ze afhalen, gij zult goed en goedkoop bediend worden.

(*Hij plaatste zich weder aan zijnen arbeid*): ANNA, geef den Heeren een ſtoel, en laat toch de kinders zoo niet ſchreeuwen, geef elk een ſtuk broods, ik heb heden genoeg gekocht. Weenen niet

niet altijd, gij hebt nu geen reden. Zoolang God mij gezondheid en werk geeft, hebben wij geen nood. Maar klopt ook de dood bij mij aan! (*hij laat zijn werk vallen, en ziet vertrouwend ten hemel*) Welnu, dan zal Hij daar boven u ook niet verlaten! (*luisterend*) Wat zegt gij? Gij zult met uwe kinderen moeten gaan bedélen? (*weenend*) Dat ware ijsselijk, dat verhoede God! Ik zou in den hemel nog wanhopen, zoo ik het zag, en niet helpen kon! — — Wees vrolijk, ANNA wees opgeruimd. Ik zal regt vlijtig arbeiden, op dat wij een huisje en een stukje lands kunnen koopen, dan kunt gij mij gerust zien sterven.

Hij arbeidde nu op nieuw en zeer vlijtig. Zijn treurig gelaat werd allengskens vrolijker, tevredenheid en een vrolijk uitzigt straalden uit hetzelve. Wij gingen op de galerij. Deze arme krankzinnige, sprak mijn vriend, is wezenlijk een schoenmaker. Hij leefde weleer in een naburig dorp, onderhield zich, zijne vrouw en zeven kleine kinderen spaarzaam, maar eerlijk. Alle zijne buren noemden hem den vlijtigen schoenmaker, dewijl dikwijls om middernacht zijne lamp nog brandde, en de voorbijgangers hem aan den arbeid, zijne vrouw aan het spinnewiel zagen.

Toen voor vijftien jaren duurte en hongersnood ons arm Vaderland drukten, vele duizende hulpeloos versmachtten, en eene ijselijke, besmettende ziekte den arm van menigen arbeidzamen vader krachteloos maakte, naderden ook ellende en jammer zijne kleine woning. Het was hem

volſtrekt onmogelijk, ſlechts het drooge brood voor zijn huisgezin te winnen, hij en zijne vrouw moesten de ontbeerlijke kleederen, en eindelijk ook het bed verkoopen, om den honger der arme kinderen ſlechts bekrompen te ſtillen.

Toen alles verkocht was, de dagelijkſche arbeid zelfs ſteeds ſpaarzamer werd, wierpen gebrek en ellende zijne vrouw en kinderen op het ziekbed neder, ook hij werd mat en krachteloos, kon den zieken naauwlijks een dronk waters ter lafenis bieden, en aan zijnen weinigen arbeid niet meer vorderen. Terwijl hij eens troosteloos aan het ſtrooijen bed zijner vrouw zat, alle zijne kinders ſchreiden, en hij opregt beleed, dat hij niet wist, vanwaar hij morgen eene bete broods zou krijgen zoo ſprak zijne vrouw: Vader gij moet gaan bedelen! De algemeene nood zal de harten der rijken toch openen! Ga naar de ſtad, en breng ons brood, anders verhongeren wij allen!

Hij antwoordde niet, weende jammerlijk, en ging, toen den volgenden morgen de kinderen om brood vroegen, terwijl hij zijne handen wrong, de deur uit. Een even zoo arm buurman ontmoette hem. Buurman, ſprak hij, ik moet gaan bedelen, wees zoo barmhartig, en geef aan mijne vrouw en kinderen nu en dan een' dronk waters, wanneer ik weder kom, zal ik eerlijk met u deelen.

Hij ging nu naar de ſtad, men vierde juist het kersfeest, en veel volk ging naar de Domkerk, wer-

werwaarts hij insgelijks volgde. Een Priester wilde den kanſel beklimmen, de wanhopende vader ſprong voorwaarts, trok hem terug, en betrad zelf deze eerwaardige plaats.

„ Hoort mij," riep hij op eenen zeer treffenden toon, „ Hoort mij, zoo gij menſchen, — „ redt mij, zoo gij christenen zijt. Ik ben de „ ongelukkigſte, de ellendigſte onder u! Ik ben „ man, en heb eene zieke vrouw! Ik ben vader, „ en heb zeven zieke kinderen. Zij eiſchen „ brood van mij, en ik kan het hun niet geven. „ Komt nader, ziet mijne handen, ze zijn vol „ bloedige knobbels! Wanneer gij reeds lang op „ uwe zachte bedden rustte, arbeidde ik nog, om „ hunnen honger te ſtillen, maar mijne verdien„ ſten waren niet genoegzaam; ik heb alles ver„ kocht, om hen te verzadigen, ik heb niets „ meer, dan deze klungels, en de arme wormen „ roepen nog ſteeds om brood. — Thans moet „ ik gaan bedelen! Bedelen voor mijne vrouw, „ voor mijne kinderen! Ik vervul dezen pligt „ met hartzeer, hij vernedert mij tot den rang „ der leêgloopers, en ik was het toch nooit, „ verdiende altijd mijn brood in het zweet mij„ nes aangezigts. Ik bedel voor mijne vrouw „ en kinderen! Ik bedel in de tegenwoordigheid „ van uwen en mijnen God, dewijl ik hoop, „ dat gij des te gewilliger zijne geboden vervul„ len, en de bede des armen niet verſmaden „ zult. Erbarmt u over mijne arme vrouw, zij „ ligt te huis en jammert! Erbarmt u over mij-

„ ne zieke kinderen, zij ſchreijen van honger;
„ Erbarmt u over den ongelukkigſten vader, die
„ het hooren moet, en niet helpen kan."

Toen hij de laatſte dezer merkwaardige woorden uitgeſproken had, zonk hij krachteloos neder. Verbaasdheid had tot hier toe alle toehoorders geboeid, thans drongen velen toe, om den ongelukkigen bij te ſtaan. Men hoorde enkel weenen en ſnikken, ook ik was in de kerk, en weende mede. Het was treffend, om aan te zien, hoe allen met uitgeſtrekte handen hunne gaven ter ondersteuning zochten aan te bieden. Het moest God het welgevalligſte offer zijn, daar honderden zamendrongen, en den ongelukkigen naar zijne woning wilden dragen; ik was ook onder dit getal, en men gunde mij ſlechts den voorrang, om dat ik een Arts was, en beloofde elke gift voor hem aan te nemen.

Eer ik hem kon laten voort dragen, hadden zich reeds eenige menſchenvrienden met borden aan de kerkdeuren geplaatst, zij verzamelden, wat men wilde geven, en eer het mij gelukte, den ongelukkigen uit eene ſoort van bedwelming te wekken, bragten zij hem reeds zeshonderd twee en zestig guldens, als eene belooning voor zijne treffende leerreden. Voor den avond groeide deze inzameling aan tot elfhonderd guldens.

Eenigen, die tegenwoordig waren, vroegen naar zijnen naam en woonplaats, meer dan twintig aanzienlijke vrouwen reden terſtond naar zijn Dorp, namen bedden, kleêren en ſpijzen mede,

om

om de naakten te kleeden, de hongerigen te spijzen. Hoe vrolijk, hoe gelukkig had de goede en brave vader nu in het midden zijnes huisgezins kunnen leven! Ik was zoo gelukkig, zijne vrouw en alle zijne kinderen van den dood te redden, maar hem, — dien ik zoo gaarne geholpen had — kon ik niet weergeven, wat hij ter redding zijner lievelingen opofferde. Zijn verstand was verloren? Reeds een aanval van krankzinnigheid moest hem verleid hebben, den kanſel te beklimmen, zij zegepraalde geheel, toen hij zijne merkwaardige reden volleindigd had. Drie jaren lang raasde hij onophoudelijk; ik moest hem laten boeijen, en was geheel niet in ſtaat zijne pijn te verzachten.

Eens bezocht hem, — het geen dikwijls gebeurde, — zijne vrouw met eenige haarer kinderen, zij had op mijnen raad van de rijke aalmoezen een klein landgoedje gekocht, en jammerde deze reis meer dan ooit, dewijl haar man de vrucht van hetzelve niet mede genieten kon. Hij lag zonder gewaarwording; had haar nog nooit herkend, thans rigtte hij zich in eens op, ſtaarde in het rond, en riep eindelijk uit: Vrouw, zoo leeft gij! Zoo leven mijne kinderen nog: Dan moet ik immers arbeiden! — — Na deze woorden ſprong hij van het bed op, eischte zijn werk-gereedſchap, en raasde op nieuw zoo lang, tot dat ik hem werktuigen van hout liet maken, en alles gaf, wat hij eischte.

Hij kent nu altijd zijne vrouw en kinderen, maar

maar hij gelooft vast, dat hij nog in zijne hut woont, arbeidt zonder ophouden aan eenen schoen, dien hij bestendig oplapt, en weêr losmaakt. Wanneer zijne getrouwe vrouw hem zijn geluk verhaalt, en tot deelneming in hetzelve uitnoodigt, zoo lacht hij eenige minuten zeer tevreden, maar begint terstond weder vlijtig te arbeiden, en troost haar met de verzekering, dat hij door aanhoudende naarstigheid nog eens een eigen huis hoopt te verkrijgen.

Dikwijls heeft zij mij ootmoedig gebeden, om haren geliefden man aan hare eigene zorg toe te vertrouwen, zij hoopte, dat overtuiging hem welligt redden kon; ik hoopte het aanvankelijk met haar; maar hij raasde, toen men hem uit zijne kamer leidde, en hield niet op, voor dat hij 'er weder was ingebragt.

Ik heb op mij genomen, vader zijner verlaten kinderen te worden! Zijne oudste dochter dient bij mij aan huis, zijn oudste zoon helpt de moeder in het bestuur van het landgoedje; de drie overige knapen leeren een handwerk, en de twee jongste meisjes zijn nog bij de moeder. Allen passen goed en wel op, allen bezoeken vlijtig hunnen vader, beminnen hem van ganscher harte, dewijl hij alles voor hun deed, en hun eindelijk zijn verstand opofferde.

Ik trad nog eenmaal in zijne kamer. Eerbied en diepe hoogachting vervulden mijn hart, ik rigtte den edelen vader een standbeeld en tempel op, en vroeg mijn geheugen: of het eenen waardi-

diger' en grooter' man kende dan dezen! — — Dat is mijn lieveling! riep ik eindelijk uit, en zonk in de armen van mijnen vriend! God zal het vergelden, ſprak ik, dat gij de vader zijner kinderen werdt; gij zult deelen in zijne heerlijke belooning.

Wij gingen verder; aan de volgende deur ſtond een oude magere krankzinnige, die een groot pak ſchriften in zijne hand had, en mij door eene menigte redenen zocht te overtuigen, dat hij zijn proces op de onregtmatigſte wijs verloren had. Kom ſlechts nader, ſprak hij, en ontvouwde zijne ſchriften, gij zult het ſchreeuwendſte onregt duidelijk inzien, en mij uwen bijſtand voorzeker niet weigeren.

Heeft hij vrouw en kinderen? vroeg ik mijnen vriend. Neen, antwoordde hij, geene van beiden. Onder allen, die hier lijden zou hij het minſte medelijden, zoo krankzinnigheid niet eene ellende ware, die men niet zonder medelijden beſchouwen kan.

Hij was de erfgenaam van eenen zeer rijken Neef, die Koopman en Fabrikeur was. Te dom, om den *ſpeculativen* handel voort te zetten, en te gierig, om een verſtandig gebruik van zijnen rijkdom te maken, verkocht hij winkel en fabrijk, ſloot het geld in ijzeren kisten, ſchoot ſlechts op panden van eene dubbele waarde, en woekerde, als een jood. Zijne gierigheid nam dagelijks toe, en veroorloofde hem niet, aan een huwelijk, of

aan

aan eenig genot van het menſchelijke leven te denken.

Een nog minderjarige losbol verpandde eens eenige kostbare juweelen bij hem voor duizend guldens. De voogd vernam het, en eischte die terug, dewijl men volgens de wet eenen minderjarigen geen geld ſchieten mag. De gierigaard wilde ze niet weêrom geven; het kwam tot een proces, het welk natuurlijk verloren werd, en den ongelukkigen zijn verſtand ontroofde, toen hij de juweelen terug geven, en de verpande ſom van duizend gulden verloor. Zijn vermogen is thans in gerigtelijke bewaring, hij kan het niet genieten. Hij raast nooit, maar hij is zeer valsch, en wil elk vermoorden, die niet, even als hij, beweert, dat hij zijn proces op de onregtmatigſte wijze verloren heeft.

Welkom, welkom! riep ons eene ſtem te gemoet, toen wij bij het volgende vertrek kwamen. Een friſsche jongeling trad aan de deur, had hij niet eene keten achter zich gefleept, ik zou hem niet voor krankzinnig hebben aangezien. Zijn opene blik, zijn vrolijk gelaat, zijn lagchend oog ſprak dit vermoeden geheel tegen.

Gij komt waarſchijnlijk, ſprak hij op eenen vriendelijken toon, om mijn kunſtſtuk te zien, het ſtrekt mij tot genoegen, u daarmede bekend te maken, en ik wensch van ganſcher harte, dat het u ten nutte en ter waarſchuwing moge ſtrekken.

Hij trad thans achter eene vierhoekige kas, die

in

Digitized by Google

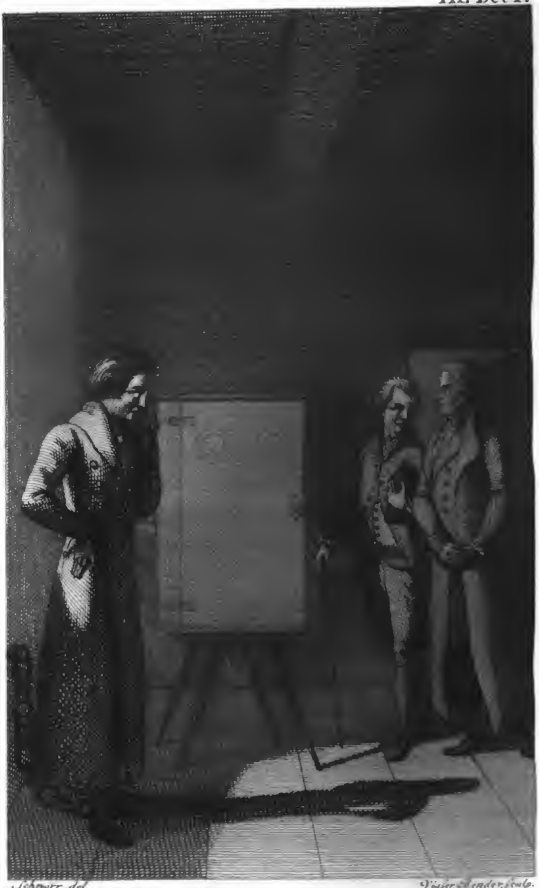

Schouw. del. Vinkeles sculp.

bl. 47.

in het midden der kamer ſtond, met kleine ronde openingen voorzien en volkomen gelijk was aan eene kijkkas. Mijn vriend leidde mij binnen, en wij zagen er in.

De Krankzinnige. Pas op, nu zal het ſpel beginnen. (*met eene harde ſtem*) Daar zweeft eene ſpin in het midden van de kas, zij weeft haar kunſtig net, alles is fijn en fraai, alles ſchoon, en afgemeten! Pas op, verſcheidene vliegen gonzen zonder achterdocht rondsom haar; er heeft zich juist eene in haar net verward, de ſpin ſchiet toe, zuigt haar het bloed uit, en doodt haar op eene ſmartelijke wijze. Even zoo vangen ons de listige vrouwen, en wanneer wij in het net der liefde verward zijn, kwellen en martelen zij ons dood.

Heiſa! Daar komt een vrolijke knaap aan, hij maakt blaasjes van zeepſop, en verheugt zich over de ſchoone kleuren. De dwaas bedenkt niet, dat hij eens in mannelijken ouderdom met weemoed aan dit ſpel herdenken zal. Hij zal beminnen, hij zal trouw van zijne vrouw vorderen, en die zal even als de ſchoonſte zeepblaas in de lucht verdwijnen.

Huil Ik ben koud, het vriest hard! ſneeuw bedekt de aarde, en glad ijs bouwt bruggen over de diepe ſtroomen. Velen loopen zorgeloos daar over, en vallen neder, het gaat hun, als den mannen, die op de eeden der vrouwen vertrouwen, zij ſchijnen die te zullen houden, maar ze zijn glad als ijs, wanneer men er zich zeker op ver-

verlaat, zoo ſtort men neder, en valt zijn hoofd aan ſtukken.

Pas op, 'er beginnen nieuwe tooneelen! Holla, holla! Er is eene jagt! Het geruste hert wordt overvallen, het ſnelt voort, jagers en honden vervolgen het! Holla holla! Dat gaat ſchielijk en ſnel! Ach het arme hert, het kermt, bezwijkt valt en wordt verſcheurd! Eene ware beeldtenis van 's menſchen leven! (*met een zachte en gevoelige ſtem*) Het hert is de brave man, jagers en honden zijn zijne vijanden — want welk braaf man heeft geene vijanden? — Hij wordt vervolgd, tot dat hij bezwijkt. Jammer maar dat zoo vele groote Heeren verklaarde liefhebbers van deze jagt zijn!

(*Op den vorigen toon*) Heiſa! Dat gaat daar vrolijk toe. Een rijk Heer viert juist zijnen geboortedag, eene menigte gasten ſmult aan zijne tafel. Let op, welk eene moeite hij zich geeft, om elk te bedienen, hoe hij zijnen trouwen jagthond ook een been toewerpt. — — Alles, zegt de wijze SALOMO, duurt, op deze wereld, maar een' korten tijd. De rijkdom des gullen mans verdwijnt, en met hem zijne vrienden. Eindelijk moet hij gaan bedelen. Let op, hier gaat hij met den bedelſtaf voorbij. Zijn getrouwe jagthond vergezelt hem. De laatſte bewijst duidelijk, dat men dankbaarheid ſlechts bij dieren zoeken, ze van menſchen niet moet verwachten.

Pas op, pas wel op! Thans komt het laatſte

en

en beste mijner ſtukken. Nu mijne Heeren, wat ziet gij?

De Arts. Een Spiegel.

De Krankzinnige. En in denzelven?

De Arts. Niets.

De Krankzinnige. Geheel niets?

De Arts. Neen niets!

De Krankzinnige. Hm, Hm! Aanmerkenswaardig, maar waar! Het is de ſpiegel der edele en belanglooze handelingen van alle levendige menſchen. Daar gij 'er niets inziet, zoo is het bewezen, dat allen, die op aarde wonen, volkomen deugnieten zijn. Uw Dienaar, Mijne Heeren, Uw Dienaar.

Hij ging nu op zijde, en zag ſtil voor zich, eindelijk leide hij den voorſten vinger aan zijn' neus, en trad meer voor ons. Wat is, ſprak hij, op een' langzamen toon, listiger dan de duivel, en magtiger dan God?

Wij zwegen.

Ik zal het u verklaren! voer hij lagchend voort. Het is de vrouw! de vrouw! Want de duivel moest zich van de hulp eener vrouw bedienen, om den man te kunnen verleiden. Zij is magtiger dan God, want die had zes dagen noodig, om de wereld te ſcheppen, en de vrouw behoeft ſlechts een oogenblik, om deze ſchoone wereld in eene hel te veranderen! Vaartwel (*met veel nadruk*) En gedenkt mijner, wanneer eene vrouw u liefde belijdt.

Hij ging achterwaarts, en de Arts bragt mij naar de Galerij.

Wie is deze zeldzame menſchen- en vrouwen hater? vroeg ik hem terſtond.

De Arts. Noch ik, noch iemand weet het. Hij wandelde voor zes jaren met zijne kijkkas in het land rond, drong zelfs in de gezelſchapskamers der Grooten, en zei hun dikwijls de bitterſte waarheden. Zijne krankzinnigheid werd eerst volkomen ontdekt, toen men hem voor het Gerigt ter verantwoording riep.

Daar hij menige Dame ten uiterſte beleedigd en gekrenkt heeft, en men door het zorgvuldigſte onderzoek zijnen naam, zijn karakter en vaderland niet ontdekken kon, zoo werd hij, op bevel van den Vorst, mijner zorg aanbevolen. Hij raast, wanneer ik hem zijne kijkkas ontneem, hij leeft gerust en tevreden, zoo ik hem die laat. Dit is alles, wat ik u van hem verhalen kan, want hij beantwoordt niet eene eenige vraag, die mij meer licht zou kunnen geven. Waarſchijnlijk moet eene trouwlooze vrouw hem bedrogen, en valſche vrienden hem verraden hebben, dewijl hij zijne ſmart daar over in alle zijne geſprekken en handelingen te kennen geeft.

Ik verliet nu, aan de hand mijns vriends, het huis der ellende. Den indruk, dien deszelfs bewoners op mij maakten, gevoelde ik lang, gevoel ik dikwijls nog!

HET

HET STEENEN BRUIDSBED.

Terwijl ik eens over een gedeelte der hooge en grootſche bergen reisde, die de bewoners van *Boheme* van derzelver naburen ſcheiden, bragt mij de ſlechte weg in eene zeer kwade luim; ik achtte de brandende hitte der zon niet, verliet mijnen wagen, en wandelde op een voetpad voort, terwijl dezelve op eenen modderigen en hobbeligen weg ijsſelijk heen en weer ſlingerde. De ſtreek was Romanesk, dikwijls ook vreesſelijk wild; ik wilde dezelve genieten, maar alle mijne ribben ſpraken dit genot tegen, en bewezen mij door de gevoeligſte ſmarten, dat eene ſtreek, die dit gevoel veroorzaakte, onmogelijk ſchoon zijn kon.

Het voetpad, waarop ik wandelde, liep kronkelend in een klein dal neder, het welk door hooge, onvruchtbare, dikwijls kale rotſen was

ingefloten, die de regtmatige zorg in mij verwekten, of ik wel een' uitgang vinden zou. In de kloven der rotfen groeiden hier en daar dennen- en pijn-boomen, hunne dwergen-geftalte bewees duidelijk, dat zij flechts fpaarzaam voedfel vonden. De zon ftond achter den hoogften berg, en wierp deszelfs fchaduw in het dal neder, ik haastte mij om die te genieten, en werd, terwijl ik rustte, weder vrolijk en opgeruimd.

Het was ftil en eenzaam in het ganfche dal; een paar bokken fprongen op de nabij gelegene rotfen in het rond, en luisterden bevreesd, wanneer zij de raderen van mijnen wagen op den berg hoorden rammelen, of de knorrige koetfier nu en dan een' vloek uitftiet. Regt tegen mij over verhief zich eene rots, wier kruin in twee deelen gefplitst was, en den onverfaagden, die deszelfs top waagde te beklimmen, eene rustplaats in zijn midden aanbood.

Ik onderzocht juist: of kunst of natuur deze plaats gevormd had, en wilde mij van het eerfte overtuigen, toen een oud moedertje met een bos hout op den rug mij voorbij ging, en op eenen nabij gelegen fteen zocht te rusten. Eene jonge, fterke deern, die een' gelijken last droeg volgde haar, plaatfte zich niet verre van mij af, en zag naar de rots, die mijn oog eerst verlaten had.

De Oude. (*tegen haar*) Zit niet zoo te kijken, maar bid liever een vader onz', opdat God u voor dergelijk ongeluk beware. —

De

De deern maakte terſtond een kruis, en bad zeer aandachtig.

Ik onderzoek nooit het oogmerk van een gebed, het zij hoedanig het wille, de biddende blijft mij toch altijd eerwaardig, en ik ſtoor hem ten hoogſte ongaarne. Ik wachtte dus, tot dat zij gebeden had, en ging toen eerst naar de oude, om te vernemen, wat 'er merkwaardigs op die rots gebeurd was.

De Oude. Ja, Mijn goede Heer, dat kan ik u zoo eigenlijk niet vertellen, ik heb het maar eens van mijne zalige Moeder vernomen, en die wist het ook maar van hooren zeggen; en zoo mag wel veel zijn verloren gegaan, het welk ik u gaarne zou willen verhalen, indien ik zelve het goed wist. Zoo veel is zeker, dat voor eenige eeuwen op deze rots een ſchoon Kasteel ſtond, waarin eene rijke adelijke Dame met hare eenige dochter leefde. Deze beminde eenen jongen Heer uit de nabuurſchap, dien de moeder niet kon verdragen, en uit dien hoofde niet wilde toeſtemmen, dat zij hem trouwde. Maar de dochter achtte het verbod der moeder niet, en beloofde heimelijk haren minnaar, zoo lang op hem te wachten, totdat de moeder geſtorven was.

Kort voor haren dood vernam de moeder deze belofte; zij werd 'er zeer boos over, dreigde de ongehoorzame dochter met haren vloek, en bad God vuriglijk, dat hij dien verhooren, en het bruidsbed harer dochter in een' ſteen veranderen

zou, zoo zij den jongen ridder derwaarts leiden wilde.

De moeder ſtierf, en de eervergeten, ongehoorzame dochter gaf weldra haren minnaar de hand. Zij vierden hunne bruiloft met groote pracht op het kasteel, het welk op deze rots ſtond. Toen zij om middernacht naar de bruidskamer gingen, hoorde de nabuurſchap rondsom een' vreesſelijken donderſlag. Des morgens was het ſchoone kasteel verdwenen, geen weg noch ſteg naar de rots meer te vinden. De ongehoorzame dochter zat geheel alleen op derzelver ſpits in het ſteenen bruidsbed, het welk men thans nog duidelijk zien kan. Geen mensch kon haar redden, en elk, die het wilde wagen, naar haar toe te klimmen, viel naar beneden. Zij moest zonder hulp op deze rots wanhopend, en van honger ſterven. De raven aten haar dood ligchaam, en de ſteenuilen ſleepten haar gebeente in deze ſtreken rond, op dat elk ongehoorzaam kind er een voorbeeld aan nemen; en den laatſten wil zijner ouderen zorgvuldig nakomen mogt. — —

Maar dit algemeen Volkspraatje, dit fabeltje, gelijk gij het gelieft te noemen, moet toch eene beteekenis, een' oorſprong hebben! Zeide ik tegen den waardigen Ambtman der Heerlijkheid, waarbij ik 's avonds gastvrij ontvangen werd, en ik hem de vertelling van het oude Moedertje mededeelde.

Ik twijfel er aan, antwoordde hij lagchend, doch ik wil ten uwen plaiziere ons beſtoven ar-

archief wel eens doorſnuffelen; het is rijk in berigten van vroegere tijden; en daar de Geſchiedſchrijvers ſteeds zorgvuldig aanſchrijven: hoe duur men elk jaar het ſchepel koren, de riſt uijen, of knoflook betaalt, zoo zullen ze deze merkwaardige geſchiedenis niet vergeten hebben, zoo zal ik zekerlijks iets ſoortgelijks vinden, indien ook al mondelinge overlevering en vertelling het geheele vergroot en misvormd hebben.

Bij het affcheid herinnerde ik hem nogmaals aan zijne belofte, en verkreeg na verloop van een jaar de volgende geſchiedenis van hem.

HUGO EN KLETA.

In het jaar 1316 werd des morgens vroeg, op het feest van den Heiligen Jakob, den edelen en geſtrengen Heer HANS VAN OTTENWALD eene dochter geboren. Den vorigen avond begon de edele vrouw de eerſte barensweeën te gevoelen. De hemel was ſchoon en helder, doch eer het uur van middernacht daar was, verdonkerden zwarte onweêrswolken de ſterren; de ſtormwind ſuisde door het bosch, en loeide in de ſpleten der rotſen. Uilen vlogen om het venſter der ſlaapkamer, en krasten vreeſelijk.

Terwijl het in het bosch nog beſtendig ſtormde, de blikſem een eik openſpleet, en de ſtormwind hooge dennen ontwortelde, zag het dochtertje het eerſte daglicht; het was lief en ſchoon, de moeder kuste het vurig, de vader nam het overſtelpt van vreugd in zijne armen, knechten en meiden juichten, alleen de oude Ambtman ging

ging treurig naar zijne kamer, en bad God ootmoedig, dat de levensdagen van het meisje niet mogten zijn, als die harer geboorte: hij was zeer ervaren in onderscheidene voorteekens, en had bij ondervinding, dat storm en onweder in het uur der geboorte veel onheils voorspellen.

De edele dochter groeide voortreffelijk, zij werd een huwbaar meisje, en perste oud en jong de grootste bewondering harer schoonheid af. God verhoorde de beden der Ouderen niet meer, hun echt werd in het vervolg met geene kinderen meer gezegend, zij moesten zich met dit eene tevreden stellen, en beminden het met groote tederheid.

EDELDRUDA, zoo heette de jonkvrouw, werd vroom en deugdzaam opgevoed, zij kon krachtige morgen- en avondgebeden van buiten opzeggen, en wanneer zij in de Kapel voorbad, dan stroomden alle bewoners van het Dorp derwaarts, om na te bidden, het welk haar lieve mond zoo beminnelijk en aandachtig uitsprak. Op eene der naburige rotsen, die zich rondom het Kasteel, in groote menigte ten hemel verhieven, had een harer voorouderen eene Kapel gesticht ter eere der Heilige Maagd. Deze bezocht zij met haar meisje zeer dikwijls, en bad daar uren lang, wanneer haar vader in de nabijheid jaagde.

Zij was juist zeventien jaren oud, toen zij ook derwaarts ging, en niet wederkeerde, wanneer de zon zich reeds achter het bosch verscholen had. De bekommerde vader ging uit,

om haar te zoeken, doch vond haar niet in de Kapel. Haar fluijer hing niet ver van daar aan den tak van een' dennenboom, onder wiens ſchaduw de hoeven van paarden in het zand gedrukt ſtonden. De arme vader raasde, hij ontbood terſtond alle zijne onderdanen, en dwaalde met hun door de ganſche ſtreek rond, om zijn eenig kind te zoeken en te vinden. Alle zijne moeite was vruchteloos. Hij moest naar de kermende moeder terug keeren, en kon haar lijdend hart met geen vertroostend berigt verheugen. De ſchoone EDELDRUDA was verdwenen, geen ſpoor verried haar verblijf, geene boodſchap van haar verkwikte de treurende ouders. Eer een jaar voorbij was, deed het hartzeer de arme, ſmachtende moeder in het graf dalen; hare laatſte woorden waren zegen over hare geroofde dochter; hare laatſte blik bewees duidelijk, dat zij haar daar hoopte te vinden, ten minſte weder te zien.

De oude vader zat nu eenzaam op zijn Kasteel, hij haatte de jagt, dewijl dezelve hem eens al te verre van zijne dochter verwijderd had, hij haatte den wijn, dewijl EDELDRUDA hem niet meer den beker vulde, hij haatte bijeenkomſten en gezelſchappen, dewijl deze hem beletten aan zijn geliefd kind te denken, en harer nagedachtenis eenen traan te wijden. Hij ſprak zeer weinig, hij opende zijne deur noch voor vriend, noch voor vreemden, en hoopte, dat hartzeer en verdriet hun meesterſtuk weldra zouden voltooijen, en hem gelijk zijne Gade bij zijne va-

de-

deren verzamelen. Zes jaren lang hoopte hij zulks vergeefs, want zijn ſterk ligchaam trotſeerde het lijden zijner ziel, het kon hetzelve wel buigen, maar niet verwoesten.

Eens zat hij nog om middernacht zonder ſlaap in zijne kamer. Alles rustte, ſlechts hij niet. Het beeld zijner geliefde dochter ſtond levendig voor zijne ziel. Nog eenmaal ſlechts wenschte hij haar te zien, en aan zijn hart te drukken. Een geklop, het welk hem uit de verte in de ooren klonk, wekte hem uit zijne diepzinnigheid, hij opende het venſter en luisterde. Men klopte aanhoudend aan de buitenſte deur van het Kasteel, het ſcheen hém, als of er een kind weende, en eene onverſtaanbare ſtem kermde. Hij riep den portier, deze had het insgelijks gehoord, en vroeg den Burgheer om raad: of hij de deur openen, of ſlechts vragen zou, wie 'er klopte.

De Burgheer was nog beſluiteloos, hij ging met den Portier naar beneden, en beklom in zijn gezelſchap den muur.

Wie klopt daar op zulk een buitengewoon uur? vroeg hij, toen men andermaal klopte.

Jammerende onverſtaanbare toonen klonken naar omhoog, een klein kind riep: Maak open, maak open! — —

De Portier vermoedde verraad, en ried het den Burgheer af, toen deze de bede des kinds wilde vervullen. Hij riep de knechten, zij ſtaken fakkels aan, en hielden die aan eenen kant over

over den muur, derzelver vlam verlichtte den omtrek.

Eene edele Dame, aan wier gordel veelkleurige ſteenen glinſterden, wier hals en armen met groote parelen pronkten, ſtond digt bij de poort, zij hief hare handen biddend omhoog, en beurde ſtilzwijgend en kermend een klein kind op, wanneer men na haren naam en de oorzaak harer komst vroeg. Men zag niemand noch in de nabijheid, noch in de verte, men behield echter nog altijd achterdocht, dewijl de Dame niet wilde ſpreken.

Reeds bad de Ambtman den Burgheer, de onbekende tot den morgen te laten wachten, en wilde het haar juist toeroepen, toen zij haar ſmekend gelaat nog eenmaal tot hem ophief. Hij deinsde van ſchrik terug. God en Maria! riep hij uit, was dit niet de blik van jonkvrouw EDELDRUDA? Is het niet hare ganſche geſtalte?

Zoodra de Burgheer, wiens oog niet ſcherp meer zag, dit vermoeden hoorde, en eenige knechts hetzelve bevestigden, zoo achtte hij allen verraad onmogelijk, vloog van den muur af, hielp zelf de grendels wegſchuiven en beefde en ſidderde, toen de edele vrouw met haar kind binnentrad, en aan zijne voeten nederſtortte. Met een onzeker voorgevoel beurde hij haar op, met blijdſchap en verrukking drukte hij haar aan zijn hart, toen hij in haar zijn eenig, zijn verloren kind herkende. Het is onze jonkvrouw

EDEL-

EDELDRUDA! mompelden ſommige knechts. Zij is het, zij is het! juichte eindelijk de geheele menigte, en omringde haar liefkozende.

Eensklaps rukte zij zich van den hals des vaders los, en overzag met een ongerust met een zoekend oog de menigte. „Ha ik verſta u! riep de vader; offchoon het gevoel u de ſpraak benomen heeft; zoo ſpreekt uw blik toch duidelijk. Gij zoekt uwe moeder? Zij is niet meer hier beneden, zij liet u zegen en overvloed na, neem dien uit de hand uwes vaders, en murmureer niet tegen God, daar Hij u zulks nog vergunde.

EDELDRUDA zonk weder weenend en ſnikkend in de armen des vaders, hij leidde haar naar de Zaal. De Ambtman droeg het kleine kind op zijne armen, het ſpeelde met zijne grijze haren, en vroeg hem meer dan eens: hebt gij mij lief?

Toen zij in de Zaal aankwamen, bragt haar de vader aan de ſchenktafel, hij greep de bokaal, zij was nog half gevuld. Geliefde dochter, riep hij als van vreugde buiten zich zelven, vul mij den beker! Steeds bad ik God, dat Hij mij dit geluk vergunnen mogte, Hij heeft mijne ſmeekingen verhoord, ik wil dien zegen genieten.

EDELDRUDA vulde den beker, tranen dropen in denzelven. Het zijn tranen van vreugde, het zijn uwe tranen, zij kunnen niet ſchaden, ſprak de vader, en ledigde den beker. Maar nu, voer hij voort, bevredig ook mijne nieuwsgierigheid,

heid, die ten ſterkſte geſpannen is. Waar waart gij al dien tijd? Hoe kwam dit kind in uwe handen? Is het het uwe? O ik wil het als mijne kleindochter aan mijne borst drukken, al is het ook eene bastaard.

EDELDRUDA beurde weenende het kind op, en leide het in de armen hares vaders. Haar blik ſteeg hemelwaarts, en bleef biddend aan denzelven hangen. Het kind ſloeg zijne armen om den hals des Grijsaards, kuste zijne wangen, en ſprak vleijend: goed op mij zijn, mij liefhebben! — —

De oude vader voelde deze bede diep, hij drukte het met vaderlijk gevoel aan zijn hart. Vertel nu, ſprak hij tot EDELDRUDA, vertel nu openhartig en opregt, het zal wellust voor mijn hart zijn, wanneer het u regt veel vergeven kan.

EDELDRUDA ſloeg hare oogen neder, haar aangezigt gloeide, wraaklust ſtraalde uit haar oog, zij opende haren ſchoonen mond, en wees met hare hand op hare tong. Moeder kan niet ſpreken, zei de kleine, zij heeft geene tong! De oude vader deinsde van ſchrik terug, allen ſloegen de handen in elkanderen en ſtonden als verſteend. Het duurde lang, eer iemand het waagde, om, het geen men vreesde, te onderzoeken; eindelijk naderde de Ambtman, en zag nu duidelijk, dat der ongelukkige EDELDRUDA de tong ter helfte afgeſneden, doch de wond reeds lang genezen was.

De

De ſmart des vaders was groot, was ijsſelijk, hij beefde en ſidderde, wanneer hij zich het lijden der ongelukkige voorſtelde, hij was woedend, wanneer hij overdacht, dat hij geen wraak kon nemen aan den ſtichter dezer ſchandelijke euveldaad. De nacht werd ſlapeloos doorgebragt, alles jammerde, alles weende en beklaagde het harde lot der ongelukkige.

Na menigvuldige vragen, die EDELDRUDA ſlechts door teekenen kon beantwoorden, werd den Burgheer bekend, dat waarſchijnlijk magtige roovers haar voorheen uit de Kapel geſchaakt, en zoo ijsſelijk mishandeld hadden. Doch hoe naderhand haar wreed lot zoo veranderd was, hoe en door wien zij die ſchoone kleederen, dien kostbaren opſchik, en die juweelen, die zij aan haar hoofd, hals, en gordel droeg, gekregen had, kon EDELDRUDA met alle moeite en inſpanning niemand begrijpelijk maken. Slechts zoo veel vernamen zij met zekerheid, dat het kleine kind, — een ſchoon lief meisje — hare dochter, en zij uit een ver afgelegen oord tot hier toe met haar gevlugt was.

Eindelijk gunde de vader zijn weêrgevonden kind rust, hij bragt haar naar hare vorige kamer; zij weende ſterk, toen zij dezelve betrad, en knielde biddend voor haar ledikant neder. Haar vader bezocht haar den volgenden morgen, hij had al dien tijd met zijnen Ambtman geraadpleegd, hij hoopte door wel ingerigte vragen meer lichts te krijgen.

Be-

Bemint gy den vader van dit kind? Sprak hij tot zijne dochter?

EDELDRUDA (*beantwoordde dit met een toeſtemmend teeken.*)

De Vader. Was hij uw echtgenoot? Werdt gij op eene regtmatige wijze met hem verbonden?

EDELDRUDA. (*leide de hand op de borst en knikte met het hoofd.*)

De Vader. Was hij een Ridder? Of meer nog dan een Ridder?

EDELDRUDA. (*ſtemde beide vragen toe*).

De Vader. Was hij onder hen, die u mij ontroofden? Heeft hij deel aan de ijsſelijke daad, die zij aan u volvoerden?

EDELDRUDA. (*ontkende deze vragen.*)

De Vader. Werd hij welligt uw Redder?

EDELDRUDA. (*bevestigde zulks met groote vreugde.*)

De Vader. Waar is hij? Leeft hij nog?

EDELDRUDA. (*weende, en gaf door teekenen te kennen, dat zij hier aan twijfelde.*)

De Vader. Hoe werdt gij van hem geſcheiden? Hoe kwaamt gij hier?

EDELDRUDA. (*wees op haar kind, en zocht haar vader te doen begrijpen, dat dit alles verhalen zou.*)

De vader begreep de meening, en beſtormde nu het kind met vele vragen, maar zijne nieuwsgierigheid werd ſlechts zeer matig bevredigd. Het vrolijke ſnapſtertje vertelde wel veel, maar toch niets, waar door men tot nadere ontdekking kon komen. Volgens haar zeggen leefden haar

haar vader en hare moeder op een ſchoon Kasteel, dat door eenen prachtigen tuin omringd was, waarin zij dikwijls gingen wandelen. De vader had de moeder zeer lief, en deze beminde ook hartelijk den vader. Zij hadden vele knechts en dienstboden, en leefden vrolijk en tevreden, ſlechts de moeder weende menigmaal; doch wanneer de vader kwam, wischte zij ſpoedig hare tranen af en lachte.

Eens gingen zij vrolijk ſlapen. In den nacht ontwaakte de kleine; wilde mannen ſtonden met fakkels aan haar bed, rukten haar op, en droegen haar naar het voorplein. De moeder ſtond reeds weenende, terwijl zij hare handen wrong, onder eenen troep andere mannen, die het kind niet kende. Het kasteel ſtond in brand, den vader zag men niet. Andere vreemde mannen bragten paarden, de moeder moest 'er een van beſtijgen; vele ruiters omringden haar, een hunner gaf der moeder het kind.

Lang, zeer lang trokken zij voort, moesten dikwijls in bosſchen ſlapen, nu en dan ook honger lijden. Eer de zon den vorigen avond onderging, kwamen zij in een woest oord, waar men niets dan rotſen en ſteenen zag; de moeder weende zeer. In den nacht ontwaakte het kind in den arm der moeder, deze liep zoo ſnel mogelijk, ſprong als een hert over ſteenen en rotſen, en kwam eindelijk aan de poort van dit Kasteel, waar zij zeer hard klopte, en het kind door teekens te verſtaan gaf, dat het roepen

moest. Wie zijn vader was! Hoe hij heette! In welk land hij woonde, kon het kind met verhalen. Daar de troep, die naar het zeggen van het kind zijne moeder zoo lang gevangen mede gesleept had, waarschijnlijk in de nabijheid der Kapel gelegerd was, waar weleer EDELDRUDA geschaakt werd, zoo zond de vader terstond den Ambtman met eene menigte ruiters uit, om hen op te sporen, en zoo mogelijk te ontdekken. Maar hij kwam reeds des avonds met de verzekering terug, dat hij wel de overblijffels van hun leger tusschen de rotsen ontdekt, maar het verdere spoor verloren had. Doch toen ik, verhaalde hij verder, bij mijne terugkomst in de Kapel bad, en mij uw jammer levendig voorstelde, zoo gaf mij buiten twijfel God eenen raad in, die, u, zoo gij dien wilde opvolgen, ter bereiking van uw doel behulpzaam zou zijn. Ontbied eenen geleerden Monnik uit het Benediktijner klooster, betaal hem goed, op dat hij der gestrenge vrouw de kunst van schrijven leere, zij zal hem dan alles, wat met haar voorgevallen is kunnen bekend maken, en gij zult het van hem weder vernemen.

De oude vader nam dezen raad met groote vreugde aan, hij deelde dien zijner dochter mede, en deze betuigde grooten lust te hebben, om deze kunst spoedig te leeren.

Reeds den volgenden morgen verscheen de Monnik, en beloofde binnen een jaar der edele vrouw de schrijfkunst volkomen te leeren. Allen za-

zagen met ongeduld dien tijd te gemoet, doch eer nog EDELDRUDA de letters kon namaken, wierp ouderdom en waarſchijnlijk ook inwendig hartzeer den vader op het ziekbed, hij maakte zijn' uiterſten wil, ſtelde zijne ongelukkige dochter tot erfgename zijner goederen aan, en ſtierf met de zekere hoop, dat hem daar alles verklaard zou worden, en de Almagtige zelf de wraak aan den roekeloozen dader volvoeren zou, die hij hier niet kon uitoefenen.

EDELDRUDA was diep en lang bedroefd over den dood hares vaders, zij leide de rouwkleederen niet meer af, en ging ſteeds als eene diep bedrukte weduwe rond. Zij liet haar Kasteel ſteeds zorgvuldig bewaken, en deszelfs poort voor geenen vreemdeling openen. Toen haar korten tijd daarna de Ambtman bekend maakte, dat hij in het bosch een' troep Ruiters ontmoet had, die hem niet ter ſpraak wilde ſtaan, achtte zij zich op het Kasteel niet meer veilig, verzamelde hare ſchatten, en trok met hare dochter, die zij hartelijk beminde, naar *Regensburg*, waar zij een huis huurde, en zeer eenzaam leefde.

De oude Monnik werd haar lief en dierbaar, zij benoemde hem tot haren Kapelaan, nam hem mede, en leerde weldra de toen nog zoo zeldzame kunst, zich door geſchrift verſtaanbaar te maken. Hij werd in het vervolg haar tolk, en verklaarde dan ſteeds, wat zij den een' of anderen wilde zeggen.

Ook hare dochter, die KLETA naamd werd, moest de ſchrijfkunst leeren, en daar die begreep, dat dit het eenige middel was, om met hare moeder te kunnen ſpreken, zoo verwierf zij zich weldra zulke eene groote vaardigheid daarin, dat zij, naar het getuigenis van den Monnik, niet alleen zeer ſchoon, maar ook vlugger dan menig geleerde kon ſchrijven.

Toen KLETA de kinderjaren verliet, tot volwasſenheid opgroeide, en begon natedenken en te bepeinzen, vroeg zij dikwijls hare moeder om verklaring van haar vorig wonderbaar lot, maar de moeder antwoordde telkens, dat zulks haar nu nog niets kon baten, en meer na- dan voordeels veroorzaken kon.

Ik wil, ſchreef zij eens met tranen, dit geheim niet mede in het graf nemen, gij zult het ganſche verhaal van mijne zeer ongelukkige geſchiedenis na mijnen dood in mijn juweelkistje bewaard vinden. Doch vergun mij zoo lang te zwijgen, want het zou mij ten uiterſte leed doen, wanneer ik door een getrouw verhaal, wel is waar, uw medelijden zag gaande worden, maar welligt uwe liefde verminderen. Het viel mij hard mijnen vader te zien ſterven, maar ik zou nog veel ſterker aan zijn graf gejammerd hebben, zoo niet de vrolijke hoop mij getroost had, dat nu niemand de bekentenis van mijne lotgevallen met geweld van mij vorderen kon. Bedenk dit en eerbiedig mijn hartzeer. KLETA deed het, en hield getrouw woord, zij vroeg 'er niet meer naar,

naar, en geloofde thans, het geen haar de Monnik zoo dikwijls gezegd had, dat hare moeder hem nog nimmer tot vertrouweling van haar geheim gemaakt had.

EDELDRUDA leefde te *Regensburg* zeer ingetogen, zij kon met niemand ſpreken, en zocht dus alle gezelſchappen te vermijden. Daar haar huis geheel een klooſter geleek, en zij ſlechts dagelijks met een bedekt aangezigt naar de Kerk ging, zoo noemde men haar de vrome ſtomme. Velen geloofden, dat zij wezenlijk ſtom was, ſlechts weinigen wisten, dat zij door een onbekend toeval hare tong verloren had.

Toen Keizer LODEWIJK van zijnen ongelukkigen togt uit *Italie* naar *Duitschland* terugkeerde, en met zijnen Hofſtoet in *Regensburg* eenigen tijd vertoefde, was KLETA juist in haar achttiende jaar getreden. Allen, die haar zagen en kenden, prezen hare uitſtekende ſchoonheid, en beweerden eenparig, dat geen ſchooner en bevalliger meisje ooit in de ſtad geleefd had. Dit gerucht, het welk reeds voor de komst des Keizers algemeen was, verſpreidde zich weldra aan het Hof. De jonge Ridders wenschten dit puik van ſchoonheid nader te zien, zij wandelden haar huis voorbij, en vergaderden in de Kerk, wanneer zij bad. Wanneer dan KLETA eens aan het venſter trad, óf haren ſluijer in de kerk opligtte, zoo was het of de zon opging, aller oogen vestigden zich op haar en vereerden haar.

Aan het hoofd van hun, die de groote ſchoon-

heid van KLETA vereerden, en naar een' blik harer ſchoone oogen reikhalsden, ſtond HUGO VAN IMMENTHAL, een ſchoon friſch jongeling. Hij was met den Keizer naar *Italie* getrokken, had zich door zorgvuldigen dienst, door zeldzame trouw bij hem zoo bemind en aangenaam gemaakt, dat hij hem, als eenen zoon beminde, en ſteeds aan zijne zijde had. Allen weken vol eerbied terug, toen zij zagen, dat des Keizers lieveling de voetſtappen van KLETA zoo ijverig volgde, en rondborſtig verklaarde, dat hij deze jonkvrouw als echtgenoote wenschte te hebben.

Door onvermoeide pogingen had *hij* KLETA opmerkzaam gemaakt. Wanneer hij op zijnen zwarten hengst over de ſtraat draafde, zoo trad zij altijd aan het venſter, en lachte vergenoegd, wanneer het aangemoedigde ros den vasten Ruiter wilde afwerpen, doch het niet vermogt. Wanneer zij zijne voetſtappen achter haar in de Kerk hoorde, zoo ligtte zij ſteeds den ſluijer op, en hield haar oog dikwijls lang op hem gevestigd. Doch dit was ook alles, wat hij, gedurende twee maanden, terwijl elken dag zijne liefde toenam, verkrijgen kon. De eerbied liet hem niet toe, de moeder nevens de dochter op ſtraat of in de Kerk aan te ſpreken, en wilde hij het wagen onder het een of ander verdicht voorwendſel in haar huis te dringen, zoo werd hij ſteeds met de verzekering afgewezen, dat geen' Ridder de toegang vergund was. Allen, waar mede hij

ſprak,

ſprak, kenden de ſchoone KLETA, maar niemand hunner had toegang in haar huis, of was in ſtaat, hem denzelven te verſchaffen.

Terwijl reeds vurige liefde zijn hart bemagtigde, hij in menigen ſlapeloozen nacht honderd plannen vormde, waarvan hij den volgenden dag niet een uitvoerbaar vond, maakte de Keizer hem bekend, dat hij ter oefening zijner Ridders een Tournooiſpel wilde geven, het welk met alle pracht en luister zou gevierd worden, en tien dagen duren.

HUGO's hart werd door dit berigt niet weinig verheugd, de ſteeds werkzame liefde toonde hem in dit oogenblik mogelijkheid en hoop. Hij vroeg: Of de Keizer alle edele jonkvrouwen der ſtad op het feest verzoeken zou, en verzocht, toen deze zulks goedvond, de Heraut van deze Keizerlijke genade te mogen worden.

De bede werd toegeſtaan; reeds den volgenden morgen trok hij met eene Keizerlijke lijfwacht door de ſtraten, om alle edele jonkvrouwen te verzoeken. KLETA's woning was zeer natuurlijk eene der eerſte, die hij bezocht. Ik kom in naam des Keizers, ſprak hij tot den deurwachter, en deze opende niet alleen eerbiedig de deur, maar ging ook, om zulks zijner geſtrenge vrouwe te berigten.

HUGO wachtte niet lang, men bragt hem in eene kamer, waar hij moeder en dochter aan een borduurraam vond; hij groette de eerſte eerbiedig, en maakte der laatſte 's Keizers uitnoodi-

ging met ſtamelende woorden bekend. KLETA's wangen waren met een' hoogen blos bedekt, toen zij den Ridder zag; zij verbleekte, toen zij zijne boodſchap hoorde, en niet wist, hoe zij die zou beantwoorden. EDELDRUDA nam de griffel, ſchreef haar eenige woorden op de lei, KLETA lachte, en antwoordde thans den Ridder, dat zij voor de hooge eer des Keizers zeer gevoelig was, en ingevolge zijn bevel op het feest verſchijnen zou.

HUGO dankte, vertoefde zoo lang mogelijk, bewonderde den ſchoonen arbeid der nog ſchoonere handen, en ging eindelijk, dewijl hij welvoegelijkheids-halve niet langer blijven kon. KLETA deed hem uitgeleide tot aan de trappen der ſtoep, hij ſtamelde eenige woorden van diepen eerbied; de jonkvrouw lachte, en ſtond nog aan de trappen, toen hij reeds weder op zijn paard zat. Bij hare terugkomst in de kamer vond zij hare moeder in tranen, zij vorschte naar de reden, en vroeg openhartig: of zij zich wellig niet behoorlijk gedragen, haar door het een of ander beleedigd had.

De moeder droogde hare tranen af, en verzekerde, dat die ſlechts door eene treurige herinnering waren veroorzaakt. "Gij hebt, ſchreef zij, u wel en behoorlijk gedragen. Hoe zeer ik het ook wenschte, kon ik toch het verzoek niet afſlaan. Het is eene groote eer, in de Tournooiloges plaats te mogen nemen; die dezelve afſlaat, bewijst duidelijk, dat hij die niet verdient.

Waart

Waart gij eenige jaren ouder, zoo zou mij deze uitnoodiging, om meer dan eene reden, welkom zijn. Vele jonkvrouwen zagen bij het Tournooispel haren toekomstigen man. Kommer en hartzeer hebben mij ten grave rijp gemaakt, ik zou zeer ongerust sterven, wanneer ik u aan mijn sterfbed zonder steun zien moest. Welligt is mijn einde nader bij, dan ik waande, welligt is het Gods schikking, ik wil die niet voor uit loopen.

De toebereidselen tot het heerlijkste Tournooispel, het welk ooit gevierd werd, begonnen nu met alle kracht, zelfs EDELDRUDA was geheel daarmede bezig. Haar hart hing geheel aan hare eenige dochter, zij wenschte, dat zij glansrijk verschijnen mogt, en opende haar juwelkistje, om KLETA's gordel, en Amazone rijkelijk te versieren. HUGO draafde intusschen dagelijks KLETA'S huis voorbij, hij vond haar steeds aan het venster en werd van haar steeds vriendelijk gegroet. Zijn hart hoopte, en was thans werkzamer, dan ooit.

De Keizer had nog geene der Edele jonkvrouwen benoemd, die volgens gewoonte en gebruik den prijs zou uitdeelen; hij was zelfs verlegen, welke hij kiezen zou, dewijl onder alle, die verzocht waren, 'er geene gevonden werd, die uit hoofde van haren hoogen rang deze eer met regt kon vorderen. Genadige Heer, sprak HUGO, laat het lot beslissen.

Wanneer de jonkvrouwen vergaderd zijn, zoo

tel ik de menigte, doe even zoo vele zilveren balletjes, waar onder slechts een gouden is in een zakje, laat dan alle trekken, en gij benoemt haar tot uitdeelster der prijs, die het gouden balletje getrokken heeft.

Deze voorslag behaagde den Keizer zeer, hij keurde dien volkomen goed, en HUGO werd opgedragen, alles in orde te bezorgen. Reeds eenige dagen, voor dat het feest begon, kwamen heinde en verre de opontboden Ridders bijeen, allen hadden Ruiters en schildknapen achter zich, de hoeven der trotsche rossen klonken dag en nacht door de straten, de gansche stad scheen eene Tournooiplaats.

Des morgens van het feest trokken de twaalf Staatdames, die benoemd waren om de schaar der edele jonkvrouwen te geleiden, door alle de straten der stad, en haalden de verzochte af. Toen zij aan KLETA's woning kwamen, en de Heraut hare tegenwoordigheid door het geklank der trompet verkondigde, zegende EDELDRUDA hare dochter, en zond haar heen. Een hoorbaar gefluister liep onder de menigte rond, toen zij aan de deur verscheen; willekeurige verbaasdheid en diepe eerbied boeiden allen, toen zij haar hagelwit ros beklom, en twaalf in scharlaken gekleede Dienaars achter haar te paard stegen.

KLETA droeg eene Amazone van eene met goud geborduurde stoffe, haar breede zwarte fluweelen gordel was met edelgesteente bezet, in des-

deszelfs midden liep eene rij van gekleurde ſteenen ſlangsgewijze rondsom haar ligchaam. Haar zwart haar, het welk haar kunsteloos over de ſchouders hing, was met groote parelen verſierd. Haar zwarte fluweelen ſleep, wiens zoom insgelijks van juweelen ſchitterde, was met gouden haken opgeſtoken; zelfs aan hare halve laarzen, en aan het dek van haar paard zag men deze ſteenen in overvloed. Zij ſcheen eene Koningin, die in zegepraal door de ſtad trekt. Alle aanſchouwers noemden haar de zon, en hielden de andere voor hare trawanten. Zelfs de Keizer ſtond verbaasd over hare ſchoonheid en pracht, toen hij den ſtoet van zijne zitplaats overzag, en vroeg begeerig naar haren rang en naam.

Toen alle jonkvrouwen in de Zaal vergaderd waren, trad HUGO met het zakje, waarin de balletjes waren, in haar midden. Vreugde en blijdſchap blonken op zijn gelaat, de ſchalk was van zijnen wensch, en geheim oogmerk zeker. Hij had zich eenen zak doen vervaardigen, die door een affcheidſel gedeeld was. In de grootſte ruimte lagen zilveren, in het afgeſcheiden gedeelte het eene gouden balletje, hij hield het laatſte toe, zoo lang andere grepen, opende het en verborg het eerſte, toen KLETA met eene bevende hand 'er in taſtte. Hare wangen werden hoog rood, en alle overige verbleekten zeer, toen men in hare hand het gouden balletje ontdekte. Niemand vermoedde de liſt; ſlechts de Keizer vroeg lagchende aan zijnen lieveling: hoe het mo-

mogelijk was, dat het blinde lot dezen keer zoo helder gezien had.

HUGO leidde nu KLETA, als Koningin des Tournooiſpels naar de ſchouwplaats, en van daar onder den rijkgeborduurden troonhemel, die hare verhevene zitplaats overdekte. Hij was op dezen gang voorbereid, en zocht 'er zoo veel mogelijk partij van te trekken. Schoone Prijsgeefſter, ſprak hij ſtoutmoedig en toch bevreesd, zou het u wel verdrieten, wanneer ik u als overwinnaar naderde, en den prijs van u eischte?

KLETA. Hoe zou dit mogelijk zijn? Het zou mij integendeel zeer verheugen, zoo ik de gelukkige ware, die uwe dapperheid kon bekroonen.

HUGO. En zou de van den Keizer bepaalde gouden Helm de eenige belooning zijn, die ik uit uwe hand ontving?

KLETA. Ik begrijp u niet.

HUGO. Zou niet ten minſte een vriendelijke blik mij den prijs onſchatbaar maken? Mij niet in de hoop verſterken, dat eene *oneindig* grootere belooning in de hand der Prijsgeefſter rust, die mij welligt eens ten deel vallen kon.

KLETA. (*onſchuldig en goedaardig*) O ik verzeker U, dat ik van alle Ridders u den prijs het liefſte gun, en u gaarne, zoo het in mijne magt ſtond, hooger dan de Keizer wilde beloonen.

HUGO. O dan wilde ik zelfs met den Satan vechten, en hem overwonnen aan uwe voeten ſlepen, op dat hij het meesterſtuk der ſchepping knar-

knarſend op zijne tanden bewondere, en den gelukkigſten der ſtervelingen benijde.

De ſtrijd met degen en ſabel, met bijl en lans duurde tien dagen lang. HUGO trad in dien tijd veertigmaal in het ſtrijdperk, en verliet het nimmer, dan als overwinnaar. Slechts eenmaal was hij op het punt van te bezwijken, daar een driekante Zwaabſche Ridder de lans tegen zijn harnas aan ſtukken brak. KLETA ſchreeuwde luidkeels, toen hij dreigde van zijn paard te ſtorten, maar HUGO herſtelde zich ſnel, zettede eene nieuwe lans in, en de Ridder ſtortte in 't zand neder. De overwinning van heden dank ik aan u, ſprak hij tot KLETA, toen hij haar bij het einde van het ſpel de trappen afleidde, ik hoorde uwe deelneming, en gevoelde mij ſterker, dan ooit. KLETA drukte onwillekeurig zijne hand, en beleed hem openhartig, dat zij nog van den ſchrik beefde, en het gaarn zien zou, zoo hij zich in het vervolg niet altijd aan den ſterkſten waagde.

In de dagen des ſtrijds werden geene vreugdefeesten gevierd, de ſtrijders behoefden rust. De jonkvrouwen gingen ſteeds onder het geleide der Staatdames naar huis, en moesten, tot na de beſlisſing der overwinning, het toekomſtige feest en den toenmaals zoo geliefden rijendans verbeiden.

KLETA's moeder lachte vergenoegd en trotsch, toen zij vernam, dat hare dochter de Koningin van het feest was. Het lot was regtvaar-

vaardig, ſchreef zij in de bedwelming der vreugde op de tafel, uwe geboorte geeft u regt op deze eer, gij verdient die in der daad. KLETA vroeg nadere opheldering van deze duistere rede, maar EDELDRUDA veegde de woorden ſpoedig uit, en trad met tranen in de oogen aan het venſter.

KLETA had van hare vroege jeugd af hare dagen in ſtilte doorgebragt, thans was zij op eens in het drukke gewoel van het Hof gekomen, zij tuimelde, als iemand die droomt, daarin rond, het was haar wee en wel om het hart, Wee, wanneer al die honderden op haar ſtaarden; wel, wanneer zij onder die honderden den dapperen HUGO aanſchouwde, wiens rijzige geſtalte haar ſteeds meer behaagde, wiens dapperheid zij ſteeds ſterker bewonderde. Zijn beeld vergezelde haar ook in de ſtille kamer, dikwijls zag zij hem in oogenblikken eener verhitte verbeelding digt voor haar ſtaan, en ſprong zoo ſnel op, dat de moeder zorgvuldig naar de oorzaak vroeg. Gaarne had zij haar dezelve beleden, zoo niet altijd druk bezige Dienaresſen tegenwoordig waren geweest, die den opſchik van den volgenden dag in orde bragten, en de bekentenis beletten.

De elfde dag verſcheen nu, en met denzelven het uur, waarop de Kampregters den dapperſten noemen, en KLETA hem den prijs zou aanbieden. Zij was dezen keer in witte en hemelsblaauwe zijde gekleed, en ſcheen volkomen eene

Go-

Godin, die uit hoogere gewesten is neêrgedaald, om den mensch te doen begrijpen, dat 'er wezens zijn, die hem in schoonheid nog overtreffen. De Ridders stonden geschaard in het strijdperk, waarin de Regters zaten, zij erkenden eenparig HUGO VAN IMMENTHAL voor den dapperſten. De Heraut verkondigde zijnen naam, hij trad bloots hoofds uit de menigte ten voorschijn, de jonkvrouwen bestrooiden hem met bloemen en kranſen, hij dankte, maar zijn blik hing aan KLETA, die met bevende hand den Helm opnam, en dien HUGO aanbood.

Gij waart de dapperſte, sprak zij met stamelende tong, gij verdient den eerſten prijs en dank! Met dezen Helm beloont u den Keizer, die den dapperen bemint. Met dezen kus (zij aarzelde, en boog zich eindelijk op zijne wang) met dezen kus beloon ik u uit naam van alle edele jonkvrouwen, wien de dappere jongelingen dierbaar zijn!

Vreugdetoonen en het geschal der trompetten klonken van rondsom, vele Ridders wenschten zich in HUGO's plaats, vele jonkvrouwen benijdden KLETA's geluk, allen nogtans geloofden eenparig, dat HUGO een' dubbelen prijs, des Keizers Helm en KLETA's hart, verkregen had. HUGO geloofde dit ook met eene onuitsprekelijke zaligheid, en spande alle zijne krachten in, om zijn geloof door vrolijke hoop, door nadere zekerheid te verſterken. Hij zat aan tafel aan hare zijde, hij opende aan hare hand den

dans,

dans, en KLETA beleed hem ſtamelend haré liefde, toen hij haar eens in den tuin leidde, en door dans en liefde aangevuurd, beſliſſing zijn's geluks van haar eischte.

De oplettende Keizer zag zijn's lievelings geluk, en gunde het hem van harte. Ook hem behaagden KLETA's geſtalte en houding; geene jongelingsliefde, geene opwelling van zinnelijkheid nam hem voor haar in, hij wist zelf zich de neiging niet te verklaren, zij was gelijk aan de liefde eens vaders, die een verloren, lang vermist kind onverwacht wedervindt. Hij ſprak dikwijls met haar, en vroeg eens meer, dan gewoonlijk, naar haars vaders naam. KLETA gevoelde zich ongelukkig, toen zij wederom in de moederlijke woning opgeſloten, niet meer aan den arm des Minnaars de bonte rijen kon doorvliegen, maar tot haar brei- of borduur-werk bepaald was. Haar beminde HUGO had haar bij het affcheid beloofd, den volgenden dag aan het huis harer Moeder te verſchijnen, en zoo hij werd ingelaten, haar om de hand der dochter te verzoeken. KLETA hield het voor noodig, de goede moeder daartoe voor te bereiden, zij draalde lang, eindelijk begon zij toch.

„Lieve Moeder," ſprak zij ſtamelende, en met neêrgeſlagen oogen, „gij hebt waar geſproken. Het Tournooiſpel, de eer, welke ik op hetzelve genoot, ſchijnt eene ſchikking van God te zijn. HUGO VAN IMMENTHAL verkreeg den prijs! O gij hadt ſlechts moeten zien, hoe dapper hij ſtreed!

ſtreed! Hij is des Keizers lieveling! Zijn vader was een edele maar ook een arme Ridder! — — Dit heeft de Keizer overwogen, en den dapperen Zoon vele leengoederen, nog meer eigendommen geſchonken. Hij is thans welgeſteld en rijk. Hij kon tien vrouwen ſatſoenlijk onderhouden." — —

De Moeder. (*lagchende, terwijl zij dit en de volgende geſprekken op de lei ſchreef*) Wat wilt gij met dit alles zeggen?

KLETA. Wel nu! (*ſtotterende*) Ik wilde ſlechts. — — Toen ik hem den prijs geven, en in naam van alle jonkvrouwen moest kuſſen — — toen — dacht ik aan uw geſprek, en toen — toen wij de rij hadden doorgedanst, en ik in den tuin lucht ſchepte, trad hij tot mij, — vroeg, drong zoo onſtuimig — — neen niet onſtuimig, maar toch zoo ſterk bij mij aan, en toen dacht ik weder aan uwe woorden, en — — en — — verſtaat gij mij dan niet, Moeder?

De Moeder. O! Maar al te goed! Gij bemint!

KLETA. Wanneer dit liefde is, — — en zeker, — — wat kan het anders zijn? — — Gij zult wel gelijk hebben. — — Maar dan bemint hij mij ook, zeer ſterk bemint hij mij! — — Hij wil u om mijne hand verzoeken — — welligt nog heden! — — Gij zult hem toch niet afwijzen? De Keizer billijkt zijne keus, hij wil zelfs hem zijne voorſpraak verleenen, en den Keizer, Moeder, den Keizer durft gij niet beleedigen! Hij is zoo lief, zoo goed! Hij ſprak dikwijls met mij. Hij noemde mij zijne dochter; en tra-

nen blonken in zijn oog, wanneer hij mij zoo noemde. Hij zal u ten eerſte bezoeken, *hij* heeft het mij beloofd; hij had veel met u te ſpreken, zeide hij eens, en hoopte, vreugde en troost bij u te vinden.

De Moeder. (*weende ſterk*)

KLETA. Gij weent ook? Mag HUGO niet verſchijnen, wanneer hij komt?

De Moeder. Hij mag! Ik wil hem leeren kennen, en beantwoordt hij aan mijne verwachting, zoo wil ik uwe liefde niet beletten, maar veeleer bevorderen. — Mijn einde nadert, ik voel het duidelijk! Gij hebt een' echtgenoot noodig! Ik zal vergenoegd ſterven, wanneer ik u op mijn ſterfbed in zijne armen zie.

KLETA. (*vol vreugd*). Gij wilt hem dus zien, ſpreken, leeren kennen? O zulks hebt gij reeds! Was hij niet onlangs reeds bij u? Bragt hij niet de uitnoodiging tot het Tournooi-feest?

De Moeder. (*haastig*) Is het die? Is dat HUGO VAN IMMENTHAL?

KLETA. Ja! Ja! die is het!

De Moeder. (*ſteeds driftiger*) De Ridder met dat zwarte, fonkelende oog? Met dien gebogen haviksneus?

KLETA. Ja, de Ridder met dat ſchoone oog, met dien regten helden neus!

De Moeder. (*leunt met den arm op de tafel, bedekt met de hand haar gelaat, en vervolgt na eenen langen ſtrijd.*)

Ik wil hem nog eens zien, maar dan — — lie-

lieve Dochter, indien ik 't beletten moet, zoo moet gij onvoorwaardelijk volgen!

KLETA. Dat zou ijsselijk zijn! — —

De Moeder. IJsselijk, maar gij moet! — —

De lange morgen verstreek nu stil en treurig. EDELDRUDA zat met starende oogen op haren stoel, dikwijls vloeiden tranen langs hare bleeke wangen. KLETA ging vol angst en vrees in de kamer rond, zag naar hare moeder, hoopte, wenschte, en vreesde. Zij vloog bevende aan het venster, wanneer de hoeven van een paard op de straat klonken, zij ging treurig terug, wanneer een vreemde Ridder voorbijreed.

Toen 's namiddags de dienaars de onaangeroerde spijzen weder hadden afgedragen, diende een hunner den Ridder HUGO VAN IMMENTHAL aan. De Moeder ontstelde zeer, KLETA beefde en sidderde; eindelijk wenkte EDELDRUDA en hij werd binnen gelaten. Haar oog staarde hem aan, toen hij inkwam, zij bedekte haar aangezigt, zoodra hij naderde. HUGO stond verbaasd over de wijze, waarop hij ontvangen werd; hij zag KLETA aan, die hem wenschte te troosten, maar niet kon. Eindelijk herstelde zich EDELDRUDA, zij nam de griffel in de hand, en schreef de vraag op: Hoe noemde zich uw vader? HUGO kon niet lezen; KLETA moest de vraag verklaren. Mijn vader, sprak HUGO standvastig, was een dier onschuldige Edelen, die men valschelijk van deelneming aan den dood

van Keizer ALBREGT betigtte, hij heette OTTO VAN FARWANGEN. — —

Toen hij deze woorden had uitgesproken, sprong EDELDRUDA van haren stoel op, ijsselijk staarde zij HUGO aan, wenkte met de hand, wilde gaan, doch was er niet in staat toe, en leunde op hare dochter. Daar zij bestendig wenschte naar de andere kamer te gaan, zoo leidde KLETA haar eindelijk derwaarts.

HUGO stond lang zijne verbaasdheid overgelaten in de kamer te wachten, eindelijk meldde hem een bediende, dat de edele vrouw hem heden niet spreken kon, maar morgen om dezen tijd zeer zeker wenschte hier te zien, en veel met hem te spreken had. Hij ging vol vrees en hoop, want hij beminde KLETA onuitsprekelijk, en kon zich zonder haar bezit geen gelukkig leven meer voorstellen.

Niet minder leed de even zoo hevig beminnende KLETA, zij stond weenende aan de zijde harer moeder, die een' ijsselijken strijd scheen te strijden, nu eens hare armen met verrukking van vreugde en verlangen uitstrekte, dan wederom huiverend terug trok, en haar gezigt bedekte. Reeds was het middernacht, KLETA zat nog wakend voor het ledikant harer moeder, EDELDRUDA vroeg om de griffel en schreef de volgende woorden op de lei:

Arme KLETA, ik beklaag u, gij kunt, gij moogt nimmer de echtgenoote van HUGO VAN IM-

IMMENTHAL worden! verloochen deze liefde, die ik niet goedkeuren kan, voed ze niet in de hoop, dat mijn dood u eene vrije keus zal laten. — Ik moet u die benemen, moet alles beletten, terwijl ik nog leef. De vloek eener moeder is ijsselijk, wordt altijd streng vervuld! Hij zou u duizendvoudig treffen, zoo gij mijn gebod verachtte. KLETA! KLETA! zoo gij daartoe in staat waart, dan zou ik nog in de eeuwigheid het uur verwenschen, waarin ik u ter wereld bragt, en met God twisten, waarom hij mij zulk een ongehoorzaam kind schiep. KLETA, KLETA, zoo gij met hem naar het Altaar gaat, zoo moge de Priester vloek in plaats van zegen over u uitspreken, zoo gij hem als gemaal in uwe kamer leidt, zoo moge uw bruidsbed in steen, en de zachte peluw in eenen brandenden zwavelpoel veranderen. Beef voor dezen vloek, en herinner u dien al uw leven lang — — IJsselijk! IJsselijk! riep de ontstelde KLETA, waarmede heb ik dit verdiend, dat mijne goede Moeder mij met dezen vloek dreigt, mij op eenmaal zoo diep ongelukkig maakt.

Daaromtrent, schreef EDELDRUDA, een ander maal, welligt spoedig nadere verklaring. Doch zoo lang eerbiedig mijn bevel, en lijd in stilte. Langen tijd heb ik de zwaarte mijn's ongeluks alleen gedragen, maar weldra zal ik een gedeelte daarvan op uwe schouders moeten leggen. Haat mij niet, veracht mij niet, ik kan het niet veranderen.

KLETA zweeg, het groote hartzeer benam haar de ſpraak, zij zocht zich te herſtellen, maar wanneer zij in de toekomst zag, zich haren HUGO in de armen eener andere voorſtelde, en zich zelve verlaten beſchouwde, dan zonk haar moed, dan ſcheen haar hart te willen breken.

Bij het aanbreken van den morgen, ſcheen hare moeder te ſluimeren, maar weldra ontwaakte zij uit deze ſluimering, en liet zich naar een naburig klooſter brengen, van wiens toren men juist de vroege mis aankondigde. KLETA volgde niet, zij was er niet in ſtaat toe, tranen ſchenen juist hare ſmart te willen verligten, zij wierp zich op haar bed, en bevochtigde hetzelve met hare tranen.

Na verloop van een uur werd zij uit hare ſluimering gewekt, en aan het bed harer moeder geroepen. Zij lag ſtijf en reutelend op hetzelve, ſcheen zelfs haar eenig kind niet meer te kennen. Twee dienſtmeisjes hadden haar naar het Klooſter gebragt, zij bad daar aan het Altaar van de moeder Gods, terwijl een eerwaardig Prieſter de Mis bediende; reeds was dezelve bijna geeindigd, toen de Prieſter op eens ſtijf bleef ſtaan, en eindelijk buiten kennis ter aarde zonk. Terwijl deze werd weg gedragen, zagen de meisjes eerſt, dat hare Meesteresſe zich in denzelfden toeſtand bevond; zij was achter over gevallen, en reutelde als eene ſtervende. Met moeite ſlechts kon men haar naar huis en op haar bed brengen.

KLETA wierp zich op haar neder, en zocht haar

haar door haar geſchrei te wekken, maar EDELDRUDA hoorde haar niet meer. De geroepen Arts verklaarde, dat eene beroerte haar getroffen had, en geene hoop op redding overig was. KLETA zonk bij dit berigt troosteloos en buiten kennis ter aarde; toen zij weder bij zich zelve kwam, was hare moeder reeds overleden.

HUGO ging den volgende dag naar EDELDRUDA, om opheldering te krijgen van datgene, het welk zij hem den vorigen dag niet wilde ontdekken, doch vond haar reeds overleden. De bedroefde KLETA viel ſnikkende in zijne armen, en zonder te ſpreken, biggelde een vloed van tranen over hare wangen. Niets was in ſtaat de bedroefde te troosten. HUGO moest, volgens toenmalig gebruik, zich verwijderen, en durfde niet voor na de begrafenis van EDELDRUDA zijne KLETA bezoeken. Deze weinige dagen ſcheen hem eene eeuwigheid. Eindelijk was ook deze tijd verſtreken, en hij zag zijne KLETA weder.

Mijn HUGO, ſprak zij, de vloek mijner moeder rust op mij, zoo ik u beminne! en toch — en toch! — hier verborg zij zich aan zijne borst; doch de oorzaak van EDELDRUDA's verbod bleef hun eene geheimenis. Eindelijk dacht KLETA aan het juweelkistje; waarvan hare moeder tegen haar geſproken had, en waarin derzelver papieren bewaard lagen; doch een briefje, het welk daar aan was vastgemaakt, met het bevel: Dit kistje, niet te openen voor eene maand na

KLETA's huwelijk, floeg ook deze hoop ter neder.

Eindelijk dacht men aan den Monnik, en aan den indruk, dien hij op EDELDRUDA, en deze op hem gemaakt had: doch bij het onderzoek naar hem, werd hun berigt, dat hij aan eene heete koorts lag, en men aan zijn leven twijfelde. Dus was ook hier geene uitkomst te wachten.

HUGO, die het geluk zijner liefde zoo nabij waande, zag zich ſteeds verder van hetzelve verwijderd. Keizer LODEWIJK, wien Staatsbelangen naar *Munchen* riepen, liet toebereidſelen maken, om derwaarts te trekken. HUGO was genoodzaakt, hem te volgen, doch KLETA onbeſchermd achter te laten, ſcheen hem onmogelijk. Hij beproefde alles, om KLETA tot eene verbindtenis met hem over te halen. Zij was er genegen toe, zoo een Priester den ijſelijken vloek zijner moeder wilde opheffen. Weldra vond men eenen dienstvaardigen Priester, die denzelven ophief, en KLETA vertrok nu met haren minnaar naar *Munchen*, waar na verloop van eenige maanden de hand eens Priesters haar voor eeuwig verbond.

Terwijl HUGO en KLETA zich in het genot hunner liefde gelukkig gevoelden, keeren wij naar *Regensburg* terug. Na eenige maanden herſtelde de Monnik, die bij den aanblik van EDELDRUDA zoo ontſteld was, van zijne ziekte. Hij deed terſtond naar EDELDRUDA en KLETA onderzoek, men berigtte hem den dood der eerſte, en ook,

ook, dat KLETA met HUGO naar *Munchen* vertrokken, en waarſchijnlijk nu met hem getrouwd was.

Had EDELDRUDA harer dochter toegeſtaan, haren levensgeſchiedenis vroeger te openen, zoo zou zij haar eenig kind niet in grenzelooze ellende geſtort hebben. Om zulks te beletten, reisde de oude Monnik, die niemand anders dan OTTO VAN FARWANGEN was, in allerijl naar *Munchen*; doch KLETA was reeds met HUGO naar het Kasteel harer moeder in *Boheme* gereisd, werwaarts ook hij met den grootſten ſpoed volgde. Hij vond hen bij zijne aankomst in den tuin, zijn ijsſelijke blik verſchrikte beiden, en zij vermoedden den ſtorm, die hun dreigde.

De Monnik. Zijt gij getrouwd?

HUGO. Sedert eene maand.

De Monnik. Ongelukkigen! En gij vermoedet niets? — — KLETA is uwe zuster, gij, HUGO, zijt haar broeder.

Bij deze woorden was de Grijsaard op het punt van te bezwijken. — HUGO wilde hem naar eene zodenbank leiden. —

De Monnik. (*Op* KLETA *wijzende*) Help eerst haar, dan wil ik verder met u ſpreken. Mijn berigt was voor haar te verſchrikkelijk, zij bezwijkt, ſta haar bij, ik kan het niet.

Eerst toen KLETA wezenlijk bezweek, ſchoot HUGO ter harer hulpe toe, die hij zelf behoefde, dewijl de ontzettende woorden des onbekenden, al zijn geluk, alle zijne vrolijke uitzigten

op eens vernietigden. Hij bragt de onmagtige in hare kamer, en ging naar den tuin terug, om het ijsſelijk berigt beter te onderzoeken, en het op alle mogelijke wijzen te beſtrijden. Maar weldra kreeg hij volkomene zekerheid zijn's ongeluks.

Zijn voormalige Voedſtervader, de edele VAN IMMENTHAL, had hem langen tijd als zijn eigen zoon opgevoed, doch oud en ziek wordende ontdekte hij hem, dat hij niet zijn kind, maar de zoon was van den ongelukkigen OTTO VAN FARWANGEN, dien hij eens als vriend beminde, en die hem, toen hij nog niet ſpreken kon, eens bij den nacht bragt, en als het eenige pand eener zeer ongelukkige maar namelooze liefde zijner zorge had toebetrouwd. Ik weet niet, ſprak de Grijsaard destijds tot HUGO, of uw vader nog op deze wereld in wezen is, doch ten einde gij hem, zoo u God in zijne armen brengen mogte, zeker erkennen kunt, zoo bewaar met alle mogelijke zorgvuldigheid dit ſtuk van eenen gebroken ring. Hij, die u de andere helft toont, is uw vader, eerbiedig hem als zoodanig, want hij is zeer ongelukkig, lijdt echter ook even onſchuldig. Zeg hem, dat ik alles gedaan heb, om de pligten van vriendſchap aan u te vervullen. Zijn naam is onder de namen der Edelen des Lands uitgewischt, ik heb door dringende verzoeken van den Keizer verkregen, dat gij den mijnen moogt voeren. Gave God, dat ik u mijnen burg ook kon nalaten, maar eer

ik

ik dit tweede verzoek aan den Keizer waagde, was hij reeds als leen aan eenen verdienſtelijk krijgsman geſchonken, ik kan u niets dan mijn zwaard nalaten, het welk u, zoo gij het wel gebruikt, eens eene ſoortgelijke belooning moet doen verwerven.

Hugo herinnerde zich thans deze woorden: Hij droeg de helft van den gouden ring ſteeds op zijn borst; hij was trotsch op zijnen ongelukkigen vader, dien de thans regerende Keizer reeds lang genegen was te vergeven; hij wenschte dikwijls vurig hem te zien en te omhelzen, maar hij waande niet, dat de vervulling van dezen wensch hem ten hoogſte ongelukkig zou maken. Thands naderde hij met den ring in de hand bevende den Monnik.

Ha, Ik verſta u, ſprak deze, gij wilt onderzoeken: of ik uw vader ben! Zie daar, (*terwijl hij hem de andere helft van de ring overgeeft*) en beproef, of zij niet een geheel uitmaken. Hugo paste de ſtukken ſiddernde tegen elkander, en zonk overtuigd aan de voeten van den Monnik neder. „Offchoon gij mij ook den giftbeker aanbiedt, zoo zal deze gruwzaamheid mij toch niet beletten, u als mijnen vader te groeten en te eerbiedigen." De Monnik viel getroffen aan zijne borst, lang gaven zij zich aan het gevoel hunner harten over, eer Hugo het waagde, den wedergevonden vader te vragen: of zijne geliefde vrouw wezenlijk zijne zuster was? Of ſcheiding

ding van haar hem wezenlijk diep ellendig moest maken?

De Monnik. Gave God, dat ik u troosten kon! Gave God, dat ik uw ongelukkig huwelijk niet vernomen had. De onwetende kan niet zondigen, hij ontvangt zeker vergeving, maar thans — — thans moet ik spreken, ik durf de schaal mijner zonden niet meer beladen, zij is buitendien diep gezonken. Slechts het vertrouwen op de oneindige barmhartigheid des eeuwigen doet mij hopen, dat mijn berouw mijne vorige zonden zal uitdelgen. Om u te overtuigen, moet ik u mijne geheele levensgeschiedenis verhalen. Veracht mij niet, zoo uw vader u rondborstig belijdt, dat hij eens een roekeloos booswigt was.

Ik diende, toen ik vier en twintig jaar was, aan het Hof van Keizer ALBREGT; RUDOLPH VAN PALM was mijn vertrouwste vriend, hij verbond zich met den Hertog JOHAN tegen het leven van den Keizer, en voerde in zijn gezelschap het schelmstuk uit. Ik had geen deel aan de daad, ik vermoedde die slechts uit zijne dubbelzinnige gesprekken, en was te zeer vriend, om hem door verraad ongelukkig te maken. Ik bleef, toen de daders vlugtten. Doch toen ALBREGTS kinderen het wraakzwaard aangordden, allen, die weleer met de daders plagten om te gaan, voor hun gerigt trokken, en dikwijls al te streng rigten, dreven ook mij angst en vrees op de vlugt.

Ik

Ik werd daardoor verdacht, overal gezocht en vervolgd. Ik vlugtte tot aan de grenzen van *Bohemen*, dwaalde in de bosschen rond, en maakte eindelijk kennis met eene bende roovers, die in de holen van het woud ongestoord woonden, en mij beloofden in hun midden aan te nemen. Ik zag nergens zekerheid, nergens hoop voor mij, en greep dit eenige middel aan, om mijn leven te redden, en niet van honger te sterven. Ik beken u rondborstig, dat ik in hun gezelschap roofde, en mij weldra door mijne dapperheid aanzien en hoogachting verwierf.

Om hun magtig verbond voor ontdekking en mogelijke verraderij te beveiligen, hadden zij verscheiden' gruwzame wetten onder hen vastgesteld. Eene der gruwzaamste was, dat het aan elk lid vrijstond, uit de dochteren des lands een meisje te rooven, en haar als zijne vrouw te beschouwen; doch hij moest vooraf zweren, dat hij niet zou beletten, dat der ongelukkige de tong werd afgesneden, op dat zij bij mogelijke vlugt of ontdekking niets kon verraden. Ik ijsde, toen ik eene menigte zulke ongelukkige schepselen in de holen zag rondwandelen, maar ik stond nog meer verbaasd, dat vele dezer sprakelooze vrouwen hare mannen opregt en hartelijk beminden, hare kinders zorgvuldig, en als trouwe moeders opvoedden.

Na verloop van een jaar stierf de aanvoerder der bende, die toen over de driehonderd leden sterk was. Allen erkenden mij voor den dapper-

perſten, en kozen mij tot hun Opperhoofd; ik moest zweren, dat ik hun verbond handhaven, en alle hunne wetten met ſtrengheid wilde uitoefenen. Terwijl ik eens met eenige mijner onderhoorigen van eene gelukkig ſtrooperij naar ons bosch terugkeerde, kwam mij de ſchoone EDELDRUDA tegen; zij had waarſchijnlijk in eene naburige Kapel gebeden, haar fluijer fladderde vrij in 't rond, zij bedekte haar gelaat eerst, toen wij zeer nabij waren.

Haar Engelachtig gezigt, hare bevallige geſtalte wekte liefde in mij op, mijn hart vloog haar te gemoet, en volgde onwillekeurig, terwijl zij naar den burg hares vaders wandelde.

Ik lag ſlapeloos op mijne legerſtede, ik zag alleen hare geſtalte, hartelijke liefde voor haar ſtroomde door mijn warm bloed, doortintelde alle mijne zenuwen, en maakte die krachteloos, ik was gelijk aan iemand, die droomt, aan een kind, dat ſchielijk opſpringt en weder neêrvalt.

De Roovers hielden mij voor ziek, en gunden mij rust, ik maakte mij die ten nutte. en verborg mij dagelijks in de nabijheid der Kapel, om het lieve meisje nog eens te zien. Zij kwam dikwijls derwaarts, en mijne liefde nam ſteeds toe, zij vorderde onſtuimig troost en redding, ik liep wanhopig rond, en zou bezweken zijn, zoo niet eenige roovers mijnen toeſtand gegist, en mij uitzigten geopend hadden, die ik voorheen mij niet durfde voorſtellen.

Zij rieden mij eenparig, dat ik het meisje ſchaken,

ken, en tot mijne vrouw maken moest. Ik greep dezen raad met onſtuimige vreugd aan, maar ik ijsde, wanneer ik overwoog, dat ik haar hulpeloos ongelukkig zou maken, zoo men de gruwzame wet aan haar voltrekkende, haar de tong zou afſnijden, die thans altijd zoo aandachtig bad. Laat mij ſterven, ſprak ik tot de roovers, ik bemin niet, zoo als gijlieden, ik kan het voorwerp mijner zuiverſte liefde niet verminkt zien. De Roovers ſchenen mijn leed te voelen, zij zagen daarenboven in, dat ik werkeloos verſmachten zou, zij traden aan mijne legerſtede, en beloofden mij, de voltrekking der wet niet te vorderen, uit ware genegenheid voor hun opperhoofd eene uitzondering te maken, en de tong mijner toekomſtige vrouw niet aan te raken. Deze belofte maakte mij weder vrolijk en werkzaam; ik brak weldra met de dapperſten mijner bende op, beſpiedde drie dagen lang de Kapel, en roofde de geliefde mijnes harte gelukkig des avonds van den derden dag.

Wij bragten haar geheel buiten zich zelve in onze holen; toen zij uit hare bedwelming ontwaakte, ſtreed wanhoop met haar, zij haatte en verachtte mij als den bewerker hares ongeluks, en vloekte mij, wanneer ik ſmeekend liefde van haar vorderde.

Hare tegenwoordigheid vermeerderde mijne liefde tot razernij, de roekelooze roovers zetten die door hunne ſpotternijen nog meer aan, zij lachten over hunnen zoo dapperen aanvoerder, die

een

een zwak wijf niet dwingen kon. Veracht, verafſchuw uw' vader niet, wanneer hij u rondborſtig belijdt, dat de magt van den hevigſten hartstogt eindelijk zegepraalde, dat hij met geweld roofde, het welk men zijner bede niet vergunde. Een gelukkig gevolg bekroonde deze ſchandelijke onderneming; de fiere dikwijls razende deern werd weldra een lijdzaam wijf, zij ſcheen haar ongeluk diep te gevoelen, maar zij wreekte het niet door ſchimpwoorden, ſlechts door tranen. Reeds het eerſte jaar baarde zij mij een' zoon. Die waart gij! O ik nam u dankende en juichende op, toen ik u voor de eerſtemaal in hare armen aanſchouwde; zij ſcheen mijne liefde te gevoelen, en beloonde die voor het eerst met een' vrijwilligen kus.

Toen gij eerst een half jaar oud waart, werd ons berigt, dat de *Boheemſche* Koning JOHAN zijne bruid ELISABETH als vrouw naar *Praag* gebragt had, en binnen weinige dagen de kostbare ſchat volgen zou, dien zij van haren vader WENZEL geerfd, en tot nu toe op eenen burg bewaard had, die ſlechts een dag reizens van onze holen gelegen was. Mijne medgezellen hadden weten te ontdekken, dat ſlechts tweehonderd krijgsknechten denzelven zouden begeleiden, en achtten het mogelijk en gemakkelijk hem te bemagtigen.

Ik ſtelde hun te vergeefs voor, dat de heldhaftige Koning dezen roof — wanneer hij ook gelukte, — door het ſtrengſte onderzoek en de ge-

geduchtſte wraak ſtraffen zou, maar de verblinden beweerden, dat deze ſchat genoegzaam was, om alle leden des verbonds voor al hun leven gelukkig te maken. Wij blijven, zeiden zij, ſlechts zoo lang in onze holen, tot dat wij den buit gedeeld hebben, en verſpreiden ons dan in de wijde wereld, om de vruchten onzer dapperheid gerust en zonder gevaar te genieten. Gij zult een viervoudig deel hebben, en kunt dan ligt ook een' hoek op aarde vinden, waar gij met uwe geliefde vrouw even zoo gerust hetzelve genieten kunt.

Deze belofte bekoorde mij, ik had vernomen, dat de nieuwgekozen Keizer HENDRIK VAN LUXENBURG de al te ſtrenge wraak der ALBREGTSCHE Familie afkeurde, en zocht te bedaren. Ik hoopte onder verborgen naam met mijne altijd hartelijk geliefde vrouw weêr in de wereld te kunnen leven, en trok met alle roovers uit, om mijn geluk te beproeven. De ſtrijd was ligt, de buit gelukkig behaald; de zich veilig achtende krijgsknechten werden in een dal overvallen, en meest gedood. Doch terwijl wij de groote menigte rijdpaarden op zijde wilden leiden, trok de jonge Hertog van *Beijeren*, zoon van den tegenwoordigen Keizer LODEWIJK met zeshonderd Ruiters den weg over, om in *Praag* de bruiloft des Konings te helpen vieren. Enige gevlugte krijgsknechten hadden hem van den roof verwittigd, en om hulp verzocht. Hij viel ſtormenderhand op ons aan, wij moesten vlugten,

en den buit den overwinnaren overlaten. Velen der Roovers bleven gewond op het ſlagveld liggen, dezen heeft hij waarſchijnlijk de bekentenis van ons verblijf afgeperst, want, toen ik den volgenden dag met minder dan tweehonderd man den ingang van het woud bereikte, zag ik hem met zijne ganſche magt tegen ons aanrukken. Ik dacht aan mijne EDELDRUDA en haar kind, en zond terſtond dertig ruiters af, om zoo ſpoedig mogelijk, vrouwen, kinderen, en de in de holen verborgene ſchatten te redden. Ik beval hun zich naar een ander, ons wel bekend, bosch te begeven, en beloofde ten minſte zoo lang tegen de overwinnaars te ſtrijden, tot dat ik vertrouwde, dat alles gered en in zekerheid zou zijn.

De Hertog naderde wezenlijk, hij had geen' nieuwen weêrſtand vermoed, zijne ruiterij week aanvankelijk terug, toen wij ons, beſchermd van de boomen, dapper verweerden. Weldra hervatten zij nieuwen moed, en ſtreden met voordeel, ik moest vlugten, maar ik lokte hen op zijde, en vernieuwde telkens den ſtrijd, om mijne afgevaardigden den tijd ter redding te gunnen. Toen ik alles in zekerheid achtte, en het getal mijner manſchappen ſteeds verminderde, verzamelde ik hen ſnel, en verdween weldra met hen uit het oog des overwinnaars. Wij joegen onophoudelijk naar het bepaalde bosch, en verwachtten in deszelfs holen de geredde vrouwen, kinderen en ſchatten.

Eerst den volgenden dag meldden de beſpie-

ders

ders op de bergtoppen, dat de geredden het dal naderden, ik ijlde hun te gemoet, zocht mijne EDELDRUDA onder hen, en vond haar niet.

Daar ik angstvol naar haar vroeg, gaf mij eene vrouw mijnen zoon, u, geliefde HUGO over. Ik sloot u dankende in mijne armen, en vroeg op nieuw naar EDELDRUDA. Een Roover kwam tot mij. Hopman, sprak hij, ik roep allen tot getuigen, dat ik alles aanwendde, om uwe beminde te redden, maar zij achtte noch smeekingen, noch ernst, zij wilde niet uit haar hol wijken, en kantte zich tegen allen geweld. De tijd was dringend; de bespieders hoorden reeds van verre de hoeven van paarden.

Gij zult het niet straffen of wreken, dat ik aan onze veiligheid dacht, de weerstrevende achterliet, maar haar, volgens den eenparigen raad de tong affneed, op dat zij noch uwe, noch onze verraderes zou kunnen worden.

Ik wil niet beproeven u mijnen toestand te schetsen, hij was even als mijne smart boven alle beschrijving. Ik doorboorde de borst des roekeloozen daders, ik raasde, en men was gedwongen, mij te binden, om nieuwe moorden te verhoeden. Eerst den derden dag, kon ik weder gevoelen en denken, ik was mat en krachteloos, bad en smeekte, dat men mij wilde toestaan, de verlatene holen te onderzoeken, en ten minste mijne EDELDRUDA te redden, zoo redding nog mogelijk ware.

Velen der Roovers beminden en eerden mij, zij

gevoelden medelijden met mijnen toeſtand, en vergezelden mij naar de holen. Mijn hartzeer, het welk reeds ten toppunt geſtegen was, vond daar nog ſtof tot vermeerdering. De overwinnaars hadden onze zoo verborgen holen wezenlijk ontdekt, ze in toorn en woede met hout en takken gevuld, en in den brand geſtoken. Nog glommen kolen daarin, en de ijſſelijke hitte belette ons den ingang. Ik kon niet anders vermoeden, dan dat de zoo zwaar gewonde, van niemand geholpene EDELDRUDA, terwijl zij hulpeloos op hare legerſtede ſmachtte, eene prooi der vlammen geworden was. Ik raasde op nieuw, en hadden mijne medgezellen het niet belet, ik zou mij in de gloeijende kolen geworpen, en zoo mijn leven geeindigd hebben.

Mijne droefheid, die onophoudelijk aan mijn hart knaagde, maakte mij buiten ſtaat, langer het opperhoofd der Roovers te blijven; zij hadden nieuwe holen gekozen, en nestelden weder, als voorheen, tusſchen de rotſen. Terwijl zij eens op roof uitgingen, en ik weder krachten in mij gevoelde, nam ik u in mijne armen, en verliet de holen, met het vaste voornemen, van nimmer terug te keeren, en al mijn leven lang door eene ſtrenge levenswijs mijne misdaden te boeten. Ik kwam gelukkig tot aan den burg van mijnen vorigen vriend IMMENTHAL, ontdekte mij aan hem, en werd wel ontvangen. Hij beloofde uw vader te worden, meer vroeg, meer wenschte ik niet. In eene Pelgrimskleeding wandelde ik

naar

naar *Avignon*, biechtte mijne zonden, kreeg vergeving, en werd eindelijk in een Klooster aangenomen, en daar ik mij met ijver op de noodige wetenſchappen toeleidde, naderhand tot Prieſter ingewijd.

De Prior mijner orde zond mij voor ongeveer een jaar met eenige bevelen naar *Duitſchland*; ik vervulde die gaarne, dewijl ik naar mijn vaderland verlangde, en inzonderheid wenſchte te weten; hoe het u ging, Ik begaf mij naar IMMENTHALS burg, en vernam, dat hij dood was, maar zijn geliefde aangenomen zoon aan het hof van den Keizer leefde, en zijn lieveling was. In allerijl vloog ik naar *Regensburg*, zag u en in u mijn oog, mijn geheele wezen, en gevoelde voor de eerſtemaal weder zuivere vreugde. Niemand kende mij, ik leefde eenzaam in mijn Klooster, ging ſlechts dan uit, wanneer ik u zien kon, en verzadigde mij met de overtuiging, dat gij een edele, goede zoon waart.

Dikwijls wilde ik u naderen, dikwijls u influisteren, dat uw vader nog leefde en leed, maar ik draalde ſteeds, en op het laatst met opzet, dewijl ik u de vreugde van het Toûrnooiſpel niet wilde verbitteren. Ik zag u dikwijls in den ſtrijd, en was ook tegenwoordig, wanneer de ſchoone, maar mij onbekende jonkvrouw u den prijs overgaf, en uwe wang kuste. Op dat oogenblik vermoedde ik nog niet, dat deze jonkvrouwe uwe echtgenoote worden, uwe zuſter zijn kon.

Eenige dagen later werd mijn verlangen, om

u te omhelzen, grobter, ik wilde u den volgenden dag bezoeken, en las uit dien hoofde reeds zeer vroeg de Mis. Toen ik reeds geeindigd had, en het volk wilde zegenen, zag ik aan den voet van het Altaar uwe moeder, mijne nog altijd onvergetelijke EDELDRUDA. IJsselijk staarde zij mij en ik verbaasd haar aan, mijne knieën beefden, mijne zinnen weken, ik viel bedwelmd ter aarde, en lag in mijne Cel, toen ik weder kon denken en gevoelen. Haar beeld zweefde voor mijn' geest, eene heete koorts gloeide in mijne aderen, en beroofde mij weldra weder van mijn verstand. Twee maanden worstelde ik met den dood, in de derde herstelde ik eerst langzaam. Ik had geen' vriend, dien ik mijne belangen kon opdragen, en wachtte met ongeduld den tijd af, wanneer mij mijne krachten het uitgaan zouden toelaten.

Ik vernam terstond, dat gij met den Keizer naar *Munchen* vertrokken waart, en de dochter van eene edele, maar stomme *Boheemsche* Dame trouwen zoudt. Ik beefde en sidderde, vroeg naar hare woning, en vernam daar, dat de dochter naar *Munchen* gereisd, maar de moeder denzelfden dag gestorven was, waar op ik haar, en waarschijnlijk zij mij herkende. Ik vergat pligt en gelofte mijner orde, vloog naar *Munchen*, en hoorde, dat mijn ongeluk voltooid was, de broeder zijne zuster wezenlijk getrouwd had.

De roem van het edele paar, die nog aller tongen bezig hield, de beschrijving van deszelfs rei-

reine, zuivere liefde folterde mijn hart, en ſpoorde het tot medelijden aan. Ik aarzelde, om zulk een groot geluk te ſtoren, hield het voor onregtvaardig en gruwzaam, twee der ſchuldelooſte menſchen nameloos ongelukkig te maken, doch daar mijn geweten met luiderſtemme dit medelijden tegenſprak, daar ik raad en troost bij de geleerdſte en eerwaardigſte Priesters zocht, en deze mij, zoo klaar als de zon, bewezen, dat ik opzettelijk bloedſchande bevorderde, mij der verſchrikkelijke gevolgen van dit misdrijf volſtrekt deelachtig maakte, zoo moest mijn medelijden wijken. Ik ſta op den rand des grafs, ik wil zoo ſchuldeloos, als mogelijk, in hetzelve nederdalen. Mijne aanklaagſter wacht mij reeds daar, ik beef voor de verantwoording, ik durf hare aanklagt niet vergrooten, ik moet God danken, dat hij mij kracht verleende, u tot hiertoe te volgen, en het misdrijf te doen ophouden. Volg mijnen vaderlijken raad, wijdt u beiden aan den Hemel, en verzoent God door uw gebed.

HUGO. God en vader ſta mij, ſta mijnen KLETA bij! Almagtige gij gaaft ons nameloos geluk, maar gij vergoldt het door nog grooter ongeluk. Laat het ten minſte even zoo kort, als uw geluk, duren! (*zich herſtellende*) Maar nog ſchemert licht in de duisternis, nog zie ik in de verte een ſtraal van hoop. Gij maakte in uwe geheele geſchiedenis geen gewag vau KLETA's geboorte. Hoe werd zij uwe dochter, en mijne zuster?

De Monnik. KLETA is mijne dochter niet. —

HUGO. (*juichend*) Heil mij!

De Monnik. Maar toch de dochter van uwe moeder, en bij gevolg altijd uwe zuster!

HUGO. Wee, wee mij!

De Monnik. Waarſchijnlijk redde zich de ongelukkige nog ter regter tijd uit de holen, en werd gelukkig genezen. Waarſchijnlijk trouwde zij naderhand met een' Edelman, dien zij deze dochter baarde. Ik hield haar voor dood, en ken de verdere geſchiedenis haares levens niet. Slechts zoo veel heeft mij het algemeene gerucht verkondigd, dat KLETA hare dochter is. — —

HUGO. Ha! O Dank zij u, Almagtige! (*hij valt zijn vader in de armen*) Dank ook u, dierbare vader! uw laatſte berigt laat mij nog hopen. O, hoe de weldadige hoop alle mijne aderen doorſtroomt, de koude zenuwen verwarmt, en weder gevoelig maakt! Vader, vader, ik hoop! O vader ik heb 'er vele gronden voor. — — Ja, ja! Het is waarſchijnlijk, het is zeker, dat KLETA niet de dochter van mijne moeder, dat zij ſlechts haar aangenomen, ſlechts haar voedſterkind is!

Hoor en oordeel. (*driftig en ſchielijk*)

Toen KLETA mij toeſtond den dag onzer verbindtenis te bepalen, en ik opgetogen van vreugd naar den Wapen Heraut en den Priester ging, den eerſten beval, haar wapen naast het mijne te voegen, den laatſten verzocht, dat hij mij binnen drie dagen met haar verbinden zou, zoo

eisch-

eischte de een den ſtamboom van haren vader, en de ander de getuigenis harer geboorte; ik ging naar haar toe, maar zij beleed mij met onſchuldige openhartigheid, dat zij hares vaders naam niet kende, geene getuigenis harer geboorte bezat. Ik verborg haar mijnen kommer, en wandelde juist treurig en peinzende in den tuin van den burg rond, toen de Keizer mij ontmoette, en naar de oorzaak van mijnen kommer vroeg; ik verhaalde hem alles, hij lachte vriendelijk, en ſprak: wees gerust, ik ken haar' vader, geen edeler, dan hij, dient aan mijn Hof, ik ken de plaats harer geboorte, en wil met den Heraut en Priester ſpreken, op dat zij geene verdere hinderniſſen in den weg leggen. Ik dankte, en na twee dagen ſtond een ſchoon, maar mij onbekend wapen naast het mijne, en de Priester vroeg niet meer naar de getuigenis harer geboorte — — Kom, wij willen naar haar toe gaan, wij willen haar met deze hoop troosten, en dan in allerijl naar den Keizer ſpoeden, om opheldering te krijgen.

De Monnik. De Hemel geve, dat uwe hoop vervuld worde! O het zou mij ten ſterkſte troosten en bemoedigen, ik zou dan uw geluk niet geſtoord hebben, in uwe armen mijn leven kunnen eindigen, en uwen zegen mede in het graf nemen. Nog eens, de Hemel geve vervulling, ik hoop met u!

Zij gingen nu beiden naar de ongelukkige KLETA, zij was ontwaakt, om haar hartzeer

en hare ellende te gevoelen, zij lag weenende, terwijl zij hare handen wrong, op hare legerſtede. Ach, riep zij HUGO te gemoet, de vloek mijner moeder wordt vervuld, reeds drukken mij de kusſens van het bed als ſteenen! De Prieſter loog, toen hij den ijsſelijken vloek ophief, hij rust nog zwaar op mij.

HUGO, dien dit alles onbekend was, verſtond den zin harer woorden niet, en vroeg daar ook niet naar, dewijl hij haar wilde troosten en bemoedigen. Hij verhaalde haar in het kort de geſchiedenis hares vaders, en voegde bij het ſlot zijne gisſing 'er bij, om ook in haar hart de hoop op mogelijke redding te verwekken. Maar KLETA ſprak alle hoop ronduit tegen.

Offchoon ik, zeide zij, mijnen vader niet ken, zoo weet ik toch zeker, dat EDELDRUDA mij ter wereld bragt, dat bijgevolg uwe moeder ook de mijne is. Ik herinner mij nog den tijd, wanneer zij met den mij onbekenden vader op eenen ſchoonen burg woonde. Doch wat behoef ik mij zulks te herinneren, daar de zekerheid beſliſſen kan? Geef mij mijn juweelkistje. — — (*haastig.*) neen, geef mij het niet, ik wil geen nieuwen vloek op mij laden, ik wil vooraf weten; hoe lang ik u reeds als mijn' echtgenoot erkenne.

HUGO. Gisteren eindigde de eerſte maand. — —

KLETA. Geef dan hier, ik wil, ik moet mij van mijn ongeluk overtuigen. O dit was dus de reden harer weigering? Het was voorgevoel! Het was

was het herkennen van de trekken des vaders in het gelaat van den zoon? O nu wordt het mij klaar, maar te laat. — — O Almagtige te laat. Niets ſchiet mij over dan het ijsſelijk lot der wanhoop.

HUGO had intusſchen het juweelkistje gehaald, KLETA opende het met eene bevende hand, en nam het verzegelde papier 'er uit. Zij was naauwelijks in ſtaat het los te maken. Wijk, ſprak zij, terwijl zij het zegel afrukte, wijk van mij, ijsſelijke moedervloek. U heb ik ten minſte niet verdiend, ik heb getrouw eene maand lang gewacht.

Zij wilde nu lezen, maar was 'er niet in ſtaat toe; en gaf het papier met bevende hand den *Monnik* over. Gij zijt, ſprak zij, bekend met hare geſchiedenis, deze bladen behelzen dezelve, lees die hard op voor, op dat wij heden de zekerheid van ons ongeluk vernemen, en ons niet met valſche hoop vleijen. De Monnik weigerde zulks, maar HUGO, die nog ſteeds hoop voedde, verzocht zoo dringend, dat de vader niet in ſtaat was den wedergevonden zoon zijne eerſte bede langer te weigeren, en eindelijk beloofde zijn verzoek te voldoen.

Regtvaardige God! riep hij uit, ik eerbiedig uwen wil, en acht het eene verdiende ſtraf, dat ik voor het aangezigt van mijnen zoon de ijsſelijkſte aanklagt tegen mij openlijk verkondigen moet. Ik wil die ſtandvastig verdragen en niet

mur-

murmureren, wanneer EDELDRUDA in regtmatigen toorn mij vervloekt.

Het zou de aandacht vermoeijen, zoo ik herhalen wilde, het geen de Monnik reeds voorheen uitvoerig verhaalde, flechts dit moet ik aanroeren, dat zij in haar verhaal zeer verfchoonende van hem fprak, hare nameloze fmart met krachtige woorden afmaalde, maar ook rondborftig beleed, dat zij de grenzelooze liefde van den bewerker hares ongeluks inzag, eindelijk medelijden en zelfs het begin van wederliefde voor hem gevoelde. *De Monnik* zonk dankend op zijne knien, toen hij deze bekentenis las.

O nu fterf ik vergenoegd en te vrede, riep hij uit, nu kan ik vergeving van u hopen! — Hij beefde op nieuw, toen hij de befchrijving las van het ijsfelijk oogenblik, wanneer de Roovers haar de tong afneden, hij geloofde met regt, dat zij wellig hem als den bewerker van deze gruwzame daad zoude aanklagen, maar het vervolg overtuigde hem van het tegendeel.

De Ridder, fchreef zij, was juist met alle zijne medgezellen uitgetrokken, ik zat met mijnen zoon, gevoelde moederlijke vreugd, en ftelde mij levendig de fmart mijner moeder voor, die waarfchijnlijk haar kind voor altijd misfen moest. Een dof gedruisch en jammerende weeklagten wekten mij verfchrikt uit mijn gepeins op, twee Roovers traden met drift in mijne kamer, een hunner greep mijnen zoon, de ander rukte mij op, en gebood mij fnel te volgen. Ik kende de ver-

re-

regaande boosheid dezer ruwe lieden, ik vermoedde, dat zij zich tegen den Ridder verzet, hem welligt zelfs vermoord hadden, en mij thans met zich wilden voortſlepen. Ik weerſtreefde, klemde mij aan mijn leger en ſchreeuwde om hulp. Andere Roovers ſprongen toe. Vlugt met hun, riepen zij, anders zijn wij verloren. Deze roep vermeerderde mijn achterdocht, ik verzette mij met alle kracht, zij weken niet, meer anderen ſprongen toe, martelden, folterden mij, en ſneden mij eindelijk het grootſte gedeelte der tong af.

Ik lag bloedend en onmagtig op den grond. Toen ik weder ontwaakte, ſtond een vreemde, jonge Ridder naast mij, hij zag mij vriendelijk en medelijdend aan, knielde naast mij neder, en veegde het ſtroomende bloed van mijn aangezigt. Men had mij in de opene lucht gebragt, vele Ruiters ſleepten hout en takken naar de holen, en ſtaken zulks in brand.

Ik hief ſmeekend mijne handen naar den Ridder op, hij troostte mij met de vriendelijkſte woorden, de ſtem des medelijdens klonk liefelijk in mijn oor, ik dankte door gebaarden, daar ik 'er met woorden niet toe in ſtaat was.

Te vergeefs vroeg hij: wie ik was, hoe ik daar kwam?

Ik kon niet antwoorden. Eindelijk beval hij veertig zijner manſchappen, dat zij mij met de meest mogelijke zorgvuldigheid naar *Beijeren* bij eenen Arts, dien hij noemde, brengen zouden. Hij verzocht mij met de grootſte hartelijkheid,

mijn

mijn dierbaar leven te verſchoonen, mij naar zijn voorſchrift te ſchikken, en mij van zijne verdere beſcherming verzekerd te houden. Ik beloofde het, en dankte op nieuw, tranen glinſterden in zijne oogen, hij nam zeer getroffen affcheid, en beloofde, mij, weldra te bezoeken.

Zijne Ruiters behandelden mij met den grootſten eerbied, de pijnen mijner wond namen toe, ik kon de beweging van het paard niet verdragen, zij legden mij op een breed dek, en droegen mij bij afwisſeling geſtadig voort. Bedwelming en bewustheid wisſelden ſteeds in mijne ziel af, de eerſte ſcheen de overwinning te behalen, en duurde dikwijls zeer lang. Bij mijn ontwaken ſtond het beeld van den Ridder ſteeds voor mij, zijn medelijdend, vriendelijk gelaat wekte den wensch des levens in mij op, ik had hem geheel mijn leven te danken, zonder zijne hulp, zou ik ellendig zijn omgekomen. Het verlies van mijnen zoon beangſtigde mijn hart; aan zijn' vader dacht ik thans ſlechts met afgrijzen, dewijl hij de bewerker van al mijn ongeluk was.

Den volgenden middag bragt men mij gelukkig in de woning van den Arts. Ik ſtond verbaasd, toen men mij uit naam van den jongen Hertog zijner uiterſte zorgvuldigheid aanbeval; maar ik zag ook duidelijk, dat hij aan mijne redding twijfelde; ik had een' vreesſelijken dorst, ik kon geen druppel ter lafenis genieten, de gezwollen wond dreigde mij te verſtikken. Hoe hij mij verzachting verſchafte, kan ik niet zeggen, ik

lag

lag acht dagen in eene ijlhoofdige koorts, die mij van alle bewustheid beroofde, maar weldra deed zich eenige hoop op, binnen eene maand tijds was ik het gevaar te boven, en voor het einde der tweede maand, gevoelde ik ſlechts het verlies mijner tong, maar geene ſmarten meer.

De dochter van den Arts paste mij op, zij bewaakte mij met eene zorgvuldigheid, die innige toegenegenheid verried. Ik zag en hoorde met veel genoegen, dat dikwijls eenige Ruiters in de kamer van den Arts verſchenen, en naar mijnen toeſtand en mijne beterſchap naauwkeurig onderzoek deden. Zij bragten mij kleederen en linnengoed in menigte, eenigen hunner traden dikwijls in mijne kamer, om, volgens hun zeggen zich door oogenſchijn van mijne beterſchap te overtuigen, zij vroegen: of ik ſchrijven en lezen kon, en gaven uit naam van hunnen Heer hun leedwezen te kennen, toen ik zulks met neen moest beantwoorden.

Wanneer ik reeds mijn bed kon verlaten, in de kamer heen en weêr wandelen, en volgens het getuigenis mijner oppaster, als eene roos bloeide, hoorde ik op een' morgen een groot gedruisch voor het huis van den Arts. Ik keek naar beneden, en zag mijnen Redder van het paard ſtijgen, hij ſnelde naar mijne kamer, en bleef vol verwondering over mijne weinige ſchoonheid aan de deur ſtaan. Uwe ſchoone beeldtenis, ſprak hij, ſtond ſteeds voor mijne oogen, ik zag u ſlapende en wakende, maar uwe tegenwoordigheid

heid overtuigt mij duidelijk, dat mijne verbeelding een ellendig ding was, mij flechts ſchemering toonde, waar een helder licht heerſchte.

Mijne verwarring was groot, al had ik ook kunnen ſpreken, ik zou toch niet geantwoord hebben. Zijne vreugd over mijne gelukkige redding over mijne bloeijende gezondheid, was opregt en zuiver, mijne dankbaarheid voor zijne hulp levendig en warm. Ik had nog nooit bemind, den Ridder OTTO, die mij zoo wreedelijk roofde, flechts uit medelijden verdragen, thans overmeesterde deze gevaarlijke, maar ook zoete hartstogt op eens mijn hart. Ik zag, ik hoorde flechts hem, den geliefden Redder; vergat vader, moeder en zoon, toen hij mij weldra beleed, dat hij ter belooning zijner edele daad flechts medelijden van mij eischte, en rondborſtig betuigde, dat hij zonder mijne liefde de ongelukkigſte der ſtervelingen zijn zou.

Hij verhaalde mij, dat hij, wel is waar een onechte, maar teeder beminde en erkende zoon was van Keizer LODEWIJK, dat hij van hem, toen hij mij in het bosch vond, aan den *Boheemſchen* Koning JOHAN gezonden was, om hem met zijn huwelijk geluk te wenſchen, dat hij op dezen togt de ſchatten der bruid redde, na dat ze reeds in de handen der Roovers waren. Deze dappere daad, die hij zegende, dewijl hij mij vond, had hem de liefde des Konings verworven, hij moest tegen zijnen wil langer aan deszelfs hof blijven, kwam thans van *Landshoet*.

hoet, waar hij zijnen vader berigt gegeven had, en wilde nu naar zijnen Burg trekken, die nabij de *Tirolsche* grenzen lag, en hem van zijn' vader als erfdeel geschonken was. Hij smeekte, dat ik met hem zou reizen en het schoone Oord in een Paradijs herscheppen; ik beloofde zulks en hij juichte. Hij vorschte met ijver naar mijne geschiedenis, naar mijnen en mijnes vaders naam en stand; met alle moeite, die ik aanwendde, kon ik echter hem slechts doen begrijpen, dat mijn vader een edele Ridder was, dat de Roovers mij met list hadden geschaakt. Meer eischte hij niet, en ik ging gewillig met hem.

Eer wij nog den Burg bereikten, had ik hem, en hij mij reeds hartelijke liefde beleden; na dat wij eenige dagen daar geweest waren, trad hij met een' eerwaardigen Monnik in mijne kamer en vorderde verklaring: Of ik hem in tegenwoordigheid van dezen Priester mijne hand wilde geven, en zijne vrouw worden.

Ik dacht voor de eerstemaal aan mijne verbindtenis met het opperhoofd der Roovers, waar over zeker geen Priester den zegen had uitgesproken, doch die ik hem echter wenschte te ontdekken. Ik was in eenen aanhoudenden tweestrijd, schaamte en gevoel weerhielden de bekentenis, die ik buitendien niet doen kon, ik beminde vurig, bood niet langer tegenstand, en gaf hem den derden dag in de Kapel van den Burg mijne hand.

Hij beminde mij als Man steeds teederder, steeds hartelijker, en verliet mij slechts, wanneer

dringende noodzakelijkheid hem dwong, aan het hof zijn's vaders te verſchijnen. Met vermeerderde teederheid, en grooter verlangen keerde hij dan telkens in mijne armen terug, en genoot in dezelve het ſchoonſte geluk der reinſte liefde. Dikwijls weende ik, wanneer ik zijne teedere woorden ſlechts door ſtomme blikken kon beantwoorden, dikwijls wenschte ik vurig die door duidelijke teekenen te kunnen uitdrukken, en verwonder mij thans zeer, dat noch hij noch ik aan de zoo edele ſchrijfkunst, die mij *nu* in plaats van woorden dient, dacht; doch daar hij dezelve ook niet verſtond, zoo herinnerde hij zich ook dit hulpmiddel niet, en beweerde altijd, dat juist mijn ſtomme en toch zoo ſprekende blik zijn hart zoo vast en ſterk boeide. Eerst een half jaar na onzen echt beleed hij mij, dat zijn vader van denzelven geene kennis had, maar dat hij hoopte, dat hij dien eens zou goedkeuren, en hem vergunnen, mij in zegepraal aan het hof te brengen. Na verloop van een jaar baarde ik hem eene dochter. — Dit waart gij geliefde KLETA." — —

De Monnik hield hier op, hij ſtaarde HUGO en KLETA aan, die beide een' gil gaven, en wanhopig hunne handen wrongen. Zoo verdwijnt eindelijk de laatſte ſtraal mijner hoop, jammerde HUGO. Heb ik het niet voorſpeld! kermde KLETA, en bedekte haar aangezigt. De Monnik zocht te vergeefs eenen troostgrond voor de ongelukkigen, doch vond dien niet. Eindelijk verzoch-

zocht KLETA het vervolg der geſchiedenis te hooren, hij veegde de tranen uit zijne oogen, en las verder:

„ Ik ben niet in ſtaat, u de verrukking uwes vaders te ſchetſen, toen hij van de jagt terugkeerde, en de baker u in zijne armen legde. Hij zegende u hartelijk, en beloofde voor God en mij, uw vader te zijn, zoo lang hij leefde, uw geluk ook na zijnen dood te bevorderen, en te bevestigen.

God ſchonk mij vervolgens geene kinderen meer, gij waart het eenige pand onzer liefde, uw goede vader beminde u als zijn oogappel, en even zoo teeder als mij, dikwijls kreegt gij den kus, dien ik van hem ontving, dubbel. Vier jaren — ach de gelukkigſte mijnes leven! — verliepen nu in ſtille, zalige rust. Wel tienmaal ging hij in dien tijd naar het Hof zijn's vaders met oogmerk, om hem zijn huwelijk bekend te maken, maar telkens verzweeg hij het, dewijl hij voor eenen mogelijken ongelukkigen uitſlag vreesde, en zich geene vreugd, geen leven zonder mij kon voorſtellen.

Toen zijn vader tot den togt naar *Italie* beſloten had, en hem met zich wilde nemen, dwong hem de uiterſte nood eindelijk tot bekentenis. In den beginne was de anders zoo goedaardige vader zeer vertoornd, doch toen hij hem alles verhaalde, hem mijn vorig lot zeer levendig ſchilderde, mijne ſchoonheid, mijne geestvermogens al te rijkelijk prees, en hem zijn groot geluk met

de treffendſte woorden verhaalde, neigde zijn hart tot vergeving; hij vergaf hem den overijlden ſtap, en beloofde op zijne terugkomst den burg zijns zoons te bezoeken, en zich van zijn geluk te overtuigen; ook ontſloeg hij hem van den togt naar *Italie*. Ik heb, ſprak hij vriendelijk, ook eens teeder bemind, gij waart de vrucht dezer liefde, ik herinner mij nog wel, dat de gewelddadige ſcheiding mij bijna het leven koſtte, ik wil niet zoo hard, als mijn vader, zijn, wil u van uwe geliefde echtgenoote niet ſcheiden, haar ſlechts zien, en zegenen.

Hij had zich zoo zeer gehaast, om mij deze boodſchap te brengen, dat het zweet hem bij druppels langs het aangezigt ſtroomde; ik genoot derzelver gulden vruchten met hem, en droomde mij reeds de vrolijkſte de gelukkigſte toekomst. Ik had vast voorgenomen, zoo dra de verzoening getroffen was, mijn' man te bewegen, naar *Bohemen* te reizen. Ik kende het oord, waarin mijns vaders Burg lag, hoopte dien te vinden, en door den zegen der dierbare ouders mijn geluk te vergrooten. Ik had mij in eenzame uren reeds dikwijls derzelver jammer, en de zaligheid des weêrziens voorgeſteld, maar ik kon en durfde deze bede niet wagen, dewijl den vader mijns Gemaals het huwelijk niet bekend was, en de reis naar *Bohemen* die ruchtbaar gemaakt zou hebben.

Acht dagen lang zagen wij de komst van den Keizer te gemoet, eindelijk kwam een bode op den

den Burg aan, en bragt het blijde berigt, dat hij welligt den volgenden nacht, doch ware dit niet mogelijk, den anderen morgen zeker zou aankomen. Mijn Gemaal had mij reeds te voren prachtige kleederen, en de heerlijkſte kleinooden geſchonken, hij wilde, dat ik mij met de ſchoonſte verſieren zou, ik beſteedde den volgenden dag aan mijnen opſchik, en wachtte des avonds in hoop en vrees de aankomst van den Keizer. Ook gij, mijne KLETA, waart fraai opgeſchikt, en ſcheent een Engel der onſchuld. Welligt herinnert gij u nog: hoe uw vader u een' ſchoonen welkomsgroet leerde, u dikwijls voordeed, hoe gij den voornamen Gast moest te gemoet loopen, uwe armen naar hem uitſtrekken, en zijne kniëen omvatten.

Toen dikke duisternis de velden reeds lang bedekte, verdween onze hoop, maar weldra wekte de roep des wachters die op nieuw op, kort daarop meldde hij, dat eene menigte ruiters het dal naderden. Uw vader liet fakkels aanſteken, en de poort openen. Ik vloog aan zijnen arm den trap af, en dacht in de haast niet aan u, dewijl gij reeds in armen der kindermeid ſliept. Toen wij beneden kwamen, was het voorplein reeds vol Ruiters, ik beefde en ſidderde, toen ik het gekletter van zwaarden, en den jammerkreet der bedienden hoorde. Mijn Gemaal drong voorwaarts, ik zag de zwaarden boven zijn hoofd ſchitteren, en heb hem nooit meer gezien, want ik viel onmagtig ter aarde. Toen ik weder

ontwaakte ſtond de burg reeds in volle vlam, gewonde knechts en bedienden kermden rondsom mij.

Eene menigte Ruiters omringde mij, bedekte mij met eenen mantel, en beurde mij op een paard. Ik kermde ijsſelijk, een hunner was zoo barmhartig mij u, mijne KLETA op het paard aan te geven, gij klemde uwe handen om mijnen hals, en ik gaf mij alle moeite, om te blijven zitten, om u niet te laten vallen. De optogt begon nu met allen ſpoed, ik moest in hun midden draven. Mijne oogen zochten in de duisternis mijn' geliefden echtgenoot, doch vonden hem niet. Ik meende, dat dit wraak was van den geveinsden, maar niet verzoenden vader, en waande, dat men mij uit zijne armen gerukt had, om mij voor altijd op te ſluiten. Mijn lijden was groot, maar het klom ten toppunt, toen de morgen aanbrak, en ik allengs ten volle overtuigd werd, dat ik mij in 't gezelſchap der Roovers bevond, waarmede ik eenige jaren in de holen van het bosch gewoond had. Velen groetten mij ſpottende; ſlechts weinigen zagen mij met medelijden aan.

Ik vreesde nu ijsſelijke dingen, ik geloofde, dat hun Opperhoofd, wiens hevig liefde ik kende, mijn verblijf ontdekt, mij mijnen Gemaal ontrukt had, en mij nu weder tot zijne bijzit wilde maken. Ik ben niet in ſtaat, u de ijsſelijke gewaarwording, die dit denkbeeld in mij veroorzaakte, af te malen, het wekte het voorne-

nemen tot zelfmoord in mij op, het welk ik voorzeker terſtond had uitgevoerd, zoo niet uw aanblik mij had terug gehouden. Ik was nog beſluiteloos: of ik u met mij zou vernietigen, of in de handen van roekelooze Roovers achterlaten.

Des middags hielden wij in een donker bosch ſtil. De Roovers legerden zich op den grond, en ſliepen weldra in, ſlechts twee der oudſten zetten zich wakende naast mij, en boden mij ſpijs en drank aan, die zij bij zich hadden. Ik dacht aan u niet, en verſmaadde alles, maar de ouden waren zoo barmhartig, de plaats van moeder bij u te bekleeden, en uwen honger te ſtillen. Mijne oogen hadden mij nu overtuigd, dat mijn vorige minnaar niet in ons midden was, ik had zoo gaarne naar hem gevraagd, om van mijn ijſelijk lot zeker te worden, maar het verlies mijner tong belette mij zulks. De oudſte las waarſchijnlijk mijn verlangen naar opheldering in mijne oogen, en zag mij medelijdende aan.

Arme vrouw, ſprak hij, u was de wraak niet toegedacht, u trof hij volſtrekt onſchuldig! — Ik was zoo gelukkig, hem door teekenen te doen verſtaan, dat ik een verhaal van de ganſche geſchiedenis wenschte te hooren, en hem daarvoor met den vuurigſten dank zou beloonen.

Hij verhoorde mijne bede, en verhaalde mij, dat na den ongelukkigen roof, welken zij aan de ſchatten van de Koninklijke bruid meenden te behalen, hun Opperhoofd, die mij eens beminde en roofde, hen verlaten had. Hij deed zulks,

zeide hij, uit regtmatige droefheid over de gruwzame daad, welke een uit ons midden tegen zijnen wil en bevel aan u volbragt had. Hij vergold het hem met den dood, zocht u bij de holen, vond u niet, en verliet ons, om welligt in eenzaamheid uwen dood te betreuren. Wij verkozen een ander opperhoofd, en bereidden ons in een ander bosch nieuwe woningen; ten einde nogtans de Bohemers niet tot nieuwe wraak aan te hitsen, en hen ter ontdekking van ons verblijf te dwingen, zoo werd vast besloten, dat wij in dit land geen roof meer plegen, maar in naburige landen, rondzwerven, en daar buit en onderhoud wilden zoeken. Deze verstandige voorzigtigheid beschermde ons heerlijk; overal zocht men het verblijf der magtige Roovers op te sporen, slechts in *Bohemen* niet, dewijl daar niemand over roverijen klaagde, geen Roover in de nabijheid woonde.

Voor eene maand vernamen wij, dat thans vele Edelen met rijke kostbaarheden beladen naar *Italie* reisden, om daar de krooning van den Keizer te helpen vieren. Wij gingen in troepen verdeeld naar *Beijeren*, bezetten de onderscheidene wegen, die naar *Italie* loopen, en zochten buit te maken. Toen onze bende in het bosch, het welk aan uwen burg grenst, op de loer lag, vernamen wij door eenige boeren, dat des Keizers Zoon, die ons eens zoo vreesselijk tuchtigde, daar woonde, en in de armen eener stomme, die hij eens uit *Bohemen* had mede gebragt, gelukkig leefde.

Wraak-

Wraaklust werd in de ganſche bende gaande, de meesten zwoeren, den voorheen ontrukten buit, zoo mogelijk, aan hem te wreken, hem ten minſte de geliefde ſtomme te ontvoeren, die wij terſtond voor u herkenden. Om te vernemen; of uw burg wel bemand en bewaakt was; gingen verſcheiden onzer op kondſchap uit, zij brägten bemoedigende berigten, hadden als zeker vernomen, dat ſlechts weinige Ruiters, meestal ongewapende knechts en meiden 'er woonden. Reeds was een ſtorm op den burg beſloten, toen ons berigt werd, dat de Keizer met een ſterk geleide naderde.

Hem aantetasten, was onze meening niet, hier toe was onze kracht te zwak; wij wilden ons dus van den weg af, dieper in het bosch begeven, toen ſommigen onzer het berigt bragten, dat de Keizer dezen nacht op den burg verwacht werd, maar daar zeker niet zou aankomen, dewijl hij in een naburig ſtadje in hunne tegenwoordigheid met ſlechts weinigen van zijn gevolg nachtverblijf genomen, en zijne Ruiters langs eenen anderen weg naar *Tirol* had vooruit gezonden. Bij deze gelukkige omſtandigheid voeren zij voort, kan ſnelle list onze wraak bevorderen. Des Keizers zoon verwacht nog ſteeds den vader; zulks vernamen wij nu eerst van eenige zijner bedienden, die op de wegen uitzagen, en bij ons naar hem vroegen; wij maakten ons deze gelegenheid ten nutte, en verzekerden hun, dat hij in aantogt was. Komt broeders, komt, laat

ons, wanneer het geheel donker is, naar den Burg trekken, men zal zeker denken, dat de Keizer komt, en ons de poort openen. Wij hebben dan volkomen gelegenheid, wraak aan hem, daar hij zich veilig acht, te oefenen, en hem te overtuigen, dat men ons niet ongeſtraft beleedigt.

Het waagſtuk was groot, maar juist daarom hadden 'er allen lust in. Ons beiden alleen, (*op zijn medgezel wijzende*) behaagde het niet, maar wij moesten den ſtroom volgen. De list gelukte, en de wraak werd voltooid. Uw gemaal of minnaar, die eens velen onzer vermoord, en onze holen verwoest had, moest met de overtuiging ſterven, dat wij wraak aan hem oefenden. Ook uw doód was beſloten, maar uwe kostbare kleeding, uwe ſchoonheid verblindde het oog der meesten, zij werden van een ander denkbeeld. Onze nieuwe Hoofdman heeft nog geene minnares, zij beſtemden u voor hem, ik zag uw verlangen naar het kind, ik gaf het u, om u te troosten, ſchik u in uw lot, gij waart 'er voorheen reeds aan gewend. Onze Hoofdman is jong en ſchoon, hij verhaalde ons dikwijls, dat hij u reeds voorheen beminde, en achtte; dit bewoog ons inzonderheid tot het beſluit; gedraag u dus verſtandig, het zal u bij ons welgaan.

Nog begrijp ik niet, hoe ik moed en beſluitvaardigheid bezat, om deze ijsſelijke berigten met ſtandvastigheid aan te hooren. De zekerheid, dat mijn zoo hartelijk geliefde echtgenoot wezenlijk ver-

vermoord was, dreigde mijn hart te verſcheuren, en evenwel verried mijn gezigt dit ſmartelijk gevoel niet. Ik lachte uit wanhoop, maar de Roovers hielden het voor gevoel van vreugd, en maakten het den overigen bekend, toen die ontwaakten. Vlugt of dood was nu het eenige denkbeeld, het welk in mijne ziel heerschte.

Om beide naar verkiezing uit te voeren, moest ik ten minſte eenige vrijheid genieten; om deze te genieten, wende ik alle middelen aan, om de Roovers te overtuigen, dat ik gaarne in hun midden was, en mij gewillig in het lot voor mij beſtemd ſchikken zou. Mijne list gelukte, zij bewaakten mij niet meer zoo zorgvuldig, achtten mij bewaard genoeg, wanneer zij rondsom mij lagen en gerust ſliepen. De togt ging ſteeds door woestenijen en bosſchen langzaam voort, dewijl de paarden zwaar met buit beladen waren. Ik kon dikwijls ontvlugten, maar waagde de vlugt niet, om dat ik te gemoet zag, van honger te moeten omkomen, het geen ik ſlechts om uwen wil vreesde.

Na eene poos reizens legerden wij ons in het dal van een woud, ik ſtond verbaasd, ik kon naauwelijks de tranen van weemoedige vreugd verbergen, toen ik achter de rotſen de Kapel zag, waarin ik zoo dikwijls gebeden had. Mijn hart ſloeg angſtig en hopende, toen mijn oog eindelijk zelfs den wachttoren van den vaderlijken Burg ontdekte. Ik veinsde meer dan ooit, zocht het eerſte mijne ſlaapplaats, en ſliep, toen de Roo-

Roovers nog dronken. Ik hoorde duidelijk, hoe zij zich verwonderden, dat ik het oord niet meer herkend had, en heimelijk juichten, wanneer zij zich trouwhartig verzekerden, dat ik gewillig in de armen van hunnen Hoofdman rusten, en gaarne in hunne holen wonen zou. De zekere hoop, om reeds den volgenden dag in hunne holen te zijn, hunne vrouwen weder te omhelzen, maakte hen buitengewoon vrolijk, zij dronken veel en sliepen vast, toen ik mijne vlugt met u waagde, en gelukkig volbragt.

Nu volgden verscheidene lessen en vermaningen, die de moeder der dochter ernstig aanbeval. Indien, schreef zij, OTTO VAN FARWANGEN nog hier beneden leeft, en gij hem eens vindt, zoo verzeker hem van mijne volkomene vergeving. Hij heeft mij eens zeer ongelukkig gemaakt, maar hem ben ik toch verschuldigd, dat ik gedurende vier jaren onbeschrijfelijk gelukkig in de armen van mijn' echtgenoot leefde, ik wil dus niet met hem twisten, hem niet bij God aanklagen.

Herinnering aan den ongelukkigen, onschuldigen zoon, dien ik hem baarde, kwelt nog steeds mijn moederlijk hart. Ik heb nimmer kunnen ontdekken: of hij nog, en hoe hij leeft. Het zij thans uw pligt, dit onderzoek voort te zetten, hem rijkelijk te ondersteunen, de moederlijke nalatenschap met hem te deelen, zoo gij hem arm, hem als broeder te beminnen, zoo gij hem rijk en welgezeten vindt.

Dik-

Dikwijls wilde ik den Keizer naderen, en hem ontdekken, dat ik die lijderes was, die zijn vermoorden lieveling eens zoo gelukkig maakte, maar ſteeds deinsde ik terug, wanneer ik dezen ſtap wilde wagen, die dan eerst ſlechts noodzakelijk werd, wanneer men aan uwe edele geboorte zou twijfelen. Volvoer gij dit voornemen, zoo uwe moeder ſterft, eer zij het volbragt, nader met uw' toekomſtigen gemaal zijnen troon, bewijs hem, dat gij zijne regtmatige kleindochter zijt, en hij zal het u en uwe kinderen waarſchijnlijk met groote weldaden beloonen.

Lang zaten de ongelukkigen nog in ſtomme droefheid, toen de Monnik reeds zijne voorlezing geeindigd had. Elk wenschte te troosten. HUGO zocht nog ſteeds redding uit den vreesſelijken afgrond, waarin hij zich geſtort zag. KLETA begreep nu volkomen de oorzaak, waarom hare moeder bij HUGO's aanblik zoo ontſtelde, bij zijn verzoek van ſchrik terug deinsde, en de verhooring zijner wenſchen onder den vreesſelijkſten vloek verbood. Herinnering aan haar vorig lijden, en al te hevige aandoening beletten haar waarſchijnlijk de zaak te ontdekken. Zij wilde eerst weder krachten verzamelen, en beſcheidde daarom den wedergevonden zoon tegen den volgenden dag, in wiens morgenſtond een nieuwe ſchrik haar leven eindigde. KLETA had thans het diepſte berouw, dat zij den vloek harer moeder niet geacht had. Vervulling van

het

het verſchrikkelijk bevel, riep zij uit; had mij wel zeer ongelukkig; maar toch niet nameloos ellendig gemaakt.

De Monnik, wiens hart vol vaderlijk gevoel was, wenschte te helpen en te redden. Hij zag als zeker vooruit, dat de ſcheiding hem zijnen wedergevonden zoon ontrooven en dooden zou, en zocht dus zijn leven door waarſchijnlijken, mogelijken troost te behouden. Kom, zoon der ſmarte, ſprak hij, kom, en volg mij, ik wil u aan de voeten van den Heiligen vader te *Avignon* brengen, hij alleen kan vergeven, en uwen verderen echt, wanneer hij de omſtandigheden overweegt, goedkeuren en bevestigen. Hij heeft de magt, te verbinden en te ontbinden, hij zal mij hooren, uwen jammer zien, en de misdaad vernietigen, die op uw echt rust, dien gij niet opzettelijk pleegde, dien gij gaarne wilde uitdelgen, indien het in uwe magt ſtond.

HUGO nam dezen voorſlag met vurige begeerte aan, hij hoopte een gelukkig gevolg, en troostte daarmede zijne KLETA reeds in het vooruitzigt; maar wanhoop had het hart der ongelukkige reeds verſcheurd, zijn troost werkte niet, zij ried de reis niet af, dewijl ſcheiding toch onvermijdelijk was, maar zij trok een' gelukkigen uitſlag geheel in twijfel.

Toen HUGO den volgenden morgen met zijn' vader reisvaardig aan haar bed trad, blonk geen traan in haar oog, het ſtaarde hem angſtig aan, hare ziel vond geene woorden, om de ſmart uit te

te drukken, die haar hart verbrijzelde. Zij beloofde ſlechts haren man en broeder door gebaarden, dat zij niet de hand aan zich zelve zou ſlaan, niet aan Gods barmhartigheid twijfelen, en zijne wederkomst met geduld afwachten.

Zij verliet veertien dagen lang hare kamer niet, ſprak zeer weinig, bad aanhoudend en zeer aandachtig. Dikwijls wrong zij hare handen, en weende. De vloek mijner moeder drukt mij zwaar, antwoordde zij dan altijd, wanneer hare trouwe oppaster naar de reden dezer tranen vroeg. Eens gaf zij een vurig verlangen te kennen, om in de Kapel te bidden, waaruit men hare moeder geſchaakt hád. De Ambtman, dien ſtrenge wacht over haar bevolen was, vergezelde haar met eene menigte ruiters derwaarts, zij bad lang, en keerde gerust en opgeruimd terug. In den volgenden nacht ontſtond 'er een vreesſelijk onweder, eene hevige aardbeving ging 'er mede gepaard, dreigde de vesting te doen inſtorten, en door de watervloeden, die in ſtroomen van den Hemel ſtortten, alle levendige ſchepſelen te vernietigen. Ook de moedigſte beefde, maar het meeste van allen KLETA; elke blikſemſtraal wierp haar ter neder; Gods gerigt is vreesſelijk, riep zij beſtendig, de werking der moederlijke vloek ontzettende; ik ſpan vergeeſs alle mijne krachten in, ik kan dien niet afbidden!

Reeds den volgenden morgen verlangde zij weder naar de Kapel te gaan, men voldeed aan haar bevel, en leidde haar langs omwegen derwaarts,

waarts, dewijl de aardbeving en waterſtroomen het gewone pad vernietigd hadden. Toen de ſtoet daar kwam, zag men eerſt, dat de aardbeving ook hare magt aan de Kapel getoond had; zij ſtond op den top eener rots, die hare ſchaduw van de loodregte hoogte in het dal wierp, doch van de andere zijde gemakkelijk beklommen kon worden, dewijl de breede rug der rots zich hier ſlechts langzaam verhief. De aardbeving had het fondament der Kapel doen waggelen, en de woedende ſtorm haar in het dal nedergeworpen. De top der rots, dien men waarſchijnlijk eens had doorgehouwen, verdeelde zich in twee gelijke deelen, en vormde eene kloof, die eene verhitte verbeelding voor eene opzettelijk gemaakte legerſtede houden kon. KLETA ſtaarde lang op deze opening, eindelijk ſprong zij ſchielijk op, en leide zich daarin. De vloek mijner moeder, riep zij met een wild gelach uit, is nu vervuld. Mijn bruidsbed is in ſteen veranderd, weldra zullen vlammen van zwavel rondsom mij uitbreken. Bidt, bidt, dat ik gelukkig ſterve.

Geene troostredenen vonden ingang in haar hart, geene voorſtelling was in ſtaat haar de plaats te doen verlaten. Men moest geweld gebruiken, en vermeerderde daardoor hare krankzinnigheid tot wezenlijke razernij, die ſlechts dan bedaarde, wanneer men haar beloofde, haar weldra weder naar haar bruidsbed te brengen. Zij ſprak alleen van hetzelve, hare geheele ziel hield zich ſlechts daarmede bezig, men moest

haar

haar alle dagen derwaarts brengen, zoo men niet doodelijke razernij in haar hart wilde verwekken. Zij vergat weldra geheel haren HUGO, dacht nooit meer aan hem, en ſcheen ook andere gebeurtenisſen hares levens vergeten te hebben.

Na verloop van vijf maanden keerde HUGO met zijnen vader terug. Vreugde en blijdſchap ſtraalden uit zijne oogen, de Paus had zijne ſmeekingen verhoord, hem het huwelijk met zijne halve zuster verder toegeſtaan, zoo hij daarentegen eene kerk ſtichtte, en een zijner kinderen den Heere wijdde. Vreugd en blijdſchap veranderden echter weldra in lijden en hartzeer, toen hij zich overtuigde, dat zijne KLETA hem niet meer kende, en eene prooi der krankzinnigheid geworden was. Hij hoopte vergeefs, dat zijne tegenwoordigheid, de verzekering van haar geluk haar genezen zou; zij ſcheen zijne troostgronden niet te hooren, en was niet te bewegen, hem ſlechts eene hand van welkomst te geven. Zij ging, gelijk te voren, alle dagen ten minſte eenmaal naar haar bruidsbed, en hield zich ſlechts dan gelukkig, wanneer zij eenige uren daarin rusten kon.

HUGO was ſteeds haar leidsman, eens volgde hij haar ook derwaarts, en zag treurig aan, hoe de arme krankzinnige vol blijdſchap in haar ſteenen bruidsbed ſprong, maar ook vol angst het uitbreken der vlammen verwachtte. Hij naderde haar troostende, zij ſcheen dezen keer zijne woorden te hooren, en zag hem lagchende aan. Met

eene uitboezeming van vreugd riep zij eindelijk uit: Zijt gij niet HUGO, mijn bruidegom? O zoo kom, leg u hier neder! Het bruidsbed is al bereid! — — Toen zij deze woorden had uitgesproken, wilde zij haren bruidegom plaats maken, boog zich met haar ligchaam te veel voor over, en ſtortte door de opening der rots in het diepe dal neder. Haar ligchaam lag verpletterd op den grond, zij was ijsſelijk en gruwzaam geſtorven. HUGO zou haar hebben nagevolgd, zoo zijne getrouwe bedienden hem niet hadden terug gehouden. Hij volgde weldra zijnen vader in het klooster, wijdde zich en zijn vermogen den Heere, en ſtierf verheugd, om van hem het loon voor zijn nameloos lijden te ontvangen.

Waarſchijnlijk ſprak hij voorheen nog eenmaal met den Keizer, en ontdekte hem, dat de Roovers, die eens zijnen zoon vermoord hadden, nog in de bosſchen van *Bohemen* neſtelden, want deze doorzocht weldra in gezelſchap van Koning JOHAN de ganſche ſtreek, vond de roovers, liet vuur in hunne holen werpen, en verbrandde alles, wat leefde. Nog ziet men deze holen, wier wanden geheel zwart, en hier en daar geheel uitgebrand zijn.

KLETA werd op de plaats, waar zij ſtierf, begraven. Eene Gottiſche zerk verſierde lang haar graf; thans is geen ſpoor er meer van te vinden. Digt daarbij echter ontſpringt eene bron, die men in 't algemeen de vloekbron noemt, wier water niemand drinkt, dewijl het uit-

uitſlag veroorzaakt, en ſterk naar zwavel ſmaakt. Wanneer het donker is, zou het daar, volgens verzekering van alle oude moedertjes, niet zeker te gaan zijn, en eene menigte dwaallichtjes den wandelaar het ſpoor doen bijſter worden.

SOPHIA G—.

Een der beroemdſte en meest bekende Markgraven te *B*—, zijn naam doet niets ter zaak — was een goed Vorst en wijs Regent, en in vele opzigten een vader van zijn land en volk. Wanneer duizenden hem prezen, en de weldaden, waarmede hij hen gelukkig maakte, verhaalden, zoo zaten 'er ſlechts weinigen in den talrijken kring, die niet in den verdienden lof inſtemden. Ook de beste Vorst is mensch, ook de beste mensch heeft zijne gebreken! Eene neiging, die hij beminde en koesterde, was dikwijls oorzaak, dat enkele vaders over hem klaagden, enkele moeders hem hard en gruwzaam noemden. Het ſtelſel van ſtaande krijgstroepen begon destijds in *Duitschland* te heerſchen. WILHELM, Koning van *Pruiſen* was het groote voorbeeld, het welk kleinere Vorſten overeenkomſtig hunne betrekkingen zochten na te volgen.

De

De eerſte verzamelde door geheel *Europa* de grootſte kolosſen van het menſchelijke geſlacht, om zijne Garde uit te maken. De Markgraaf doorzocht zijn ganſche land, om ſoortgelijke reuzen te vinden, die als Grenadiers voor zijn paleis en in deszelfs kamers op de wacht moesten ſtaan. Niemand zijner onderdanen ontging het oog der beſpieders; wanneer zijn ligchaam de vereischte lengte bereikte; van daar, dat dikwijls de vrije burgerzonen, de nog vrijere kweekelingen van den geestelijken ſtand tegen gewoonte tot het voeren der wapens gedwongen werden.

Op dien tijd leefde in de Hoofdſtad een niet rijk, maar ook niet geheel arm burger, die een' eenigen zoon had. Toen deze, gelijk een populier aan een' koelen waterſtroom opgroeide, voorſpelden hem reeds zijne vrienden, dat hij eens als Grenadier in het Vorſtelijk Paleis op de wacht zou ſtaan. Deze voorſpelling was den zorgeloozen jongeling zeer onverſchillig, dewijl hij ſlechts het tegenwoordige zocht te genieten, en aan de toekomst nimmer dacht, maar den liefhebbenden vader, der teedere moeder verbitterde zij dikwijls menig vrolijk uurtje. De welvaart van den eerſten hing geheel alleen van het nijverig bedrijf zijnes handwerks af, hij hoopte in zijnen zoon eenen medehelper optevoeden, hem in zijne oude dagen alles over te geven, en door hem onderhouden, eenen gerusten ouderdom te genieten. Dit geheele plan verdween, wanneer hij zich het toekomtige lot van zijnen zoon voorſtelde.

Daar dit nog niet geheel beſlist was, daar hij door honderd gelukkige toevallen het dreigende gevaar kon ontkomen, zoo ging hij, wel is waar, voort, hem in de voordeelen van zijn handwerk, en daarmede verbonden handel te onderwijzen, maar hij was ook inſchikkelijk genoeg, den jongeling niet beſtendig tot werkzaamheid aan te ſporen, hem menig vermaak te gunnen, het welk hij hem anders zou geweigerd hebben, zoo niet het denkbeeld: het zal hem als ſoldaat niet baten, hem toegevend gemaakt had. Wilde de arbeidzame vader ook nu en dan den al te onachtzamen zoon met ſtrengheid tot den arbeid dwingen, zoo werd de teedere moeder zijne voorſpraak, en zocht den eerſten te overtuigen, dat het hard en wreed was, wanneer men den jongen nu reeds alle genoegens wilde onthouden, daar hoogstwaarſchijnlijk zijn toekomſtige ſtand hem buitendien tot een' ſlaaf zou maken. Deze ſtrafbare toegevendheid wekte in het hart van den jongeling ſteeds meer en meer de zucht tot lediggang en vermaak op, die met zijn ligchaam in evenredigheid groeide, en weldra de grondtrek van zijn karakter, de drijfveer werd van alle zijne handelingen. Hij kende alle huizen, waar in gedanst en geſpeeld werd, hij was altijd een der eerſten, die 'er naar toe ging, en een der laatſten, wanneer het gezelſchap ſcheidde.

Toen hij negentien jaren oud was, en als eene roos bloeide, leerde hij eens op eene danszaal

de

de ſchoone dochter van eenen zeer armen burger kennen, die in het Paleis van den Markgraaf als loopmeisje diende, en zich door hare ſchoonheid, maar nog meer door haar zedelijk gedrag onder alle de overige danſeresſen op het voordeeligſte onderſcheidde. Hij bragt haar t'huis, verklaarde haar zijne liefde, en kreeg van haar de toeſtemming, om haar nu en dan te mogen bezoeken.

Juist had hij ten bewijze harer liefde den eerſten kus ontvangen, en ging, terwijl hij dien nog voelde, en genoot, over het voorplein van het Paleis, toen plotſelijk een venſter geopend werd, waaraan de Markgraaf ſtond, die hem terug riep. Beſchroomd verſcheen de jongeling voor hem, langzaam en treurig ging hij heen, daar men hem op des Markgraafs bevel naar de hoofdwacht bragt, en weldra de grenadiers muts opzette. Weenende ontving hem de moeder, zuchtende groette hem de vader, toen hij met dit onbedriegelijk kenteeken van zijnen toekomſtigen ſtand voor hen verſcheen. Zoodra intusſchen beiden vernamen, dat hem de Markgraaf, dewijl hij een eenige zoon was, eene korte, ſlechts driejarige verbindtenis had toegeſtaan, en daarenboven verzekerd, dat hem deze tijd als eene bij zijn handwerk gevorderd wordende reis zou worden toegerekend, zoo droogde de moeder hare tranen, en de vader zag weder vrolijk in de toekomst.

Willem, zoo heette de jongeling, beminde

zijn meisje met het eerſte vuur der driftige jeugd. De woning der Grenadiers was niet verre van het Paleis, hij kon als een lieveling van den Markgraaf, — want zulks was elk Grenadier — daar vrij uit- en ingaan, en zijn meisje meermalen zien en ſpreken. Reeds dit voorregt verzachtte de hardheid van zijnen ſtand, en de hoop, dat het ſlechts een' korten tijd zou duren, deed zijne treurigheid weldra een einde *nemen*. Hij was ſpoedig weêr de vrolijke WILLEM en troostte zijn meisje, wanneer haar *treurige* blik op zijn rok gevestigd was, of zij hem een' kus weigerde, dewijl hij ligt even zoo onſtandvastig, als een gewoon ſoldaat kon worden, van wien men reeds toen zeide, dat zij met elk garnizoen ook van meisje verwisſelden.

Toen hij zijne SOPHIE omtrent dit punt volkomen gerust geſteld, haar eeuwige trouw gezworen, en na het einde van zijnen dienst beloofd had te trouwen, kwam aan het Hof van den Markgraaf zijne eenige dochter *een bezoek* afleggen. Zij was gehuwd aan den Erfprins van K— leefde met hem in den gelukkigſten echt, en had de vrucht van denzelven, eene driejarige Prinſes aan de moederlijke hand, toen de van vreugd opgetogen vader haar te gemoet vloog en verwelkomde.

De Markgraaf was een regte kindervriend; wanneer hij op zijne wandelingen een' troep ſpelende kinderen aantrof, trad hij in hun midden, en gaf dikwijls allen geſchenken, wanneer zijn aan-

aanblik hen niet verſtrooide, en zij ongeſtoord voortſpeelden. De aanblik der kleine Prinſes, de aangename overtuiging, dat zij zijne kleindochter, het evenbeeld zijner geliefde dochter was, vermeerderde dus zijne vreugd niet weinig; hij nam den kleinen Engel op zijnen arm en juichte, toen die lieve hare kleine armpjes om zijnen hals ſloeg, en hem zonder vrees vriendelijk kuste. Zijn hart hing van dit oogenblik geheel aan haar, hij ſchreef den vader, hij bad de moeder, en beiden moesten hare liefde voor haar kind aan den wensch van den eerwaardigen vader opofferen, hem beloven, dat zij ten minſte een jaar de dochter aan zijn Hof laten, en hem de vreugd wilden gunnen, om zich in haren omgang te verblijden, en haar groot te brengen.

De teedere moeder verborg hare tranen, toen zij binnen kort van haar kind ſcheiden, en in de armen van haar Gemaal moest terug keeren; de Markgraaf beloofde deze overwinning aanzienlijk te beloonen, en juichte op nieuw, toen de kleine Prinſes over het affcheid harer moeder niet bekommerd ſcheen, maar luſtig en vrolijk aan zijne voeten ſpeelde. Hij legde voor haar thans eenen volkomen hofſtaat aan, benoemde eene der vereeringwaardigſte Dames van zijn land tot Opper-Hofmeesteres der kleine Prinſes, en liet het aan haar over, de overige bedienden naar welgevallen te kiezen.

Deze Dame zag bij hare keus inzonderheid op trouw en braafheid. SOPHIA was onder die-

genen, welke zij als kamermeisje der Prinſes benoemde. Deze nieuwe dienst bragt haar hooger loon en meer voordeel aan, maar hare verpligting, om ſteeds bij de Prinſes, dikwijls hare geleidſter te zijn, belette haar, haren geliefden WILLEM te zien en te ſpreken. Dikwijls verliepen 'er dagen ja zelfs weken, waar in zij hem ſlechts van verre groeten; op zijn hoogst eens in het voorbijgaan een paar woorden van liefde kon toefluisteren.

Dwang en hindernis zijn wezenlijke onkruiden in eenen vetten vruchtbaren akker, hoe meer men die zoekt uit te roeijen, hoe ſterker en menigvuldiger zij uitſpruiten. Ook WILLEM en SOPHIA ondervonden deze waarheid, zij geloofden reeds voorheen elkanderen teeder en hartelijk te beminnen, thans zagen zij in, dat zij, geſcheiden van elkanderen, zich nog veel ſterker veel vuriger beminden.

SOPHIA zocht het verlangen naar haren minnaar, door eene getrouwe vervulling van haren pligt, door onophoudelijke werkzaamheid te verminderen. WILLEM, die ſlechts eenmaal in de week de wacht had, en in den tuſſchentijd geheel ledig rondwandelde, kon dit middel ter verdooving van zijn vurig verlangen niet kiezen. Ledigheid en tijd tot nadenken vermeerderden zijne ſmart niet weinig; zij werd hem dikwijls onverdragelijk, hij zocht — wanneer hij uren lang op een' blik zijner geliefde geloerd had, verſtrooi-

ſtrooijing, uitſpanning, en vond die in drink- of ſpeelhuizen.

Zoo lang het hem vergund was, zijne SOPHIA dikwijls te zien en te ſpreken, had hij deze huizen zeer ſpaarzaam bezocht; de ſterkſte hartstogt van den mensch, de almagtige liefde had alle andere hartstogten overwonnen, thans wreekten zij de overwinning en namen onder de listige voorſtelling, dat hun genoegen de ſmarten der liefde verzachtte, weder zeer in ſterkte toe; WILLEM dronk en ſpeelde weldra ſterker dan voorheen. Om deze uitgave goed te maken, was zijn inkomen niet genoegzaam, de ouders gaven hem zekerlijk eene maandelijkſche bijlage, maar ook die was dikwijls in eenen avond verſpeeld, en diende dus ſlechts ter vermeerdering zijner ligtzinnigheid. Zijne ſpeelzucht nam dagelijks toe, om die te bevredigen, maakte hij voor zijnen ſtand vrij groote ſchulden, die hem drukten en beangſtigden, maar ook in hoop van gelukkig te zullen ſpelen, ſteeds op nieuw tot het ſpel verleidden.

Terwijl hij eens wegens eene ſchuld van tien guldens zeer in het naauw was, voor aanklagt bij den Overſte vreesde, en toch niet wist, hoe hij betalen zou, viel hem de wachtparade te beurt. Hij moest aan de deur van de zaal op de wacht ſtaan, waarin de Markgraaf met de Grooten van zijn Hof een' maaltijd hield en zijn' geboortedag vierde. WILLEM was zoo gelukkig dezen dag zijne SOPHIA eenige malen te zien,

zien, en zelfs in het voorbijgaan te ſpreken. Dit maakte hem vrolijk en opgeruimd, doch wanneer hij aan zijne ſchulden dacht, zoo werd hij weder ſomber en treurig. De Markgraaf ſpeelde zelden, maar wanneer hij ſpeelde, zoo ſpeelde hij gaarne hoog, verloor of won dan aanzienlijke ſommen. Juist op dien dag vond hij des avonds genoegen in het ſpel.

Willem zag met brandende blikken toe, wanneer op eene kaart dikwijls een hoop gouds ſtond. Deze verleidelijke aanblik wekte zijne geheele ſpeelzucht op, en eindigde ſteeds met de voorſtelling, dat eene eenige dezer kaarten hem gelukkig maken, geheel uit alle verlegenheid redden kon. Hij werd afgelost, en dit denkbeeld was gedurende den ganſchen rusttijd de eenige bezigheid zijner verhitte verbeelding. Toen hij weder op de wacht aan de deur van de zaal gebragt werd, ſpeelde de Markgraaf nog voort, offchoon het bijna middernacht was. Eerst na twaalf uren ſtond hij op, knoopte zijn goud, het welk over de duizend dukaten bedroeg, in een' zijden zakdoek, hield dezen in de hand, en ging, met een' zijner Ministers ſprekende, in de zaal op en neder. In de drukte van het geſprek leunde hij op eene tafel, die digt bij de deur ſtond, en leide het goud, waarſchijnlijk om deszelfs zwaarte, op de tafel. Weldra verwijderde hij zich van dezelve, en ging eindelijk, zonder aan het goud te denken, in zijne ſlaapkamer.

Al-

Alle de Gasten verlieten nu even ſpoedig de zaal, de ſlaperige bedienden deden de kaarſen uit, en zochten hun bed. Slechts eene lantaren brandde aan den ingang, en verſpreidde een flaauw licht door de zaal. Verſcheidene Grenadiers ſtonden aan de overige deuren, en begonnen thans, daar niemand meer tegenwoordig was, op en neêr te wandelen. WILLEM ſtond nog ernſtig en ſtil, zijn blik was op den zijden doek gevestigd, die digt voor hem op de tafel lag. Hij had gezien, hoe de Markgraaf zijn goud daarin knoopte, hij had gehoord, hoe aangenaam en bekoorlijk het klonk, toen hij het op de tafel leide. Was dit goud mijn, dacht hij, zoo ware ik uit mijne verlegenheid gered, zoo kon ik al mijn leven gelukkig en te vreden met mijne SOPHIA leven. — Het denkbeeld, dat een zoo rijk Heer, als de Markgraaf, het verlies geheel niet voelen, niet achten, zich waarſchijnlijk zelfs niet eens herinneren zou, vermeerderde de verzoeking ten ſterkſte. Hij ging thans ook aan de deur op en neder, naderde in het gaan de tafel, zijne hand beefde, wanneer hij die naar den doek uitſtrekte, doch daar juist het uur van aflosſing ſloeg, zoo greep hij ſchielijk toe, en ſtak het goud in zijn' rokzak.

De Markgraaf verliet den volgenden morgen eerst laat zijn bed; reeds hadden andere Grenadiers de wacht betrokken, toen de kleine Prinſes, die alle morgens in zijne ſlaapkamer komen moest, bij hem kwam. Toen hij haar zag, dacht

bij

hij eerst aan zijne winst van gisteren, die hij tot een geschenk voor haar bestemd had, hij zocht en vond die niet, hij herinnerde zich eindelijk duidelijk, dat hij het goud in een' zakdoek knoopte, en denzelven in een gesprek op een tafel leide. Hij ging zelf naar de zaal, doorzocht alles, en vond niets.

Nu was het bewezen, dat het goud gestolen was, en dus begon het onderzoek. Alle bedienden, die tegenwoordig waren, alle Grenadiers, die voor de zaal op de wacht gestaan hadden, werden in hechtenis genomen. Onder de laatsten bevond zich ook WILLEM, hij was reeds van de hoofdwacht naar zijn kwartier terug gekeerd, en werd van daar in hechtenis gebragt. Men onderzocht terstond de woningen en eigendommen der gevangenen, en vond niet het geringste, men onderzocht ook de broekzakken en vond bij WILLEM geen goud, maar den zakdoek van den Markgraaf, die ten duidelijkste herkend werd, dewijl hij met eene kroon en zijnen naam geteekend was.

WILLEM beleed terstond de daad, en wees de plaats aan, waar hij het goud achter eene houtmijt in een ouden pot begraven had. Hij kon naderhand zelf niet zeggen, hoe het kwam, dat hij den verraderlijken doek niet vernietigde, niet wegwierp, hij deed het goud uit den doek in den pot, en stak dien, zonder de gevolgen te bedenken, waarschijnlijk in eene werktuigelijke beweging in den zak.

Zoo

Zoo waar, als ik Markgraaf ben! de karel moet hangen! ſprak de Markgraaf toornig, toen men hem meldde, dat de dader ontdekt en een Grenadier was. Hij beval Krijgsraad over hem te houden, en na verloop van eenige uren vergaderde die dadelijk, om over WILLEM den dood uit te ſpreken. Nu eerst vernam de liefhebbende SOPHIA het misdrijf en het onvermijdelijk lot van haren minnaar. Wanhoop kent geene palen, zij overſchrijdt die alle, wanneer zij aan gene zijde des grafs hulp ziet. Zij vloog, als derzelver prooi, naar de ouders van den ongelukkigen WILLEM, zij beleed hun, wat voor hun nog een geheim was, dat zij hun zoon op het teederst beminde, en van hun raad, hulp, en troost verwachtte.

De ongelukkigen konden haar niet geven, het geen zij zelve niet bezaten, zij jammerden troosteloos met haar, zochten bij vrienden hulp en raad, en vonden geen van beiden. Vader en moeder knielden weldra op de trappen van het Paleis, die op het voorplein uitkwamen, zij ſmeekten om erbarmen, toen de Markgraaf dezelve afklom; maar hij wenkte met een ernſtig gelaat, en de troosteloozen werden weggebragt. Zij liepen van den eenen Minister naar den anderen, en ontvingen overal de folterende verzekering, dat zulk een misdrijf geen medelijden verdiende, en dat niets in de wereld den Markgraaf bewegen zou, zijn' duren eed te breken.

Onder dit heen en weêr loopen naderde de

avond,

avond, treurig gingen zij naar hunne woning terug, en bragten de zekerheid mede, dat de Krijgsraad over hunnen eenigen zoon den dood uitgesproken had, dat hij dien morgen om tien uren door de hand des beuls ondergaan zou. SOPHIA had al dien tijd op hen gewacht, haar hartzeer was zonder grenzen, toen zij dit verschrikkelijk berigt hoorde, zij liep naar de hoofdwacht, zij wilde haren WILLEM ten minste nog eenmaal zien, maar een Priester bereidde hem tot den naderenden dood. Met hangende haren, met starende blikken, met gewrongen handen verscheen zij thans in de kamer der Opper-Hofmeesteres, die reeds lang hare buitengewone afwezigheid bemerkt, en te vergeefs naar haar gevraagd had.

Geene woorden waren in staat SOPHIA's smart uit te drukken, de Opper-Hofmeesteres had vele moeite en geduld noodig, eer zij de oorzaak van haren ijselijken toestand vernemen kon. Zij was eene zeer zachte en menschlievende *Dame*; SOPHIA's smart trof ten sterkste haar hart, zij zocht haar te troosten, door Godsdienstige gronden te overtuigen, dat Gods wegen onnaspeurlijk, maar steeds wijs en regtvaardig waren; doch daar de wanhopige SOPHIA haar ronduit verzekerde, dat zij aan Gods barmhartigheid twijfelde, wanneer Hij geene hulp en redding schonk, zoo zocht zij haar met het denkbeeld op te beuren, dat ook die nog te hopen, nog mogelijk was.

So-

SOPHIA greep dezen zwakken troost begeerig aan, zij wierp zich voor de voeten der troosteres neder en ſmeekte om hulp en medelijden. Ik wil doen, zoo veel in mijne magt is, ſprak de goedhartige vrouw, ſlechts de genade van den Markgraaf kan den ongelukkigen het leven redden, ik ben overtuigd, dat mijne bede bij hem niets vermag, maar ik hoop eene voorſpraak te vinden, die hij hooren zal. Zij wees bij deze woorden op de kleine Prinſes, die naast haar met eene pop ſpeelde, en reeds dikwijls deelnemend gevraagd had: waarom de lieve SOPHIE zoo huilde.

In hoop en vrees ſprong SOPHIA op, toen zij deze troostrijke woorden hoorde, zij kende de liefde van den Markgraaf voor dit kind, zij geloofde overtuigd te zijn, dat hij haar niets weigeren zou. Gewoonlijk ſtond de Markgraaf reeds om zes uren des morgens op, en zoodra de Prinſes ontwaakte, het geen doorgaans om acht uren gebeurde, moest de Opper-Hofmeesteres haar bij hem brengen. De vrolijke kleine bleef dan dikwijls eenige uren in zijn kabinet, en dwong hem menigmaal met haar te ſpelen.

Men had nu afgeſproken, om de Prinſes den volgenden morgen vroeger op te roepen, en dan bij den Markgraaf te brengen, bij wien zij terſtond om WILLEMS leven verzoeken zou. De uitvoering intusſchen was zwaarder, dan men aanvankelijk geloofde. De Prinſes, die nog geene drie jaren oud was, praatte wel ſteeds, maar

meest nog enkele, afgebrokene woorden, en kon 'er zelfs vele niet uitspreken. Terwijl SOPHIA met den waarschijnlijken troost naar WILLEMS ouders liep, om hen der wanhoop ontrukken, en nieuwe hoop in hunne beklemde harten wilde opwekken, beproefde de goedhartige Opper-Hofmeesteres hare kleine kweekeling de woorden te leeren, waarmede zij ten voordeele van den ongelukkigen WILLEM het hart des Markgraafs roeren zou; doch welke moeite zij zich ook gaf, om de bede kort te maken, en slechts door weinige woorden uit te drukken, zoo mengde toch dikwijls de kleine babbelaarster die weinige woorden nog door elkanderen, en verwekte de gegronde vrees, dat de Markgraaf hare bede niet verstaan, en 'er dus geen acht op slaan zou. Evenwel hoopte zij het beste en bragt de Prinses weldra in het bed, om haar den volgenden morgen vroeger op te roepen, en de les te kunnen herhalen.

SOPHIA, die geen oog toedeed, waakte den ganschen nacht aan het bed van den Engel, die haar verlosser zou worden, vurig smeekte zij God, dat hij denzelven versterken, zijner woorden kracht mogte bijzetten. Reeds om zes uren riep men de Prinses, maar zij was nog slaapdronken, weende onophoudelijk, en sliep weldra weder in. Men stelle zich het lijden der arme SOPHIA voor, die de eenig mogelijke redster slapend beschouwt, terwijl de geliefde hares harte den angst des naderenden doods leed, die met elken klokslag toenam.

Reeds

Reeds was het over achten, toen de Prinſes vrolijk en wel te vreden ontwaakte. Het was aandoenlijk, om te zien, met welk eene drift en ſchielijkheid de bevende SOPHIA haar zocht aan te kleeden, en door al te grooten haast het aankleeden ſlechts vertraagde; had de goedhartige Opper-Hofmeesteres haar niet bijgeſtaan, zij zou deze kleine bezigheid nog in lang niet voltooid hebben. Nu begon nieuw onderrigt, en toen de Prinſes hare bede ſlechts met halve woorden ſtamelen kon, nam de Opper-Hofmeesteres haar bij de hand, en bragt haar in het Kabinet van den Markgraaf. SOPHIA volgde van verre met gevouwen handen, alle hare leden beefden, en tuſſchen hoop en vrees wachtte zij de beſliſſing af.

De Opper-Hofmeesteres opende thans de deur van het Kabinet, en liet de Prinſes alleen binnen gaan, zij trok de deur ſlechts zachtjes aan, en luisterde aan de opene reet naar den uitſlag. SOPHIA kwam nader bij, en hief hare handen tot God omhoog. De Markgraaf zat aan zijne ſchrijftafel, en keek naar haar om. Zij ging tot in het midden van het kabinet, knielde neder, hief hare kleine handjes biddend omhoog. *Lieve Ootpapa*, ſtamelde zij, *Ganadierle leven! Lieve Ootpapa* herhaalde zij nog eens *Ganadierle leven.* De getroffen Markgraaf ſtond haastig op, beurde de Prinſes van den grond, en ſloot haar in zijne armen. Gij begeert veel, ſprak hij, terwijl hij haar kuste, maar het is uwe eerſte bede, ik

moet die verhooren! De Grenadier heeft genade! — — Hij heeft genade, fluisterde de luisterende Opper-Hofmeesteres SOPHIA toe Hij heeft genade, schreeuwde deze uit, dat het door de zaal klonk, en vloog heen, om deze blijmaar het eerst te verkondigen.

Ik waag het niet, het gejuich der ouders te schetsen, toen de ademlooze SOPHIA met deze almagtige troostwoorden, *hij heeft genade* voor hen verscheen, hun smeekend gebed, hunne stamelende bede tot den Eeuwigen met dezen blijden uitroep afbrak, en hun nog daarenboven verhaalde, dat een kamerdienaar, toen zij de Hoofdwacht voor bij ging, deze genade reeds den armen WILLEM in naam van den Markgraaf verkondigd had. Het groote hartzeer had reeds hunne weinige levenskracht zeer verzwakt, de snelle vreugd scheen het overschot geheel te vernietigen. Men moest de ongelukkige ouders te bed leggen. Eene hevige koorts deed alle hunne leden beven, zij waren bijna levenloos, en hun toestand werd nog gevaarlijker, toen zij weldra hoorden, dat de Markgraaf hunnen zoon wel het leven geschonken, maar ter voldoening der regtvaardigheid hem tot eene driejarige gevangenis in het tuchthuis veroordeeld had.

Toenmaals hield men elk, die in dit huis lijden moest, voor oneerlijk. Niemand der burgers sprak met dit ongelukkig offer der geregtigheid. Ook, wanneer de straf geeindigd was, en men den boeteling weder in de burgerlijke maatschappij

pij dulden moest, bleef toch altijd eene onuitwisbare vlek achter, die den zuiveren luister eener ganſche maagſchap ontſierde, haar bij elke gelegenheid in het geheim, dikwijls zelfs in het openbaar, verweten werd. Dit denkbeeld, en waarſchijnlijk ook de bewustheid, dat hun zoon de ſtraf meer dan dubbel verdiend had, verbitterde niet weinig de vreugd over zijne gelukkige redding. De gevolgen van den geleden ſchrik en het hartzeer, de duistere, droevige blik in de toekomst knaagden aan hunne broze ligchamen, en eer twee maanden ten einde waren, ſluimerden beiden reeds in het graf. De geheele erfenis, die zij hunnen zoon nalieten, werd in geriatelijke bewaring genomen, en ten beste des boetelings, dewijl hij ze thans noch genieten noch beſturen kon, in een renten gevend kapitaal veranderd.

SOPHIA beminde — beminde met het warme vuur der jeugd met innige ware teederheid. Niemand zal het haar dus kwalijk nemen, of het ten minſte geheel onnatuurlijk vinden, wanneer zij niet als de burgers der ſtad, niet als WILLEMS ouders dacht. De geliefde minnaar was gered, moest, wel is waar, harde ſtraf, maar niet altijd, niet eeuwig lijden. Hare verbeelding overſchreed met buitengewone ſnelheid dit korte tijdperk, zij zag haren WILLEM weder ongeboeid in de maatſchappij terug keeren, hij arbeidde vlijtig en beſtendig, hij vond ondersteuning en onderhoud in eene vreemde ſtad, waar

men zijn vorig misdrijf niet kende, hij kwam als derzelver burger, om eene vrouw te kiezen, hij bood haar de hand, en zij zonk dronken van vreugd en blijdschap in zijne armen. Met deze en soortgelijke denkbeelden zocht zij zich te troosten, wanneer droefgeestige zwaarmoedigheid haar hart wilde overmeesteren.

WILLEM had een zwaar misdrijf begaan; de gelegenheid was schoon en bekoorlijk, maar lang niet verleidelijk genoeg, om den waren deugdzamen ten val te brengen. Deze gedachte had haar moeten afschrikken, ten minste bange zorg voor de toekomst in haar opwekken, maar niets vergeeft, niets onschuldigt meer, dan de liefde. Zij heeft twee mantels, die zij bij afwisseling draagt, de een is lang, wijd, en voor het oog ondoordringbaar, de ander is klein, eng en zeer doorschijnend. Met den eersten bedekt zij de gebreken en feilen van het geliefde voorwerp, wanneer zij hetzelve nadert, met den laatsten omhangt ze dezelve, wanneer zij wil afscheid nemen, of een bekoorlijker voorwerp vindt.

Toen WILLEM bij de Prinses werd gebragt, om haar op bevel van den Markgraaf voor hare voorspraak, voor zijn leven, te danken, stond SOPHIA in derzelver kamer. Hare roodgeweende oogen, waarin nog tranen blonken, overtuigden hem duidelijk, dat haar lijden, haar hartzeer groot was; hij zag tevens in, dat zij de redster zijns levens was, en zonder hare medewerking de Prinses bezwaarlijk voor hem gebeden zou heb-

hebben. Dit groote bewijs harer liefde ſpoorde hem tot dankbaarheid aan, hij trad naar haar toe. Indien ik het ooit vergete, fluisterde hij haar zachtjes toe, wat ik aan u verſchuldigd ben, zoo mag mij God ſpoedig ontnemen, wat hij mij zoo wonderbaar ſchonk. Vergeet gij intuſſchen den ongelukkigen niet geheel, hij is uw medelijden waardig. SOPHIA kon niet antwoorden, maar haar blik ſprak des te ſterker, WILLEM ging met de zekerheid heen, dat zij hem nog beminde, en op hem wachten zou.

De Opper-Hofmeesteres had het korte geſprek bemerkt, en SOPHIA's ſprekenden blik gezien, zij hield het voor noodig, de laatſte voor onaangename gevolgen te waarſchuwen. Lief kind, ſprak de goede vrouw, zonder te onderzoeken, of de ongelukkige, maar ook ſtrafbare jongeling uwer liefde nog waardig zij, wil ik niet beletten, zoo gij hem naar uw vermogen in zijnen toekomſtigen toeſtand weldaden bewijst, maar ik moet u bij verlies van uwen dienst en mijne genade ſtreng verbieden, hem in het tuchthuis te bezoeken, of met hem op de ſtraat te ſpreken. Het zou uwen goeden naam ſchaden, zoo gij mijn bevel wildet overtreden; en eene donkere ſchaduw op mij werpen, zoo ik het toeſtond. Ik eisch dus uwe vaste belofte, op dat ik gerust kan zijn, en met regt ſtraffen, zoo gij mijn bevel overtradt.

SOPHIA zag de billijkheid van haren eisch in, zij beloofde, ſtreng te gehoorzamen, ſlechts

bad zij ſmeekend, haar deze eenige toeſtemming te vergunnen, hem dit verbod bekend te maken, ten einde het de ongelukkige niet voor verachting hield van hare zijde, en daardoor tot wanhoop vervoerd werd. Offchoon de Opper-Hofmeesteres dezen ſtap niet kon goedkeuren, zoo was zij toch grootmoedig genoeg, dien niet te verbieden, evenwel eischte zij uitdrukkelijk, dat het niet door SOPHIA zelve, maar door eenen derden geſchieden moest, en in het vervolg geene briefwisſeling mogt gehouden worden.

SOPHIA dankte, en ging nog denzelfden dag naar WILLEMS moeder, die haar thans om hare deelneming hartelijk beminde, en zeer gaarne als ſchoondochter omhelsd had. Daar ſchreef zij haren WILLEM alles, en voegde 'er nog veel bij, wat hem ten troost en ter bemoediging kon ſtrekken. Eene oude vrouw, die van de moeder naar WILLEM gezonden werd, bragt mondeling den hartelijkſten dank terug, dewijl het hem niet vergund was, antwoord te ſchrijven.

De arbeid der boosdoeners in het tuchthuis was veel en zwaar, maar nog meer verzwakkend en harder was de ſchrale en bij uitſtek ſlechte kost, die hun gegeven werd. De ongelukkigen, die geene vrienden of bloedverwanten hadden, geene weldoeners in de ſtad vonden, moesten dikwijls hongerig gaan ſlapen. Deze ſlechte kost was geene ſtraf, waarſchijnlijk ſlechts een gevolg van de hebzucht van den Cipier, dewijl het allen, die in dit huis leden, vergund was, zich be-

betere ſpijzen te koopen, wanneer zij geld van buiten ontvingen.

Zoo lang WILLEMS ouders leefden, zonden zij hunnen ongelukkigen zoon dagelijks ſpijzen; doch toen beiden in zulk eenen korten tijd ſtierven, gevoelde WILLEM eenige dagen den vollen last van zijn lot in zijne geheele zwaarte. Hij was van zijne jeugd af aan betere ſpijs gewoon, eene onoverwinnelijke afkeer belette hem thans het weinige te genieten, het welk men hem gaf. Hij was mat en krachteloos, kreeg ſlagen, dewijl hij den bepaalden arbeid niet volbrengen kon, en hoopte juist, dat de dood zijn lijden weldra zou eindigen, toen eene oude vrouw verſcheen, en hem voedzame en goede ſpijs bragt. Zij wendde een ſtreng verbod voor, toen hij naar den naam van zijnen nieuwen weldoener vroeg, zij lachte geheimzinnig, wanneer hij nu dezen dan genen zijner bloedverwanten noemde. Eerst na verloop van eenige weken gaf de oude, die voortaan dagelijks met ſpijs verſcheen, zijn dringend verzoek gehoor, en beleed hem, dat SOPHIA zijne weldoenſter was, hare kost meer dan met hem deelde, zich ſteeds ſlechts met eene ſpijze voedde, en al het overige hem toezond. Dankbare tranen rolden bij dit berigt langs zijne wangen, hij zag ten hemel en ſcheen God te vragen: Hoe hij zulk eene liefde kon beloonen en vergelden.

SOPHIA hoopte, WILLEMS ſtraf door nieuwe voorſpraak te verkorten, zij wendde zich

uit dien hoofde, toen een jaar van den ſtraftijd verloopen was, op nieuw tot de Opper-Hof-meesteres, doch die kon niet meer helpen, dewijl de Markgraaf haar uitdrukkelijk en bij verlies van zijne genade verboden had, de Prinſes nooit meer tot eene ſoortgelijke bede aan te ſporen, en daar door den loop des regts te ſtremmen. Dit berigt griefde haar liefhebbend hart ten ſterkſte; ſlechts de hoop, dat de overige twee jaren, even als het eerſte, verloopen moesten, was de aangename troost, wanneer zij het lot van den ongelukkigen in ſtilte beweende. Nog meer dan deze gedachte, troostte haar het denkbeeld, dat zij gedurende dien ganſchen tijd de weldoenſter van haren minnaar zijn, en deszelfs hard lot veel verzachten kon; zij zond hem niet alleen dagelijks de meeste ſpijzen, die voor haar geſchikt waren, maar zij voegde 'er ook wekelijks eenig geld bij, dewijl zij wist, dat WILLEM gaarn eene pijp tabak rookte, en zij hem van dit genoegen niet wilde berooven.

Zoo verliepen ook de twee laatſte jaren van zijn ſtraftijd. Snel klopte SOPHIA's hart, toen de laatſte maand, de laatſte week en eindelijk ook de laatſte dag naderde. Een hooge blos verſpreidde zich over hare wangen, zuivere vreugd glinſterde in hare oogen, toen WILLEM door de brengſter der ſpijs nogmaals haar op het hartelijkſt voor de groote weldaad liet bedanken, en tevens berigten, dat hij morgen het tuchthuis verlaten zou. Hij wilde, voegde de oude 'er

bij,

bij, naar eene oude tante gaan, en wanneer hij zich behoorlijk had gekleed, het wagen, haar daar te verzoeken, om haar mondeling te kunnen bedanken.

SOPHIA wachtte op dit berigt met het ongeduld eener minnares. Zij had haren WILLEM wezenlijk in geene drie jaren gezien; hij moest steeds in den tuin aan het tuchthuis arbeiden, zij kon zich derwaarts niet wagen, dewijl men elk jong meisje daar den toegang weigerde, en het verlies van haren dienst zeer zeker zou gevolgd zijn, zoo slechts eene poging van dien aard verraden was. Men stelle zich nu de begeerte, het pijnigende, brandende verlangen van het lief hebbende meisje voor.

Op een' zondag, terwijl zij juist uit de kerk kwam, waarin zij aandachtig gebeden, maar ook met een zoekend oog dikwijls lang had rondgezien, wachtte haar een klein meisje op het voorplein van het paleis, en gaf haar een' brief over. WILLEM, de dankbare WILLEM had dien geschreven, hij behelsde eene uitnoodiging tegen den volgende namiddag bij zijne oude tante, die hem niet alleen liefderijk had aangenomen, maar ook tegen verwachting beloofd had zijn en SOPHIA's geluk te bevorderen.

SOPHIA ging op het bepaalde uur naar haren WILLEM. Toen zij sidderend de deur van de kamer opende, ging hij haar met tranen in de oogen te gemoet. Het ongeluk en waarschijnlijk ook het hartzeer hadden zijne wangen verbleekt,

bleekt, maar zijn oog flonkerde des te vuriger, zijn mond ſprak, wel is waar, weinig, maar het weinige bewees duidelijk, dat hij over zijn misdrijf berouw had, en eeuwig zou dankbaar zijn. De oude, praatachtige tante ſtoorde het gevoel der gelieven niet weinig, zij prees SOPHIA's weldaden, die zij zoo lang aan haren neef bewezen had, met vele woorden. Ik moet opregt bekennen, ſprak zij, dat ik den goddeloozen knaap, die zijne ouders in het graf geſtort, en alle zijne vrienden met ſchande beladen heeft, geheel wilde vergeten. Doch toen ik hoorde, dat een vreemd meisje niet alleen zijn leven gered, maar hem ook drie jaren onderhouden had, zoo dacht ik: Gij handelt toch te hard, gij moet vergeven en vergeten! Ook wil ik mijne belofte houden, wil zijn toekomſtig geluk zoeken te vestigen en te vermeerderen, zoo hij in het vervolg geene ſlechte pasſen meer begaat, en zijn getrouw meisje hare liefde beloont.

Zij ſprak nog lang op dezen toon voort, doch toen de klok van den naburigen toren het uur des namiddagspreek aankondigde, nam zij haar gezangboek, liep heen, en gunde den gelieven het zeldzame geluk ongeſtoord te kunnen ſpreken, ongehinderd te kusſen. Het verbond der eeuwige trouw en liefde werd in dezen korten tijd vernieuwd, zelfs plannen ontworpen ter bereiking van hun toekomſtig geluk.

WILLEM verhaalde zijner SOPHIA, dat zijn vaderlijk erfgoed digt bij de twee duizend guldens be-

droeg, wanneer hij nu, voegde hij er bij, het geen hij kon hopen en verwachten, van de veel rikere tante nog eene gelijke ſom ontving, zoo was dezelve genoegzaam, om zich als Koopman in een ſtadje van een naburig Vorſtendom neêr te zetten, en daar gelukkig en zonder verwijten te leven.

SOPHIA, die hem teêder beminde, en zich dus zoo gaarne eene gelukkige toekomst voorſtelde, keurde het ganſche plan van harte goed, drong zelfs aan op eene uitvoering. Zij bezocht nu dikwijls haren WILLEM, kwam voornamelijk alle zondagen, om den namiddag in zijne armen door te brengen.

WILLEM, die meer door de ſchande en vrees voor een beleedigend verwijt, dan door ongeveinsd en waar berouw aan zijne kamer geboeid, en in elk gezellig genoegen verhinderd werd, won weldra daardoor het geheele vertrouwen der goedhartige oude. Zij wilde juist aan zijn verzoek voldoen, en hem met eene genoegzame ſom ondersteunen, toen haar op het onverwachtst eene beroerte trof, en haar ſlechts zoo veel levenstijd gunde, om bij volle bewustheid en rijp overleg haren neef tot erfgenaam te benoemen.

WILLEM was nu een rijk man, zijn vermogen bedroeg bijna vijftien duizend guldens, het beſtond enkel in vaste kapitalen, die hij ieder oogenblik kon opzeggen en invorderen. Hij deed het eerſte, en maakte zich nu uit SOPHIA's armen

men los, om een oord te zoeken, waar zij in 't vervolg gerust konden leven, en het geluk der liefde genieten.

Eer hij vertrok, eischte hij volſtrekt, dat SOPHIA haren dienst bedanken, en bij hare ouders zijne terugkomst zou afwachten. De arme ouders, die ſlechts op het tijdelijk geluk van haar kind zagen, keurden SOPHIA's keus en beſluit goed, alleenlijk eischten zij, dat WILLEM zich met haar voor zijn vertrek verloven moest, hij was genegen, dezen eisch te voldoen, en SOPHIA verliet het paleis nog eenige dagen voor WILLEMS vertrek. Hij was met haar verloofd, toen hij vertrok, hij beloofde binnen eene maand terug te keeren, en haar dan terſtond te trouwen. Wie kan het liefhebbende meisje kwalijk nemen, wanneer zij bij volle zekerheid van haar toekomſtig geluk wenschte dankbaar te zijn, minder ſtreng eenige kleine vrijheden weigerde, en daardoor ongevoelig in den draaikolk van den bruiſchenden ſtroom geraakte, die alles met zich voortſleept, wat zijne golven bereiken. Toen WILLEM eindelijk afſcheid nam, zoo mengden zich met de tranen des afſcheids ook tranen van berouw, van verloren onſchuld, die ſlechts de hoop op eene ſpoedige terugkomst droogen kon.

De gelieven hadden afgeſproken, dat WILLEM alle postdagen ſchrijven, den ſtaat zijner gezondheid, en den uitſlag zijner onderneming melden zou. Hij voldeed trouw aan zijne beloſte; SOPHIA kreeg alle weken tweemaal berigt van

van hem, slechts bedroefde het haar, wanneer zij in zijne brieven las, dat hij steeds verder reisde, en het hem nergens wilde behagen. Nadat eene maand verloopen, en hij van *Frankfort* het laatst geschreven had, volgde er geen brief, geen bewijs meer.

SOPHIA's kommer nam weldra toe, werd in het vervolg onverdragelijk, dewijl zij zich zwanger gevoelde. Vier maanden wachtte zij vergeefs op nader berigt, daar intusschen hare ouders over WILLEMS stilzwijgen insgelijks ongerust werden, haar begonnen te verwijten, dat zij zich met een zoo slecht mensch in een' minnenhandel ingelaten, en haren goeden dienst zoo ligtzinnig bedankt had, zoo zocht zij heimelijk overal troost en hulp. Zij herinnerde zich thans eerst, dat WILLEM kort voor zijn vertrek eenen braven advokaat het bestuur zijner bezittingen had aanbevolen, zij ging naar hem toe, om te vernemen, of WILLEM hem in al dien tijd insgelijks niet geschreven had, en wilde hem dan eerst als dood beweenen, zoo hij, daar hij niet meer dan vijftig dukaten had medegenomen, in al dien tijd geen geld begeerd had. Eene doodbleeke kleur verspreidde zich over hare wangen, toen de eerlijke man haar terstond verhaalde, dat WILLEM gedurende dien tijd steeds geschreven had, maar nu wel niet meer zoo dikwijls schrijven zou, dewijl hij hem juist met den laatsten post het laatste gedeelte van zijn geheel vermogen naar *Frankfort* had overgezonden. Hij zal zich

zich daar, voer hij voort, gelijk ik uit alles zie, neêrzetten en een rijk meisje trouwen. Welnu, voegde hij er bij, ik gun haar en hem het geluk van harte gaarne, en wensch slechts, dat het van duur zij. Hier kent men den vogel: het zou hem hier niet gelukt zijn, eene zoo rijke bruid te krijgen.

SOPHIA kon den zwaren last, dien de Advokaat zoo eensklaps, zoo onbarmhartig haar opleidde, niet dragen, zij zonk krachteloos ter neder. Toen de Advokaat haar weder bij gemaakt had, vroeg hij naar haren naam en de oorzaak harer ontsteltenis, zoodra zij den eersten kon stamelen, giste hij terstond de oorzaak van de laatste. Hij herinnerde zich dat WILLEM in een' zijner brieven zeer dringend verzocht had, zijn verblijf te *Frankfort* voor elk een, inzonderheid echter voor een zeker meisje, die SOPHIA G— heet, stil te houden. Gij kunt, schreef de ondankbare, de reden van mijn verzoek gemakkelijk nagaan, ik werd, toen ik nog grenadier was, met haar bekend, het meisje hing mij aan als eene klis, zij stond toe, en ik genoot alles. Hebzucht en eigenbelang konden haar ligt aansporen, den voormaligen armen, thans rijken minnaar na te loopen, volgens gewoonte van deze stoutmoedige schepselen, om zijn zeer voordeelig, hem geheel gelukkig makend huwelijk te bebeletten, of ten minste haar stilzwijgen voor eene aanzienlijke som te verkoopen.

De advokaat, die in dit geval aan WILLEMS schan-

ſchandelijke leugen volkomen geloof ſloeg, ook thans nóg vermoedde, dat hare navraag eene ſoortgelijke reden ten doel had; was openhartig genoeg, der lijdende SOPHIA dit alles met drooge woorden bekend te maken, haar daarenboven welmeenend te raden, dat zij WILLEMS geluk niet zou verhinderen; dewijl zij in allen geval te laat komen, en door zulke middelen wel zijnen toorn, maar nimmer zijne grootmoedigheid gaande zou maken.

SOPHIA's toeſtand was ijſelijk, was der ontferming waardig. Haar blik was ſteeds in hoop en vertrouwen op de toekomst gevestigd geweest, thans werd dit gelukkig uitzigt verduisterd, een afgrond opende zich voor hare voeten, zij deinsde terug, en een nog ijſelijker lag voor haar. Zij gevoelde zich verſtooten, verlaten, zij zag nergens troost, nergens hoop, noch hulp; hare oogen ſtaarden werktuigelijk rond, het rad haarer verbeelding ſtond ſtil, de ſteeds werkzame ziel kon het niet draaijen noch keeren. Ondankbaarheid en gruwzaamheid hadden haar doodelijk gewond, hare ſmart deed alle de zenuwen trillen, het bloed bruiſen door de aderen van het verlaten meisje. Met ieder droppel bloeds rolde het zware denkbeeld langzaam door hare aderen, en ſtroomde weer driftig naar het hart, om daar te vergeefs ruimte te zoeken. Zij kon niet ſpreken, naauwelijks op hare beenen ſtaan; zij verliet de kamer van den Advokaat, zonder die te willen

verlaten, en dwaalde in de ſtraten der ſtad rond, zonder te weten, waarheen zij gaan wilde.

Des avonds vond de zoekende moeder haar in eenen tuin van het uiterſte gedeelte der voorſtad; zij zat in den top van eenen hoogen lindeboom, en hief hare armen op. Een klein meisje, die 'er haar in zag klimmen, verried haar verblijf. De Moeder verwonderde zich met regt over deze zeldzame onderneming, maar zij ſtond weldra nog meer verbaasd, toen de dochter, welke haar angſtig roepen hoorde, *gewillig afklom*, maar ſlechts al te duidelijk bewees, dat haar verſtand ſluimerde, ja zelfs eene *prooi der krankzinnigheid* geworden was. Het gevolg bevestigde deze treurige zekerheid volkomen; het bleef lang voor de jammerende ouders eene geheimenis, welk een ijsſelijk ongeluk haar arm kind in dezen afgrond geſtort had, eindelijk ontdekten zij bij toeval het bezoek, het welk zij bij den Advokaat had afgelegd, en vernamen door hem den afſchuwelijken meineed van den trouweloozen WILLEM.

De krankzinnige SOPHIA had met haar verſtand ook het gebruik harer ſpraak verloren, zij beantwoordde geene vraag, niemand hoorde meer een enkel woord van haar. Zij ging, wanneer zij t'huis was, met gevouwen handen, met neêrgeſlagen oogen langzaam op en neder, en zocht door diepe zuchten, den drukkenden last van haar hart te werpen. Reeds den volgenden morgen deed zij om haar ligchaam een' langen rouw-

rouwband, en ſtak op haar linkerborst, waaronder haar verlaten hart klopte, een' zwarten ſtrik. Zij beefde en ſidderde, zij woedde en raasde, wanneer men haar dat ſieraad wilde afnemen, zij ſchudde langzaam en treurig het hoofd, wanneer men haar troosten wilde. Dikwijls ontſnapte zij aan de opmerkzaamheid der ouders, en liep naar buiten. De zoekende moeder was dan zeker, dat men haar op den hoogen lindenboom zou wedervinden; altijd zat zij in deszelfs top, waar zij met opgeheven' handen ſcheen te bidden.

Weedom vervult mijn hart, deelnemende tranen glinsteren in mijn oog, wanneer ik mij het lijden der ongelukkige voorſtel, wanneer ik de oorzaak naga: waarom zij juist dien hoogen lindeboom beklom, en daar zoo aandachtig bad? Waarſchijnlijk wilde zij hare oneindige ſmart, haar bovenmatig hartzeer den Eeuwigen klagen; waarſchijnlijk waande zij in hare krankzinnigheid, dat zij in den top des booms nader bij Hem was, dat Hij haar op deze hoogte beter hooren zou. O, het is een ſchrikverwekkend denkbeeld, dat eene ongelukkige, die nergens troost op den ganſchen aardbol vindt, eenen hoogen boom beklimt, om van deszelfs top tot den Eeuwigen te roepen, dewijl Hij hare ſmeekingen uit de diepte niet ſchijnt te hooren. Het is een bewijs van de hoogſte behoefte, het grootſte hartzeer, van de gevoeligſte ſmart!

Eerst na verloop van eene maand zagen de on-

gelukkige ouders van de ongelukkigſte dochter, dat hunne ellende nog niet op het hoogst was, maar weldra nog oneindig grooter moest worden. Zij bemerkten duidelijk, dat SOPHIA zwanger was. Hunne klagten over den ſchandelijken en en meineedigen verleider werden nu meer ruchtbaar, men ſprak in de ganſche ſtad van SOPHIA's ongeluk; de Opperhofmeesteres vernam het, en door deze de Markgraaf zelf. Hij ſtond verbaasd over de ſchrikkelijke ondankbaarheid des jongelings, en ging des namiddags zelf naar SOPHIA's woning, om zich van de waarheid der geſchiedenis te overtuigen. Hij zag de ongelukkige, en tranen blonken in zijn oog, hij ſchonk haren ouderen eene rijke gift, en beloofde nog meer te doen.

Een uur na zijne terugkomst in 't Paleis, vertrok een bode te paard naar *Frankfort*, die het bepaalde bevel had, om WILLEMS huwelijk, zoo 't mogelijk was, te ſtuiten, en hem onder de ernſtigſte bedreigingen tot de terugkomst en vergoedig der lijdende onſchuld aan te ſporen. De bode vond WILLEM niet meer in *Frankfort*, hij had in een naburig ſtadje eene ſchoone rijke koopmans dochter getrouwd, en leefde daar met eene pracht, die, volgens getuigenis van deskundigen, een veel grooter vermogen weldra zou verſlinden.

Zonder te bedenken, dat nu geen huwelijk met SOPHIA mogelijk was, reisde de bode naar dit ſtadje, en maakte den in vreugd levenden

WIL-

WILLEM de jobstijding van den Markgraaf bekend. Zij ſcheen hem zeer te ontſtellen, hij beefde en ſidderde, en beloofde den bode den volgenden morgen eene ſchriftelijke verdediging, en eene ſomme gelds ter onderſteuning der lijdende SOPHIA te overhandigen. Daar nu de bode tot den volgenden namiddag te vergeefs op beide wachtte, en thans weêr naar WILLEMS woning ging, vond hij daar alles in de grootſte verlegenheid, en vernam, dat WILLEM reeds den vorigen avond uit het huis verdwenen, en naar het geen hij mede genomen had te oordeelen, geheel ontvlugt was.

Wanneer de trouwelooze ondankbare mijn land ooit weder betreedt, ſprak de Markgraaf, toen hij dit hoorde, zoo is eene eeuwigdurende gevangenis in het tuchthuis zijn deel. De menschlievende Vorst werd nu zelf vader der verlatene, hij ſchonk haar eene jaarwedde van twee honderd daalders, beloofde het kind te verzorgen, en beval den ouderen, de ongelukkige niet door verwijten te beleedigen, haar veel eer door zorgvuldige oppaſſing den ijſelijken toeſtand op alle mogelijke wijzen te verligten. Dikwijls zond hij ſpijzen van zijne tafel, en ſchudde ſteeds nadenkend het hoofd, wanneer hij zich de zeldzame liefde van het meisje, en de verſchrikkelijke ondankbaarheid des jongelings voorſtelde.

De vorſtelijke voorzorg ſpoorde de ouders, die nu van de zorg voor hun dagelijksch brood bevrijd waren, tot verdubbelde oplettendheid

aan. Om ongelukken voor te komen, hetwelk in haren toeſtand zoo ligt mogelijk was, droegen zij naauwkeurig zorg, dat SOPHIA niet meer naar den tuin gaan, niet meer den hoogen lindenboom beklimmen kon, maar juist deze goede voorzorg was de oorzaak van den verſchrikkelijken dood harer ongelukkige dochter. SOPHIA wilde bidden; haar ongeluk, het welk voor geene uiterlijke verzachting vatbaar was, vorderde met drift dezen inwendigen troost, hare krankzinnigheid bragt haar op het verkeerde denkbeeld, dat zij ſlechts op eene hooge plaats bidden kon. Terwijl haar vader, uit hoofde van noodzakelijke bezigheden, afwezig was, en hare moeder met eene buurvrouw voor de deur ſprak, verliet SOPHIA de kamer, ging naar den zolder, beklom een dakvenſter en wilde door hetzelve naar de vorst van het dak klimmen. De buren zagen het, doch eer zij konden ter hulp komen, verloor haar ligchaam het evenwigt, zij viel van boven neder en lag verpletterd voor het ſtarend oog der bevende moeder.

Ik wend mijn betraand oog van dit ijſſelijk tooneel; toen het den Markgraaf bekend werd, zuchtte hij diep, en leide de hand op zijn gevoelig hart. Weldra maakte hij bekend, dat hij zelf het lijk naar deszelfs rustplaats wilde vergezellen, het ganſche Hof, de ganſche Stad volgde zijn voorbeeld. Het was aandoenlijk om te zien, hoe de lange trein door alle ſtraten in kromme lijnen de kist der ongelukkige volgde.

De

De Hofpredikant moest de lijkreden houden, hij nam den tekst: *Hij heeft mij verlaten maar de Heere zal mij aannemen!* (*) Aller oogen waren vol tranen, toen hij begon, en de wankelende deugd van menig ligtzinnig meisje werd door zijne voortreffelijke redevoering tot een' moedigen ſtrijd ter overwinning opgewekt. De Markgraaf liet het graf der ongelukkige met eene zerk verſieren, en betaalden den bedroefden ouderen de tweehonderd daalders tot aan hunnen dood.

Na verloop van twintig jaren, toen het ligchaam van den braven Markgraaf reeds lang in het graf zijner vaderen ſluimerde, kwam aan het raadhuis der Stad eene zoogenoemde bedelkar. Een ſtervende lag daarin op een bos ſtroo. De ſchriften, die de voerman den Raad overgaf, overtuigden den laatſten terſtond, dat de ſtervende de trouwelooze ondankbare WILLEM was. Hij was als een bedelaar in een naburig land op den weg ziek gevonden, en overeenkomſtig zijner opgaaf, naar zijne geboorteplaats ter noodige verzorging gezonden. Toen men hem naar het ziekenhuis wilde brengen, had hij zijnen ijsſelijken doodſtrijd reeds geſtreden, hij werd op het kerkhof van het tuchthuis begraven, niemand volgde zijn lijk, niemand weende op zijn graf.

Hij

(*) Ps. XXVII 10. Waar in onze vertaling ſtaat: Mijn vader en moeder hebben mij verlaten, maar de Heere zal mij aannemen.

Hij rust thans daar, waar hij had moeten boeten! O hoe gaarne mogt ik het voorhangſel wegſchuiven, en in de oneindige toekomst zien, om elken verleider, elken meineedigen met zekerheid te kunnen toeroepen: *Hij boet ook daar, voor 't geen hij hier misdeed.*

GRAAF

GRAAF VAN L—.

Zelden, zegt het gemeene ſpreekwoord, zijn de huwelijken van grooten en voornamen gelukkig, dewijl zij zelden uit ware liefde en genegenheid, meestal ſlechts uit eigenbaat en bijoogmerken de gezellinne kiezen, die met hun hand aan hand het levenspad bewandelen, blijdſchap en droefheid, geluk en ongeluk met hen deelen zal. GRAAF L— was onder die weinigen, die enkel uit liefde en genegenheid kozen, de gelukkigſte. Toen zijn ſtervende, zeer rijke vader van den bedroefden zoon de vervulling zijnes eenigen wensch, hem voor zijn einde getrouwd te zien, met weedom eischte, bragt de gehoorzame zoon een zeer arm, maar ſchoon en deugdzaam meisje voor zijn ſterfbed. De oude man had nog ſlechts weinige uren te leven, zij waren hem te gewigtig, om die aan het onderzoek van den ſtamboom der bruid te verſpillen, hij zegende de ver-

loofden, en genoot in het laatſte uur zijnes levens het genoegen, van zijnen eenigen zoon getrouwd te zien.

De talrijke adel der geheele hoofdſtad ſtond verbaasd over dit zeldzame en ſpoedige huwelijk vele moeders hadden tot hiertoe reden, om te hopen, dat de Graaf, die zoo wel rijk aan geld als kwartieren was, eene harer dochters ter gemalin zou kiezen, vele vaders geloofden met zekerheid, dat hij den luister hunner talrijke kwartieren erkennen, en de door hunne vertering arm gemaakte dochters weder rijk en gelukkig zou maken. Aller uitzigten waren nu vernietigd en verdwenen, een onbekend arm meisje, dat nooit op eene Aſsemblé verſchenen was, was Gravin geworden, kon nu alle in pracht en luister verduisteren.

Men ſloeg toen nog veel acht op adelijke gebruiken en pligtplegingen, de wraakzuchtige nijd werkte nog ſterker, dan deze achting; alle Dames beſloten dus, dat niemand van haar, volgens toenmalig gebruik, de jonge Gravin in een gezelſchap zou brengen, zoo niet haar Gemaal in gezelſchap der mannen duidelijk en klaar bewezen had, dat zij van echten Adel afkomſtig en wezenlijk adelijk was. Zij kende de gevoelens van den Graaf bij ondervinding, zij wisten dat hij uit dien hoofde, al was hij er ook in ſtaat toe, de bewijzen niet leveren zou, en wilden zich dan heerlijk aan hem wreken.

Graaf L— was eerst acht en twintig jaren oud,

oud, toen hij trouwde, zijn groote rijkdom ſtelde hem in ſtaat, vrij en onafhankelijk op zijne ſchoone landgoederen te leven, maar zijne werkzame geest verachtte lediggang en laſtige rust; reeds in zijn achttiende jaar trad hij in dienst van zijnen Vorst, klom door verdienſten, niet door voorſpraak ſteeds hooger, en werd twee maanden na den dood zijnes vaders benoemd tot Voorzitter van de Landsregering. Hij had tot hiertoe met zijne hem zeer liefhebbende echtgenoote in ſtille, huisſelijke rust geleefd, hij was om des rouws wille met haar op geene openlijke plaats verſchenen, en zou waarſchijnlijk nimmer daar verſchenen zijn, zoo niet zijn nieuw ambt hem nieuwe pligten had opgelegd. Hij ontving als Voorzitter van den Vorst zoogenoemde tafelgelden, moest daar voor op zekere dagen eenen openlijken maaltijd geven, en — waarſchijnlijk in naam van den Vorst — den hoogen Adel ontvangen. Eer eene maand voorbij was, verſcheen een dezer dagen, hij zond de noodige verzoekkaartjes rond, en ſtond verbaasd, toen hij even zoo vele ontſchuldigingen terug ontving. Hij meende de oorzaak te raden, en ging den volgenden morgen naar den Vorst. Mijn Vorst, ſprak hij rondborſtig, ik bid u, mij de tafelgelden niet meer te doen betalen, want ik kan ze niet beſteden, men heeft mij alle mijne verzoekkaartjes met ijdele ontſchuldigingen terug gezonden.

De Vorst. Terug gezonden? Om welke reden?

De

De Graaf. Uitdrukkelijk kan ik die niet opgeven, maar hoogst waarschijnlijk is zij deze, dat ik een arm meisje getrouwd, slechts hare deugd, hare voortreffelijke denkwijze bewonderd, en uit bewondering dezer zeldzame uitmuntendheden vergeten heb te vragen: of zij ook eenen geschilderden, met zestien namen beschreven boom van haren vader geerfd had!

De Vorst. (*lagchende*) Zoo is het dan wezenlijk waar, wat men tot hiertoe slechts in 't geheim mompelde, dat de Graaf L— een der aanzienlijkste Ridders van mijn land, een burgermeisje getrouwd heeft?

De Graaf. (*met warm gevoel*) De Adel harer ziel is nog grooter, dan de schoonheid hares ligchaams! Ik zie dus geheel niet in, welk een onderscheid tusschen haar en de andere Dames kunne plaats hebben, daar zij de Gemalin is van den Graaf L, den Vorstelijken Voorzitter.

De Vorst. Gij spreekt met warmte.

De Graaf. En ik geloof, ook met waarheid.

De Vorst. Wie was de vader uwer echtgenoote?

De Graaf. Hij heette — stond als Kapitein in dienst des Konings van — en stierf op het slagveld te *L*—.

De Vorst. Eene korte maar roemrijke levensbeschrijving!

De Graaf. In der daad roemrijker, dan de levensgeschiedenis van menigen Domheer, van me-

menigen Duitſchen Ridder met twee en dertig kwartieren.

De Vorst. (*lagchende*) Lieve Graaf, gij zijt een zonderling mensch, maar ik heb zonderlingen van dezen aard gaarne tot voorzitters, dewijl zij alleen op verdienſten, niet op geboorte of toeval zien.

De Graaf. Dit antwoord maakt uwe Hoogheid tot Vorst, zoo gij het al niet reeds waart.

De Vorst. Ik dank, lieve Graaf, en houd het niet voor vleijerij, maar voor rein gevoel uwer waarheidsliefde. Maar, hoe zullen wij het nu maken? De tafel moet toch volgens gewoonte gegeven worden.

De Graaf. (*lagchende*) Zonder gasten?

De Vorst. O! Die zullen niet uitblijven! Doch wacht — — Ik zal de zaak anders overleggen. Ik zal de tafel zelf geven, mijne verzoekkaartjes zal toch niemand met ontſchuldiging terugzenden?

De Graaf. O Zeker niet.

De Vorst. Dus ook gij niet, want gij moet nevens uwe mij thans nog onbekende Gemalin mijn Gast zijn.

De Graaf. Zoo ik maar niet andermaal tegen het adelijk gebruik zondig. Mijne vrouw betreurt tot nu toe nevens mij het verlies van eenen geliefden vader, die kort voor zijn jongſte oogenblik hare hand in de mijne leide, en onze verbindtenis met goedkeuring zegende, zij is aan onze doorluchtige Vorſtin nog niet voorgeſteld, zij durft dus niet aan het Hof verſchijnen, zoo niet nog daarenboven. — — —

De

De Vorst. O ik weet wat gij zeggen wilt! Dit alles ontschuldigt u niet; ik zal met de Vorstin spreken, en gij verschijnt met uwe Gemalin op den bepaalden dag ten twaalf uren in het kabinet van de Vorstin. Geene uitvlugt geldt! Gij moet verschijnen.

De Graaf. Indien uwe Hoogheid het uitdrukkelijk beveelt.

De Vorst. Ja ik beveel het! Tot zoo lang vaarwel!

De Graaf ging, en maakte *zijner echtgenoote* het bevel van den Vorst bekend, het was haar lastig, want zij beminde *eenzaamheid en rust*, en vreesde voor spot en verachting der trotsche Dames, evenwel schikte zij zich naar den wil haares mans, naar het bevel van den Vorst.

Terwijl dit alles voorviel, was in alle gezelschappen en Assemblées het gesprek over de ledige tafel van den Voorzitter aan de orde van den dag. Elk vernuft, en dit toch wil elk jong Ridder zijn, putte zich uit aan *vrolijke invallen*. Alles lachte, wanneer zij spraken, zelfs de oudste Dames keurden van ganscher harte de wraak goed, die men aan den Voorzitter nam, dewijl anders het slechte voorbeeld ligt gevolgen kon na zich slepen, en menig adelijk jonker het burgerlijke bevallige gezigt schooner kon vinden, dan het kwartier — maar ook sproetrijke gezigt van een adelijke Freule, en dus het getal van de verschrikkelijke wanhuwelijken (*Mesalianzen*) vermeerderen kon.

De

De zegepraal der wraak werd niet weinig vergroot, toen allen den volgenden dag bekend werd, dat de Vorst om gewigtige redenen bewogen was, de tafel, die anders de Voorzitter in zijnen naam geven moest, zelf te geven, en uit dien hoofde de uitnoodiging reeds wezenlijk gedaan had.

Ziet gij nu de gevolgen der verschrikkelijke wanhuwelijken! zeiden de ouders, en zagen met een waarschuwend oog hunne zonen aan, die nu en dan naar een burgerhuis slopen, en daar de huislelijke rust en gelukzaligheid zochten te verstoren. Trotscher en vrijer verhieven de adelijke Freules hunne blikken, en dankten God heimelijk, dat hij haar in eenen stand op de wereld plaatste, die adelijke tafels geven, heidukken houden, en bij openlijke optogten met zes paarden rijden kon.

Let op, riepen de oude Raden uit, die onder het Voorzitterschap van den jongen Graaf meer bepaald in den raad verschijnen, en vlijtiger werken moesten; hij verliest eerstdaags zijn Voorzitterschap.

Niets is zekerder, antwoordden de Dames, daar hij zijn' voornaamsten pligt niet vervullen, geene tafel geven kan, waaraan wij zonder onze eer te kwetsen verschijnen kunnen. Het zal den armen, door de rampzalige burgerlijke bevalligheden verleiden Graaf eindelijk berouwen, wanneer hij van allen veracht en verlaten op 't land wonen, en daar in onverdragelijke verveling, in

ge-

gezelſchap van lompe boeren zijnen jeugdigen leeftijd moet doorbrengen. De wraak is verſchrikkelijk, maar hij heeft die verdiend; zijn ſtoute ſtap beleedigde de wetten der natuur, die uitdrukkelijk gebieden, dat gelijk met gelijk zich verbinden moet, de gevolgen kunnen niet uitblijven.

Ik eindig het gezwets des trotſchen onzins; ik ga tot gewigtiger en ſchooner gebeurtenisſen over. De Graaf verſcheen op den bepaalden tijd met zijne ſchoone Gemalin in het kabinet der Vorſtin. Zij was goed en zachtaardig, zij beminde haren Vorst met hartstogtelijke warmte: hij had zulks uitdrukkelijk gevorderd; en de Vorſtin ging met open' armen de jonge Gravin te gemoet. Zij moest plaats aan haar *Toilet* nemen; de beſcheidene wijs, waarop zij het onverwachte geluk aannam, en zocht te verdienen, de juistheid, waarmede zij ſprak, de warmte, waarmede zij in geſprekken elke waarheid verdedigde, de veelvuldige kundigheden, die zij in hare geſprekken verried, verworven haar weldra de wezenlijke achting en vriendſchap der Vorſtin. Goede zielen vinden elkanderen ſpoedig, en weten elkander nog ſpoediger te waarderen. De dank der Vorſtin was dus opregt, toen eindelijk de Vorst in het kabinet trad, en lagchende vroeg: hoe haar het nieuwe gezelſchap behaagde. Zij is mijne vriendin geworden, antwoordde de Vorſtin, en ik hoop nog menig aangenaam uur in haar gezelſchap door te brengen.

De

De keus doet dus uw verſtand en hart gelijke eer aan, ſprak de Vorst met een vergenoegd gelaat tegen de Graaf, gaf der Gravin zijn' arm, en ging vooruit, om haar naar de eetzaal te leiden; de Vorſtin volgde aan den arm van den Graaf.

De ganſche hooge Adel der Hoofdſtad was in de eetzaal vergaderd, de deuren gingen open, en menig gezigt verbleekte, vertoonde zeldzame trekken, toen men de gehate burgeres aan den arm van den Vorst aanſchouwde. Velen kenden haar nog niet, doch eer die vragen konden: wie de vreemde Dame was? nam de Vorſtin de hand der Gravin, en ſtelde haar aan alle Dames van het Hof voor met de aanmerking, dat zij de waardige Gemalin van den Heer Voorzitter den Graaf van L— was, en dat zij zich gelukkig achtte, kennis met haar gemaakt te hebben.

Het was medelijdenswaardig, hoe de verbaasde Dames hare bedaardheid zochten te behouden, niet vriendelijk zijn wilden, en toch vriendelijk zijn moesten. De Vorst zag dit aan, en lachte. Men nam plaats aan tafel, de Gravin zat aan de zijde van den Vorst, de Graaf naast de Vorſtin. Alles zweeg, ſlechts deze ſpraken, en de Gravin, die thans hare innerlijke waardij begon te gevoelen, kenſchetſte zich weldra op eene zeer voordeelige wijze. Elk der Gasten zocht zich nu in zijn lot te ſchikken; de wonde, die aller trots ontving, was groot en ſmartelijk, maar men haastte zich ook, dezelve, zoo dra zij voelbaar werd, te verbinden en te genezen.

Vele der tegenwoordig zijnde Ridders ſtamelden der nieuwe Gravin na den maaltijd hunne vereering, en menige Dame ſloop zacht naar haar toe, om haar in te fluisteren, dat zij zich gelukkig zou achten, zoo zij zich binnen kort met een bezoek van haar kon verheugen. Terwijl men nog aan tafel zat, ſprak de Vorst op eens: Apropos, lieve Voorzitter, daar valt mij juist in, dat ik u heden van het genoegen beroof, het grootſte gedeelte van mijn aangenaam *gezelſchap* in mijnen naam te ontvangen, *ik kan en* wil u van dezen pligt niet ontſlaan. Bepaal dus, daar wij allen bij elkanderen zijn, *den dag*, waarop gij denzelven vervullen wilt.

De Graaf. Ik laat de bepaling aan uwe Hoogheid over!

De Vorst. Dan zij het aanſtaande maandag, dewijl dan juist mijne vrouw haren geboortedag viert, ik hoop dat gij mij en haar ook zult vragen, wij zullen gaarne verſchijnen, en dezen ſchoonen dag in uw gezelſchap zeker *regt aangenaam* doorbrengen. De keus der overige gasten laat ik aan u over, en ben dan overtuigd, dat gij ſlechts uwe en mijne vrienden kiezen zult.

Deze woorden, die hun als donderſlagen in de ooren klonken, werkten ſterk, elk wenschte van harte aan de tafel deel te nemen, om voor een vriend van den Vorst gehouden te worden; van daar, dat de verachting zoo ſnel in vereering overging, dat men thans met de grootſte begeerte de vriendſchap van den Graaf en zijner Ge-

Gemalin zocht. Beide waren grootmoedig genoeg geene weêrwraak te oefenen, zij genoten de verdiende zegepraal in ſtilte, en kwamen elk, die hun naderde, met vriendelijkheid te gemoet. Elk, die wenschte genoodigd te worden, werd genoodigd, en dit verpligtte ten minſte allen tot uiterlijke hoogachting, tot innerlijke dankbaarheid.

De Vorst en Vorſtin beijverden zich, op den bepaalden dag, de Gravin op nieuw onder alle Dames te onderſcheiden, en zulks was de reden, dat men geheel ſcheen te vergeten; wie zij eens was, ſlechts acht ſloeg, op het geen zij thans was. De Graaf genoot als Voorzitter het volle vertrouwen van zijnen Vorst, zijne tafel werd ſteeds druk bezocht, en de Gravin verſcheen nu, zonder te zijn voorgeſteld, op alle openlijke plaatſen, en in alle gezelſchappen bij het Hof, werd overal zeer geacht en geëerd, dewijl de Vorſtin haar als vriendin beminde. Zeker werd in geheime vertrouwde cirkels nog dikwijls de naam der goede Gravin ijdel genoemd, en over het al te gemeenzaam gedrag van het Vorſtelijk paar bitter geſpot. Zeker waren 'er nog vele hoogadelijke Heeren en Dames, die deze handeling als eene overtreding der duur beëedigde Landswetten, als eene inbreuk in de regten van den adel, als eene meesterachtige magtſpreuk afmaalden; allen intusſchen kwamen eenſtemmig overeen, dat men den bruiſenden ſtroom niet weêrſtaan kon, en eene betere gelegenheid moest

afwachten, om deze onverdiende, hoogst beleedigende vernedering te kunnen wreken.

'Er verliepen acht jaren, en de zoo dikwijls gewenschte, zoo vurig verlangde gelegenheid tot wraak verſcheen niet. Steeds nam het vertrouwen van den Vorst jegens den Graaf toe, de vriendſchap der Vorſtin jegens de Gravin. Men had geduldig moeten aanzien, dat de Vorst twee der onadelijke bastaarden, die de Gravin haren man baarde, zelf ten doop hield, en hen door zijnen naam hoog adelde. Men had gaarne den naam der Gravin door de achterdocht bevlekt, dat de Vorst zijne redenen tot deze zoo in het oog loopende handeling hebben moest, zoo ſlechts hij of de Gravin den minſten ſchijngrond tot deze achterdocht gegeven, de laatſte zelfs niet door hare buitengewone, en alles doorſtralende liefde voor haren man dezelve regtſtreeks tegengeſproken had. — — Met een woord: men poogde reeds wezenlijk, het ingebeelde, geleden onregt te vergeten, toen op eens de zoo vurig verlangde gelegenheid ſcheen te naderen, de ſlapende wraak wekte, en de ſtrijders ten algemeenen ſtrijd vereenigde.

Een vreemde Ridder verſcheen om dezen tijd aan het Hof, hij en zijne inderdaad zeer ſchoone en bevallige zuster zochten bij den Vorst de gunst te verwerven, om een in alle form van regten verloren proces wegens eene rijke erfenis weder op te vatten, en door grootere, nieuwe be-

bewijzen ten hunnen voordeele te doen uitvallen. De Vorst behandelde in elk openbaar gezelschap den vreemden Ridder, maar nog meer zijne schoone zuster met bijzondere achting, en gaf eindelijk, offchoon de Voorzitter het afried, en de nieuwe bewijzen, als van geringe waarde verwierp, de uitdrukkelijke toeftemming, dat het proces op nieuw zou beginnen, terwijl hij de volledige beslisfing aan zich zelven hield.

Reeds deze geheel buitengewone beslisfing van den Vorst gaf oorzaak tot nadenken, zulks vermeerderde nog veel sterker, daar men duidelijk zag, dat de vreemde nevens zijne zuster eene zeer groote vertering maakte, en het toch algemeen bekend was, dat beide wezenlijk zeer arm waren, en slechts op hoop van het nieuwe, onzekere proces leefden. Men spoorde vlijtig de bron van deze zoo onverwachte vertering op, en liep, zoodra men die meende ontdekt te hebben, met groote drift naar de schijnbare gunsteling, om deels uit hare kennis toekomstig nut te trekken, maar ook deels om gelegenheid te vinden, zich door dit zoo magtig kanaal aan den Voorzitter en zijne Gemalin nadrukkelijk te wreken. De vreemde Dame scheen geheel met het komplot in te stemmen, dewijl zij op de gansche wereld tot hiertoe niets bijzonders uitgerigt, en geen ander eigendom dan haren ouden adelbrief bezeten had, dezen eenigen rijkdom daarom boven alles waardeerde, en bij elke gelegenheid van hare roemrijke voorvaders sprak.

Na dat de vreemde zich lang genoeg had uitgeput met bewijzen, dat de Adel van haar vaderland zoo iets niet dulden zou, en 'er met veel vernuft had bijgevoegd, dat men nu wel de reden begrijpen kon: waarom de Voorzitter eener zoo overoude, aanzienlijke familie de rijke erfenis ontzegd, en eener veel geringere familie, van veel jonger Adel toegekend had, trad haar broeder in den talrijken cirkel, die zich om haar verzameld had. Maar zegt mij toch, ſprak hij op een' windbuilachtigen toon, Mijne Heeren en Dames: of dan niemand onder u allen den edelen trots bezat, deze groote beleediging te ſtraffen en te wreken?

Eenigen. Zouden, konden wij tegen den wil van den Vorst handelen?

De Vreemde. Niet tegen dien, maar tegen het burgermeisje, het welk zich zoo met geweld in uwe geſloten gezelſchappen indringt, en elken buitenlander, die zijne eer lief heeft, verhindert, daar aan deel te nemen. Had ik van het affchuwelijke wanhuwelijk ſlechts één woord vernomen, ik zou aan des Voorzitters tafel geen beet gegeten; in zijn huis geene kaart aangeroerd hebben. Waar geweld niets vermag, daar moet list overwinnen. Was ik een lid van uw verbond, reeds lang had de burgeres uit het gezelſchap moeten wijken, en het te huis gevoelen, dat men eene hoogte niet opſpringen maar ſlechts trapswijze beklimmen moet. (*Allen trokken de ſchouders op.*) Wacht, wacht ſlechts, ik zal u lee-

leeren, hoe men in dergelijke gevallen handelen moet. Morgen is 'er eene ſpeelpartij aan het Hof, zoo het mogelijk is, dat ik mij aan de tafel van Mevrouw de burgeres kan voegen, dan zult gij 'er allen uw pret aan hebben, hoe ik enkel door vernuft en treffende toeſpelingen het trotſche ding vernederen zal. Ik wed, wat ge wilt, zij zal, zij moet het voelen, en is de burgerlijke huid voor fijne ſteken niet prikkelbaar genoeg, zoo herhaalt men die ſterker, tot dat zij het voelt, en ootmoedig in haar ſlakkenhuis terug kruipt.

Alles lachte, alles verheugde zich op dit heerlijk tooneel, ſlechts eenige weinigen gaven opzettelijk den vreemdeling den welmeenenden raad, om te bedenken en te overwegen, dat zoodanig eene ſcherts ligt de ongenade van den Vorst en de Vorſtin kon ten gevolge hebben; doch daar de vreemdeling met eenen veel beteekenenden blik op zijne zuster verzekerde, dat de Vorst om zulk eene kleinigheid hem zijne genade niet onttrekken zou, en de zuster daarenboven onbeſchaamd genoeg was, om des broeders ſtelling met een geheimzinnig lagchen te bevestigen, zoo wist men, wat men wilde weten, en was nu overtuigd, dat de wraak gelukken zou.

Aller oogen waren op den vreemdeling gevestigd, toen hij den volgenden dag zich ſtoutmoedig aan het ſpeeltafeltje der Gravin voegde, en van haar terſtond vriendelijk de toeſtemming kreeg, aan haar ſpel deel te nemen. Tegen gewoonte werd aan de naburige tafeltjes zeer ver-

ſtrooid geſpeeld, men ſprak geen woord, dewijl men gaarne wilde hooren, hoe de trotſche Vreemdeling zijn woord zou houden. Het tarokſpel was toen nog niet in de wijn- en bierhuizen verboden, men ſpeelde het veel aan het Hof, en de Gravin ſpeelde het juist met haar gezelſchap. Na eenige ſtil geſpeelde partijen wilde het geval, dat de Gravin juist eene onechte kavallerij aankondigde, terwijl de Vreemdeling eene wezenlijke en natuurlijke bezat.

Met uw verlof, ſprak *hij op een' lagchenden toon*, zoo dra zij dezelve toonde, dezen keer moet uw broeder Mijnheer SKIS (*der Monſieur* SKISS (*)) mij de voorkeur geven, want ik heb eene natuurlijke kavallerie.

De Gravin. (*op een' lagchenden en onſchuldigen toon*) Sedert wanneer is dan de Heer SKIS mijn broeder geworden?

De Vreemdeling. (*terwijl hij zijne kaarten rangſchikt op een' ongedwongen toon*) Sedert acht jaren Mevrouw!

De

(*) Daar het Tarokſpel mij niet bekend is, en ik zelfs na veelvuldig onderzoek bij niemand eenige opheldering van dit ſpel, thans zoo zelden geſpeeld, heb kunnen verkrijgen, zoo is het mogelijk, dat ik bij de vertaling deszelfs kunstwoorden niet behoorlijk vertolkt heb. Den onkundigen zal dit niet hinderen, daar de dubbelzinnige tegenſtelling genoegzaam behouden is. Den kundigen, die het gebrekkige wel zal ontdekken en verbeteren, vraag ik verſchooning.

De Vertaler.

Digitized by Google

De Gravin. Hoe zoo?

De Vreemdeling. (*op den vorigen toon*) Mijnheer SKIS is een regt vermetele Karel, hij mengt zich in alles, geeft zich juist thans voor eene Dame uit, en is toch niets anders, dan een zeer gemeene knaap, dien men ſlechts in nood daartoe gebruiken kan. Het is mij van harte lief, dat ik juist den trotſchen vernederen, en hem bewijzen kan, dat eene wezenlijke Dame veel meer is, dan eene onechte Dame. (*terwijl hij de Gravin aanziet*) Mevrouw gij ſpeelt op!

Zij deed zulks, zonder een woord te ſpreken. Hare wangen waren hoog rood, haar neêrgeſlagen oog was op de kaarten gevestigd. Dit vermeerderde de zegepraal der aanwezenden, die het geſprek duidelijk gehoord hadden, en het nu met een ſpottend gelach van het eene ſpeeltafeltje naar het andere verſpreidden. De Gravin ſpeelde nog eenigen tijd voort, eindelijk werd het ſpel onder een voorwendſel vroeger dan gewoonlijk geeindigd. Toen zij de verloren merkjes (*Fiches*) tegen goud wilde inwisſelen, liet zij uit hare merkbaar bevende hand eenen dukaat vallen, zij bukte en zocht dien onder de tafel. De Vreemdeling, die uit praalzucht een groot pak banknoten had uitgetrokken, om zijne kleine ſpeelſchuld te betalen, greep terſtonk eene banknoot van honderd daalders, draaide die in tegenwoordigheid van verſcheiden' Ridders, die achter hem ſtonden, in een, ſtak die ſchielijk aan de was-

kaars aan en lichte daarmede de Gravin, die naar haren dukaat zocht.

Alles ſchreeuwde en lachte, men was zelfs zoo ſtout, om eindelijk dit heerlijk denkbeeld aan de Gravin te verhalen, en het edele het verhevene van hetzelve te prijzen.

De Gravin verwijderde zich ſtilzwijgend, en ging naar huis; toen haar Gemaal, dien eene langere partij aan de ſpeeltafel geboeid had, ook t'huis kwam, veegde zij de tranen uit de oogen, en ging hem met de gewone vriendelijkheid te gemoet. Gij zoekt ſprak hij op eenen ernſtigen toon, te vergeefs uwe tranen mij te verbergen, zij vloeijen met regt, en het is mijn pligt, ze te droogen, en den ſchimp te wreken. Offchoon de Gravin alle hare krachten inſpande, om haren man te bevredigen en te bewegen, dat hij toch om haar geen twist en oneenigheid zoeken, geene voldoening vorderen mogte, zoo ſtond hij toch hardnekkig op het laatſte, alleenlijk verzweeg hij haar de wijze, waarop hij die zou eiſchen.

Met het aanbreken van den dag verliet hij zijn bed, waarop hij den nacht ſlapeloos had doorgebragt, en ging, onder voorwendſel, dat hij gewigtige bezigheden had, naar zijn kabinet. Hij ſchreef eenen brief, en zond den Kamerdienaar daarmede heen, die eerst na verloop van eenige uren antwoord terug bragt. Hij las hetzelve met merkbaar genoegen, bleef eenigen tijd in zijn kabinet alleen, en wilde juist zijne kinderen bezoeken,

ken, toen een Hufaar van de Garde van den Vorst verſcheen, en hem terſtond aan het Hof riep. De Vorst ontving hem met een ernſtig gelaat. Gij hebt, ſprak hij, den vreemden Graaf R— uitgedaagd?

De Graaf. Ja, Zijne Majesteit! (*op een vasten toon.*) Ik kan het niet ontkennen!

De Vorst. Hij heeft beloofd te verſchijnen?

De Graaf. Ja, Zijne Majesteit!

De Vorst. Maar ik heb het hem verboden, en verbied het ook u, bij de grootſte ongenade, bij de ſtrengſte ſtraf. Den Vreemdeling neem ik het niet kwalijk, dat hij beloofde te komen, toen men hem uitdaagde, maar u, u moet ik het dubbel kwalijk nemen. Kent gij de wetten van mijn land niet? Ik zou het niet wagen derzelver hoofd, en verdeediger op deze wijze te vragen, zoo hij niet zelf beleden had, dat hij ze met opzettelijk voornemen wilde ſchenden. Uwe onbepaalde gehoorzaamheid alleen kan de ganſche daad doen vergeten, anders moest ik ze wreken en ſtraffen.

De Graaf. Uwe Majesteit heeft gelijk, ik gevoel, dat ik de waarde van mijn ambt ſchond, en mij hetzelve geheel onwaardig maakte. Ik bid dus, uwe Majesteit onderdanig mij van hetzelve te ontſlaan.

De Vorst. (*toornig*) Is dat uw ernſtig verzoek?

De Graaf. Nimmer verzocht ik zoo dringend, zoo ernſtig.

De Vorst. Het zij u vergund.

De

De Graaf. Ik dank u ten hoogſte.

De Vorst. Maar geloof niet misſchien, dat dit trotsch verlaten van mijnen dienst u het regt geeft, ſlechts het denkbeeld van een tweegevecht uit te voeren. Ik verbied het u op nieuw, en verzeker u op mijn woord van eer, dat ik ernſtige maatregelen nemen, u voor al uw leven gevangen zal zetten, zoo gij ſlechts eene poging doet, om mijn verbod te overtreden.

De Graaf. O Dat is hard! Zulks heeft de onvermoeide ijver in den dienst van mijnen Vorst niet verdiend!

De Vorst. Ik ſpreek thans niet met den waardigen Voorzitter van *mijn land*, maar met *den* ſtoutmoedigen, die mijne wetten met voeten wil treden. Als zoodanig moet het u aangenaam zijn, wanneer de Vorst ſlechts waarſchuwt, daar hij ſtraffen kon. Wat heeft u dan toch de Graaf gedaan, dat gij tot zulk eene dolle wraak wilt overgaan?

De Graaf. Hij heeft mijne vrouw beleedigd.

De Vorst. Wie weet — —

De Graaf. Hij heeft mijne vrouw diep beleedigd.

De Vorst. Zoo als ik van alle tegenwoordige getuigen, die ik gelooven kan en gelooven moet, vernomen heb, zoo was het meer zucht, om door vernuft te ſchitteren, dan eigenlijk om uwe vrouw te beleedigen. Reeds uit dien hoofde verdient de ganſche zaak vergetelheid, die ik u dringend aanbeveel.

De

De Graaf. Zoo iets kan, mag ik niet vergeten. Mijne eer laat dit niet toe.

De Vorst. Een wezenlijk vooroordeel.

De Graaf. Laat het een vooroordeel zijn, maar de wereld houdt het daar niet voor, en ik wil niet de eenige zijn, die zich tegen haar aankant.

De Vorst. Gij zijt een zonderling man! Vergeef mij, dat ik het u zeggen moet, gij zijt een ondankbare. Gij hebt u ſtoutmoedig boven een veel grooter vooroordeel verheven, toen gij trouwdet; het kostte mij moeite en arbeid, uwen ſtap te verdeedigen, en thans, daar ik eene billijke vergelding, de overwinning van een veel kleiner en daarenboven ſtrafbaar vooroordeel vorder, ſtaat gij op uw voornemen.

De Graaf. Mag ik heen gaan?

De Vorst. Neen! Gij moet mij verder hooren.

De Graaf. De Vorst ſpreke, de getrouwe onderdaan hoort.

De Vorst. Ik verwacht zulks. Kunt gij het den vreemden Graaf wel kwalijk nemen, dat ook hij op zijn vooroordeel trotsch is, en het zoekt te verdeedigen?

De Graaf. O ik neem het hem in 't geheel niet kwalijk, en hoop dezelfde billijkheid van hem.

De Vorst. Gij wandelt weder op een' verboden zijweg.

De Graaf. Uwe Majesteit dwong mij daar toe.

De Vorst. (*met goedheid*) Ik wil u op den regten weg terug brengen, wil vergeven en ver-

ge-

geten, wil zelfs gelegenheid ter verzoening zoeken. Zoudt gij die afflaan?

De Graaf. Neen! Zoo Graaf R— in hetzelfde talrijke gezelfchap, waarin hij mijne vrouw beleedigde, mij en haar openlijk om vergeving verzoekt.

De Vorst. O Gij begeert onmogelijkheden!

De Graaf. Een zeer ligte mogelijkheid, zoo hem anders zijn leven dierbaar is.

De Vorst. (*zeer toornig.*) Genoeg, meer dan genoeg! Binnen een uur zult gij de Hoofdftad verlaten, uwe vrouw zal u in zoo vele dagen volgen. Gij zult nimmer daar, waar ik ben, voor mijn aangezigt verfchijnen! Ga, en wanneer gij berouw gevoelt, zoo denk, dat gij deze ftraf door uwe hardnekkigheid verdient.

De Graaf. Ik dank! Ik dank! mag ik thans gaan?

De Vorst. Ga! Ga voor eeuwig.

De Graaf ging. Onderdrukte, gefmoorde toorn, en begeerte naar wraak leidden zijne *fchreden*, werden meester van zijne rede, die de ijsfelijke gevolgen niet meer overwegen kon. Zonder eigenlijk voornemen, zonder het zelf te willen, trad hij in de woning van den vreemden Graaf, in wiens kamer zich juist een talrijk gezelfchap bevond, het welk gekomen was, om hem met zijne heldendaad met zijn fchitterend vernuft geluk te wenfchen, en tot verdere daden aan te moedigen. Juist zwoer hij hoog en laag, dat hij niet

niet rusten zou, voor dat hij de burgerlijke Gravin uit alle gezelſchappen verbannen had, toen de Voorzitter de kamer intrad. De trotſche windbuil verbleekte, en zijne even laagdenkende vleijers weken terug.

Graaf L—. Hebt gij mijn' brief ontvangen?

Graaf R—. Ik heb, ik heb ook geantwoord, maar de Vorst heeft het uitdrukkelijk verboden, en ik —

Graaf L—. En gij zijt een laffe ſchurk, die wel weerlooze vrouwen beleedigen kunt, maar den man niet te woord durft ſtaan.

Graaf R—. Mijn Heer Graaf! Mijn Heer Voorzitter!

Graaf L—. Gij hebt mijne uitdaging opzettelijk bekend gemaakt, op dat de Vorst dezelve vernemen en beletten zou. Gij zijt een laffe ſchurk: Wreek dien ſchimp, zoo gij moed hebt.

Graaf R—. (*tegen de Gasten*) Mijne Heeren voorkomt toch ongeluk. — —

Graaf L—. Schurk! trek!

Hij drong met den degen op hem in. De Graaf R— trok den zijnen, maar hij verdeedigde zich ſlechts zwak, bevreesd en ſlecht, en eer de aanwezende moed hadden, de ſtrijdende te ſcheiden, zonk Graaf R— rogchelende ter neder, een ſteek door de long benam hem in twee uren het leven. Niemand waagde het den woedenden Graaf L— aan te houden, toen hij zich, zoo dra Graaf R— viel, ſpoedig verwijderde.

Zoo dra het bloed uit de wond van den ver-

moor-

moorden ſtroomde, week de verzadigde wraak, de toorn en woede mede, en de dader kreeg het gebruik zijner rede weder. Deze ried hem ſpoedig te vlugten, hij had, eer hij bij den Vorst werd geroepen, bevolen te zadelen; hij herinnerde zich thans dit bevel, vloog naar huis, wierp zich op zijn paard, en joeg op een galop weg. Hij beminde zijne vrouw met de grootſte hartelijkheid, hij was de teederſte vader zijner kinderen, maar vrees, angst en berouw vergunden hem niet, beide nog eens te zien, en aan zijn hart te drukken; hij was overtuigd, dat hij niet van hun ſcheiden kon, wanneer hij hun ſmeeken hoorde; hij wist, dat het ſchavot zijn doodbed moest worden, indien hij bleef; hij joeg voort, om zich voor dezen ſchandelijken dood te redden, en zijne vrouw voor het grootſte hartzeer, zijne kinderen voor ſchande te beveiligen.

Eerst na verloop van twee uren vernam de Vorst de daad, en te gelijk den dood van den Graaf R—. Hij woedde en raasde, en zwoer ten ſterkſte, dat hij beide ſtreng zou wreken. Niet alleen liefde voor regtvaardigheid, maar ook een hevige hartstogt was de oorzaak van dezen eed. De beſpieders zijner handelingen hadden goed en wel geoordeeld; hij beminde vurig en teeder de vreemde Gravin, hij zocht hare wederliefde door prachtige geſchenken, door nog grootere beloften te verwerven. Zij nam beide, maar zij weêrſtond, en blies daardoor de vlam des te ſterker aan.

Toen

Toen hij des morgens naar hare woning sloop, door nieuwe geschenken slechts een' kus wilde afbedelen, trad haar broeder, de Graaf R—, met een bleek gelaat in de kamer, sprak heimelijk met haar, en gaf den schrikbarenden brief van uitdaging van den Graaf L— aan haar over. Zoodra hij weg was, verhaalde de listige feeks den verliefden Vorst alles, beloofde hem zes vrijwillige kussen, liet hem nog meer hopen, indien hij de zaak zoo bemiddelde, dat de Voorzitter zwijgen moest, en hare broeder om zijne schets aan het doodsgevaar ontrukt werd.

De Vorst gaf zijn woord, meende het door de verwijdering van den Voorzitter geheel vervuld te hebben, en wilde juist weder naar de Gravin gaan, om de vrucht zijner poging te oogsten, toen hij het ijselijke berigt ontving. Om zijne onschuld te bewijzen, om te toonen, dat hij zijne belofte getrouw vervulde, en eindelijk de bedroefde zuster te troosten, reed hij voor het eerst openlijk naar de woning der Gravin. Zij weende; zoodra zij echter den Vorst zag, hielden hare tranen op, zij greep zijne hand, en bragt hem stilzwijgend naar de kamer des vermoorden. Deze was, sprak zij op een' vreesselijken toon, mijn broeder, de Voorzitter was zijn moordenaar. Wanneer deze op het schavot gebloed heeft, wanneer zijne vrouw met al haar vervloekt gebroed langs vreemde deuren haar brood bedelt, dan Vorst! spreek ik weêr met u, dan ben ik geheel de uwe. Indien echter de

moordenaar niet bloedt, indien zijne vrouw en kinderen niet bedelen, zoo zij het eerſte woord, dat ik verder met u ſpreek, het laatſte, het welk mijnen mond ontglipt. Ik zweer zulks bij het lijk van mijnen geliefden broeder. Ik zal, zoo lang ik leef, mijn woord houden! Met deze woorden maakte zij zich uit de hand van den Vorst los, en was niet meer te bewegen, de deur van haar geſloten kabinet te openen.

De anders zoo goede, zoo menschlievende Vorst beminde hartstogtelijk, beminde vurig. Deze hartstogt, die dikwijls ſmacht, maar ook dikwijls raast en woedt, wanneer zij tegenſtand vindt, beſtuurde thans zijne handelingen, die daarenboven in het eerſte vuur, en met allen ſpoed werden uitgevoerd.

De ongelukkige Gade zat nog, van alles onbewust, in hare kamer, beſchouwde het ſpelen harer kinderen, terwijl afgezanten van den Vorst intraden, haar zonder verſchooning de driftige daad van haar' Gemaal, en tevens het ſtreng bevel van den Vorst bekend maakten, dat zij het ganſche huis doorzoeken, den dader zonder verſchooning gevangen nemen, en in alle gevallen zijne have en goederen verzegelen moesten.

De ongelukkige vrouw beefde en ſidderde, zij had even te voren geweend, dewijl de Graaf zoo lang uitbleef, en zij zijn voornemen vermoedde, thans bad zij vurig den Allerhoogſten, dat hij zijne ſchreden van haar verwijderen mogt, en dankte Hem vurig, wanneer haar een getrouwe die-

dienaar, die hare zorg ried, heimelijk influisterde, dat de Graaf reeds voor twee uren op zijn snelste rijdpaard was uitgereden, en waarschijnlijk ontvlugt was. Men deed streng onderzoek, en gaf, toen men hem niet vond, 'er berigt van. De woede van den Vorst werd daardoor nog meer gaande. Alle zijne Husaren moesten opzitten, en met brieven, waarin de Graaf geheel was uitgeduid, in de hand, het land doorzoeken. De post had geene paarden genoeg, om alle boden af te vaardigen, die met de dringenste verzoekschriften naar de naburige Staten werden gezonden, om den moordenaar aan te houden en uit te leveren.

Alle huizen der groote Stad zouden streng doorzocht zijn, zoo niet getuigen verschenen waren en verzekerd hadden, dat zij den Graaf de poort zagen uitjagen. Eer een uur voorbij was, klonk het berigt door de gansche Stad, dat men den ongelukkigen, die een half uur buiten de Stad met zijn paard viel, en den voet verwrikte, in eene boerenwoning, waar hij zich wilde verbergen, ontdekt, en naar de gevangenis gebragt had.

Verschrikkelijk was dit berigt voor zijne vrienden, nog verschrikkelijker voor zijne echtgenoote, die alleen uit eene flaauwte gewekt werd, om in eene nieuwe nog grootere te vallen.

Alle burgers beminden den regtvaardigen Voorzitter, velen van den Adel moesten hem vereeren, en gevoelden thans wezenlijk medelijden met

hem, daar het zoo verre met hem gekomen was. Treurigheid en ſtille ernſt waren dus in de Stad algemeen, alleen de Vorst, die voorheen zijn beſchermer, zijn vriend was, juichte, toen hij zijne gevangenneming vernam, vergat al het andere, en verliet den maaltijd, waar aan hij juist zat, om zich naar de zuster van den vermoorden te begeven, en haar den uitſlag zijner werkzaamheid bekend te maken.

Hij werd tegen verwachting binnen gelaten. In een zwart kleed, het welk hare ſchoonheid niet weinig verhoogde, zat zij op de Sopha, hoorde zijne vertellingen ſtilzwijgend aan, ſcheen te lagchen, maar beantwoordde geene zijner vragen, en was niet te bewegen, ſlechts een woord met den verliefden Vorst te ſpreken. Offchoon ik ſlechts eene vrouw ben, ſchreef zij, daar hij aanhoudend ſmeekte, op een ſtukje papier, zoo zal ik toch trotsch den ſterkſten man mijnen eed houden en trouw vervullen. Meer kon de Vorst niet verkrijgen, hij ging met het vaste voornemen heen, om de vervulling naar vermogen te bevorderen.

Met eenen ſpoed, die de hevigſte wraak, maar geene zuivere liefde voor regtvaardigheid ademde, werd van hem nog denzelfden dag eene bijzondere vergadering benoemd, die het bevel ontving, om de daad van den ongelukkigen met alle ſtrengheid te onderzoeken, en werd zij waar bevonden, zijn doodvonnis en verbeurdverklaring van alle zijne bezittingen uit te ſpreken.

Al-

Alle medeleden dezer vergadering ſtonden als vijanden van den Graaf algemeen bekend, alleen opzet, geen enkel toeval kon hen vereenigd hebben; en daar de Vorst uitdrukkelijk verklaard had, dat men ſlechts de waarheid der daad onderzoeken, en zich niet aan gebruiken behoefde te binden, zoo was het ligt te begrijpen, dat de Vergadering binnen drie dagen den Vorst nevens de beſloten Stukken, ook het doodvonnis en het bevel van verbeurdverklaring der bezittingen kon overgeven.

De ongelukkige Graaf had het onderzoek door zijne vrijwillige bekentenis zeer verligt, hij beriep zich op de genade van zijnen Vorst, maar zij werd hem geweigerd, en doodvonnis en bevel terſtond onderteekend. Terwijl de Vorst naar zijne minnares ging, om voor dit berigt eenen gunſtigen blik te verkrijgen, gingen de afgevaardigden naar het huis der ongelukkige Gravin. Hoop, om den dierbaren echtgenoot te redden, had haar uit hare ſlaauwtens gewekt, zucht om zijn leven te redden, had haar gedurende deze angstvolle dagen ſtaande gehouden. Zij liet in dezen tijd niets onbeproefd, om haar edel doel te bereiken; zij ſmeekte bij den Vorst om gehoor, het werd haar volſtrekt geweigerd, zij zocht dikwijls in zijne kamers in te dringen, maar de oplettende wacht verijdelde alle hare pogingen, zij wilde naar hare vriendin, naar de goede Vorſtin gaan, maar ook hier weigerde haar de wacht den toegang, en offchoon zij dagelijks

op gelegenheid loerde, om de Vorſtin op eene harer gewone wandelingen te ſpreken, zoo werd ook deze hoop verijdeld, en haar eindelijk berigt, dat de Vorst zijne Gemalin zeer ſtreng behandelde, en haar elke wandeling verboden had. Zij zag juist, met groot verlangen, een antwoord op eenen brief te gemoet, dien eene oude kamerjuffer, door hare tranen getroffen, beloofd had der Vorſtin heimelijk over te geven, toen de afgevaardigden in hare kamer traden, en der ongelukkige zonder verſchooning het vonnis bekend maakten, het welk de Vorst even te vóren onderteekend had.

Hare krachten weken, zij zonk bewusteloos ter neder, maar angst en wanhoop rigtten haar weêr op, zij viel op hare knieën, hief hare handen wanhopig omhoog, en ſmeekte met bevende lippen, met ſtamelende woorden den Almagtigen en barmhartigen om redding en uitkomst.

Zij ſcheen 'er geen acht op te ſlaan, het geheel niet gewaar te worden, toen men ook nog het weinige, het welk men aanvankelijk voor haar eigendom verklaarde, verzegelde, zij volgde gewillig, toen men haar bekend maakte, dat zij een huis, het welk op Vorſtelijk bevel verbeurdverklaard was, verlaten moest.

Een harer oude, maar ook getrouwſte dienaars leidde haar naar zijne ellendige woning, zij had hare kinderen aan de hand, en zag met een ſtarend oog ten hemel. Eene menigte volks volgde de lijderes met betraande oogen, met getroffen harten.

Reeds

Reeds waande de trouwe Dienaar, dat haar verſtand eene prooi des jammers geworden was, toen zij na verloop van eenige uren uit hare bedwelming ontwaakte, en hem dringend verzocht, naar de oude Kamerjuffer der Vorſtin te gaan, en te vragen: of 'er nog hoop voor haar op aarde was. De Grijsaard ging heen, en keerde buiten adem met eenen brief terug, dien hij van de Kamerjuffer ontvangen had. Hij was de eenige hoop, waaraan haar hart hing, die zij nog op aarde verwachten kon; met drift en verlangen greep zij den brief: en las het volgende:

„ Eerst thans, dierbare Vriendin, en deelgenoote des jammers, gevoel ik mijn eigen ongeluk volkomen, daar het mij zoo duidelijk overtuigt, dat ik niet eens meer in ſtaat ben, de tranen van anderen te ſtillen, daar ik ſlechts de mijne met de hunne vermengen kan. Reeds eer uwe ſmeekſtem mijn oor trof, mijn hart jammerlijk drukte, waagde ik het, den Vorst dringend te bidden, genade voor regt te doen gelden, den armen weezen eenen vader, der jammerende gade eenen man te behouden; maar ik bad, ik ſmeekte te vergeefs. Vriendin! Het is ijsſelijk, maar het is waar. Ik heb de liefde van mijn' gemaal verloren, eene andere boeit zijn hart, en vervult het met wraak. Hoe kan, hoe zal hij de bede zijner vrouw hooren, zoo de geliefde minnares, de ſteeds meer en meer bekoorlijke zuster van den vermoorden onophoudelijk ſlechts bloedige wraak vordert. Ik onderwerp mij aan mijn hard

jot met geduld en ſtandvastigheid, geen ſterveling zal zich beroemen, mijne tranen te zien; indien zij in de toekomst mijn gevoelig oog te zeer drukken, zoo zullen zij ſlechts in de tegenwoordigheid van den Alwetenden vloeijen, die mijn lijden kent, die beſliſſen mag: of ik namaals daar voor beloond zal worden. Ik zou u terſtond eenen raad mededeelen, indien uw ijsſelijk ongeluk u zulk eene ſtandvastigheid vergunde. Ik zie te vergeefs naar hulp uit, en vind maar eenen weg, die *derwaarts leidt.* Het valt mijner eerzucht hard u daarop te wijzen, maar het geldt het geluk en *het leven van goede menſchen*, en dan moet eerzucht wijken. Een woord van de zuster des vermoorden, dat ſlechts naar een verzoek gelijkt, zal den Vorst tot genade bewegen. Zij is eene vrouw, zij moet ook een hart hebben. Zal hetzelve het ſmeeken eener gade, het kermen van onſchuldige kinderen weêrſtaan kunnen? Beproef dit middel, welligt wacht de wraakzuchtige zuster op dezen ſtap, *gij zijt* verpligt, dien te doen, daar uw ongelukkige Gemaal haar wezenlijk eenen broeder ontroofde, die wel ſtraf, maar niet den dood verdiende. Doe mij in alle geval het uitwerkſel van mijnen raad door het bekend kanaal weten, op dat *ik* — zoo al te groot ongeluk uwe krachten vermindert, — ten minſte den troost geniete, verdere hulp te zoeken, indien 'er nog hulp mogelijk is."

Het begin van dezen brief benam het hart der

lij

lijderes allen troost, deszelfs einde boezemde het weder nieuwen moed in, ook zij hoopte, dat haar smeeken het hart der wraakzuchtige vermurwen, en tot voorspraak bewegen zou. Zij nam hare kinderen bij de hand, en ging naar de woning der Gravin. Zoo dra zij dezelve betrad, sprak zij tot hare kinderen, gij moet bidden, gij moet smeeken voor uwen vader. Een bediende, die door hare tranen getroffen werd, bragt haar in de spreekkamer, en diende haar aan. Ik wil, ik mag de vrouw van den moordenaar, de oorzaak mijner tranen niet zien! klonk door de half geopende deur in het oor der lijderes.

Heb medelijden met de ongelukkigste van uw geslacht! riep deze op een' wanhopigen toon uit, en drong in de kamer der Gravin. Zij had, terwijl zij 'er naar toe ging, de woorden overdacht, waarmede zij haar hart wilde vermurwen, thans boeide de grootheid van haar lijden haar de tong, zij viel weenende aan de voeten der Gravin, omvatte hare knie, wilde spreken, doch was 'er niet in staat toe. De arme kinderen knielden naast haar, hieven hare handen omhoog, en weenden overluid. Weg van mij, slang! weg van mij, addergebroedsel! schreeuwde de Gravin, ontrukte zich aan de handen der biddende, en ging in haar kabinet, dat zij achter zich toesloot.

Eenige bedienden sleepten de jammerende Gravin in de spreekkamer, en lieten haar ter prooi der wanhoop. Weldra keerde zij weder naar

huis, ſchreef eenige regels aan de Vorſtin en wilde juist — het geen haar tot hiertoe nog niet gelukt was — op nieuw beproeven : of zij niet ten minſte nog eens haren ongelukkigen man kon zien en ſpreken ; toen eene afgevaardigde van den Vorst verſcheen, haar nevens hare kinderen naar een wagen leidde, en met haar naar het Stadshuis reed, waar men haar op zijn bevel, wel is waar, eene fatſoenlijke kamer opende, maar ook terſtond bekend maakte, dat zij tot nadere uitſpraak eene gevangene was.

De wraakzuchtige Gravin R— was de oorzaak van haren nieuwen kommer; deze furie behield nog ſteeds in tegenwoordigheid van den Vorst een diep ſtilzwijgen, maar wanneer zij iets van haren minnaar wilde verkrijgen, zoo ſchreef zij hem, en was dan zeker van eenen goeden uitſlag. De laatſte harer brieven behelsde de bedreiging, dat zij oogenblikkelijk zou afreizen, zoo men de vrouw van den moordenaar niet belette, haar verder te kunnen plagen; en de ongelukkige werd terſtond in hechtenis genomen, om de mogelijkheid eener nieuwe poging voor te komen.

Hier verbeidde zij, onder het grievendſte hartzeer, den verſchrikkelijken dag, waar op haar man op het ſchavot zou bloeden. Zijn vonnis was onherroepelijk ; men maakte het hem den volgenden morgen bekend, en hij bereidde zich ſtandvastig voor den naderenden dood. Zijn gelaat was of ſcheen ten minſte helder en gerust, al-

alleenlijk betrok het, en tranen rolden onophoudelijk langs zijne wangen, toen men hem de ontzettende tijding bragt; dat zijne laatſte bede niet verhoord werd, dat hij zijne vrouw niet meer kon zien of ſpreken. Daar dan, waar geene ſcheiding meer mogelijk is! ſprak hij zuchtende, en trad aan het venſter, om nieuwe krachten en ſtandvastigheid te verzamelen.

De geheele burgerij der Hoofdſtad beminde den regtvaardigen Voorzitter, niet een had, zoo als hij, elk gewillig aangehoord, niet een zoo onophoudelijk de zaak van den verdrukten verdedigd, aller harten namen dus deel in zijn ongelukkig lot, zij vergaderden en beſloten eenparig, naar het Hof te gaan, om den Vorst te ſmeeken, dat hij hem ten minſte het leven zou ſchenken. Aller oogen weenden, toen zij inderdaad den volgenden dag in rouwgewaad en met betraande oogen naar het Paleis trokken, en gehoor verzochten. De Vorst trad gewillig onder hen, hij hoorde hun verzoek gelaten aan, maar hij verzekerde hun even zoo ſtandvastig, dat hij geregtigheid in zijnen Staat moest uitoefenen, en hem geene genade kon ſchenken, die zijne hand met onſchuldig bloed bevlekt, en volgens eenparige bewijzen opzettelijk gemoord had. Hij zag met aandoening in het rond, hij zuchtte diep, toen de gantſche menigte op eens nederknielde en andermaal, Genade, genade riep, maar hij herſtelde zich terſtond, wenkte met de hand, en ging in zijne kamer.

Ve-

Velen beſchouwden dezen wenk als een bewijs van verhooring, maar anderen meenden, dat alleen God den ongelukkigen kon redden. Hunne meening werd door het gevolg bevestigd; nog denzelfden dag werd algemeen bekend, dat de ongelukkige Graaf den volgenden morgen onherroepelijk op het ſchavot bloeden moest. Elk, die het hoorde, wijdde hem op nieuw eenen traan, en zag biddende naar den hemel, ten einde de ſtrijd zijnes doods kort en ſtandvastig zijn mogte.

Het was in het midden des zomers, reeds om vier uren ging de zon op. Met derzelver opgang vergaderden ook de ſoldaten, die den veroordeelden in eene talrijke menigte uit den toren; waarin hij zat, naar de ſtrafplaats zouden geleiden. Duizenden en duizenden, die hem nog zien en beklagen wilden, werden ſlechts met moeite van den ingang afgehouden. Lang wachten allen, eindelijk wekte de aankomst en het ſpoedig vertrek van eenige Vorſtelijke afgezanten, wier verſtoord gelaat een ongeluk ſcheen te verkondigen, de opmerkzaamheid des Volks. Men vroeg, men onderzocht en vernam eindelijk, dat de veroordeelde in den verloopen nacht benevens den Cipier ontvlugt was. Velen twijfelden aanvankelijk aan dit onverwachte en geheel onmogelijk ſchijnende berigt, dan daar men vernam, dat andermaal de huſaren ſtad en land doorkruisten; boden op boden vertrokken, en bijzondere afgevaardigden alle verdachte huizen

ſtreng

ſtreng doorzochten, begon men te gelooven, het geen men wenschte, en aller harten vereenigden zich in het gebed, dat de ongelukkige ſpoedig en zeker over de grenzen vlugten mogt.

Graaf L— was wezenlijk uit zijne gevangenis verdwenen. Om tien uren des avonds verliet hem de Priester, dewijl hij wenschte te rusten. Kort daarna ontſloeg de Cipier de wachters met de verzekering, dat hij alleen bij den ſlapenden Graaf waken, en hen in geval van nood wel roepen zou. Zij gingen naar de wacht, en ſliepen daar tot aan den morgen. Toen de Priester weder verſcheen, leidde men hem naar boven, doch daar de deur van de kamer geſloten was, en men vermoedde, dat hij nog rustte, zoo vertoefde de Priester in den gang, tot dat de afgevaardigdigden verſchenen, die den veroordeelden naar de ſtrafplaats zouden geleiden. Op hun bevel werd aan de deur geklopt, naar den Cipier gezonden, en, daar men hem nergens vond, de deur geopend. Allen ſtonden verbaasd, toen men den veroordeelden nergens in de kamer vond. Verraad en vlugt waren nu bewezen, alles haastte zich, om het eerste te ontdekken, de laatſte te beletten.

Gelijk de ſtem eens Engels in den zwaren ſtrijd des doods, gelijk een zacht en liefelijk muzijk in een huilenden ſtormwind en onweder zoo klonk het der lijdende en biddende Gravin in het oor, toen een goedaardig Geregtsdienaar haar het berigt influisterde, dat de veroordeelde inderdaad

en

en waarſchijnlijk ook gelukkig ontvlugt was. Hare krachten waren overſpannen, haar verſtand bijna eene prooi der krankzinnigheid geworden, toen deze verzachtende troost haar ſmachtend hart verkwikte. Zij zou het uur zijnes doods bezwaarlijk, ten minste niet dan met verlies van haar verſtand overleefd hebben, thans kon zij weer hoop voeden, en hoop is de eenige balſem voor een lijdend hart. Zij verwekt in het zelve begeerte om langer te lijden, en wanneer deze begeerte heerscht, dan moet wanhoop en krankzinnigheid wijken.

De Vorst was zeer onthutst, toen hij dit onverwachte berigt hoorde. Zoo na aan zijn doel, en nu zoo verre van hetzelve verwijderd te zijn, ſcheen zijn beminnend hart eene ondragelijke pijn te wezen. Hij zocht en vond verzachting in het denkbeeld, dat hij verraad en vlugt zeer zeker ontdekken zou, maar zijne hoop werd niet vervuld; alle huſaren, boden, en beſpieders kwamen ledig terug, niemand had ſlechts het *geringſte* ſpoor gevonden, hetwelk op ontdekking deed hopen, het ſcheen en bleef bewezen, dat de vlugteling gelukkig ontkomen was, dat aan zijne vlugt niemand, dan de ongetrouwe Cipier deel nam, en nu het lot van verbanning met hem deelde.

Aanvankelijk ſtond de wraakzuchtige Gravin R— hardnekkig op de vervulling harer gelofte, doch daar de verliefde Vorst haar duidelijk bewees, dat hij niet alwetend was, niet ſtraffen kon,

kon, dewijl de veroordeelde ontvlugt was, zoo berekende de baatzuchtige feeks het voordeel der verzoening tegen het nadeel der wraak, en bevond, dat het laatſte tegen het eerſte niet kon opwegen. Zij eischte, dat de Vorst zwoer, dat hij den ontvlugten dader nimmer genade ſchenken, hem, zoo hij ontdekt werd, naar alle ſtrengheid ſtraffen zou; de Vorst bezwoer dit, en weldra was aan het hof en in de ſtad bekend, dat de Gravin R— de verklaarde Minnares van den Vorst was.

Toen zij de eerſte reis weder aan het Hof verſcheen, en elk het gedrag der Vorſtin jegens haar gadeſloeg, ſtonden allen verbaasd, daar deze haar op het vriendelijkst ontving, en aanhoudend met haar ſprak. De grootmoedige Vorſtin wilde gaarne een goede daad uitoefenen, en ſchroomde den moeijelijken weg niet, langs welken zij alleen haar doel kon bereiken. Zoodra de Vorst eens met eenen Staadsdienaar ſprak, bragt de Vorstin de Gravin aan het venſter. Ik weet, ſprak de goedhartige, dat u de Vorst vergoeding voor het lijden ſchuldig is, hetwelk gij door het verlies van eenen geliefden broeder in zijne hoofſtad ondergaan moest. Zijn hart is edel en goed, het zal u dus een verzoek niet afſlaan, het welk ik zelve niet aan hem doen durfde, dewijl hij met regt vreezen moest, dat gij u door deszelfs vervulling op nieuw zou beleedigen. Indien gij het echter wilde wagen, dan vervalt de gegronde tegenwerping, dan is

de

de verhooring zeker. Wilt gij zulks doen, indien ik het u verzoek. — —

De Gravin. Uwe Hoogheid bevele.

De Vorstin. Neen, dat vermag ik niet! maar het zou uw karakter in mijn oog zeer verhoogen, het zou de belooning mijner vriendſchap tot zich trekken. — —

De Gravin. O om zulk een gewin onderneem ik alles.

De Vorstin (met een' vriendelijken lach) Zoo wil ik dan terſtond beproeven, of uwe verzekering meer dan vleijerij is. De echtgenoote van den Graaf L— vergeef mij, dat ik u harer moet herinneren — ſmacht met hare kinderen nog altijd in eene onverdiende gevangenis. Zij heeft geen deel aan de daad, die hij uitoefende, en en moet toch zeer hard daar voor boeten, daar men haar vrijheid en vermogen ontneemt. Een woord van u zou haar beide zeker weder geven! Men wil mij verzekeren, dat gij duur zoudt gezworen hebben, ſlechts dan verzoend te zijn, wanneer de onſchuldige vrouw nevens hare kinderen moest gaan bedelen. Ik kan mij zeer ligt voorſtellen, dat de woedende ſmart tot zulk een' eed in ſtaat is, maar ik kan niet gelooven, dat de haat in het hart der zachtaardige vrouw wortelen ſchieten en vruchten dragen zou. *(hare hand vattende en zacht drukkende)* Niet waar, ik heb mij in mijn geloof aan uwe grootmoedigheid niet bedrogen?

De Gravin (met een blozend gelaat) Ik kan niet

niet ontkennen, dat ik dezen ijsſelijken eed deed, ik beken ook even openhartig, dat alleen uwe Hoogheid, alleen de wijze, waar op gij dit vordert, mij bewegen kan, denzelven te breken en te vernietigen. Ik wil, ik zal eene ijverige voorſpraak worden, maar ook eene voorwaarde zij mij toegeſtaan en plegtig beloofd. — —

De Vorstin. Spreek ſlechts!

De Gravin. Dat uwe Hoogheid mij niet in een ſoortgelijk geval op eene ſoortgelijke wijze tot voorſpraak kiest; niet vordert, dat ik ook eens om genade voor den moordenaar bidden zal. Al zou het mij uwen toorn, uwe vervolging op den hals halen, zoo gevoel ik toch duidelijk, dat ik tot deze verloochening niet in ſtaat ben. Ik beminde mijnen broeder teeder, mogelijk, dat hij den Graaf beleedigde, maar deze beleediging verdiende toch geen moord. Wanneer ik mij zijn verſchrikkelijk einde voorſtel, zoo roept ſteeds nog eene inwendige ſtem aanhoudende ſterk: wraak over den dader, ik wenschte — —

De Vorstin (*haar in de reden vallende*) Ik beloof u heilig, dat ik uwe droefheid over het verlies van eenen goeden broeder eeren, u nimmer zijnes moordenaars herinneren zal. Ik weet te wel, dat hij ſtraf verdient. Hij ontvlugtte gelukkig den dood; het verlies van zijne vrouw, zijne kinderen, en van zijn geheel vermogen is eene ſtraf, die den gevoeligen dikwijls harder, dan de dood ſchijnt, maar hij heeft die

zelf gekozen, hij mag ze ook dragen, ik zal niet voor hem ſpreken. Mijn eerſte verzoek druk ik u nogmaals op het hart.

De Gravin. Het gevolg zal leeren, dat ik de kunst verſta van te bidden.

De Vorstin. (*hare hand drukkende*) Dan kunt gij op mijne dankbaarheid — in alle gevallen op wedervergelding ſtaat maken.

Den volgenden dag verſcheen bij de gevangene Gravin een afgezant van den Vorst. *Hij maakte* haar in zijnen naam bekend, *dat volgens* de wetten des Lands het ganſche vermogen, van hem, die opzettelijk een *tweegevecht ondernam*, aan de ſtrengſte verbeurdverklaring onderworpen was, doch dat dezen keer genade voor regt zou gelden, en de Vorst haar en haren kinderen het genot der bezittingen nog verder vergunnen wilde, zoo zij terſtond de Hoofdſtad verliet, het Hof ſteeds vermijdde, en zich niet door een nieuw misdrijf dezer hooge genade onwaardig maakte.

De bedroefde vrouw bedankte, en beloofde het bevel van den genadigen Vorst ſtreng te vervullen. Dewijl het huis, hetwelk zij tot hiertoe bewoond had, voer de afgezant voort, en de ſchoone tuin, dien zij in de voorſtad bezat, haar niet meer van nut kon zijn, zoo behield de Vorst beide volgens de wet voor zich.

De Gravin. Zijn wil is mij eene wet, hij beloone daarmede den waardigſten zijner Dienaren, en ik zal in mijne treurige eenzaamheid rust vinden

den in het denkbeeld, dat een ander met genoegen geniet, hetwelk ik zoo gaarne ontbeer.

Eer de afgezant vertrok, berigtte hij haar, dat hare gevangenis wel met dit oogenblik ophield, maar echter tot haar vertrek duren moest, dewijl de Vorst uitdrukkelijk overtuigd wilde zijn, dat zij niet aan het Hof komen, en ook niemand door haar bezoek in verlegenheid zou brengen. Intusschen stond het haar vrij, niet alleen de toebereidselen tot de reis te maken, maar ook hare bedienden te ontbieden, om door hun haar huis te doen ruimen, en het noodige inpakken.

Zoodra de Gravin alleen was, viel zij op hare knieën, en dankte God vurig, dat Hij het hart van den Vorst tot genade bewogen had. Het donker voorhangsel, hetwelk tot hiertoe alle uitzigt belettede, werd geopend, zij zag in de toekomst en op den achtergrond haren ontvlugten echtgenoot aan de voeten van den Vorst knielen, hem voor zijn leven danken, en dan in de opene armen zijner gade en kinderen vliegen. Wie kan het der lijderes kwalijk nemen, indien zij zag, het welk zij wenschte, indien zij hoopte, hetgeen zeker niet mogelijk was, maar haar liefhebbend hart toch zoo mogelijk scheen.

Zij zond nu in allerijl naar eenige harer getrouwste bedienden, zij verhaalde hun haar geluk en maakte de noodige schikkingen tot haar vertrek. Reeds eer de zon onderging, zat zij in de reiskoets en ademde vrijer, toen de stad achter haar lag, waarin zij zoo verschrikkelijk ge-

leden had. Nog voor haar vertrek, ſchreef zij aan de Vorstin, en dankte haar vurig, dewijl zij met regt haar voor de bewerkſter van haar geluk hield. Zij verzocht eindelijk, zich haren ongelukkigen man insgelijks eens aan te nemen, en het groote werk te voleindigen, twee hoogst ongelukkigen geheel gelukkig gemaakt te hebben.

De grootmoedige Vorſtin antwoordde terſtond, dat de edele daad geheel een werk van den Vorst was, dat zij geen deel daar aan had, maar 'er toch met hartelijke vreugde *in deelde*. Voor het overige, ſchreef zij eindelijk, offchoon het thans nog onmogelijk ſchijnt, moet de *verzachting* van uw lot u het duidelijkſte bewijs zijn, dat voor God niets onmogelijk is, dat ook hij eens in uwe armen kan terugkeeren. Dat zij uw troost, wanneer gij met angstvalligheid naar hem reikhalst. Dit uw uitzigt in droefheid. Alleenlijk moet ik u dringend verzoeken, dat gij niet door onvoorzigtig navorſchen van het verblijf uwes Gemaals de opmerkzaamheid *van den Vorst* gaande maakt. Bedenk, dat gij beſpied wordt, dat het hart van den Vorst nog niet tot vergeving genegen is, dat een onvoorzigtige ſtap ligt achterdocht baren, zijne wraak opwekken u en uwen man, zelfs uwe kinderen ongelukkig maken kon. Volg den raad van uwe ware vriendin, den eenigen, dien ik in ſtaat ben u bij uw afſcheid te geven.

Hoop is eene bij, die uit elk voorwerp honig zuigt, en denzelven tot een blij genot in 's menſchen

ſchen hart draagt. Van daar, dat ook in dezen brief de ongelukkige Gravin ſtof tot troost vond. Hij heeft mijn lot verzacht, dacht zij, hij zal ook eens het zijne verzachten. Deze vrolijke gedachte was op de reis hare eenige bezigheid, was in het vervolg wezenlijk haar troost, wanneer haar liefhebbend hart naar haren echtgenoot verlangde, ſlechts eenmaal een gunſtig berigt van hem wenschte te hooren.

Zij leefde op een der afgelegenſte landgoederen van den Graaf in huisſelijke eenzaamheid, in ſtille treurigheid, zij wijdde zich geheel aan de opvoeding harer kinderen, en vond ſlechts in deze bezigheid troost voor haar lijden. De inkomſten van alle de Grafelijke goederen waren groot en aanzienlijk, de lijderes ontving dezelve ſteeds met tranen, dewijl het denkbeeld, dat zij verzamelde, terwijl haar lieveling gebrek leed, haar hart folterde, en haar ongeſchikt maakte, het genoegen te genieten, harer kinderen goed door ſpaarzaamheid te vermeerderen, en door ruime weldaden de tranen der armoede te droogen. Zij werd weldra in den ganſchen omtrek als eene weldadige Godheid vereerd, dewijl zij rijkelijk gaf, dewijl zij elk zocht te helpen. Maar zij ondervond de zaligheid, van gelukkig te maken, nooit in hare volle grootheid, dewijl zij in elken behoeftigen haren noodlijdenden man beſchouwde, hem even zoo arm en hulpeloos zich voorſtelde, en juist daardoor hare droefheid gevoed werd.

Op deze wijs verliepen drie jaren. — — Doch eer ik verder verhaal, moet ik eerst het lot van den ontvlugten Graaf ontwikkelen, en mijnen Lezeren bekend maken, hoe hij ontvlugtte, hoe hij kon ontvlugten. Het denkbeeld, dat de Voret, door blinde wraak misleid, niet edel handelde, woog zwaar op het hart der menschlievende Vorstin. Zij kende zijne braafheid, zijne edelmoedigheid, zij was overtuigd, dat berouw de rasfche daad volgen, zeer waarfchijnlijk eens de latere dagen zijnes levens *verbitteren zou.* Zij beminde den ontrouwen nog ſteeds met hartelijke teed rheid, en was dus *zeer bezorgd voor* zijne toekomſtige rust. *Elke* poging, om hem van dezelve te verzekeren, werd door haar te vergeefs beproefd. Hij wees de biddende met hardheid af, hij zocht ſlechts bevrediging zijner driften, en wijl derzelver voorwerp bloedige wraak eischte, den dood des ongelukkigen. Daar *zij* ook de laatſte poging, om de wraakzuchtige door den aanblik der wanhopige gade, *der ker*mende kinderen te verzoenen, te vergeefs gewaagd had, en door de laatſte het berigt ontving, dat zij met gruwzame hardheid terug gewezen werd, zoo dacht zij op nieuwe middelen, om de daad te beletten. Alleen dadelijke, alleen ſpoedige vlugt, riep zij uit, kan hem van den dood redden, en mijn' Gemaal voor naberouw beveiligen.

Van dit oogenblik af hield dit denkbeeld haar alleen bezig. Zij wist, dat de Cipier, die de Ade-

Adelijke Staatsgevangenen in eenen bijzonderen toren bewaarde, voorheen als Heiduk der moeder van den Vorst diende, en met tegenzin den voordeeligen post als Cipier ter belooning van zijnen trouwen dienst aannam; het was haar verder bekend, dat hij geene vrouw, geen kind, geene naaste vrienden bezat, en dus door niets aan het vaderland geboeid werd. Op dezen grond bouwde hare hoop de mogelijkheid der uitvoering. Zij ging naar haren tuin, waar zij dikwijls uren lang bleef. Eene vertrouwde Kamerjuffer was hare eenige gezellinne; deze moest zich in het tuinhuis verkleeden, en door eene zijdeur wegsluipen, om den Cipier onder bevel van de grootste stilzwijgendheid, daar te ontbieden en te geleiden.

Hij verscheen terstond, maar het viel der Vorstin zeer moeijelijk, hem tot het loslaten van den gevangenen over te halen, dewijl hij het voor schending van zijnen pligt, van zijnen eed hield, en de weinige dagen zijns levens niet door meineed bevlekken wilde. Alleen de verzekering, dat de thans al te toornige Vorst hem eens zelf voor de daad beloonen zou, dat de Vorstin in allen gevalle de geheele verantwoording wilde op zich nemen, maakte hem genegen, de daad te beproeven. Zij beloofde hem daarenboven al zijn leven in den staat eener naburige Vorstin goed te verzorgen, werwaarts zij hem zeker en zonder gevaar wilde zenden. Maar deze belofte was het niet, die den braven grijsaard tot deel-

neming bewoog, alleen de overtuiging, dat hij eene goede daad volvoerde, alleen de tegenzin, waarmede hij den treurigen dienst van Cipier waarnam, bepaalde zijne handeling.

Nu werd afgesproken en besloten, dat de Cipier zoodra mogelijk zijnen gevangenen van alles onderrigten, bij den nacht alle lastige getuigen verwijderen, en met hem door eene zijdeur van den toren, die niet bewaakt werd, dewijl zij slechts aan de woning van den Cipier uitkwam, naar den tuin der Vorstin *vlugten zou. In* dezen tuin had de Vorstin eene kluizenaars woning (*hermietage*) laten bouwen, waarvan zij alleen den sleutel bij zich droeg. Deze werd den Cipier overhandigd met het bevel, dat hij met denzelven de kamers van des Kluizenaars woning openen, en zich met den Graaf in eene, in het achterste gedeelte zich bevindende, grot begeven moest, waar geen menschelijk oog hen zien of ontdekken kon. Gevoed en verzorgd door de hand der Vorstin, zouden zij daar *zoo lang* verborgen leven, tot dat de Vorst alle naspeuring geëindigd had, en zij in eene onkenbare kleeding met zekere pasſen voorzien, zonder gevaar het land konden verlaten.

Dit zoo voorzigtig gekozen plan werd door den Cipier met beleid uitgevoerd. Zoodra het uur van middernacht naderde, wikkelde hij zich en zijnen gevangenen in wijde mantels, en bragt hem gelukkig naar de zijdeur van den tuin, waar van hij insgelijks den sleutel ontvangen had. Met een

een bevreesd en ongerust hart verwachtte intusschen de Vorstin den uitslag van haar waagstuk in het vorstelijk Paleis af, werwaarts zij terstond was teruggekeerd. Zij zond des morgens terstond hare vertrouwde, om te bespieden, en genoot de vrucht eener edele daad in ruime mate, daar deze haar het zekere berigt bragt, dat alles wel gelukt was, dewijl men den vlugteling reeds met drift zocht.

Daar de Vorstin alle mogelijke achterdocht wilde vermijden, zoo ging zij de eerste dagen niet naar den tuin, slechts de vertrouwde Kamerjuffer ging daar naar toe, en bragt den verborgenen onder voorwendsel, dat zij uit de zich daar bevindende boekerij voor de Vorstin boeken haalde, spijs en drank derwaarts. Van vreugd klopte dan telkens het hart der edele Vorstin, wanneer de terugkeerende Kamerjuffer haar verhaalde, dat het den gevangenen wel ging, dat de Graaf met de aandoenlijkste uitdrukkingen de redster zijnes levens dankte. Zoodra de Vorstin zeker was, dat niemand iets vermoedde, ging zij volgens gewoonte naar den tuin, bezocht telkens de verborgenen, sprak hun troost en moed in, en verscheen steeds met weldaden in de hand.

Nu eens bragt zij hun de noodige spijzen, dan weder linnengoed en andere onontbeerlijke dingen, die de behoeften des levens vorderen.

Daar de arme Graaf zijn toekomstig lot in de hand eener zoo grootmoedige Vorstin zag, vreesde hij niet meer voor de toekomst, maar

het veel ongelukkiger lot zijner verlatene vrouw, zijner jonge kinderen folterde zijn hart des te ſterker. Hij beval dezelve der voorzorg van de genadige Vorstin ten ſterkſte aan, en verleidde haar daardoor tot den onverwachten ſtap, bij de minnares van haren Gemaal voorſpraak voor de ongelukkige te zoeken. De vurige dank van den Graaf, de overtuiging, dat zij edel gehandeld had, beloonde haar de overwinning rijkelijk, die deze ſtap zeer natuurlijk aan haar hart gekost had.

Nu was de vurigſte wensch van den Graaf vervuld, nu bleef hem geen andere over, dan zijne weldoenster niet langer lastig te vallen, en in den een' of anderen hoek der aarde zijne kommervolle dagen in treurigheid door te brengen. De Vorstin had reeds lang te voren alles ter vervulling van dezen wensch voorbereid. Eene naburige Vorstin, die als voogdes van haren minderjarigen zoon, het kleine landje, hetwelk zijn vader bezat, regeerde, was voorheen de vriendin harer jeugd geweest, zij hielden nog ſteeds eene vertrouwde briefwisſeling. Aan deze beproefde vriendin ontdekte zij terſtond de geheele zaak, en verzocht om raad en bijſtand.

De regerende Vorstin ſchreef terug, dat zij uit hoofde der naauwe verbindtenis, waarin de beide Hoven met elkanderen ſtonden, niet in ſtaat was, den Graaf, zoo hij naar haar land vlugtte, openlijk beſcherming te verleenen; intusſchen wilde zij ten gevalle van hare vriendin al-

alles wagen, alles ondernemen, hetwelk, zoo hij in 't verborgen kwam, de mogelijke ontdekking verhinderen, en hem, indien hij een eenzaam landleven niet ſchuwde, voor allen gevaar beſchermen kon. Ter bereiking van dit oogmerk zond zij haar twee pasſen, beſtemd voor twee herders, die als onderdanen van haar Vorstendom het bevel hadden, om in de naburige ſtaten de merkwaardigſte ſchaapskooijen te bezoeken, en zich derzelver voordeelen ter verbetering der inlandſche ſchaapsteelt eigen te maken. Het is nu, ſchreef de vriendin, vervolgens uwe zaak, de vlugtelingen overeenkomstig hunnen pas te kleeden, hunne gelaatstrekken zo onkenbaar, als mogelijk is, te maken; en hen dan regtſtreeks naar mijn land te zenden. Een nieuwe brief van u zal mij onderrigten, wanneer zij afreizen, wanneer zij kunnen aankomen. Zij nemen dan hunnen weg naar de door mij nieuw geſtichte vorſtelijke ſchaapskooi te M— in het gebergte F—. Ik zal om dien tijd op een naburig jagtſlot wonen, en dan wel gelegendheid vinden, om den Graaf te ſpreken. Doch eer dit geſchiedt, gaan de vlugtelingen zonder verwijl naar de bepaalde ſchaapskooi, en vervoegen zich bij den opziener. Hij heeft het bepaalde bevel van mij gekregen, hen in zijnen dienst te nemen, en offchoon zij aan het oogmerk, hetwelk ik hem verhaalde, in geenen deele beantwoorden zullen, zoo is de goede oude toch veel te nederig, dan dat hij het wagen zou, hunne verborgene kundigheden

in

in twijfel te trekken. Zulks is, naar rijp overleg, de eenige wijze, waarop ik den Graaf zeker verblijf in mijn land verſchaffen kan, hij moet zich volſtrekt laten gevallen, ten minſte eenigen tijd mijne ſchapen te hoeden, dewijl hij zich ſlechts in dit eenzaam oord aan het wakend oog van alle mijne Ambtenaars onttrekken kan, die van mij het ſtrengſte bevel ontvingen, naar den vlugteling rond te zien; een bevel hetwelk ik op dringend verzoek van uwen Vorst *liet* uitgaan, en nu niet *intrekken*, *alleen door* vergetelheid vernietigen kan.

De arme Graaf was *geheel met zijn lot te* vreden, toen zijne vorſtelijke vriendin hem vroeg, of hij verloochening genoeg bezate, zich naar deze noodige voorzorg eenigen tijd te ſchikken. Mijn nieuwe ſtand, ſprak hij, is geheel overeenkomstig met mijne inwendige geſteldheid, ik kan mij ongeſtoord, wanneer ik mijne ſchapen volg, aan mijne gedachten overgeven, de eenzame oorden werwaarts gij mij brengen *wilt*, *zullen* balſem voor mijn hart zijn, ik kan mij daar het aandenken mijner vrouw, mijner kinderen wijden en derzelver verlies betreuren. Alleen ſmart het mij zeer, dat ik den redder mijnes levens ſlechts der ruste ontrukt heb, op dat hij in *zijnen* hoogen ouderdom in woeste oorden omdwalen, en eenen kost genieten zou, die voor zijne krachten niet geſchikt is.

De Vorstin zocht hem hier over gerust te ſtellen, en verzekerde hem, dat eene goede en beſtendi-

Digitized by Google

ge verzorging van den braven Cipier haar pligt was, dien zij zoo goed mogelijk vervullen zou. Hij kan, sprak zij, wanneer hij eenmaal aan het gevaar ontrukt is, naar verkiezing verder gaan, en in een afgelegen oord onbezorgd de som genieten, die ik hem bij zijn vertrek wil geven. Zij zal genoegzaam zijn, hem voor al zijn leven te onderhouden, zelfs zal 'er genoeg overschieten, om zijnen trouwen oppasser op het einde zijner dagen daarmede te kunnen beloonen.

De regtschapen Cipier dankte hartelijk, maar hij verzekerde ook even zoo ernstig, dat hij nooit den Graaf verlaten, geluk en ongeluk, blijdschap en droefheid met hem deelen, en, zoo het mogelijk was, zijn hard lot door trouwe dienstbewijzen verzachten wilde. De dagen, welke hij in de grot met hem had doorgebragt, waren den goeden ouden zoo aangenaam vervlogen, hadden hem zoo duidelijk overtuigd, dat de Graaf een der beste menschen was. Deze overtuiging was de reden, dat hij niet van hem scheiden wilde, door geene kracht van redenering tot een ander besluit te brengen was. Doch de mensch wikt, maar God schikt.

Juist toen alle schikkingen tot het vertrek gemaakt waren, en zij reeds den volgenden dag hunne wijkplaats zouden verlaten, en zich der bescherming des Almagtigen overgeven, werd de arme Cipier ziek, eene hevige ontsteking aan de oogen eindigde in vijf dagen zijn leven, dewijl men hem uit hoofde van het groote gevaar eener mo-

mogelijke ontdekking geene hulp kon toebrengen. Hij ſtierf als Chriſten, gerust en gelaten; en verliet deze wereld met de zekere hoop, dat de barmhartige zijn' meineed vergeven, het oogmerk zijner edele daad beloonen zou.

Het verlies van eenen vriend, de bewustheid, dat hij oorzaak van zijnen dood was, viel den Graaf zeer hard, maakte hem neêrſlagtig en zeer treurig. Vergeefs poogde de Vorstin hem te troosten, hij vatte het denkbeeld op, en *hield* het zelve vast, dat *God hem geheel* verlaten had, ſteeds gevoeliger ſtraffen, niet vergeven wilde. Men duide den Graaf *zijn murmureren* niet ten kwade. *Hij* was gelijk aan iemand, die met een' bruisſenden ſtroom ſtrijdt, het laatſte zwakke takje, waarvan hij zoo niet redding, ten minſte verlenging zijns levens hoopte, brak op eens, en alle uitzigten op beide verdwenen.

Op dat het lijk niet ontdekt wierd, moest het in de grot begraven worden. De vertrouwde Kamerjuffer ontfutſelde den tuinman *bark en ſchop*, en de Graaf bragt twee nachten door, om den trouwen vriend eene grafplaats in den harden grond der grot te bereiden. Deze treurige bezigheid, het beſtendig aanſchouwen van den overledenen vermeerderde de aandoeningen van zijn hart; hij wenschte vurig, even gelijk hij, den ſtrijd geſtreden te hebben.

Na dat hij den derden dag gerust, den vierden van zijne vorstelijke weldoenster met tranen des warmſten danks affcheid genomen, zijne vrouw en

en kinderen harer beſcherming aanbevolen, en van haar eene groote ſom gelds benevens de verzekering ontvangen had, dat zij een' brief van hem aan zijne vrouw bezorgen wilde, aanvaardde hij in den volgenden nacht zijne reis. Hij kwam door de zijdeur gelukkig uit den tuin, even gelukkig uit de ſtad, dewijl dezelve wel poorten had, maar met geen' muur omringd was en men door eenige zijwegen onverhinderd in de voorſtad, en van daar op het open veld kon komen. Toen de zon opging, lag de Hoofdſtad reeds uren verre achter zijnen rug. Hij droeg de kleederen van een' herder, zijn haar was afgeſneden, zijne handen en gezigt waren onmerkbaar geel geverwd. Het laatſte en een buitengewone ſterke baard maakten zijn gelaat volkomen onkenbaar, niemand ſloeg op hem acht, hij ging op zijwegen, door hem zelven willekeurig gekozen, naar de grenzen, die hij reeds den tweeden dag bereikte. Even gelukkig en zonder zelfs eens naar een pas gevraagd te worden, kwam hij bij de bepaalde vorſtelijke ſchaapskooi aan.

Zij lag in 't midden van een hoog bosch, in een onbewoond, woest oord. De hier en daar van hout ontbloote bergen, de grasrijke dalen hadden de huishoudelijke Vorstin bewogen, de eerſte tot eene zomerweide, de laatſte tot hooi voor eenige duizende ſchapen te gebruiken, die daar heerlijk tierden, en veel meer voordeel opbragten, dan het weinige wild, het welk hare voorouders weleer in deze ſtreken gejaagd hadden.

den. De Opziener van deze ſchaapskooi een oud, maar braaf en regtſchapen man ontving den Graaf met boerſche maar trouwhartige vriendelijkheid. Hij had hem reeds lang verwacht, en uit dien hoofde reeds een zijner knechts uit den dienst ontſlagen, om den nieuweling zijne plaats terſtond te kunnen aanwijzen. Nog denzelfden dag gaf hij hem dus vierhonderd ſtuks ſchoone ſchapen over, die hij hoeden, voederen en verzorgen moest.

De aanbeveling van de Vorstin wekte zeer natuurlijk bij den ouden het denkbeeld op, dat de vreemdeling bijzondere kundigheden in de ſchaapsteelt bezitten moest, hij praatte dus beſtendig met hem over de voordeelen en hindernisſen van dezelve, om zijne kundigheden te toetſen. Een geluk voor den Graaf, dat hij ſteeds de huishoudkunde met drift beminde, wanneer hij voorheen op zijne landgoederen eenige weken uitſpanning zocht van zijne bezigheden, zich in de voornaamſte takken van dezelve dadelijk oefende, en dus met de algemeene regels eener goede ſchaapsteelt niet onbekend was, zekerlijk in 't vervolg niet verrigtte, het geen de oude hoopte, maar toch ook niets bedierf, en wegens zijn ſtil en ingetogen leven eindelijk deszelfs lieveling werd.

De Vorstin bezocht weldra de ſchaapskooi, en had gelegenheid den Graaf te troosten. Hij dankte hartelijk voor hare beſcherming, dankte nog hartelijker, toen zij hem bekend maakte, dat zijne vrouw en kinderen gezond waren, maar zij-

zijne hoop ging weldra met treurigheid gepaard, daar zij hem verhaalde, dat zijne weldadige Vorstin den brief, dien hij haar voor zijne echtgenoote gegeven had, nog niet afgezonden had, ook nog niet afzenden kon, dewijl zij als zeker vernomen had, dat een geheime bespieder van den Vorst de Gravin zorgvuldig gadesloeg, alle hare briefwisseling heimelijk onderzocht, en door het geringste spoor op ontdekking gebragt kon worden. De arme balling gevoelde bij dit berigt het lijden zijner verlatene gade; hij smeekte op nieuw, dat men haar van zijn leven, van zijne gezondheid berigt zou geven, en ging thans treuriger, met een smartelijk gevoel achter zijne kudde, dewijl hem ook de eenige troost, eenige regels van zijne geliefde gade te lezen, ontrooid was.

Ook hem, die gelukkig en te vreden is, maken de eenzaamheid en de verwijdering van alle menschelijke gezelschap treurig en mismoedig, hoe veel te meer, hem, die met lijden en ongelijk te strijden heeft. Geen vriend verkwikt zijn smachtend hart met troost, geene onverwachte gelegenheid verstrooit zijnen kommer, hij kan ongestoord de grootheid van zijn lijden gevoelen, en zich elken dag op nieuw overtuigen, dat het eindeloos, dat het eeuwigdurend is. Zoo ging het ook den Graaf, hij werd steeds treuriger, steeds zwaarmoediger, en wekte daardoor het medelijden op van zijnen goedhartigen meester, die hem boven alle knechts onderscheidde, dikwijls aan

zijne eigen tafel liet eten, en zich zeer verwonderde, dat de lijder deze eer niet waardeerde, maar dezelve veeleer op alle mogelijke wijze zocht te vermijden.

Ook voor de overige bewoners was de Graaf een raadsel; zijne innemende vriendelijkheid trok elk aan zich, maar zijne neiging tot eenzaamheid, tot diep nadenken stiet allen weder even sterk terug. Zonder het zelf te willen, kreeg weldra de van de jeugd af steeds zorgvuldig onderhouden gewoonte de overhand boven de moeijelijke geveinsdheid, hij zocht, door deze gewoonte verleid, zijn' zwaren last verdragelijker te maken, door zich netter en beter te kleeden, dan alle andere herders. De weinige meisjes, die in deze eenzame streek woonden, of dezelve uit hoofde van bezigheden bezochten, zagen met welbehagen hem aan, en noemden hem den schoonen en zwierigen herder; daar intusschen deze, dikwijls in zijne tegenwoordigheid uitgesproken naam, geenen indruk op hem maakte, zoo noemden zij hem in het vervolg den treurigen herder, en zagen hem met medelijden aan, wanneer hij met neêrgeslagen oogen achter zijne schapen ging.

Na drie jaren dus ellendig te hebben doorgebragt, had diepe zwaarmoedigheid zijn hart vermeesterd, hij zag met waar verlangen den dood te gemoet, wenschte vurig, dat hij weldra naderen, weldra zijn nameloos lijden eindigen mogt. Reeds in het tweede jaar had hem de Vorstin bij een bezoek te verstaan gegeven, dat zulk

zulk eene diepe en vernederende verborgenheid niet meer noodig was, dat hij in een meer afgelegen land, ondersteund door zijne weldoenster, aangenamer en beter leven kon, maar de eenzaamheid was voor zijne smart reeds onontbeerlijk geworden; hij smeekte, dat men hem vergunnen mogt langer hier te blijven, en verzekerde ernstig, dat eene verdere verwijdering, waar hij geheel geen berigt meer van zijne echtgenoote verkrijgen kon, hem krankzinnig zouden maken. De Vorstin eerde zijne gronden, en beloofde hem, door berigten van zijne gade dikwijls te verheugen, maar zij was niet in staat haar woord te houden, dewijl zij slechts eenmaal des jaars in deze streek kwam, en doorboden de buitendien reeds gespannen opmerkzaamheid des bewoners niet nog meer wilde opwekken.

De even sterk lijdende en ongelukkige Gravin vroeg juist den Eeuwigen: of dan haar lijden nimmer eindigen, haar hartzeer hier beneden geene belooning verwachten kon, wanneer een ongewoon gedruisch op het voorplein van haar kasteel haar uit hare zwaarmoedigheid wekte, en naar het venster trok, zij keek naar beneden, zag eene reiskoets aan de deur staan, en eene in rouwgewaad gekleede Dame uit dezelve klimmen. Zij vloog naar beneden, en viel in de armen der Vorstin, die haar kwam bezoeken. Hare droefheid verkondigde der Gravin reeds voor uit de oorzaak der mogelijkheid van dit zeldza-

me bezoek, zij giste den dood van den Vorst, die ook inderdaad zeer ſchielijk en onverwacht geſtorven was.

Hij had zich op eene toenmaals zoo gewone par- force-jagt zeer verhit, een onverwachte ſtortregen maakte zijne kleederen doornat. Eer hij nog de Hoofdſtad bereikte, viel hij door eene beroerte getroffen dood van het paard. De Vorstin, die hem nog altijd beminde, en zijnen dood zeer betreurde, werd nu Regentesſe des Lands, dewijl haar eenige zoon eerst elf jaren oud was. Men huldigde haar terſtond, toen de Artſen vergeefs alle middelen beproefd hadden, den dooden optewekken. De Gravin R— die nog ſteeds de verklaarde minnares van den Vorst was, tot hiertoe Land en Volk geregeerd had, verſchrikte zeer, toen zij den dood van den Vorst en de inhuldiging zijner Gemalin in een oogenblik vernam. Zij vreesde de wraak der laatſte, en zond haar terſtond den volgenden brief.

Doorluchtige Vorstin! Gij kunt op wedervergelding rekenen, ſpraakt gij eens tot mij, toen ik beloofde de voorſpraak voor de Gravin L— te worden. De tijd dezer wedervergelding is daar. Ik hoop dat gij grootmoedig handelen, en mij veroorloven zult, met mijne bezittingen een Land te verlaten, wiens Vorst tot hiertoe mijn eenige beſchermer was.

De diep bedroefde Vorstin was niet in ſtaat terſtond te antwoorden, zij liet der Gravin

ſlechts

ſlechts weten, dat het antwoord weldra en zeker zou volgen. Deze zag met een angſtig verlangen het antwoord te gemoet, maar zij ſtond verbaasd, en heete tranen vulden haar oog, toen zij des anderen daags het volgend antwoord las:

Mijne lieve Gravin! Gij zijt zeer billijk, dat gij ter wedervergelding eener daad, die ik tot hiertoe nog altijd met een dankbaar hart vereer, eene zaak vordert, die u de ſtrengſte regtvaardigheid niet eens weigeren kan. Het ſtaat u volkomen vrij, verder in dit Land te wonen of het te verlaten. In het eerſte geval zal mijne hoogachting jegens u voortduren, in het laatſte zult gij dezelve onverdeeld mede nemen. Maar dan hoop ik zeer zeker, dat gij niet zonder afſcheid ſcheiden, dat gij door een nieuw, en grooter verzoek mij in ſtaat ſtellen zult, u niet met de bewustheid te moeten verlaten, dat ik uwe groote ſchuldenares blijf. Kom, wanneer gij wilt, onder ons vindt geene Hooffche pligtpleging plaats, wij hebben beide het meeste verloren, ons moet het ook vergund zijn, ongeſtoord met elkanderen te kunnen weenen.

Alle hovelingen ſtonden verbaasd, toen kort daar op de Gravin R— zich bij de Vorſtin liet aandienen, maar alle ſtonden nog veel meer verbaasd, toen zij terſtond werd binnen gelaten, en na een kort geſprek de Vorstin met haar hand aan hand uit het kabinet trad, haar in alker tegenwoordigheid vriendin noemde, met echte

hartelijkheid omhelsde, haar eene gelukkige reis, en voor de toekomst de genoegelijkſte dagen wenschte. Deze buitengewone vrólijkheid der Vorstin was geene geveinsdheid, maar ware beloning, die zij der Gravin betaalde.

Toen deze bij haar in het kabinet trad, dankte zij haar met eene warmte, die haar hart trof, en verzocht nogmaals; dat zij het Land verlaten mogt. De Vorstin vergunde haar zulks op nieuw, maar eischte uitdrukkelijk, dat zij *eenen* grooten dienst van haar *verzoeken mogt.* Welaan dan, ſprak de Gravin, ik wil van uwe goedheid gebruik maken *(op hare knie vallende)* Thans, daar mijne ingebeelde grootheid zinkt, gevoel ik duidelijk, dat ik den dood van mijnen broeder te hard wreekte, dat ik den armen Graaf L— te hard vervolgde. Uwe Hoogheid is thans Regentesſe geworden: Uwe Hoogheid kan thans ſtraffen, maar ook vergeven en vergeten. Mij werd eene bede toegeſtaan en derzelver toeſtemming verzekerd; ik bid, dat uwe *Hoogheid den* Graaf onvoorwaardelijk vergeeft, en hem vergunt zijne overige dagen gerust in de armen zijner geliefde vrouw door te brengen. Ik ben van uw edel hart overtuigd; dat deze vergeving ook zonder mijne bede gevolgd zoude zijn, maar ik hield het voor pligt, u daaraan te herinneren, en op nieuw te verzoeken, dat deze genade de eerſte edele daad der toekomstige Regentesſe zijn mogt. — Zij moet, zij zal het zijn, riep de getroffen Vorstin uit, maar gij moet ook de verze-

ke

kering mede nemen, dat ik u om deze bede eeuwig zal hoogachten en beminnen.

De rouw over den dood van den Vorst veroorloofde, gebood zelfs der Vorstin eenigen tijd verwijdering van de Hoofdſtad. Zoodra zij dus alle Vorſtelijke Ambtenaren in derzelver posten bevestigd had, vorderde hare ſmart deze verzachting, zij hoopte die in weldoen te vinden, en reisde naar de Gravin L—, om in haar gezelſchap en in de ſtrengſte onbekendheid (*incognito*) naar het naburig Vorſtendom te reizen, daar den Graaf te verraſſen, en de namelooze vreugde der eerſte omhelzing der wedervereeniging mede te kunnen genieten. Zoodra zij dit weldadig voornemen der Gravin ontdekte, — — — O wie is in ſtaat, het gevoel van zulk eene zaligheid te ſchetſen, zij is volkomen gelijk aan die hemelſche zaligheid, die zelfs de tolk der Godheid niet in ſtaat is te ſchetſen, die geen ſterfelijke mond kan uitſpreken. De meer dan gelukkige was volkomen gelijk aan een kind, zij liep van vreugde als dronken rond, beurde elk voorwerp in de hoogte, en leide het weêr even ſchielijk neder, zij droomde al wakend, en ſprak ſlechts altijd van het geluk, dat zelfs aan hare verhitte verbeelding ſlechts een droom ſcheen.

O hoe onbegrijpelijk langzaam gingen haar thans de uren voorbij, die haar van de vervulling van haren vurigſten wensch ſcheidden! Geen ſlaap verkwikte het oog der hopende, zij ſtaarde ſteeds vol verlangen in de toekomst, en zag den

geliefden echtgenoot met open armen voor haar ſtaan. De Vorstin had beſloten, eenige dagen op het Landgoed der Gravin te rusten; dan, daar zij haar vurig verlangen zag, zoo wierp zij zich reeds den volgenden morgen met hare vriendin in eene ligte reiskoets, en reed met haar de namelooze vreugde te gemoet. Om ſneller te kunnen reizen had de Vorstin haar gewoon geleide niet mede genomen, ſlechts eene Kamerjuffer zat met de kinderen van de Gravin in eene tweede koets, ſlechts twee bedienden vergezelden haar. Het ging ſnel voorwaarts, maar het ging voor de verlangende gade nog veel te langzaam, elke kudde ſchapen, die dikwijls op de nabij of verder afgelegene bergen rond ſprongen, maakte den ſterkſten indruk op haar hart, zij ſtak dan ſteeds hare armen uit, en geloofde, in den herder haren man te zien.

Eindelijk lag de woestijn, of het bergachtig oord voor haar oog. Eindelijk zagen zij tusſchen de hooge beuken en eiken de ſchaapskooi liggen, eindelijk ſtond de wagen aan het huis van den opziener ſtil. De goede grijsaard kwam, met de muts in de hand, de aanzienlijke vreemde gasten te gemoet, hij ſtond met regt verbaasd, toen de Gravin haastig vroeg: hoe haar man, hoe de Graaf L— voer. Waar hij was. Waar zij hem zien en ſpreken kon. Hij ſchudde bedenkelijk het hoofd, en wilde haar juist bewijzen, dat hier geen Graaf woonde, toen de meer bedaarde Vorstin de dwaling bemerkte,

en

en naar den vreemden herdersknecht vroeg; die sedert eenige jaren de Vorstelijke schapen hoedde. O deze, riep de grijsaard uit, deze mag zeker meer zijn, dan hij wil, maar een Graaf is hij toch wel niet.

De Vorstin. Daar over zullen wij niet lang twisten. Wees slechts zoo goed, om ons te zeggen, waar wij hem vinden, dan zal zich alles wel opheldren.

De oude was terstond genegen haar naar den berg te geleiden, waar hij zijne schapen weidde. Hij ging vooruit, en de koets volgde. Aan den voet des bergs moesten zij uitklimmen, dewijl slechts een smal voetpad, door de schapen betreden, kronkelend omhoog liep. De Gravin greep de hand harer kinderen, en trok ze haastig mede voort. Enkele schapen, die aan den top des bergs rond klauterden, boeiden haar oog, trokken hare geheele opmerkzaamheid werktuigelijk tot zich, zij kon niet denken, niet spreken. Het nabij zijnde gevoel van zaligheid, van het verrukkende wederzien doordrong alle hare vaten, aderen, en zenuwen, het stremde haren adem, zij moest dikwijls rusten, en zag dan met betraande oogen vol verlangen ten hemel.

De Vorstin volgde stilzwijgende, ook haar gespannen gevoel bemagtigde haar hart en hare verbeelding even sterk. Zij was slechts eenige malen in staat, de Gravin voor al te groote haast te waarschuwen, maar de door vreugd opgetogene gade was niet in staat op die waarschuwin

te letten, het al te groote, haar zoo veel zaligheids belovende doel rukte haar met onweêrſtaanbare kracht voort, wekte alle hare levenskrachten op, ſpande alle hare zenuwen, om het toch ſpoedig, toch ſchielijker te bereiken. Eindelijk was de top des bergs beklommen, een oude eik, wiens ſtam de woedende ſtorm dikwijls gebogen, maar niet geknakt had, ſtond in de nabijheid. Onder deszelfs ſchaduw rustte de gebannen Graaf, hij lag op den grond, zijne regterhand onderſteunde zijn nadenkend hoofd, zijn oog ſtaarde in de woeste ſtreek rond. De oude wilde hem uit zijnen droom wekken, maar het verlangen der Gravin deed haar hem voorbij vliegen.

Mijn KAREL! ſchreeuwde zij van vreugd buiten zich zelve uit, zoodra zij hem naderde. Mijn vader! riepen de kinderen, die haar volgden. Verſchrikt ontwaakte de Graaf uit zijne gepeinzen. Mijn KAREL! herhaalde zijne gade, Mijn vader! ſtamelden de kinderen ademloos. — Even als een wedlooper, die alle zijne krachten heeft uitgeput, zonk de Gravin aan het doel harer wenſchen krachteloos neder, de kinderen omvatteden de knieën des verbaasden vaders. De Vorſtin was niet in ſtaat te ſpreken, tranen van vreugd, van hartelijke deelneming belemmerden hare ſpraak. De oude greep haastig naar zijne muts, en zag met een ontbloot hoofd ten hemel.

Lang duurde dit tooneel van ſtomme aandoening, van nameloos gevoel, doch bij deszelfs ein-

einde, werden allen — O dat ik dezen keer ſlechts het blijde gevoel mijner Lezers door verdichtſel misleiden kon — van tijd tot tijd tot hunne grievendſte ſmart overtuigd, dat de ſnelle verraſſing, de ſpoedige ſprong van de minſte hoop tot de overtuigendſte zekerheid den armen Graaf van zijn verſtand beroofd, hetzelve ten minſte verbijsterd had. Toen de ſtrenge Regter hem zonder verſchooning het doodsvonnis verkondigde, toen voor de laatſte maal de zon zijn oog ontweek, toen hij, wel is waar van den zekeren dood gered, maar, ſteeds geſcheiden van zijne geliefde vrouw en kinderen, vlugten moest, toen bleef zijn moed ſtandvastig en onverſchrokken, maar toen het onverbiddelijke noodlot met hem ſcheen te ſpotten, hem door herſenſchimmen te bedriegen, verdween zijn moed en zijne ſtandvastigheid, klaagde hij over de ſtrenge hardheid des Barmhartigen, die hem als een Tantalus wilde ſtraffen, en was niet te bewegen datgeen voor waarheid te houden, wat zijne verhitte verbeelding ſlechts voor misleiding, voor een droom hield.

Het is een droom! Het is eene verſchrikkelijke begoocheling! riep hij aanhoudend uit. De liefkozingen zijner gade, de vleijende bede zijner kinderen, de vermanende ſtem der Vorſtin, waren niet in ſtaat, dit eenmaal opgevatte denkbeeld te vernietigen; hij zou ontvlugt zijn, zoo niet op den wenk der Vorſtin de bedienden hem ge-

gegreepen, en met geweld naar de ſchaapskooi gebragt hadden.

Aanvankelijk hoopten allen, dat tijd en gewoonte zijne dwaling herſtellen, hem van de zekerheid overtuigen zouden, maar geen tijd, geene geneesmiddelen, geene overtuiging waren in ſtaat, het geſtremde rad der verbeelding te wenden. Het denkbeeld van droom en begoocheling was in zijne ziel vast ingeprent. Slechts een ſoortgelijk nog veel ijsſelijker beeld vergezelde hetzelve. Hij geloofde *naderhand*, dat zijne vrouw, zijne kinderen, zelfs de weldadige Vorſtin geſtorven waren, en hem *nu als geesten*, verſchenen. Dit *denkbeeld* vermeerderde den wensch, om te ſterven in zijn hart, hij wenschte vurig met zijne geliefde panden vereenigd te *zijn* en ſlechts de zorgvuldigſte opmerkzaamheid zijner trouwe bedienden kon beletten, dat hij *niet* dikwijls den dood vond, dien hij zoo *vurig* zocht.

Men ſtelle zich het lijden der *goede echtgenoote* voor, het is voor *geene* beſchrijving vatbaar! Zij beminde teeder, hartelijk, vurig. Haar ſmachtend hart trok haar ſteeds naar haren man, die haar altijd met den uitroep affchrikte: Zalige Geest! waarom komt gij mij kwellen? verjaag de wachters, en gij zult zien, hoe ſpoedig ik u volg!

Het getal der menſchelijke rampſpoeden is ongehoord, is even zoo weinig te tellen, als het zand

zand aan de zee, maar elk gevoelig hart zal moeten erkennen, dat het lijden der Gravin onder het onnoemelijk getal van wederwaardigheden eene der grootſte en ſterkſte was. Wie hier niet de zekerheid eener eeuwige belooning overtuigend gevoelt, die verdient even als zij te lijden, en zonder uitzigt, zonder hoop op belooning, wanhopig te ſterven.

Ik zou het hart mijner Lezers ſlechts met nog grooter droefheid vervullen, indien ik wilde voortgaan, zoo omſtandig te verhalen, ik wil dus zoo kort mogelijk zijn. Daar het gezigt van de Gravin, en van de kinderen den krankzinnigen Graaf ſlechts droefheid en ſmart veroorzaakte, zoo moest men hem in de tweede koets alleen laten rijden. Men hoopte toen nog op beterſchap, beproefde ſteeds nieuwe middelen van overtuiging, maar te vergeefs. De ongelukkige liet zich, wel is waar, zeer gewillig naar zijn kaſteel brengen, maar het gezigt van hetzelve, de welkomst zijner trouwe bedienden en boeren maakten geen' indruk op hem, hij ſcheen niemand te kennen; maar wanneer zijne vrouw, zijne kinderen naderden, dan deinsde hij verſchrikt terug, en riep uit: ziet gij, ziet gij den geest? Hij wenkt mij, ik zal volgen! Vol verlangen zag de liefhebbende echtgenoote in het vervolg elken Arts te gemoet, dien zij van rondsom halen liet, doch daar velen hunner vruchteloos hunne kunst aan den lijder verſpilden, en eindelijk allen eenparig verklaarden, dat gee-

geene hulp meer mogelijk was, werd de wonde hares harte een invretende kanker, eene ongeneeslijke tering knaagde aan haar ligchaam, na drie jaren in de bitterſte droefheid gekwijnd te hebben eindigde de dood haar nameloos lijden. Toen zij begraven werd, bragt men den ongelukkigen krankzinnigen volgens den raad van den Arts aan hare kist. Hij hoopte waarſchijnlijk, dat dit gezigt hem treffen zou, maar het doel werd niet bereikt, hij ſcheen de overledene niet meer te kennen; hij zag treurig in de kist, maar hij was ook de eenigſte der aanwezigen, die der afgeſtorvene geenen traan wijdde. Toen zijne kinderen in rouwgewaad hem naderden, nam hij voor hen de vlugt; en verviel weder in zijne gewone zwaarmoedigheid.

Hij werd zeventig jaren oud, verliet zijne kamer zeer zelden, en kende in de laatſte tien jaren zijne kinderen niet meer. Men vond hem des morgens dood in het bed, eene beroerte had zijn leven, zijn lijden geëindigd. Hij rust aan de zijde zijner gade, en zal thans daar — waar geen toeval geene krankzinnigheid de vreugd verſtoort — het loon van zijn lijden in volle maat genieten.

JOHAN K—

BOER TE M—.

Terwijl duister bijgeloof nog het ——fche Land bedekte, verlichting flechts hier en daar hare ſtralen verſpreidde, leefde in een deszelfs dorpen een jonge maar rijke boer. Hij leefde gerust en te vreden, dewijl hem God eene vrouw gefchonken had, die hem hartelijk lief had, alle jaren een gezond kind baarde, en de groote huishouding met ijver en verſtand beſtierde. Hij zag, en alle zijne buren zagen het met hem, hoe alle jaren zijne inkomſten door eene rijke vruchtbaarheid zijner velden vermeerderden, zijne uitgaven door het verſtandig huisbeſtier zijner vrouw verminderden.

Zelfs toen in de ongelukkige jaren een- en twee en zeventig der verlopen eeuw alle landlieden over misgewas klaagden, gaven hem zijne wel gemeste akkers toch eenen middelmatigen oogſt, hij kon zijn gezin met eigen koren voeden,

den; en daarenboven nog een matig overschot verkoopen. Toen in het tweede jaar des hongersnoods de heerlijk staande akkers den rijksten oogst beloofden, lag wezenlijk nog bespaard koren op zijnen zolder. Hij weerstond hardnekkig de steeds hooger klimmende aanbiedingen der opkoopers, die toen alle dorpen afliepen, om den nog kleinen voorraad op te koopen, en naar de steden te brengen, waar men uit nood betaalde, het welk de onverzadelijke winzucht eischte. Hij had met zijne vrouw besloten, al zijn koren aan de arme ingezetenen en daglooners in zijn dorp voor eenen geringen prijs te verkoopen, hij vervulde zijne belofte, en beide de echtgenooten hoopten, dat Hij, die alles beloont, ook dit goede werk eens rijkelijk vergelden zou. Toen de oogst naderde, en duizend hongerigen den dag der rijpheid met een angstig verlangen verwachtten, had ook JOHAN zijn' ganschen voorraad op deze wijs verkocht; nog slechts twee schepels tarwe lagen op zijnen ledigen zolder, die de verstandige huisvrouw nevens andere noodige behoeften nog terug gelegd had, om in den oogst de krachtelooze daglooners met goede en voedzame meelspijzen te kunnen versterken.

JOHAN wilde juist met dit oogmerk de tarwe naar den molen brengen, toen een bekende bakker bij hem kwam. Wel nu, sprak deze, ik loop reeds drie dagen lang om eenige schepels tarwe rond, en kan geen spint meer bekomen. Het klooster te L— waaraan ik reeds jaren lang het

het tarwebrood lever, vordert volſtreekt de vervulling mijner belofte, ik ben aan het klooſter mijn geheel vermogen verſchuldigd, ik zie thans niet op winst, maar ſlechts op het nakomen van mijn woord, en zou mij gaarne elken prijs laten welgevallen, zoo ik ſlechts eenige ſchepels koopen kon. Lieve JOHAN, kunt gij mij niet helpen?

JOHAN. Ik heb nog maar twee ſchepels.

De Bakker. Genoeg voor eerst, dewijl ik binnen eenige dagen tarwe uit H— verwacht.

De Vrouw. Maar deze tarw kunnen wij niet verkoopen, want zij is voor onze maaijers beſtemd.

De Bakker. Of die koeken van tarwe of rogge-meel eten, is hun hetzelfde, als zij maar genoeg krijgen. Verkoop mij uwe tarwe, ik betaal uw twintig daalders voor het ſchepel.

De Vrouw. Het kan niet zijn. De arme daglooner eet ook gaarne wat goeds. Hoe zal men arbeid van hun vorderen, zoo men hen niet met voedzame ſpijs verſterkt.

De Bakker. Ik geef u vijf en twintig daalders voor het ſchepel. Koopt voor de maaijers vleesch, dat verſterkt nog veel beter.

De Vrouw. Dit zijn zij niet gewoon, dat zou hun meer ſchaden dan baten.

De Bakker. Laat u toch overhalen, ik betaal dertig daalders! Denkt dat het voor Godegewijde menſchen is; die uwer in hunne gebeden gedenken zullen.

De prijs, dien de bakker bood, was buiten-

gewoon, en men kon met zekerheid vermoeden, dat hij na eenige weken twintigmaal zoo veel naauwelijks zoo duur betalen zou. JOHAN zag bij dit laatſte aanbod van den bakker zijne vrouw vragende aan, zij knikte met het hoofd, en JOHAN ſloeg den koop toe. De bakker nam de tarwe, betaalde zestig daalders, en bedankte den verkooper nog dikwijls, dat hij hem uit de verlegenheid gered had.

Om intusſchen het Klooster te bewijzen, hoe veel hij opofferde, om deszelfs gunst voor 't vervolg te behouden, liet hij niet na, den Prior van het zelve zijn' koop te verhalen, en tot meerdere bevestiging den verkooper te noemen.

JOHAN en zijne vrouw leefden ſteeds zeer Godvruchtig; beide vervulden, omdat zij in echten en waren Godsdienst niet onderwezen waren, met zeldzame ſtrengheid alle uiterlijke plegtigheden van denzelven. Zij gingen alle zon- en feestdagen naar het naburige klooster, om daar niet alleen de mis maar ook de preek te hooren. Een gloeijend rood verſpreidde zich over hun aangezigt; eene bleeke, angſtige doodskleur volgde hetzelve op, toen den volgenden zondag de Priester juist over den woeker ſprak, die bij de tegenswoordige duurte en hongersnood de harten der rijken beheerschte, en hen tot zonden verleidde, die de barmhartige en lankmoedige God ſchrikkelijk ſtraffen moest.

Een rijke boer, riep hij uit, heeft nog de vorige week zich verſtout, van de dringende behoeften van ons arm klooster gebruik te maken.

Den

Den dienaren Gods, die voor de menſchen bidden heeft hij een ſchepel koren voor dertig daalders verkocht, heeft zich door de voorſtelling dat wij verhongerden, dat wij verſmachtten, niet laten bewegen één eenigen penning minder aan te nemen. De Goddelooze woekeraar verdiende, dat ik zijnen naam hier openlijk noemde, dat ik hem in den ban deed, dat ik hem, als eenen tollenaar, uit de vergadering der Geloovigen verjaagde; maar ik wil God navolgen, ik wil barmhartig zijn, ik wil vergeven en vergeten; alleen is het mijn pligt, hem te waarſchuwen, dat hij berouw hebbe en vergeving zoeke, ten einde hij niet eenmaal in de hel geworpen worde, waar uit geene verloſſing te hopen is, en waar weeninge en knerſingen der tanden hem verbeiden.

Hadden JOHANS buren en vrienden ſlechts eenig vermoeden van woeker in hun hart jegens hem gevoed, waren zij niet veel eer van het tegendeel overtuigd geweest, zij zouden zijne daad, die de Priester zoo ſtreng berispte, terſtond in zijn gezigt gelezen, uit zijne houding beſpeurd hebben. Hij kwam troosteloos uit de Kerk; zijne vrouw volgde hem met dezelfde aandoeningen. Te huis weenden en baden zij den ganſchen dag, en beſloten in den volgenden ſlapeloozen nacht hunne zonden te biechten, en de voor de tarw ontvangen zestig daalders ter verzoening den Heere te offeren. Hunne biecht werd den volgenden dag in het klooster aangehoord, het zoen-offer aangenomen, en beiden vergeving verzekerd, zoo zij in het vervolg ook door nieu-

we offers bewezen, dat hun voornemen, om zich te beteren, in der daad ernst was.

Nog ſteeds folterden angst en vrees het geweten der ongelukkigen; doch daar den volgenden zondag de baatzuchtige Priester bewees, dat 'er meer blijdſchap is in den hemel, over eenen zondaar, die zich bekeert, dan over negen en negentig regtvaardigen, die de bekeering niet van noode hebben, en nu het berouw, het zoenoffer van den ſchraapzuchtigen boer openlijk verhaalde, hem weder aannam in het verbond der genade, in de gemeenſchap der alleen zaligmakende kerk, zoo weken angst en vrees, zoo geloofde de arme JOHAN zeker, dat ook God vergeven en vergeten zou. Met deze overtuiging ging hij weder welgemoed aan zijnen arbeid, en de goede vrouw maakte tot eenen ſtelregel, alle eerſteling der vruchten en van het vee in het klooſter den Heere te offeren.

In den volgenden winter kregen zijne kinderen de pokjes, twee knaapjes ſtierven, de overige ontgingen ter naauwer nood den dood. Een zijner beste paarden brak kort daarop het been, en een vetgemeste os vond men 's morgens dood in den ſtal. De dood der geliefde kinderen bedroefde het hart des vaders, het verlies van zijn vee maakte den anders zoo gelukkigen landman zeer treurig. Hij bragt met zijne vrouw veelvuldige offers naar het klooſter, hij bad met haar vlijtiger en meermalen in deszelfs kerk, en hoopte daardoor Gods toorn te bevredigen; dan daar in den volgenden zomer eene ſterke wolkbreuk

zij-

zijne grasrijke weiden overſtroomde, met ſteenen n zand bedekte, zoo meende hij zeker, dat de voorbede van het beleedigde klooſter niet werken kon, dat hij krachtdadiger hulp zoeken, en Gods toorn door ſtrenge boete bevredigen moest, indien hij huis en land wilde behouden.

Zijn biechtvader, een eenvoudige, domme monnik, bevestigde hem in zijn bijgeloof, en deelde hem den heilzamen raad mede, om eene bedevaart te doen naar een wel afgelegen, maar des te beroemder klooſter, waar men de magt had, de grootſte misdaden te vergeven, en den roekeloosten booswicht zoo rein te waſchen, dat ook de ſtrengſte regtvaardigheid Gods geen vlek aan hem ontdekken kon. Het zal u, voegde de voor 't welzijn zijner orde zorgende Monnik 'er bij, wel eenige daalders kosten, maar daar voor ontwijkt gij ook grooter verlies, grooter ſchade.

JOHAN, die ſlechts redding, al ware die ook nog zoo kostbaar, zocht en wenschte, beloofde terſtond de bedevaart. Eer ik nogtans hem derwaarts vergezelle, moet ik vooraf verhalen, door welke hulpmiddelen zich dit klooſter den zoo grooten roem verworven had, en hoe deszelfs Monniken handelden, om de boetelingen in den verſchrikkelijken waan te bevestigen, dat men door een dikwijls herhaald gebed, en door offers, die men bragt, moord en doodſlag verzoenen, en de gruwelijkſte misdrijven der ontaardſte menschheid in de zee der vergetelheid bedelven kon. Ik zal mij bij dit verhaal bevlijtigen, den onzijdigen geſchiedſchrijver te volgen, die ſlechts

de bewezen geſchiedkundige daad opgeeft, dezelve met geen ſmet bezoedelt, maar ook geen ſmet verbergt. Groot zijn dikwijls de daden des bijgeloofs, maar ook even zoo verſchrikkelijk deszelfs uitwerkſels! Gave God, dat ik met zekerheid kon zeggen: zij waren zulks! Gave God, dat ik niet met een neêrgeſlagen oog bekennen moest: ze zijn zulks nog!

In de aangename dalen des T— Lands, die Gods grootheid en almagt zoo openlijk verkondigen, ligt een groot, *zeer ſchoon klooster.* Deszelfs hooge en trotſche muren ſteunen tegen eenen berg, wiens kruin *met eeuwig ijs en ſneeuw* bedekt is; het lacht den vermoeiden Pelgrim vriendelijk in het enge dal aan, het zou de verwondering van elken wandelaar tot zich trekken, zoo niet juist deszelfs ligging ten duidelijkſte bewees, dat 's menſchen grootſte werk de kleinſte kleinigheid is. Alle die uitgebreide gebouwen, die hooge glinſterende torens verdwijnen in een onmerkbaar ſtip, wanneer men *ze met de groote* werken des Almagtigen Scheppers met de verbazende bergen vergelijkt, die zijne ſterke hand hier plaatſte. De doffe doordringende toon der klokken, die de torens des kloosters verſieren, vliegt het luisterend oor onhoorbaar voorbij, wanneer de donder tusſchen de rotſen rolt, of de groote ſneeuwklompen in het woeste dal neêrploffen, dat de aarde beeft, en de ſlag in de ſpleten weêrgalmt.

Voor vijfhonderd jaren bouwde hier een boeteling zijne eenzame cel, en ſtierf met den roem

van

van heiligheid. In latere eeuwen gaf dit eenige reizende Monniken gelegenheid, hier een klein klooster te ſtichten, het welk van tijd tot tijd de ſtervende edelen des lands rijkelijk begiftigden. Eer de helft eener nieuwe eeuw verliep, veranderde deze levendige begraafplaats het houten torentje in eenen hoogen toren, wiens vierkante ſteenen hunnen glans in het dal verſpreiden, de nederige cellen der monniken werden in hooge vrolijke kamers herſchapen, die ruimte genoeg hadden, om een dozijn likkebroers en vrolijke drinkers te bevatten. Reeds toen liep het gerucht door het land, dat men zich in dit klooster van alle zijne zonden reinigen, het zwaarſte pak van hart en geweten kon wegbidden, dewijl de eerſte ſtichter van het klooster, een aartsgaauwdief, een beruchte booswicht hier niet alleen vergeving affmeekte, maar ook kracht ontving, om wonderen te doen, zieken te genezen, en duivels uit te drijven.

Dit gerucht, het welk menigen zondaar, die op den rand des grafs met ijzing op zijn leven terug zag, tot nieuwe gaven aanſpoorde, was zeker de oorzaak, dat de ſteeds vermeerderende, ſteeds wellustiger levende Monniken zich van tijd tot tijd in de oogen der onwetende leken tot Heiligen verhieven, die de gedachtenis van de roekelooſte wanbedrijven vernietigen, alle euveldaden verzoenen konden. Lang heerschte dit blinde geloof in het land, en voedde de Monniken rijkelijk, dan daar 'er andere kloosters gebouwd werden, die op hetzelfde voorregt roem-

den, zoo zocht de boeteling niet meer in de verte, wat hij in de nabijheid vond, en de inkomſten des anders zoo beroemden kloosters werden niet weinig verminderd.

Deſtijds handelden Monniken en Joden broederlijk in den zoogenoemden aktie handel. Beiden bedrogen wakker, alleen met dit onderſcheid, dat de eerſten hunnen trouwhartigen kooper ſlechts altijd toekomſtig goed verkochten, daar de laatſten toch altijd, al wonnen zij ook nog zoo veel, iets wezenlijks *moesten leveren*.

Hoog geëerd werd in elk klooſter die Monnik, die het werktuigelijke *van dezen voordeeligen* handel volkomen verſtond, en in de laatſte levensuren, waarin men zoo gaarne voor alle aardſche beuzelingen wisſels op de eeuwigheid koopen wil, de meeste renten woekeren kon. Deze Makelaars konden dan zeker op eerposten rekenen, de bekwaamſte hunner werd altijd tot Abt gekozen.

Juist toen men uit gebrek van *geestelijken wisſelhandel* in het klooſter *te T—* dagelijks een ſchotel minder op tafel moest zetten, ſlechts bier in plaats van zes glazen wijn kon drinken, ſtierf de oude werkelooze Abt, en een der bekwaamſte Makelaars volgde hem op. Hij onderzocht naauwkeurig het verval der kloosterlijke inkomſten, zijn doordringende blik overzag geheel *Duitschland*, en hij werd volkomen overtuigd, dat in alle kloosters, die in den vetten grond des bijgeloofs, als populieren, groeiden, wisſelbanken waren opgerigt, die van de Pauſelijke ka-

kamer tegen zeer billijke renten het voorregt kregen, om op eigen firma asſignatiën op het onuitputtelijke genade fonds des Eeuwigen aan gene zijde des grafs af te geven. Hij bepeinsde, hoe hij allen dezen mededingers de loef af zou ſteken, hoe hij het denkbeeldig gewin van den kooper verzinnelijken, voor oogen ſtellen, en daar door de koopzieken van rondsom lokken kon.

En zie daar, zijn wensch gelukte volkomen, zijne uitvinding overtrof zelfs de ſtoutſte verwachting van elken Monnik. Hij bouwde, om zijn oogmerk te bereiken, in de kerk van het kloosster een nieuw Altaar; achter deszelfs tabernakel liet hij eene groote vierkante opening maken, waarin hij niets meer en niets minder, dan eene eenvoudige toverlantaren plaatſte, wier beelden men naar welgevallen, zonder van het volk gezien te worden, in het binnenſte van het altaar verwisſelen kon. Een beeld, het welk de hel in ligte laaije vlam voorſtelde, een ander, het welk den heiland der menſchen, terwijl hij bloedend aan het kruis ſtierf, en een derde, het welk de hemelſche zaligheid naar aardſche begrippen afmaalde, waren de drie wezenlijke voorſtellingen, waarmede hij deze toverlantaren verſierde.

Wanneer nu naderhand een zondaar aan den biechtſtoel verſcheen, zoo was zijn biechtvader reeds onderrigt. Is uw berouw, ſprak hij dan tot den boeteling, opregt en ongeveinsd, zoo is mij magt gegeven, u van de zonde en de ſtraf te

bevrijden. Doch vooraf wil ik u gelegenheid vergunnen u van uwen tegenwoordigen toeſtand te overtuigen. Ga achter het Altaar, klim vijf trappen op, zie in het allerheiligſte en breng mij berigt: wat gij zaagt. — — Bevende en ſidderende keerde dan altijd de zondaar terug, want het ſtond vast, dat hij voor de eerſtemaal de hel geopend zag, waarin een vuurſpuwende duivel eene arme ziel ſleepte. Ja, ja verloren, verdoemd zijt gij, antwoordde dan ſteeds de biechtvader den armen boeteling, *gij moet ſtraks* ter helle varen, zoo gij niet ware boete doet, niet ijverige voorbidders kiest! — —.

Welk boeteling wenscht niet gaarn troost en hulp, hij verlangt vurig naar beide; dan daar men hier beneden niet gaarne vergeefſche moeite doet, zoo werd telkens het tijdelijk vermogen van den boeteling zorgvuldig onderzocht, en dan het offer bepaald, het welk hij aan het klooster brengen moest, zoo het daarentegen voor zijne zaligheid bidden zou. De boeteling werd, wanneer hij het offer bragt, drie, zes, ook tien en twintig dagen tot geduld verwezen, hij moest gedurende dien tijd in de herberg van het klooster braaf verteren, vlijtig in de kerk bidden, en genoot daarbij de zoete hoop, dat alle gebeden, alle misſen, die in al dien tijd door de Monniken gedaan werden, ter zijner verzoening ten ſterkſte moesten werken.

Was nu deze proeftijd voleindigd, zoo verſcheen de boeteling weder aan den biechtſtoel, en werd terſtond tot een' tweeden blik in het Aller-

hei-

heiligſte verwezen. Hij zag dan gewoonlijk den ſtervenden Heiland aan het kruis. Verheugd riep als dan de Monnik den terugkeerenden boeteling toe: Gelukkige ſterveling, uw Heiland wil uw middelaar worden, wil met zijn kostbaar bloed uwe zonden afwasſchen, wil u met den ſtrengen Vaderlijken Regter verzoenen! Volhard in den gebede, offer nog meer, en gij zult, gereinigd van uwe misdaden, van hier gaan.

De zondaar volgde het bevel naauwkeurig op, kwam op den bepaalden tijd terug, zag voor de laatſtemaal in het allerheiligſte, en zag dan gewoonlijk den open Hemel, waarin eene witte duif omhoog vloog, die door de Engelen met open armen ontvangen werd. De witte duif, ſprak nu de biechtvader, is uwe van alle zonden en misdrijven gereinigde ziel; zoo zal zij regtſtreeks ten hemel varen, indien gij thans ſtierft, of in het vervolg niet meer zondigt. Ga in vrede, uwe zonden zijn vergeven en verzoend. Gij zijt nu zeker een aanſtaande bewoner des hemels!

Men ſtelle zich nu in de plaats des armen zondaars, men verbeelde zich nu deszelfs vast geloof, en gevoele vreugd en zaligheid met hem. Geene wroeging des gewetens knaagt meer aan zijn hart, geen last beangſtigt en kwelt het meer, hij heeft zich met eigen' oogen overtuigd, dat hij gereinigd is van alle zijne zonden, dat hij in den hemel met open armen verwacht wordt. Zeer natuurlijk werd hij nu de verkondiger der groote wonderen, die de Monniken te

T—

T— dagelijks deden, en wees hij uit dankbaarheid allen, wier geweten klopte, derwaarts, om van hunne zonden ontslagen te worden.

Eer twee jaren ten einde waren, sprak reeds half *Duitschland* van de wonderdadige magt des kloosters, eer het derde eindigde, deden reeds allen, die met zware zonden beladen waren, eene bedevaart derwaarts, om gereinigd en verzoend terug te keeren. Overvloed en genot van alle lekkernijen heerschten weldra in dit klooster, en daar de Abt slim *genoeg was*, *om* de broodkruimels, die van de tafel der zwelgende Monniken vielen, onder de naburige en verder afgelegen' kloosters van zijne orde broederlijk te verdeelen, zoo werden die uit dankbaarheid de lofredenaars van de onuitputtelijke genadebron, die in het klooster te T— tot troost en verkwikking van alle boetvaardige zondaars ontsprongen was, en steeds rijkelijk vloeide. Het ellendige kunst- en bedriegwerk des Abts werd met het bad te *Bethsaïda* vergeleken, *en aan het* eerste boven het laatste den voorrang toegekend, dewijl men daar niet jaren, slechts dagen lang behoefde te wachten, om genezen en gezond terug te keeren.

Daar de uitvinding van den Abt zulke heerlijke vruchten voortbragt, zoo werd dezelve in 't vervolg veel sterker vermeerderd en verfijnd. Men plaatste in deze toverlantaren nog vele andere beelden, die, naarmate de boeteling rijk of arm was, de verzoening vertraagden, of bevorderden. Dikwijls, wanneer hij voor de ope-

ne

ge hel terug deinsde, en weder nader bij trad, zag hij eerst de ſmarten des vagevuurs, en wanneer hij door nieuwe offers uit hetzelve gered was, vond hij een' biddenden Heiligen, die voor hem met opgeheven handen den hemel ſmeekte. Nieuwe offers bragten hem dan eindelijk in den Hemel.

Om orde onder de menigte der biechtenden te houden, werd in het vervolg de zoo wonderdadige kast geſloten, en de zondaar, dien een blik daar in vergund werd, ontving eerst uit de hand van zijn' biechtvader den ſleutel. Opmerkzame waarnemers meenen te hebben opgemerkt, dat een geheim ſchelletje den beſtuurder van het werktuig ſteeds onderrigte, welk beeld hij den boeteling vertoonen moest.

Voor het overige is het ſtellig waar, dat dit bedrog tot in de vorige eeuw ſtand hield, dat het nog voor eenige jaren, zonder hindernis, zonder vrees van ontdekking voortwerkte!!! De denkende reiziger ſtaat met regt verbaasd, wanneer hij dit kinderſpel gadeſlaat, deszelfs groote, maar ook ijsſelijke uitwerkſels overweegt. De pracht der kerk is groot, derzelver ſchatkamer, de waardij der gouden en zilveren ſieraden gaat alle verwachting te boven. Pelgrims van alle volken vergaderen daar, en vinden in de veelvuldige biechtſtoelen Monniken in hunne talen bedreven, die nog ſteeds onbeſchaamd het ſpel des duiſterſten bijgeloofs voortſpelen. Het is ongeloofelijk, maar het is nog veel ongeloofelijker, dat het waar is.

Naar

Naar dit klooster deed nu de arme beangſtigde JOHAN eene bedevaart. Om des te eerder vergeving zijner zonden te verkrijgen, om grooter ſtraf van zijn huis en land aftewenden, zadelde hij zijn beste paard, en draafde aanhoudend voort. Hij gevoelde zich gerust en welgemoed, zoo dra hij van verre de tinnen des kloosters aanſchouwde, tuſſchen hoop en vrees ging hij naar het altaar, toen zijn biechtvader hem den ſleutel overgaf. Bevend opende hij de deur, en zie daar de hel voor zijne oogen geopend, terwijl een vuurſpuwende duivel zijne ziel zonder barmhartigheid in den vuurpoel ſleepte. Dit verſchrikkelijke, dit onverwachte gezigt beroofde den ongelukkigen terſtond van zijn verſtand; hij was met de vaste overtuiging derwaarts gereisd, dat hij ſlechts hier vergeving zijner zware ſchuld verkrijgen kon, hij had met volle regt troost, ten minſte hoop verwacht. Deze ijſelijke aanblik beroofde hem van beide. Gij zijt verdoemd, klonk het in zijn oor, en drong door alle zijne zenuwen. Ik ben eeuwig verdoemd, ſtamelde zijn mond, hij vloog uit de kerk, en toen zijn biechtvader naar hem vroeg, was hij reeds uit het oord verdwenen.

Eerst na verloop van zes weken keerde hij naar zijne hem verbeidende echtgenoote terug. Zijn arm paard, dat afgemat onder hem waggelde, op twee pooten hinkte, en zeer mager was, herkende waarſchijnlijk zijnes meesters woonplaats, die de arme krankzinnige voorbij wilde rijden, en droeg hem naar de ſtal. Hier vond

vond het des avonds de knecht, en zijnen Heer op hetzelve, hij had moeite, hem voor denzelven te houden, dewijl de wilde, ſtrakke blikken den ongelukkigen zeer misvormden. Zijn geſchreeuw: de meester is t'huis gekomen, veroorzaakte aanvankelijk vreugd in het ganſche huis, allen liepen hem met open armen te gemoet, maar allen deinsden terug, wanneer hij hen met ijsſelijke blikken aanzag, en hun toeriep: ik ben verdoemd, en gij allen zijt verdoemd!

Slechts met geweld kon men hem naar zijne woning liepen, men moest aan zijn bed waken, dewijl hij ſteeds wilde ontvlugten. Reeds den derden dag raasde hij vreesſelijk, en de bedroefde vrouw moest toeſtaan, dat men hem boeide, dewijl zij voor het leven harer kinderen bevreesd was, die hij eenige malen wilde vermoorden, om den hongerigen duivel daar mede te verzadigen, die naar zijne verbeelding, ſteeds met open kaken voor hem ſtond. Het beeld der hel was in zijne ziel diep ingedrukt, zijne vrouw en zijne kinderen konden het niet wegbidden, geen Arts de ſmarten verzachten, die dit ſteeds voortdurende gezigt hem veroorzaakte. Ik ben verdoemd! Dit waren de eenige woorden, die hij ſteeds, en eindelijk zoo verſchrikkelijk, zoo vreesſelijk uitſprak, dat niemand hem meer naderen, niemand hem oppaſſen wilde.

Te vergeefs beproefden de Monniken de wonde te heelen, die zij zelven geſlagen hadden. Wanneer een hunner den ongelukkigen naderde, zoo raasde hij vreesſelijk, en hield zich aan zijn bed

bed vast, dewijl hij waarſchijnlijk den Monnik voor den duivel aanzag, en meende, dat hij hem naar de hel wilde ſlepen. Dit gaf naderhand gelegenheid den armen krankzinnigen voor eenen bezetenen te houden, dien geen Priester redden of verlosſen kon, dewijl hij door ſtrafbaren woeker te zwaar tegen hen gezondigd had. Zoo vond het bijgeloof in deszelfs uitwerkſelen zelfs nieuw voedſel, en ſtichtte zich eenen troon op den rug des ellendigen, dien het voorheen ter neder getrapt had.

De bloedverwanten des ongelukkigen vernamen nooit de eigenlijke oorzaak zijner krankzinnigheid, zij meenden ſlechts, dat zijn misdrijf hem reeds van zijn verſtand beroofd had, eer hij zijne bedevaart volvoerde, en de plaats der genade bereikte. De Monniken bevestigden hen in dit denkbeeld, en namen zonder ſchroom de veelvuldige offers aan, die hun de arme vrouw bragt, om het lijden van haren man te verzachten.

Hij ſtierf eerst na verloop van vijftien jaren, hij leed hier beneden nog ijsſelijke pijn, hij ſtierf in een hevigen aanval van razernij, en ging in eene wereld over, waar geene bedriegerij van Monniken het helderziende oog verblindt, waar hij den regtvaardigen, maar ook barmhartigen Regter vond, dien baatzuchtige Priesters dikwijls als den grootſten dwingeland afmalen.

Digitized by Google

Digitized by Google

Google

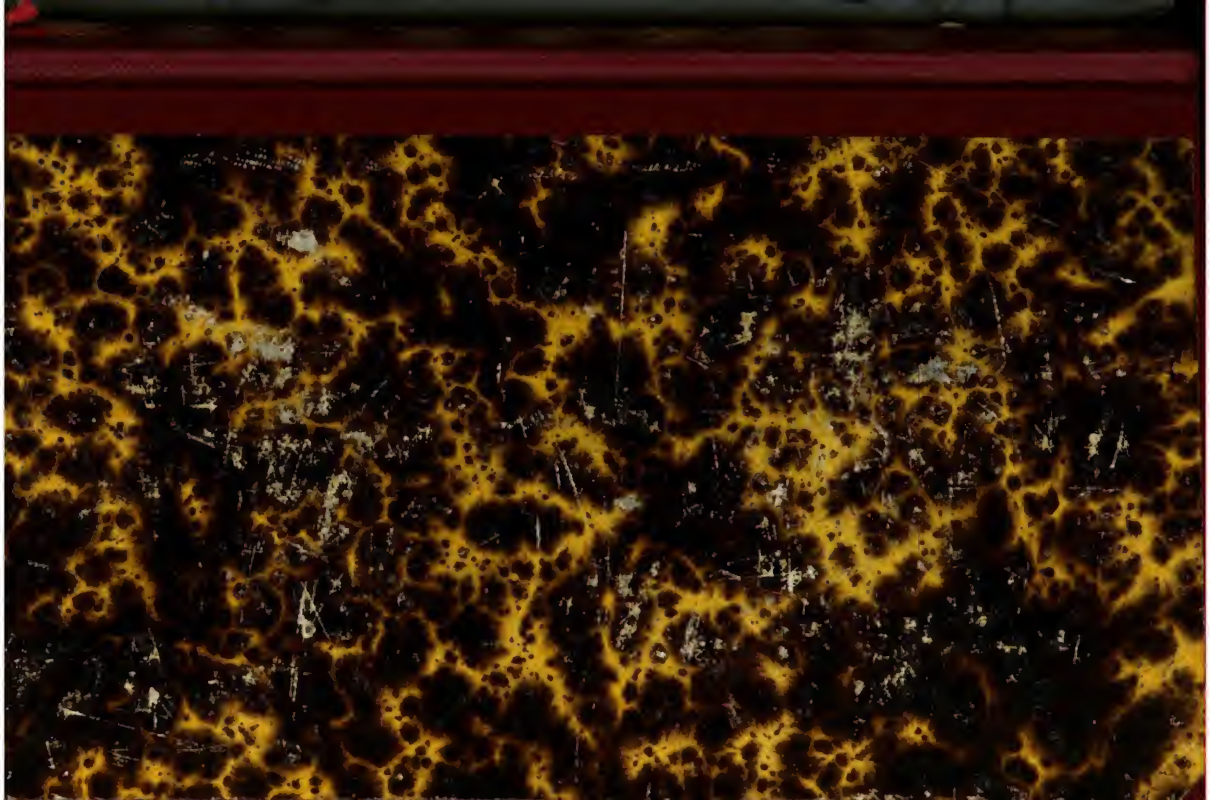

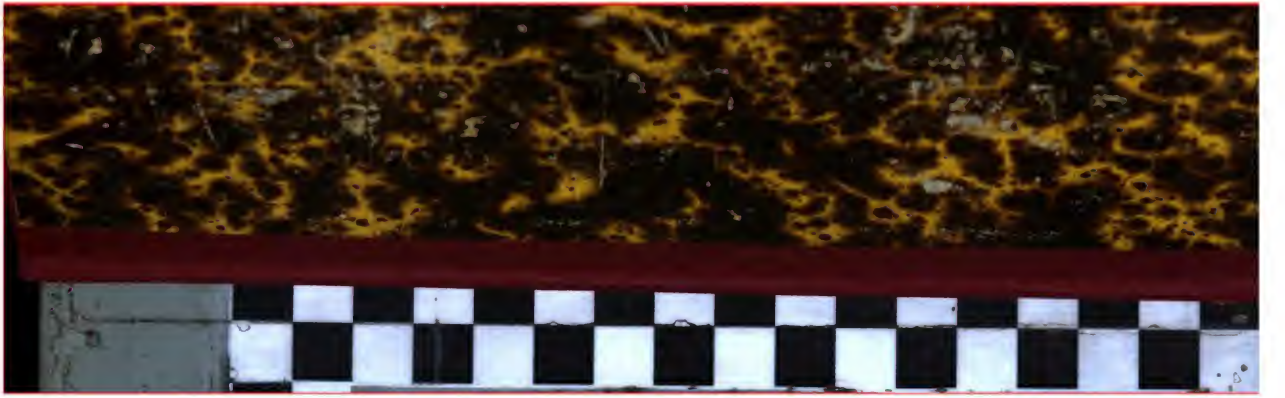

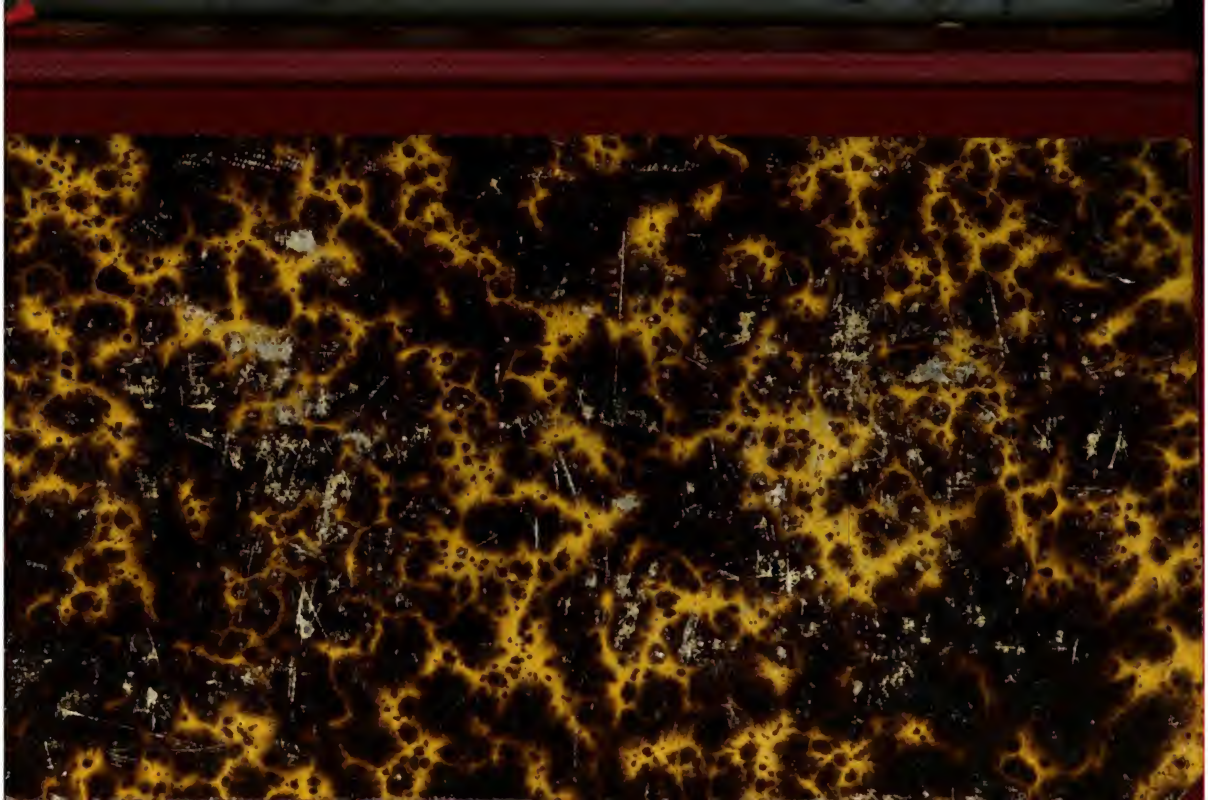

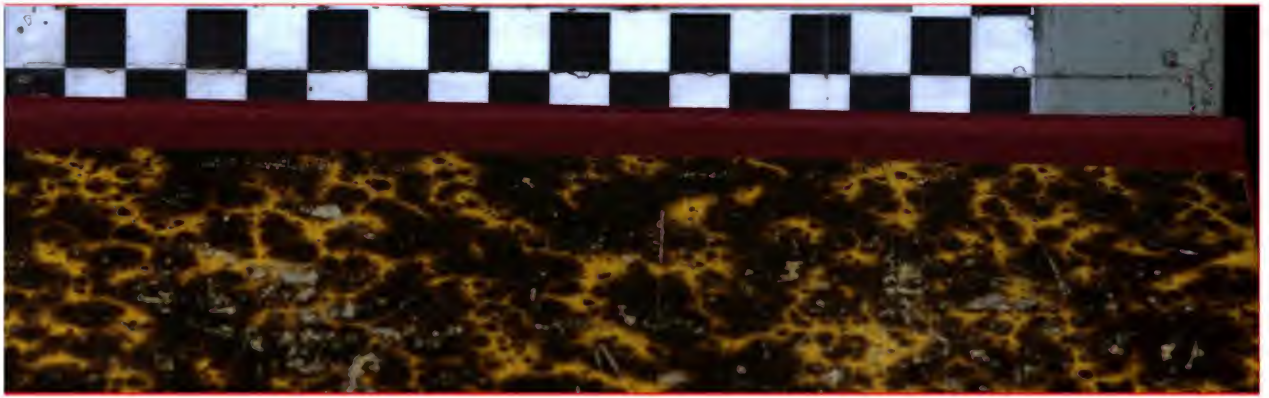
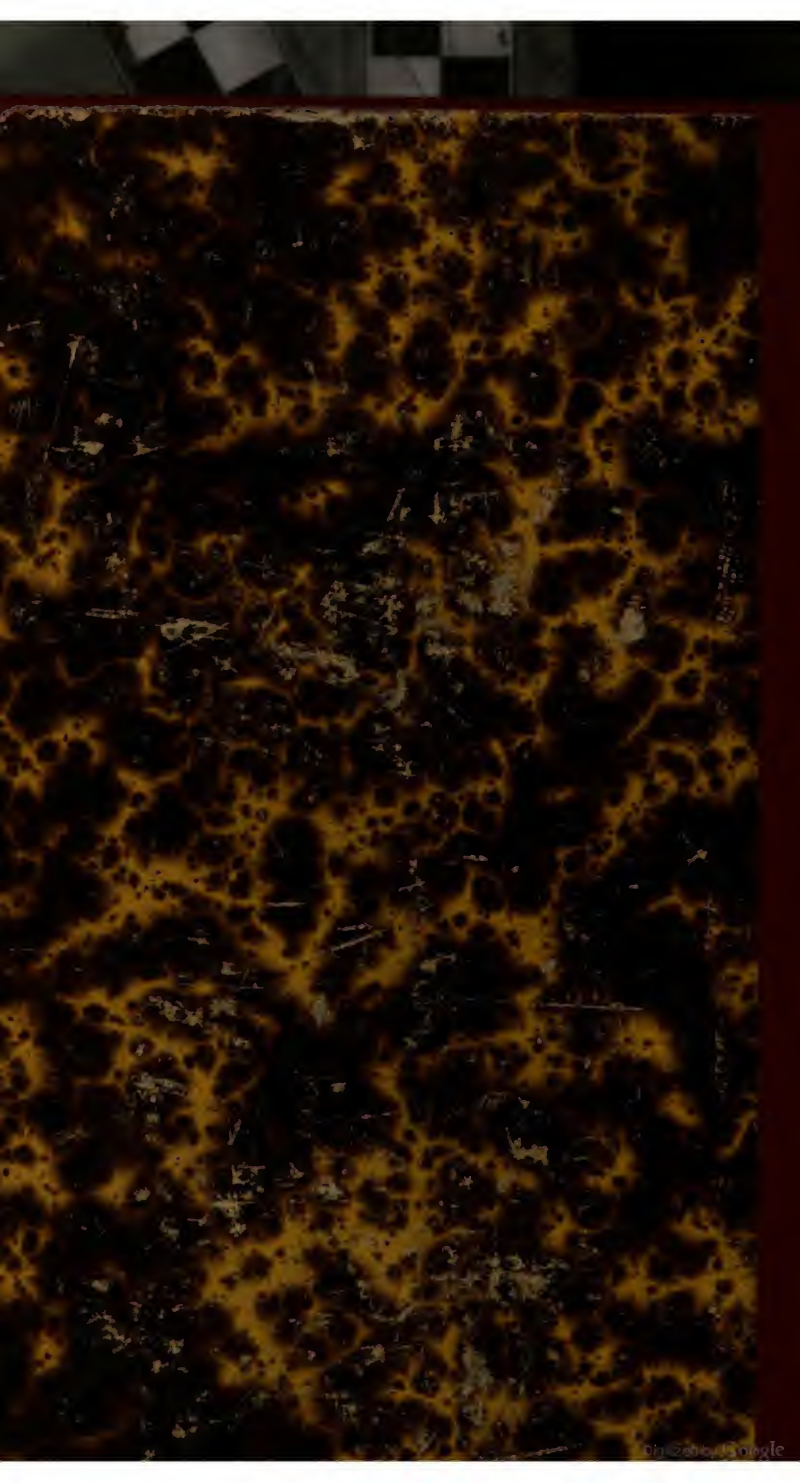
Digitized by Google